DE GRUYTER

Michelina Di Cesare

THE PSEUDO-HISTORICAL IMAGE OF THE PROPHET MUḤAMMAD IN MEDIEVAL LATIN LITERATURE: A REPERTORY

STUDIEN ZUR GESCHICHTE UND KULTUR DES ISLAMISCHEN ORIENTS



Michelina Di Cesare

The Pseudo-Historical Image of the Prophet Muḥammad

Studien zur Geschichte und Kultur des islamischen Orients

Beihefte zur Zeitschrift „Der Islam“

Herausgegeben von

Lawrence I. Conrad
und Benjamin Jokisch

Neue Folge

Band 26

De Gruyter

Michelina Di Cesare

The Pseudo-Historical Image of the Prophet Muḥammad in Medieval Latin Literature: A Repertory

De Gruyter

ISBN 978-3-11-026382-4
e-ISBN 978-3-11-026383-1
ISSN 1862-1295

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

Di Cesare, Michelina.
The pseudo-historical image of the Prophet Muhammad in medieval Latin literature : a repertory / Michelina Di Cesare.
p. cm. – (Studien zur Geschichte und Kultur des islamischen Orients)
Includes bibliographical references and index.
ISBN 978-3-11-026382-4 (hardcover : alk. paper)
1. Muhammad, Prophet, d. 632 – Biography – History and criticism. 2. Latin literature, Medieval and modern – History and criticism. 3. Latin literature, Medieval and modern – Bibliography. 4. Muhammad, Prophet, d. 632 – In literature. I. Title.
BP75.3.D5 2011
870.8'0351–dc23

2011034957

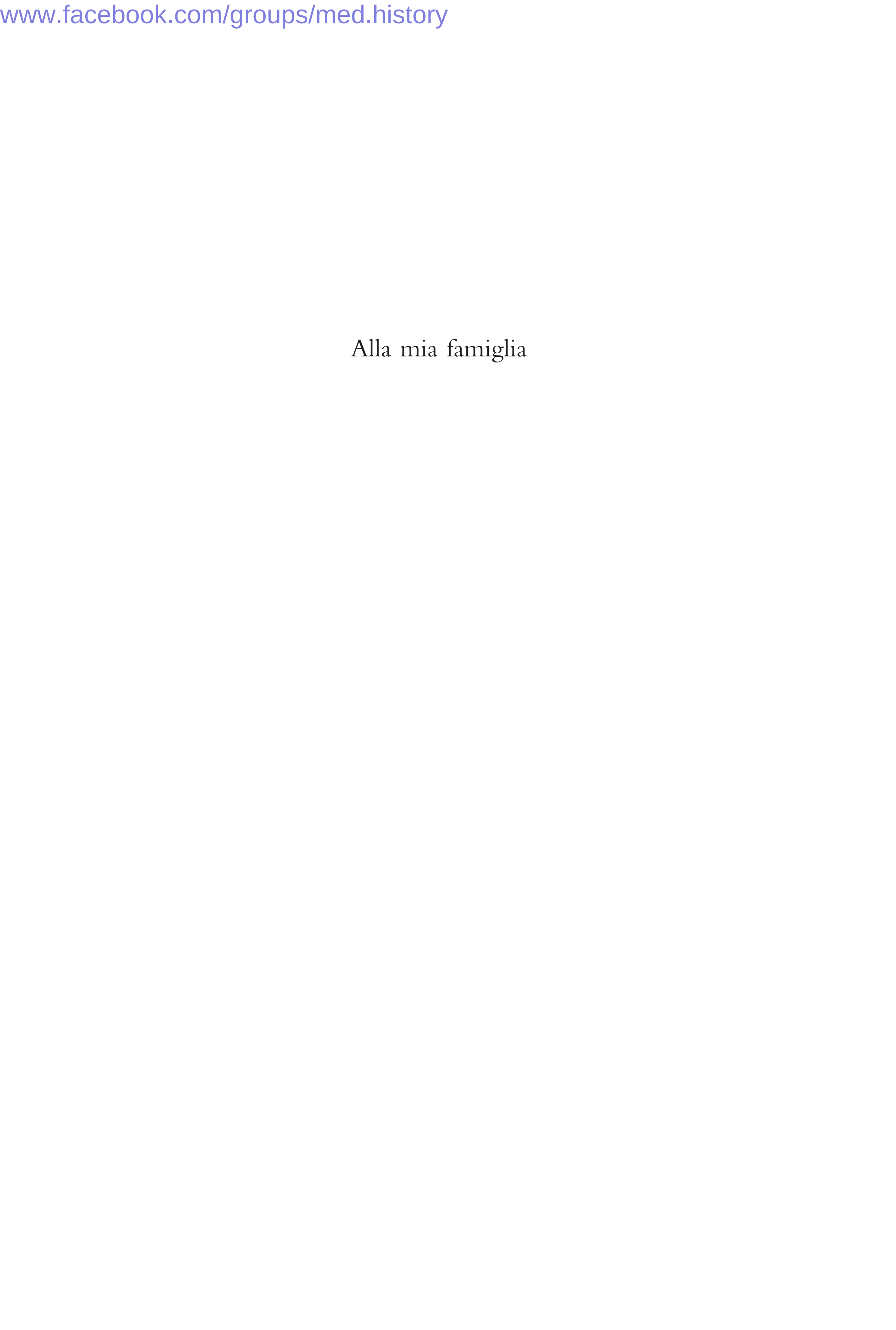
Bibliographic information published by the Deutsche Nationalbibliothek

The Deutsche Nationalbibliothek lists this publication in the Deutsche Nationalbibliografie; detailed bibliographic data are available in the Internet at http://dnb.d-nb.de.

Printing and binding: Hubert & Co. GmbH & Co. KG, Göttingen
∞ Printed on acid-free paper

Printed in Germany

www.degruyter.com



Alla mia famiglia



Foreword

Any previous moment in the stream of time is in fact a vanished memory, a segment of reality that escapes our remembrance of actions, experiences, desires, and even knowledge. The task of any historian mainly involves the process of retrieving the past. This scientific exploit could easily be compared to any rescue operation; the historian therefore rescues the past that is the focus of his or her study. He or she mainly works with written sources, and, complicated and deceitful as they may be, they are the main tool for gaining access to the lost domain of our collective memory. However, any written historical source cannot be mistaken for the past, nor its replacement. Moreover, a literary source cannot function as the ultimate and final point in history or the last remnant of any specific moment in history. It rather acts like the threshold, or even barrier, from which begins the journey into the past. The historian tries to surpass this threshold, to penetrate this barrier of words, in order to reach the realm in which a huge sum of missing information regarding humanity is suspended.

The task undertaken by the author of this book is very ambitious. Michelina Di Cesare presents us with a vast quantity of medieval written sources concerning the making of the image of the Prophet Muḥammad in the Middle Ages in Europe. This book illustrates the European desire to retrieve Muḥammad from the past, and the wish to create for Muḥammad a visible, almost tangible image which has both a face and a body, and the effort to endow him with a coherent, albeit alleged, biography. These European preoccupations can all be traced in the assemblage of the numerous edited and critically annotated fragments which form the core of this study.

The sources chosen here could be compared to the varied and numerous sketches that any artist or architect draws in order to capture in visible form an idea, a fantasy, or a dream. Yet, the image of the Prophet sketched in these written sources from throughout the Latin West was totally imagined, illustrative of the specific Zeitgeist or even complex psyche of Europe at a specific juncture in time rather than a "true" historical image of Muḥammad. In fact, the European images of Muḥammad bear witness to the multifarious and complicated relationship that

Christendom had, and still has, with Islam. Each European literary image of Muḥammad exemplifies how the Prophet's image was manipulated and maneuvered in order to operate within particular ideological systems operative in the Latin West. Moreover, the use and reuse of former sources on the image of Muḥammad and their integration into new ideologies is extremely fascinating. These intertextual connections call the reader's attention to the less visible, and even unconscious, processes through which Europe built and formed its great "Other."

This book is the result of the research project entitled "Crossing Boundaries, Creating Images: In Search of the Prophet Muhammad in Literary and Visual Traditions," which is based at the Kunsthistorisches Institut in Florenz (Max Planck Institute) and aims to explore the multiple ways in which the Prophet Muḥammad has been described and depicted in European traditions from the medieval era to the early modern period. The task of collecting, assessing, and analyzing Latin translations of the Qur'ān and *vitae* of the Prophet in Latin and Romance languages was undertaken by the philologist Michelina Di Cesare. Other topics of study supported by this project include illustrated European historical and belletristic manuscripts, graphic works, printed books, sculptures, and frescoes, which will be the subject of subsequent publications.

I do hope that this book will create a sound infrastructure for discussing matters related to the making of the image of the Prophet and of Islam in the West, and will promote further investigation of this rich material.

Avinoam Shalem, Kunsthistorisches Institut in Florenz, May 2011

Acknowledgments

Before leaving the reader to her/his immersion in these extraordinary texts, I want to express my deep gratitude to the Max-Planck-Gesellshaft for sponsoring my research as a postdoctoral fellow at the Kunsthistorisches Institut in Florenz-Max-Planck-Institut; the director of the Institute, Gerhard Wolf; and Avinoam Shalem, the director of the project "Crossing Boundaries, Creating Images: In Search of the Prophet Muhammad in Literary and Visual Traditions," under the auspices of which my work has been realized; and the members of the research group: Heather Coffey, Christiane Gruber, and Alberto Saviello.

I would also like to thank the Istituto Italiano per gli Studi Storici in Naples for supporting the final stage of this work, the publisher DeGruyter for welcoming this book in its Series of Studien zur Geschichte und Kultur des islamischen Orients.

I am also deeply grateful to Jonathan Fox, who assisted me patiently in formulating my ideas in clear English and in giving a harmonious shape to this volume.

My colleagues and friends in Florence and Naples, my mentor Maria Vittoria Fontana, my teacher Marina Passalacqua, Father Emilio Panella O.P., Gian Luca Potestà, all the scholars I met during the conference held in Florence in July 2009 and in Barcelona in September 2009, the many kind librarians who assisted me, my family: I thank all of them for the encouragement, suggestions, help, and joy they gave me during the preparation of this work.

Contents

Introduction

Muḥammad, the Prophet of Islam, was a rather familiar figure to medieval Christian authors and their readers. When dealing with Islam as a non-Christian belief system, or with the Muslim conquest, or with the Saracens as an ethnic group, Christian authors nearly always focused their attention on the Prophet, and often narrated his biography or reported and commented upon verses of the Qur'ān as if they were autobiographical. These writers molded his image into diverse representations that, embodying the danger and the fascination inspired by the Islamic religion, were used as a powerful weapon in combating Islam. Indeed, denying and discrediting Muḥammad's prophetical status was consonant with denying and discrediting the divine origin of the "religious law" he promulgated, which itself constituted a threat to the unity of the *orbis christianus*.

Perceptions

The hostile attitude towards Islam and its Prophet was due not only to a concern over the conversion of Christians to Islam, but also, and above all, as a consequence of the Christian interpretation of history as history of salvation. This theological and teleological interpretation based on the scriptures and their exegesis did not contemplate a further revelation of a divine law after the coming of the Messiah and before his return at the end of times. In this period, with paganism annihilated and Judaism overshadowed, whoever claiming to be a prophet sent by and bearing the word of God would necessarily be identified as a pseudo-prophet or an antichristological figure attempting to deceive the faithful and lead them away from salvation, as presaged principally by the Book of the Revelation and other eschatological passages from the New Testament, as well as in eschatological interpretations of passages from the Old Testament.[1] From a Christian perspective, Muḥammad's human

1 On the complex question of eschatology, see Potestà / Rizzi 2005, Introduction; and also McGinn 2000; Bousset 1895.

experiences–characterized by accidents and customs quite removed from Christian hagiographical models: the idolatrous context in which he was educated, the acquisition of wealth and power through marriage to a rich widow, his further unions with numerous wives and concubines, his military campaigns, the preaching of sensual delights in the afterlife, etc.–only contributed to the invalidation of his prophetical status. Moreover, Jewish and Christian components of the Islamic religion, recognizable both in the Qur'ān and *Ḥadīth*, were interpreted as elements of a heretical doctrine deliberately forged to deceive Christians and Jews. Thus, against this hermeneutical background, Muḥammad was necessarily perceived by Christians as a false prophet who induced great masses to adhere to his heresy through laxity towards immoral practices and armed conquest, which he legitimized in his book: the Qur'ān.

Representations

This perception of Muḥammad as a pseudo-prophet, an antichrist, and an anti-hagiographical figure lies at the heart of the literary representations of the Prophet found in works produced by Christian authors of the Middle Ages. I concentrated my research on the Latin production, as it is both the most documented and most influential on the later development of anti-Islamic polemic in the Modern era. The importance of these texts as sources of the visual representations of the Prophet in Medieval and Early Modern Art also motivated this election.[2]

There are nearly 150 works in Latin dealing with Muḥammad written between the eighth and the fourteenth centuries, an impressive number of chronicles, universal histories, apologetic and polemical treatises, exegetical texts, poems, as well as translations from Arabic. Most of these works have had an extensive manuscript tradition, and were produced and disseminated throughout Europe and the territories of the Christian kingdoms in the East. The sheer amount of material as well as its chronological breadth present difficulties when analyzing and interpreting the multifarious stories and portrayals of Muḥammad, as well as the relationships of the texts to each other and to Islamic sources. Although the figure of Muḥammad was alternately described as a pseudo-prophet, a heresiarch, an antichrist, a magician, and the idol of a god

2 See the foreword to this volume by Avinoam Shalem.

worshiped by the Saracens, grouping texts according to these labels is of little help; not only was the use of these categories not exclusive to Muḥammad, but there also is a great deal of overlap in their characteristics. Moreover, comparing the texts from a chronological and/or thematic perspective generates certain confusion and frequent contradiction: more or less historical–in a Christian sense, as we will soon see–and fanciful representations of the Prophet coexist side by side throughout the Middle Ages.[3] Indeed, it would seem that with every approximation to the true Islamic tradition, one finds contemporaneous works that promote fantastic and bizarre elaborations of the figure of Muḥammad.

Images

An example of this aporia in the representation of Muḥammad may be illustrated by comparing three texts written in the same geographical area, France, in the same period, the first half of the twelfth century, by three writers belonging to the ecclesiastical hierarchy, namely the *Historia Ecclesiastica* by Hugh of Fleury (in the version completed about 1109–10), the *Otia de Machomete* by Gautier of Compiègne (composed after 1137), and the *Gesta Tancredi* by Raoul of Caen (composed about 1112–18).[4] In the first of these texts, Muḥammad's biography is inserted into the section of the chronicle related to the reign of Heraclius,[5] in which the author recounts the sudden elevation of the pseudo-prophet and conqueror Muḥammad to prince of the Arabs. Hugh writes that Muḥammad was a descendant of Ishmael engaged in trade when young, during which he had the opportunity to meet Christians and Jews from whom he learnt the Scriptures–we find references to the Christian and Jewish communities settled in Arabia with whom Muḥammad had contacts–and that he became a magician. During his travels he met the female sovereign of the wealthy province of Chorozaniam, *Cadigia*, whom he seduced with his precious merchandise, leading her to believe that he was the Messiah expected by the Jews–one finds references to the meeting with the rich widow Khadīja,

3 See the complex panorama described in N. Daniel 1960, ch. 3; and Tolan 2002, esp. chs. 5 and 6.

4 Hugh and Gautier were monks, Raoul a priest.

5 *Hugonis Floriacensis Monachi Benedictini Chronicon* 1638, 149–150, no. 11 in this volume.

Muḥammad's first wife, and her important place among the early converts to Islam, many of whom were Jews. Numerous Jews and Saracens accepted his claim, which led to his inventing new religious laws for them based on testimonies in the Old and New Testaments–here we find chronologically inverted references to the promulgation of the Qur'ān and the submission to Islam of many Jews and heathens living in Arabia. Muḥammad married the rich widow and became powerful, took command of the province, and his followers attacked and conquered the Byzantine Empire–we can find here references to the marriage to Khadīja, to Muḥammad's campaigns against the Qurayshites, and to the conquests of the early Caliphs. Following these auspicious events, Muḥammad began to suffer from epileptic fits, and to reassure his wife troubled by these events he told her that it was the effect of the splendor of the archangel Gabriel, who often appeared to him. Both the lady and his followers believed his claim–we can find here references to Muḥammad's physical reactions to the divine revelations of the Qur'ānic verses. While this biographical summary may be traced back to the Islamic tradition of the *sīrat rasūl Allāh* ("the life of the messenger of God"), its exemplary value is undermined by the description of Muḥammad as a heresiological, antichristological figure.[6] In order to reinforce this identification already suggested by the Christian reading of the *sīra*, some events of the life of the Prophet are altered in their chronological sequence and in their content. According to the Islamic tradition, Muḥammad married Khadīja in 595 AD/28 BH, before the public call to embrace Islam (614 AD/9 BH), and received the first revelation of Qur'ānic verses after the wedding (610 AD/12 BH); in Hugh's account, Muḥammad promulgated his law after gaining the consent of Jews, Saracens, and Khadīja, who believed that he was endowed with a divine majesty and therefore married him. Muḥammad's military campaigns began soon after the Hijra and concluded with Muslim control of the Arabic peninsula, and it was his early successors, the Rāshidūn, who conquered Syria and North Africa; in Hugh's account, however, the expansion into the Byzantine Empire occurs while Muḥammad is still alive. Moreover, when Muḥammad received the first apparition of

6 Hugh's account relies on that of Anastasius the Librarian, who translated into Latin the *Chronographia* by Theophanes of Byzantium and is mentioned by Hugh among his sources in the prologue to the *Historia ecclesiastica*. See nos. 6 and 11 in the volume. For the difference between "heresiological antichrist" and "eschatological Antichrist," see Potestà / Rizzi 2005.

the archangel Gabriel (610 AD/12 BH), he was reassured and recognized as a prophet by his wife and her cousin, Waraqa ibn Nawfal, who explained that Gabriel was the messenger sent by God to Moses; in Hugh's account, however, Khadīja is distressed by Muḥammad's frequent trances. The emphasis on Muḥammad's knowledge of Jewish and Christian scriptures, his powers of deception and seduction, the part of his youth spent in *Chorozania*, his being accepted by Jews and Christians as the Messiah, his promulgation of a new religious law, and the extension of his power over a large territory, seeks to match what Christians expected of antichrists, and the Antichrist's deeds. From several texts on this subject,[7] we learn that the Antichrist will come from the tribe of Dan, which worshiped Belial (the idolatrous context in which Muḥammad spent his youth); the Antichrist will perform wonders (Muḥammad being skillful in magic); the Antichrist will be educated in Chorazim (*Chorozania*), one of the two cities maledicted by Christ (Mt 11, 21)[8]; and the Antichrist will deceive the Jews by claiming to be the Messiah, and seduce the kings and the people of the earth (the representation of Khadīja as a sort of princess, whose subjects, Saracens and Jews living in her land, adhere to Muḥammad's law, as well as the conquests of territories belonging to the former Roman Empire, among which Jerusalem held an important place).

Gautier of Compiègne's *Otia de Machomete*, written after 1137,[9] narrates in 1,095 elegiac distiches the story of *Machomis*, as told to the author by the abbot *Guarnerius*, who heard it from the monk *Paganus*, who, in turn, learned from another. *Machomis* was a young Christian man educated in the liberal arts and the faithful servant of the rich sovereign of *Ydumea* (Edom). One day he went to visit a holy ascetic for advice on the right path to follow in his life, but, surprisingly, the hermit chased him away, since he saw that *Machomis* was possessed by the devil. He also prophesized that the young man would subvert the Christian faith by making vices out of virtues through a new law. *Machomis*, initially perplexed, began to believe himself destined for a great undertaking, and that God had allowed him to undertake impressive commercial expeditions. The opportunity to change his social status presented itself when his master died and *Machomis* succeeded in marrying his widow.

7 See bibliographical references in note 3.
8 This identification has also been suggested by Roggema 2009, 185, n. 119.
9 Cambier 1958; and *Le Roman de Mahomet de Alexandre du Pont* 1977, Introduction.

However, during the wedding party *Machomis* had an epileptic fit and, with his wife upset at realizing the servant she married was also impure, he fabricated a story that it was a reaction to the divine apparition of Gabriel, who commanded him to abolish the baptism and to legitimize polygamy. The lady was persuaded only with the intervention of the holy hermit, compelled by *Machomis* to lie, and confided to her friends that her husband was a prophet. The women told the secret to their men and they gathered to ask *Machomis* for explanation and proof. *Machomis* then performed a series of brilliant tricks. While he was speaking in front of his subjects, a dove trained to eat from his ear leaned from his shoulder and put its beak in *Machomis'* ear: the people believed it was the Holy Spirit whispering divine words to him. A wild bull, trained to kneel in front of *Machomis* and eat from his hands, came forth holding a book between its horns and, kneeling in front of its master, seemed sent by God to give him a divine law. *Machomis* then proclaimed the abolition of the baptism and the Eucharist, the restoration of circumcision and animal sacrifices, and established polygamy. He confirmed his law through another trick: he indicated a place to dig, and milk and honey flowed out from the vessels he had previously hidden. It was a triumph, and *Machomis* was recognized as a prophet and the absolute sovereign of Edom. After some years, the Persians attacked *Machomis*'s land, but he refused to lead his army and during the battle took refuge in a temple together with women, children, and the elderly. Though the Idumeans were defeated, a period of peace reigned following the war and *Machomis* and his subjects lived amidst earthly pleasure until his death. His followers thought that his soul was assumed in Heaven and put his corpse in an ark, suspended in a temple by a magnet. This narrative presents just a few select elements that date back to the Islamic tradition: the marriage to a rich widow, the figure of the monk who reassures her, and the apparition of the archangel Gabriel; the rest develops in accordance with the narratological schemas of the tales and the *exemplum*. Muḥammad's story, told as the rise and fall of a character, a kind of negative exemplar, is set in a remote time and space: the biblical land of Edom. Moreover, only Muḥammad is identified by name, *Machomis*; all the other characters are reduced to fixed types: the hermit, the sovereign, the widow, the subjects. These narratological characteristics aim to capture the attention of the audience, which is interrupted by parenetic

comments that underline the anti-hagiographical character of the protagonist's acts.[10]

The *Gesta Tancredi*, a prosimetric work written between 1112 and 1118 by Raoul of Caen that pays homage to the heroism shown by the Norman prince Tancredi during the first Crusade,[11] presents a rather different image of the Prophet. Rather than a biography, it is the description of an idol of Muḥammad located in the *Templum Domini* of Jerusalem. In chapter 129 of the *Gesta*, Raoul recounts that after breaking into the besieged Holy City, Tancredi pushed past his enemies as far as the *Templum Domini*, the Christian name for the Dome of the Rock. Upon opening the doors the Crusader sees an enormous statue on an elevated throne, and, astonished, ponders its significance. The narrator immediately identifies it as a statue of Muḥammad, set with gems, gold, and wrapped in purple. Tancredi meanwhile considers all the possibilities as to its identity: Is it a statue of pagan deities, Mars or Apollo? Is it a statue of Christ? But the image does not possess the typical features found in representations of Christ. Tancredi concludes that it is the "first Antichrist," Muḥammad, and then proceeds to destroy the statue and declare war on the impending Antichrist. This representation of Muḥammad is clearly quite removed from Islamic tradition and the historical data, as it is well known that Muslims have neither worshipped Muḥammad as a deity nor placed a statue representing him in the Dome of the Rock or, for that matter, in any mosque.[12] And yet behind this bizarre image of Muḥammad is a complex eschatological metaphor. An attentive reading of the text–in particular the passage describing Tancredi's thoughts about the statue's meaning–reveals the development of a clear antithetical logic. If the statue does not represent a pagan deity, or its opposite, Christ, then it must be the opposite of Christ: the Antichrist, i. e. Muḥammad. Although the narrator's intervention anticipating Tancredi's conclusion creates the equivoque of being in presence of an idol of Muḥammad, Tancredi's discourse clarifies that it is a statue of the Antichrist, identified as Muḥammad, rather than vice versa.[13] The source of this representation may be found in the

10 For these anti-hagiographical treatments in some biographies of Muḥammad see: Van Acker 1998–99, and Tolan 1996b.

11 *The Gesta Tancredi by Ralph of Caen* 2005, Introduction.

12 On the contrary, it has been sustained that a statue from the Roman period of Jerusalem was placed in the Dome of the Rock, see Muratova 1982.

13 The former interpretation is proposed by Tolan 2002, 119–120.

prediction that the Antichrist, once having conquered the world, would restore the Temple of Jerusalem and place a statue of himself within to be adored by his followers.[14] The conquests of the early caliphs ascribed to Muḥammad by Christian historiographers and the identification of the Dome of the Rock as the Temple rebuilt by an unnamed emir,[15] permitted the identification of Muḥammad and Islam with the Antichrist according to the eschatological meaning with which the Crusades were endowed. This text clearly illustrates this point: by destroying the idol of Muḥammad, the Antichrist, Christian control over Jerusalem is restored and everything is readied for the final battle between Good and Evil to take place at the end of times.[16]

The comparison of these three contemporaneous texts (*Historia Ecclesiastica*, *Otia de Machomete*, and *Gesta Tancredi*) reveals three quite different approaches to the Prophet of Islam, each unique and with varying degrees of fidelity to the Islamic tradition. How does one explain these differences?

The response to this fundamental question can by found by considering the literary genres of the works in which the image of Muḥammad appears and, principally, the objectives for which they were written. By applying this methodology to an analysis of the breadth of Latin production dealing with the Prophet of Islam, it is then possible to understand the varying treatments given the figure of Muḥammad, in which differences and discrepancies can be attributed to the literary aim of the texts in which the Prophet appears. This methodology permits the various representations of Muḥammad to be reduced to three main paradigms: the pseudo-historical Muḥammad, the legendary Muḥammad, and the eschatological Muḥammad.[17]

Hugh of Fleury's *Historia Ecclesiastica* is a historiographical work that seeks to reconstruct the historical truth of the events. As such, the image of Muḥammad is fashioned in accordance with this aim and, while appearing in a Christian interpretation of history, is presented as the true story of the Prophet of Islam–from a decidedly Christian perspective yet still grounded in the Islamic tradition, lending credibility and authority

14 See examples in Potestà / Rizzi 2005; and also McGinn 2000; Bousset 1895.

15 As recorded by the Anonymous of 1130, Fretellus (1130–1148), Innominatus VI (1148), and John of Würzburg (1165).

16 For a more detailed analysis of this text see Di Cesare 2011a.

17 For a discussion on these three proposed paradigmatic images of Muḥammad in Christian Medieval literature, see ibid.

to the events narrated. This first image of the Prophet, the pseudo-historical Muḥammad, may be found in chronicles, universal histories, doctrinarian and theological treatises, translations from Arabic, and pilgrimage narratives. These texts share the common aim of unveiling the true (from a Christian perspective) story of Muḥammad and the true (again from a Christian perspective) nature of Islam. Characterized by its grounding in the Islamic tradition, this image is at first mediated by Byzantine,[18] then Arabic sources.[19] While those treatises with apologetical, polemical, and proselytizing intentions often formulate Muḥammad's biography to overlap with his doctrinal precepts, historiographical works focus almost exclusively on biographical narration.[20]

In Gautier de Compiègne's *Otia de Machomete*, the life of Muḥammad is recast as a legendary story, the subject of a didascalic poem seeking the edification of its audience through entertainment. The absence of pointed references to names, places, and times established in the Islamic tradition is secondary in a genre concerned not with historical truth but rather with the exemplarity of the story and its moral implications. This second image of the Prophet, the legendary Muḥammad, is found in poems and prose texts with didascalic and ethical concerns, but also in historiographical works that rely on legendary sources or that juxtapose the pseudo-historical image to the legendary one for reasons of completeness.[21] These texts are characterized by narratological strategies typical of the tales and the *exemplum*. The story of Muḥammad is set in an undetermined time and place where anonymous, stock charac-

---

18 As it is clear for the *Chronica Byzantia-Arabica*, the Muzarabic Chronicle, Eulogius' *Vita Machomet*, and Anastasius the Librarian's *Historia Ecclesiastica* and texts relying on it.

19 Peter Alfonsi's quotations of the *Risālat al-Kindī*, but above all the *Corpus Cluniacense*, and then Mark of Toledo's translation of the Qur'ān, the biography of Muḥammad inserted in the *Historia Arabum* by Roderico Jiménez de Rada, and quotations from translations of the *Kitāb al-Mi'rāj* found in several texts in addition to the *Liber Scalae*.

20 I am currently preparing an essay on the pseudo-historiographical treatment of Muḥammad in Medieval Latin sources.

21 The first case is constituted by the biography of Muḥammad included in Guibert of Nogent's *Dei Gesta per Francos* (1104–8/1121). The author himself says that he had to recur to the *plebeia opinio* as a source of information of Muḥammad. The second case is represented, for example, by Vincent of Beauvais' *Speculum Historiale* (see no. 40 in this volume), where a pseudo-historical story of Muḥammad is presented side by side with a legendary one, in accordance to different sources.

ters form the background to deeds performed by the protagonist, who reaches the top of Fortune's wheel only to suddenly fall due to his immoral and wicked acts. Although some events do reflect Muḥammad's historical experience, they are transfigured into a universal negative example.

In Raoul de Caen's *Gesta Tancredi*, the image of Muḥammad appears within the eschatological dimension that characterized the chronicles of the first Crusade, and therefore created as the embodiment of the final enemy Christendom will face at the end of its journey towards the Kingdom of Heaven.[22] This third image of the Prophet, the eschatological Muḥammad, is found in chronicles of the Crusades, universal or monastic chronicles, and pilgrimage narratives linked to an eschatological vision of the conquest of the Holy Land and that seek to reinforce the theological meaning of the Crusades. In these texts the pseudo-historical attitude towards Muḥammad is sublimated into an eschatological interpretation of his figure, which becomes a metaphor for Islam's role at the end of times. This theological function of the idol of Muḥammad appears clearer and is expressed in more dire terms in texts when produced around the time of a Crusade, while during other periods this same representation might be the mere repetition of a literary motif.[23]

Sources

The present volume is a compendium of those texts that shaped and propagated our first image, that of the pseudo-historical Muḥammad. It presents the Latin literary sources from the eighth to the fourteenth century dealing with this image of the Prophet in a sweeping overview.[24] The current work's primary focus is on the texts themselves rather than a comprehensive interpretation of their contents,[25] and

22 See, among others, Flori 2007; Constable 2008; Schein 2005; Tyerman 1992, esp. 74–102; Alphandéry / Dupront 1954–59.

23 This is mostly the case of the idol of Muḥammad, god of the Saracens, found in the *chansons de geste* and other vernacular epical texts; see N. Daniel 1984; Pellat / Pellat 1965; Meredith Jones 1942; Comfort 1940.

24 Only the translations of the *Kitāb al-Mi'rāj* have been excluded, since they are already available in the critical editions and studies by Cerulli 1949 and Muñoz Sendino 1949.

25 A story of the interpretation of the figure of Muḥammad in Medieval Latin Literature is still desired. Reeves 2000, offers a partial reading of the sources, while

thus may serve as an invaluable tool for the further study of the Christian perception and representation of Muḥammad and Islam.[26]

The volume is organized chronologically, and each text preceded by information on the author (Latin forms of the name), the title(s) in use for the work(s), date and place of composition (when known), and a short introduction providing additional details and addressing specific issues. The texts have been transcribed from critical editions when available, or from manuscripts and early printed books. References to sources are always cited. My interventions in the texts are indicated in round brackets or in the footnotes. Each text is followed by a section providing editions and translations in modern languages, and a section listing bibliographical references related to particular textual problems, interpretations, and comments that, given the limitations of this work, were not included. Preference has been given to those contributions that focus upon the passages selected; for those authors and works about which much has been written, a selection has been made. The bibliography is thus essential rather than exhaustive, and for additional references the reader is invited to consult the most important bibliographical bulletins, such as *Medioevo Latino*, the *International Medieval Bibliography*, the *Bibliographie Annuelle du Moyen Âge tardif*, the *in fieri* volumes of *Muslim-Christian Relations: A Bibliographical History*, as well as encyclopedias and lexica devoted to medieval literature and culture.

The chosen structure will facilitate the study of the relationships of the texts both to each other and to Islamic tradition by permitting their analysis from diachronical and synchronical perspectives, by genre, and in consideration of the geographical and cultural contexts in which the authors operated.

---

there has been some attention given the image of Muḥammad in essays devoted to the perception of Islam throughout the Middle Ages, such as: N. Daniel 1960; Southern 1962; Kedar 1984; Hoyland 1997; Tolan 2002.

26 Research focusing on the legendary image and the eschatological image is planned.

1
The Byzantine-Arabic Chronicle of 741 and the Mozarabic Chronicle of 754

Author: Unknown
Title: *Chronica Byzantia-Arabica ad annum 741; Chronica Muzarabica ad annum 754*
Date: 8th century
Place: Spain

The earliest mentions of Muḥammad in Latin literature are found in two chronicles written in Spain in the eighth century, soon after the Islamic conquest of the peninsula. The first is the Byzantine-Arabic Chronicle of 741, so called as it narrates events related to the Byzantine Empire and the earliest Muslim conquests up to the year 741. The second is the Mozarabic Chronicle of 754, so called as it was thought to be written by a Mozarab and extends to the year 754. They present many similarities and seem to rely on common sources. In the *Chronica Byzantia-Arabica* Muḥammad is presented as the leader of the rebellion of the Saracens in the Byzantine Empire, whose army invaded Syria, Arabia, and Mesopotamia (text 1). He is described as a prince descending from a noble tribe, as a wise man (*prudens*) able to foresee future events. It is also recorded that he died during the tenth year of his reign and that at the time the chronicle was written was still honored by his people and recognized by them as a messenger of God and a prophet. In the *Chronica Muzarabica* Muḥammad is likewise portrayed as a military leader and a prophet, but it is said that he stirred up the rebellion through stealth rather than virtue (*furtim magis quam virtute*), thus introducing a theme, that of Muḥammad's craftiness, which would soon become a biographical τόπος (text 2). It is also interesting to note that the Muzarabic Chronicle situates Muḥammad's figure and his military undertakings in an eschatological context, as shown by the emphasis on the number 666, the *era* during which Muḥammad died, and which also corresponds to the name of the Antichrist.

1 *Chronica Byzantia-Arabica ad annum 741*, 12–17 (in Gil 1973, vol. 1, 8–9):

12 Septimo ante dicti principis (scilicet Eraclii) anno Sarraceni rebellantes Romanorum prouinciarum infesti furtim magis quam publicis obreptionibus stimulant. Aduersus quos Theodorus Eraclii Augusti germanus multis proeliis fudit. Relatione audita Eraclius monuit fratrem, ut tali cum gente nullo modo dimicaret, quia nihilominus cognitionis astrologiae disciplinae expertus erat, et si quid forte eveniret, quoquo modo non ignorabat.

13 Adgregata Sarracenorum copiosissima multitudo Syriae, Arabiae et Mesopotamiae prouincias inuaserunt, supra ipsos principatum tenente Mahmet nomine, de tribu illius gentis nobilissima natus, prudens admodum vir et aliquantorum futurorum prouisor gestorum.

14 Era DCLVIII Suintila in regno Gothorum digna gubernacula suscepit sceptra.

15 Eraclius per omnes sui imperii prouincias vel insulas destinauit, ut quantaecumque Romanae legiones praesidiis patriarum diuersis locis inerant, Damascum metropolim Syriae pro expugnandis hostibus aduenirent.

16 Theodorus cum multis milibus Romanorum apud Gabatham oppidum proelium fudit. Sed ita pauor et uis inimicorum in Romanis legionibus fuit ut uix exinde parui qui nuntium ferrent relicti sint. Quo certamine etiam Theodorus Augusti germanus necatus est. Sarraceni certi de tanta nobilium Romanorum strage prostrata, excusso Romani nominis metu, prouincias quas dudum inuaserant firmiter possederunt et apud Damascum splendidissimam Syriae urbem regnum locarunt.

17 Praedictus princeps Sarracenorum Mahmet expletis regni sui annis X uitae finem accepit. Quem hactenus tanto honore et reuerentia colunt, ut Dei apostolum et prophetam eum in omnibus sacramentis suis esse scriptisque adfirment. In cuius loco Sarracenorum Habubeccar, unde et eius predecessor oriebatur, a suis est praeelectus, qui maximam expeditionem in Persas molitus uastauit urbes, oppida, et munitiones eorum aliquantulas cepit.

2 *Chronica Muzarabica ad annum 754*, 7–9 (in Gil 1973, vol. 1, 18–19):

7 Sarraceni in era DCLVI, anno imperii Eraclii VII, Siriam, Arabiam et Mesopotamiam furtim magis quam virtute Mammet eorum ducatore rebellia adortante sibi uindicant atque non tantum publicis irruptionibus quantum clanculis incursationibus perseuerando uicinas prouincias uastant. Sicque quoquo modo, arte, fraude, uirtute cunctas adiacentes

imperii ciuitates stimulant et postmodum iugum a ceruice excutientes aperte rebellant. Qui et in era DCLVI, anno imperii Eraclii VII, regnum inuadunt, quod crebro et uario euentu belligerantes fortiter uindicant.

8 Sicque multis preliis dimicante contra eos Theodoro, Eraclii Augusti germano, monitu fratris presagationem murium reminiscentis ad multiplicandas et colligendas in bello gentes discedit a prelio. Sed cotidie eorum incrassante iugulo ita in Romanis legionibus irruit timor, ut apud Gabatam opidum commiso belligerio exercitus funditus lesus et Theodorus necatus migraret a seculo. Tunc Sarraceni tanta nobilium strage firmiter certi metu excusso apud Damascum splendidissimam Sirie urbem conscendunt in regno.

9 Expleto uero Mamet decimo anno Abubaccar de eius tribu succedit in solio, non modicas et ipse irruptiones Romanorum et Persarum molitus collegio. Igitur, ut iam fassi sumus, in era DCLIII, anno Eraclii imperii IIII, Arabi tirannizant et in era DCLVI Theodorum Augusti germanum adgressi pene per decem annos preliis fatigatum, postremo in bello diffusum exsuperant sicque resistentem acriter necant, regnumque apud Damascum, propheta eorum Mammet innitente, excusso iam Romani nominis metu, publice collocant. Post cuius Mammet decem regni expletis annis in era DCLXVI, anno imperii Eraclii XVII, iam dictum Abubaccar de tribu ipsa in loco prioris subrogant Persidamque sub imperio Romani derelictam Arabes gladio feritant. Sicque triennio pene belligerans potentialiter regnat.

Editions and translations: PL 98, 1253 ff.; MGH, Auctores Antiquissimi 11, 323–69; Gil 1973, vol. 1, 15–54; Lopez Pereira 1980; K. B. Wolf 1990b, 28–45 and 111–58 (English translation of the Chronicle of 754).

Studies: García Moreno 2004; Christys 2002, 28–51; Tolan 2002, 78–85; K. B. Wolf 2000, 85–108; Cardelle de Hartmann 1999, 13–29; Hoyland 1997, 422–27 and 611–30; Moure Casas 1992, 351–63; Collins 1989; K. B. Wolf 1986, 281–93; Millet-Gerard 1984; Lopez Pereira 1980; Dubler 1946, 282–439.

2
Eulogius Of Córdoba, The Memorial of the Saints and The Book in Defense of the Martyrs

Author: Eulogius Cordubiensis (d. 859)
Title: *Memoriale Sanctorum; Liber apologeticus martyrum*
Date: 851–59
Place: Córdoba (Spain)

In Córdoba, during the caliphate of ʿAbd al-Raḥmān (r. 788–852), there arose a movement known as the "Martyrs of Córdoba." Some Christians sought martyrdom by publicly attacking the Prophet Muḥammad and Islamic principles, thus committing the crime of blasphemy punished with death according to Islamic law. These events were recorded and exalted in the writings of Eulogius, a clergyman who supported the movement and inspired martyrdom, and for this reason was abandoned by the Christian hierarchy and finally condemned to decapitation in 859. Eulogius wrote the *Memoriale Sanctorum* ("The Memorial of the Saints") to recount, glorify, and hold up as examples of sainthood the deeds of the martyrs who "resist the very mendacious prophet" (text 1). Thus, Muḥammad is often mentioned in the discourses held between the martyrs and their persecutors, but also in Eulogius' comments on the narratives. Muḥammad is depicted as a receptacle of demons, the angel of Sathan, and the forerunner of the Antichrist, who denied the Trinity and was even irreverent towards the virginity of Mary. His lust and blasphemy are illustrated by the martyr Perfectus through the episode of Zaynab: Muḥammad, desiring the wife of a companion of his, compelled him to divorce by pretending to have been inspired to do so by the angel Gabriel.

In the *Liber Apologeticus Martyrum*, Eulogius defends the martyrs' sacrifice from attacks by those Christians who do not consider Muslims as the pagan persecutors of the past because they believe in God and respect the law. Thus, Eulogius tries to demonstrate that Muslims follow a law concocted by the precursor of the Antichrist, inspired by the devil and by his attitudes towards vice as prefigured by scriptural eschatolog-

ical passages (text 2). To reinforce his interpretation he incorporates a biography of Muḥammad that he had found in a manuscript in Leyre during his travels to Northern Spain in 848. It is the *Istoria de Mahomet*:[27] the orphan Muḥammad worked as a usurer for a rich widow and, having learned the principles of Christian doctrine during his travels, came to be considered the wisest among the "brutish Arabs." He also succeded in seducing the widow. The devil then appeared to him in the form of a vulture and, pretending to be the Archangel Gabriel, encouraged Muḥammad to proclaim himself a Prophet. Muḥammad began preaching to the "brutes," using arguments they had never heard before, and persuaded them to abandon idolatry and fight against his opponents. In order to support his pseudo-prophetic status, he composed psalms and hymns, but was unable to resist his lust for Zaynab. When Muḥammad felt his end was near, he foretold of his resurrection within three days, but when his putrefying corpse was left by his followers, some dogs came and tore his body to shreds. Though relying on information from the Islamic tradition, this biography of Muḥammad was clearly elaborated to fit the legend of the Antichrist. Eulogius, himself commenting on the biography, emphasizes the role of demonic inspiration in Muḥammad's preaching and its treading upon Christian principles, as foretold by Paul (Gal 1, 9), Matthew (Mt 24, 11), and John (Io 1, 41) in regard to the false prophets that would come after Christ.

1 Eulogius Cordubiensis, *Memoriale Sanctorum*, Praefatio ad lib. 1, 1–2; lib. 1, 6–8; 12–13; 20; lib. 2, 1, 2, and 4; 10, 33 (in Gil 1973, vol. 2, 366–67; 375–79; 383–84; 398–400; 429–30):

1 Ego quidem uolumen hoc Memoriale Sanctorum appellans illis tantummodo ascysteriis commentaueram, e quibus prior ille monachorum globus ad resistendum mendacissimo uati processerat. Sed postquam ex urbibus, uiculis, oppidiculis et castellis certatim proruere ad hoc certamen uiros ac mulieres cognoui neque quemquam uereri praesidis tribunal comperi, sed omnes pro testamento et legibus Dei nostri

27 The text has been transmitted autonomously with this title in three manuscripts written in the 10th and 11th centuries in the region of La Rioja (Madrid, Real Biblioteca de el Escorial, ms. d I 2 and ms. d I 1; Madrid, Biblioteca de la Real Academia de la Historia, cod. 78, fols. 187r-188r) and in a manuscript written in the late 12th century (Madrid, Biblioteca Nacional, ms. 8831). However, it seems that this autonomous tradition has been originated as an *excerptum* from a manuscript of the *Liber Apologeticus Martyrum* which reached Oviedo in 884 together with Eulogius' relics. See Díaz y Díaz 1970.

mortem incunctanter elegisse conspexi, uniuersis illud ecclesiis supra solidissimam petram fundatis dicaui, ut tantum haberent cuncti de triumpho eorum suae consolationis et gloriae exemplum et gaudium, quantum fuit illos ex diuersis locis uenisse et in exemplum totius ecclesiae discrimina passionum subisse.

2 Sed reor quod inter ipsos haud dubie principatum obtinet sanctus Isaac monachus, qui prior e Tabanensi coenobio in forum descendens iudicem adiit atque his uerbis eum aggreditur: 'Uellem', inquit, 'iudex, cultor fidei strenuus fieri, si modo tu non differres ordinem rationemque eius mihi exponere'. Cui cum libenter quasi iam tirunculo fidei suae credituro iuueni inflatis buccis, turgenti gutture crepitantia infra caua palati uerba institutionis lingua fallax proferret, sectae huius auctorem Mahomad fore praedixit, qui angeli Gabrielis magisterio illustratus uerbum prophetismi ab Altissimo nationibus relaturus accepit, legem instituit, paradisum disseruit regnumque caelorum plenum epulis et fluxibus feminarum edocuit. Sed et alia plura, quae hic disponi perlongum est, ex ritu prouano arbitrio prosequente, protinus ephebus ille uenerabilis monachus, ut erat apprime litteris Arabicis imbutus, Arabice dans illi responsum 'Mentitus', ait, 'est uobis – ita maledictionibus tabescat diuinis –, qui tanto scelere implicatus tantorum agmina perditorum inuasit secumque inferorum barathro mancipauit. Ille etenim daemonicis fauens praestigiis, letale morbidis propinans poculum aeternae perditionis luet interitum. Quare uos scientia praediti a talibus non abdicatis periculis? Quare non renuntiantes ulcus pestiferi dogmatis perennem fidei Christianae euangelicam sospitatem optatis?'

(…)

1, 6 (…) Ac per hoc ueri imitatores Pauli apostoli mihi esse uidentur[28], qui ait: 'Si quis uobis euangelizauerit praeter quod accepistis, anathema sit (Gal. 1, 9)'. Cuius testimonii informati oraculis, prosiliunt contra angelum Satanae et praeuium Antichristi, patule ea quae sancta sunt confitentes, quae nunc etiam omnis ecclesia Hispaniae quamquam clandestinis ut oppressa praedicat uocibus.

7 Nam idem peruersi dogmatis auctor et multarum animarum perniciosus euersor inter ceteros post ascensionem Domini haeresum institutores solus nouae superstitionis sectam instinctu diaboli condens procul ab unione catholicae ecclesiae separatur. Prophetarum uaticinia respuens et apostolorum doctrinam infamans, sancti quoque euangelii ueritatem conculcans piorumque doctorum dogmata abnegans et ri-

28 Eulogius is here describing the bravery of the martyrs.

diculum potius quiddam quam rerum necessariarum causas per eandem sectam suam insinuans, edocuit Christum Dei Uerbum esse et prophetam quidem magnum, nulla tamen potentia diuinitatis subnixum, ceteris hominibus similem, sed non Deo Patri aequalem; comessationes quoque in paradiso et carnis proposuit uoluptates. (…) Taceam sacrilegum illud et totis catholicorum auditibus immane facinus respuendum, quod de beatissima uirgine mundi regina, sancta et uenerabili Domini et Saluatoris nostri genitrice Maria canis impurus dicere ausus est. Protestatus enim est – salua loquor reuerentia tantae uirginis – quod eius foret in saeculo uenturo ab se uiolanda uirginitas. O uacuum cerebro caput et priuilegio Satanae occupata praecordia! O uas perditum et habitaculum spirituum immundorum! O frustatim praecidendam ense bicipiti linguam! O organum daemoniorum et symphoniam Zabuli! Quis furor quaeue dementia tantis te blasphemiis inquinari compulerunt? Quis te, o sordium cloaca, laqueus perditionum, gurges iniquitatum et omnium uitiorum sentina, sensibus priuauit humanis, ut non modo tibi sat fuerit tot nationibus inferre interitum, quibus praestigiosum documentum suasisti et totis nisibus nunc et in futuro luxuriarum obscenitatibus inseruire, sed etiam in Creatore scelus operari aggressus es, impius temerator, asserens caeleste hospitium et receptaculum Spiritus Sancti incontaminatum, incoinquinatum, purum, sanctum et mundum sacrilegiis immunditiae tuae in futuro saeculo contaminandum? Quae nutu superno Uerbum deitatis utero suo excipiens carne sua Creatorem uestiuit saluoque pudore ipsum Uerbum ad redimendam in morte creaturam praecipitem edidit; quae omnis tactus aspectusque expers uirilis expauit saluationem angelicam, et licet sine uiro nullam fetari posse cognosceret, tamen superno credula numini se ad huiusmodi inusitatum conceptum electam Deo reuelante sciens consentit et dicit: 'Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum uerbum tuum (Lc 1, 38)' (…).

8 Multa denique alia inaudita uanitatis figmenta scelerosus idem instinctu maligni spiritus, a quo obsidebatur tansfigurando se illi in angelum lucis Gabrielem, componens, delubra in quibus pessimum dogma coleretur exstruxit. Cuius quidem erroris insaniam, praedicationis deliramenta et impiae nouitatis praecepta nonnulli nostrorum philosophorum, zelo Dei armati, commentariis et uoluminibus exponentes iustitiae arietibus illiserunt. At uero confessores beati non leuiter spurcitiam eius ferentes praestantius illum eiusque sectam patulis assertionum congressibus expugnarunt, quia nimirum nouerant quod propter eandem ueritatem, quam de ipso caecorum duce proferrent, gladio uindice protinus erant ruituri.

(…)

12 Instabat quoque uniuersitas ethnicorum resultando pietatis exprobans cultum, quod in suorum ultione nullum aduersariis daret opprobrium. Laetabatur namque, quod in uindictam sui doctoris tot contemptorum corpora prostrauisset, nulla nouitate prodigiorum obstante, quae horrorem posset scelerosis incutere, dicebatque: 'Si uere Deus est, in cuius nomine tantae uos calamitati submittitis et uerum hoc esse martyrium creditis, uel si nulla ueritate prophetiae hic noster uates succinctus est, qui, ut idem docuit, angelo instituente Gabriele gentibus totique orbi uerbum Dei praedicare permissus est – lex quam cultores eius meditarent documento ipsius angeli promulgata est; cuius uocabulum rudis protoplastus, cum adhuc olim paradisum incoleret, adnotatum in supernis globoque micantis claritatis immixtum contemplans, quae esset illa lux ceteris praestantior in centro micans quae fulgoribus Dominum expiaret fertur Creatorem Adae interrogasse illumque respondisse: Hic uerus propheta est futurus in mundo, qui ex semine tuo oriens ipso quem radiare nomine obstupescis Mahomad appellabitur, cuius quoque meritis tu creatus subsistere meruisti -, quare non satellibus qualemcumque prodigiorum infertis terrorem uel quibuslibet astanti uulgo signaculis coruscatis? Quia dum uos improuidae morti ob quandam assertionem superfluam destinatis neque ulla uirtute miraculorum, quae sententiam nostram in uestrum latam excidium infringere possit, praecellitis, cum partem uestram minime adiuuetis, nullum etiam coetui nostro infertis dispendium'.

13 Et ob hoc ipsum plerisque nostrorum paruipendulis uerum non esse uidebatur martyrium, quod non ad confusionem incredulorum uel roborationem fidelium aliquod ostentaret miraculum, nescientes quia in fine saeculi, ut sanctus Gregorius refert in libro Moralium, aberunt de ecclesia signa uirtutum. 'Terribili quippe', ait, 'ordine dispositionis occultae, priusquam Leuiathan in illo damnato homine quem assumet appareat, a sancta ecclesia uirtutum signa subtrahentur; nam prophetia absconditur, curationum gratia aufertur, prolixioris abstinentiae uirtus imminuitur, doctrinae uerba conticescunt, miraculorum podigia tolluntur. Quae quidem nequaquam superna dispensatio funditus subtrahit, sed non haec sicut prioribus temporibus aperte ac multipliciter ostenduntur; quod tamen mira dispensatione agitur, ut una ex re diuina simul pietas et iustitia compleatur. Dum enim subtractis signorum uirtutibus sancta ecclesia uelut abiectior apparet, et bonorum praemium crescit, qui illam pro spe caelestium et non propter praesentia signa uenerantur, et malorum mens contra illam citius ostenditur, qui sequi inuisibilia quae

promittit negligunt, dum signis uisibilibus non tenentur (Greg. *Mor.* 34, 3, 7)'.

(…)

20 Ipsi denique sancti (…) exemplo ueri magistri educati, cum ad passionem traherentur, maledicti non remaledicebant, flagellati non murmurabant, comminati silentium obseruabant, hoc solummodo exprobrantes quod Deo conuicium infert et quod maiestatem tremendam impugnat, sacrilegum scilicet illius uanissimi ac perditi homunculi prophetismum, qui non ueritus est spiritu diabolico perarmatus se loco prophetarum inserere sanctisque praedicatoribus ut deificus euangelizator adicere; et cum toto paene orbe euangelica praecelleret ueritas nec deesset lux fidei Christianae a notitia gentium, quia in omnem terram sonus eius exiuit, patentibus iam domui Dauid et habitantibus Iherusalem tinctionis gurgitibus in ablutionem peccatoris et menstruatae, maxime in Oriente quo mysterium incarnationis Christi speciali effectu quodam modo operatum est, ubi quoque et hic sceleratissimus uates exortus et enutritus est, nescio qua praereptus insania, clarentibus iam in mundo lucernis, tanto se perditionis laqueo dare praecipitem non extimuit tantarumque animarum irreuerenter parricidam se fieri non expauit, cum scriptum sit: 'Os quod mentitur occidit animam (Sap 1, 11)'. De quo olim Zacharias propheta locutus est dicens: 'In die illa dicit Dominus exercituum: Disperdam nomina idolorum de terra et non memorabuntur ultra, et pseudoprophetas et spiritum inmundum auferam de terra. Et erit cum prophetauerit quispiam ultra, dicent ei pater eius et mater eius, qui genuerunt eum: Non uiues, quia mendacium locutus es in nomine Domini. Et confringent eum genitores eius, cum prophetauerit (Zc 13, 2–3)'. Idcirco huic perdito atque spurcissimo uati resistere uirtus mactae coronae est summumque tropaeum tanti derisoris cultum euertere, adeo ut si illum aetas nostra superstitem haberet, nequaquam ab eius hodie dogma uenenosum infringere, maledicere sectam, detestari sententiam, qui tantae multitudini perditionem inducens perenni eam dedicarit barathro. Foretque, ut reor, tunc melius poenitudinem unius occisi homunculi gerere quam tot nationum luere perniciem, congrue uniuerso gregi consulendum arbitrantes, dum unius pecudis e medio conati fuissent auellere contagium; quoniam quemadmodum sine culpa non est maledicere iustos, pios persequi, aduersitatem parare electis, ita magni meriti esse credo subuertere impios, ecclesiae hostibus contraire, bellum parare incredulis et framea uerbi Dei concidere aduersarios fidei, ut secundum psalmistam contra Deo inui-

dentes perfecto armati odio exurgentes non curemus de inimicitia eorum, quibus est amica impietas (Ps 138, 22).

(…)

2, 1, 2 Quodam uero die dum ob rei familiaris necessitatem iter perageret et rerum domesticarum commodis consulens per urbem ingrederetur (scilicet Perfectus), quorumdam gentilium sciscitationibus de fide catholica exploratur suumque coram eis de Christo et propheta Mahomat testimonium proferre iubetur. Qui continuo diffuso ore diuinitatis Christi potentiam profitens et esse Deum super omnia benedictum in saecula praeconans 'Uatem', inquit, 'uestrum qualiter apud catholicos habeatur exponere non audeo, quia graui molestia propter hoc uos uulnerari non ambigo; uerum si foedus intercesserit amicabile et pacificam fidei pactionem accommodatis, dicam quo euangelii testimonio denotetur uel qua ueneratione a Christicolis excolatur'. Ilico fraudulenter fidem spondent et quidquid de illo apud religiosos tenetur omni pulsa formidine enarrare compellunt. Ad haec prudens sacerdos Arabice illos reciprocans pseudoprophetam illum et falsissimum dogmatistam, quia plures seduxerit, ex euangelio protulit, dicens: 'Multi pseudoprophetae uenient in nomine meo et multos seducent: et dabunt signa magna et prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi (Mt 24, 24)'. E quibus inter ceteros summus hic propheta uester hostis antiqui praestigiis occupatus, daemoniorum figmentis illectus, maleficiorum sacrilegiis deditus, multorum paruipendentium corda letali ueneno corrumpens aeternae perditionis laqueis mancipauit. Sic nulla spiritali discretus prudentia principi Satanae eorum fidem accommodat, cum quo ipse asperrima inferorum luiturus tormenta uos quoque sequipedas secum arsuros inextinguibilis camini deputauit incendiis. Nam quo pacto inter prophetas reputabitur aut quare non maledictione coelesti plectetur, qui Zeinab uxorem uernaculi sui Zaid specie decoris eius obcaecatus iure barbarico auferens, sicut equus et mulus in quibus non est intellectus (Ps 31, 9), adulterina sibi copula nexuit seseque ex iussu angeli hoc egisse praedixit?' Multa deinde beatus Perfectus de foeditatibus et libidinibus quae lege Mahometica praecipiuntur superaddidit, et tandem finem his uerbis fecit: 'Sic fautor immunditiae, et libidinum uoluptatibus seruiens omnes uos perennis luxuriae impuritatibus dedicauit.' Alia etiam plura, prout nouerat, de ipsius nefandissima doctrina eis exponens multaque auditui exosa coram omnibus denuntians, licet non tunc illum superbo oculo impetierint, accensum tamen ultionis furorem in corde ad perniciem eius reponunt.

(…)

4 Exactis igitur non multis in carcere mensibus, post expleta ieiuniorum suorum tricena diecula, in quibus gastrimagiae crapulis et fluxu libidinis, sicuti in primo libro digestum est, propensius solito insistunt, illucescit martyri ceteris temporibus gloriosior dies, ille scilicet quem sollemni ueneratione summoque tripudio ritu uanae legis gerunt dicatum; in quo se magnum Deo suo paestaturi arbitrantes obsequium eductum ex antro gladio uindice trucidarunt confitentem Christum in gloria deitatis manentem et ecclesiae inimicum liberis uocibus exprobrantem atque dicentem: 'Prophetam uestrum et maledixi et maledico; uirum daemoniorum, magum, adulterum et mendacem sicuti professus sum et profiteor; profanationes sectae uestrae commenta diaboli esse denuntio. Uos quoque cum ipso duce tenebrarum aeterna luituros tormenta protestor'.

(…)

2, 10, 33 At cum iam in foro prosternendi educerentur[29], uenerabilis Sabigotho armare uirum sanctis alloquiis coepit, confortat, instruit et confirmat. Introducuntur palatio, consulibus assistunt, adhibentur opes, exhibentur fasces, quibus si crederent fruerentur. Sed his oppido in professione sua demorantibus, lictoribus perimendos instituunt consules, sospitem abire sanctum Georgium decernentes pro eo quod iidem ipsi optimates et priores palatii nihil conuiciorum proferentem eum aduersus uatem suum audissent. Ille uero minister egregius, protinus ut se comperit derelinqui nec sub uno cum sociis ictu mucronis perimendum institui 'Cur', ait, 'o principes, de professione mea quam coram uobis non protuli dubitatis aut putatis me de discipulo Satanae quidquam prosperum cogitare? Ego enim, ut uerius agnoscatis, illum angelum, qui eidem praeceptori uestro transfigurando se in spiritum lucis apparuit, daemonem credo fuisse et hunc cunctis abiectiorem hominibus adiudico, utpote diaboli credulum Antichristi ministrum et uitiorum omnium labyrinthum, qui non solum se uoragini barathri immerserit, uerum et uos sequipedas sua per inania instituta aeternis dedicarit incendiis'.

2 Eulogius Cordubiensis, *Liber apologeticus martyrum* 11–20 (in Gil 1973, vol. 2, 481–88):

11 Simplex profecto dispositio nostra extiterat, ut uictorum uictorias depromentes compendiosae breuitati studeremus, sed repagulis inso-

29 Eulogius is telling here the last days of Aurelius, Felix, Georgios, Sabigotho, and Liliosa.

lentium praepeditus nisus sum hoc Apologeticum incertis assertoribus dare, et ideo forte ultra quam debui modum excessi historiae. Contra quorum prauitates paulisper adhuc ueniendum est, quo fidelis conuentus discat uotis ardentioribus plus amare quod credit, dum ex auctoritate sacrae legis et ueritatem religionis et errorem impiae nouitatis comperit.

12 Dicunt enim quod ab hominibus Deum et legem colentibus passi sunt nec ad sacrilegia idolorum, sed ad cultum ueri Dei inuitati perempti sunt, et ideo non ut priorum martyrum horum martyria ueneranda sunt. Deum ergo et legem isti uanitatis cultores ullo modo habere credendi sunt, qui euangelicae institutionis per torum orbem uitalia diffusa praecepta non solum non credunt, uerum etiam omni zelo peruersitatis magnum discrimen ea fatentibus ingerunt, exosum et iniquum putantes Christum uerum Deum et uerum hominem credere? Ac sic irrisione nefaria cotidie Dei sortem infamantes ritum sacrae religionis ubique lacessunt, irrident et maledicunt, spem credulitatis et fidei suae in cuiusdam pestilentiosi ac daemoniosi homunculi diuinationibus collocantes, qui ab spiritu immundo praereptus iniquitatis mysterium et uerus Antichristi praecursor exercens, nescio quam nouitatis legem pro suo libito et instinctu daemoniorum perdito uulgo instituit. De quorum impietate beatus Paulus apostolus patulis prophetismi oraculis sancto reuelante spiritu Thessalonicensibus dicit: 'Pro eo quod caritatem ueritatis non receperunt ut salui fierent, ideo mittit illis Deus spiritum erroris ut credant mendacio et iudicentur omnes qui non crediderunt ueritati, sed consenserunt iniquitati in omni seductione (2 Thess 2, 10–11)'. Idem quoque ad Romanos refert: 'Reuelabitur enim ira Dei de caelo super omnem impietatem et iniustitiam hominum eorum, qui ueritatem in iniustitia detinent, quia quod notum est Dei manifestum est in illis (Rm 1, 18)'. Et: 'Cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis et obscuratum est insipiens cor eorum. Dicentes enim se esse sapientes stulti facti sunt, qui commutauerunt ueritatem Dei in mendacium et coluerunt et seruierunt uanitati potius quam Creatori, qui est Deus benedictus in saecula. Propter quod tradidit eos in reprobum sensum, ut faciant quae non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, homicidiis, contentione, dolo, malignitate, susurrones, detractores Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inuentores malorum, parentibus non oboedientes, insipientes, incompositos, sine affectione, absque foedere, sine misericordia; qui cum iustitiam Dei cognouissent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt digni sunt morte, non solum qui faciunt, sed et qui consentiunt

facientibus (Rm 1, 21–32)'. Nam et beatus Petrus, princeps apostolorum, firmissimum ecclesiae catholicae fundamentum, utpote cui ab ipso Redemptore dictum est: 'Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam (Mt 16, 18)', ita in suis epistolis ait: 'fratres, habemus firmiorem propheticum sermonem, cui bene facitis intendentes, quasi lucernae lucenti in caligoso loco, donec dies lucescat et Lucifer oriatur in cordibus nostris, hoc primum intellegentes, quod omnis prophetia scripturae propria interpretatione non fit. Non enim uoluntate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu sancto inspirante locuti sunt sancti Dei homines. Fuerunt uero et pseudoprophetae in populo, sicut et in uobis erant magistri mendaces, qui subintroducent sectam perditionis, et eum qui emit eos dominatorem abnegantes superducent sibi celerem perditionem. Et multi sequentur eorum luxurias, per quos uia ueritatis blasphemabitur et in auaritia fictis uerbis de uobis negotiabuntur, quibus iudicium iam olim non cessat, perditio eorum non dormitat (2 Pe 1, 19–23)'.

13 Quae omnia, sicut haec beata apostolorum annuntiatio continet, non solum eidem pseudoprophetae, sed et illis qui eum reuerenter accipiunt conuenire multi peritissimorum mecum intelligunt nec nos tanta de sanctis scripturis contra eum eiusque sequipedas frustra congessisse aduertunt, quippe quem iam uident sacrae legis praeconio praedictum ac ueri magistri docentis oraculo denotatum: 'Multi pseudoprophetae surgent et seducent multos (Mt 6, 24)', nihil certe de nostra in eum exprobratione arguerent, quem tot patrum auctoritate impugnari cernerent.

14 Quapropter hoc in loco non mihi absurdum esse uidetur si praecedentium de eo doctorum testimonium proferam, ut quomodo eum tunc ecclesiastici uiri diiudicauerint et qualiter illum fide et professione coluerint quantusque et qualis apud nos extiterit, melius ex eorum dictis agnoscant, qui nunc eum non sano sensu legem illum adduxisse aut Deum in ueritate coluisse asseuerant.

15 Cum essem olim in Pampilonensi oppido positus et apud Legerense coenobium demorarer cunctaque uolumina quae ibi erant gratia dignoscendi incomperta reuoluerem, subito in quadam parte cuiusdam opusculi hanc de nefando uate historiolam absque auctoris nomine repperi:

16 'Exortus est namque Mahomat haeresiarches tempore Heraclii imperatoris, anno imperii eius septimo, currente aera DCLVI. In hoc tempore Isidorus Hispalensis episcopus in catholico dogmate claruit et Sisebutus Toleto regale culmen obtinuit. Ecclesia beati Euphrasii apud

Iliturgi urbem super tumulum eius aedificatur; Toleto quoque beatae Leocadiae aula miro opere iubente praedicto principe culmine alto extenditur. Obtinuitque praedictus Mahomat nefandus propheta principatum annis X, quibus expletis mortuus est et sepultus in inferno.

Exordia uero eius fuerunt talia. Cum esset pupillus factus est cuiusdam uiduae subditus; cumque in negotiis cupidus faenerator discurreret, coepit Christianorum conuenticulis assidue interesse et, ut erat astutior tenebrae filius, coepit nonulla <e> collationibus Christianorum memoriae commendare et inter suos brutos Arabes cunctis sapientior esse. Libidinis uero suae succensus fomite matronam suam iure barbarico inire congressus est. Moxque erroris spiritus in speciem uulturis ei apparens os aureum sibi ostendens angelum Gabrielem esse se dixit et ut propheta in gente sua appareret imperauit. Cumque repletus esset tumore superbiae, coepit inaudita brutis animalibus praedicare et quasi ratione quadam ut ab idolorum cultu recederent et Deum corporeum in caelis adorarent insinuauit. Arma sibi credentibus assumere iubet et quasi nouo fidei zelo ut aduersarios gladio trucidarent instituit. Occulto quoque Dei iudicio, qui olim per prophetam dixerat: 'Ecce ego suscitabo super uos Chaldaeos, gentem amaram et uelocem, ambulantem super latitudinem terrae, ut possideat tabernacula non sua, cuius equi uelociores lupis uespertinis et facies eorum ut uentus urens ad arguendos fideles et terram in solitudinem redigendam (Cfr. Hab 1, 6; 8 et 9)', nocere eos permisit. Primum namque fratrem imperatoris, qui illius terrae dicionem tenebat, interimunt et ob tantum triumphum uictoriae gloriosi effecti apud Damascum Syriae urbem regni principium fundauerunt. Psalmos denique idem pseudopropheta in honorem insensibilium animalium composuit, uitulae scilicet rufae memoriam faciens. Araneae quoque muscipulae ad capiendas muscas historiam texuit, upupae praterea et ranae dictiones quasdam composuit, ut foetor unius ex eius ore eructaret, garrulitas uero alterius ab eius labiis non sileret. Alios quoque ad condimentum sui erroris in honorem Ioseph, Zachariae siue etiam genitricis Domini Mariae stylo suo digessit. Cumque in tanto uaticinii sui errore sudaret, uxorem cuiusdam uicini sui nomine Zeit concupiuit et suae libidini subiugauit. Quod ille maritus eius sentiens exhorruit et prophetae suo, cui contradicere non ualebat, praetermisit. Illam uero quasi ex uoce dominica in lege sua annotari praecepit: 'Cumque mulier illa displicita esset in oculis Zeit et eam repudiasset, sociauit eam prophetae suo coniugium, quod ceteris in exemplum et posteris fidelibus id agere cupientibus non sit in peccatum (Qur. 33, 37)'. Post cuius tanti sceleris factum mors animae et corporis illius simul

appropinquauit. Quod ille interitum sibimet imminere persentiens, quia propria uirtute se resuscitaturum nullo modo sciebat, per angelum Gabrielem qui ei in specie uulturis saepe apparere, ut ipse aiebat, solitus erat, tertia die resuscitaturum praedixit. Cumque animam inferis tradidisset, solliciti de miraculo, quod eis pollicitus fuerat, ardua uigilia cadauer eius custodiri iusserunt. Quem cum tertia die foetentem uidissent et resurgentem nullo modo cernerent, angelos ideo non adesse dixerunt, quia praesentia suorum terrentur. Inuento igitur salubri, ut putabant, consilio, priuatum custodia cadauer eius reliquerunt. Statimque uice angelica ad eius foetorem canes ingressi latus eius deuorauerunt. Quod reperientes factum residuum cadueris eius humo dederunt, et ob eius uindicandam iniuriam annis singulis canes occidere decreuerunt, ut merito cum eo habeant illic participium, qui hic pro eo dignum meruerunt subire martyrium. Digne ei quidem accidit ut canum uentrem tantus ac talis propheta repleret, qui non solum suam, sed et multorum animas inferis tradidisset. Multa quidem et alia scelera operatus est, quae non sunt scripta in libro hoc. Hoc tantum scriptum est, ut legentes quantus hic fuerit agnoscant.'

17 Ecce qualibus praestigiis deditum uulgus quantaeque impietatis ducem plerique non metuunt sub nomine piae religionis censeri, asserentes quod ab hominibus Deum colentibus et legem habentibus isti tirones nostrorum temporum milites occisi fuere, nulla discreti prudentia, ut saltim prouido cogitamine aduertant quia si talium cultus aut lex uera dicenda est, pro certo uigor Christianae religionis infirmabitur.

18 Et si, quod in ueritate fatendum est, notitia sanctae fidei totius mundi compita penetrauit <et> cunctas nationes terrae peragrans, nullam iam partem orbis expertem luminis eius fore confidimus, praesertim quia in omnem terram exiuit sonus apostolorum et in fines orbis terrae uerba illorum, et omne aliud euangelium, praeter quod apostoli gentibus tradiderunt, anathema magis esse quam uerbum fatemur, sicut dicit apostolus: 'Si quid uobis euangelizauerit praeter quod accepistis, anathema sit (Gal 1, 9)', et Ueritas ore suo discipulos contestatur dicens: 'Multi pseudoprophetae surgent et seducent multos et dabunt signa magna et prodigia, ita ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi (Mt 24, 11)', et iterum: 'Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sunt (Io 1, 41)', qua consequentia credendum est daemoniosum et mendacio plenum ueritatem proferre, fallaciis obuolutum legem donare, nemus peruersum fructus bonos exhibere? Ille interim nefandus de malo cordis suo thesauro proferens malum et uulgo insipienti ducatum impietatis ministrans, uterque praecipitium in chaos

aeternum poenas luiturus incurrit; de quo atque eius similibus Dominus per Oseam loquitur dicens: 'Ipsi regnauerunt et non ex me. Principes extiterunt, et non cognoui (Os 8, 4)'.

19 Denique inter ceteros post ascensionem Domini haeresum auctores solus hic infaustus nouae suoperstitionis sectam instinctu diaboli condens procul ab ecclesiae sanctae conuentu desciscitur, auctoritatem priscae legis infamans, prophetarum uaticinia respuens, sancti euangelii ueritatem conculcans et apostolorum doctrinam detestans, qui ridiculum potius quam rerum necessariarum causas per eandem sectam suam insinuans ore blasphemo docuit Christum Dei uerbum esse et spiritum eius et prophetam quidem magnum, nulla uero deitatis potentia praeditum, Adae similem, non Deo Patri aequalem, qui ob meritum sanctitatis Sancto repletus Spiritu per uirtutem Dei miraculis claruit, signis atque portentis enituit, nihil ex propria maiestate aut deitate praeualens, sed ut uir iustus et pia seruitute Deo cohaerens uotis supplicibus ab Omnipotente multa impetrare promeruit. Sed et alia inaudita uanitatis scelera praedicans adinuentione uersipellis, a quo obsidebatur, inuenta, qui se eidem transfigurauit in angelum lucis, delubra in quibus pessimum dogma suum coleretur extruxit, constituens in ultimo idolatriae situ turrem altiori pinnaculo ceteris aedibus prominentem, ex qua populis ueneno nequitiae suae illectis sacrilegi furoris contionaretur decretum; quod hodie suae impietatis sacerdotes ab illo edocti obseruant, ita ut more aselli dissutis mandibulis impurisque patentibus labiis horrendum praeconium non prius emittant quam obseratis utroque digito auribus: quod aliis exequendum annuntiant, quasi quoddam edictum sceleris idem ipse eorum propheta audire non patitur. Quem impietatis ruditum dum diuae memoriae auus meus Eulogius aure captaret, ferunt continuo vexillo crucis frontem praemuniens cum gemitu hunc psalmum solitum fuisse cantare: 'Deus, quis similis tibi? Ne taceas neque sileas, Deus, quoniam ecce inimici tui, Domine, sonuerunt et qui te oderunt leuauerunt caput (Ps 82, 2–3)'. Nos autem mox ut fallentis uocem praeconis audimus confestim oramus: 'Salua nos, Domine, ab auditu malo et nunc et in aeternum', et iterum: 'Confundantur omnes qui adorant sculptilia et qui gloriantur in simulacris (Ps 96, 7)'.

20 Cuius quidem erroris insaniam, praedicationis deliramenta et impiae nouitatis praecepta quisquis catholicorum cognoscere cupit, euidentius ab eiusdem sectae cultoribus perscrutando aduertet, quoniam sacrum se quippiam tenere et credere autumantes non modo priuatis, sed apertis uocibus uatis sui dogmata praedicant. Multa etiam apud quosdam nostrorum scriptorum inueniet, qui zelo Dei armati aduersus

ipsum uatem impudicum prudenti exarserunt stylo. Sed et nos in illo Memoriali Sanctorum opusculo huius sectae errores ex parte digessimus, refutauimus et confodimus.

Editions and translations: PL 115, cols. 731–818; Gil 1973, vol. 2, 363–495; Spanish translation in: Aldana García 1998; English translation of the *Istoria de Mahomet* in: K. B. Wolf 1990a, 89–101.

Studies: K. B. Wolf 2012; Sáez 2008; Wasilewski 2008; Flori 2007, 160–64; García Moreno 2004; Christys 2002, 9–10, 52–79; Tolan 2002, 85–97; Gonzáles Muñoz 2002, 390–409; Tolan 2001, 349–67; K. B. Wolf 2000; Senac 2000, 27–28, 31; Reeves 2000, 86–87; Van Acker 1998–99, 29 and passim; Hoyland 1997, 513–15; Herrera Roldán 1995, 274–84; D'Ancona 1994, 136; Drees 1990, 59–89; K. B. Wolf 1990a; K. B. Wolf 1988; Millet-Gerard 1984; Colbert 1982; Ruiz García 1997; Díaz y Díaz 1979; Díaz y Díaz 1970; Waltz 1970; D'Alverny 1965, vol. 2, 577–602; Southern 1962, 19–26; Daniel 1960, 17–19; Monneret de Villard 1944, 20.

3
John of Seville, Letter to Paulus Albarus

Author: Iohannes Hispalensis (fl. 851?)
Title: *Epistola Ioannis Spalensis Albaro directa*
Date: Before 851
Place: Seville or Córdoba (Spain)

This letter, written by John of Seville, possibly the son of John, metropolitan of Seville, is preserved in the epistolary of Paulus Albarus. Its last paragraph contains an "annotation on Mammet the heretic," requested by Albarus. It is a short biography of the Prophet, characterized by the introduction of new and interesting elements, such as the epithet "seal of pseudo-prophets" and Muḥammad's miracle of the possession of the mind of a camel.

Paulus Albarus, *Epistolae* 6, 8–9: *Epistola Ioannis Spalensis Albaro directa* (in Gil 1973, vol. 1, 197–201):

8 Dreximus vobis illam adnotationem Mammetis heretici in finem epistole huiusce adscriptam, simul et qualem invenimus aput maiores (…).

9 Ortus est Mammet hereticus Arabum pseudoprofetarum sigillus, Antichristi precessor, temporis imperatoris Eraclii, anno septimo, currente era sexcentesima quinquagesima VI. In hoc tempore Ysidorus Yspalensis in nostro dogmate claruit et Sisebutus Toleto regale culmen obtinuit. Quem predictum nefandum profetam tantis miraculis eum sequaces sui coruscasse narrantur, ut etiam ardori sue libidinis uxorem alterius auferens in coniungio sibimet copularit, et ut nullum profete fecisse legimus, in camelum cuius intellectum gerebat presideret. Morte vero interveniente cum se die tertia resurrecturum polliceretur, custodientium negligentia a canibus reppertus est devoratus. Obtinuit principatum annis decem, quibus expletis, sepultus est in infernum era MCCXVII.

Editions and translations: Gil 1973, vol. 1, 197–201.

Studies: Christys 2002, 63–64; González Muñoz 2002, 390–409; Hoyland 1997, 512–13; K. B. Wolf 1988; Millet-Gerard 1984; Colbert 1982; Díaz y Díaz 1970 165–68; Waltz 1970; D'Alverny 1965.

4
Paulus Albarus, The Luminous Guide

Author: Paulus Albarus (d. 861)
Title: *Indiculus Luminosus*
Date: 854
Place: Córdoba (Spain)

Paulus Albarus, a friend of Eulogius of Córdoba (see no. 2), supported the Martyrs' movement in his writings: a life of Eulogius and the *Indiculus Luminosus.* The latter is a treatise that sought to discourage detractors of the movement and encourage Christians to resist any fascination with Islamic culture. Thus, the book is structured in two parts: the first (chs. 1–20) consists of an apology of the martyrs; the second (chs. 21–35) is an attack upon Islam and its Prophet. In this second part Albarus tries to demonstrate that eschatological passages of the Scriptures that prefigure the Antichrist and their patristic exegesis can be interpreted as referring to Muḥammad, although he never mentions him by name. Albarus begins by analyzing Daniel's prophetical vision (Dn 7–11) and identifies Muḥammad as the eleventh horn of the fourth beast: as foretold of the fourth king, he conquered the kingdoms of the Greeks, the Franks, and the Goths; spoke against God denying the Trinity and Christian principles; and invented mendacious tales. Moreover, through an elaborate calculation, Albarus showed that the end of times was near and had to be fixed in the year 870. Then, the passage on the lust of the beast (Dn 11, 37) allows Albarus to shape the image of Muḥammad as that of a man devoted to sensual pleasures, and introduces the polemical τόπος of his sexual power, recalls the episode of Zaynab, and describes paradise with scabrous gynecological details. Thus, Albarus goes on to reveal that the God praised by Muḥammad is *Maozim* (Dn 11, 38), "the great" *Cobar* (al-Akbar), who is worshiped and celebrated in his temple. Moving from Daniel to Job (Iob 40), Albarus emphasizes the similarity between Behemoth and Leviathan's descriptions and Muḥammad: as a beast, he was unable to either read or write; as a snake, he deviously creeped in the world; and each physical feature is interpreted in light of Muḥammad's deeds or teach-

ing. Albarus concludes his exegetical argument against Islam by commenting upon passages of the Gospels on the Antichrist. If, as the Church Fathers say, Antichrist is the opposite of Christ, then Muḥammad properly is the (or an) Antichrist, since he subverted all Christ's teaching by preaching vices instead of virtues and even restoring circumcision. The conclusion of the treatise depicts the contemporary life in Córdoba as the fulfillment of Apc 13, 17; according to Albarus, in fact, Christians, by accepting and cultivating Islamic habits and culture, act in the name of the Antichrist.

Paulus Albarus, *Indiculus Luminosus*, 21–35 (in Gil 1973 vol. 1, 293–315):

21 Nunc ad ea post discessum defensionis nostre redeundum est, que huic paruissimo opere culmen perfectjonis inponat et precursorem Antichristi tota liuertate testimoniorum fasce – tantum huic materiole exigue substendandum est! – facile comprimat uel dimergat. A Daniele capiamus initjum, et ex parte quae in Antichristo a beato exposita extat Hieronimo huic nefandissimo consentanea et uicina firmemus. Dehinc beati Iob de Behemoth uel Leuiathan dicta rimemus et sancti Gregorii concordantes expositjoni, que in Antichristo specialiter sunt designata, isti similiter hostendamus iniuncta. Sic tertjo loco ad Apocalypsin accedentes et aliqua<s> simili tenore species disserentes doct<i>oribus et inlustrioribus sequuturis disserendi omnia materiam relinquamus, et post corundam prophetarum uel sanctorum difflorata oracula fine debito opusculum praecidamus, ac in secundo libello doctorum sententjas congregemus, nostrasque operosas fabellas ueracium stellatjone firmemus. Si enim Domitjum Neronem pro immanitate scelerum Antichristum aliqui firmauere et Antjocum eundem figurare dixere uel caeteras pestes contra eclesiam insurgentes praecursores ipsius nefande bestiae doctores probatissimi astruxere, quid nos post odie incongrue garrient posuisse qui neuum operibus aliorum conant imponere? Ecce Danihelis praesagium primo loco discutjens, breuibus et consequentjam abentibus conclusionibus seruiam et non specialiter omnia, set aliqua ex parte expediam et hoc a patrum regulis in deuium non diuertam. Dicit namque de undecimo bestie cornu: 'Bestia', inquid, 'quarta quam uidisti quartum regnum erit, quod maius erit omnibus regnis (Dn 7, 23)'. Aut dubium quod Romanum significet, multotjens elebatum latjusque a regna cetera dilatatum. 'Porro cornua decem ipsius regni decem reges sunt, et alius consurget post eos et ipse potentjor erit prioribus, et tres reges humiliauit et sermones contra excelsum loquetur et sanctos altis-

simi conteret. Et putauit quod posset mutare tempora et leges et tradentur in manu eius usque <ad> tempus et tempora et dimidium temporis (Dn 7, 24–25). Que homnia storice et proprie Porfirius in Antjoco posuit, nostri uero in Antjoco tipice et uerius in Antichristo et rectjus specialiter posuere. Nos tamen in hunc nostri temporis damnati hominis precursorem ex parte dicimus conuenire. Nam in undenario numero surgens, qui scripturis sanctis semper infaustus est, tria regna perdomuit, dum Gregorum Francorum<que> que sub nomine Romanorum uigebant prouincias occupabit et Gothorum occidentalium colla uictrice planta calcauit uel dum decalogum, hoc est, uniuersalem religionem et numerum qui plerumque pro toto inseritur, dissipare conauit et contra fidem Trinitatis spe, fide, caritate munitam superuire temtauit, contra Deum excelsum sermones petulanti contumacia fabricans, grandia trutinans et fumosa illa contexens que uere Antichristo sunt preuia et humili religioni nostre satis aduersa, legem Domini miraculorum sole coruscam nebulosa inuolbere putans caligine et fauctoribus suis quasi ex iussu altissimi Domini ridiculo auso lebes et risu dignas texens storias, stilo falso, inpura fronte, teatrali fabore fabulosa fingens mendacia nullo uirilitatis uel ratjonis uigore precincta, sanctos Dei conterens et de stellis celi, id est, ex ecclesiae filiis, partem pede scurriuili calcans, quod magis oculorum indicio quam nostro expositjonis conprobatur eloquio. Iam uero 'tempus, tempora et dimidium temporis' capiti<s> eius specialiter iniungendum est Antichristo et requirendum quur non aperte tres annos et medium dixerit, set obscure illo uocabulo sermo husus fuerit diuinus quo<d> solitum est diuersum sensum in corda parturire doctorum. Nam et annus quatuor tempora habet et ipse unum tempus dicitur annus, et quinquaginta et centum et breuem et longum orarum, dierum, mensuum annorumque spatjum temporum nomine designantur. Hebrei namque unum tempus septuaginta annos accipiunt secundum illut: 'Dies annorum nostrorum septuaginta anni[s] (Ps 89, 10)', uel iuxta numerum annorum quo sub Nabuquodonosor fuerunt seruitutis iugo addicti; eoque intelligentje genere ducti 'tempus, tempora et dimidium temporis' in hoc loco Hebrei ducentos quadraginta quinque Ysmahelitarum deputant genti, quibus peractis finiendum regnum ipsorum satis audaci sermone confidunt, siquidem in hoc incarnatjonis Domini anno octingentesimo quinquagesimo quarto et era que currit octingentesima nonagesima secunda anni Arabum lunares ducenti computantvr quadraginta, solares uero anni ducenti XXVIIII, ex qua summa superant annos solares sedecim.

22 Nos uero hec Dei soli intelligentje relinquimus et eis qui diuino spiritu tacti possunt cum Moyse nubem conscendi et occulta Dei eo reserante clara facie intuere. Sed sollerter est intuendum et legali dissertjonis studio preuidendum ne hanc hobscuritatem inuolutam temerarie temtet exponere mens uesana et multiplicem designatam sententjam audacium et insolentjum retractare praesummat insania detestanda. Dicit enim in fine uoluminis: 'Pertransibunt plurimi, et multiplex erit scientja (Dn 12, 4)'. Diuersitatem tractantjum praesago spiritu nuntjat, [et] non stolidorum, sed sapientjum commentaria praefigurans. Multiplex namque erit scientja dum multi non errantes, sed discutjentes opinauerint multa et diuersorum temporum cause uno fuerint reuelate sermone. Unde et opinor sub primaria significatjone figurarum et multiplici inductjone problematum una eademque res sepissime multotjens repetitam et in tribus et quattuor locis sub alia adque longe a priori monstratjonis figura id ipsum quod primitus figurare. Et hoc in omnibus operibus profetje, ut opinor, debet intelligi, et sub uaria repetitjonis specie totjus temporis causas uno profetje libro signare. Quae sententia si digna et amica mente perpenditur, non exhacge[ne]ratjone liuoris improuauitur, set euidentjum causarum euentibus confirma<ui>tur. Et isto intellegentje genere confirmati eo possumus sine herrore procedere, ut non solum profetas temporis ipsorum dicamus spiritu diuino nuntjasse quae gesta sunt, sed aetjam omnium seculorum que gerenda erant euidentissime presagasse, ut sermo diuinus uno contextu sermonis totjvs seculi exponeret casus. Ecce in Abbacuc contra Nabuquodonosor sermo dirigitur: omni uicina et consentanea mox clarum uidentibus aperitvr, nec a tramite ueritatis herrauitur si profetja aduersum Caldeos directa in eos itidem exponatvr. Hoc quippe magis congruit sapientje Dei et catholico cui seruimus dogmati quam ut dicamus huius uesani hominis uel aliorum regnorum storiam profetice non preuisam. Quin immo, ut mihi uidetur, que specialiter in capite perditorum est dictum, in membro, immo ut euidentjus dicam, in gutture eius acute cernentibus enigmatice seruit. Et hunc intelligentje sensum fides catholica non abhorret, nam ea que in fine uoluminis de ipso superborum capite spiritus dicit profeticus liquide et subtili indagine uentilata huic nequissimi spiritus hospiti disseritur intentata: 'Eleuauitur', inquid, 'et magnificauitur aduersus omnem Deum (Dn 11, 36)', id est, gentjum, quos quasi religione sui Dei magnificans despectjonis pede conteruit. 'Et aduersus Deum deorum loquetur magnifica (Ibid.)'. Scilicet contra Dominum dominorum, celi et terre creatorem eternum, legem illam quam instinctu demonum ex eius nomine ueneno conpo-

suit et sequentibus se falsum testamentum tertjum falsa subreptjone contexuit. 'Et Deum patrum suorum non reputauit (Dn 11, 37), hoc est, Ismahelitarum idola que usque in ipsut tempus colebant. 'Et erit in concupiscentjis feminarum (Ibid.)'. Quis non uideat hoc loco hunc inpudicum specialiter hanc sententjam designatum? Et licet in Hebreo hoc duuie positum relegatur, quod scilicet habeat uel non habeat concupiscentjam feminarum, dicente Aquila: 'Et super Deum patrum suorum non intelleget et super concupiscentjam feminarum et super omnem Deum non intelleget (Cfr. Hier. *in Dn* 11, 37–39)'. Quibus uerbis, ut dixi, et abere eum inconcupiscentjam feminarum et non abere intelligitur, quod dubie ideo reor positum esse, ut utrosque uno sensu sententie scientibus aperiret, scilicet in hanc priorem bestiam concupiscentjam feminarum adfirmans et in posteriore non inesse declarans, dum et habere et non habere uno intelligentje potest intelligi tractu. Nec fas est ut discordantja operum une adsignetvr persone, set, ut dixi, ita uno sermonis textu unum indicat, ut alium non dimittat, ita priorem sermo ferit propheticus ut nobissimum intactum diuinus non relinquat spiritus.

23 Conuenit et satis, ut reor, obtime congruit hoc in loco horum gentjum deridendos recenseri herrores homnique eclesie pro exsecratjone habendos exponere fetores. Tradunt enim et quasi exclamatjone egregia inportunis garriunt disciplinis, hunc illorum amasium femellario opere occupatum pre caeteris hominibus Afrodisie obtinuisse uirtutem, et abundantjorem omnibus a Deo suo illi pro munere datam Ueneris uolumtatem licoremque spurcissimi operis et largiorem ceteris habuisse et faciliori effectu ab aliis digesisse fluxumque in coytum et uigorem, immo copiam in femineam libidinem exercendam quadraginta uirorum a superis illi fuisse delatam. Quam spurcam pinguemque habundantjam olidi lumbi non a rerum parente Deo, ut predo iniquissimus somniauit, set a Uenere ludibriosa Uulcani coniuge, id est ignis uxorem, que et propter spumosum licorem Afrodin dicta est, cui et opus uenerium adsignatur, alkaufeit idem inpudicus nominauit. Egregia sane laus et multum carnalium elegans munus, cui abte conuenit illa in Srahelitica gente ex[h]ac ge[ne]ratjonis inuectjo, que hore super Egyptjorum fluxu manat profetico. 'Insaniuit', inquid, 'super concubitum, eorum quorum carnes sunt ut carnes asinorum et sicut fluxus equorum fluxus eorum (Ez 22, 20)', uel illut: 'Equi insanientes in feminis facti sunt. Unusquisque ad uxorem proximi sui inniebat (Ier. 5, 8)'. Quod hic inpurissimus uates et fecisse predicatur et praedicasse laudatur, dum seductus et sua uolumtate inlectus uxorem proximi sui fidei sue consentaneo tulit, quam a Deo siui

per reuelatjonem Gabrihelis iuncta mentitus est. Quam inpurissimi sectam inpurissimi sequipedi ambientes amissarii et adulteri uniuersi sunt facti, dum et propter iuramentum scindunt coniugium, quem maiore dedecore iterum adulterando coniungunt, et pelices multiplicando a trigamis uel quatrigamis seruiendo femellarii, immo uerius amissarii equi innientes seu rudentes asini sunt uniuersi. Pudet quippe tota retraxere <que> questa licita siui in mulieribus usurpando naturalem legem et nouas uias libidinum inquirendo, uae mici, plausibiliter agunt, nec sinit nos rubor genarum retoricum contra hostem iactare sermonem, presertim quia pudor silentjum imperat. Et licet inuectjo acurata exerto opere in campum tota producat et inpetenda iaculis pugnatorum digerat uel exponat, tamen inconueniens actjo et non digna ipso operi membra magis se leuiter palpari tenui significatjone desiderat quam procaci denudatjone uocabuli, intecto eloquio, inuerecunda lingua modestis lectoribus turpia denudari, ne uerecundiam qua illi caruerunt opere nos etjam amittamus sermone.

24 Nullus uero adeo libidinis perditus et uolutabri sordibus exstitit feculentus ut hic leno fetoribus inquinatus, qui etjam coniuges alienorum, ut diximus, lenocinanter fruitus est, angelica iussione sordium suarum scrabredinem celans hac siui credentes scorta passi et nullo saturo coitu finienda in paradiso Dei sui ob remuneratjonis dono iugiter potjenda promittens, ita ut extremus calor instinctu unius orae solito non terminetur spatjo, set protendatur per septuaginta delectatjone uirorum ipsa delectatjo specialiter profluens asinorum, habens quisquis ille paradisi fuerit colonus ueternosus ampliatum fluxum et desiderium pinguiorem extentum, et per omne coytum uirginitas tam prolixo facinore perdita, tamque inflexibili calamo perforata itidem fruentibus seruiat restaurata recen<s>que disrupte pellicule ipsius concisio et tenuis defrigata lappe contexio non dolore functjonis patjentes exterreat sed delectatjonis dulcedine utrosque dulcoret, desiderium potjendi per hoc auidiorem mentibus sugerens, et ardentissimam gulam renouatjonem non finiens, set extendens, et ingentjora alia que de utroque sexu et utraque natura inlecebrosa inuectjo non puduit populo perdito ex persona omnipotentissimi Domini inpuris genis conficere. Que omnia in alio opere enucleatjus et limatjori inuectjone, si Deus uitam concesserit, disseremus.

25 Sequitur: 'Nec quemquam deorum curauit, quia aduersum uniuersa consurgit (Dn 11, 37)'. Scilicet, quia et gentilium et Iudeorum seu etjam Christianorum religionem despexit et contra uniuersa surrexit. 'Deum autem Maozim in loco suo uenerauitvr (Dn 11, 38)'. Maozim

grandis et maior dicitur seu fortis uel fortissimus. Si uero non maiorem, sed fortissimum dixerit aliquis figurare, respondemus ei quod fortissimum, id est Deum, se simulet hec religio in loco suo uenerare. Sed hoc ideo agit, 'ut muniat Maozim cum deo alieno, quem cognouit (Dn 11, 39)'. Quod Teudotjon apertjus explicat: 'Et hec', inquid, 'ait ut muniat presidia cum deo alieno; et quum eis hostenderit', id est suis, 'multiplicauit honorem et dominari multis faciet et terram diuidet gratis (Hier. *in Dn* 11, 37–39)'. Ideo Deum fortissimum se simulat adorare, ut Deum alienum suis introducat et per ueneratjonem Dei honorem multiplicet in gentibus, et adcumulet dominatum. Quod iste in fumosis turribus cotidie barritu inormi et monstruoso hac ferarum ri<c>tu, dissolutis labiis et faucium latu aperto ut cardiaci uociferant hac uociferando uelut furiosi preconant, ut muniant Maozim cum Deo alieno quem cognouit, id est, ut Maozim, quem illi Cobar uocant, hoc est, maiorem, cum Deo alieno, id est, demone illo qui ei sub persona Gabrihelis apparuit, uno ueneratjonis nomine muniat, ut per hoc herrorem suum in corda credentjum tegat, dum nomine maioris Dei ritum uociferatjonis extollit et supperstitjoso conatu, nefando spiritu, nobilium animas inficit. Sed ne uidear hoc enigmatice et non proprie dici et magis reputer ingenio humano quesita quam diuino spiritu enucleata proferre, apertjora inducenda sunt probamenta. Ecce enim eodem ritui dediti dies illos, quibus insaniam in domo idoli consecrant, eodem uocabulo actenus nunccupant et propter lingue Harabice diuersitatem, que parumper in pleraque nomina ab Ebrayco discrepat, Almozem ipse ferie appellantur, ipsoque tempore quo iam dicto idolo antiquitus ipsa gens in gentilitas posita ex uniuersis partibus concurrebat, nunc eadem perdita turba annue confluit ipsoque demone, quem putant a loco ipso fidei ipsorum magnitudine exstirpato, perenniter serbiunt. Maozim in loco suo, ut profeta Spiritu diuino retulit, usque odie incolunt, quando et [in] ipsos dies solito nuncupant nomine et mensem illum quem Almoarram uocitant, ut cultores idolatrie olim sustollebant, ita hii hodie habundantjori perfectione, ut siui uidentur, celo tenus perferunt. Putet namque insaniam ipsius domui singillatim exponere nec expetit breuiter aliqua ex multis deridenda iaculis inpetire, quum nostris teneatur in mentibus tota quandoque fidelibus publicare. 'Et multiplicauitur gloria eius et dauit eis potestatem in multis et diuidet eis terram gratuito (Dn 11, 39)'. Diuisit namque eis terram magis quam celum et gloriam dedit gratuyto, dum legem quam usque ad ipsut tempus ignorabant constituit. Hebrei tamen non gratuyte, set quum pretjo terram uenundare asserunt positum, [quod Teodotjon apertjus explicat: 'Et hec', inquid, 'ayt ut muniat

presidia cum Deo alieno; et quum eis ostenderit', id est, suis, 'multiplicauit honorem et dominari multis faciet et terram diuidet gratis'. Ideo Deum fortissimum se simulat adorare ut Deum alienum suis introducat et per ueneratjonem Dei honorem multiplicet in gentibus et adcumulet dominatum] per quod euidenter uiusce gentis uel regni specialiter actjo reseretur. Hii enim etjam loca que mercimonie instituta deseruiunt, in qua solite nundinas exercetur, tecto carentja, soli et celo patentja, pretjosa pecunia uenditant, ita ut nullus audax presumtor nisi pretjo soluto sensionem mercandi que propria necessitas exegit cocumque casu presummat. Hec omnia ipse cornus undecimus ingentja loquens instituit, qui ex tribu modica surgens et non potestate, set dolo et quasi emulatjone legis auctjori uirtute crescens, regnum paulatim inuasit bra<c>hiaque Romanorum, id est, presidia Eraclii imperatoris, in quibusdam locis perdomuit. Ideo ex parte ei homnis hec conpetit profetja, in qua de modico populo prodire dicitvr bestia, unde in cornu bestie quasi hoculos ominis dicuntur uisi. Quid enim per oculos per quibus dirigitur uisio nisi lex illa signatur, quam instinctu demoniorum perditis occulto Dei iudicio detulit? 'Preceptum enim Domini lucidum inluminans oculos (Ps 8, 9)'. Set quia non in decimo numero, sed in undecimo reuelati et non oculi, set quasi oculi sunt denotati, ideo non lex dicenda est [inquid] proprie, set quasi lex credenda est usurpata ac per hoc aduersaria testamentis diuinis ueridice conprobanda. Hec est illa locutjo contra Deum ingentja, hec est fortitudo contra Altissimum eleuata, hec e<s>t stellarum celi illa presumtjo partem pede uictorie conculcata. Multa pretereo quia multum festino.

26 Ad beatissimum Iob ueniamus, raptimque potentiam Behemoth ex eius uerbis sanctissimis (Iob 40, 10 ss.) exponamus. Qui eum ut Uesperum super filios terre consurgere dixit totumque lumen eius fumosum nocturnas tenebras precedente, homnium corda caliginibus inuolbente, aperto ore reuelante siui diuino spiritu sequenti seculo demonstrauit. In quorum uerborum principio nomen satis concinne uidendum et ex uocabulo operum stoliditas est exponenda. Dicitur namque animal, nam Behemoth ex Ebreo in Latinum animal sonat. Aperte aut dubium quod eius stultitja per hoc nomen diuulgatur, siquidem inlitteris extitit nicilque legere uel scribere nouit. Fenum etjam in comestione, non triticum legit, uacua tota predicans et ex religionis soliditate nicil habentja, set solum insanie et perfidie herrore uestita. Set et fenum quod comedet possunt uacui intelligere omines a lege quos decepit, siquidem uniuersi gentilicio ceno et idolatrie malo erant infecti, quos uacuos inueniens deuorauit et siui perpetuo uinculo conligauit.

Fortitudinem in lumbis et in umbelico possidens, ut superius, sole clarius textus expositjonis edocuit. Has quoque regiones quam maxime in utroque sexu luxuria et liuido preceps retinet. Quar[t]um seminarium licentjose et uaga liuertate legis auctoritate distendens auctjori se putauit potentja dilatari et propagatjonum traducibus numerose nanctus est seculum obtinere. 'Caudam suam sicut cedrus strincxit (Iob 40, 12)', dum sequipedas fidei sue seueritate legis et diabolicis regulis in futuro preuidens solidauit, quam caudam nos experti sumus qui in nobissimo tempore constituti atrociorem persecutjonem ipsius bestie sustinemus. Ipse est enim ille 'rex inpudens' liuidinibus et adulteriis 'facie' et 'intelligens propo<si>tjonum iniquarum praestigia (Dn 8, 23)'.

27 'Nerbos habens testiculorum perplexos (Iob 40, 12)', liuidinibus profluos et germinatjone saturos, seu predicatores contra humanitatem Dei et Domini nostri acuminis assertjone robustos. 'Ossa eius quasi fistule heris (Iob 40, 13)'. Omnes robusti illius insensiuilem reddentes lingue Harabice plausiuilem sonum, nimirum ut beatus Gregorius ayt: 'More metalli insensibilem sonum bene loquendi habent, set sensum bene uiuendi non habent (Greg. *Mor.* 32, 17, 30)'. 'Cartillago eius quasi lamina ferri (Ibid.)'. Cartillago namque hossi habent speciem, set artuum non retinent firmitatem. Eo modo et huius iniquissimi ducis ministri pietatis specie facie tenus hostendunt perditis, set carent fructum eiusdem castissime pietatis, ypocritarum, non sanctorum imitantes uigorem [s]ed uersutorum, non humilium sinceritatis emulantes uirtutem, simulatores et callidi, qui iram semper prouocant Domini. Post quorum expositos dolos in<s>piratorem uerbi gladio ferit. 'Ipse est', ayt, 'principi[ar]um uiarum Dei (Iob 40, 14)', ac si diceret: Idcirco ad tam multipliciter magna et maiora multiplicata homo iniquissimus sufficit, quia inspirator eius diabolus in natura rerum prior <per> substantjam conditus exstitit. Sed sapientissimus conditor, qui eum primum creaturarum omnium fecit, iuste gladium eius in quibusdam plicauit, cum eum saeuire in electos quantum eius uoluntas maligna suggerit, non permisit. (…) 'Protegunt umbrae umbram eius (Iob 40, 17)'. Omnes certe iniqui mendacio suo mendacium illius proprio defendunt obsequio. Sicut enim in corpore ueritas, ita in umbra corporis falsitas. Omnes enim, ut dixi, iniqui, et seuitje fecibus pleni mendacium illius suo mendacio protegunt et in quo ille forte non attente curans deuili uestigio claudicauit et se ueritate uictus defendere non curauit, hii proceres et sapientja seculari florentes ac uersutja assertjonum pollentes ingeniosa arte et erudita[te] falsitate, exquisitis sententjis ornate defendunt et elate conponunt eiusque operis patentem mendacium fucata falsitate colorant

uerborum. Sed et umbre possunt accipi demones alii, qui hunc abitatorem sceleratissimi corporis obsequiolo proprio se protegere fingunt. Tradent enim eum pacem inter spiritus sceleratissimos a[s] se dissidentes reformasse et multos ex demonibus sue fidei inclinasse legemque suam illis tenendam memoriter tradidisse. Unde et in lege ipsa horriuili frequenter ex persona Dei demonibus uel ominibus sermo praedicatjonis inducitur et ut credant ei frequenter ingeritvr. 'Circumdabunt eum salices torrentes (Ibid.)', uidelicet infructuosi et qui fluxu liuidinum [r]euirescunt. Huius enim arboris semen in ciuo sumptum steriles efficit. Tales sunt ministri hostis ecclesie, sterilitate fidei aridi et sementem doctrine penitus enecantes. E regione eclesie filii de labacro conscendentes omnes gemellos fetus producunt et sterelis non est in eis. 'Absoruebit fluuium et non mirauitur (Iob 40, 18)', multitudinem uidelicet gentjum absque legis notitja, quam radicitus deuorauit. 'Et habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius (Ibid.)', eos putans etjam uipereo dolo consummere quos unda sacri babtismatis lauit et legis caracter signum crucis Christo Deo nostro et regi dicauit.

28 Iam ea quae sequitur hauitatori[s] uasculi contumelie perpetue preparato magis pertinent quam biotehnatho homini illo, qui escam uidens et hamum ignorans morsum figens transfixus est, utpote qui inreptjonem Zabuli sentjens angelum lucis leuiter credidit captusque non nesciens fuit. 'Et perforabit sudibus nares eius (Iob 40, 19)'. Per nares odor traytur et res foris posite olfatu protinus indicantvr. Magister uero noster et Dominus nares eius usque odie sudibus forat, quum per sanctorum prudentjam omnes eorum calliditatum dolos eneruat. Nunc ad alium uocabulum sermo diuinus apostrafam facit et expressiori nomine artes eius et consilia patefacit. 'An extraere', inquid, 'potes Leuiathan hamo? (Iob 40, 20)' Leuiathan additamentum eorum dicitur; quorum uidelicet nisi hominum superborum qui semper plus appetunt quam sunt uideri? Quod huic abtissime congruit, qui temeritate propria commentus est supra ea que Dei ore erant elicita quasi alia inferre nouicia. Qui merito serpentis nomine designatur, quia serpentis more incedens cunctum generaliter orbem serpendo repleuit, qui amo uere diuinitatis tunc captus est quando corpus appetens acumine uerbi transfixus est. 'Circulumque in naribus positum (Iob 40, 21)' tenet, quia licet astute fortja pulset, tamen infra circulum opificis currit, nec tantum temtans quantum appetit nec tantum apetens quantum temtat. Cuius et 'maxilla perforata' ideo dicitur, quia plerumque quos auida mente inuadit potentjori ordinatjone dimittit. Semel quippe raptus exire non poterat, si non maxilla draconis foramen haberet. 'Multiplicat ad Deum

preces (Iob 40, 22)', dum membra eius pro eo momentis singulis Dominum interpellant; preces accipiende sunt leges ille quas fabuloso risu contexuit. Et 'loquitur mollia (Ibid.)' que per ora eorum multo eloquentje splendore miseratjoni uicina cotidie insonat, dum iugiter dicunt: 'Domine, parce profete illi', nec usitatjori quo pro aliis genere locutjonis solitum est dicere, set tropice et multo aliis rebus adcommodato sermone 'Psallat Deus', ayunt, 'super eum, et salbet'. Et sicut nos indesinenter per omni gestu omnique sermone ex euangelica auctoritate procellis urgentibus apostolice docti 'Christe, salua nos' dicimus, ita illi per cunctis momentis indesinenter uerbum iam dictum reppetunt et hoc familiari et preconauili uoce in domibus et turribus clamant, replicant et preconant, et qui per multa defluit et deliquid a multis quos ipse perdidit et frequenti oratione comendatur. Sed oratjonibus transgressorum elueri non poterit, qui rogantes pro se ne exaudirentur erroris sui deceptjone cecauit. Omnis tamen eius dolo exquisita doctrina uerba sunt mollia, quoniam caduca promittens et fluxa, lauili et inlecebroso dulcore manent compacta; uel uerba illa sunt mollia, que argumentose et exquisite in lege illa horriuili somnians fabulauit. Et sicut lex Dei angelis hominibusque ex auctoritate dominica intonat, ita hec e regione diaboli dogmata demonibus et perditis hominibus uerbum fidei porrigit crebre et assidue dicens: 'O multitudo demonum et omnium', quod Harabice dicitur iemahascar algen. Et bene auctor ipsius in<l>usus est quasi auis, quia escam ducante apetens guila laquei non preuidit pedicam. Qui merito dicitur auis quia rex est istius aeris, in quo uolucres uolitant et principes tenebrarum potestant. Quia brutvs et sine litteris ortus est, Behemoth, hoc est, animal, dictus est; quia dolosus aparuit, uersutus et callidus, serpens uel draco est nuncupatus. Dicitur et auis eo quod superuus, elatus et uagus incessit nulloque freno temperantje semetipsum muniuit. 'Concident eum amici (Iob 40, 25)' utique Domini, hii uidelicet qui dolos illius uniuerso mundo exponunt eumque publica professione hostem eclesie insiluisse contendunt. Totjens enim conciditur quotjens anathemate denotatur. 'Diuident eum negotjatores (Ibid.)': sancti uiri qui membra draconis a capiti perfido diuidentes siui coniungunt. Et 'inplebis sagenas pelle eius et gurgustium piscium capite illius (Iob 40, 26)'. In pelle exteriora, in capite maiora et luculentjora designat. 'Serbato ordine sagenas uel gurgustium piscium, id est, eclesiam suam et uota fidelium, primum se pelle eius et postmodum capite asserit impleturum, quia primo elegit infirma ut post confunderet fortja (Greg. *Mor.* 33, 18, 34)'. Intra eclesiam quippe fidelium prius quasi pellem diaboli extremos adque infimos colligit et postmodum capite eius

prudentes siui aduersarios subdit (Cfr. 1 Cor 1, 27). 'Ponetque super eum Dominus manum (Iob 40, 27)', quia forti illum potentja reprimit nec plus quam expedit seuire permittit. Dicitur eclesie 'Memento belli nec ultra addas loqui (Ibid.)' preter quam positum est et sacrate receptum. Eius contra te interna prelia ad mentem reuoca et noli Dominum accusare de exteriore quam conspicis multo elebata potentja; uel certe memento quia ad hoc tiui pugne certamen opponitur, ut qui legitime certauerit coronetur, si tamen patjenter temtatjonum impetus ferens de proprio nicil presumserit super quod legi<s> Domini auctoritate eleuatum cacumine uidet, ne additamentum incurrens superbie recte Leuiathan istius figuretur in corpore. Quia 'spes frustrauitur illum (Iob 40, 28)' manum opificis euadere et eternum supplicium angeli tenebrosi delusione se extimat non teneri; seu spe illa frustrauitur qua se credit passiuam liuidinem in futuro seculo per diuersa scorta largo dispergere fluxu.

29 'Uidentibus cunctis (Ibid.)' electis et reprobis uel quos decepit 'precipitauitvr' in stagnum ignis ardentis. 'Non quasi crudelis suscitauo eum (Iob 41, 1)', utpote qui magis misericors per eum et iustis deuitum premium et iniustis competentem meritis inrogo supplicium. (…) 'Quis reuelauit faciem indumenti eius (Iob 41, 4)?' Id est, malitjam eius facie tenus pietatem pretendentem quis denudauit? 'Et in medio oris eius quis intrauit (Ibid.)?' Calliditatem legis inique quis penetrauit inuolutumque errorem et numerum litterarum, quem in quibusdam fabulose sue legis locis intexuit, quis discussione acerrima uentilauit? 'Portas eius quis aperiet (Iob 41, 5)' quas clausas et obtectas ueneno conclusit? Subauditur 'nisi ego', qui electis meis et pusillo gregi, immo malitja parbulis sapientjam doctorum ipsius subdolam et fraudem subtilem tectumque prestigium perspicua cognitjone diaboli conpactum ueneno meis omnibus patule manifesto. 'Per girum dentjum eius formido (Ibid.)': terror potestatis euidentibus signis edicitur, qui in eius puniendum mendacium et oris fallacissimi uerbum seuera legis ultjone consurgit. 'Corpus illius scuta fusilia (Iob 41, 6)'. Scuta fusilia telorum sunt hictibus repugnantja, set manent casu fragilia. Ita et predicatores crudelissime bestie per obstinationem mentium existunt uera predicantibus duri et per conuersatjonem operum meseri et caduci, qui et eclesie contradicunt inflati uento superbie et lapsu carnis se propria interficiunt uolumtate. 'Compactum squamis se prementibus (Ibid.)'. Corpus draconis scamis compactum est ne iaculis pateat predicantum, qui scamas eclesie obicit ne ueritatis sagitta possit transfigi: set se premit non alios, dum putat se defensionum clippeu[s] tegi. 'Una uni coniungitur et ne respiraculum

quidem procedit per eas (Iob 41, 7)'. Scilicet respiraculum uite; obdurate enim sunt et coniuncte obstinanter ad malum, nulli reddentes boni odoris olfatum. 'Una alteri aderebunt et tenentes se neqvaquam separabuntur (Iob 41, 8)'. Forti quippe coniunctjone et tenaci glutino iniquitatis conexi unanimes et equali<s> sunt maiore uitjo glutinati. 'Sternutatjo eius splendor ignis (Iob 41, 9)'. Quid per sturnitatjonem nisi inflatjo pectoris et commotio capitis designatur? Et quid per commotjonem capitis et inflatjonem pectoris nisi superbia, furor, ira et <in>constantja mentis? Splendor dicta est uis illa furoris, eo quod quasi ultjone legis rabies uesana in Christi cultores deseuit, fingens se splendorem legis habere, que non luminis faculam, sed nigerrimam ustionis retinet flammam. Set, ut dixi, colore ueritatis induens iustitjam in oculis intuentjum defendere fingit, set uere Gehenne tenebrosus est ignis, quia non inluminat creatura, set urit. 'Oculi eius ut palfebre diluculi (Iob 41, 9)'. Per hoculos haurimus lumen. Et quid Behemoth hoculi nisi aut precepta eius, per que se lumen infundere fallit, aut sapientes per quos uersutja latjus tensa discurrit? Spondent se tenebras repellere et ueritatis lumen signis clarentibus nuntjare, fidem Christi tenebras asserentes et se uerum mane credentibus quibusdam prestigiosis indiciis designantes. Possunt et 'quasi palfebras diluculi' ideo dictum intelligi, eo quod simulanter priorem legem ueteram, quasi quibusdam iudiciorum decretis uel preceptorum rigoribus in aliqua tenuia imitare conabit. Set 'de ore eius lampades procedunt (Iob 41, 10)', non fulgore fidei luminose, sed nigredinis fumo uidentibus caligose. Nam sequitur: 'Sicut teda ignis accensi (Ibid.)'. Teda quum succenditur ignem gerit obscurum et glouus nubium fundens per inania tendens mittit ad celum. Sic et lex huius non Domini uindicte igni succenditur, sed simulatjonis calliditate loco splendoris caliginem gerit herroris.

30 (…) 'Alitus eius prunas ardere facit (Iob 41, 12)'; alitus quippe respiraculum uite est et uita hominum lex Dei est, quae mores hominum corrigit et statum humane salutis obtata dirigens pace conponit. Set huius legifera sanctjo prunas ardere facit, quia carnali desiderio et amore caduco cultores proprios replet et iugi ambitjone ut ardeant quibusdam exemplis et regulis docet. (…)

31 (…) 'Estimabit abyssum quasi senescentem (Iob 41, 23)'. Licet beatus hoc contra Origenianistas more suo illo corusco Gregorius disserat, tamen quia catholice doctrine multiplex sensus non obiat et plerumque scriptura sacra uno sermone uel figura multa designat, nostre expositjonis ordinem prosequamur. Abissus in multis scripture locis lex Dei accipitvr; et hic senescentem reputauit abissum, dum in derogatjone

euangelii quasi aliut nobum illi contrarium disposuit testamentum. 'Non est potestas super terram que conparetur ei (Iob 41, 24)'. Que ita et simulatjone seuiret legis et terrore premeret potestatis super terram ei non reperitvr similis, quia non ex terrigenis, set inspirator eius unus fuit ex apostaticis angelis, et prudentiam celo secum dilapsam in contrarium uersutje recedendo retorsit. 'Qui factus est ut nullum timeret (Ibid.)' preter Deum qui eum tanto excellentje decore repleuerat; set ille non contemtus creaturarum omnium quibus prelatus fuerat honorem, superbe additamentum semper habere desiderans, nec factorem timoris reuerentja coluit nec contemtus beatitudine, qua preditus ceteris eminebat, ordinem proprium custodiuit: inde ad ima defluens etjam sub creaturis Deum timentjum ruit. 'Omne sublime uidet (Iob 41, 25)', non omnia desiderans esse, set super omnia tumens uento iactantje extolli desiderans sublimiori omnibus potestate. Sed et de membro eius potest hec clausula non incongruenter tractari. Omne namque quod pretjosior in rebus mundanis habetur eorum dicioni subditur et offertur. 'Ipse est rex super uniuersos filios superbie (Iob 41, 25)'. More suo scriptura sacra multotjens semel dicta replicat et intentat, et superbiam eius et tumorem elate mentis semel infirmis mentibus non sufficit designasse. Nec eum superbum simpliciter solummodo uocat, set eum super omnes superbos ducatum habere confirmat. Uniuersi namque heretici, et diuersorum auctores herrorum iniqui iste auctor sceleris rexit, et qui per huius hore patenter se prodidit, per ereticorum dudum conmenta clam suggere<n>s ingentja siuilauit, in illis latenter sub specie latitans, isti aperta tota bella denudans, illorum per linguas legem sanctam maliuole disserens, per istius organum nouas componens. Set et rex super omnes filios superbie abtjus confirmauitur, si cunctos qui sub eius regimini continentur liquide pertractentur. Sunt etenim in superbia tumidi, in tumore cordis elati, in delectatjone carnalium operum fluidi, in comestjone superflui, in conquisitjone rerum et direptjone pauperum inuasores et cupidi, absque pietate tenaces, sine rubore mendaces, sine discretjone fallaces, absque modestia mentis procaces, sine misericordia crudeles, sine iustitja inuasores, sine honore, absque ueritate, benignitatem nescientes affectum, ignorantes pietatis conflexum, troposi, ornati, callidi, uersuti, uel cunctarum impietatum fecibus non medie set principaliter sordidati, humilitatem uelut insaniam deridentes, castitatem quasi spurcitjam respuentes, uirginitatem ceu sordes scrabredinum detrahentes et uirtutes animi corporis uitjo precalcantes, gestu habituque mores proprios indicantes.

32 Hec que de libro beati Iob summatim tetigi, imbecill<it>atem uirium mearum sentjens, beati Gregorii commentarios sum seqvutus. Et quod ille copiose eloquens et eloquenter inueniens in membra ipsius draconis quibusdam scematibus generaliter et specialiter in ipsum regulum diribabit, ego conticue in hanc bestiam nostris temporibus ortam nanctus sum explicare auctoritate illa qua noui ab explanatorum regulis non aliqvatenus deuiare, quia nec propria temeritate usus nobas rebus intelligentjas finxi, set maiores sequens, illis significatjonibus seruiens quibus imbutvs sum disciplinis, nec in sensu eorum nec in rerum prefiguratjone discordans Antichristi totam in hunc imaginem transplantaui. Quid namque aliud Antichristus quam Christi contrarius dicitvr? Et quid iste nisi aduersarius Christi est qui contra illius sanctissima docmata exertis lacertibus preliauit? Inspiciamus hoc loco, si expedit, suvm macinatjonis ex aliqua parte commentum.

33 Resurrectjonem Domini diem feriatum gaudiis respuit et sextam feriam passionis Domini mestitje uel ieiunio deditam uentri et libidini dedicauit. Pacem Christus et patientjam docuit, ille bellum et gladium innocentum ceruicibus acuendo limauit, ut de se dictum uel de suis esse firmaret 'Dissipa gentes que bella uolunt (Ps 67, 31)'. Hii enim in tantum bella desiderant, ut hec quasi ex iussione Dei in cunctis gentibus agant. Christus uirginitatis dono et castitatis bono populum sibi deditum candidauit. Ille pinguissima oblectatjone, ut dixi, et crasso uoluptatis licore incestuosoque concubitu obsequentium mentes et corpora sordidauit. Christus coniugium, iste diuortjum, Christus parsimoniam et ieiunium docuit, ille conuiuia et epularum inlecebras, protendens luxuriam et dilatans oblectamina indecora, freno nullo legis cohibuit. Christus in cunctis continentje legibus et temperantje termino naturalem motum, sine quo umana difficile natura inuenitur, constrinxit, hic passim lasciuientibus frenis disruptis pelicandi innumerositates licentiam tribuit. Christus tempore ieiunii a proprio licitoque conuuio abstinere ordinat, ille quam maxime in illis diebus ceu uota pinguia cultoribus in premium Uenerem consecrat. Christus seruis suis angelicum spiritalemque statum pollicit, ille suis perditis corporeum, imo equinum fluxum inducit. Sed et omnes hactenus hereses et uniuersi retro herrores a tempore natiuitatis Domini nostri et Dei filium redemtoris a Iudea et eclesia manauere, hoc est, ab eos quos sub dicione legis mera ueritas retinebat, nullusque alius regnum contra Christi toto mundo clarum aduexit imperium nisi hic iniquissimus somniator inanium uanitatum, hunc Antichristum dolosum tendens et calidum, inreptjone nefanda per totum mundi circulum male porrectum. Et ideo quia aduersus Christum

humilitatis magistrum erectus est et contra illius lenissima et iucunda precepta contumacia, uerbere et gladio usus est, recte Antichristus uocatus est, qui Christiane religionis apertissimus infamator et subtilissimus euersor inuentvs est. Abuit Christus Dominus qui eum quibusdam figuris ante natiuitatem corpoream gestu habituque firmaret uenturum, habet et ille nequitje sue precursores qui eum in tegriuersatjonis dolo totum presentent. Quod lectores mei si reprehendere uoluerint, prius doctorum uolumina currant et meditatjone lectjonis in amplius crescant et que aperte posita sunt non sugillent.

34 Expeditjus, ut reor, exponitur quod uidetur quam quod quibusdam uelaminibus problematum obscuratur, et nos magis sequimur presentjum malorum storiam quam exspectatarum rerum futuram, dum quod olim nuntjatum profetice legibus per seruitutis iugo quo premimur diffloramus. Et puto quod qui Antjocum et Neronem et alios quos beati doctores replicant Antichristi preuios firmauere, hunc Antichristo organum dicerent si in hec nostra tempora deuenirent. Nam et admirauilis doctor noster Iheronimus, licet Porfirio in Antjoco aduerset et in Domitjum Neronem aliis doctissimis contradicat, tamen non ex parte eos Antichristi presentasse figuram negauit, set eos specialiter Antichristos esse quantum potuit confutatjone probauili confutauit et Antjocum ipsum ex parte imaginari firmauit dicens: 'Sicut igitur Salbator abet Solomonem et alios sanctos in tipum aduentus sui, sic et Antichristus pessimum regem Antjocum, qui sanctos persecutus est templumque uiolauit, recte tipum suum habuisse credendus est (Hier. *in Dn* 11, 21–25)' et 'Que in illo ex parte precessit, in Antichristo explenda (Ibid.)'. Dicit idem admirabilis doctor in libro Cata Matheum de omnes hereticos quarto: 'Ego', inquid, 'reor omnes eresiarcas Antichristos esse et sub nomine Christi ea docere que contraria Christo sunt. Nec mirum si ali[quid]quos ab his uideamus seduci, cum Dominus dixerit: Et multos seducent (Mt 24, 5). (Hier. *in Mt* 24, 5)'. Quod et beatus Ihoannes in sua epistola luminositer dicit: 'Audistis quia Antichristus uenturus est. Nunc autem Antichristos (sic) multi sunt (1 Io 2, 18)'. Erant etjam alia que huic nostre assertjoni fulcimentum e doctorum exiuerent opera, set in re luce potjvs claritate fulgente moram superfluam deuitaui. Set ne solum tantum nostro doctore Iheronimo confidere dicamur et alterius fulciri testimonio non reputemur, nonnum Ilarium confessorem egregium in aciem iterum producamus nosque duorum professione ueracium confirmemus.

35 'Antichristos plures esse', inquid, 'etjam apostolo Ioanne predicante cognouimus. Quisquis enim Christum qualis ab apostolis est

predicatus negauit Antichristus est. Nominis Antichristi proprietas est Christo esse contrarius (Hil. *c. Arianos* 2)'. In transitum uero operis positus hoc considerandum prudenti lectore notamus quod ea que de Antichristo multi dixere doctores, eo quod ueniens Mosaycam legem repriorare sataget, dum circumcisionis iniuriam ob firmitatem fidei exercendam instituat, hic ex parte uisus est renouasse, circumcisionis cultrum plausiuiliter acuens et a carne suillas prohibens cultores secte impie uel cohercens. Quod autem de Apocalipsin promisimus exponenda nostro huic pretenui operi congrua, licet, ut crebro dixi, Antichristus in se presentjaliter exiueat tota, tamen si spiritu ducante, ut consuetudo ecclesiastica celeberrime retinet, hec ipsa tractemus, ex parte impleta super iam dictum hostem euidentissime disseremus; et pro hoc nullum loquacem malibolum duuitamus. Nullus enim nostrum hunc tempore sub eorum repperitvr regnum qui emat aut uendat imunis <n>omine ferocissime bestie (Apc 13, 17). Omnes enim receptaculum ei in fronte, <id est>, in principale cordis uel in manu, id est, in opera segniter iniando frequentissime prebe<n>t, notam eius habentes, dum consuetudines eorum neglectas probatissimas patrum pestiferas sectas gentilivm consectamus, et nomen in frontibus, dum oblitterato crucis uexillo ipsius nefandi utimur argumento. Dum enim circumcisionem ob improperantjum ignominiam deuitandam, despecta cordis que principaliter iussa est, cum dolore etjam non medio corporis exercemus, quid aliut quam eius notam in mente et membro portamus? Et dum eorum uersibus et fabellis Milesiis delectamus eisque inseruire uel ipsis nequissimis obsecundare etiam premio emimus et ex hoc uitam in seculo ducimus uel corpora saginamus, ex inlicito serbitjo et exsecrando ministerio abundantjores opes congregantes, fulgores, odores uestimentorumque siue opum diuersarum opulentjam in longa tempora nobis filiisque nostris atque nepotibus preuidentes nomenque nefande bestie cum honore et precamine illis solitum uice eorum nostris manibus prenotantes, numquid non patule nomen bestie his affectibus in manu dextra portamus? Sic et dum ob onores seculi fratres cum crimine regibus impiis accusamus et inimicis summi Dei ad occidendum gregem Domini gladium seue ultjonis porrigimus ducatumque eorum et ministerium ad ipsut facinus exercendum pecuniis emimus, quid aliut quam cum bestie nomine et caracterem crudelissime fe[r]re nundinas exercemus et oues Domini luporum dentibus nostre mercimonie malo exponendo peccamus? Sic et dum illorum sacramenta inquirimus et filosoforum, immo filocomporum sectas scire non pro ipsorum conuincendos herrores, sed pro elegantjam leporis et locutjonem luculenter

dissertam neglectis sanctis lectjonibus congregamus, nicil aliut quam numerum nominis eius in cuuiculo nostro quasi idola conlocamus. Quis, rogo, odie sollers in nostris fidelibus laycis inuenitvr qui scripturis sanctis intentus uolumina quorumquumque doctorum Latine conscripta respiciat? Quis euangelico, quis profetico, quis apostolico ustus tenetur amore? Nonne homnes iuuenes Christiani uultu decori, lingue disserti, habitu gestuque conspicui, gentilici<a> eruditjoni preclari, Harabico eloquio sublimati uolumina Caldeorum hauidissime tractant, intentissime legunt, ardentissime disserunt et ingenti studio congregantes lata constrictaque lingua laudando diuulgant, eclesiasticam pulchritudinem ignorantes et eclesie flumina de paradiso manantja quasi uilissima contemnentes? Heu pro dolor, legem suam nesciunt Christiani et linguam propriam non aduertunt Latini, ita ut omni Christi collegio uix inueniatur unus in milleno hominum numero qui salutatorias fratri possit ratjonauiliter dirigere litteras, et repperitur absque numero multiplices turbas qui erudite Caldaicas uerborum explicet pompas, ita ut metrice eruditjori ab ipsis gentibus carmine et sublimiori pulchritudine finales clausulas unius littere coartatjone decorent, et iuxta quod lingue ipsius requirit idioma, que omnes uocales apices commata claudit et cola, rithmice, immo uti ipsis conpetit, metrice uniuersi alphabeti littere per uarias dictjones plurimas uariantes uno fine constringuntur uel simili apice. Multa et alia erant que nostre huic expositioni exiberent firmitatem, immo que ipsam patule in lucem producerent.

Editions and translations: PL 121, 513–56; Gil 1973, vol. 1, 270–315

Studies: Flori 2007, 160–64; Christys 2002, 9–10, 52–79; Gonzáles Muñoz 2002, 390–409; Tolan 2002, 85–97; Tolan 2001; K. B. Wolf 2000, 3–19; Reeves 2000, 86–87; Senac 2000, 28–29, 31; K. B. Wolf 1996, 85–108; Anawati 1994, 24–26; N. Daniel 1994; Drees 1990, 59–89; K. B. Wolf 1988, esp. 91–94; Millet-Gerard 1984; Colbert 1982; Díaz y Díaz 1970; Waltz 1970, 143–59; D'Alverny 1965; Southern 1962, 22 ff.; N. Daniel 1960, 17–18, 20; Monneret de Villard 1944, 20.

5
Pascasius Radbertus, Commentary on the Gospel of Matthew

Author: Pascasius/Paschasius Radbertus (d. 860/65)
Title: *Expositio in Matheo*
Date: mid-9th century
Place: Corbie and Saint-Riquier, France

Pascasius Radbertus, the great theologian and exegete of Carolingian times, in his monumental commentary on the Gospel of Matthew, reveals a certain knowledge of Islam and his Prophet, even though he does not mention Muḥammad explicitly. Analyzing Mt 24, 9–13, a long eschatological passage, he writes that the word of God is known throughout the world and that the Saracens are also aware of it. In fact, they were seduced by some false apostles, disciples of Nicholas, who created a new law from the Old and the New Testament. Therefore, since they are trying to subjugate all the people, spreading their heresy (*error*), they will be susceptible to the Antichrist, who, with their support and power, will achieve everything foretold by John in his Revelation. It is interesting to note that the pseudo-apostles are considered Nicolaites, a rather ancient heretical movement mentioned in Apc 2, 6, and 15, as this connection is established here for the first time. Later, it will also be referred to by Aimericus in his *Ars Lectoria*, and discussed by Peter the Venerable (see no. 16.1), who testified that it was a widespread belief in his times. In the thirteenth century this connection will lead to the conflation of Muḥammad and Nicholas into the protagonist of the *Liber Nicolay*.[30] Moreover, in the following centuries the eschatological role of the Saracens in exegetical contexts will have great success.

Pascasius Radbertus, *Expositio in Matheo* 24, 9–13, lib. 11 (in *Pascasii Radberti* 1984, vol. 3, 1162–3):

30 See von den Brincken 1973, 369–82; D'Ancona 1994, 65 ff.; González Muñoz 2004; Roggema 2009, 151–201.

Et eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. Seipsum Christus semper haberi uult in causam dum dimicant electi contra reprobos sancti contra uitia boni contra malos etiam et quod patiuntur ab iniquis ut semper pro Christo agant et sustineant quae inferuntur. Ad hoc quippe instruit *et confirmat eos ad tolerantiam passionum et* denuntiat *publicum* omnium *gentium odium* contra *eos* saeuiturum *propter nomen* suum. Quibus itaque *uexationibus* afflicti *scandalizabuntur multi.* Quae nimirum Scripturarum regula consideranda est. Quia non de apostolis hoc solum dicit sed de omnibus electis suis ut hoc generale odium omnium gentium contra membra Christi generaliter uenire intellegatur.

Alioquin nec ipsi Apostoli in omnium gentium primum uenerunt notitiam quamuis dicatur quod *in omnem terram exiuit sonus eorum* (Ps 18, 5). Exiuit quidem sed per successores eorum. Et ideo *quod ait: Eritis odio omnibus gentibus* aut per *exaggerationem* dicit *multarum* gentium ut *dicat omnibus pro multis* aut sicut dixi omnis *predicatorum ordo* in apostolorum colligitur unione. Quia sicut successit et succedit adhuc *ordo predicatorum* per omnes partes terrae ita et odium eorum propter nomen Christi per omnes gentes. Probant haec martyria sanctorum quae pene per omnes gentes et regna hodie florent. Sed ista persecutio sanctorum et odium a principio fidei orsa usque in finem consummabitur.

Et *tunc talis erit tribulatio qualis non fuit ab initio.* Et ideo *ista omnia* quae hactenus fuere *initia sunt dolorum.* Et ideo ait quia *tunc scandalizabuntur multi et inuicem tradent et odio habebunt inuicem* et cetera. Quia licet a principio fidei quidam scandalizati fuerint uel tradiderint alios tamen *non* adeo *multi* fuerunt *proditores* fratrum neque *multi pseudoprophete* qui legantur *multos fallentes* ut seducerent. Sed *tunc* tam maxime *tradent* quia *refrigescet charitas multorum et* tam plurimos *seducent* quemadmodum nunquam. Nam nec*dum odio* sumus *omnibus gentibus* ad quas necdum peruenit nomen Christi. Sicut ad Boream quaedam sunt loca et gentes quibus nec*dum est praedicatum Euangelium* Christi. Verum tamen nescio si ulla earum sit natio ad quam usque non peruenerit predicatorum aliquis licet eorum feritas non admiserit ex toto fidem Christi recipere. Ceterum reliquae ad Occiduum etiam insulae usque ad *oceanum Britannicum* iam omnes in toto orbe terrarum credunt. Et ne quis mihi obiciat Sarracenos qui multa regna terrarum nutu Dei suis occuparunt armis et dominantur pene ubique in Christianos quasi ad eos Euangelium Christi necdum peruenerit. Peruenit quidem et receperunt Dei notitiam sed male seducti a quibusdam pseudoapostolis ut ita loquar Nicolai discipulis propriam sibi tam ex Veteri Testamento quam ex Nouo condiderunt legem ac si sub unius Dei cultu nec tamen nobiscum nec cum Iudaeis

quippiam sentire uolentes omnia peruerterunt. Qui dum cupiunt uniuersa suo dominio subiugari nec querunt quem quisque Deum colat sed ut eis tantummodo seruiatur. A quibus forte quia primum iusto Dei iudicio susceperunt spiritum erroris ut multi putant suscipiendus est Antichristus. Quorum assensu atque dominio tanta poterit peragere qualia et quanta in Apocalypsi Iohannis manifeste leguntur. Haec idcirco dixerim ut sciat prudens lector quia *mysterium iam operatur iniquitatis sed necdum est finis*.

Qui autem perseuerauerit usque in finem hic saluus erit. Id est inter tot scandala inter omnia sanae fidei aduersantia inter tormenta et fallacia inter signa demoniorum et prodigia *quicunque perseuerauerit* in Christo *fidelis usque ad mortem hic saluus erit*.

Editions and translations: PL 120, cols. 31–994; *Pascasii Radberti* 1984.

Studies[31]: Stevenson 2008, 288–306; Blumenkranz 2007; Dinkova-Brunn 2005; Lobrichon 2003, 55–70; Passalacqua 2003, 405–20; Marmo 2003; Scarfe Beckett 2003, 11 and n. 20; Evans 2002, 43–50; Tolan 2002, 102–4; Rotter 1986, 31–65; Cantelli 1989; Silvestre 1988, 113–18; Kedar 1984, 30–31 and 205; Maus 1970; Mathon 1963; Southern 1962.

31 This section lists only contributions related to the *Expositio in Matheo* and Pascasius' theology.

6
Anastasius the Librarian, History of the Church

Author: Anastasius Bibliothecarius (800/817–878)
Title: *Historia Ecclesiastica sive Historia Tripartita*
Date: datable to 871–74
Place: Rome (Italy)

Anastasius, cardinal of S. Marcello in Rome and later abbot of S. Maria in Trastevere, also served as Pontifical Librarian (*Bibliothecarius Sedis Apostolicae*) under Popes Adrian II (867–872) and John VIII (872–882). He was well acquainted with Greek and therefore translated several Byzantine texts into Latin. He also wrote a historiographical work, the *Historia Ecclesiastica*, or *Historia Tripartita*, based on translations from the *Chronicon* of George Synkellos (d. 810), the *Chronographikon syntomon* by Nikephoros (ca. 750–828), and the *Chronographia* by Theophanes the Confessor (ca. 760–817). The latter, written sixty years earlier, provides a detailed biography of Muḥammad that Anastasius used. Many interesting elements appear in this biography, such as the link with Jewish Messianism, the genealogy from Ishmael, the epileptic fits, the heretical monk reassuring Khadīja, the description of a sensual Paradise, and Muḥammad's succession.

Anastasius Bibliothecarius, *Historia Ecclesiastica sive Historia Tripartita* a. 622 et 623 (in *Theophanis Chronographia* 1883–85, vol. 2, 208–10):

Mundi anno VIcxxii, divinae incarnationis anno dcxxii, anno imperii Heraclii vicesimo primo Iohannes papa Romanus habetur. hoc etiam anno Muamed Saracenorum, qui et Arabum, princeps et pseudopropheta moritur promoto Abubacharo, cognato suo, ad principatum suum. ipsoque tempore venit auditio eius et omnes extimuerunt. at vero decepti Hebraei in principio adventus eius aexistimaverunt esse illum qui ab eis exspectatur Christus ita, ut quidam eorum, qui intendebant ei, accederent ad ipsum et eius religionem susciperent, Moysis inspectoris Dei dimissa. erant autem numero decem, qui hoc faciebant, cum ipso quoque degebant usque ad caedem eius. porro, cum aspicerent eum comedentem de camelo, cognoverunt, quod non esset, quem existi-

mabant; et haesitabant, quid agerent, et religionem eius dimittere formidantes miseri docent eum contra nos Christianos illicita et conversabantur cum ipso. necessarium autem reor enarrandum de generatione huius ita. ex una generalissima tribu oriundus erat, Hismaelis videlicet, filii Abrahae. Nizarus enim, Hismaelis pronepos, pater eorum omnium dicitur. hic gignit filios duos, Mudarum scilicet et Rhabian. Mudarus gignit Curasum et Kaison et Theomimen et Asadum et alios ignotos. hi omnes habitabant Madianitem heremum et in eo nutriebant pecora in tabernaculis conversantes. sunt autem et his interiores, qui non sunt de tribu ipsorum, sed ex Iectan, videlicet hi, qui vocitantur Ammanitae, id est Homiritae. quidam sane ipsorum negotiabantur in camelis suis. cum autem inops et orphanus praedictus esset Moamed, visus est sibi ad quandam introire mulierem locupletem et cognatam suam, nomine Chadigan, mercennarius ad negotiandum cum camelis apud Aegyptum et Palaestinam. paulatim autem fiducia penes ipsam percepta mulierem, quae vidua erat, et accepit eam uxorem, et habuit camelos ipsius atque substantiam. cumque veniret in Palaestinam, conversabatur cum Iudaeis et Christianis. capiebat autem ab eis quasdam scripturas. porro habebat passionem epilepsiae. quo comperto huius coniux oppido tristabatur, utpote nobilis et quae se huiusmodi copularit, egeno scilicet et epileptico. procurat vero ipse placare illam taliter dicens, quia "visionem quandam angeli Gabrihelis dicti contemplor et haud ferens huius aspectum mente deficio et cado". ipsa vero cum haberet adulterum quendam propter infidelitatem ibidem exulem habitantem, amicum suum, indicavit ei omnia et nomen angeli. at ille volens eam reddere certam dixit ei: "veritatem locutus est: etenim iste angelus mittitur ad cunctos prophetas". ipsa ergo prima suscepto pseudomonachi verbo credidit ei et praedicavit id aliis mulieribus contribulibus suis, prophetam eum esse; et taliter ex feminis fama venit ad viros, primo dumtaxat ad Abubacharum, quem et successorem dimisit. et tenuit haeresis eius partes Aethribi postremo per bellum; nam primum quidem occulte annis decem, et bello similiter decem, et manifeste novem. docuit autem auditores suos, quod, qui occidit inimicum vel ab inimico occiditur, in paradisum ingrediatur. paradisum vero carnalis cibi ac potus et commixtionis mulierum perhibebat fluviumque vini ac mellis ac lactis et feminarum non praesentium sed aliarum et mixturam multorum annorum futuram et affluentem voluptatem nec non et alia quaedam luxuria et stultitia plena, compati tamen invicem et auxiliari patienti. porro eodem anno natus est in Oriente David filius eius, eodemque die

natus est Heraclius filius Heraclii iunioris, qui et Constantinus appellatus est, et baptizatus est a Sergio patriarcha.

Anno imperii Heraclii 22 Modestus Hierosolymitanus habebatur antistes et Abubacharus dux Arabum, qui tribus principatus est annis. Persae vero insurrexerunt invicem, et sese mutuo debellant. per idem quoque tempus rex Indorum mittit congratulatoria Heraclio in Persarum victoria, margaritas scilicet et lapides pretiosos multos. mortuus autem Maometh erat, qui statuerat quatuor amireos expugnandi Christianos, qui ex Arabum genere fuerant.

Editions and translations: PG 108, cols. 1318–20; *Theophanis Chronographia* 1883–85, vol. 2.

Studies: Rotter 2009; Castaldi / Chiesa 2004; Rotter 2004; Chiesa 2002; Tolan 2002, 104, 157, 168; Reeves 2000, 83; Senac 2000, 29–30; Van Acker 1998–99, 30 and passim; Anawati 1994, 30; D'Ancona 1994, 44, 105, 120; Southern 1962; N. Daniel 1960, 23, 370; D'Alverny 1965.

7
The Genealogy of the Saracens

Author: Unknown
Title: *Genealogia Sarracenorum* (from the *Chronica Prophetica*)
Date: datable to 883
Place: Spain

The *Chronica Prophetica* consists of a compilation of a number of texts dealing with the rise of Islam: a prophecy attributed to Ezekiel on Gog and Magog and its explanation; a genealogy of Saracen kings; the *Istoria de Mahomet* (see no. 2); the reason for the Islamic conquest of Spain; the story of the Goths who remained in Spain under the conquerors; and a list of Muslim rulers and the forecast of their expulsion. This *sui generis* chronicle seems to have been composed around the year 883, and shares its transmission with two coeval chronicles probably written in Oviedo: the *Chronica Adephonsi III* and the *Chronica Albeldense*.

The first section of the *Genealogia Sarracenorum* provides Western readers with the first detailed chronology of Muḥammad's ancestors from Abraham. An interest toward this topic soon developed, as testified, for example, by Anastasius the Librarian (see no. 6), Radulphus Glaber (see no. 9), and up to the translation of the *De generatione Mahumet* by Hermann of Carinthia for the *Corpus Cluniacense* (see no. 16.2c) and onward.

Chronica Prophetica 3 (in Bonnaz 1987, 1–2):

Sarraceni perverse se putant esse ex Sarra; verius Agareni ab Agar, et Ismaelitae ab Ismael. Origo autem eorum ita est: Abraham genuit Ismael ex Agar, Ismael genuit Kaidar, Kaidar genuit Nebt, Nebt genuit Alhumesca, Alhumesca genuit Eldano, Eldano genuit Munher, Munher genuit Escib, Escib genuit Iaman, Iaman genuit Autit, Autit genuit Atinam, Atinam genuit Mahat, Mahat genuit Nizar, Nizar genuit Muldar, Muldar genuit Hindaf, Hindaf genuit Mundrika, Mundrika genuit Umeia, Umeia genuit Kinana, Kinana genuit Melik, Melic genuit Fehir, Fehir genuit Galib, Galib genuit Luhei, Luhei genuit Murra,

Murra genuit Kelib, Kelib genuit Quorai, Quorai genuit Abdelmenef, Abdilmenef genuit duos filios, Escim et Abdiscemiz. Abdiscemiz et Escim fratres fuerunt. Escim genuit Abdelmutalib, Abdelmutalib genuit Abdallah, Abdallah genuit Mahomat, qui putatur a suis Prophetam esse. (…)

Editions and translations: Gil Fernández / Moralejo / Ruiz de la Peña 1985, 182–83 and 255, with a Spanish translation; Bonnaz 1987, 1–9, with a French translation; English translation by K. B. Wolf at: http://pages.pomona.edu/~kbw14747/prophchr.htm

Studies: Flori 2007, 164–68; García Moreno 2004, 247–71; Tolan 2002, 98–99, 181; Tolan 2001, 349–67; Ruiz García 1997; Barbero / Vigil 1982, 265–70; Díaz y Díaz 1979; Díaz y Díaz 1970; Lacarra 1945, 193–283; Gómez Moreno 1932, 532–627.

8
Landulphus Sagax, Roman History

Author: Landulphus Sagax (b. 2nd half of the 10th century, d. 1st half of the 11th century)
Title: *Historia Romana*, better known as *Historia Miscella*
Date: 10th century, last quarter
Place: Naples (?), Italy

The *Historia Romana* is the continuation of a work of the same name written by Paul the Deacon, to which Landulphus added the *Chronographia Tripartita* by Theophanes in the Latin translation by Anastasius the Librarian. Landulphus' *Historia Romana* is better known as *Historia Miscella* for its composite character; in fact, numerous passages of the text that constitutes its base are enriched by additions from the same sources used by Paul. This practice is well documented in ms. Pal. Lat. 909, in Beneventan script, kept in the Vatican Library, which was copied by Landulphus himself or under his control, probably in Naples. Thus, the passages relating to the life of Muḥammad consists of Anastasius's text, quoted almost *ad verbum* (see no. 6) but with numerous mistakes perhaps due to a corrupted antigraph.

Landulphus Sagax, *Historia Romana*, 20, 51, 58–62 (in Crivellucci 1912–13, vol. 1, 128, 132–34):

Anno imperii Heraclii octavo decimo rex habetur Persarum Syrohis, qui anno regnavit uno, quando et Muhammad Arabum seu Saracenorum princeps sub Persis degens sextum agebat annum perventurus ad nonum.

(…)

Anno vero imperii Heraclii vicesimo primo moritur Muhammad Saracenorum, qui et Arabum, princeps et pseudopropheta promoto Ebubeher cognato suo ad principatum suum. Ipsoque tempore venit auditio eius, et omnes extimuerunt.

At vero decepti Hebrei in principio adventus eius, estimaverunt se illum qui ab eis expectatur Christus, ita ut quidam eorum qui intendebant ei, accederent ad ipsum et eius religionem susciperent, Mosis

inspectoris Dei dimissam. Erant autem numero decem qui hoc faciebant; cum ipso quoque degebant usque ad cedem eius. Porro, cum comedentem eum aspicerent de camelo, cognoverunt quod non esset quem estimabant et hesitabant quid agerent et religionem eius dimitterent, formidantes miseri docent eum contra nos Christianos illicita et ita illi conversabantur cum ipso.

Necessarium autem reor enarrandum de generatione huius ita. Ex una generalissima tribu oriundus erat Hismaelis, videlicet filii Abrahe. Nizarus enim Hismaelis pronepos, pater eorum omnium dicitur. Hic gignit filios duos, Mudarum scilicet, et Rhabian. Mudarus gignit Iliez et Kaison, et Theomimen, et Asadum, et alios ignotos.

Hi omnes habitabant Madianiten heremum et in eo nutriebant pecora in tabernaculis conversantes. Sunt autem et his interiores, qui non sunt de tribu ipsorum sed ex Iettam, videlicet hi qui vocitantur Ammanite, id est Homirite. Quidam sane ipsorum negotiabantur in camelis suis.

Cum autem inops et orfanus predictus Muhammad, visum est sibi ad quedam (sic) introire mulierem locupletem, et cognatam suam, nomine Chadigam mercennarius ad negotiandum cum camelis apud Egyptum, et Palestinam. Paulatim autem fiducia penes ipsam perceptam mulierem que vidua erat, et accepit eam uxorem et habuit camelos illius, atque substantiam.

Cumque veniret in Palestinam, conversabatur cum Iudeis et Christianis. Capiebat autem ab eis quasdam scripturas.

Porro habebat passionem epylempsye. Quo comperto huius coniux oppido tristabatur, utpote nobilis et que se huiusmodi copularit, egeno scilicet et epylemptico. Procurat vero ipse placare illam taliter dicens quia "visionem quandam angeli Gabrielis dicti contemplor et haud ferens huius aspectum mente deficio et cado".

Ipsa vero cum haberet alterum quendam propter infidelitatem ibidem exulem habitantem amicum suum, indicavit ei omnia, et nomen angeli. At ille volens eam reddere certam dixit ei: "Veritatem locutus est; etenim iste angelus mittitur ad cunctos prophetas". Ipsa ergo primo suscepto pseudomonachi verbo credidit ei et predicavit id aliis mulieribus contribulibus suis, prophetam eum esse; et taliter ex feminis fama venit ad viros, primo dumtaxat ad Abubeher quem et successorem reliquit.

Et tenuit heresis eius partes Ethribi, postremo per bellum; nam primum quidem occulte annis decem, et bello similiter decem, et manifeste novem.

Docuit autem auditores suos quod qui occidit inimicum vel ab inimico occiditur in paradysum ingrediatur. Paradysum vero carnalis cibi ac potus, et commixtionis mulierum perhibebat fluviumque vini ac mellis et lactis et feminarum non praesentium <se>d aliarum[32] et mixturam multorum annorum futuram et affluentem voluptatem nec non et alia quedam luxuria et stultitia plena, compati tamen invicem et auxiliari patienti.

(…)

Anno imperii Heraclii bicesimo secundo (…) mortuus autem Muhammad, qui statuerat quattuor amireos expugnandi Christianos qui ex Arabum genere fuerant.

Editions and translations: RIS 1, 1–178; PL 95, cols. 1143–58; MGH, Auctores Antiquissimi 2, 225–378; Crivellucci 1912–13, vol. 1, 58–61.

Studies: Thue Kretschmer 2006; Castaldi / Chiesa 2004, 244–47; Rotter 2004; Festy 2003; Chiesa 2001; Mortensen 1999–2000; Mortensen 1992; Berschin 1992, 94–95 and pl. 71; Cavallo 1975.

32 <se>d aliarum] daliarum *Crivellucci: correxi collato Anastasio (Cfr. no. 6).*

9
Rodulphus Glaber, Histories

Author: Rodulphus Glaber (d. ca. 1046)
Title: *Historiae*
Date: 1030–46
Place: Dijon, Cluny, Saint-Germain d'Auxerre (Burgundy, France)

In his famous Chronicles, written around the year 1000 and a fundamental document of millenarianism, Rudolph tells the story of Saint Mayolus, the fourth abbot of Cluny, who was kept prisoner by the Saracens settled in *Fraxinetum*. In this episode we find a brief but quite significant reflection about the theological meaning of the figure of Muḥammad. Rudolph says that the Saracens thought that all the prophecies made in the Old Testament about Christ were in fact realized in Muḥammad. Thus, in order to support this false doctrine (*errorem*), the Saracens invented for Muḥammad a genealogy similar to that of Christ transmitted by the Gospel of Matthew.

Radulphus Glaber, *Historiae* lib. I, ch. 4, 9 (in *Rodulfus Glaber Opera* 1989, 18–23):

Contigit ergo eodem tempore ut beatus pater Maiolus, ab Italia rediens, in artissimis Alpium eosdem Sarracenos obuiaret. Qui arripientes abduxerunt illum cum suis omnibus ad remotiora montis, ipso tamen patre grauiter in manu uulnerato, dum in ea excepisset ultro ictum iaculi super unum de suis uenientis. Dispertitis quoque inter se omnibus que illius fuerant, interrogauerunt eum si tante ei essent in patria facultates rerum, quibus uidelicet se suosque ualeret redimere de manibus illorum. Tunc uir Dei, ut erat totius affabilitatis dignitate precipuus, respondit se in hoc mundi nil proprium possidere, nec peculiaris rei se fieri possessorem uelle, sua tamen ditione non negans plures teneri qui amplorum fundorum et pecuniarum domini haberentur. Quibus auditis ipsimet hortabantur illum ut unum e suis mitteret, qui sue suorumque redemptionis pretium illis deferret. Insuper pecunie pondus atque numerum ei determinantes indixerunt. Fuit enim mille librarum argenti, ut uidelicet singulis libra una in partem pro-

ueniret. Misit quoque uir sanctus per unum de suis ad monasterium scilicet cui preerat Cluniacense perparuam epistulam ita se habentem: ‘Dominis et fratribus Cluniacensibus, frater Maiolus miser et captus. Torrentes Belial circumdederunt me, praeoccupauerunt me laquei mortis (Cfr. 2 Sam 22, 5–6 and Ps 17, 6). Nunc uero si placet pro me et his qui mecum capti tenentur redemptionem mittite’. Quae ut delata est uidelicet predicti monasterii fratribus, extitit illis pro uita incomparabilis meror ac luctus, necnon et totius patrie pertristis nuntius. Distractis quoque ab eisdem fratribus queque in omni eiusdem monasterii ornamentorum erant suppellectili, prestitutum pii patris quamtotius coadunauere pretium. Sed uir sanctus, dum interim a Sarracenis captus teneretur, cuius meriti esset latere non potuit. Nam cum ei hora prandii obtulissent cibos quibus uescebantur, carnes uidelicet panemque admodum asperum, et dicebant: ‘Comede’, respondit: ‘Ego enim si esuriero, Domini est me pascere. Ex his tamen non comedam, quia non mihi olim in usu fuerunt’. Cernens uero unus illorum uiri Dei reuerentiam, pietate ductus, exuens brachia simulque abluens et clipeum, super quem etiam in conspectu uenerabilis Maioli satis mundissime panem confecit. Quem etiam citissime decoquens, ei reuerentissime detulit. Ipse quoque suscipiens illum atque ex more oratione premissa ex eodem ‹se› reficiens Deo gratias egit. Alius quoque Sarracenorum eorumdem, cultro deplanans ligni astulam, posuit incunctanter pedem super uiri Dei codicem, bibliotecam uidelicet, quam ex more secum semper ferre consueuerat. Dumque uir sanctus intuens ingemuisset aliqui minus feroces ex ipsis perspicientes suum increpuerunt comparem, dicentes non debere magnos prophetas sic pro nichilo duci ut illorum dicta pedi substerneret. Siquidem Sarraceni Hebraeorum, quin potius Christianorum, prophetas legunt, dicentes etiam completum iam esse in quodam suorum, quem illi Mahomed nuncupant, quicquid de universorum Domino Christo sacri vates predixerunt. Sed ad errorem illorum comprobandum etiam ipsorum genealogiam penes se habent, ad similitudinem uidelicet Euangelii Mathei qui scilicet ab Abraham narrat genealogiae catalogum usque ad Ihesum per Isaac successionem descendens, in cuius uidelicet semine uniuersorum promissa atque predicta est benedictio. Illorum inquiens: ‘Hismahel genuit Nabaiot’, ac deinceps usque in erroneum illorum descendens figmentum, quod scilicet tantum est a ueritate alienum quantum a sacra et catholica auctoritate extraneum. Preterea ut beati Maioli sanctitas claresceret, is qui eius uolumen pede calcauerat eodem die pro quauis occasione, reuera iu-

dicio Dei, ceteri furiose irruentes in eum eundem ei truncauerunt pedem.

Editions and translations: *Rodulfus Glaber Opera* 1989; *Rodolfo il Glabro, Cronache dell'anno mille* 1989.

Studies: Bruce 2007; Castaldi / Chiesa 2004; Iogna-Prat 1998, 336; Senac 2000, 48–49; *Saint-Mayeul et son temps* 1997; Braga 1994; Iogna-Prat 1988; Ortigues / Iogna-Prat 1985; Kedar 1984, 43 n. 3, 85; Senac 1980; D'Alverny 1965; Amargier 1963.

10
Petrus Alfonsi, Dialogues against the Jews

Author: Petrus Alfonsi (1062–1140)
Title: *Dialogi contra Iudaeos, Titulus V: De Sarracenorum lege destruenda, et sententiarum suarum stultitia confutanda*
Date: 1108–10
Place: Aragon? (Spain)

Petrus Alfonsi was a Spanish Jew converted to Christianity. He was baptized as Peter Alfonsi on the day of Saint Peter in 1106 in Huesca (Aragon), having Alfonso king of Aragon as godfather–*Alfonsi* means, in fact, "belonging to Alfonso." In approximately 1108–10 he composed the "Dialogues against the Jews" (*Dialogi contra Iudaeos*) to defend and justify his choice to abandon his native faith. During the dialogue, the Christian Petrus shows to the Jew Moses (the Jewish *alter ego* of the author) that Christianity is the true continuation of Old Testament religion. In fact, according to him, after the advent of Christ, Judaism, by rejecting the Gospel and following the Talmud, became a heresy. At the same level of Judaism we find Islam, which is refuted in the fifth *titulus* (point of discussion) of the Dialogues. Moses, recalling to Peter his deep familiarity with the Saracens and listing the principles of their *lex larga* (relaxed law), wonders why he did not opt for it. Peter answers that he could not be tempted, since he was aware of the flimsiness of that doctrine, elaborated by the cunning self-proclaimed Prophet Muḥammad and his counselors. The refutation of Islam by Peter consists in a detailed and rationalistic explanation of these two arguments: the fact that Muḥammad was not a prophet, and the true motivation behind his precepts. A great deal of biographical information about Muḥammad is provided, taken from both the Muslim and Christian traditions,[33] four of which are of particular interest. The first consists of an account of Muḥammad's life until the elaboration of the new religion, a combination of Christian and Jewish heretical doctrines, presented by Peter as an instrument for gaining power and wealth. In the second passage, Moses

33 The source of this information is the *Risālat al-Kindī*, for which see no. 16.4.

and Petrus discuss the miracles attributed to Muḥammad by some traditions and his violent and lustful habits that contrast with the figure of a prophet. The third presents an extremely interesting explanation of the cult of the Ka'ba as smokescreen for pagan cults. In the fourth passage Peter tells the circumstances of Muḥammad's death and its aftermath, with the first mention in Western tradition–though in a rather altered context–of al-Ḥasan and al-Ḥusayn and religious divergences among followers of Islam.

1 Petrus Alfonsi, *Dialogi contra Iudaeos, Titulus V: De Sarracenorum lege destruenda, et sententiarum suarum stultitia confutanda* (in PL 157, cols. 599c-600c):

PETRUS. Quamvis orationis tuae contextus, plurimum decoris et dulcedinis habens, apud eos qui delicias corporis summum bonum putant, non minorem quam si ipse Mahometh adesset, captare benevolentiam valeat, de me tamen id sperare te mirum est, ut ad hoc persuadendum institeris, in quo me nullatenus falli posse credideris. Certus enim es mihi non incompertum esse quis Mahometh fuerit, quomodo callida simulatione prophetam se confinxerit, et ad hoc machinandum quis ejus consiliarius exstiterit. Unum, reor, tibi incertum manet, ipsam Mahomethi quam dicunt doctrinam quam inanem judicem. Dum igitur vitam moresque ejus mea narratione digesta audieris, tunc me scire de eo quod verum est aut nescire, facile internoscere poteris.

MOYSES. Illud inhianter exspecto audire abs te.

PETRUS. Mahometh igitur utroque parente orbatus, sub avunculi sui Panephi patrocinio, pueritiae annos agebat, idolorum tunc temporis cultui cum universa gente Arabum inserviens, quemadmodum ipse in Alcorano suo testatur, dicens Deum sibi dixisse: Orphanus fuisti, et te suscepi, in errore, et te direxi, pauper, et locupletavi (Qur. 93, 6–8). Post aliquantum vero annorum spatium, mercenarius apud nobilissimam quamdam viduam nomine Chadigiam, brevi ita dominae suae animum obtinuit, ut jure conjugii rebus omnibus et rerum pariter dominatrice potiretur. Cujus opibus de pauperrimo ditissimus effectus, in tantam prorupit mentis superbiam, quod regnum Arabum sibi sperandum polliceretur, nisi suos timeret contribules, quia eum pro rege non tenerent, cum sibi et aequales fuissent et majores. Viam tamen excogitans qua rex effici potuisset, voluit se prophetam confingere, ea videlicet fretus facetia eloquentiae, quam apud diversas nationes, dum negotiationi desudaret, ingenii susceperat levitate, et hoc etiam quod tunc

temporis major pars milites erant atque agricolae, et ipsi fere omnes idololatrae, praeter quosdam qui Moysi legem secundum Samaritanos tenebant haeretice et alios Christianos qui Nestoriani erant et Jacobitae. Jacobitae autem sunt haeretici, a quodam Jacobo dicti, circumcisionem praedicantes, Christumque non Deum, sed hominem tantum justum de Spiritu Sancto conceptum, ac de virgine natum, non crucifixum tamen neque mortuum credentes. Fuit etiam eo tempore, in regione Antiochiae, archidiaconus quidam amicus Mahometh, et hic Jacobita, unde ad concilium vocatus est, et damnatus. Cujus damnationis pudore contristatus, de regione aufugit, et ad Mahometh devenit. Hujus igitur nixus est consilio Mahometh, quod cogitabat et per se tamen adimplere non poterat, ad effectum perduxit. Fuerunt quoque duo Judaei ex illius Arabiae quos diximus haereticis, Abdias et Cahbalahabar dicti, et hi quidem Mahometho se adhibuerunt, et ad complendam stultitiam ejus auxilium praebuerunt. Et hi tres legem Mahomethi quisque secundum haeresim suam contemperaverunt, et talia eum ex parte Dei dicere monstraverunt, quae et haeretici Judaei et haeretici Christiani qui erant in Arabia vera esse crediderunt, qui vero sponte credere noluerunt vi tamen et gladii timore crediderunt. Et ejus quidem nec aliam prophetiam nec miracula ulla scimus sicut de Moyse, Josue, Samuele, Helia et Elyseo audivimus, quos multa fecisse miracula legimus.

(…)

2 Petrus Alfonsi, *Dialogi contra Iudaeos, Titulus V: De Sarracenorum lege destruenda, et sententiarum suarum stultitia confutanda* (in PL 157, cols. 600c-601a):

MOYSES. Quare nulla probabilitate demonstratum prophetam dixeris, quem satis miraculis denotatum frequenter audieris? Nonne prophetam eum brutum animal bos videlicet Doregele nuncupavit? Nonne per utramque manicam ingressa luna de sinu redintegrata progrediens, prophetam eum mirificum designavit? Nunquid ad hoc innotescendum illius manu demulsa omni populo affluentem mamilla ovis haustum lactis praebuit? Mirum etiam fuit, quod cum ficum arborem ut ad se veniret vocavit, venit quidem arbor ad eum, et ipse de fructu ejus comedit, et brachium ovis quod invenenatum sibi erat in scutella appositum cum eo locutum est et dixit. Ne comedas, quia sum invenenatum.

PETRUS. Frivola sunt quae prosequeris, neque omnium vestrorum judicio fide digna probantur, maxime cum ipse Mahometh in Alcorano suo nihil tale retulit, sed potius quidquid in Alcorano de eo scriptum

non fuerat, omnino verum credi prohibuerit. De omnibus, inquit, multi multa mentiti sunt, quod ne mihi contingat, illud solum de me verum teneatur, quod Alcorani fultum auctoritate probatur. Qui cur miraculum non faceret ostendere volens, loquentem ad se Dominum introducit dicens: Dixit Dominus ad me: Ideo te facere miracula non permitto, quia, ne tibi sicut aliis prophetis in miraculis contradicatur timeo (Qur. 5, 70). Suo ergo testimonio nullum fecisse virtutis signum monstratur; quibus aliis indiciis verus propheta probatur? Indicia namque veri prophetae sunt probitas vitae, miraculorum exhibitio, dictorum omnium firma veritas. Bonitas vitae in Mahometho violentia erat, qua se prophetam Dei praedicari vi faciebat, furto et rapacitate gaudens, et igne libidinis in tantum fervens, ut et alienum thorum foedare adulterio tanquam Domino praecipiente non erubesceret, sicut de Zanab filia Ias uxore Zet legitur. Dominus, inquit, tibi Zet uxorem dimittere tuam praecipit. Quam dimissam ipse sibi continuo copulavit. Cujus evidentius prophetiam quam nulla sit Iassae uxoris ejus turpitudo patefecit, quando in adulterio deprehensam, eam multorum testimonio non deprehensam, eo quod nollet eam dimittere, falso Gabrielis nuntio confirmavit (Cfr. Qur. 33, 37). De cujus vitii potentia, libidinis scilicet laudasse Deum legitur, eo quod in eo quadragies supra humanum modum abundaret, congratulans sibi, eo quod suavis odor et speciositas mulierum dante Deo plurimum eum oblectaret. De miraculis jam dictum est. De bellis autem quae Domino praecipiente et victoriam promittente se iniisse fatebatur, dentes ejus contriti in bello, faciesque collisa, multa etiam caedes et fuga suorum, veritatem testantur; quae si angelus Domini ut dicis eum custodiret, minime sibi acciderent, sicut de Elia et Eliseo legimus, quos ab inimicis suis semper eripuit Deus, quem etiam si talis esset ut dicit, semper victoria sequeretur, ut Moysen, Josue et David, quos divino jussu praelia committentes, semper victoria comitabatur. Si vero etiam propheta verus, ut ais, esset, praelia commissurus utrum sibi male eveniret sciret. (…)

3 Petrus Alfonsi, *Dialogi contra Iudaeos, Titulus V: De Sarracenorum lege destruenda, et sententiarum suarum stultitia confutanda* (in PL 157, cols. 602c-603b):

PETRUS. (…) Quod semel in anno dicis eos ad domum Dei, quae est in Mecha, ire propter recognitionem, et ibi orare quam dicunt fuisse Adae et Abrahae, non ex auctoritate habent, sed quasi commentum aliquod fingunt. Antequam enim legem praedicasset, domus haec idolis plena erat. Sed si tu, o Moyses, scires qualis esset domus illa, et quod

secretum ibi inesset, et cur illuc Mahomethus iret, et quae in lege inveniuntur jussit facere, valde mirareris inde.

MOYSES. Istud rogo mihi quod dicis insinues. Licet enim hanc legem tibi praedicem, quare iter illud et caetera quae lex praecipit ibi facere jussit, nescio.

PETRUS. Breviter quidem volebam tibi notificare, sed modo rogatus monstrabo aperte. Duo filii Lot Amon et Moab, hanc domum honorabant, et duo idola ab eisdem ibi colebantur, alterum ex albo, alterum ex nigro lapide paratum. Nomen quidem illius quod ex nigro erat lapide Mercurius, nomen vero alterius Chamos. Alterum quod ex nigro lapide est, in honore Saturni, alterum quod ex albo in honore Martis aedificatum est. Bis in anno cultores eorum ad ipsa ascendebant adoranda, ad Martem quidem quando sol in primum gradum arietis intrat, quia aries honor est Martis. In cujus discessione, prout mos erat, lapides jaciebantur. Ad Saturnum vero, quando sol in primum gradum librae intrat, quia libra honor est Saturni. Quod thurificabant nudi tonsisque capitibus, usque in hodiernum diem in India, ut dixi, celebratur. Arabes vero cum Amon et Moab idola adorabant. Mahomethus autem post longum tempus veniens, pristinam consuetudinem nequivit auferre, sed quasi quodammodo more mutato inconsutilibus tegumentis coopertos domum circuire permisit. Sed ne videretur idolis praecipere sacrificare, simulacrum Saturni construxit in pariete, in angulo domus, ne facies appareret, dorsum vero tantum exterius est positum. Alterum Martis scilicet idolum quia sculptum undique, erat subtus terram et lapidem suprapositum misit, hominibus vero qui ad adorandum ibi conveniunt, lapides istos osculari praecepit, et humiliatis tonsisque capitibus inter crura lapides retro jactare, qui humiliantes se dorsa denudant, quod est signum legis pristinae. Dic ergo, Moyses, qua intentione ista praecepit, nisi ea qua dico?

MOYSES. Dixi tibi intentionem me nescire, quia nusquam reperi scriptum, unum tamen de lapidibus jaciendis scio, quia ad effugandum daemones ista se dicunt facere. In libris illorum scriptum vidi quia Bomar quidam ex decem sociis Mahomethi more solito lapides deosculans sic exorsus est. Vobis, inquit, lapidibus dico, quod nec adjuvare nec nocere potestis scio, sed, quia Mahomethus fecit, illius morem exsequor.

4 Petrus Alfonsi, *Dialogi contra Iudaeos, Titulus V: De Sarracenorum lege destruenda, et sententiarum suarum stultitia confutanda* (in PL 157, cols. 603c-606b):

PETRUS. Jam satis dictum est, ad inceptum redeamus. Quia Dei adversarios Mahomethus praedari, captivare et interficere jussit, donec vel credere, vel censum persolvere voluissent, non est hoc ex Dei operibus, neque prophetarum cuilibet jussit cogere aliquem credere, sed ipse hoc cupiditate praecepit pecuniae, et ut inimicos suos destrueret. Hoc autem ut nosti non debet fieri, imo si quis aliquem convertere velit, non per violentiam, sed diligenter et dulciter hoc facere debet, sicut ipse Mahometh in suo testatur Alcorano, sub persona Domini ita idipsum dicentis: Si vellet Dominus Deus tuus, totius saeculi gentes crederent. Cur ergo ut credant cogis? Quia nullus nisi voluntate Dei credit (Qur. 10, 99–100). Et in alio loco, vobis, inquit, gentibus veritas Dei jam venit. Qui crediderit, pro semetipso fecerit, qui vero erraverit, pro semetipso fecerit, et ego non sum super vos bajulus. Sequere vero, Deus, inquit, quod revelatur tibi, et exspecta donec Deus judicet, qui super omnes judex est (Qur. 10, 108–9). Item in eodem, Dominus, inquit, Deus tuus sub una lege cunctos si vellet sine discordia poneret (Qur. 11, 118). Fingit item in alio loco tanquam sibi Deus loquatur. Non, inquit, violentia in lege debet esse, jam veritas et justitia apparet, qui voluerit sponte sua credat. Item in Alcorano, vos increduli non quod oratis oro, nec quem oro oratis, et quem adoratis non adoro (Qur. 10, 104), mihi lex, et vobis lex discors. Et in alio loco ait: Non altercetis cum alterius legis gentibus, nisi mollibus verbis. Quare ergo praedari, captivare, et gentes vi cogere ad credendum jussit, et haec omnia semitas Dei esse fatetur? Dic mihi, Moyses, legem quae secum dissidet, quare ergo credere jubes.

MOYSES. Liber Alcorani talis est, quod et posterior primum destruit ordinem.

PETRUS. Alcoranus non manu Mahometh scriptus est, si enim hoc faceret ordinatus esset. Post mortem vero ipsius, socii ejus qui secum morati fuerant, quisque, ut ita dicam, lectionem suam renuntians, Alcoranum composuerunt, unde nescimus quis prior quis posterior fuit ordo. Ideo autem Mahometh praedari, captivare, et gentes interficere jussit, quod Arabes qui Deum ignorantes in deserto manebant, in praedationibus delectarentur, et ut maxime illi crederent.

MOYSES. Aestimo verum esse quod dicis.

PETRUS. Quod dicis illis absolutam esse omnem carnem, praeter porci carnem et sanguinem, et morticinum ad vescendum, nobis quoque absoluta est omnis caro. In hoc tantum scilicet in porci carne discordamus. Hoc autem fecit Mahomethus, ut in eo a lege sua nos Christiani differremus. Quod de uxoribus dixisti licere quatuor accipere

et qualibet repudiata aliam accipere, hoc nulla quidem praecipitur ratione, neque enim nisi causa filios procreandi, praeceptum est uxorem accipere. Quod autem emptitias et captivas quotlibet possunt habere, hoc quidem quantum ad nos adulterium est, quia multoties pater emit aliquam stupratam a filio, et contra filius vel frater a patre corruptam.

MOYSES. In verbis tuis verum creditur. Ut vero talis dissensio inter haec praecepta erat, quare Mahomethus qui tam sapiens videtur fieri jussit.

PETRUS. Mahomethus valde feminas diligebat, et pernimium luxuriosus erat, et sicuti ipsemet professus est, vis luxuriae quadraginta hominum in eo manebat. Et maxime quia Arabes valde luxuriosi erant, voluntati eorum ut crederent satisfecit. Quod de propria cognatione habere uxores dixeris, mos erat omnibus tunc temporis, ut inter eos amicitiae vinculum vigeret. De judiciis unde supra dixisti, in quibusdam sane Moysi consentiunt legi, in quibusdam vero dissentiunt, quod Mahometh fecit ut aliquantulum diversa esset lex sua a lege Moysi. A vino ideo semper abstinere jubentur, ne forte socii inebriati patefacerent ruinam populi. Quae de paradiso praedicasti praetermittenda sunt, quia ratione non possunt comprobari. Separata quippe anima a corpore et quatuor elementis a se invicem separatis, non utetur homo his rebus saecularibus, eo modo quo prius, quod supra damnavimus in titulo tertio, ubi locuti sumus de resurrectione mortuorum. Sapiens minime hujusmodi paradisum credit, nec talibus decipitur verbis. Homines autem temporis Mahomethi, sine lege, sine scriptura, totius boni inscii, praeter militiam et aratrum, appetentes luxuriam, deditique gulae, facile secundum voluntatem eorumdem praedicari poterant. Si enim aliter faceret, non ad legem suam eos impelleret.

MOYSES. Absque Dei adjutorio talis namque magna gens non in eum crederet.

PETRUS. Si cum Dei adjutorio cuncta peregisset, non multoties devictus fuisset, nec ut supra diximus, dentes illius in bello crepuissent, qui ut caeteri reges vincebatur, et vincebat aliquando. Sed post mortem ipsius omnes ab ejus lege discedere voluerunt. Ipse enim dixerat tertio die corpus suum deferendum esse ad coelum. Ut vero illum mendacem cognoverunt, et cadaver foetere viderunt, inhumato corpore maxima pars discessit. Alius autem Abitharii filius, quidam ex decem Mahomethi consociis, post mortem ipsius regnum adeptus est. Qui blande praedicavit, et callide admonuit ad credendum gentes, et dixit illos non bene intelligere Mahomethi sermonem. Mahomethus, inquit, non dixit, quod ante sepulturam vel videntibus hominibus sublevaretur ad coelum.

Dixit quippe quod post sepulturam corporis, angeli eum nescientibus cunctis delaturi essent ad coelum, unde, quia statim non eum sepelierunt, idcirco foetere incepit, ut statim sepeliretur. Hac ergo causa gentem in errore pristino parumper detinuit. Duo fratres scriptores Mahomethi, nomine Hazan, et Hozain, jejuniis et vigiliis fortiter corpora macerantes, pene ad mortem devenerunt. Pater vero eorum saepe filios admonebat, ne per tam longam macerationem sua fatigarent corpora. Ipse autem videns illos stultos esse, et ad mortis ostium prae nimio labore jam devenisse, de Mahometho uti erat rem patefecit. Cognita autem nequitia illius a patre, coeperunt comedere, et vinum bibere, et sicut in sua lege fortiter antea perstabant, ita denique legem quamvis non ex toto dimittere coeperunt. Sed quaedam pars gentis istos in consuetudine insecuti sunt. Omnibus ergo modis, o Moyses, possumus agnoscere eum neque verum prophetam esse, neque dicta illius vera fore. Licet multa quae de eo dicere possumus praetermittamus, unum tamen quod nos et vos credimus intromittamus, Christum scilicet quem aequaliter credimus mortuum et crucifixum, ipse denegat. Ait enim ipse: Christum non occiderunt neque crucifixerunt, sed visum est illis. Non solum autem in hoc mendacem eum invenies, sed omnes libros et prophetarum dicta relege, et in cunctis quae de ipsis dixit, mentitum reperies. Quomodo ergo illum mendacem me credere hortaris, cum in omnibus fallacem inveneris? Dei omnipotentis deprecor pietatem, ut me ab illius errore liberet et quam coepi legem implere perficiat.

Amen.

Editions and translations: PL 157, cols. 597–606; *Pedro Alfonso de Huesca, Diálogo contra los judíos* 1996; English Translation in *Petrus Alfonsi: Dialogue against the Jews* 2006; Ballestín 2002.

Studies: Cardelle de Hartmann 2011; Santi 2011; Tischler 2011; Tischler 2008; Novikoff 2007; Patton 2007; Vones 2006; Puig 2006; Tolan 2002, 148–57 and passim; Cohen 1999, 201–17; Cohen 1997; Cohen 1996; Lasker 1996; Sapir Abulafia 1996; Tolan 1996a; Arduini 1994; Burman 1994; Kaeppeli / Panella 1993; Tolan 1993; Sapir Abulafia 1989; Cohen 1987; Lacarra 1991; Cutler / Cutler 1986, 22–51 and 52–80; Santiago Otero / Reihardt 1985; D'Alverny 1982; Monnot 1983; Septimus 1981; Kniewasser 1980; von den Brincken 1973, 213–15, 220 ff.; Funkenstein 1968; D'Alverny 1965; Southern 1962, 35; N. Daniel 1960, 88 and passim; Monneret de Villard 1944, 3 n. 4, 6, 14, 38.

11
Hugh of Fleury, History of the Church

Author: Hugo Floriacensis/Hugo de Sancta Maria (d. after 1118)
Title: *Historia Ecclesiastica* or *Chronicon*
Date: 1109–10
Place: Fleury, France

Hugh, a monk at the Benedictine abbey of Fleury, wrote a universal chronicle, the *Historia ecclesiastica*, which came to us in two recensions, realized by the author himself, and in multiple rewritings and adaptations. While the manuscript tradition is rather complicated and to date there is still no critical edition available, it seems clear from the prologue to the sixth book of the second recension that Hugh decided to rework his chronicle after reading the *Historia tripartita* by Anastasius the Librarian (see no. 6). In fact, he writes that this latter work informed him about numerous items he had previously ignored, among them information concerning Muḥammad, with a particular appreciation for chronological details (text 1). Hugh proceeded to include a short biography of the Prophet in his narration of Heraclius's times (text 2), but later on, dealing with the death of ʻUmar, he tells that Muḥammad died in the same period (text 3). Although Hugh claims to rely on Anastasius's account, he presents several different details. In fact, while Anastasius writes that Muḥammad became a merchant in charge of his rich relative Khadīja, and thus had the opportunity to travel to Egypt and Palestine and meet Jews and Christians, Hugh states that he already was a merchant, and learned in the scriptures, when he went to Chorozania (here mentioned for the first time), the land governed by Khadīja. Moreover, while Hugh stresses Muḥammad's cunningness and states that Khadīja married him because she was seduced by his gifts and his claim to be the Jewish Messiah, Anastasius attributed to the Jews his identification as the Messiah and Khadīja's widowhood as the reason for the wedding. Another difference is to be found in the explanation of the epileptic fits: in Hugh's account Muḥammad himself succeeds in persuading his wife and his subjects that he sees the Archangel Gabriel, while in Anastasius's account she is convinced by a false monk. Un-

fortunately, Hugh's source is unknown, but his account will soon substitute Anastasius's *autentica, probabilis et robusta auctoritas.*

1 Hugo Floriacensis, *Historia ecclesiastica* (in MGH, Scriptores (in Folio) 9, 357):

(…) Verum multa, quae secuntur, ab Anastasii Romani bibliothecarii libro decerpsi, quem tempore Karoli Magni de Greco transtulit in Latinum. Res enim gestae sub aliis imperatoribus usque ad Mauricium lucide Latinis continebantur in libris, sed historiographus quisque vulgi tantum opinionem suo ponebat in codice; quod ex lectionibus quae in exaltatione sanctae crucis per universas fere leguntur ecclesias animadberti potest. Quas falsitate refertas quibuscumque sapientibus lucide liquet. Prefatus autem Anastasius suis temporibus ea, quae in Greca continebantur historia ab Octaviano Augusto usque ad Michaelem, qui Nicephoro successit, rationabili prosecutus oratione Latino transtulit eloquio, in quo opere nobis multa quae hactenus nesciebamus, aperuit, ibique de Muhamet pseudopropheta pauca quidem locutus est, sed quibus temporibus fuerit lucide designavit. Liber tamen ille per multos latuit annos, sed nuper meis Deo volente venit in manibus. Cuius auctoritas non est frivola vel inepta, sed autentica, probabilis et robusta (…).

2 Hugo Floriacensis, *Historia ecclesiastica* (in *Hugonis Floriacensis Monachi Benedictini Chronicon* 1638, 149–50):

Hac preterea tempestate Saraceni, qui et Turci dicuntur, Machomet Pseudopropheta eis ducatum praebente, a suis sedibus exierunt, et imperium Heraclii graviter devastare coeperunt. Porro iste Machomet, Saracenorum et Arabum Princeps et Pseudopropheta, fuit de genere Ismael filii Abrahae. Qui cum in primaeva aetate sua esset mercator, pergebat frequenter cum camelis suis ad Aegyptum et Palaestinam, et conversabatur cum Iudaeis et Christianis, a quibus tam Novum quam Vetus Testamentum didicit; sed et magus perfectissimus effectus est; et cum hac illacque discurreret, contigit ut Chorozaniam ingrederetur provinciam. Cuius provinciae domina Cadiga nominabatur; quae cum diversas species, quas secum Machomet attulerat, miraretur, coepit ei praefata mulier familiarius adhaerere. Quam Machomet incantationum suarum praestrictam phantasmate, coepit astu paulatim in errorem inducere, dicens ei quod ipse esset Messias, quem esse venturum adhuc Iudaei expectant. Suffragabantur verbis eius tam incantationum praestigia quam calliditatis eius ingenium copiosum; qua opinione non

solum potens mulier decepta est, sed et omnes Iudaei, ad quos fama eius pertingere poterat, ad eum cum Saracenis catervatim confluebant, attoniti tanta novitate rei; quibus coepit novas leges fingere, et eis tradere, adhibens ipsis legibus testimonia de utroque Testamento. Quas leges Ismaelitae appellant suas, eumque suum legislatorem esse fatentur. Praefata quoque mulier, videns hominem Iudaeorum et Saracenorum pariter contubernio vallatum, existimabat in illo divinam latere maiestatem; et cum esset vidua, assumpsit eum sibi maritum; sicque Machomet totius provinciae illius obtinuit principatum. Demum vero Arabes ei adhaerentes, regnum Persidis infestare coeperunt, ac demum orientalis imperii fines usque ad Alexandriam contra Heraclium invadere. Post haec vero Machomet coepit cadere frequenter epileptica passione; quod Cadiga cernens oppido tristabatur, eo quod nupsisset impurissimo homini et epileptico; quam ille placare desiderans, demulcebat eam, dicens quia "Gabrielem archangelum loquentem mecum contemplor, et non ferens splendorem vultus eius, utpote carnalis homo, deficio, et cado". Credidit ergo mulier, et omnes Arabes et Ismaelitae, quod ex ore archangeli Gabrielis illas susciperet leges, quas suis discipulis dabat, eo quod Gabriel archangelus saepe a Deo mittatur hominibus sanctis.

3 Hugo Floriacensis, *Historia ecclesiastica* (in *Hugonis Floriacensis Monachi Benedictini Chronicon* 1638, 152–53):

Porro imperante Constante saepe nominato Augusto, anno videlicet imperii eius quarto, Haumarus dux Arabum fraude occisus est a quodam Persa Margarita, cum Amiras fuisset annis XII cui successit Hoamen cognatus eius. Circa hos quoque dies Machomet pseudopropheta mortuus est, promoto Abubacharo cognato suo ad principatum suum.

Editions and translations: *Hugonis Floriacensis Monachi Benedictini Chronicon* 1638; PL 163, cols. 821–54; MGH Scriptores (in Folio) 9, 337–95.

Studies: Rotter 2009; González Muñoz 2002; Tolan 2002, 157, 168; D'Ancona 1994, 58, 115; Thomson 1987, 174–84; Kedar 1984, 87, 208–10; Lettinck 1981; von den Brincken 1973, 26, 41, 44 A, 421, 445; D'Alverny 1965; N. Daniel 1960, 12, 324 n. 11; Wilmart 1938.

12
Hugh of Flavigny, Chronicle

Author: Hugo Flaviniacensis (1064/65-mid-12th C.)
Title: *Chronicon*
Date: 1112
Place: Dijon, Flavigny, Verdun (Burgundy and Lorraine, France)

Hugh was a Benedictine monk who became abbot of Flavigny in 1096. At the very beginning, he was a great supporter of Pope Gregory VII (1073–1085) in the question of investitures, but after being involved in disputes with the Bishop of Autun and his own monks, and being forced to abdicate, he became a strong opponent to the papal policy. This change in attitude is reflected in his *Chronicon*. In an annalistic form enriched by long narrative *excursus*, this work presents the world historical events from the birth of Christ until the year 1112. Dealing with the reign of Emperor Heraclius, Hugh introduces the story of Muḥammad, which appears within an entirely Christian context (*cepit per scholas christianorum ire… cepit predicare Mahamet ut derelinquerent idola manu facta et adorarent creatorem qui fecit quae sunt*). The cause of Muḥammad's deviation from the "right doctrine" is not the apparition of the devil pretending to be the Archangel Gabriel, but rather the great support of his people, believing that he was a prophet.

Hugo Flaviniacensis, *Chronicon* (in PL 154, col. 101):

Anno Heraclii imperii quinto, natus est Mahamet, qui cum esset infantulus, defunctis patre et matre, adhesit viduae quae et nutriebat. Cumque adolevisset, cepit per scholas Christianorum ire et auditoriis interesse, et quae ibi audiebat, domi hominibus gentis suae referebat. At illi mirabantur iam tum in eo sapientiam, cum audirent ab eo quae audierant. Die igitur quadam cum revertentur ab auditorio, obviam habuit diabolum habentem os aureum, et dicentem se esse Gabrielem archangelum missum a Deo ad ipsum, ut praedicaret genti suae quae audierat et sciebat. Tunc cepit praedicare Mahamet ut derelinquerent idola manu facta et adorarent creatorem qui fecit quae sunt. Cumque plures adhererent illi et ut prophetam eum haberent, congregatis qui

secum erant arma sumpsit, et ut rex et propheta quos poterat sibi subiiciebat, et regnavit in Damasco, et caput regni eius Babylonia civitas fuit.

Agarenorum igitur gens circumcisa, qui et Saraceni dicitur, egressa a latere montis Caucasi super mare Caspium, cum in nimiam multitudinem coaluissent, tandem arma sumentes, provinciis Heraclii imperatoris vastandis irruunt, contra quos Heraclius direxit exercitum.

Editions and translations: PL 154, cols. 21–404; MGH Scriptores (in Folio) 8, 288–502.

Studies: Rotter 2004; Healy 2006 with accurate and updated bibliography.

13
Sigebert of Gembloux, Chronicles

Author: Sigebertus Gemblacensis (1035–1112)
Title: *Chronica*
Date: late 11th C.–1112
Place: Gembloux (Belgium)

Sigebertus, a monk at the Benedictine Abbey of Saint-Pierre at Gembloux for nearly his entire life, was a learned scholar who supported the imperial authority with his writings on the question of investitures. This pro-imperial attitude is clearly shown in his *Chronica*, which is a continuation up to the year 1112 of the *Chronicon* of Eusebius-Gerome enriched with the Chronicle of Frutolf-Ekkehard in its second version (see no. 14). Sigebertus provides a brief biography of Muḥammad, false prophet and prince of the Saracens, using τόποι introduced in the Latin anti-Islamic tradition by Anastasius the Librarian in the ninth century (see no. 6). What is remarkable, however, is the sentence that concludes the biography. It asserts that until the author's time Muḥammad was still adored as a god by the gentiles. It is clear that this detail comes from the eschatological tradition.[34]

Sigebertus Gemblacensis, *Chronica* (PL 160, col. 118):

Hoc tempore Arabum sive Saracenorum princeps erat Muhammad, qui pseudopropheta ex orphano et inope, per heresis suae prestigia ad regnum provectus est. Hic de progenie Ismahelis ortus, cum esset pauper et orphanus ad quandam cognatam suam predivitem nomine Chadigam, primo ut mercenarius, deinde ut sponsus se coniungens, per eam ditatus est. Quae cum aegre ferret, illum epileptico morbo vexari, ille dicebat hoc non esse morbum, sed visionem archangeli Gabrihelis se interim videre, et quia aspectum eius ferre non posset, mente defecta cadere. Hic communicabat Christianis et Iudaeis, ex eorum scripturis suam pseudoprophetiam in aliquibus confirmans. Hic docebat, quod hi qui inimicum occidunt vel qui ab inimico occiduntur, paradisum in-

34 See Introduction.

grediantur. Paradisum vero esse carnalis cibi ac potus; ibique esse fluvium vini, lactis ac mellis, et mixturam feminarum non presentium, sed aliarum multo tempore futuram, et affluentem voluptatem, et multa huiusmodi. Hic est Muhammad, cui gentiles adhuc cultum deitatis exhibent.

Editions and translations: PL 160, cols. 57–546; MGH Scriptores (in Folio) 6, 300–74).

Studies: Luchitskaja 2000; Chazan 1999; D'Ancona 1994, 106; Kedar 1984, 86, 207; Hay 1977; Genicot / Tombeur 1976; von den Brincken 1973; D'Alverny 1965.

14
Frutolf of Michelsberg and Ekkehard of Aura, Universal Chronicle

Author: Frutolfus de Michelsberg (d. 1103), Ekkehardus Uraugiensis (d. 1125)
Title: *Chronicon universale*
Date: before 1125 (see below)
Place: Bamberg and Aura, Germany

Frutolf, a monk at the monastery of Michelsberg in Bamberg, wrote a universal chronicle in the late eleventh century that was rewritten and continued by Ekkehard, abbot of Aura. Only the latter survived, in four versions. The first version is the Chronicle of Frutolf edited and extended by Ekkehard until 1106. The second is the Chronicle of Frutolf/Ekkehard edited by Sigebert of Gembloux (see no. 13) and continued until 1113. The third version, rewritten by Ekkehard, extends the second until 1116. The fourth version, also by Ekkehard, extends to 1125.

In the chapter devoted to the events that happened during the reign of Heraclius, in the third book of the last version, we find a biography of Muḥammad that essentially consists of Anastasius's account (see no. 6).

Ekkehardus Uraugiensis, *Chronicon universale*, 5, AD 612 (in MGH Scriptores (in Folio) 6, 153):

Anno imperii Heraclii XV Arabum, qui et Sarraceni dicuntur, Muhammad princeps habebatur. Hic erat pseudopropheta, sed apud illos magnus estimabatur, ita ut eciam in principio adventus eius estimarent, hunc esse illum qui ab eis exspectatur Christus.

Erat autem oriundus ex stirpe Ismahelis, filii Abrahe. Cum autem inops et orphanus esset idem Muhammad, visum est sibi ad quandam mulierem locupletem et cognatam suam nomine Cadigam introire mercenarius, ad negociandum cum camelis eius apud Aegyptum et Palestinam, sicut in illis locis mos erat. Paulatim autem fiducia penes ipsam mulierem percepta, quae vidua erat, accepit eam uxorem, et

habuit camelos illius omnemque substantiam. Cumque veniret in Palestinam, conversabatur cum Iudaeis et Christianis, capiebatque quasdam scripturas ab eis. Porro habebat passionem epylempsiae, id est morbum caducum. Quo comperto, uxor eius valde contristabatur, utpote nobilis, quod se huiusmodi viro copularet, egeno scilicet et epylemtico. Procurabat vero ille placare ipsam, taliter dicens: Visionem quandam angeli Gabrielis contemplor, et haut ferens huius aspectum, mente deficio et cado. Ipsa vero cum haberet alterum quendam talem amicum suum, propter infidelitatem suam ibi exulantem, indicavit ei omnia verba viri sui et nomen angeli. At ille volens eam reddere certam, dixit ei: Veritatem locutus est; iste etenim angelus mittitur ad omnes prophetas. Ipsa ergo prima susceptis verbis eius credidit ei, et predicavit aliis mulieribus contribulibus suis, prophetam eum esse; et taliter ex feminis fama venit ad viros, primo ad Hebuber, quem et successorem dimisit, et tenuit partem heresis eius et heredis.

Docuit autem auditores suos, quod qui occidit inimicum vel occiditur ab inimico, paradysum ingreditur; paradysum vero carnalis cibi ac potus et commixtionis mulierum perhibebat capacem, fluvium quoque vini et mellis et lactis ibi esse et affluentem voluptatem multaque alia luxuria et stulticia plena, quae stultis videbantur delectabilia ideoque credibilia.

Editions and translations: MGH Scriptores (in Folio) 6, 13–265; German translation in Schmale / Schmale-Ott 1972.

Studies: Erberth 2005; Rotter 2004, 283–344; Cocci 1999; Kedar 1984, 65 n. 67, 86, 207; von den Brincken 1973, 25, 107, 265, 384, 387 A; Schmale-Ott 1971; Schmale 1971; Wattenbach / Holtzmann 1967, 490–506; Schmale-Ott 1956.

15
William of Malmesbury, Collection of Historical Texts and Deeds of the English Kings

Author: Guillelmus Malmesbiriensis (1080/95–1143)
Title: *Adbreviatio Willelmi de gestis sequentium Imperatorum*; *Gesta Regum Anglorum*
Date: ca. 1129; 1125–1140
Place: Malmesbury, England

William of Malmesbury, the great English historian of the twelfth century, showed great interest in Islam and dealt with the figure of its founder on three occasions. The first occasion (text 1) can be found in a compendium of historical works William conceived and in part transcribed by himself in the year 1129 in a manuscript now kept in the Bodleian Library at Oxford (MS Arch. Seld. B. 16, fols. 135r–140r). In a section attributed to Aimoin of Fleury but which is actually a summary of Hugh of Fleury's *Historia Ecclesiastica*, William reworked the biography of Muḥammad he found in his source (see no. 11) and added several interesting comments. He clarified the fact that Muḥammad was regarded and honored as a prophet and not as a god; moreover, through quotations from the Old and the New Testaments, he set the Saracen and Arab acolytes into the biblical geo-historical space and the Jewish converts to Islam into the eschatological.[35]

The second and third mentions of Muḥammad in William's production are found in the *Gesta Regum Anglorum*, but while the second one (text 2) re-proposes the critical statement on the prophetical status of Muḥammad in Islamic belief, the third (text 3), inserted in a description of the sacred buildings of Jerusalem, registers the presence of a statue of the prophet in the *Templum Domini* (Dome of the Rock)–probably relying on Fulcher of Chartres's *Historia Hierosolymitana* 1, 26, 10.

1 *Adbreviatio Willelmi de gestis sequentium Imperatorum* (Oxford, Bodleian Library, MS Arch. Seld. B. 16, f. 136v in Thomson 1987, 173):

35 These insertions are italicized as in the Latin text edited by Thomson 1997, who pointed out and commented on them.

Nec minus Turchi Muameth pseudopropheta duce imperium Romanum populantur. Hic Muameth Ismahelita genere in arte negotiationis iuventam suam trivit et cum mercatoribus Iudeis et Christianis conversatus, utrorumque legem adprime addidicit. Itaque discursu mercaturae cuidam mulier Cadigam nomine que Corozaniae provinciae principabatur, notior factus, magicis prestigiis quorum peritus erat, quod ipse esset Messias quem Iudei expectant, facile persuasit. Qua opinione muliercula decepta, in eius coniugium concessit. *Nec dubitandum est multis eum effecisse miraculis, ut tot fidei suae populos conciliaret, cum usque hodie omnes illae nationes eum non Deum ut quidam putant sed ut summum Dei prophetam colunt*, utanturque legibus quas ipse composuit, adhibens ex utroque Testamento verisimilia testimonia. Tunc ergo confluentibus ad eum Iudeis et Sarracenis et Arabibus – *quo nomine vocantur communiter Idumei et Moabitae et Ammonitae* -, quia miraculis suis animos eorum dementaverat *Iudei quippe sicut Apostolus ait signa querunt* (1 Cor 1, 22), illis ergo fretus et regnum Persidis et orientale imperium Heraclii usque Alexandriam infestare cepit. Is cumque frequenter epilemptica passione caderet, idque immodicae mentis mulier permolestum esset, dicebat ille non se infirmari, sed a sensibus corporis abduci, ut liberius cum Gabrihele loqueretur archangelo, qui sibi leges illas quas ceteris promulgaret, asserebat e caelo. *Recepta est haec opinio apud gentes barbaras, et adhuc credunt leges illas esse angelicas.*

2 Guillelmus Malmesbirensis, *Gesta Regum Anglorum* 2, 189 (in *Gulielmi Malmesburiensis, Gesta Regum Anglorum* 1998–99, vol. 1, 230):

Henricus III (…) etiam Vindelicos et Leuticios subegerit, ceterosque populos Svevis conterminos, qui usque ad hanc diem soli omnium mortalium paganas superstitiones anhelant; nam Saraceni et Turchi Deum Creatorem colunt, Mahomet non Deum sed eius prophetam aestimantes.

3 Guillelmus Malmesbirensis, *Gesta Regum Anglorum* 4, 367 (in *Gulielmi Malmesburiensis, Gesta Regum Anglorum* 1998–99, vol. 1, 642):

Ibi (scilicet in Ierusalem) Templum Domini et Templum quod dicunt Salomonis, quibus incertum auctoribus edificatum, Turchorum celebri frequentia colebantur, Templum presertim Domini, quod cotidianis venerabantur excubiis Christianosque ingressu arcebant, simulacro Mahumet ibidem collocato.

Editions and translations: *William of Malmesbury: The Deeds of the Kings of England* 1904; *Willelmi Malmesbiriensis monachi De gestis Regum Anglorum libri quinque* 1887–89; *Gulielmus Malmesbiriensis, Gesta Regum: le gesta dei re degli Angli* 1992, Italian translation; *Gulielmi Malmesburiensis, Gesta Regum Anglorum* 1998–99, with an English translation.

Studies: Tolan 2002, 133, 147; Bartlett 2001; Thomson 1997; Cole 1993; Graboïs 1991; Thomson 1987; Kedar 1984, 87–88; Southern 1962, 34–35.

16
Corpus Cluniacense

Author (and translators):	Petrus Venerabilis, Robertus de Ketene, Hermannus de Carinthia, Petrus Toletanus, Petrus Pictaviensis, Machomet[36]
Title:	*Corpus Cluniacense*
Date:	ca. 1142
Place:	Spain (and Cluny?)

The *Corpus Cluniacense*, also known as *Collectio Toledana*, *Corpus Toledanum*, or *Corpus Islamolatinum*, consists of translations of historiographical, religious, and theological Arabic texts into Latin, preceded by some writings of Peter the Venerable. The most important work among them is the first Latin translation of the Qur'ān. The abbot of Cluny commissioned these translations of Islamic texts to a team of experts met during his journey in Spain in 1141–42: Robert of Ketton, Hermannus of Carinthia, Peter of Toledo, a certain Muḥammad, all assisted by Peter of Poitiers. The aim of the project was to create a reliable background for the refutation of Islam, which was initially requested to Bernard of Clairvaux, and then undertaken by Peter the Venerable in his further work (see no. 18). The oldest exemplar of the *Corpus Cluniacense* is a twelfth-century manuscript preserved in Paris: Bibliothèque de l'Arsenal, ms. 1162. On f. 11r, it shows the first visual representation of Muḥammad in the West. The Corpus is composed of: a brief introduction; the *Summa totius haeresis ac diabolice secte Sarracenorum*; Letter from Peter the Venerable to Bernard of Clairvaux; Prologue to *Fabule Sarracenorum*; *Fabule Sarracenorum: Chronica mendosa et ridicula Sarracenorum*, *Liber de generatione Mahumet et nutritura eius*, *De doctrina Mahumet*; *Lex Sarracenorum*; *Epistola Saraceni et Rescriptum Christiani*. The *Corpus* was published by Thomas Bibliander in Basel in 1543, and since then had a great diffusion. As far as a critical edition concerns, only the latest work of the *Corpus* has been edited (see no. 16.4).

---

36 This *Machomet* is not the Prophet but a Muslim who worked with the translators.

Editions and translations: *Machumetis Saracenorum principis, eiusque successorum vitae, ac doctrina, ipseque Alcoran 1543.* The critical editions of the texts constituting the *Corpus Cluniacense* are prepared by a research group directed by Prof. José Martínez Gázquez, from the Universitat Autonoma de Barcelona, within the project *Islamolatina: La percepción de l'Islam en la Europa medieval* (see:

http://hipatia.uab.cat/islamolatina/pub/contingut.asp?c_epigraf=1&menuidioma=ca).

Studies: Martínez Gázquez 2012; Di Cesare 2011b; Martínez Gázquez 2007a; Martínez Gázquez 2007b; Burman 2007, 59–87; de la Cruz Palma 2007; Lejbowicz 2006; Hasse 2006; Vones 2006; Puig 2006; Barceló / Martínez Gázquez 2005; Roling 2005; Tolan 2002, 155–65; Maztnak 2002, 168–83; Iogna-Prat 1998, esp. 324–59; Martínez Gázquez / de la Cruz Palma 2000; Reeves 2000, 90–91; Senac 2000, 111–12; Tolan 1998; Bobzin 1995, 46 ff.; Anawati 1994, 27–31; Braga 1994; Cutler / Cutler 1986, 22–51 and 52–80; Burnett 1985; Braga 1987; Torrell / Bouthillier 1986; *Petrus Venerabilis, Schriften zum Islam* 1985; Hagemann 1985; Kedar 1984, 89, 92, 99–104, 111 n. 51, 131; D'Alverny 1982; E. R. Daniel 1975, 8–9; von den Brincken 1973, 1 A, 2 A, 3, 27–28, 134 A; Constable 1967; D'Alverny 1965; Kritzeck 1964; Southern 1962, 37–45; Constable / Kritzeck 1956; N. Daniel 1960, 38, 70, 74, 82 and passim; D'Alverny 1947–48; Leclercq 1946; Monneret de Villard 1944, 1, 8–21, 26, 27.

1. Peter the Venerable, The Sum of all the Heresies and Diabolical Sect of the Saracens

Author: Petrus Venerabilis (1092/94–1156), Abbas Cluniacensis (1122–1156)
Title: *Summa totius heresis ac diabolice secte Sarracenorum*
Date: After 1142?
Place: Cluny?

The *Corpus Cluniacense* begins with a summary of the heresy of the Saracens, in which Peter the Venerable informs the reader about the identity and the deeds of its founder, among other issues. Peter writes that numerous stories circulate about the identity of Muḥammad, but the truth can be found in the chronicle of Anastasius the Librarian (see

no. 6), from which he seems to quote. Yet there is no correlation between the text as reported by Peter and that of Anastasius. Peter's biography of Muḥammad appears to be compiled from information from Peter Alfonsi (see no. 10) and the *Rescriptum Christiani* (see no. 16.4). Particular emphasis is given to Muḥammad's lowly origin, his desire to become powerful by any means, and to the roles played by the Nestorian monk Sergius and the Jews in his education. From this knowledge of the Old and the New Testaments, heretical doctrines, and Jewish tales, Muḥammad wrote his Qur'ān and invented his "monstrous" doctrine. Mixing pious practices together with an indulgence in sensual pleasures, he persuaded people to abandon idolatry and to recognize him as a prophet. With this strong support, and taking advantage of the weakness of the Roman Empire, Muḥammad succeeded in becoming rich and powerful, conquering lands and spreading his nefarious doctrine. Peter states that Muḥammad, as Arius did, denied Jesus's divinity, according to a diabolic plan to be realized by the Antichrist. The reason of the success of Muḥammad's doctrine is known only by God.

The text of the *Summa* appears inserted, together with the *Epistola de translatione sua*, in the letter 111 of Peter's epistolary. From some differences in the texts, it seems that the latter was the first redaction of the two texts copied separately in the *Corpus Cluniacense*.

Petrus Venerabilis, *Summa totius heresis Saracenorum*, 2–11, 13, 16 (in *Petrus Venerabilis, Schriften zum Islam* 1985, 4–16, 18–19):

2 (…) Sic enim docuit eos miserrimus atque impiissimus Mahumetus, qui omnia sacramenta Christianae pietatis, quibus maxime homines salvantur, abnegans iam paene tertiam humani generis partem, nescimus quo Dei[37] iudicio, inauditis fabularum deliramentis diabolo et morti aeternae contradidit.

3 De quo quis fuerit et quid docuerit propter eos qui librum istum lecturi sunt, ut scilicet quod legerint melius intelligant et quam detestabilis tam vita quam doctrina illius extiterit sciant, dicendum videtur. Putant enim quidam hunc Nicolaum illum unum e septem primis diaconibus extitisse et Nicolaitarum ab eo dictorum sectam, quae et in Apochalypsi Iohannis arguitur, hanc modernorum Saracenorum legem existere. Somniant et alii alios, et sicut lectionis incuriosi, et rerum gestarum ignari, sicut et in aliis casibus, falsa quaelibet opinantur.

37 Here and in the following occurrences of the word *Deus*, capital is mine.

4 Fuit autem iste sicut etiam chronica ab Anastasio Romanae ecclesiae bibliothecario de Graeco in Latinum translata apertissime narrat, tempore imperatoris Heraclii, paulo post tempora magni et primi Gregorii Romani Pontificis, ante annos fere quingentos et quinquaginta, Arabs natione, vilis genere, antiquae primum ydolatriae cultor, sicut et alii Arabes tunc adhuc erant, ineruditus nullarum paene litterarum, strenuus in saecularibus, et calliditate multa de ignobili et egeno in divitem et famosum provectus. Hic paulatim crescendo et contiguos quosque ac maxime sanguinis propinquos insidiis, rapinis, incursionibus frequenter infestando, quos poterat furtim, quos poterat publice occidendo terrorem sui auxit, et saepe in congressionibus factus superior ad regnum suae gentis aspirare coepit.

5 Cumque universis pari modo resistentibus eiusque ignobilitatem contemnentibus videret se hac via non posse consequi quod sperabat, quia vi gladii non potuit, religionis velamine et divini prophetae nomine rex fieri attemptavit. Et quia inter barbaros barbarus, inter ydolatras et ipse ydolatra habitabat atque inter illos, quos utpote prae cunctis gentibus tam divinae quam humanae legis expertes, et ignaros faciles ad seducendum esse noverat, conceptae iniquitati dare operam coepit. Et quoniam prophetas Dei magnos fuisse homines audierat, prophetam eius se esse dicens, ut aliquid boni simularet, ex parte illos ab idolatria, non tamen ad Deum verum, sed ad suae quam parturire iam coeperat haeresis fallaciam traducere conabatur.

6 Cum interim iudicio illius, "qui terribilis in consiliis" dicitur et "super filios hominum (Ps 65, 5)" et qui "miseretur cui vult, et quem vult indurat (Rm 9, 18)", dedit Satan successum errori, et Sergium monachum, haeretici Nestorii sectatorem, ab ecclesia expulsum ad partes illas Arabiae transmisit, et monachum haereticum pseudoprophetae coniunxit. Itaque Sergius coniunctus Mahumeto, quod ei deerat supplevit, et scripturas sacras tam Veteris Testamenti quam Novi secundum magistri sui Nestorii intellectum, qui Salvatorem nostrum Deum esse negabat, partim prout sibi visum est ei exponens simulque apocryphorum fabulis eum plenissime imbuens Christianum Nestorianum effecit.

7 Et ut tota iniquitatis plenitudo in Mahumeto conflueret et nihil ei ad perditionem sui vel aliorum deesset, adiuncti sunt Iudaei heretico, et ne verus Christianus fieret dolose praecaventes, homini novis rebus inhianti non scripturarum veritatem, sed fabulas suas, quibus nunc usque abundant, Mahumeto Iudaei insibilant. Sic ab optimis doctoribus, Iudeis et haereticis, Mahumetus institutus Alkoran suum condidit, et tam ex

fabulis Iudaicis quam ex haereticorum neniis confectam nefariam scripturam barbaro illo suo modo contexuit. Quod paulatim per tomos a Gabriele, cuius iam nomen ex sacra scriptura cognoverat, sibi allatum mentitus gentem Deum ignorantem letali haustu infecit, et more talium oram calicis melle liniens subsequente mortifero veneno animas et corpora gentis miserae – proh dolor – interemit.

8 Sic plane impius ille fecit, quando et Christianam et Iudaicam legem collaudans, neutram tamen tenendam esse confirmans probando reprobus reprobavit. Inde est, quod Mosen optimum prophetam fuisse, Christum dominum maiorem omnibus exstitisse confirmat, natum de virgine praedicat, nuntium Dei, verbum Dei, spiritum Dei fatetur -nec nuntium, verbum aut spiritum ut nos aut intelligit aut fatetur. Filium Dei dici aut credi prorsus deridet. Et de humanae generationis similitudine vaccinus homo filli Dei aeternam nativitatem mentiens vel gignere vel generari Deum potuisse quanto potest nisu denegat et subsannat. Resurrectionem carnis saepe replicando astruit, iudicium commune in fine saeculi non a Christo sed a Deo exercendum esse non negat. Illi tamen iudicio Christum ut omnium post Deum maximum ac se ipsum ad gentis suae praesidium affuturum vesanit.

9 Inferni tormenta, qualia sibi libuit et qualia adinvenire magnum pseudoprophetam decuit, describit. Paradisum non societatis angelicae nec visionis divinae nec summi illius boni, quod "nec oculus vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascendit (1 Cor 2, 9)", sed vere talem, qualem caro et sanguis, immo faex carnis et sanguinis, concupiscebat qualemque sibi parari optabat, depinxit. Ibi carnium et omnigenorum fructuum esum, ibi lactis et mellis rivulos et aquarum splendentium, ibi pulcherrimarum mulierum et virginum amplexus et luxus, in quibus tota eius paradisus finitur, sectatoribus suis promittit. Inter ista omnes paene antiquarum haeresum faeces, quas diabolo imbuente sorbuerat, removens cum Sabellio trinitatem abnegat, cum suo Nestorio Christi deitatem abicit, cum Manichaeo mortem domini diffitetur, licet regressum eius non neget ad caelos.

10 His et similibus non acquisitionis sed perditionis populum imbuens a Deo plenissime avertit, et ne evangelicus sermo ultra in eis posset habere locum, velut omnia quae sunt Evangelii et Christi scientibus, cordium eorum aditum ferreo impietatis obice obturavit. Circumcisionem insuper, velut ab Ismahele gentis illius patre sumptam tenendam esse decrevit, et super haec omnia, quo magis sibi allicere carnales mentes hominum posset, gulae ac libidini frena laxavit, et ipse simul decem et octo uxores habens atque multorum aliorum uxores

velut ex responso divino adulterans maiorem sibi velut exemplo prophetico numerum perditorum adiunxit. Et ne ex toto inhonestum proderetur, studium eleemosynarum et quaedam misericordiae opera commendat, orationes collaudat, et sic undique mostruosus, ut ille ait, "humano capiti cervicem <…> equinam <…> et plumas (Hor. *Ars* 1–2)" avium copulat. Qui, quoniam suadente iam dicto monacho ac praefatis Iudeis idolatriam ex toto et reliquit et reliquendam quibus potuit persuasit atque unum Deum deorum multiplicitate relicta colendum esse predicavit, hominibus agrestibus et imperitis inaudita dicere visus est. Et quia rationi eorum hec predicatio concordabat, propheta Dei primo ab eis creditur.

11 Dehinc processu temporis et erroris in regem ab eis quod concupierat sublimatus est. Sic bona malis permiscens, vera falsis confundens erroris semina sevit, et suo partim tempore, partim et maxime post suum tempus segetem nefariam igne aeterno concremandum produxit. Nam statim Romano languescente immo paene deficiente imperio – permittente eo "per quem reges regnant (Pv 8, 15)" – Arabum vel Saracenorum hac peste infectorum surrexit principatus, atque vi armata maximas Asiae partes cum tota Africa ac parte Hispaniae paulatim occupans in subiectos sicut imperium sic et errorem transfudit.

(…) 13 Summa vero huius haeresis intentio est, ut Christus dominus neque Deus, neque Dei filius esse credatur, sed licet magnus Deoque dilectus, homo tamen purus et vir quidem sapiens et propheta maximus. Quae quidem olim diaboli machinatione concepta, primo per Arium seminata, deinde per istum Satanan scilicet Mahumetum provecta per Antichristum vero ex toto secundum diabolicam intentionem complebitur. Cum enim dicat beatus Hilarius Antichristi originem in Ario exstitisse (Cfr. Hil. *De Trin*. 6, 46), dum quod ille coepit, verum filium Dei Christum esse negando et creaturam dicendo, Antichristus tandem nullo modo illum Deum vel Dei filium, sed nec etiam bonum hominem fuisse asserendo consummaturus est, merito impiissimus Mahumetus inter utrumque medius a diabolo provisus ac praeparatus esse videtur, qui et Arii quodammodo supplementum et Antichristi peiora dicturi apud infidelium mentes maximum fieret nutrimentum. (…)

16 Nullo enim modo tales fabulas, quales hic scriptae sequuntur, aliquis mortalium nisi diabolo praesentialiter cooperante fingere potuisset, per quas post multa ridicula et insanissima deliramenta hoc praecipue omnimodo Satanas intendit perficere, ne Christus dominus, Dei filius et verus Deus, humani generis conditor et redemptor esse credatur. Et hoc est vere, quod per Porphyrium tunc persuadere voluit,

sed per Dei misericordiam ab ecclesia eo adhuc tempore Spiritus Sancti fervente primitiis exsufflatus, tandem miserrimo homine isto Mahumeto, et ut fertur a multis, arrepticio et cadente, quasi instrumento et organo sibi aptissimo usus – proh dolor – gentem maximam et quae iam pene dimidia pars mundi reputari potest secum in aeternam perditionem demersit. Quod quare illi permissum sit, ille solus novit cui nemo potest dicere "Cur ita facis?" et qui "de multis etiam vocatis, paucos electos esse (Mt 20, 16 et 22, 14)" dixit.

Editions and translations: *Machumetis Saracenorum principis, eiusque successorum vitae, ac doctrina, ipseque Alcoran* 1543, 2–6; Kritzeck 1964, 204–11; *Petrus Venerabilis, Schriften zum Islam* 1985, 2–21.

Studies: Tischler 2008; Martínez Gázquez 2007a; Martínez Gázquez 2007b; González Muñoz 2007; Lejbowicz 2006; Martínez Gázquez 2005a; Maztnak 2002, 168–83; Tolan 2002, 156–58; Iogna-Prat 1998, esp. 324–59; Martínez Gázquez / de la Cruz Palma 2000; Van Acker 1998–99, 35 and passim; Martínez Gázquez 1998; Tolan 1998; Anawati 1994, 27–31; D'Ancona 1994, 54–57; Cutler / Cutler 1986, 22–51 and 52–80; *Petrus Venerabilis, Schriften zum Islam* 1985, Introduction; Kedar 1984, 99–104; D'Alverny 1976; Constable 1967, vol. 1, 275–84, and vol. 2, 274–99; D'Alverny 1965; Kritzeck 1964; Southern 1962, 37–45; N. Daniel 1960, 209–10, and passim; Kritzeck 1956, 176–201; D'Alverny 1956; D'Alverny 1950; D'Alverny 1948; Leclercq 1946.

2. The Tales of the Saracens

a. Prologue

Author: Robertus de Ketene
Title: *Fabule Sarracenorum: Prologus*
Date: 1142
Place: Spain

In this short prologue to his translation of the "Tales of the Saracens", Robert of Ketton explains that he accepted the invitation of Peter the Venerable to unveil the execrable history of Muḥammad and his law in order that, set in comparison to this vile material, the light of Christ might shine farther. The life of Muḥammad and his doctrine are pre-

sented as both ridiculous and dangerous, but the author's insistence on the concept of unveiling and disclosing the real nature of these texts, together with the continued references to the sirens, betrays the preoccupation that readers could be fascinated by them.

Fabule Sarracenorum – Prologus (in ms. Arsenal 1162, fol. 5ra):

Cum iubendi religio parendique votum pariter utrimque concurrunt, illa nunquam in aliquo difficilis nec hoc deficiens invenitur. Cum igitur domino Petro viro venerabili ore, mente, manuque, quem ecclesia Cluniacensis sibi sponsum elegit, idem in ipso vere perspiciens quod Christus in Petro, placuit detegi Machumet detestabilem hystoriam potius ludibrio quam laude dignam, non invitus ludum illum licet luctus mature ingressus sum, cito transiturus. Est enim salubrius commodiusque rem frivolam et venenosam tangere quam tenere, potiusque sirenes spaciosis cursibus ac festinis quam lentis et numerosis passibus preterire. Sui namque gracia speciali prius laborem aggressus, legem predicti manu propria detexi et in lingue romane thesaurum attuli, ut illius vilitate notata, lapis angularis[38], redemptio generis humani preciosissima, longius magisque suos fulgores emittat. Quod cum ipse commodius atque levius facere posset, qui scismata domestica semper abolere novit, maluit sue maiestati magnisque negociis consulendo, suas vires atque tela recolligere, ut illam heresim omnium maximam per me denudatam quam inter rudes originem sumpta, omnis etiam ecclesie doctores in imensum et nimium crescere per DCCCVII[39] annos passi sunt, ipse fortiter improbet et omnino destruat. Visum est enim pernitiosum ut christiane fidei legis, que sola veraciter et absolute lex perhiberi potest ministros, flos illius prave secte scorpionem operiens, alliciendo falleret, fallendoque perimeret, quod sepius – proh dolor! – iam contigisse vidimus. Qualem quidem vocis vultusque gestum ferent quidve dicent coram sponso cunctos invitante sui precones atque ministri, si sua vel ignorantia vel negligentia generis humani pulcra portio vel de nuptiis nichil audiat, vel in tenebrarum vinculis sirenumve cantibus detenta turpiterque lusa non accedat suam redemptionem factam esse nesciens? Nunc autem hostilis cause constitutione per nos deposita, te duce, conventus catholicus acceleret, ut crebras offensiones et innumeras contumelias sepius illatas in Christum caput nostrum et redemptorem, quippe preter cetera ipsum et Deum et Dei filius esse negat lex

38 vel dominus Christus *add.* A[1]

39 quingentos triginta et septem *add.* A[1]

prava presignata, voce manuque vindicet, lupos reptiliaque nociva suis a pascuis propellat, huc usque prava suggestione seductos et nectarea mellitaque toxica potos, liquore sacre fontis reficiat et intra ea pax caritatis vallum Christique palatium introducat. Omnis quidem fieri Christianus renuens vel captivitate prematur ut sic a pravis operibus cesset, vel cito ne sibi ceterisque plus officiat pereat, secundum eorundem sectam que pugnam plus nocere quam cedem affirmat.

Editions and translations: Leclercq 1946, Appendix 1; Kritzeck 1964, 63–64.

Studies: Martínez Gázquez 2012; de la Cruz Palma 2011; Maztnak 2002, 177–78; Braga 1987; Burnett 1978; Burnett 1977; D'Alverny 1965; Kritzeck 1964, 63–64; Leclercq 1946.

b. The Mistake-Laden and Ridiculous Chronicle of the Saracens

Author (Translator):	Robertus de Ketene
Title:	*Chronica mendosa et ridicula Sarracenorum*
Date:	1142
Place:	Spain

The "Mistake-Laden and Ridiculous Chronicle of the Saracens" consists of nine chapters dealing with the history of Islam from the Creation to the battle of Karbalā' and the massacre of Kūfah (10 Muḥarram, 61 AH). The first chapter deals with numerous theological and doctrinal issues illustrated by sayings of the Prophet, such as the creation and the end of the world, the creation of the first man, the prophets and the books sent to them by God, and the pre-existence of Muḥammad and the transmission of his prophetic reality from generation to generation. The second and third chapters are devoted to the life, the deeds, and the physical description of the Prophet; the fourth chapter is devoted to Abu Bakr; the fifth to 'Umar; the sixth to 'Uthmān; the seventh to 'Alī; the eighth to al-Ḥasan; the ninth to Mu'āwiya; and the tenth to Yazīd. Chapter 2, entitled "The Genealogy of Muḥammad, son of the devil and Sathan's firstborn," presents Muḥammad's ancestors followed by a chronology of his life from birth to his flight to Medina and the change of the qibla. Chapter 3, entitled "How, after conquering Mecca with violence, he imposed his law and elevated himself to

prophet and king at the same time: About his entire life until his death," deals with the battles against his opponents, the conquest of Mecca, his attempts to invite kings and emperors to Islam, his death in 'Ā'isha's house. It ends with a description of the physical and moral characteristics of the Prophet and his sayings about his successors. The history of Muḥammad and his successors presented in the *Chronica mendosa* stands as a unicum in Medieval Latin literary tradition, as the facts are reported from Islamic sources without manipulation, with the exception of the defaming titles of some chapters.

Chronica mendosa et ridicula Sarracenorum (in ms. Arsenal 1162, fols. 5va–8va):

(…) Sciendum est omnium prophetarum numerum esse CXX. Legatorum autem divinitus missorum gentibus predicatum CCCXV: horum quinque fuerunt Hebrei, videlicet Adam, Seth, Esdriz, Noe, Abraham, Arabes quoque quinque, scilicet Huth, Schale, Hismael, Scayb, Machumetus. Horum quidem tres, videlicet Noe et Abraham ac Machometus leges tum optime predicaverunt, tum viribus atque potentiis intulerunt. Propheta primus Iudeorum Moyses extitit, Christus ultimus. Est item scitu dignum quod prophetis celitus missi sunt libri CIIII quorum L dati sunt Seth, Moysi Testamentum, Davidi Psalterium, Christo Evangelium, Machometo Alkoran. Omnium gentium sapientissime sunt IIIor, videlicet Arabes, Perse, Romani et Indi. His namque cetere collate nichil censentur. Cum quidam cui per sompnum apparuit Machumetus gradum optinens sextum cuiusdam celsi loci VII gradibus distincti illud revelasset ipsi, tale propheta responsum edidit: "Locus ille mundum designat. Suorum graduum numerus mundi spacium, videlicet VII annorum in quorum sexto millenario ego venio post quem non est alius propheta venturus. Finem quidem mundi propinquum clarificabit solaris ortus in occidente et occasus in oriente (…)". Propheta quesitus quando preceptum est ipsum fieri prophetam respondit: inter corporis Ade creationem animeque sue inspirationem. In filiis Hismael Deus sibi preelegit Kynen et in filiis Kynen Chorase et in illius filiis Hescin inter cuius demum filios Machumetum preelegit et preamavit. Eius quidem generatio totius semper fornicationis expers, ex Adam legitime processit usque ad ipsum naturalem illius egressum ab alvo materna, illique nascenti Deus lucem quandam inposuit, Chorase videlicet quae velud plures perhibent, II annis ante plasmationem Ade manibus creatoris inherens, ipsum adoravit sicut et angeli, hanc deinceps ab ipso Deo creante Adam illius costis inclusam, secum in terram ipse detulit. Ean-

dem item Deus in archa Noe costis inmisit, ipsam itidem suscepit divinitus Abraham, in ignem proiciendus. Consequenter quoque ventres illos maternos serie vicissitudinis ingrediens ad Machumetum orientem pervenit, ipsum illuminans cuius haec est[40] generatio.

Generatio Mahumet, filii diaboli et primogeniti Sathane.

Machumetum quidem genuit Abdalla, qui fuit filius Abdalmutalif, qui fuit Abdamanef, qui fuit Kacien, qui fuit Kylef, qui fuit Morra, qui fuit Kabin, qui fuit Luway, qui fuit Ialif, qui fuit Phaher, qui fuit Melich, qui fuit Anascere, qui fuit Kynene, qui fuit Hudhaifa, qui fuit Mudrica, qui fuit Ylgez, qui fuit Mudhar, qui fuit Scahad, qui fuit Aadnen, qui fuit Alhumaisca, qui fuit Iusea, qui fuit Celif, qui fuit Amir, qui fuit Amubacar, qui fuit Acaba, qui fuit Alhuwen, qui fuit Almucaien, qui fuit Munhib, qui fuit Kaab, qui fuit Thebit, qui fuit Hismael, qui fuit Abrahe, qui fuit Ydriz, qui fuit Scaron, qui fuit Huth, qui fuit Feleth, qui fuit Amer, qui fuit Farkascad, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lemik, qui fuit Almutawaslak, qui fuit Haimak, qui fuit Kanok, qui fuit Bard, qui fuit Behelil, qui fuit Kainen, qui fuit Anuse, qui fuit Seth, qui fuit Ade prothoplausti. Huius quidam generationis series sic ex ordine paterni sanguinis processit. Matrem autem illius Eminam genuit Azohara filia Weheb, quem genuit Abdemilef, Abdemilef autem natus est ex Azoharata filio Kilef, in quo primum nature generis utriusque parentis sui couniuntur. Natus est quidem circuncisus et hilaris prodiens ex alvo materna, die lune XII diei Rabe[41] primi anno Elfil[42] post eius inicium LVIII die. Eiusdem item Elfil anno XXV fundatum est alkaba[43]. Anno vero XL Machomet propheta datus est. Elfil autem ille secum adiutorem ducens Abruhatam filium Iacum regis Alhabasc, in medio Almuharan Mecham profectus funditus dirutum Alkaba ut sic iram suam saturaret vindicta gravissima sumenda ob plenum pudore factum videlicet egestionem cuiusdam civis Mechensis in templo ab Elfil ipso fundato, in cuius medio casulam similem alkaba apud Mecham circuendam peregrinantibus edificavit, cum exercituum suorum universo fere numero contritus est et in partes minutas quasi grana frumenti redactus, iniectu lapidum nigrorum ab avibus multimodis divinitus missis vindicatum scelus illud. Machomet quidem post VII dies ab ortu suo nutrici traditi pater in Iethrib animam expiravit, quo deinceps mater sua cum illius tota

40 hec est] *corr.* A[1]: eques A
41 id est mensis *add.* A[1]
42 qui princeps erat Arabum ante ipsum *add.* A[1] *in margine*
43 templum in Meca *add.* A[1]

pecunia simul et altrice puerum ferens, ipsum avunculis suis custoditum et educatum tradidit. Finitis autem annis IIIIor ab ortu, mater inde rediens Mecham in itinere preoccupata migravit. Puer itaque a nutrice sua commissus avo suo videlicet Abdaalmutthalif, ipsum patronum et altorem benivolum sortitus est et octenni spatio. Seraphin quoque per triennium ab ipso semper auditus, nunquam vero visus, sibi curam atque custodiam inpendebat, cui consequenter Gabriel archangelus datus est custos per XXIX annos. Ille quidem annorum XL legem a Gabriele sibi misso suscipiens, per triennium illam omnibus preter admodum paucos scilicet credentes occuluit. Emensis autem XVIII mensibus a tempore quo sui fautores illum ducem atque primatem statuerunt, a Gabriele archangelo Ierusalem ductus, ab eodem est illic in celum sublevatus. Unde ad terram facto descensu, sociisque sibi iunctis, videlicet Eubogara et Ali ac Zaid, profectus a Thayf, puplice docuit, communiter perhibens se prophetam esse, indeque Mecham reversus est. Annis tamen X velut girovagus nunc atque nunc illac gradiens, quocumque scilicet spes aliquos ad Deum legemque convertendi duxit eum procul dubio pollicentem paradisum conversis, fere nichil preter yronie ridiculique materiam gessit. Indeficienter tamen et efficaciter insistens unde singulis in domibus aliquem allexit, tandem quodam in loco solo comitatus Alabez, turbam LXX virorum iam per eum conversorum conquerentem eum tanto labore torqueri predicationisque latentis cura tabescere cum iam potens esset legem viribus inferre venientem aspiciens a comite suo pertimescente quesitus quae nam esset illa cohors, inquit illam sue legis esse. Illo igitur causam adventus sui petente, constanter affirmabant se nequaquam ulterius hoc passuros sed legem manu collata, viribus illaturos, cum iam nulla domus, credentis expers maneret. Illis quidem sic eum consulentibus quid sua voluntas disponeret, inquit ille: “Mea quidem voluntas exigit vos mandata legis penitus exequi et sibi in diviciis ac paupertate couniri et inter vos alterna firmaque dilectione quasi filiali vel propria perfrui et a vobis nullatenus alienas uxores fornicatorie respici. Vos item a malis abstinere et illa prohibere, bona persuadere et perpetrare et in Dei nomine lites peragendo, metumque vim inferendo, circa pascha decimi diei Dulhega leges inserere, summe desidero vobisque pro talibus operibus paradisum vere promitto”. Unde Zaid filius Zurara fidem sumpsit prophete, sibi fidem suam mutuo tradens, ceterique similiter, auxilium illi fortiter gerendi. Meccham itaque profectus secum ducens Eubocaram et Ali atque Zaid ac Bilel, converti, sueque legis mandata sequi, fecit Odmen et Zaid et Talha ac Azubair, ceteroque tot, quod numerum quadragenarium impleverunt cum Aomar, qui

gladium suum evaginans, Deum ipsum iuravit se nullatenus ultra passurum, divinam invocationem legisque sue celebrationem occulte fieri. Viribus enim voluntati sue viam, fortis armatus invenit, ensisque timor sepius plusquam rationis amor efficit, deinceps igitur armate fortisque manus viribus propheta confisus, aperte multa cum audatia predicavit, tum ense tum ore proficiens, Deoque iubente, cum exercitu Iethrib aggressus est. Ipse quidem et Eubocara Iethrib tendentes ceteris iussis exire, preter Ali depositorum custodem, ut illis redditis eum sequeretur ad montem Tauri cavernam ingressi, per trium noctium duorumque dierum spatium ibi morati sunt quo duobus sibi camelis adductis ab Amyr et Abdala, inde Omimabad, perrexerunt, ubi noctis dieique mora consumpta quendam scilicet Aomar adibant, cum quo, quadriduana mora peracta Iethrib vadentes, illam ingressi sunt feria secunda die XII Rabe primi ubi bonorum multitudine conversorum per eum constipatus XVII mensibus non alias quam versus centrum Ierusalem orationes fudit. Deinceps autem ab ipso Deo castigatus orando versus alkaba faciem suam vertebat.

Qualiter expugnata Mecha violenter legem suam imposuit et in prophetam simul et regem elevatus sit. De tota vita eius usque ad mortem.

Romadan igitur die XIIIa feria VIa anno secundo post exitum suum a Meccha eiusque derelictum vel post biennium seu triennium ut placet Albout certamen certavit primum. Secundum autem die Albaudeka seu Zealb anno IIIIto seu quinto secundum alios peregit. Anno vero VIIo in quo suam peregrinationem complevit, bellum Ghaibar evicit. Octavo quidem anno XIXo die Romadan Meccam expugnavit ubi per XVm noctem moram inpendens orationes devote fudit. Inde profectus Hunain gentem illic Hewezin mensis Scawel medio reperta devicit, unde multa trophei spolia sumpta viritim divisit. Consequenter cives Thaif obsedit mensurno spacio, unde fatigatus absque captione discedens Iethrib usque pervenit, Mecche deinceps dominio ditavit Azehib, qui secundum quosdam eodem anno videlicet VIIIo Arabibus aliisque multis Sarracenis comitatus Meccham peregrinando petiit. Fuit autem eodem anno prestitutus Mecche Moaad filius Gadel manu prophete, ut alkoran iuraque tenenda in pecuniarum divisione morte veniente doceret. Anno quidem nono mense Raieb Machumet cum exercitu suo Tamhich profectus, templum usque in diem hodiernum durabile constituit illic. Ab ipso quidem missi Zalid et Melwelid ad Alozaida filium Almaitalif regem Aliendel illum sibi tributarium effectum in regno suo dimiserunt. Machumet Iethrib reversus Eubokaram misit Meccham,

iniungens ut eum cum gente sua peregrinationem faceret et edicens ne quis ulterius nudus illic ingrederetur nec quispiam preter homines sue legis intromitteretur et sic tunc anno videlicet Xo credentium tantum populus accessit. Eodem etiam anno reges circumquaque cartis suis ammonuit ut ad legem suam converterentur. Unde populus arabs undique fluens legem suam benivole suscepit. Direxit item nuntios suos cum eadem ammonitione. Ad regem Persarum videlicet Kezre, Abdalla, misit quoque Deihka filium Haaifa ad Romanorum imperatorem et Aomar filium Alasci ad regem Omen et Alale ad imperantem duobus fretis et Omarata filium Mumaia ad regem Ethiopie ac Hatib filium Rabea ad Iabala regem Heschem et Scuna Adalmukaukyz regem Alexandrie. Eodem item anno in predicta peregrinatione Dulchada Vque diebus residuis Machumet Meccham veniens diemque festum expectans, hominibus publice leges atque iura monstravit. Unde Iethrib reversus ibi per totum Dulheia residuum anni scilicet decimi terminum et sequenter per totum Almuharan atque Saphar permansit ubi feria secunda mensis Rabe primi XII di‹e›[m] quando scilicet Iethrib primum ingressus est vitam exspiravit. Illius igitur Alhigeram integre decenne spatium mensum est. Summopere quisque diligenter attendat omnem hominem inevitabiliter morti succumbere loco quem Deus sepulture sue preelegit. In domo quidem Aisce mulieris suae filiae Eubocare qua teste per morbum cardiacum obiit. Sepulcrum in loco sue dormitionis ubi dies adhuc hodierna templum videt, ex lateribus coctilibus sibi structum est in quo corpus suum est conditum, tribus albis pannis involutum, ubi nec peblum affuit nec interula. Quidam quesiti cuius etatis esset ille perhibebant ipsius mentum raris canis albescere. Illam tamen caniciem mentum musco ceterisque perunctum occuluit[44]. Ali[45] quidem a quibusdam interrogatus de illius qualitatibus respondebat illum habuisse caput inmensum, faciem albedinis et ruboris innati participem, barbam prolixam, pedes optime compositionis atque coloris. Gradiendo quidem aquae fluxum ab alto in imum imitabatur. Idem rursus asserit se nunquam vidisse quemquam tanto decore talique forma preditum. Eius quippe facies omnium gentium faciebus luce prefuit, nec minus cordis benignitate magnanimitateque valuit. Unde quadam die equum currens sella carentem apud Iethrib, cum homines illius casum timerent ob equi cursus impetum nimiumque turbarentur, ille securus inquit: "Illum equoris similem inveni". Cum illi proponenti romano imperatori cartam

44 occuluit] *corr.* A[1]: occoluit A
45 nepos eius et rex tercius post eum *add.* A[1]

mittere, diceretur ipsum minime fidem litteris adhibiturum nisi sigillatis anulum argenteum sigilli formam habentem fieri iussit et eidem insculpi 'Machumet nuntius Dei'. Apud ipsum quidem eandem dignitatem optinuit Caidz filius Cakiz, quam apud regem iusticiarius. Scriptores sui fuerunt Zaid filius Thebit et Moahya filius Efien. Exercitus XIX eduxit. Bis peregrinatus est in Dulhada, Mecham quater visitavit. Annoque sequente in Dulkada semel et in eodem mense vice secunda cum predam adductam de Himain distribuit. Tertioque in consimili mense peregrinationem efficiens Meccham advenit. Sue quidem vite spacium LXIII anni mensi sunt. Perhibuit autem post illum XII ex natione Chorase sui vice potituros: "Quorum primi videlicet Eubokare, vita brevis erit. Secundus autem arabs erit optimus, molendini quidem dominus scilicet Aomar filius Alhatab, vitam longam ducturus, tandem ob iusticiam perimetur". Propheta visum suum ad Odmen vergens illum sic affatus est: "Si tibi Deus camisiam induerit nunquam tue voluntati parens auferre coneris. Sin autem per Deum cuius manibus interest anima mea non erit camelo transitus per acus foramen difficilior quam tibi ingressus in paradisum". Ipse quoque testatus est sue legis precepta omniumque sequentium prelatorum constanter atque diligenter observari usque ad finem XII suorum vicariorum decorasse. Maxime quidem turbe secuti illum sic locutum domumque reversum querentique rerum eventus post illos XII ille respondit: "Contrarietates, contrarietates accident". Abdalla filius Mouzod interrogatus inde perhibuit prophetam affirmasse XII suorum post se dominaturos secundum morem et numerum subditorum Moysi. Machumet ortum quendam ingressus suo clienti familiari videlicet Nezz iniunxit quatinus percutientem portam extrinsecus introduceret duplicique gaudio letificaret dicens: quem post me populum meum reget et paradisum premium suscipiet. Ille igitur domini sui preceptum perficere properans Eubokaram extrinsecus repertum nimium exhilarat. Secundo quoque domini sui iussu Aomar percutientem introducens inquit: Post Eubokaram regnabis et paradisum possidebis. Tercio vero percutienti scilicet Odmen serviens predictus ore prophete monitus ait: Post Aomar regni gubernbacula sortieris et per cedem vita privaberis. Ille quidem intro gressus hoc audito melestus Prophetam sic curiosissime convenit: Post tue legis professionem nec me mendacio pollui nec rem alienam concupivi neque menbrum virile, cum dextra tetigi. Respondens autem propheta sic proculdubio futurum affirmavit, cuius est sententia nullum prelatum ingressurum paradisum nisi populo sibi commisso quam optime poterit prout sibi disposuerit. Omnisque quidem X hominum regimini presi-

dens ad iudicium manibus mento stricte suppositis veniet quas libere se movere sibi licebit si regendo iusticiam exercuerit. Sin autem inmote manebunt usque quo cunctorum iudicium terminetur. Omnis exauditor mei Deum exauditorem inveniet. Hocque de vicariis meis penitus censendum unde nec ipse Deus exaudiet non audientes me seu meos. Ipse propheta semel in templo predicans inquit: Si quilibet etiam Ethyops seu captivus vobis prepositus fuerit illud sicut me diligenter audite. Omnium hominum Corase boni bonos malique malos imitabuntur. Mee quoque legis dignitas et observatio perseverabit quam diu de Chorase XX superstites erunt. Mei quoque successores habitu vilissimo potientur usque ad XXX annos. Ultra vero ornatibus gaudebunt atque superbia. Sciendum item omni prophete IIIIor consiliarios esse datos IIos scilicet celestes sicut huic Michaelem et Gabrielem, IIosque terrestres, quales sunt Eubokara et Aomar. Asserebat quidem Moawi filius Cephin se audisse prophetam dicentem quod illi de Chorase pre ceteris instituta gubernaculaque tractabunt. Post mortem tamen meam omnia precepta legis observent iuraque peragant ex doctrina Eubocare atque Aomar. Illius item ore prenuntiatum est post se XXXIIos subsequi, Deo sibique mendatium inposituros quorum unus scilicet Alaszwed rex erit Chanaa ubi subtilissimum est artificium pannorum sericorum. Alius quidem scilicet Muscahileme regno cui nomen Aliemema dominabitur.

Editions and translations: *Machumetis Saracenorum principis, eiusque successorum vitae, ac doctrina, ipseque Alcoran* 1543, 213–23; a critical edition is prepared by Óscar de la Cruz Palma from the Universitat Autonoma de Barcelona, within the project "Islamolatina", directed by Prof. José Martínez Gázquez, from the same university.

Studies: Di Cesare 2011b; de la Cruz Palma 2011a; de la Cruz Palma 2007; Martínez Gázquez 2007a; Martínez Gázquez 2007b; Martínez Gázquez / de la Cruz Palma 2000; Braga 1994; Braga 1987; Cutler / Cutler 1986, 22–51 and 52–80; D'Alverny 1965; Kritzeck 1964; N. Daniel 1960; Kritzeck 1956; D'Alverny 1956; D'Alverny 1948.

c. The Book of Muḥammad's Genealogy and his Nurturing

Author (Translator): Hermannus de Carinthia
Title: *Liber de generatione Mahumet et nutritura eius*
Date: 1142
Place: Spain

"The Book of Muḥammad's Genealogy and his Nurturing" presents three distinct narrative sections. The first is a sort of introduction which narrates how Ka'b al-Aḥbar recognized Muḥammad as the Prophet foretold by the Scriptures from the signs on his skin, and how, in order to prove it, he recited the Prophet's genealogy. The second narrative section consists of the main "Book of Muḥammad's Genealogy" and deals with the transmission of the Light of Muḥammad (*Nūr Muḥammad*) in the form of spermatic substance from Adam to Eve and from her to Seth and so forth, up until 'Abd Allāh and Āmina. The narrative is enriched with amusing stories from the Jewish tradition and Islamic biblical legends. The third section, "The Prophet's Nurturing" deals with the birth of the Prophet and the prodigious events that occurred during his early childhood (of them, the opening of the breast is worthy of mention), narrated by the Prophet's wet nurse Ḥalīma. The passage between the second and the third sections, although marked by the introduction of Ḥalīma as the narrating voice, is also emphasized by a shift from a solemn style into a more dynamic and intimate one. In the introduction of the *Liber de generatione Mahumet et nutritura eius*, on f. 11r of ms. 1162 from the Bibliothèque de l'Arsenal, one can find the earliest known "portrait" of Muḥammad in Western art.

Liber de generatione Mahumet et nutritura eius (in ms. Arsenal. 1162, fols. 11ra–18rb):

Liber de generatione Mahumet nuncii Dei – oratio Dei super eum et salus – ab Adam et Eva per ordinem parentum utriusque sexus usque ad tempus quo produxit eum Deus perfectum gratiosum et idoneum sibi. Cuius auctores[46] per ordinem primus Kabalahbar, deinde Abuabdalla Mahumet filius Eize, post hunc Abualmutarref Abderahmen filius Eize, deinde Abuzaid filus Elearabis, post quem Abumahumet Alabez filius Abdalla, sicque Alfald filius Iahfar atque Abulambez, deinde Az-

46 scilicet libri *add.* A[1]

erigi filius Suleimen, post quem Mahumet Albalachi, postremus Zaid Abuhamat. Primus igitur Kabalahbar sequentium omnium testimonio, cum in Scripturis prophetam hunc seculo nasciturum studiose didicisset, omnemque historiam viri astrologico testimonio approbasset, ecce seculorum serie in ipsis diebus suis virum natum audit in civitate Arabie Ieserab, omnia providentie sue signacula preferentem. Celebri demum fama frequentique testimonio motus hominem adit, quem undique versum perspiciens, omnemque modum eius et conversationem observans, ita quidem ut ipsas etiam corporis notas easdem quas presignaverat reperiret, ut in fronte maculam, inter scapulas huiusmodi karacterem hunc ipsum <Mahumet>[47] esse plane deprehendit. Quod deinde ut etiam seculorum serie divinaque dispositione comprobaret, incipiens ab Adam et Eva usque ad Mahumet ordinem generationis eius a magistro suo Kabelmehdi acceptam in hunc modum exponit:

Creator Deus omnipotens, ut primum Adam creaverat, consurgentis recens cerebrum subito contremiscens sonuit, non aliter quam frondes vento commote. Quod stupenti Ade "Sonitus" inquit Deus "quem miraris, Adam, signum est prophetarum et nuntiorum mandati mei. Hoc ergo lucis semen virtutis mee dono conceptum, non nisi dignis lumbis mundeque vulve commendabis". Fuit itaque lux nascituri ex eo prophete Mahumet, omnibus diebus resplendens ex facie Adam, tanquam sol in rota circuli sui aut luna in nocte plenilunii. Quotiensque Evam aggressurus erat lavari et mundari castigabat, dubius qua hora Dominus semen lucis ex eo promoveret. Observabat ergo Eva precepta mariti, quousque concepit Seth, patrem prophetarum, et caput nuntiorum Dei. Qua ipsa hora lux splendens a facie Adam migravit in faciem Eve. Fuitque exinde Eva cunctis diebus in forme decore, lucisque splendore addens usque adeo quod et aeris terreque animantia vultus eius nitorem admirata stuperent. Stupens et ipse Adam, se a tactu gravide cohibuit. Singulis itaque diebus angeli salutantes adveniunt odores paradisi afferentes, quousque genitus est Seth solus, nam, preter Seth, omnes partus Eve gemelli fuerunt, singuli ex masculo et femina. Nascens itaque Seth materne lucis splendorem propria facie prefert matre exuta, posuitque Deus inter infantem et Sathanam terminum quem transire nequiret usque ad septem annos. Stetitque lux erecta inter celum et terram per quam angeli super Seth descendebant. Preco etiam super

47 The integration into the text of the inscription Mahumet, which is found close to the image of the Prophet as a sea monster, has been proposed by J. Martínez Gázquez.

thronos audiebatur cunctis diebus clamans: "Gaude terra et exulta, digna luce Mahumet, super eum oratio Dei et salus".

Fuit itaque lux illa resplendens ex facie Seth, cunctis diebus quousque appropinquaret terminus Ade. Adam ergo videns imminere sibi terminum, acceptum manu filium Seth, ducit ad locum oratorium, sicque affatur: "Que servanda commendo fili omni vigilantia et cautela custodies, Domini siquidem et Dei nostri preceptum habeo ut ante obitum meum testamentum tibi faciam lucis quam prefers. Ne, quemadmodum ego quoque divino iussu servavi, eam unquam nisi sancto dignoque utero commendes". Conversoque ad Dominum sermone ait: " Domine Deus meus ecce ego prout precepisti mihi semen lucis quod privilegio quodam mihi commisisti uni de filiis meis commendavi. Mitte ergo de angelis tuis in testimonium inter me et eum, antequam vite nostre fiat separatio". Vix ita dictis adest Archangelus Gabriel cum septuaginta milibus angelorum, singuli cum paginis albis calamoque, de calamis paradisi, salutantes Adam et dicentes: "Audita est vox tua Adam. Et dixit enim Dominus: 'ut ordo generationis Mahumet procedat'". Scriptum itaque edictum Adam heredi sub angelorum testimonio reliquit sigillo Gabrielis eadem hora signatum. Induit itaque Dominus Seth tunica duplici punicea, splendente ut sol, tenui ut flos viole. Eademque hora in presentia cetus angelici sub omnium testimonio desponsatur Seth soror, Mahweliet candida, matri Eve statura et habitudine equalis, forme decore vultusque venustate similis. Sic facto; mortuus est Adam.

Seth uxorem cognovit, concipit Enos. Audit igitur gravida cunctis ex locis continuas angelorum salutationes in gloriam et benedictionem lucis prophete Mahumet. Servavitque eam omnis cetus angelicus, tam ab homine malo quam a spiritu maligno. Nato igitur Enos et adulto pater avitum consilium divinumque decretum predicat servandi luminis et propagandi cum dignitate et reverentia.

Per ordinem ergo lucis privilegium Enos commendat filio suo Kainan, Kainan vero filio Mahieil, Mahieil autem filio Barade, Barade vero ex Barra coniuge genito sibi filio Enoc, Enoc autem filio Matusalem ex coniuge Thurige, Matusalem vero filio Lehec magno et forti, Lehec autem filio Noe ex Kainusa filia Kebil, Noe vero filio Sem ex Gormra cum arcula pariter testamentum lucis continente ab Adam tradita, ex materia splendida, gemmeis valvis ex aureis katenis et smaragdinis laquearibus dependentibus, ordinatis in ea mansionibus omnium prophetarum. Sem itaque luce Mahumet resplendens uxorem duxit ex stirpe regia, commendatque lucis privilegium filio Arfaxat. Arfaxat autem ex Margena coniuge filio Heber, qui et Hud propheta,

cui omnia loca conclamabant hanc lucem nascituri prophete Mahumet, qua omnia idola destruebat quacumque graderetur.

Eber autem ex Musacha filio Felech. Felech autem Falech, Saleth Argawa, Argawa Sorach, Sorach Tahod, Tahod Taroch, Taroch autem Abrahe ex Idbecilne coniuge. Qui, cum nasceretur, erumpentia duo lumina ex oriente et occidente in medio mundo concurrerunt, factaque est lux una, omnem mundum illuminans, a terra usque ad celum erecta. Factusque est sonitus angelorum per universum orbem, plenus tripudio et modulamine celesti, cum ingenti preconio eam esse lucem prophete Mahumet, super eum oratio Dei et salus. Exaltavitque Deus Abraham, quemadmodum Adam. Stupens itaque Abraham dicit Domino se nunquam virtutem huic similem vidisse, cui Dominus: "Hec" – inquit – "lux quam admirari non sufficis, ex semine tuo nascituri amici et nuntii mei est, cuius anima in prima animarum creatione anime tue permixta est. Cuius verbum in virtute mea, cui nomen in celo Ahmet, in terra Mahumet, in paradiso Abulkazim".

Fuit itaque lux illa ex Abraham facie resplendens, senescente iam Sarra sterili. Que, cum divinam promissionem ex mariti verbis quasi diffidens sepius retractaret, Abraham angelico admonitu Hegir ancillam adit, statimque luminis claritas in faciem gravide migrat.

Nascitur Ismahel, paternum lumen preferens, quod Sarra graviter ferens: "Quid est hoc" – inquit – "quod ego vacua maneo atque alia seminis tui fructum profert, quem ego tociens promissum diu frustra expecto?" Quam, cum nequaquam desperans iugi affirmatione solaretur, adveniunt hospites angeli numero tres, qui inter cetera Sarram inpregnari indicunt.

Postremo igitur Abraham cum imminere sibi terminum sentiret, advocatis filiis, in cuius facie lumen suum cognovit, ei luminis testamentum cum arcula continente tradit.

Ducit itaque Ismahel Behelam filiam Alhar, quam cum cognovisset genuit Keidar paterna luce futuri prophete fulgentem. Cui septem dona collata sunt, nulli ante simul habita. Fuit enim validus, audax, pulcher[48], velox, eques, venator, sagittarius, factusque rex. Uxorem ducit Miliam de terra Ysaac. Accidit itaque die quodam ut dum venatum sequeretur vocem audiret dicentem: "O Keidar, ne lumen tibi commissum indigne colloces, quid faciendum restet sacrificiis responsa queres". His monitus omni relicto negotio in terram Ismahel proficiscitur. Qua primo altari constructo septingentos arietes adhibet, quos dum singillatim immolaret

48 Pulcher] *corr.* A[1]: pucher A

holocaustum celestis arripit ignis, quousque vox audita est proficisci iubens sub arbore heremi, captandi responsi causa, quid faciendum restet pergit, auditque vocem uxorem ducendam ex Arabia nomine Algadira. Parens igitur angelice voci per omnia in Arabiam proficiscitur. Latoque terrarum spatio peragrato, pervenit ad regem Alierhamin, filium Aomar, cui unica filia erat Algadira. Algadiram ducit Keidar, reversusque in patriam uxorem gravidat, in qua cum concepti feminis lumen propheticum emicaret, indignati filii Isaac, seditionem movent adversus Keidar, causam proferentes pro eo quod ipsi filii sint prophete, sibi potius deberi testamentum lucis prophetice. Tunc Keidar accedit ad arcam, aperire parans, subitoque audit vocem prohibentem illicita, futuroque seculo divinitus reservata, sed deferendam arculam Iacob, cui cum Keidar divine institutioni obtemperans arcam deferre, audit Iacob in terra Kanaan sonitum arche occurritque cum filiis. Keidar arcam testamenti tradit Iacob. Cui Iacob: "Gaude" – inquit – "Keidar et exulta: natus est tibi nocte ista filius celesti preconio predicatus". Cui Keidar: "Quid? Quos rumores noctis proxime de Aran affert in terra Chanaan", cui Iacob: "Vidi" – inquit – "nocte ista celos apertos celestique lumine mundum omnem illustrari. Angelos vero quasi ex ministerii officio ascendentes et descendentes. Inter cetera preconium ingens audivi: Algadiram peperisse tante celebritatis causam".

His dictis reservata apud Iacob archa testamenti, Keidar abit reperitque natum Hamel paterno decore insignitum. Adultum igitur Hamel cum pater Mecham duceret ad sanctuarium[49] Abrahe, obviat in itinere angelus mortis, in forma hominis, habitoque viantium sermone ait consilium sibi fore cum Keidar. Keidar aurem prebet, prebenti angelus animam per aurem eripit, cadit mortuus inter manus filii. Filio de funere patris anxio adveniunt viri, quorum auxilio sepultus est Keidar in monte Tafiber. Valuit igitur Hamel duabus patris virtutibus: valitudine et venatione.

Post hec ducit Hariedam, gignitque Tebith patrio insigni decorum. Tebith vero genuit Hamiessa, Hamiessa autem genuit Adeth, qui primus de tribu Ismahel scripturis operam dedit. Adet autem genuit Adwe. Adwe vero Adnen, cui ob forme invidiam, insidias plerique pararunt. Adnen autem genuit Mahat regem bellicosum, Israheli infestum. Mahat autem genuit Nizar, in cuius facie cum prenitente videret pater lucem nascituri prophete, holocausta arietum filio sacrificavit. Nizar autem genuit Musar, cuius claritatem cum pater miraretur castigavit, ne semen

49 templum *add.* A[1]

lucis nisi digno utero commendaret, factumque pacti cirographum, in sanctuario Mecce servatum est. Deinde Musar duxit Kerimam de gente sua, que confecta senio peperit Aliez, qui cum diu sine coniuge maneret, commota sunt viscera eius audivitque sonitum lumborum suorum, territus divinos adit, responso monitus ducit Maham, ex qua nascitur Madracam. Madraca vero ex Farah genuit Horeima, cui in visione mandatum est ducere Attamram filiam Udein, ex qua genuit Kinena.

Kinena vero genuit Annosra ex Reibana. Adulto igitur Annosra pater somnium exponit quod ante ipsum viderat, arborem videlicet ex lumbis suis consurgentem, micantibus ramis celos contingere, per ramos vero homines ascendere et descendere, responsumque a divinis arborem tantam esse prolem ingentem, que et terras illuminaret et celos conscenderet. Tantus igitur extitit Annosra ut, cum Deus ab angelis suis quereret dicens: "Estne hodie homo in terris memor nominis mei?". Responderent angeli: "Neminem plane excepto Annosra filio Kinena, de tribu Ismael".

Post hec Annosra ducit Rahel, ex qua nascitur Melic patrio lumine futuri prophete prefulgens. Melic autem genuit Fahren, Fahren autem Luie, Luie vero Galiben, Galiben vero Kab, Kab autem Murram, Murra Cudai regem Arabie fortem, prudentem et iustum. Cudai vero genuit Abdemenef, regem potentem per quatuor mundi partes, habuitque archum Ismahelis, vexillum Nizar et claves omnium idolorum Mecce. Genuit Abdemenef quinque filios. Primus Hesim, dominus paterne lucis nascituri prophete Mahumet, regnum possedit, vir tante munditie ut testatus fuerit ei Dominus in hec verba: "Testimonium adhibeo vestrum, angeli mei, quod hominem hunc omnis inmunditie inmunem feci, ut digne in lumbis eius semen lucis nuntii mei Mahumet carni et sanguini eius miscuerit". Fulgebat autem facies eius non minus quam luna aut lucifer, que causa erat ut tam insigni viro omnia supplicarent. Concurrebant ex omni parte reges et principes offerentes filias virgines regi. Repudiabat omnes pariter cum filia Constantini filii Helene Romanorum imperatoris, non inmemor divini moniti, non superesse dignam in terra suscipiendo lucis semini excepta Selme filia Zeit filii Aomar, filii Levit, filii Harras, filii Aadi, filii Bahar regis.

Genuit igitur Hesim ex coniuge Selme Abdalmutalib, omni virtute plenum pariter cum luce futuri prophete, qui cum die quodam solitarius dormiret, somno perterritus subito expergefactus est, perterritus ita mittitur divinis. Responso accepto, desponsatur Hende filie Ahamer. Igitur Abdalmutalib cum esset quindecim annorum pater Hesim terminum sibi presentiens principes et magnates regni sui convocat fierique

precipit hominium filio. Pariter etiam arcum Ismahelis, vexillumque Nizar, omniaque armaria Mecce et insignia heredi reliquit, huic igitur omnis principum populus tributa solvens, metalli aggerem congerunt. Eratque omnis illa terrarum pars huic regi subdita, excepto Cesare filio Hermetis rege Medie, cuius inimicitias superare nequivit. In diebus Abdalmutalib quotiens nimia siccitas terram urgebat, concurrebat omnis populus ad regem, arreptuque manu ducebant in montem Tafiber, a quo cum ex facie eius lux illa terram illustraret, continuo sequebantur pluvie.

Accidit interea ut rex orientis Abrahat filius Assabath excitaretur in Abdalmutalib, ut Meccam omnesque terminos eius exstirparet, factumque est ut cum multitudine gravi irruens civitatem obsideret, totis terminis eius depredatis, simul cum quadringentis camelis Abdalmutalib. Incole ad regem confugiunt, consilia et auxilia captantes. Solatur rex firmatque fidutiam exponens civitatem illam dominum habere celestem, qui fovere et protegere eam non desinat. Hec dicens paucis comitatus procedit in montem Tafiber, unde splendor nuntii Dei tanquam plenilunii ex eo utrinque erumpens usque in sanctuaria Mecce, in modum cerei flammantis choruscat. Quo viso firmata securitate comites redire iubet, ipsum Mecca recipit. Videns igitur hostis se quasi neglecter mittit equitem strenuum Heiatet Alhanieri, causam quesiturum ad regem Mecce, ad quem, cum venisset viso lucis insigni pedibus eius provolvitur.

Exposito nuntio, consurgens Abdalmutalib equitem sequitur, veniunt ante regem Abrahat, Abrahat exsurgens venientem excipit secumque rex regem collocat. Mutuis itaque verbis habitis, conversus Abrahat in faciem Abdalmutalib[50], sciscitatur utrum ne id lumen primus ipse habuerit an ex parentibus collatum. Respondit per omnem patrum suorum seriem descendisse. His habitis iubet Abrahat elefantem in ostentaculum produci. Procedens elefans, corruit ad pedes Abdalmutalib, simulque in vocem humanam erumpens, his verbis insonat: "Salus super te Abdalmutalib et super lumen quod ex lumbis tuis emicat. Tecum dignitas et claritas, honor et victoria". His commotus Abrahat magos, sortilegos[51], aruspices et ariolos acciri iubet, causamque rei percontatur, qui dicunt non id exhibitum esse Abdalmutalib sed semini lumborum eius, unde egressurum predicant regem, cunctis mundi regibus maiorem futurum. Post hec Abrahat rogat causam adventus Ab-

---

50 Abdalmutalib] corr. A[1]: Abdamutalib A

51 vel sortilogos *add.* A[1]

dalmutalib, cui cum exposuisset de camelis suis ait: "Quia ut primum visus statim amore tuo me vicisti et camelos reddam, et in ceteris voto tuo concedam, excepta adventus mei causa Meccam destruendi".

Redit Abdalmutalib iubetque cives ad montana effugere. Ipse sanctuaria concludit, cum huiusmodi oratione: "Domine quiscumque es huius domus, cum homines etiam mansiunculas suas defendant, quanto magis tu Domine domum tuam". Interea Abrahat castra movet iubetque omnem exercitum civitatem aggredi, elefantem cum omni mole inpedimentorum premittere parans. Concitus elefans ut eo inpelli sentit, horrendum barriens procidit, agitarii frustra conantur, nam nec flagellis nec timpanis ad aures tinnientibus[52] proficiunt. Matura tandem ultio divina, avium multitudinem inmittit. Aves lapidibus desuper inmissis omnem exercitum obruunt. Inter ceteros Abrahat medius crepuit, totaque caro et ossa eius subita peste consumpta, horrende fetida, corvi colorem induunt hostium itaque reliquiis tota regione abundante.

Ipse Abdalmutalib inmense ditatus duxit Behelam filiam Hares, ex qua natus est ei Abulheb, malignus et infidelis. Mortua Behela, duxit Zaada filiam Giez, ex qua genuit Alaabez, mortua Zaada, duxit Humeida, ex qua genuit Hamza. Post hec et Humeida mortua est. Accidit igitur die quodam ut dormiens super lapidem quem Abraham in sanctuario suo Mecce fundarat, videret visionem, cuius terrore expergefactus, divinos adit, sequente parvulo Alabez filio. Exponitque visionem ut[53] ex lumbis suis catenam producentem viderit, quadripartito hinc usque ad ortum solis, illinc usque ad occasum, sursum usque in celum, deorsum usque in profundum abyssi. Subitoque tota catena complicata in inmensam arborem mutata surrexerit, viridem et floridam, qualis nunquam visibus humanis patuerit. Interea assistentes sibi duos senes "ad quos conversus cum rogaverim" ait "qui fuerint: alter Noe, alter Abraham prophetas altissimi Dei se esse confessi sunt. His" inquit "expergefactus ad vos nature archani conscios consulendos adveni". Datur responsum ex lumbis eius egressurum hominem per quem celi et terre credant omnesque nationes ad iusticiam et veritatem convertat, que tuens omnem dolum et iniquitatem destruat.

Moratus est ergo Abdalmutalib aliquandiu dubius cui mulierum temporis sui potissimum iungeretur, quousque oraculo didicit Fatimam filiam Aomar ducendam. Ducit Fatimam, datis in arras sponse centum

52 tinnientibus] *corr.* A[1]: tinnentibus A
53 scilicet *add.* A[1]

camelis et totidem talentis auri. Genuit ex ea Ibetalib et Eminam et Berram.

Nec splendor lucis a facie eius migravit, quousque die quodam venatu rediens oratione soluta fessus ut sit aque poculo sitim extinguit, haustus liquor, lumbos concitat, uxorem adit. Gravida lucis splendore choruscat coniuge tunc demum exuto. Peperit igitur Abdalla, qui primus dictus est Abdellet, minimum filiorum Abdalmutalib. Procedit Abdalla, paterne lucis splendore choruscus, cuius nativitas eadem hora Alahbar Siro cognita est. Habebat enim Sirus ille telam de lana candida, tinctam in sanguine Iohannis filii Zacharie, qui hora nativitatis Abdalla stillare cepit, quod ille scripturarum quas legerat testimonio conferens, cognovit natum Abdalla filium Abdalmutalib. Notatoque annorum mensium et dierum compoto, ut cognoverat invenit.

Cum igitur etate processisset Abdalla convenit multitudo magorum et aruspicum, cum sortilogis et ariolis, multaque id genus plebe ut occiderent eum, pro eo quod de semine eius omnis culture sue ruinam previdebant. Datus est igitur Abdalle pedagogus tutor, qui videbatur homo nec erat, ipsumque perpetuis excubiis observans, omnis illorum nisus frustrabat. Pugnabant eo tempore Arabes cum Siris, quotiescumque ex Arabia quiquam in Siriam venirent, a divinis Sirie ab Abdalla reversis, quid de illo visum esset sciscitabantur, quibus illi se reliquisse eum in magna virtute et fortitudine lumenque illud preclarum et admirabile quod presentabat, nequaquam eius esse sed nascituri ex eo prophete et nuncii Dei Mahumet.

Post hec collecti sunt septuaginta sapientes de Iudeis, coniurati omnes unanimiter in necem Abdalle. Arreptis ergo septuaginta gladiis toxicatis, pariter omnes Meccam proficiscuntur, ita quidem ut noctu irent, lucem quiete et silentio in abscondito transigentes, quousque in finibus Mecce in abscondito recepti sunt. Hic dum ut mos erat quiete noctem prestolarentur[54], sors Abdallam venatum pergentem solum per medias ingerit insidias. Cognito quem querebant, libera occasione oblatum totus hostium populus strictis gladiis occurrit, circundante hominem, homini laboranti auxilio veniunt viri qui videbantur homines nec erant. Partimque cesis, partimque dispersis hostibus, laborantem eripiunt et incolumem salvant.

Aderat eminus hec conspiciens, qui nec interim appropinquare cessavit Abdemenef Azuhri. Cumque cognovisset Abdallam reversus domum convenit uxorem Berram, de filia Hemina quam pulcherrimam

54 prestolarentur] prestolatentur A

et honestissimam habebant, ut si quomodo fieri posset amore suo caperet Abdallam, antequam aliis occuparetur. Factum est igitur ut Berra cum filia ornatissime composita quasi visitandum Abdallam venerit, vise virginis amore iuvenis hesit. Nec inmemor visionis qua id prescriptum acceperat, haud longum differens Eminam ducit. Quo zelo per omnem fere Arabiam mulierum multitudo correpta est in tantum usque quo ad ducentas numero flamma frustra sperati amoris consumpte interierunt, quam plures vero ex longa vexatione vix demum resipuerint.

Ventum est longa seculorum serie usque ad terminum quem providerat Deus et prescripserat ut lumen prophete Mahumet ipsum tandem in mundum prodiret. Factaque est mense Dulheia[55], nocte Veneris, diei Arrafa[56], vox Domini ad Arridwan[57] dicens: "Aperi portas paradisi, omniaque eius penetralia. Nocte siquidem ista complacuit mihi ut lumen nuntii mei ex lumbis Abdalla in uterum Emine transferam, inde in mundum processurum". Sic facto cum iret Abdalla filius Abdalmutalib iudex et dominus Arabum ad domum orationis, respiciens vidit lucem magnam a domo sua in celum efflammare. Quod cum simul comitantibus assignaret et ipsi idem se videre testati sunt. Post hec mortuus est Abdalla, pregnante uxore.

Transactis igitur diebus duodecim de mense Saaben[58] feria secunda, prodit in lucem ipse Mahumet, qua ipsa hora inclinata sunt idola et denigrata. Arreptus etiam Lucifer ab angelis inmersus est in profundo maris Alkalzum, unde vix post quadraginta dies evadens in montem Kobeiz aufugit. Quo cum terribili fragore et horrendo mugitu omnes angelos suos convocasset: quid cause sit anxii rogant. Causam exponens "quia natus est"- inquit – "Mahumet filius Abdalla, quem Deus produxit missum in gladio radianti, acie cuncta penetrante in nostram plane ruinam, ne quicquam nobis in mundo supersit, nec restet locus quo non perveniat per eum doctrina de unitate Dei, qui cuncta creatur. Propter hunc enim prophetam dempnavit me Deus et posuit Sathanan maledictum. Iste enim est propheta Alumi[59], Aarabi[60], de Alchoras[61], Tuhemi[62], Azenzemi[63], dominus virge et cameli, fidelis Deo, cuius unitatem

55 postremus mensis anni arabum *add.* A[1]
56 dies quo aperiuntur porte templi Mecce *add.* A[1]
57 cellerarium paradisi *add.* A[1]
58 nono *add.* A[1]
59 id est laicus vel illiteratus *add.* A[1]
60 natione *add.* A[1]
61 provincia *add.* A[1]
62 territorio *add.* A[1]

predicans omnem participatum abiget. A quo et gente eius et cor et oculi mei obstruentur, ut nec supersit locus fuge nostre tutus". Cui satellitum suorum principes respondentes, aiunt: "Nec hec domine rex noster cure tue causa sufficiens est. Meministi siquidem ut Deus Adam septem virtutibus perfectum crearit, de quibus cum hoc tempore una tantum supersit, an metuis qui in illum prevaluimus nos huic resistere non posse?" Quibus ille: "Nequaquam"- inquit – "confido. Hominem siquidem video qui dolum et iniquitatem perdens iusticiam et veritatem servabit". "Aggrediemur"- inquiunt – "genus humanum per concupiscentias eorum, dolo et ypocrisi, omnique ingenio mendacii". Multisque huiusmodi frustra solantur.

Cum autem anno illo tota illa pars terrarum sterilitate dampnata esset, Deus nati prophete et nuntii sui benedictione et saturitate, totam replevit. Posuitque ea nocte per omnem Arabiam interstitium inter masculum et feminam, quod nemo Arabum tota illa nocte transgredi potuit. Omnibus etiam magis, sortilogos et ariolis, eo die artificium suum defecit. Eversa sunt eadem hora omnia solia regum, ab ortu solis usque ad occasum, ut nullum staret erectum. Qua ipsa hora iecit Deus preconem per celum et terram, natum sibi amicum fidelem et benedictum. Testatur et mater filium nec in utero nec in parto ullum fecisse dolorem.

Hec referens quod cum sola esset in domo solitaria parturiens, nec adesset qui sitienti poculum ministraret, nec ipsa sufficeret, "Adest" – inquit – "mulier cum poculo in vase perlucido, haustumque prebens laborantem reficit. Assunt et obstetrices albis indute, similes filiabus Abdemenef, ut iusta me admiratione terruerint, quis illis indicarit aut unde tam celeres advenerint. Interea vocem audio dicentem: 'Recipi infantem ab oculis hominum', videoque acies avium cum rostris smaragdineis, atque alis iacinctinis, extendentes visus meos ab ortu solis usque ad occasum. Territa ad infantem respiciens, vidi quasi inflexum tendentem digitos ad celum, tamquam fundendis precibus. Advenit et vir albis indutus, tres claves margaritis similes infanti proponens, quas, cum simul omnis collegisset infans, exclamavit dicens: 'Recepit Mahumet clavem victorie et clavem legum et clavem prophetie'. Secuntur tres viri, faciebus tanquam sol radiantibus. Quorum primus pelvem smaragdinam cum quatuor ansis margariteis continentibus proponens, ait: 'Hic est mundus iste et cardines eius. Hic oriens, hic occidens, hic meridies, hic septentrio. Videamus quam partem capiat'. Illo totum e

63 a fonte *add.* A[1]

medio capiente, ait: 'Quia recepit Mahumet alkaaba[64] per Dominum celi et terre et Abalkibla[65] toti mundo imperabit'. Capiensque urceolum ex secundo[66] infantem septies lavit. Deinde manutergium ex tertio. Evolvensque sigillum inter scapulas eius suprascriptum karacterem impressit. Tum, assumens eum inter alas, affixo ore in aurem longum fudit susurrum nemini auditum. Datoque in fronte osculo, ait: 'Gaude et exulta, Mahumet! Tibi enim conservatum est quicquid ceteris negatum fuit prophetis, quos omnes sapientia et cordis amplitudine superas, cum tibi pre ceteris data sit clavis victorie. Eris sine metu et horrore, nec restabit in mundo qui nomen tuum non predicet'". Hunc dicunt Alabez fuisse Arridwan[67].

Attestatur et avus Abdalmuttalib, quod cum esset in oratione fibeit alharam[68], idolum Habel[69] adorans, repente insonante valido fragore perterritus est. "Hic" – inquit – "astitit vir alatus, alarum attactu perterritum confortans. Interea vocem magnam audio, ter repetita: 'Deus maior, Dominus Mahumet omnipotens', domumque ipsam his verbis intonantem 'Nunc emundavit me Deus ab idolis omnique eorum spurcitia[70]'". His attonitus ad visendum nurum properat. Pulsat, aperitur. Visa nuru, "Quid" inquit "o nurus optima, quid vides? Dormio an vigilo?" Nurus: "Vigilas sane". Et ille: "Ubi est ergo splendor faciei tue?" cui illa: "In nepote tuo. Iam enim peperi". Socer: "Ludisne me? Nam nec verisimile est quod dicis. Nullum enim signum partus in te comparet, preter splendoris absentiam. Cum presertim nec parturientis solatium, nec partus auxilium aliquod, sola relicta videam". At illa: "Per domus"inquit "huius penates peperisse me non dubites". Et ille: "Ubi est ergo? Demostra ut visendum adeam natum". Cui nurus: "Nec hodie videre temptes, quin certus abeas his novem diebus humanis visibus prohibitum". Hic ille exerto gladio "Aut tu" inquit "iam videndum dabis, aut cervicem huic gladio aut ego quidem ut utrique satisfaciam in me ipsum hunc gladium convertam". Mulier victa, illic esse digito assignat. Ille irrumpens ut penetralia adire parat, vir terribilis obvius opposito ense aditum prohibet viso. Territus in fugam convertitur impedito lingue officio per septem dies.

---

64 id est templum Mecce *add.* A[1]
65 id est ab eodem templo *add.* A[1]
66 scilicet viro de tribus qui convenerunt *add.* A[1]
67 clavigerum paradisi *add.* A[1]
68 in domo vetita id est templo *add.* A[1]
69 Habel] *corr.* A[1]: Abel A
70 spurcitia] spurticia A

Hic igitur ut Ibenabez asserit, certatim conveniunt omnem avium genus, tum nubes et venti ex omnibus mundi partibus, postremo et cetus angelici pro educatione infantis altercantes. Dicebant enim aves se commodiores esse nutrimento infantis pro eo quod diversis fructibus congerendis faciles sint. Dicebant venti: "Immo nos potius qui totius mundi odoribus eum replere possumus". Dicebant nubes: "Quin immo nos commodissime quibus omnium aquarum dulcedinem ministrare promtum est". Indignati angeli aiunt: "Ad quid hec? Nobis hec cura supersit". Litem compescuit vox divina dicens: "Non auferetur manibus hominum. Nam beata ubera que sugget, beate manus quibus tractabitur, beata domus et cubile eius".

Iniunxitque Deus curam hanc et officium Halime filie Dueib Azadi, cuius rei causam et ordinem, Halima ipsa exponit, dicens:

Anno siquidem eo, tota Arabum regione fame pereunte, ego gravida tanto gravius vivebam quanto sterilia rura querendis vite suffragiis, peragrare minus valebam. Producebam tamen utcumque vitam deficientem campestribus quibusque herbiculis non mihi magis anxia quam fetui, gratias agens per omnia Deo. Peperi tandem. Nec longe post partum ecce in visione sompniantem me vir ad flumen perducit lacte candidius, melle dulcius, croco suavius, butyro blandius, unde bibere iubet ut implear lacte et beneficio. Cumque bibissem, monet denuo. Cumque bibissem, cogit tercio. Post hec conversus in me: "Nostine me?" ait. Respondi: "Non". Tunc ille: "Ego sum" inquit "gratia quam agere Deo non intermisisti in omni affectione tua. Mando igitur ut Meccam pergas. Invenies enim illic gratiam et ampla beneficia. Unde cum integro splendore tanquam plenilunium redibis, omniaque hec silentio servabis". Tunc manu sua pectus meum tangens ait: "I cum gratia Dei. Det tibi Deus et lactis abundantiam et beneficiorum". His expergefacta plenam me et integram repperi. Lacte ex uberibus meis in modum kanalis profluente. Idque eo nempe tempore cum tota prope modum gens Arabum fame periret. Attenuante namque matie corporum et habitudo et color inmutata erant. Gemebat omnis domus, nec audiebantur per vicos, nisi ta‹m›quam egrotantium voces. Deerant et lacrime intensa siccitate. Nec mirum, omnis enim tellus arida, omni virore carebat, arbores nedum floribus immo etiam frondibus nude. Ipsi etiam montes et silve gramina ignorabant. Inter hec hisque similia me subita commutatione et habitudine plena et colore integram, mirandum omnis populus accurrit. Id valde stupentes, quod cum externo die fame consumpta nec homo viderer, hodierno deliciis affluens, viderer filia regis. Itaque die quodam ego et plures alie cum in partem Mecce ut

solebamus querendis graminibus exivissemus, audivimus simul omnes preconem vociferantem quod Deus altissimus et benedictus per totum illum annum ab oriente usque in occidentem interdixerit omnem partum tam hominum quam demonum, causa unius qui natus est in Alchorais, ipse sol diei et luna noctis. "Accurrite ergo mulieres de Benizat, et invenietis filios nutriendos". His auditis revertuntur omnes que simul mecum audierunt, ut cum maritis suis conferrent de verbo quod audierant. Instituunt iter Meccam. Ego cum marito meo Asuram sedens, postrema egredior. Dumque pergo audio alvum asine mutu gressus resonantem[71], utpote potu inundantem sine cibo. Inter hec maritus increpat ut acceleremus, quam precesserint omnes. Audio simul omnibus ex locis vocem "Hanien! Hanien![72] O Halima!". Coniugem appello: "Num audis que audio?" Ille: "Quid audiam? Insana es aut paves." Urget asellam stimulo, illa inbecillis vix movebatur. Pervenimus e monte in vallem et ecce vir, in manu sua telum splendidum quo percutiens asinam super ventrem, ait: "Perge iam o Halima cum pace et salute ad effectum visionis tue. Precepit mihi Dominus ut custodiam te ab omni homine malo et omni spiritu maligno". Appello coniugem: "Audisne et vides que audio et video?". Ille: "Quid habes, pavida? Tecum esto. Audiamne et videam ubi nec vox sonat nec corpus adest?" Inpellit asinam. Illa ictu viri restituta facillime prosilit, ita quidem ut alias omnes que longe precesserant, nos facile consequeremur.

Pervenimus mane prope Meccam, ad duo miliaria. Hic ego fessa considens maritum premitto ammonitione vocis quam audieram ad domum Abdalmutalib. Interea omnes alias acciverat Abdalmuttalib, omnesque repudiarat infans. Unde reverse omnes iam invenerant quod quesierant. Solus superest filius Abdalla et ego sola. Interea perveni et ego. Audioque preconem quem iecerat Abdalmutalib: "Si superstes est aliqua de mulieribus Benizat, veniat". Et veni. Et, respiciens, Abdalmutalib rogat: "Cuias es?" Respondeo "De Benizat". Et ille: "Quid tibi nomen?" Ego: "Halima". Hic ille: "Pape[73]" inquit "Zaad et Helin" duo omina in una responsione. "Est mihi nepos orfanus nomine Mahumet, qui iam omnes alias repudiavit. Veni videre" "Faciam" inquam "si prius coniugem consuluerim" Et ille: "Ne, obtestor, offensa recedas" Ego: "Nequaquam." Maritus recipere consuluit. Interrupit fratruelis meus qui una nobiscum advenerat. "Quid michi velim ut orfanum penurie domus

71 dah dah *add.* A[1]
72 vox gratulantis *add.* A[1]
73 bah bah *add.* A[1]

mee aditiam?". Ego concessione mariti, nec inmemor visionis, infantem postulo. Exilarata est facies audientis. Acceptamque manu deducit ad penetralia. Intranti assurgens mater infantis Emina, cultu et forma splendens ut lucifer, ait: "Grates et gratias tibi, o Halima". Datur infans, super eum oratio Dei et salus, involutus sindone laneo lacte candidiore, musco suaviore, subtus in ferula serica viridi, blandissima, resupinus dormiens, mollitur. Attingens expergefacio. Aperiens oculos arrisit. Ex ore lux emicat usque in celum. Stupens faciem eius operio per horam, deinde mamillas prebeo. Recepit dexteram, nam Ibenabez ait: "Sinistram eum college suo filio nutricis, nomine Damra, reliquisse".

Recepto igitur infante, cum ad coniugem redirem ait: "Halima". Respiciens vidi inclinato eum capite, humiliari, allato infanti, et dicebat: "Gaude Halima, nec enim ulla nostrarum cum tanto beneficio revertitur". Mandarat autem mater ne Mecca discederem, antequam consilium eius audirem. Quod expectans, transacto triduo nocte quarta forte ut fit expergiscor, et respiciens video virum viridi perlucido indutum, ad caput infantis sedentem, osculis frontem parvuli continue repetentem. Suaviter excito coniugem ut miraculum videat. Ille videns susurrantem compescit et silentio rem servari monet. Transactis itaque diebus cum reditum omnes pararent procedimus et nos. Cumque consedissem asinam prebet maritus parvulum, procumbit asina tanquam adorando. Suscepto consurgit et, sublevato capite, precurrit omnes que iam precesserant. Quod cum viderent admirantes rogant: "Heccine est asina tua, per deos, o Halima? Quam nudius tercius tociens relevari vidimus?" Respondi: "Hec ipsa". Hic ipsa asina tanquam pro se respondens, et in verba humana erumpens, alta voce proclamat: "Sic me Deus ex pereunte refecit, ex morte in vitam restituit. O si sciretis quis est quem defero! Hic est" inquit "sigillum prophetarum, dominus nuntiorum, melior prioribus, amicus Dei omnipotentis". Quid plura? Perveni ante alias omnes, omnisque fortuna mea ita commutata est ut non sola domus mea, verum omnis vicinia fortune mee favorem senserit.

Ita ergo educatus est. Ita crevit ut nullis unquam nutrientem molestiis infestarit, factumque est ut cum puer iam inter pueros lusum iret et rediret, die quodam lusu rediens interr‹o›gat dicens: "Ubi sunt fratres mei, mater, cum eos hic non videam?" Respondi abesse ad pascua, nec ante vesperum redituros. Cepit flere, dolens quod ipse cum eis non ierit. Solata sum promittens. Mane facto, appositis que et solis torrori et oculis fascinantibus opponuntur, puerum cum filiis meis ad pascua mitto. Sicque multis diebus facto. Ecce die quodam venit accurrens filius meus Damra valido clamore totam domum terrens: "Accurrite celeres! Ac-

currite! Nec enim fratrem meum Mahumet, nisi mortuum invenietis". Territus pater querit quidnam acciderit. Ille tres viros puerum e medio sociorum arreptum in montem elevasse, apertoque ventre totum eviscerasse ait. Accurrimus amentes invenimusque ut dixerat in monte, illesum tamen. Rogamus queruli quidnam acciderit. Ille, quasi terrefactus: "Tres" inquit "viri de pascuis arreptum huc elevarunt. Quorum primus a pectore usque ad umbilicum nichil ledens aperuit. Apertaque viscera nive lavit. Succedens secundus cor per medium fidit et e medio granum nigrum eripiens abiecit dicens: 'Hec est portio diaboli'. Tercius lota extergens me ut fueram et sum restituit. Quo facto in una libre lance posuerunt, in altera decem viros. Et pars mea perpendit. Apposuerunt et alios decem, et iterum partis mee pondus vicit. Sic facto, 'Sinite' inquid unus, 'nec enim numerabilis hominum multitudo huic equipendere posset'. Osculisque mihi in capite et fronte datis abeunt. Et ecce" digito assignans ait "abeuntes nonne videtis?". Hicque tanquam febre percussus intremuit, tremulum solliciti divino quem vicinum habebamus abducimus. Cui cum rem exposuissemus ab ipso audire velle ait. Ille ab initio rem omnem per ordinem pandit, aurem divinus attentus prebet. Vix dum finierat et ecce aruspex inflammatus spiritu, iniectis manibus arripit puerum et astringens exclamat: "Hunc credite, si superstitem dimittimus, ruinam omnis fidei et religionis nostre patimur. Proh, turba deorum, accurrite! Io populi! Si quos deorum sacra movent, nec tantam deitatis cladem pacientes, me potius cum ipso pariter perimite!" Hic ego vehementer irruens puerum eripio.

Domumque reducto consulit omnis vicinia ut absoluta iam educatione puerum parentibus reddam. Credito consilio, cum puerum Meccam tendo. Cumque per maiorem portam intrarem in introitu porte senatus consederat. Hic et ego cum audiendo causas consedissem, puero ante me collocato, subito inter manus meas puer evanuit. Exclamo territa quisnam subduxerit aut sicubi visus fuerit. Omnes vidisse negant, clamantem potius dementie et furoris increpantes. Ingemino miseranda voces, lacrimis profluens. Audientes plangentis solacio accurrunt, dumque circumstant. Astitit senex tremulus, ferula subnixus, monens ut ab Habel responsum queram. Cui cum respondissem id scilicet deos ne pro illo rogem frustra quem ipsi adeo suspectum habent, ait: "Sequere ergo me si tu desperas, ego pro te rogabo". Sequor. Ingressus itaque senex incurvatur Habel principi sicque secus diis per girum. Datisque osculis manibus et genibus Habel, supplicat pro puero Mahumet, filio Abdalla, filii Abdalmutalib. Hic ipse Habel omnisque illic astantium deorum multitudo contremiscens intonat: "Nos ne stulte

senex infestare venis eum nominans qui in ruinam nostram natus est? Abi hinc male sane! Ita ne te senium alienavit ut tui oblitus aliena tractes?". Hinc ego ingeminato dolore anxia recedo, cogitans ut ante rumorem ego prior Abdalmutalib occupem. Aggredior. Ille ut audivit vehementi furore concitus, valido clamore totam urbem commovet. Arreptoque gladio "Quam" inquit "invidia nepotem michi ademit, ego tantam hodie cedem in Alchorais conficiam, quanta nullis audita seculis aut integram michi vindictam reddat aut saltem iram meam abundantia sanguinis satiet". Affuit turba magnatum et plebis, pavideque trementibus aliis, procedentes principes solantur dicentes: "Ut quid hec domine rex? Nonne equorum cursu totam provintiam lustrare possumus, ne ullus supersit locus qui absconditum retineat?" Sic facto, frustra fatigati redeunt. Rex impatiens templum ingreditur ut saltim deorum munere amissum recuperet.

Audit interea preconem celitus clamitantem iuxta fluvium Tuhenne sub arbore heremi reperiendum. Prosiliunt rapidi. Inventumque puerum cum gaudio et exultatione magna reducunt. Ego regiis muneribus dives leta domum cum graciarum actione redivi.

EXPLICIT

Editions and translations: *Machumetis Saracenorum principis, eiusque successorum vitae, ac doctrina, ipseque Alcoran* 1543, 201–12; Cerulli 1972, 280–91 (excerpts from Bibliander's edition). Óscar de la Cruz Palma from the Universitat Autonoma de Barcelona is preparing a critical edition of the *Liber de generatione Mahumet*, within the project "Islamolatina," directed by Prof. José Martínez Gázquez, from the same university.

Studies: Di Cesare 2011b; de la Cruz Palma 2011b; de la Cruz Palma 2007; Holmes Katz 2007, esp. 19; Mallette 2007; Cahn 2002; Martínez Gázquez / de la Cruz Palma 2000; Braga 1994; Braga 1987; Cutler / Cutler 1986, 22–51 and 52–80; D'Alverny 1965; Kritzeck 1964; N. Daniel 1960; Kritzeck 1956; D'Alverny 1956; D'Alverny 1948.

d. The Doctrine of Muḥammad

Author (Translator): Hermannus de Carinthia
Title: *De doctrina Mahumet*
Date: 1142
Place: Spain

The "Doctrine of Muḥammad" begins with Gabriel announcing to the Prophet the arrival of four learned Jews, led by Abdia ben Salām, coming to put him to the test. The Prophet sends ʻAlī to greet them, and they are surprised by the fact that he knows their names. Then, when they are introduced to Muḥammad and Abdia explains the reason of their visit, the Prophet consents to answer his questions. Therefore, from the first question, whether Muḥammad is a prophet or a messenger (text 1), many others come forth, about theological, doctrinarian, cosmological, and eschatological issues. At the very end of the dialogue, after Muḥammad's account about the end of times, when he will be praised as the last Prophet, Abdia declares himself defeated and pronounces the *shahāda* (text 2). He then becomes, as announced in previous passages of the text, ʻAbd Allāh (which means servant of Allāh).

1 *De doctrina Mahumet* (in ms. Arsenal 1162, fol. 19ra-b):

Erat nuntius Dei – oratio Dei super eum et salus -, sedens inter socios[74] in civitate sua Iesrab et descendit super eum angelus Gabrihel dicens: "Salutat te Deus, o Mahumet". Respondens, ait: "Ipse est Dominus salutis. Ab eo namque procedit et ad eum revertitur". Et ille: "Veniunt" inquit "ad probandum te quatuor viri prudentissimi. Ipsi principes Iudeorum et magistri in Israel. Maximus eorum Abdia Ibensalon" – postea dictus Abdalla Ibensellem-. Cui Mahumet: "Ad salutem veniunt amice an in oprobrium?" "Ad salutem" inquit. Tunc nuntius Dei patruelem suum Aali filium Abitalib in occursum eorum egredi iubet, descriptis ex nomine singulorum personis et habitu. Qui, cum occurreret, salutat dicens: "Salve Abdia Ibensalon", et ceteri per ordinem, singulorum suis nominibus appellans. Qui, admirantes, rogant quis ei singulos ita discrete indicarit aut unde venturos prescierit. Respondit se missum a patruele suo Mahumet cum huiusmodi indiciis. Secuntur virum conferentes inter se de eis quae audierant non sine admiratione. Cum ergo pervenissent ad prophetam, procedens Abdia Ibensalon ait:

74 socios] *om. sed postea add.* A

"Salus super te Mahumet". Et ille: "Salus" inquit "super eum qui salutem sequitur et potentiam Dei timet". Cui Abdia: "Ego" inquit "Abdia Ibensalon et hii socii[75] periti legis nostrae venimus legati a populo Iudeorum exquirendi causa a te loca per legem nostram minus perspicua nobis. Videris enim prout audivimus qui laborem hunc, si placuerit, facile absolvere possit". Et ille: "Ad temptandum" inquit "an adquirendum?" "Ad adquirendum" ait. "Licet igitur" inquit "quantum libuerit queras". Tunc ille ex centum quaestionibus principalibus, quas per omnem legem suam exquisite excerptas scriptas attulerat, primam proponens, ait: "Dic ergo si placet in primis, o Mahumet, propheta es an nuntius?" Respondit: "Et prophetam me et nuntium constituit Deus, sic enim ait in Alcoran: 'Partem misi super te, partem non misi'. Et sermo Dei altus nec est possibile homini colloqui Deo nisi per inter nuntium". Ait: "Verum dicis. Dic ergo, legem tuam predicas an legem Dei?" Respondit: "Legem Dei", et ille: "Quid est lex Dei?" Respondit: "Fides". "Quae fides?"Ait: "Non dii sed Deus ipse unus sine participe, ego Mahumet servus eius et nuntius predicans finem quo sine dubio mortui resurgent". Ait: "Verum est quod dicis. Dic itaque si placet: quot sunt leges Dei?" Respondit: "Una". "Quid ergo dices de prophetis qui te precesserunt?" Respondit. "Lex quidem sive fides omnium una, sed ritus diversorum nimirum diversi".

2 *De doctrina Mahumet* (ms. Arsenal 1162, fols. 25ra–25vb):

(Mahumet ait:) "(…) omnes animae corpora sua induent, sic facto, ignis ab occidente accensus, omnes creaturas Ierosolimam agitabit, quo cum omnes pervenerint, cessabit. Hic igitur ubi per quadraginta annos in sudore suo nataverint, expectantes iudicium, tot tandem miseriis affecti, appellabunt Adam (…) Respondebit Adam: '(…) sed ite ad Noe'. (…) Conversi ad Noe dicent: 'Intercede pro nobis electe Dei pater Noe'. Respondebit Noe dicens: 'Feci quod potui, salvavi vos in diluvio. Hic nichil michi superest offitii. Sed ite ad Abraham'. Appellabunt Abraham dicentes: 'Pater fidei et veritatis, pater Abraham, respice nos miseros et miserere'. Quibus Abraham: 'Quid a me petitis? Non recolitis ut diu vagabundus idolatra incircuncisus erraverim? Non suffitio. Sed appellate Moisen'. Appellabunt Moisen, dicentes: 'Audi nos electe nuntie et propheta, famule Dei Moises'. Quibus Moses: 'Quem appellatis? Nonne legem vobis dedi, miraculis confirmavi, nec tamen credidistis si michi credidissetis facere possem quod postulatis, sed ite ad

75 mei *add.* A[1]

Ihesum Christum'. Conversi ad Ihesum Christum dicent: 'Ihesu Christe, Spiritus verbum et virtus Dei, moveat te pietas tua et intercede pro nobis'. Tunc dicet eis Ihesus: 'Quod a me petitis ipsi amisistis. Missus quidem fui vobis in virtute Dei et verbo veritatis. Vos autem aberrastis et me plusquam ego predicaverim vobis deum vestrum fecistis. Hic itaque beneficium meum amisistis. Sed ite ad ultimum prophetarum' – hunc significans cum quo loqueris, Abdia –, ad quem conversi dicent: 'O nuntie fidelis et amice Dei, quam male quidem peccavimus cum tibi non credidimus, exaudi nos pie propheta Dei, spes una superstes. Nam post te in quo sperabimus? Exaudi nos potentia tibi a Deo collata'. Aderit itaque Gabriel, nec inpotentem sinet amicum suum voluntatis suae. Procedent socii ante faciem Dei, dicetque eis Deus: 'Scio ad quid venitis. Absit itaque ut fidelis mei votum in aliquo cassem'. Hic ergo, ponte facto super infernum, ad caput pontis aderit statera, qua libratis unius cuiusque factis, ambulabunt super pontem. Salvi ergo transibunt, dampnati in infernum decident'. Quaere deinceps Abdia quod placuerit". Et ille: "Pro dolor! Quae me huc usque dementia tenuit ut verum luce clarius non viderem? Sed qum omnia tibi pro voto meo occurunt, procede. Nunquam enim haec audire fatigarer. Enumerata ergo acies populorum in die illa, et discerne fideles atque infideles". Respondit: "Erunt acies omnium hominum centum viginti, e quibus tres tantum fidelium, relique omnes infidelium. Eritque longitudo unius cuiusque aciei itineris mille annorum, latitudo vero quingentorum". Ait: "Vere, ita est ut dicis. Conclude postremum hoc, quod cum omnes creature in eum modum quo descripsisti, inter utramque regionem divise fuerint, quid fiet de morte?" Respondit: "Mutabitur mors in arietem et adducent eam inter paradisum et infernum. Eritque magna inter utriusque regionis incolas dissensio. Nam populus paradisi metu morti necem machinabitur. Infernales vero, spe mortis superstitem fore cupient. Vincet populus paradisi et mortem inter paradisum et infernum occident". Hic iudeus exclamans, ait: "Vicisti optime Mahumet, siste, et recipe confitentem me. Ego credo et video quia non sunt dii sed Deus unus omnipotens, cuius vere tu nuntius et propheta".

Editions and translations: *Machumetis Saracenorum principis, eiusque successorum vitae, ac doctrina, ipseque Alcoran* 1543, 189–200; a critical edition is prepared by Cándida Ferrero Hernández, from the Universitat Autonoma de Barcelona, within the project "Islamolatina", directed by Prof. José Martínez Gázquez from the same university; another one by Reinhold Glei, from the Ruhr University in Bochum.

Studies: Di Cesare 2011b; de la Cruz Palma 2011a; de la Cruz Palma 2011b; de la Cruz Palma 2007; Lamarque 2005; Martínez Gázquez / de la Cruz Palma 2000; Braga 1994; Braga 1987; Cutler / Cutler 1986, 22–51 and 52–80; D'Alverny 1965; Kritzeck 1964; N. Daniel 1960; Kritzeck 1956; D'Alverny 1956; D'Alverny 1948.

3. The Law of the Saracens

Author (Translator): Robertus de Ketene
Title: *Lex Sarracenorum* (Qur'ān)
Date: 1143 (from the *explicit*)
Place: Spain

Lex Sarracenorum is the title Robert gave to his translation of the Qur'ān, the first ever realized in the Western world. The awareness of the importance of his deed was expressed by Robert himself in his Prologue to the *Fabule Sarracenorum* (see no. 16.2a). He reveals his pride in being the first translator of the law of Muḥammad, as many will understand its vile nature and reject it, embracing the true faith represented by the Christian law. Robert repeats the latter statement in the prologue to the translation of the Qur'ān: he stresses that the law of the Saracens, *lethifera* (which leads to death), is per se the best testimony and argument in favor of the sanctity and excellence of the Christian law. He also emphasizes his role in having taken off its veil and in providing Peter the Venerable the instruments to defeat it. Moreover, he informs us about the difficulties he faced in translating a vile and intricate matter, which he didn't mean to embellish, but to produce in its entirety without omissions, altering it only for the sake of intelligibility. These observations are rather interesting, as it has been demonstrated that his translation is a philological *paraphrasis*, devoted to making understandable obscure and intricate passages. Nevertheless, the style of his Latin is elevated and quite elegant. The polemical interferences are limited to some sura rubrics and to several marginal notes that appear in the margins of the *Lex Sarracenorum* in the Arsenal manuscript. Robert's translation is also characterized by the numbers of the surat, exceeding the standard amount.

Obviously, as in the Arabic text of the Qur'ān, in the Latin there are many references to the life and figure of Muḥammad, but since the critical edition of the text, produced by Prof. José Martínez Gázquez of the

Universitat Autonoma de Barcelona, is forthcoming, it makes no sense to propose here a transcription from the Arsenal manuscript.

Editions and translations: *Machumetis Saracenorum principis, eiusque successorum vitae, ac doctrina, ipseque Alcoran* 1543, 7–188.

The prologue to the *Lex Sarracenorum* can be read in PL 186, cols. 657–660, in Martínez Gázquez 2005a and in Howlett 2005, 168–75.

Studies: Martínez Gázquez 2012; Martínez Gázquez / Petrus 2008; Burman 2007; Castells Criballés 2007; de la Cruz Palma 2007; Martínez Gázquez 2007a; Martínez Gázquez 2007b; Martínez Gázquez 2005a; Martínez Gázquez 2005b; Martínez Gázquez 2005c; Martínez Gázquez / de la Cruz / Ferrero / Petrus 2004; Dreyer 2004; Gregory 2003; Martínez Gázquez 2003; Tolan 2002; Martínez Gázquez 2001; Martínez Gázquez / de la Cruz Palma 2000; Iogna-Prat 1998; Tolan 1998; Bobzin 1995; Braga 1994; Bobzin 1993; Braga 1987; Cutler / Cutler 1986, 22–51 and 52–80; Torrell / Bouthillier 1986; Hagemann 1985; D'Alverny 1982; Burnett 1977; D'Alverny 1965; Kritzeck 1964; Martín Duque 1962; Southern 1962, 37–40; N. Daniel 1960, passim; Bishko 1956; D'Alverny 1956; D'Alverny 1948; Leclercq 1946; Monneret de Villard 1944.

4. The Letter of the Saracen and the Response of the Christian

Author (translators):	Petrus Toletanus, Petrus Pictaviensis
Title:	*Epistola Saraceni et Rescriptum Christiani* (*Risālat* or *Apologia al-Kindī*)
Date:	1142
Place:	Spain

This text, consisting of two letters bookended by a prologue and an epilogue, is a translation – adapted to a different context – of an original written in Arabic in early ninth or early tenth century. The interlocutors are presented as two friends, living at the court of Caliph al-Ma'mūn (813–833) in Baghdad and professing different religions: 'Abd Allāh b. Ismā'īl al-Hāshimī is a Muslim, 'Abd al-Masīḥ b. Isḥāḳ al-Kindī a Christian. The first writes a letter to the latter inviting him to convert to Islam, exposing the principles of his religion. Al-Kindī's response is

a long and articulate refutation of Islam and an apology of Christianity. Its length, structure, and choice of arguments determined the fact that the whole correspondence has also been known as *Risālat* or *Apologia al-Kindī*. Different from the Arabic original, the Latin text has interpolations and alterations, intentional and not, and a more aggressive tone. In both letters the life of Muḥammad is a fundamental argument. The Muslim al-Hāshimī presents him as the last of the Prophets, an example of tolerance, and a pioneer of interreligious dialogue (text 1). The Christian al-Kindī, on the contrary, often refers to Muḥammad in a very colloquial and irreverent way, calling him *socius tuus* ("your fellow") and presenting his life as that of an ambitious parvenu, a deceiver, a murderer, and a thief devoted to sensual pleasures (text 2). The aim of this rather negative depiction is to show that Muḥammad was not a prophet, but pretended to be so in order to gain power and wealth; moreover, his doctrine was not inspired by God, but suggested by a Nestorian monk and made worse by three wicked Jews who, in addition, attempted to corrupt 'Alī after Muḥammad's death. The importance of these concepts in Christian anti-Islamic polemic leads al-Kindī to illustrate Muḥammad's deeds in detail. He describes his genealogy, his humble origins, his former idolatry, his attending upon a rich widow, and his marriage to her. Following, al-Kindī recounts that after becoming rich, Muḥammad desired to gain power and, in order to secure the people's support, pretended to be a prophet but his relatives opposed him and he was forced to flee from Mecca (19). Muḥammad then encouraged his followers to devote themselves to robbery (20) and murder (21). He took to looting (22) and refused to return limbs mutilated in battle (23). He was also very lustful and pleasure-loving: he had some troubled affairs (24) and fifteen wives (25). Then al-Kindī analyzes some *Ḥadīth* and passages from the Qur'ān, showing their contradictions, in order to demonstrate that Muḥammad was not a prophet (26–31). Thus, we read how he died (33) and what happened after this event (34).

Following this section devoted to the figure of Muḥammad, al-Kindī proceeds to refute Islam by demonstrating that the Qur'ān was not a sacred law inspired by God (34–37), but rather the work of a Nestorian monk, Sergius (38), whose scripture was interpolated by three Jews, concerned over Muḥammad's susceptibility to Christianity (39). Among the sections of the letter devoted to refuting Islamic customs, we find an interesting passage about pilgrimage to Mecca and its rituals (55). These are presented as camouflage for pagan cults performed in

honor of Venus, to whom Muḥammad was particularly disposed (see no. 10).

1 *Epistola Saraceni*, 6–7 and 11 (in González Muñoz 2005, 5–6 and 9–10):

6 Postea vero vidi quosdam, qui sequebantur heresim trium hereticorum, qui ceteris maiores habentur, scilicet illam, que regia dicitur a rege Marciano, eo tempore quo disceptatio fuit inter Nestorium et Arrium. (…) Tertia quoque heresis nestorianorum est, qui tibi proximi sunt et plane propinquiores illis qui veritati consentiunt; astutiores etiam in disputationibus magisque nobis consentientes in hoc quod credimus. Quorum sectam noster propheta Mahumeth precipue laudasse videtur.

7 Veneratus est enim eos et pactum cum eis iniit, proposuitque tam ipse quam socii eius ut eos inter se cum benivolentia et modestia tractarent. Dedit etiam eis privilegia ut bene ageret cum illis, quando iam honorabiliter habebatur et ceteris preminebat. Isti quippe heretici, favore illius suffulti, cum ille iam apud homines magnus haberetur, commemorabant illi auxilia que sibi ad adipiscendum ipsum honorem impenderant. Monachi siquidem istius secte annuntiabant illi, antequam verbum Dei descenderet super eum, omne illud quod prestitit illi Deus et adeptus est. Idcirco sepe veniebat ad illos et diutinam cum eis collocutionem habebat, videlicet, quando proficiscebatur in Siriam et in ceteras regiones. De multis enim consulebat cum illis, unde et ipsi monachi et qui morabantur in monasteriis, diligentes eum et nomen eius exaltantes, predicebant ceteris christianis quod sublimandus esset a Deo. Propter quod christiani, in amorem illius proni, referebant illi iudeorum calliditates et participatorum, qui vocantur Chorais, qui tres personas in Deo esse dicebant. Invidentes enim illi iudei et ipsi participatores dolose agebant cum eo et querebant ei malum. Christiani vero perfecte agebant in affectu dilectionis eius et eorum qui ei adherebant. Tunc descendit verbum super prophetam nostrum et testificatus est illi Deus in Alcorano, quod sonat lex, et dixit: "Sint vobis odibiliores omnibus hominibus participatores corais, et qui ex iudeis crediderunt. Sint vobis amabiliores omnibus hominibus qui crediderunt et dicunt: 'nos christiani sumus', eo quod in eis et monachi et presbiteri sunt et non superbiunt (Qur. 5, 82)". Noverat enim propheta per verbum Dei, quod descenderat super eum, animis eorum et mentes et quia non fuerunt ex illis, qui contradicebant illi, qui habebant dolum et fraudem in corde suo. Sunt revera socii Christi, qui incedunt more eius et in lege eius persistunt. Renuebant enim prelia et sciebant sibi esse illicita, nec cum

aliquo dolose agebant, nec alicui male volebant. Querebant quippe salutem et, pariter omnibus consulentes, nec odium nec dolum in corde retinebant. Propheta itaque noster fecit eis pacta et privilegia et imposuit sibi et sociis suis ut in subiectione qua detinebantur bene cum illis ageret, monens eos in eadem doctrina persistere, cum revelaret illi Deus quod revelare voluit de illis et de sinceritate scripture ipsorum. Nos vero confitentes et non negantes hoc, huic operi favemus, hanc legem sequimur, in hoc testamento perseveramus, huic veritati obedimus.

(…)

11 Rursus igitur invito te ad testificationem et professionem Domini et domini mei, qui creaturis Dei est melior et sigillum prophetie filiis Adam et electus a creatore seculorum et novissimus prophetarum, Mahumet, filius Abdalla, Alchoresi natione, Eleheisimin genere, Alaptahi tribu, Etuhemi regione, possessor virge et cameli et cisterne et intercessionis et dilectus a Deo glorie. Locutus est enim cum Gabrihele spiritu fideli, cum eum mitteret Deus ad nuntiandum et predicandum hominibus iustificationem et fidei veritatem, ut ostenderet eum esse super omnem fidem, etiamsi participatores renuissent. Vocavit autem omnes, orientales et occidentales, tam in terra quam in mari, tam in planis quam in asperis commorantes, cum misericordia et benignitate, cum suavitate mentis et moderatione eloquii et bonitate et longanimitate et lenitate. Idcirco humanum genus, predicationi eius obediens, testificatur quod ipse est nuntius, quem Deus creator seculorum misit ad homines. Omnes vero nationes obedientes ei adquieverunt veritati et equitati, que de ore et sana ipsius doctrina procedebant, certa ratione et aperto iudicio. Scriptura quippe data illi a Deo talis est qualis nec ab hominibus nec a demonibus fieri potest. Unde tibi sit sufficiens testimonium certitudo advocationis ipsius. Vocavit omnes ad colendum unum Deum singularem et solidum. Accedentes autem homines ad fidem eius subiecerunt se potestati eius, non renuentes neque superbientes, sed humiliter consentientes exultaverunt in illuminatione doctrine ipsius. Et de eius nomine gloriantes, sese ceteris omnibus pretulerunt. Quisquis ergo eius prophetiam vel epistolam negaverit eiusque mandata neglexerit, inanis et vacuus erit. Propterea namque Deus credentibus illi omnia in regionibus subiecit diversasque nationes et populos eis prostravit, preter illos qui eorum dictis et fidei crediderunt et testimonio consenserunt. Sicque ab effusione sui sanguinis liberati, honorem sibi et gloriam servaverunt. Ceteri vero tributarii nostri facti sunt. Hoc enim est testimonium verum, glorificet te Deus, quod Deus,

antequam secula crearet, testificatus est, videlicet, cum in trono scriptum esset: "Non est deus nisi Deus, Mahumet nuntius Dei".

2 *Rescriptum Christiani*, 18–25; 31–33; 34; 38–39 and 55 (in González Muñoz 2005, 43–54; 58–61; 63; 66–68; and 82–85):

18 Sed redeamus ad illam superiorem tuam invitationem, qua me totiens ad tui prophete testificationem et legem suscipiendam vocasti. Si enim vera et utilia sunt quibus me credere et adquiescere exhortaris, nec me nec aliquem sane mentis vel rationis refragari convenit, quin diligenter investigate et invente veritati libentissime adquiescam. Si vero falsa et inutilia esse probantur, nec te in eis remanere oportet, nec alios ad ea ullatenus invitare. Nam, si hoc feceris, et tue anime hostis efficieris, et de his, quos ad tanta mala induxeris, rationem Deo reddere compelleris[76]. Videamus ergo, si placet, et amicabiliter ac pacifice, sine pertinaci patrocinio defensionis, investigemus causam istius hominis, cuius me prophetie adquiescere rogas, diligenter omnia perscrutantes et ab initio usque ad finem eius qui fuerit, quid egerit consideremus, in nullo a veritate ad mendacium declinantes. Quanto enim in hoc negotio gravior pendere causa videtur, tanto expressius ac studiosius totius rei inquisitioni debemus intendere.

19 Nunquid tu nescis et nos omnes quod homo iste pupillus fuit in sinu patrui sui Abdamenef, qui cognominatur Abdemutalla, in cuius tuitione pater ipsius moriens eum commendaverat, eratque tutor et curator illius? Ipse vero postea cultor fuit idolorum, que vocantur Elleth et Alaze in Mecha, cum omni domo et generatione sua, sicuti in sua scriptura testificatur dicens ita dictum sibi fuisse: "Nonne tu fuisti pupillus et collectus es? Et in errore et iustificatus es? Et pauper et ditatus es? (Qur. 93, 6–8)". Ita ergo vixit usque quo pervenit ad servitium camelorum Hadige, filie Huleit, cuius factus fuerat mercennarius, et proficiscebatur cum camelis in Siriam et in alia loca, donec duxit eam uxorem, interveniente causa quam tu scis.

Postquam vero se divitem factum eiusdem mulieris opibus vidit, conatus est super gentem et patriam suam regnum arripere. Sed dum hoc ad effectum prout cupiebat non posset perducere, presertim cum paucos adhuc fautores haberet, arte et ingenio magno usus est, ut qui rex esse non poterat prophetam se Dei esse et nuntium simularet. Tu vero,

76 It is worth noting that at this point in the text transcribed on fol. 150r in ms. Arsenal 1162, the *Adnotator* put a reference sign to *NOTA: de vita Mahumet*, written between the two columns, and another *NOTA* on the right margin.

quem Deus salvet, scis quantum hoc displicuerit omni parentele et generationi eius, que vocatur Choreis. Cumque hoc modo prophete nomen sibi usurpasset, ingressus est ad homines, qui tanto facilius qualibet astutie machinatione decipi poterant, quanto longius ab omni sapientia et usus civilitatis totiusque humane prudentie honestate per agros et villulas sequestrati, quid Dei nuntius vel propheta esset, vel in quo cognosci deberet, denique quid inter veritatem et mendacium, inter fatuitatem distaret et sapientiam discernere nesciebant.

Ad hos decipiendos cuiusdam astrologi, cuius postea nomen et causam dicemus, ope et consilio non mediocriter confortatus, fugitivos quoque et homicidas sibi aggregavit. Quos etiam ad devia silvarum, ad cacumina montium et ad proxima fontibus loca circumquaque mittebat, insidiari scilicet negotiatoribus et iter agentibus, ad interficiendum eos et diripiendum tam camelos quam cetera que ducebant, vel alia que negotiationis vel necessitatis causa portabant.

De ipso etiam scimus quod primo tempore prophetie sue, cum de civitate veniret ad Mecham et inveniret hominem camelum habentem, eumdem illi camelum abstulit, et cum iam quinquaginta trium annorum esset, tali beneficio predicacionis sue primordia dedicavit. Habuit autem ibi quadraginta de suis, qui ei affuerunt, custodientes eum ab illis de Mecha, quos valde infestos habebat, eo quod ipsi omnes artes eius et maleficia nossent. Oderant quippe illum nimis, quia, latro et pestifer esset, prophetam se Dei esse stultis hominibus mentiebatur.

Abiit autem in civitatem que destructa habebatur, quam ex maiori parte iudei pauperes inhabitabant. In quam cum ingrederetur, volens ostendere iusticie sue regulam et prophetie modum, pupillis cuiusdam carpentarii filiis domum abstulit et in ea mesquidam fecit.

20 Deinde misit in prima sua expeditione Hanzetan, filium Abdimelic, cum equitatu triginta virorum ad silvas regionis Iuheinen rapere camelos Chorais, quando revertebantur de Siria. Cumque illi occurreret Hebegel, filius Hissen, in trecentis viris de Mecha, dispersis ubique qui cum eo erant, nullum certamen ausus committere fugit. O tu, quem Deus salvet, ubi sunt modo signa prophetie? Si enim vere propheta fuisset, hoc ei magis contingere deberet quod Deus per Moysen populo suo promittit dicens: "Quomodo persequebatur unus mille et duo fugarent decem milia (Dt 32, 30)". Sicut etiam Iosue filium Nun fecisse legimus, cum introduceret populum in terra promissionis.

Ex hoc igitur duobus modis probamus illum non esse prophetam, quia, si propheta fuisset, nec quod futurum erat eum later potuisset, nec ille, qui missus erat ab illo, tam facile ab idolorum cultoribus victus et

fugatus esset. Custodirentur enim ab angelis, sicut invenimus custoditum fuisse Iosue, quando apparuit ei angelus in similitudine armati ducis et Iosue dixit ei: “Noster es an adversariorum?” et ille: “Princeps, inquit, sum exercitus Domini et modo veni”. Procidens autem Iosue in faciem suam super terram adoravit et dixit: “Quid precipit Dominus servo suo?” Respondit: “Solve calciamentum de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est”. Et fecit ita Iosue, in quo facto magnum misterium est (Ios 5, 13–16).

Sed cum hic respondere non possis, veniamus ad secundam ipsius expeditionem. Ibi forsitan respondebis. Post hec in secunda expeditione misit Hugaida, filium Alaharachi, filii Amuthallabi, sicut tu novisti, in sexaginta militibus, ut esset duplex numerus primo cetui, nec facile ab aliquo terreri possent, ad loca proxima Algafati. Cui occurrit Ebezephin cum suis militibus. Inter quos tanta extitit effusio sanguinis quantam ipse novisti. Ego autem nullum ibi ab angelis adiutum esse audivi, cum dicatur in Alcoran, quod angelus Gabrihel in similitudinem equitantis super albam equam, habens viridia vestimenta, comitatus fuerit filios Israel, cum eos persequeretur pharao in quadringentis curribus usque ad mare. Cumque venissent filii Israel ad medium maris, ecce Gabrihel, equitans super equam, secutus est vestigia eorum dicens: “Venio ad liberandum vos” et submersus est pharao et socii eius, et liberati sunt filii Israel. Tu autem et socius tuus vacui estis ab huius angelice defensionis presidio.

Sed veniamus ad tertiam expeditionem, in qua, cum missus esset Zaid, filius Ebihacad, similiter non longe ab Algafati, in viginti viris, nec invenisset camelos, iam enim altera die transierant, spe sua et desiderio frustratus, inanis et vacuus rediit. Hic etiam omnino prophetica gratia defuisse cognoscitur. Si enim gratiam prophetie habebat, cur non, sicut Samuhel de asinabus patris Saul inveniendis, iste de camelis amittendis et inani militum suorum labore prescius erat? Hec est enim prophetie norma, qua presciuntur futura, sicut Deus ea solet manifestare prophetis.

Licet autem tres iste expeditiones sufficere possint ad convincendam falsitatem tui prophete, non tamen alias ipsius, quas per se facere voluit, probitates tacebimus. Illam, scilicet, primam commemorantes, qua egressus est ad capiendos camelos Chorais, quando venit ad locum qui dicitur Gueden, ubi cum invenisset Muhzen, filium Guhf Elmuhni, et non prevaleret adversus eum, rediit vacuus. Iterum secundo per semetipsum exiit donec venit Barath, que est in via Sem, ut invaderet camelos chorais. In quo loco resistens ei Humeie, filius Halaph, inanem ad propria remeare coegit. Tertio exiit per semetipsum, donec veniret

Iambo, querendo iterum camelos Chorais, qui erant apud Sem et quibus insidiabatur in redeundo, et quamvis tunc pro eis acriter dimicaret, tandem confusus abscessit.

Tu igitur, quem Deus adiuvet, considera et diligenter adverte si huiusmodi expeditiones ad Dei prophetam debeant pertinere, in quibus nichil aliud quam fraus et violentia et humani sanguinis effusio et quicquid prorsus latrones et viarum insidiatores faciunt agebatur. Que enim distantia est inter istum et illum pessimum grassatorem et itinerantium strangulatorem, Behic Elgurmi, cuius scelerata fama ad dominum nostrum Emirhelmomini et ad nos usque manavit? Ad quod te nichil respondere posse sicut nec ad alia superiora non miror, maxime cum tota vita prophete istius ab initio usque ad finem in huiusmodi sceleribus consumpta sit. Fueruntque expeditiones ipsius viginti sex preter insidiarum assultus, qui fiebant nocte ac die. Quarum novem ipsemet fecit, reliquas sociis imperavit.

21 Faciebant etiam, quod peius est, ut, si qui ei in istis suis maleficiis contradicerent vel in aliquo eum reprehenderent, statim eos, ubicumque sibi contingeret, aut per se aut per suos, dormientes sive vigilantes, proditorie iugularet. Sicuti fecit quando misit Abdalla, filium Ragaha Alenzari, ad interficiendum Ezir iudeum, filium Dedan, in loco qui dicitur Haibari, et improvise trucidavit eum. Misit quoque Zelin filium Ahamir Algambri solum ad Imenhachil senem iudeum, quem dormientem securum in lecto suo ideo iugulari fecit, quia se ab illo vituperatum dicebat.

O tu, quem Deus salvet, quis unquam non dico propheta sed qui vel in modico qualecumque Dei notitiam haberet talia fecisse auditus est? An non poterat aliter de iudeo illo suas iniurias vindicare nisi dormientem confoderet, quod non solum apud Deum sed et apud omnem creaturam ipso auditu super omnia mala horribile est? Certe quod de brutis animalibus ipsa humani cordis naturalis affectio fieri detestatur, adeo ut pullos avium in nido repertos nullatenus occidere pro lege teneat, iste de hominibus faciebat. Unde igitur hoc illi nisi ex diaboli parte, qui proditor et homicida primus ab initio extitit, inesse poterat? Quod et humano et divino iudicio omnes impietates exsuperat. Ubi est quod paulo ante dicebas eum in sua scriptura dixisse: "Missus sum ad homines cum pace et misericordia"?

22 Sed prosequamur, ut cepimus, prophete vitam. Et licet que dicturi sumus minora superioribus videantur, aliqua iterum de suis bonis operibus proponamus.

Ipse enim est qui misit Abdalla, filium Chassin Elacedi, ad ortum filii Haamir, qui vocatur Nahla, in duodecim viris de comitatu suo, ut annuntiarent illi qualiter se haberent Chorais. Quibus cum occurrisset Gomar, filius Halarami, habens secum camelos Chorais et negotiationes multas, quas attulerat de Elihemen, percutientes eum, camelos et omnia que portabant tulerunt et dederunt quintam partem Mahumet. Sic quoque et de filiis Phenica factum est ab illo, quia, cum eos audisset multas habere divitias et quiete atque innocenter vivere, venit et obsedit eos, donec subderentur ei. Quibus, licet interveniente Abdalla, filio Ebissuruch, vitam relaxaverit, omnia tamen que illorum fuerant tulit et quintam partem sibi retinuit.

23 Hec et similia que, si per singula dicerentur, possent fatigare legentem, ut vide si prophete Dei opera sunt. Nam illam ridiculosam ipsius expeditionem superfluum puto retexere, in qua, cum ei, preciso labro, dens etiam inferiorum medius excussus fuisset, insuper et a Gutheba, filio Abihacad, in fronte et facie vulnera suscepisset, filius Chumeime dextrum cum humero brachium pene illi sustulerat, nisi a Talha, filio Hubeitalla, qui ibi digitum perdidit, defensus evaderet. Cui tamen digitum, quod satis prophetam decuisset, non restituit, ostendens quam alienus sit ab illo, qui, sicut evangelium narrat, etiam inimico abscisam auriculam reddidit. Iste vero nec amico, qui se pro illo morti obiecerat, in aliquo subvenire potuit. Et ubi erant angeli, qui olim cum prophetis semper fuisse leguntur, eosque a persequutoribus defendisse, sicut Heliam ab Achab, Danihelem et socios eius a Nabuchodonosor, multosque alios, quos enumerare longum est?

24 Ego autem mirari non sufficio quo pacto tibi persuasum sit Dei esse nuntium vel prophetam hominem cuius, ut breviter eius facinorosam vitam demonstrem, nulla fuit alia operatio vel meditatio quam homines interficere, aliena diripere, incestus et adulteria perpetrare. Qui etiam tale dedecus in scriptura prophetie sue sibi facere non erubuit ut diceret datum renibus suis a Deo quadraginta viros in coitu potentissimos fortitudine libidinis adequare. Ubi quoque inter cetera rebus odoriferas et mulieribus super omnia se delectari dicit.

Sed ut etiam de his aliqua nominatim dicamus, nonne ipse, cum adamasset Zaineb, filiam Gaissi, uxorem Zaidi, et non posset eam habere, Deum illi in Alcorano introduxit loquentem ita: "Cui dedit Deus et ego illi faciam virum tuum retineri super te. Tu autem timebis Deum et celabis quod facturus est. Et si times hominem, magis time Deum (Qur. 33, 37)". Iterum ad seipsum loqui Deum faciens, "cum", inquit, "compleverit Zaidi vir eius votum suum cum ea, tunc eam dabimus tibi,

ut non sit aliquid difficile fidelibus in tali negotio, cum completum fuerit quod ad rem pertinet et quod precipit Deus. Nichil enim est prophete difficile in eo quod Deus illi instituit. Preceptum namque Dei est predestinatio predestinata (Ibid.)".

Quid vero turpius dici potest quam quod de sua uxore, que vocabatur Aissa, ipse fecisse dicitur? Hec enim, cum pulcra esset et libidini dedita, diligebatur a Zaphagan, filio Almuathan Ethsulemi, qui et consuetudinarium cum ea stuprum gerebat, ipso Mahumet sciente et consentiente. Cumque multi inde loquerentur et testificarentur, maximeque Musatha, filius Ephebe, filii Abdemutalla, et Hazen, filius Zebith, et Abdalla, filius Zurul, et Hamia, filia Gahs, ad ultimum vero Hali, filius Abitalib, princeps et nobilis inter suos, inde eum liberius argueret dicens copiam esse mulierum nec decere tantum hominem a muliercula dehonestari dignamque esse repudio confirmaret, respondit nullam sibi adeo caram vel dilectam, utpote quam virginem acceperat et adhuc iuvencula videbatur, non se inde curare nec propter hoc mulierem sibi habilem dimissurum, unde usque hodie odium est in Arabia inter generationem Aisse et generationem Hali. Postmodum vero dicit in Alchoran mulierem illam esse innocentem, et hoc sibi divinitus revelatum (Cfr. Qur. 24, 11–25).

25 Fuerunt autem uxores eius quindecim ingenue et due ancille. Prima Hadiga, filia Huleit. Secunda Aissa, filia Ebibecr, et ipse est Abdalla qui cognominatur Ihatic, filius Abinahaf. Tertia Zodatuh, filia Zama. Quarta Hafcetu, filia Gumar; ista est quam diligebat Aissa. Quinta Umecelme, cuius nomen Hind, filia Abuimei; ipsa est seducta mater infantium, de qua dixit Mahumet quod auferret ab ea zelum, quando discessit ab eo ad matrem suam, fugiens uxorem Gaiere; quam postea revocavit dans ei vestes et ornamenta et duas armillas; ipsa vero accepit hoc de possessione huius seculi et futuri. Sexta Zaineb, filia Gaissi, uxor Zaidi, cui ipse misit portionem carnis ter et ipsa respuit, unde et ipse indignatus est in eam; propter illam quoque in alias uxores iratus proposuit se ad nullum earum ingressurum per unum mensem; ingressus est tamen vicesimo nono die. Septimaa altera Zaineb, filia Hazima Alihilelia. Octava Humgebiba, et ipsa est Rambla, filia Euicephien, soror Maoia. Nona Emmazmona, filia Alharati. Decima Zaphia, iudea Albastria, filia Hai, filii Ahptab, quam docuit gloriari super alias uxores suas, que improperabant ei iudaismum, et ut diceret eis: Ego sum, cuius pater est Aaron, patruus Moyses, maritus Mahumet. Undecima Ephatima Alchilevia, filia Azahac, de qua dicitur quod fuit Gambra. Duodecima Ezudeit Alchilevia. Tertiadecima Egumeia, filia

Zillaia. Quartadecima filia Noem Alquindia. Quintadecima Elmulaica, filia Cahap Alleizia. Sextadecima Meria, mater Abraham filii sui. Septimadecima Reihana, filia Simeonis, iudea cretensis. Hee sunt uxores socii tui.

O quam longe est ab ista impura et turbulenta doctrina christiane discipline pia et sancta religio, que per gloriosum Paulum apostolum ad Dei amorem et sancte castimonie expeditissimam philosophiam omnes homines invitans dicit: "Qui habet uxorem, cogitat que sunt mundi, quomodo placeat uxori, qui autem sine uxore est, cogitat que Dei sunt quomodo placeat Deo (1 Cor 7, 32–33)". Et iterum: "Volo autem vos sine sollicitudine esse (1 Cor 7, 32)". Et ipse Dominus in evangelio: "Nemo potest duobus dominis servire, aut enim unum odio habebit et alterum diliget, aut uni adherebit et alterum contempnet (Mt 6, 24)".

Ut enim cetera dimittamus, que hinc rationabiliter dici possent, si una sola uxor a Dei amore impedit hominem, quomodo qui tantas habebat et totus in earum libidine versabatur, predas quoque et homicidia et insidias ac cetera, que superius enumerata sunt, mala omni tempore exercebat, officium prophete congrue adimplere poterat? Officium namque prophete non aliud est quam ieiunare, orare, predicare et his similia bona opera facere. Quibus miror si homo tantis flagitiis subditus unquam potuit vacare.

26 Verum hactenus de gestis eius dixisse sufficiat, que idcirco in medium adduximus, ut ex ipsis quod Dei propheta esse non possit qui talem vitam duxerit monstraremus. Quod si quis obiciat multos male vixisse sed tamen bene docuisse, qualiter etiam vester propheta docuerit videamus.

Consideremus diligenter si vel propheta iure dicatur vel si doctrina eius aliorum prophetarum doctrine, quos veros prophetas esse cognovimus, concordare videtur. Quia si eis consonare et dictis eorum vel preceptis similia docuisse probatur, merito illum recipiendum iudicabimus. Si autem ab eis dissidet, constat quia falsus est et ab omnibus respuendus.

27 Primo igitur quid sit propheta videamus. Propheta est ignota predicens sive de preteritis sive de futuris. Quod autem verum dicat de preteritis, quomodo poterit ei credi nisi per signa atque miracula? Inde enim Moysi credimus de preteritis quod signa et miracula faciendo etiam vera dixisse cognoscitur de futuris. Eum igitur merito prophetam dicimus, qui quod de preteritis vera narraverit, signis manifestis et celestibus confirmavit.

Sed prophetia de futuris duobus modis habetur: dum ea que futura sunt aut in longum tempus previdentur aut in proximum. De proximo quippe Isaias prophetabat, quando obsessa a Sennacherib Ierosolima, Ezechie regi eiusdem Sennacherib interitum predicebat et quod ipse Ezechias de infirmitate sua convalesceret, auctis sibi quindecim annis. De longinquo vero quando dicebat: "Ecce virgo concipiet et pariet filium (Is 7, 14)" et cetera multa. Et Iheremias destructione templi in proximo videbat et restitutionem in longum. Et Danihel Nabuchodonosor que futura erant de proximo dicebat, quando ei visiones et somnia exponebat. De longinquo vero quando iudeis quod Christus ab eis occidendus esset et quod sacerdotium et unctio et cetera sacra eorum in adventu eius cessarent annuntiabat. Similiter et alii prophete.

Scimus autem quod olim, quando prophete fuerunt, non statim quicumque hoc nomen usurpasset etiam auctoritatem habebat, sed longa et diuturna vite sanctitate, signis quoque et miraculis a principibus et populo Dei primitus comprobatus huius nominis gloriam optinebat. Nam et Dominus Ihesus Christus prophetie gratiam magnum quid esse sciens, licet creator et omnipotens Deus eternaliter sit quod super omnia est, prophetam tamen et se ipse dixit et ab aliis dictus est, et hoc verum esse futura multa predicendo monstravit. Que iam cum maiori parte impleta videmus, pauca que restant implenda nullatenus dubitamus. Predixit enim, verbi gratia, de proximo Lazari resurrectionem, Petri negationem, suam etiam passionem et resurrectionem. De longinquo autem templi destructionem, iudeorum calamitatem, martirum pro suo nomine passiones sed et falsorum prophetarum seductiones.

28 Tu ergo, si potes, ostende quibus signis, quibus miraculis, quibus sanctis operibus propheta tuus prophetie honorem meruerit. Si dixeris eum multa preterita enarrasse, veluti scilicet, de Adam, de Noe, de Abraham, de Moyse et Christo, utinam, sicut apud nos erant, ipse ea veraciter predicaret et non per multa mendacia delirans totam pene Scripture Sancte veritatem subverteret. Quantum ergo ad preterita iam de ordine prophetarum cecidit, qui tot mendaciis veritatem corrupit. Sane si volueris eum munire fabulis illis, quas de Zhemuth et de camelo et de dominis elephantis et his similibus in scriptura sua posuit, te ipsum testem adhibeo quod fabule iste, antequam avus eius nasceretur, a vetulis et mulierculis in lanificiis et textriniis per totam Arabiam cantabantur. Sed et si aliquas fabulas forsitan ad suum libitum composuit, que nunquam audite sunt, nullatenus ei credendum est, quia hoc a quolibet facile potest fieri et ipse iam in aliis mendax probatus est.

De futuris vero quod nichil dixerit, nec teipsum ignorare puto, maxime cum in tota scriptura eius nichil tale inveniatur. Unde et quantum ad futura a prophetali gratia exclusus, iam nec signis nec miraculis nec prophetia nec vita inter prophetas esse merebitur. Nam illud totum quod de paradiso quasi predixisse videtur, ad nichil aliud nos cogit nisi ut dicamus eum ita mentiri de futuris, sicut probatus est mentitus fuisse de preteritis.

De signis vero et miraculis quod non sint illi data a Deo, ipse sibi ita dictum a Deo testis est dicens: "Nisi sciremus eos tibi non credituros, sicut nec aliis crediderunt, daremus tibi signa et prodigia (Cfr. Qur. 17, 59)". Patet ergo tam ratione quam auctoritate, si tamen non renuas adquiescere veritati, illum non esse prophetam.

29 Iterum forsitan dices quia, nisi esset propheta, numquam ad talem potentiam pervenisset, maxime cum socii eius pauci essent numero, quando pugnavit contra regem Persarum, qui erat fortissimus atque potentissimus, et obtinuit triumphum. Quasi vero semper illi, qui Dei cultores sunt, hostes suos superent et non inveniantur etiam in scriptura sacra pauci idolatre multos israelitas fugasse. Set et illi qui semper vincunt non propter sua merita vincunt, sed quia illi contra quos dimicant tali pena digni sunt. Sicuti per Moisen dicitur ad filios Israhel: "Non ideo quia dilexit vos Deus super alias gentes, dedit vobis potestatem interficere et devastare illas, sed propter nequitiam et impietatem eorum". Item inveniuntur ipsi filii Israhel propter peccata sua multotiens a gentibus victi et captivati fuisse. Nunquid ergo Nabuchodonosor idolorum cultor, quia templum Dei destruxit et Ierusalem vastavit, idcirco propheta fuit? Nichil enim mirum est Persarum gentem idolatram et spurcissimam a Mahumet victam esse, non quia ipse melior illis erat, sed quoniam ipsi hoc promeruerant ut a sibi consimili diabolo punirentur.

30 Redeamus tamen adhuc et videamus quale sit illud quod sibi dicit Deum dixisse: "Nisi sciremus eos tibi non credituros, sicut nec aliis crediderunt, daremus tibi signa et prodigia (Cfr. Qur. 17, 59)". Et quidem de iudeis, quod aliqui signis Moisi non crediderunt, dici potest. Hoc tamen ad Arabes quid pertinebat, qui nec prophetam viderant et ideo nec signa prophetica contempsisse unquam potuerant? Cuius autem impudentie est dicere illos signis eius non credituros, qui non sine signis tantum sed et sine aliquo alicuius boni indicio, quod nec pecora facere deberent, pessime vite homini crediderunt?

31 Quia ergo illum tam philosophicis rationibus quam divinis auctoritatibus, sua etiam confessione, ab omni prophetali gratia extraneum

esse probavimus, restat ut quales sint fabulae, in cuius contra id quod supra dixerat signa se fecisse asserit, videamus.

Dicitur itaque ibi quod aliquando audiens ululantem lupum dixerit sociis se ex voce eius intelligere quod lupus ille inter alios maior et princeps omnium esset, sciscitansque ab eis utrum vellet lupo illi aliquid accidere, quod transgredi non posset, illisque se nolle respondentibus ait: Ergo dimittite illum et cavete ab eo, et ipso innuente ei tribus digitis, lupus fatigatus abscessit. O signum propheticum et res admirabilis, in qua philosophi et sapientes obstupescunt! Nonne similiter potuit dicere quod lupus eum in illa voce prophetam esse signaret. Quis enim inde illum posset arguere, cum quid inter se lupi dicant homines nesciant? Certe michi parum videtur quicumque hanc fabulam fecerit in componendis fabulis doctus fuisse, cum multo urbanius, si aliquid intelligeret, eam componere potuisset. Sicut et de quodam alio lupo ibi refertur quod, cum allocutus fuisset Vehben, filium Euz Elheslemi, statim factus sit sarracenus. Ubi si leonem pro lupo ille fabularum compositor posuisset, multo elegantior fabula extitisset. Sed non inmerito fabulis suis precipue lupos intexuit, qui more luporum rabidus et cruentus semper incessit.

Qui etiam bovem Zorai domino suo locutum fuisse dixit et quod super ubera ovis Humemabet mulieris manum suam posuerit. Item quod ipse preceperit arbori et statim adoravit eum, quod tamen sarraceni ipsi falsum esse testantur.

Item dicit quod, cum Zaineb iudea, uxor Zelem, filii Muslim iudei, in ove assa venenum sibi apposuisset, scapula ovis locuta sit ei: Noli me comedere, quia veneno confecta sum, et ipse noluit comedere; comedit autem inde Elbereu, filius Mazuz, et mortuus est. Vellem scire utrum ipse solus an omnes, qui cum eo aderant, vocem illius scapule audierint. Si enim ille solus audivit, quare socium suum inde comedere permisit?

Si vero omnes audierunt, mirum est quod ille comedere ausus fuit, nisi forte de suo propheta sperans quod etiam mortuum resuscitare potuerit. Resuscitavit enim Helias filium vidue. Et Heliseus filium Sunamitis, et ossibus Helisei tactum cadaver mortui stetit supra pedes suos, quod totum in veteris testamenti scriptura reperitur, in qua nos et iudei, licet inimici, concordamus. Aut si propheta erat, quare non confidens de virtute prophetica venenum etiam contempnebat, cum constet in supra dicta scriptura filios prophetarum herbam mortiferam comedisse sed Heliseo benedicente in nullo lesos fuisse? Christus quoque Dominus in evangelio suis dicipulis dixit quod, si mortiferum quid biberent, nichil eis noceret (Mc 16, 18). Qui tam in isto quam in ceteris

miraculis adeo claruerunt ut eos licet pauperes, humiles, piscatores et per omnia huic mundo despectos, reges, principes, philosophi, divites, potentes, omnes denique terrarum populi, nationes, lingue, tribus, fortes, sapientes, fastum, delicias, honores et quecumque in mundo sunt contempnentes, ad fidem et cultum unius vere christiane fidei sequerentur. Hec sunt signa veri prophete.

Iterum narrantur ibi quod aliquando miserit manum suam in caverna, unde exierunt aque, de quibus ipse bibit et socii eius et pecora eius, quod magis de Mahumeth, filio Azari, narrari solet. Cum tamen de utroque apud sarracenos incertum et frivolum habeatur, ipse quoque ista omnia mendacissima esse testatur, cum in maiori scriptura sua dicat signa sibi non esse data. Et cum iterum loquitur dicens: "Non sum missus nisi in virtute gladii; et qui non susceperit meam prophetiam, occidatur aut reddat tributum, pretium pro infidelitate sua, et dimittatur (Qur. 9, 29)". Unde vero apertius et manifestius, ipso teste, falsa esse illa omnia comprobantur quam ex suis iterum dictis, quibus in Alcoran et, si ei non concordaverit, "scitote quia innocens sum ab illa scriptura et non est mea (Qur. 10, 41)". Ergo secundum istam regulam signa illa omnia respuenda sunt, que nullatenus inveniuntur.

32 Nam illud tam ridiculum nobis quam lamentabile suis est quod, cum percepisset eius ut mortuum se non sepelirent, eo quod tertia die assumendus esset in celum, ipsique preceptum observantes magnis hoc desideriis expectarent, et iam a secunda feria, in qua mortuus fuerat, usque ad vesperam quarte ferie longa expectatione fatigati, nichil aliud in eo quam fetoris magnitudinem magis ac magis excrescere cernerent, tandem, sicut retulit Humbran, nudum eum proiecerunt. Gumbran tamen, filius Elhuzain, dixit quod lotus et tribus vestibus indutus sepultusque sit per manus Hali, filii Abitalib, et Alfadl, filii Alahabet, filii Abdemutalla, patrui sui. Fertur enim quod per septem dies morbo pleuretico egrotaverit et amiserit sensum, septimo vere die convaluerit et iratus est Hali, filius Abitalib, eo quod perdiderat sensum et dixit hoc ei. At ille iussit nullum amplius remanere secum in domo nisi Halahabet, filium Abdemutalla. Alia vero die septima mortuus est et intumuit venter eius et retro curvatus est minimus digitus eius, et fuit obitus eius secunda feria, duodecimo die mensis Rabeg primi, anno sexagesimo tertio vite ipsius, postquam egrotare cepit quarto decimo die.

33 Mortuo vero Mahumet, omnes ab eo decepti reversi sunt statim unusquisque ad suam, quam ante tenuerat, sectam sive idolatriam sive quamlibet aliam, preter paucos sue cognationis, qui expectabant se successuros in regno. Eo tempore fuit Ebubecr, filius Abicahaf, vir

prudens et callidus, qui non multo post regnum adeptus est, quod vehementer displicuit Hali, filio Abitalib, quousque rex adeo illum obsequiis et blandimentis mitigavit ut etiam regnum ei post se delegaret. Illos quoque, qui aversi fuerant a secta Mahumet, omni ingenio et astutia ad eam revocans iterum eos stultitie mancipavit. Quidam enim timore, quidam spe honoris et facultatum, alii alterius cuiuslibet lucri causa, omnes tamen ficte et simulatorie non ex animo redierunt. (…)

34 Vita vero Mahumeth, de qua superius dicebamus, sexaginta tribus annis extitit, quorum in prophetia viginti tres expendit, decem in Mecha, tredecim in civitate. Hec omnia, que de ipso retuli, tu ipse melius nosti, utpote qui ab illo edoctus es qui ista omnia transtulit, cum transtulisset legem. Hec sunt que fecit Mahumet a principio usque ad finem.

Sed iterum si forte dixeris non debuisse me reprehendere illum si prelia commisit, si se aliquando vindicavit, cum hoc inveniantur fecisse Iosue, et ceteri multi prophete, scias aliud esse quod fit precipiente Deo, aliud quod homo presumit. Deus enim hoc illis precipiebat, de cuius precepto quodcumque sit, quandocumque sit, ubicumque sit, non licet homini iudicare. Ergo, inquis, nec Mahumet debet hinc reprehendi, siquidem et illi talia Deus precepit. Unde tamen probas quod Deus illi precepit? Deus enim ille, si Deus fuit, in aliquo se Deum esse ostendere debuit. Secundum ea vero que superius ostendimus, nec signis nec miraculis hoc ostendit.

Nos igitur illum Deum fuisse non credimus, nam, si Deus esset, nunquam sine miraculis legem daret. Quod enim de Deo credimus, tam in novo, quam in veteri testamento signis et miraculis nobis commendatum et confirmatum est, nec alium unquam pro Deo habebimus nisi illum unum et verum qui, quotiens legem dare voluit, signis hanc divinis et mirabilibus confirmavit. Propheta vero tuus quis fuerit vel unde venerit nescio, cum dicatur michi a Domino meo Iesu Christo quod in Iohanne Babtista finis sit omnium prophetarum.

35 Illud quoque prudentie tue nullo pacto convenire arbitror quod invitare me voluisti ut scilicet dimitterem sacrosancta et spiritualia Domini mei Ihesu Christi precepta, ex quibus ipse michi non illam sordidissimam, quam descripsisti, paradisum tuam, sed eternam angelorum vitam in celestibus promittit, et accederem est ad impurissimos et pecuales ritus, non a Deo, quod absit, immo a spiritu fornicationis et castrimargie miserrimis et carnalis feculentie servis infelicissimis persuasos, quorum, sicut de similibus Paulus Apostolus dicit: “Deus venter est et gloria in confusione ipsorum” (Phil 3, 19), qui nonnisi terrena

caduca ventri et libidini congruentia sapiunt, nec sapere possunt. Excecavit enim eos spiritus immunditie, qui eternam putredinem et vermes immortales hereditabunt, quia porcorum more semper in stercore et fetore libidinis volutantur.

Ego enim mirari non sufficio quomodo persuaderi potuerit non dico alicui sapienti, sed vel qui per somnium aliquid humani cordis se habere putaret, istum fuisse prophetam, cum eius et vita et doctrina ita contraria sint, non solum divine religioni, verum etiam humane honestati, ut ipsa quoque bruta animalia pene hoc intelligere possint.

Sed ut iterum aliquid mitius dicamus, quis unquam sanctorum et divinorum nuntiorum quos a Deo missos esse cognovimus, in terrore gladii se missum asseruit? Quis ita facinorose vixit? Quis denique tot spurcitias docuit? Aut quis ita ventri et libidini genus humanum prostituit?

36 Iterum tamen ad precepta eius diligentius inspicienda revertamur, que ego nescio ad quam legem pertinere videantur. Duas enim leges a Deo accepimus: unam gratie, alteram iustitie. Lex gratie a Christo data est, lex iustitie a Moise. Lex gratie talia iubet: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos (Mt 5, 44), et cetera huiusmodi. Lex iustitie oculum pro oculo, dentem pro dente, usturam pro ustura, percussuram pro percussura (Ex 21, 23–24), et cetera, que ad talionem pertinent reddi imperat. Harum duarum nullam socii tui esse manifestum est. Multo enim antequam ipse emergeret, una a Christo, altera a Moise data est.

Cum igitur iste due tantummodo leges hominibus date sint, quarum altera divina, altera humana magis esse videtur, ista tertia lex a socio tuo inventa, quid erit nisi diabolica? Diabolo enim inspirante maxime hanc subito nescio unde emersisse cognoscimus, que nec humana nec divina esse probatur. Sed inter utrumque prodigiosa facie nunc hoc nunc illud videri volens et se nunc illam nunc istam esse confingens, nullum alium nisi diabolum, qui se inter Deum et homines semper medium facere nisus est, imitatur.

37 Sed forsitan dices inde probari hanc legem esse divinam, quia, cum Mahumet idiota et sine litteris esset, nullatenus eam scribere vel annuntiare hominibus nisi divina virtute potuisset. Maxime cum ipse dicat quia nec homines nec diabolus talem scripturam facere possint. Et iterum: "Si in aliquo de hac lege dubitatis, producite testes vestros absque Deo et conferte sententias cum sententiis (Qur. 2, 23; 10, 38)". Et iterum: "Si hanc legem fecissemus descendere super montem, inclinaret se mons ipse et adoraret eam pre timore Dei (Qur. 59, 21)". Et

alia multa frivola et nichil rationis habentia, que tu aperta et manifesta signa prophetie socii tui esse dicis, quibus probetur esse vera. O signa mirabilia in istis verbis Mahumet! O signa comparanda mari Rubro diviso et soli ad imperium Iosue stanti et Christi precepto mortibus imperanti! Immo vere magna tam veritatis quam virtutis inopia, que tibi hec sola argumenta, immo deliramenta, omni ratione et virtute vacua dereliquit.

Verumtamen ne solis verbis agere videamur, non tibi, queso, sit grave si in certamine positi dicamus quod quidem non modo tibi placeat sed forsitan, Deo volente, postmodum prodesse valeat. Grave namque infirmo est cum vulnus aperitur, sed postea gratum esse incipit, cum sanitas inde consequitur. Ita enim tu loqueris, quasi nescias vel nunquam audieris unde et quomodo vel per quem prophete tui misteria exordium habuerint. Nullo enim modo quicquid tu dicas ignorare te crediderim, quod dicere volo et quod aliis ut cognoscant expono, tibi autem ut recognoscas ad mentem reduco.

38 Tu igitur, quem Deus salvet, noli dissimulare, sed, sicut audisti, recognosce quia Sergius monacus, cum in monasterio graviter peccasset et propter hoc excommunicatus et expulsus fuisset, venit ad regionem Tuhemie, et inde usque ad Mecham descendens, ubi erant duo populi, unus cultor idolorum et alter iudaicus, invenit ibi Mahumet, qui colebat idola. Volensque aliquid facere unde monachis illis qui eum expulerant, placeret et reconciliari mereretur, erant enim heretici nestoriani, qui dicunt Mariam non peperisse Deum nisi hominem tantum, omni studio et conamine persuadebat ei ut ab idolis recederet et christianus nestorianus esset. Quod cum effectui mancipasset, discipulus eius factus est Mahumet, et ille se propter hoc Nestorium nuncupavit. Et ita factum est ut ab isto monacho aliqua de veteri et novo testamento edoctus, ipsa in Alcorano suo fabulose et mendose intexeret. Hoc etiam ille persuasit ut in Alcorano poneret dictum a Deo quod monachi et presbiteri christiani familiariores ei esse deberent, quia non superbiunt (Cfr. Qur. 5, 82).

39 Cum vero cognovissent iudei quod multi et etiam ipse Mahumet ad qualecumque quasi umbram christianitatis illum monacum sequerentur et pene illud, quod postea factum est per Mahumet, per istum Nestorium iam consummatum esset, prosilierunt tres longe superius a nobis commemorati iudei, id est, Vheben, filius Munie, Abdalla filius Celemin et Chabin, qui cognominabatur Alhahabarc. Et timentes ne in veram christianitatem quandoque Mahumet incideret, accesserunt ad eum et maliciosa calliditate socios vel discipulos eius se esse in hac secta

dicentes, eique omnia, que turpia vel nequiora in Alcorano sunt, scribere persuadentes, usque ad finem eius cum eo semper fuerunt.

Post mortem vero Mahumet, cum, sicut diximus, unusquisque redisset ad sectam suam et successisset in regno Ebubecr, Hali quoque, filius Abitalib, licet nobilior eo sub ipso maneret, predicti iudei, volentes iterum turbare omnia, persuadebant Hali dicentes: Quare, cum sis fortis et nobilis, non te in prophetam elevas sicut fecit socius tuus Mahumet, qui erat christianus nestorianus, et erimus tecum, sicut fuimus cum illo adiuvantes te in omnibus? Ille autem utpote iuvenis et totius bone doctrine expers, facile adquievit. Iam enim quasi ad hoc predoctus fuerat, siquidem aliquando, cum puer esset et vagabundus, ut illius etatis est, quadam die per aliqua devia incederet, Nestorii illius pseudomonachi latibulum, unde ab eo Mahumet furtim responsa dabantur, offendit. At ille, cum se deprehensum esse videret, puerum tam minis quam blandimentis induxit ut hoc nulli hominum proderet.

Itaque iam pene ad hoc incipiendum declinaverat Hali. Sed rex Ebubecr, hoc comperto, iuvenem ad se venire mandavit. Quem cum venisset tantis blanditiis et promissionibus delinivit ut ab huiusmodi incepto omnino desisteret, seque illi subditum in omnibus exhiberet. Iudei tamen non cessaverunt facere quod potuerunt. Nam accepto libro ab ipso Hali, quem reliquerat ei Mahumet, quicquid sibi visum est aut addiderunt aut detraxerunt aut mutaverunt. Ex quibus illud est unum: "Dicunt iudei: christiani nichil sunt; dicunt christiani: sed iudei stulti sunt". Item inter alia multa et fabulosa illud capitulum, ubi est fabula de formica, et aliud, ubi est fabula de ape, et aliud ubi de aranea narratur. (…)

55 Quid est autem quod me, inter alia legis vestre optima, etiam in alahagh, hoc est, ad peregrinandum in domum Dei illicitam, que est in Mecha, exhortatus es, ad proiciendos quoque lapillos et ad involutionem linteoli circa renes? Miror enim quod ita mecum loqueris ac si nunc me primo nosse inciperes. Numquid ergo aut cecus aut surdus nuper effectus sum aut forsitan mutatus in puerum, cui sic illudere possis, ut modo primum discere incipiam inanes et fatuas superstitiones, que nec rationem nec honestatem in aliquo habere probantur? Quasi vero nesciam quid sit et unde processerit vel qualiter ad vos ritus impius errorque stultissimus inter alia mala devolutus sit. Nonne hec est illa preclara socii tui in idolorum destructione diligentia ut, cum a ceterorum cultu suos discipulos inhiberet, istud tamen in honore Veneris fieri apud Mecham suam permitteret? Quod quale sit vel a quibus ceperit, quoniam tu te ignorare simulas, audi. Duarum quarumdam gentium

Indie, que vocantur Zemchia et Albarahimia, antiqua consuetudo fuit nudos et decalvatos, magnisque ululatibus personantes, simulacra demonum circuire, angulos quoque osculari et proicere lapides in acervum, qui quasi pro honore diis extruebatur. Inde enim est quod in libro Salomonis dicitur: "Qui proicit lapidem in acervum Mercurii (Pv 26, 8)". Faciebant autem hoc bis in anno, sole scilicet existente in primo gradu Arietis et rursum cum esset in primo gradu Libre, hoc est, in initio veris et autumni. Hec ergo consuetudo, cum ab indis ad arabes descendisset eamque suo tempore apud Mecham Mahumet in honore Veneris celebrari reperisset, sic illam manere precepit, cum tamen cetera idolatrie prestigia removisset. Illud vero soli Veneri in illa celebratione dicitur exhiberi solitum ut lapilli retro, hoc est, sub genitalibus membris, proicerentur eo quod Venus illis maxime partibus dominetur. Unde adhuc ita fit in domum Dei, quam tu vocas illicitam, id est, ubi nichil licet nisi quod sacrum est. Verumtamen, cum olim a nudis ex toto hominibus semper fieri soleret, non tulit hoc humana verecundia sed instituerunt aliqui ut proiectores lapidum parvo saltem linteolo renes obtegerent, ne homines denudati omnino canum impudentiam imitarentur. Hanc ergo insaniam merito creditur Mahumet salvam et incolumem, cum reliquas demonum culturas cessare preciperet, dimisisse, ne dominam suam Venerem, in qua se esse potentissimum ipse iactabat, penitus sine honore relinqueret. Pro quo beneficio talem illi gratiam Venus rependit ut ad eum totam huius honoris gloriam referri, utpote ad singularem amicum, equanimiter sustineret, dummodo vos non Veneri sed ipsi prophete eius hoc obsequium impendatis.

Quod apud quosdam vestrum tante stultitie deputatur ut vir prudens Gomar, Filius Hata, cum ad osculandos lapides, quod ante alia Mahumet et fecerat et fieri iusserat, aliquando accessisset, sic locutus fuisse dicatur: "Ego scio quia lapides istos osculari nec obest nec prodest, sed quia sic fecit et fieri iussit noster propheta, facio, licet sit in omnino inutile". Ecce quid est alahagh vestrum et alchimar et peregrinatio in domum Dei illicitam. Ecce ad que sacra, ad quam festivitatem, ad quante honestatis et utilitatis celebrationem amicos tuos invitas. Obsecro, karissime, ut et nobis in hoc et tue quoque verecundie amodo parcas, nec homines ad huiusmodi spurcitias sed magis porcos, si ita volueris, advoca.

Editions and translations: González Muñoz 2005; Muñoz Sendino 1949.

Studies: Di Cesare 2011; González Muñoz 2007; Burman 2007; Puig 2006; González Muñoz 2005; Tolan 2002; Tolan 1998; Burman 1994, 95 ff.; Lieberknecht 1994; van Koningsveld 1989; Cutler / Cutler 1986, 22–51 and 52–80; D'Alverny 1965; Kritzeck 1964; Southern 1962; N. Daniel 1960; Kritzeck 1956; D'Alverny 1956; D'Alverny 1948.

17
Peter of Poitiers, Chapter Headings for a Treatise against the Saracens

Author: Petrus Pictaviensis
Title: *Capitula*
Date: 1155
Place: Cluny

In 1155, John, a monk from Cluny accompanying Peter the Venerable on his journey to England, lost the chapter headings for the treatise which the abbot was planning against the Saracens. Therefore, his secretary, Peter of Poitiers (see no. 16), reworked and sent them to the abbot together with a letter in which he encouraged him to refute Saracens as he did with Jews and Petrobrusian heretics (text 1). The chapter headings (text 2) describe the plan of a treatise quite different from that eventually written by Peter the Venerable. First, they differ in length: the former should consist of four books, the latter consists of two. Second, they differ in refutational strategy: while the *capitula* insist on arguments grounded in Muḥammad's pseudo-historical biography (he was a murderer, a traitor, a dissolute person, he did not perform miracles, etc.), the *Contra Sectam* develop more rationalist objections (see no. 18). It seems that Peter the Venerable did not appreciate *in toto* his secretary's suggestions, and restyled the project according to the sensibility of his audience, which was not Christian, as Peter of Poitier thought, but Muslim.

1 *Epistola Petri Pictaviensis ad dominum Petrum abbatem* 3 (in *Petrus Venerabilis, Schriften zum Islam* 1985, 226–28):

3 Mitto vobis capitula quae Iohannem perdidisse mandastis, et credo quod multo distinctius ordinata sint quam ante. Si quidem ita modo praenotata sunt, sicut agere coepistis, vel si tamen vobis videtur deinceps acturus estis contra illos vere inimicos crucis Christi. Ex multa vero fiducia qua ingenium vestrum novi, si quid addere vel mutare praesumpsi et hoc vobis ita placuerit, maneat. Sin autem, vestrum est cor-

rigere quod erramus. Capitulum etiam quod est ibi de uxoribus turpiter abutendis non vos ullo modo scandalizet, quia vere ita est in Alkorano, et sicut ego in Hispania pro certo et a Petro Toletano, cuius in transferendo socius eram, et a Roberto Pampilonensi nunc archidiacono audivi, omnes Saraceni hoc licenter quasi ex praecepto Mahumeti faciunt. Volo autem, ut sic isti confundantur a vobis, sicut confusi sunt Iudaei et provinciales haeretici. Solus enim vos estis nostris temporibus, qui tres maximos sanctae Christianitatis hostes, Iudaeos dico et haereticos ac Saracenos, divini verbi gladio trucidastis, et matrem ecclesiam non ita orbatam vel desolatam bonis filiis ostenditis, quin adhuc Christo propitio tales habeat qui possint "omni poscenti rationem reddere de ea quae in nobis est spe (1 Pe 3, 15)" et fide, et humiliare omnem arrogantiam et superbiam diaboli "extollentem se adversus altitudinem Dei[77] (2 Cor 10, 15)".

2 Petrus Pictaviensis, *Capitula* 1–4 (in *Petrus Venerabilis, Schriften zum Islam* 1985, 232–39):
Capitula libri primi domini Petri abbatis Cluniacensis contra sectam nefandam Saracenorum:

I. Praelocutio ad Saracenos admonens et excitans eos ut patienter audiant et rationabiliter intelligant quae sequuntur.
II. Quam stulte ac ridiculose dicunt Iudaeos legem suam perdidisse et modo non nisi falsatam et mendosam habere.
III. Qua ratione haec illorum opinio stulta et vana esse probatur.
IV. Quod, quia similiter Christianos Evangelium et scripta apostolica perdidisse asserunt, quomodo facillime refelli possit, monstratur.
V. Quod non potuisset Christianos latere falsitas Evengeliorum, maxime cum per universum orbem diffusi multaque linguarum varietate divisi idem prorsus Evangelium omnes habeant nec ab illa unius et eiusdem Evangelii veritate aliqui hoc tempore Christiani dissentiant.
VI. Quod, si falsatum esset Evangelium, nec tot linguarum ac gentium homines tamque studiosos ac sapientes hoc latere potuisset, nec se ipsos ipsimet nudato mendacio falli permisissent, nec relicta veritate falsa pro veris, incerta pro certis tenuissent.
VII. Quod ex parte illa, qua Evangelium suscipiunt, necessario eos illud etiam ex toto suscipere debere probatur.

77 Here and in the following occurrences of *Deus* the capital is mine.

Capitula libri secundi:

I. Quod Mahumetus dici vel credi propheta non debeat his de causis.
II. Quod raptor fuerit; istudque ex sequentibus comprobatur.
III. Quod homicida insuper et parricida multorum fuerit.
IV. Quod proditor fuerit incautos et dormientes saepe iugulans.
V. Quod adulter nefandus extiterit adulteria perpetrare sibi a Deo concessum in Alkorano suo dicens.
VI. Quod insuper rem sodomiticam atque turpissimam docuerit praecipiens in Alkorano suo et velut ex persona Dei sic loquens: "O viri, mulieres vobis subiectas ex quacumque parte vobis placuerit perarate (Qur. 2, 223)".
VII. Quod saepissime in Alkorano suo sibimet contrarius sit, modo negans, modo affirmans illud idem quod ante negavit.
VIII. Quod legislationem eius nulla miracula commendaverunt, cum Moses antiquae legis lator et Christus Novi Testamenti conditor multis et magnis miraculis leges quas dederunt divinas et sanctas esse firmaverint.

Capitula libri tertii:

I. Quod Mahumetus miracula facere non potuisse ex supradicta eius nefanda vita probatur.
II. Quod ipse in Alkorano suo fateatur signa sibi a Deo data non esse.
III. Quam frivola, immo quam nulla sit ratio, quam ibi praetendit, quare scilicet miracula non faciat, introducens Deum sic sibi loquentem: "Nisi sciremus eos tibi non credituros, daremus tibi signa et prodigia (Cfr. Qur. 17, 59)".
IV. Quod inde etiam sibi contrarius sit, quando et prophetam se nominat et tamen signa sibi data non esse affirmat, cum prophetia maximum signum sit.
V. Quod necesse sit eum in altero horum duorum mentiri, quia si propheta fuit signa prophetica accepit, si signa non accepit propheta non fuit.
VI. Quod lux, ut fabula geniturae et nutriturae ipsius habet, inclusa costis Adae indeque costis Noae et sic per successiones usque ad ipsum, nulla umquam fuerit, sed est omnium risu dignissima.
VII. Quod eum praedixisse dicunt successuros sibi in regno – primo Abubarcharum, secundo Aomar, tercio Odmen, quarto Hali – et

quaedam alia falsum esse monstretur ex ipsius historici qui hoc refert relatione.

VIII. Quod rursus prophetarum eum esse non potuisse ex Evangelio Christi, cui ex aliqua parte credunt, comprobetur.

Capitula libri quarti:

I. Quod verba domini dicentis in Evangelio "Lex et prophetae usque ad Iohannem (Mt 11, 13)"non de omnibus prophetis dicta sint, sed de illis tantum qui universalem mundi salutem, quae per Christum facta est, ante Christum praedixerunt.

II. Quod et post Iohannem vel Christum alii prophetae fuerunt vel forte futuri sunt, qui non illa magna et singulariter salutem humanam operantia, sed quaedam ad quasdam proprie gentes, terras vel personas pertinentia prophetico spiritu praedixerunt vel fortassis praedicturi sunt, quorum exempla multa tenemus.

III. Quod nec de istis nec de illis Mahumetus fuerit, qui nec salutem, quae per Christum facta est, cum longe post Christum fuerit, praedixit, nec aliqua saltem minima ad prophetiam pertinentia dixit.

IV. Quod istud ex Alkorano eius ostenditur, in quo nihil prorsus propheticum scripsit, cum nulla hoc habeat ratio eum scilicet aliquid alicubi prophetice dixisse et hoc in illa sua iuxta illum sublimi et sola scriptura tacuisse, ubi, cum se prophetam dicat, nulla tamen prophetica narrat.

V. Quod tota scriptura Mahumeti nihil aliud sit quam faeces horridae et reliquiae foetidae haeresum ante quingentos quam ipse nasceretur annos ab universali sacrosancta totius orbis ecclesia damnatarum atque sepultarum, maxime autem Manichaeorum et apocryphorum scriptorum praecipueque Talmud exsecrandi libri Iudaeorum. Quas scilicet Saraceni haereses, quia veraces historias et gesta ecclesiastica non legunt nec legere sciunt, nec ipsa tempora nec ipsas haereses fuisse aliquando audierunt, et ideo istum Satanan quasi mira et nova dicentem animales et miseri susceperunt.

VI. Exhortatio et admonitio ut saltem hoc ultimo tempore, quando iam finis saeculi prope est, ad veram et sanctam Christianitatem veniant diaboli fabulas et deliramenta respuentes atque in crucem Christi et mortem, in qua sola vera et tota hominum salus est, per sacri baptismatis ablutionem credentes.

Editions and translations: *Petrus Venerabilis, Schriften zum Islam* 1985, 232–39; Kritzeck 1964, 217–19.

Studies: Iogna-Prat 1998, 343–45; Cutler / Cutler 1986, 22–51 and 52–80; Torrell / Bouthillier 1986, 182–83; *Petrus Venerabilis, Schriften zum Islam* 1985, xxi-xxv; Kritzeck 1964, 155–56; N. Daniel 1960, 39, 88–89, 164, 366 n. 38; Kritzeck 1956, esp. 190–92.

18
Peter the Venerable, Against the Sect of the Saracens

Author: Petrus Venerabilis (1092/94–1156) Abbas Cluniacensis (1122–1156)
Title: *Contra sectam sive heresim Sarracenorum*
Date: 1148–49 or 1154 (Y. Friedman); 1155–56 (R. Glei)[78]
Place: Cluny

This polemical treatise against the Saracens is the third of three works written by Peter the Venerable against "deviant" beliefs spread in twelfth-century Europe: heresy (*Contra Petrobusianos*), Judaism (*Adversus Iudeorum inveteratam duriciem*), and Islam. The *Contra sectam Sarracenorum* is also the completion of a task undertaken with the *Corpus Cluniacense* (see no. 16). In fact, the translation of original histories related to Muḥammad and Islam and, above all, of the Qur'ān, made possible a refutation of Muslim doctrine based on reliable grounds. Peter initially requested this refutation from Bernard of Clairvaux, but eventually carried it out himself. It seems that the *Contra sectam Sarracenorum* should have initially consisted of four (see no. 17) or five books, but manuscripts transmit only two; for this reason, it has been debated at length whether some books were missing or whether the initial project was modified or interrupted. Modern scholars now agree on either of the latter explanations.

The main treatise, addressed to Muslims, is preceded by a prologue in which Peter explains to a Christian audience the reasons for his decision to write a treatise against Islam: namely, that since the *machumeticus error* was spreading throughout the world, just as the deviant and dangerous heresies that had infested the *orbis christianus* during its early centuries, he felt obliged to defend the true religion as the Church fathers did and to save countless souls from perdition. His strategy is based on the refutation of the *status* of Muḥammad as divine law giver and as messenger and prophet sent by God. In fact, in the following two books of the treatise, the figure of the Prophet as a religious

78 *Petri Venerabilis adversus Iudeorum inveteratam duritiem* 1985, and *Petrus Venerabilis, Schriften zum Islam* 1985.

leader predominates over his life. Peter tries to demonstrate, through rational argument, that Muḥammad did not proclaim a divine law, but rather a compilation of Jewish and Christian principles he arranged in the Qur'ān. The Islamic traditional claims to the divine revelation of their sacred book is refuted point by point, and the Muslims are encouraged to embrace the Christian religion (book 1, text 1). Thus, Peter discusses the characteristics of prophecy, such as foreknowledge and the ability to make signs and miracles, in order to show that Muḥammad was not a prophet (book 2, text 2).

1 Petrus Venerabilis, *Contra sectam sive heresim Sarracenorum*, 1, 23; 26; 28; 34–35; 37–40; 42–48; 55–58; 60–61; 69; 73–75; 88 (in *Petrus Venerabilis, Schriften zum Islam*, 62, 64–66, 74–78, 80–84, 86–94, 104–10, 112–14, 124, 128–32, 148):

23 In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, unius omnipotentis et veri Dei[79], Petrus quidam, Gallus natione, Christianus fide, abbas officio eorum qui monachi dicuntur, Arabibus Ismaelis filiis legem illius qui Mahumetus dicitur servantibus. (…)

26 Hae sunt causae, quibus vos Christianus diligere, quibus vobis salutem debet optare. Harum altera divina, altera humana est: In illa praecepto divino oboedit, in hac naturae propriae satisfacit. Hoc modo ego de innumeris et inter innumeros servos Christi minimus vos diligo, diligens vobis scribo, scribens ad salutem invito – non ad salutem filiorum hominum, "in quibus", iuxta verba David, "non est salus (Ps 145, 3)", quia iuxta eundem "vana est salus hominis (Ps 59, 13)", sed ad illam de qua idem: "Salus autem iustorum a Domino, et protector eorum est in tempore tribulationis (Ps 36, 39)". Quae Psalmorum verba ea vobis de causa propono, quia Psalmos a Deo fuisse datos a vestro Mahumeto audio: Loquens enim Abdiae Iudaeo sic ait: "Unum quidem: Deus. ‹…› Duo vero: Adam et Eva. ‹…› Tria vero: Gabriel, Michael, Seraphiel. ‹…› Quattuor: lex Moisi, Psalmi David, Evangelium et Alfurcan". Item: "Nec enim simul descendit super me verbum Dei, quemadmodum simul data est lex Moisi, Psalmi David et Evangelium Christo". (…)

28 Ad ista vos: "Absit, ut aliter sentiat intellectus noster; absit, ut aliter se habeat professio nostra! Nos nihil de eo somniavimus, nihil prorsus confiximus. Sentimus de ipso, fatemur de ipso non iuxta figmenta cordis nostri, sed iuxta quod tradidit nobis missus ab ipso pro-

79 Here and in the following occurrences of *Deus* the capital is mine.

pheta noster. Ille cum sit ordine ultimus in prophetis et velut 'signaculum omnium prophetarum' et legis divinae non auctor sed lator, non deus sed nuntius, mandata caelestia a Deo per Gabrielem sibi missa nihil plus minusve continentia accepit, accepta patribus nostris nobisque servanda tradidit. Haec servamus, haec custodimus, his animas, his corpora, his vitam mortemque nostram dicavimus". (…)

(…)

34 Quare hoc? Quare inquam veritas lucem, falsitas appetit tenebras? Haec plane causa, haec est et nulla alia prorsus, nisi ea, quam Christus noster in Evangelio suo, quod ei datum Mahumetus vester et dixit et scripsit, de bene agentibus et mala facientibus profert: "Omnis", ait, "qui male agit, odit lucem, et non venit ad lucem, ne arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta (Io 3, 20–21)". Certe verba haec verba veritatis sunt. Verba sunt plane illius, quem Mahumetus vester de quo paulo ante scripsi immensis laudibus effert, quem in diversis suis Alkorani locis nuntium Dei, spiritum Dei fatetur, quem sine peccato vixisse, quem maiorem omni homine, etiam se ipso, non negat. Qui si absque peccato iuxta illum in terris conversatus est, mendax pro certo non est. Nam si notam mendacii non cavisset, utique non parvus sed magnus peccator fuisset. Eius verba sunt illa quae praemisi: "Omnis, qui male agit, odit lucem, et qui facit veritatem, venit ad lucem". Ad quid istud? Contra morem reprobum, contra legem inauditam, quae non licere vult, quod omnibus licet, quae agere contra se ex ratione volentibus auditum et aditum intercludit. Nam si mos ille, si lex illa veritatis est, quid timet ad lucem venire, ut manifestum fiat, quia in Deo vel a Deo sunt facta? Sed quid frustra longos circuitus de re cunctis nota facerem? Idcirco plane absque dubio mos ille, lex illa totiens nominata odit lucem, diligit tenebras, non fert arguentem, non patitur contradictorem, ne arguatur falsitas eius, ne nota fiat orbi terrarum doloso silentio tecta nequitia eius.

35 Attendite iam et super his et recolite verba illius vestri ut putatis prophetae, quam frivola sint, quam enervia, quantum omni robore veritatis ac rationis carentia: "Si quis", ait ille Deum sibi introducens loquentem, "tecum disceptare voluerit, dic te faciem tuam eiusque sequaces ad Deum convertisse, quod agendo tam legum scientes quam illitterati bonam legem sequentur. Sin autem, tuum est mea praecepta gentibus solummodo patefacere (Qur. 3, 20)". Item: "Si quis tecum de lege certamen inire voluerit, dic ei anathema et iram Dei talibus solummodo comminare (Qur. 3, 61)". Et iterum: "Nolite disputare cum

legem habentibus. Melior est enim caedes quam lis (Qur. 2, 191; 29, 46)". (…)

37 Nam quid est hoc: "Si quis tecum disceptare voluerit, dic te faciem tuam eiusque faciei sequaces ad Deum convertisse?" Si ergo, ut te ipsum alloquar, o Mahumete, si certe mihi tecum de lege tua, utrum iusta an iniusta sit, disceptare volenti nihil aliud responderis nisi "te faciem tuam eiusque faciei sequaces ad Deum convertisse", credam te vera dixisse? Credam te verum prophetam Dei fuisse? Credam legem, quam genti tuae tradidisti, a Deo tibi traditam esse? Vere me plus quam asinum si assensero, vere plus quam pecudem si acquievero. In quo enim mihite veraciter aliquid dixisse vel in modico fidem facis, si te faciem tuam ad Deum convertisse vel a Deo avertisse asseris? Sed et quod obsecro monstrum est, quod tibi dixisse Deum adiungis: "Quod agendo tam legum scientes quam illitterati bonam legem sequentur?" Quid agendo? Si dixeris faciem tuam te ad Deum convertisse, propter hoc igitur tam legum scientes quam illitterati legem tuam quam bonam dicis sequentur? Sed quid rem aperte ridiculosam persequor?

38 Hunc praecedentem sequatur et alius versus: Scribis enim Deum adiecisse: "Sin autem, tuum est mea praecepta gentibus solummodo patefacere". Quid est hoc? Dixeras Deum dixisse, quod si ea quae praemissa sunt diceres, "tam legum scientes quam illitterati bonam legem sequerentur". Quid est ergo quod addidisti: "Sin autem, tuum est mea praecepta gentibus solummodo patefacere?" Facis primo Deum loqui modo enuntiantis, et nunc subinfers verba dubitantis? Enuntiantis enim modo locutus est, quando dixit legem scientes vel sine litteris bonam legem secuturos; dubitantis vero, quando dixit: "Sin autem". Quod si enuntiative locutus est, cur omnes tam scientes quam illiterati tuam legem non sequuntur? Quod si dubitabat tibi credituros, quare dixit omnes legem tuam secuturos?

39 Sed sequitur et aliud quod praemisi capitulum: "Si quis tecum de lege certamen inire voluerit, dic ei anathema et iram Dei talibus solummodo comminare". Et hoc cui non liceat? Cui plane hominum hoc non facillimum sit? Quod praeceperis dicere mihi, hoc idem non prohibeor et ego dicere tibi. Sicut tibi leve est, ut mihi tecum de lege tua certamen inire volenti dicas anathema, ita mihi perfacile est, ut te mecum de lege mea agente si acquiescere nolueris, dicam tibi anathema. Si leve tibi est iram Dei mihi nisi tibi credidero comminari, ita et mihi vel cuilibet facile est eandem iram Dei nisi mihi acquieveris comminari pariter et imprecari. Estne igitur iustum, estne rationabile ut nulla mihi auctoritate proposita, nulla ratione praeostensa credam tibi, acquiescam

legi tuae, si nihil mihi aliud nisi anathema dixeris, si nihil aliud quam iram Dei comminatus fueris? Sed quia cuius ponderis haec tua verba sint brutis etiam pectoribus patet, procedo.

40 "Nolite", inquit, "disputare cum legem habentibus, melior est enim caedes quam lis (Qur. 2, 191; 19, 46)". Et hoc infernale consilium quis non videat? "Nolite", inquit, "disputare cum legem habentibus". Qui sunt legem habentes? Prout obscura hominis illius intelligere possumus, legem habentes nulli sunt alii quam Iudaei vel Christiani. Nam oculorum acie huc illucque diducta nullos alios in orbe legem habentes, quando haec ab illo dicta sunt, vel tunc fuisse vel adhuc esse video quam illos quos praemisi: Iudaeos scilicet aut Christianos. Hi plane non alii legem prius acceperant, acceptam iuxta suos libitus vel intellectus tenebant: Iudaei legem datam per Mosen, Christiani legem datam per Christum. Nam pagani vel vestrae stirpis Saraceni, qui vestrum Mahumetum praecesserant, legem prius accepisse dicendi non sunt. Nulla enim vel paganis ab aliquo lex data fuerat, quos solus error falsis nec nunc dicendis hominum opinionibus infecerat, nec Saracenis, quia necdum legis vestrae lator ne dicam auctor suprascriptus advenerat. (…)

42 (…) Soli ergo Iudaei vel Christiani ante Mahumetum vel eius tempore legem habentes dicendi sunt, quam non a se inventam, sed a Deo traditam acceperunt. De his igitur mihi videtur dictum ab eo: "Nolite disputare cum legem habentibus".

43 Cur hoc ab isto dictum est, cur ne cum legem habentibus disputarent ab eo praeceptum est? Si de veritate legis suae confidebat, quare suos disputare prohibuit? Si diffidebat, cur ea quae sui non possent defendere scripsit? Sed noverat aut ipse, aut – quod pace vestra dictum sit-, qui per eum loquebatur, Satanas, legis Iudaicae vel Christianae tantum esse robur, tam stabile fundamentum, ut non dicam humanis verbis vel rationibus obrui, sed nec vi bellica nec armorum fremitu nec tormentis dirissimis seu mortibus quibuslibet impulsum vel in modico posse nutari. Expertus fuerat illius primae legis tempore Iudaeorum in Machabaeis constantiam, evangelicae gratiae diebus in martyribus tolerantiam non posse praevalere aeternae sapientiae humanas rationes, invictae virtuti non posse resistere mortalium languidos et enerves conatus. Eapropter qui mundanam sapientiam, qui humanam virtutem legibus divinis iam subtractam cernebat, quomodo sibi lite proposita de victoria suae partis blandiri poterat vel saltem primos disputationum ictus perferre? Destitutus itaque omni resistendi praesidio confugit ad fugam et qui nil rationabile vel ponere vel obicere poterat, elegit silentium.

44 Sed ne ex toto adversae parti cedere videretur, pro ratione arma assumpsit, et furiosorum more nullum dans interroganti responsum ad lapides, fustes vel gladios se convertit. His armatus agentem contra se impetit, immo paene priusquam agere incipiat, velut ex improviso irruens fera crudelis exstinguit. Talem, tam iustum, tam rationalem disputationibus finem vester propheta Mahumetus, o Agareni, imponit, tam aequa sententia inter partes sibi adversas discernit, tale iudicium usque ad sua vel vestra tempora saeculis inauditum laudabilis arbiter profert. Nam ut praemisi, haec eius verba sunt.

45 Postquam enim dixit: "Nolite disputare cum legem habentibus", subdit: "Melior est enim caedes quam lis (Qur. 2, 191; 29, 46)". Et quid dicam? Deficiunt verba ad tantam absurditatem, tam bestialem crudelitatem, tam nefandam nequitiam confutandam. Vere avida humani sanguinis bestia Satanas hoc invenit, per hunc velut per organum sibi congruum hoc efflavit, cuius lingua sicut penna vel calamo usus tam inhumanum et immane facinus et dixit et scripsit. Sciebat fabulosam et nugacissimam, ut in suo loco probabitur, sectam aliter diu stare non posse, non ignorabat erroneum dogma velut aranearum telam levi negotio dissolvendum, si libera contra illud agere volentibus via pateret, si praedicatoribus verbi divini more antiquo adversus eam disputare liceret.

46 Non erat immemor olim "in omnem terram eorum sonum exisse et in fines orbis terrae eorum processisse verba (Ps 18, 5)", qui missi a Christo verbum aeternae vitae ubique disseminaverant et totum fere mundum ad agnitionem veritatis perduxerant. Intelligebat nullum eorum qui per eos crediderant credere potuisse, nisi prius audiret quod credere deberet, nec audire hoc posset, si praedicatore careret. Nam sicut ait quidam magnus Apostolus noster: "Fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi (Rm 10, 17)", non potuisset fides Christiana in hominum mentibus oriri non audita praedicatione, nec audiri praedicatio potuisset absque praedicatore. Et quia subtilis ad fallendum et perdendum perditus angelus maximo se fraudandum lucro noverat, sicut olim se fraudatum dolebat, si aditus audiendi sermonis Dei daretur, nec dubitabat se a cordibus deceptorum expellendum, si ille admitteretur, interposuit ferreum quem de profundo nequitiae consilio hauserat obicem, quem nullus transgredi posset. Fecit hoc ut atrium suum – heu proh dolor – iam magnum in pace custodiens securius possideret, ut, qui audito verbo salutis salvari poterat, tali arte auditu subtracto, in aeternum periret.

47 Propter haec omnia prolatum est ab illa vestro totiens nominato verbum tam sollemniter exsecrabile: "Melior est caedes quam lis". Et

litem quidem etiam Christiana lex improbat iuxta quod praemissus noster apostolus docet: “Servum”, ait, “Dei non oportet litigare (2 Tim 2, 24)”. Damnat enim talium litium animosas contentiones, quae fiunt non causa veritatis inveniendae, sed procaci studio propriae sententiae defensandae. Improbat plane ut dixi Christiana sobrietas superbas ac furiosas lites docens discipulum sapienter et modeste vel quae proponenda sunt proponere vel quae obicienda sunt obicere. Non approbat tamen, ut ille vester propheta, caedes nec dicit: “Melior est caedes quam lis”. Utrumque enim malum esse docet, utrumque damnabile esse non tacet. Sed cum utrumque ipsius iudicio improbetur, magis tamen horum alterum damnat. Non dicit: “Melior est caedes quam lis”, vel “Melior est lis quam caedes”, quia non recipit comparationem, quod omnino malum est, adiunctum rei, quae omnino bona est, vel e converso. De duobus enim bonis vel de duobus malis comparatio fieri potest, non de altero bono et altero malo, vel de altero malo et altero bono. Non igitur ut dictum est apostolus noster dicit, quod Mahumetus vester astruit, meliorem esse caedem quam litem vel litem quam caedem, sed caedem lite longe peiorem.

48 Et quae mens parum, ne dicam multum rationabilis hoc verum esse non videat? Disquirite universarum gentium iudicia, et quidquid uspiam terrarum sol videt scrutamini, utrum leges humanae in aliis multis diversae in hoc uno non conveniant, quo longe maiori poena plectitur iniustae caedis reatus quam iniuriosae litis excessus. Mirum si et leges vestrae, quas prudentes secundum carnem non ignoramus, in hac tam iustissima causa non concordant, quod natura ipsa etiam verbis tacentibus praedicat, maiorem iniuriam maiori poena puniendam, maiorem iacturam maiori ultione damnandam. Quod si ita est, meliorem esse caedem quam litem falsum est. Sed litem malam, caedem lite longe peiorem verum est. Quod si forte intellectus illius in eo quod dixit: “Nolite disputare cum legem habentibus” nec antiquos paganos legum quarumlibet inventores excepit, longe deformius et diffidentius hoc ab illo scriptum est, quando etiam cum illis, quorum leges nulla divinitatis auctoritate, nulla veritatis virtute subnixae coram processerant, disputare ausus non est. Quid igitur restat? Deponite tantum dedecus, neque vos tam turpi nota deinceps inuri patiamini, qua putatur in tantum vos diffidere de propria secta, in tantum eam omni rationis robore destitutam, ut ne dicam sponte, sed nec provocati in publicum prodire audeatis, aut cum quolibet vel minimo contradictore disputationum manum conserere. (…)

55 Iam ad praeposita sermo festinet et primo contra pessimum hostem Dei adiutus spiritu Dei ad proelium accingatur. Sed priusquam comminus manus conserere assueta ratio proeliandi suadeat, praemitto quod praemittendum est, quaero quod quaerendum est. Ex quo ab aliquot annis lex Mahumetica de lingua Arabica in patriam id est Latinam meo studio translata est, mirari non desino nec satis mirari sufficio, qua ratione propheta ille vester suo Alkorano quaedam de Hebraica, quaedam insuper de Christiana lege excerpta admiscuit, et, cum magnum se pro viribus utrique genti hostem exhibeat, velut Iudaeus aut Christianus plurima quae scribit legis eorum auctoritate confirmat. Si enim his quae nostra sunt credit, utique in quantum credit nullo rationabiliter resistente, nobiscum sentit. Quod si ex parte nobiscum sentit, cur non omnibus quae nostra sunt assentit? Si acquiescit Iudaicis vel Christianis scriptis ex parte, cur non acquiescit ex toto? Cur monstruosum se exhibet recipiendo ex scriptis nostris quod vult et reiciendo quod non vult? Nam lego eum introducentem in illo suo libro nomina vel gesta illorum, quos litterae Hebraicae sonant, cerno eum nominantem quos scripturae Christianae memorant (…).

56 Cum igitur ut dixi quaedam ex iam dictis scripturis excerpserit, cur non aut Iudaeus factus est cuncta Iudaica suscipiendo, aut Christianus Christiana ex integro volumina approbando? Cur bonam dixit legem Iudaicam quam non sequitur, cur Christianum Evangelium praedicat quod vituperat? (…)

57 Illa autem aeterna maiestas, quae Deus est, a quo omnis veritas, imo qui etiam essentialiter veritas est, sicut lux in tenebras non potest mutari, sic vel sono audibili vel inspiratione intelligibili creaturis rationabilibus loquens nescit mentiri. Inde constat quod cuncta mortalibus ab ipso tradita et per eos scripturae mandata vera sint, certa sint, indubia sint. Ex his colligitur, quod, si litterae Iudaicae vel Christianae, immo – ut verius dicam – sensus earum a Deo ad homines processit, et ab illo ipsis traditus est, ut veraces et velut rivus a fonte veritatis derivatus non ex parte, ut vester propheta facit, sed ex toto suscipiendae sunt, honorandae sunt. Cur ergo legislator vester partim has scripturas approbat, partim reprobat, partim suscipit, partim abicit? Nam sicut iam dictum est, si divinae sunt, non ex parte, sed ex toto suscipiendae sunt; si divinae non sunt, non ex parte, sed ex toto reprobandae sunt. Aut ergo suscipiat has scripturas sicut divinas, ut servet Alkoran suum, aut, si eas divinas esse negaverit, auferat quae inde assumpsit de Alkorano suo, immo iustiore assumpto consilio auferendo falsa, quae de falsis scripturis

assumpserat, falsificet simul et auferat eorum causa ipsum totum Alkoranum suum.

58 Ad haec aliquis vestrum: "Libros Iudaicos vel Christianos divinos fuisse non nego, sed sicut a primis auctoribus conscripti sunt. Sed novi processu temporis diversis casibus illa prima volumina perisse ac postmodum a quibusdam Iudaeis Iudaicos, a quibusdam Christianis Christianos reparatos fuisse. Qui primorum librorum velut originalem veritatem ignorantes tam ex variis praecedentium relationibus quam ex proprii cordis coniectura libros, qui nunc a Iudaeis vel Christianis habentur, prout libuit condiderunt ac vera falsis, falsa veris permiscentes omnem eis veritatis constantiam abstulerunt. Hac de causa libris huiusmodi, quibus utraque gens instanti tempore utitur, fidem non adhibeo, hac de causa falsatos vel corruptos affirmo. Electa sunt tamen a Deo et tradita prophetae nostro, quae vera esse constabat, atque ab illo scripturae legis nostrae admixta. Ista per illum legislatorem nostrum Deus inter verum falsumque discrevit mittendo ei per tomos ea quae ex ipsis scripturis vera esse noverat, non mittendo quae falsa esse sciebat". (…)

60 Et plane nullo vestrum, ut arbitror, resistente universis scripturis vestris iuxta vos sublimius et velut vertex omnium supra memoratum Alkoran vestrum exsistere praedicatur. Illud enim est, quod de caelis a Deo missum, et non simul sed paulatim ac per partes mense, qui apud vos Ramadan dicitur, prophetae vestro a Gabriele traditum affirmatis. Ipsum igitur ab illo suo principio, quod est: "In nomine Domini pii et misericordis; liber hic absque falsitatis vel erroris annexu veridicus (Qur. 1, 1–2)", usque ad illum suum finem, in quo rursum ait: "In nomine Domini pii et misericordis; te sanctificando omnium gentium Dominum, omnium regem, omnium Deum iugiter atque suppliciter exora (Qur. 114, 1–3)", ipsum inquam summae legis vestrae ex integro librum revolvite, et si aliquid de falsatis libris Iudaicis aut Christianis vel a Deo vel a vestro propheta dictum eruere inde poteritis, coram proferte.

61 Scrutamini et alios licet longe inferioris auctoritatis qui apud vos leguntur aut habentur libros, et, aut breve aliquod verbum aut saltem iota unum corruptas a quibuslibet quolibet tempore scripturas iam dictas significans nobis proponite. Sed non sumus adeo ignari aut expertes litterarum vestrarum, nec lingua Arabica adeo se subducere potuit cognitioni Latinae, ut aliquid earum rerum, quae ad causam assumptam pertinent, nos latere potuerit et utrum litterae vestrae in aliqua parte sui nostras falsatas esse contineant, nobis licuerit ignorare. Habet gens nostra plurimos in utraque lingua peritos, qui non tantum ea, quae ad reli-

gionem vel ritum vestrum pertinent, ex vestris litteris sollicite eruerunt, sed etiam quantum ad liberalia vel physica studia spectat, armariorum vestrorum intima penetrarunt. Ea de causa tam ex translatis litteris iamque Latinis quam ex ipsis Arabicis agnoscimus nec Alkoran vestrum nec librum Abdiae Iudaei nec "Genealogiam Mahumeti" nec quaelibet alia legem vel legislatorem vestrum sonantia volumina scripturas Hebraicas vel Christianas quolibet tempore aliquo casu falsatas esse vel in modico memorare. (…)

69 Sed quid loquor de Hebraeis, quid dico de aliis gentibus quod leges quibus vivunt sive a Deo traditas sive ab ipsis inventas non uno in loco contineant, sed per loca aut quibus dominantur aut in quibus morantur, diffundant? Vos, vos inquam convenio. Alkoran vestrum traditum ut dicitis a Deo Mahumeto vestro sola Mecha ubi iacet continet? Nulla hoc Arabiae alia civitas, nulla Aegypti, nulla Africae, nulla Orientalium civitatum vobis subditarum, nullum earum castrum, nullus vicus praeter Mecham Alkoran illud habet? Credo, nisi monstruose pertinaces esse velitis et veritati notissimae repugnare, tam vestro quam universarum gentium exemplo concedetis Iudaeos nullo tempore fuisse contentos simplici scripturarum suarum volumine nec pro fabuloso et mendoso immo nullo bruti animalis errore legem Dei in illo Iudaeorum a Babylone reditu potuisse perire. Affluebat enim ex diversis partibus orbis unde resumi non deerat facultas, unde rescribi ex innumeris exemplaribus posset. (…)

73 Si de historia – hoc est de rebus gestis – ab ipsa caeli et terrae creatione usque ad eorundem librorum finem quaestio est, nonne paene omnia, ut ibi leguntur, Mahumetus in Alkorano suo Deum sibi fingens loquentem fatetur? Hoc de caeli et terrae creatione, hoc de Adam et Eva, de paradiso, de nemore paradisi, de arbore prohibita et serpente, de expulsione a paradiso Adam et Evae, de Cain et Abel, de Noe et arca, de diluvio, de Abraham et Iacob, de Ioseph, de Mose et Aaron, de Pharaone et Aegyptiis, de Israel et Maris Rubri transitu, de prolixa illius populi per deserta peregrinatione, de terra Chanaan Israeli promissa et tradita ac, ut dictum est, paene de omnibus, quae libri illi referunt, licet multis subtractis, multis mutatis, multo insuper aggere mendaciorum admixto, illo suo barbarico ac prodigioso loquendi more plurima narrat. Sic de legislatione per Mosen – et inde similiter multa subtrahens – quaedam memorat. Cumque ex plurima parte Hebraicorum voluminum veritati attestetur nec, ut supra dixi, vel in modica sui parte falsata dicat, unde vobis haec innasci potuit opinio, quam non accepistis a magistro? Longe rectius, longe rationabilius haec cogitare potuistis, haec

loqui debuistis: "Et si nobis notae sunt Hebraicae vel Christianae scripturae, tamen ex hoc conicimus veraces esse, quia plurima ut ibi scripta sunt in lege nobis tradita propheta vester approbat, nulla vero vel ibi vel alibi improbat".

74 Ex his omnibus, quae supra scripsi, nec perditos nec falsatos Hebraicos libros fuisse aut necessario aut probabili argumento concludo. Si quaedam, ut apud Iudaeos scripta sunt, velut divino ad se facto responso suae vestraeque legi Mahumetus inseruit nec reliqua vel perdita vel falsata astruit nec vestrum aliquis quod de perditis vel falsatis eisdem scripturis vel suspicamini vel proponitis, probare potest, constat eas absque quolibet vel minimo mendacii naevo sicut a primis suis auctoribus editae sunt firmissimam summamque – ut divinas – veritatis arcem tenere. Sed nec in Alkorano vestro nec in aliis quibuslibet sectae vestrae libris quicquam de his legitur, nihil aliunde a vobis unde probari possit Iudaicos libros aut perditos aut falsatos affertur.

75 Clarum est ergo falsis obiectionibus ac suspicionibus longe reiectis saepe dictas scripturas non partim sed ex toto esse veraces, certum est nullo iam resistere praevalente esse divinas. His ita se habentibus addo, quod supra iam tetigi, necessario vos aut scripturas Hebraicas ex integro suscipere aut Alkoran abicere. Cum enim, ut iam dixi, multa in illo volumine sicut in Iudaicis libris habeantur, si falsati dicuntur, quae aut inde sumpta aut sicut ibi posita sunt, falsa omnino vel dubia esse probantur. Quod si falsa vel dubia in illa vestra lege scripta sunt, cuncta prorsus, quae liber ille continet, aut falsa aut dubia sunt. Nam nec ex falsatis libris aliquid potuit sumi nisi falsum et dubium, nec sicut ibi aliquid poni nisi falsum aut dubium. Sed constat, ut saepe dictum est, plurima aut inde sumpta aut quantum ad sensum pertinet sicut ibi leguntur in Alkorano posita. Constat igitur hac ratione legem illam, illam inquam legem vestram, quam de caelis missam gloriari soletis, non solum ex parte sed totam ex integro falsam vel dubiam. Quod si falsum vel dubium Alkoran vestrum vel dicere vel credere refugitis, urgente vos undique certa quae nec fallit nec fallitur veritate fateri cogemini libros illos, unde a Mahumeto vestro plurima vel sumpta vel quantum ad sententiam sicut ibi leguntur legi vestrae inserta sunt, non ex parte sed ex toto veraces, non ex parte, sed ex toto divinos. (…)

88 Haec interim dicta sint ad probandum, o Saraceni, ex ipsa lege vestra cui creditis litteras Hebraicas aut Christianas veraces esse ac divinas nec earum veritati obviare posse humana figmenta, quas non solum veritas invicta commendat, sed et ipse qualiscumque legislator vester sacras esse modo quem praemisi confirmat. Quod autem saepe dicta lex

vestra omni prorsus veritate destituatur ipseque ille, ille plane ille, nec propheta fuerit nec Dei nuntius, sed seductor et profanus, sequentia declarabunt.

2 Petrus Venerabilis, *Contra sectam sive heresim Sarracenorum*, 2, 93–96; 102–3; 117; 119–30; 151–54 (in *Petrus Venerabilis, Schriften zum Islam* 1985, 156–158, 164–66, 182–84, 186–98, 220–24):

93 Non defuerunt tamen nomini Christiano multiplices exorti in cordibus Christianorum errores, quos verax et veritatis sequax ecclesia Dei statim ut sensit reppulit, statim ut advertit damnavit. Ad quid istud, in hoc huius libri principio? Ut sicut dicere coeperam cogitetis et recogitetis non solum illos quos praemisi paganos, non solum Iudaeos, non solum Christianos haereticos, sed etiam vos potuisse falli, potuisse decipi, potuisse tenebras pro luce, falsum pro vero, seductorem pro propheta, et, ut Iudaei circa mundi finem facturi sunt, Antichristum pro Christo suscipere. Et ne ultra res differatur, iam non eminus iacula emittenda, sed comminus manus conserendae sunt, cum pace tamen, ut supra dixi, non cum furore; cum ratione, non cum insania; cum aequitate, non cum iniquitate, ne forte non videamur veritatis amore investigare quod verum est, sed studio partium defensare quod falsum est.

94 Dixi superiori et proximo libro: "Invito vos ad salutem, non quae transit, sed quae permanet, non quae finitur cum vita brevi, sed quae permanet in vitam aeternam. Hanc consequi, hac tempore a Deo praestituto frui mortalibus quidem datum est, sed non nisi illis, qui de Deo quod est, non quod non est, sentiunt, qui eum non iuxta cordis sui phantasmata, sed sicut ipse se coli et vult et praecipit, colunt".

95 Ad ista vos respondistis: "Absit ut aliter sentiat intellectus noster; absit, ut aliter se habeat professio nostra! Nos nihil de Deo somniavimus, nihil prorsus confinximus. Sentimus de ipso, fatemur de ipso non iuxta figmenta cordis nostri, sed iuxta quod tradidit nobis missus ab ipso propheta noster. Ille cum sit ordine ultimus in prophetis et velut 'signaculum omnium prophetarum' et legis divinae non auctor sed lator, non dominus sed nuntius, mandata caelestia a Deo per Gabrielem sibi missa nihil plus minusve continentia accepit, accepta patribus nostris nobisque servanda tradidit. Haec servamus, haec custodimus, his animas, his corpora, his vitam mortemque nostram dicavimus".

96 Audite ergo, quia iam tempus est, cui animas vestras, cui corpora, cui vitam mortemque vestram dicastis. Attendite, si tuto in loco spem vestram constituistis, si doctrinae salubri, si vero prophetae Dei et nuntio

credidistis. Prophetam eum vocatis, nuntium Dei dicitis. Concedimus quod vero Dei prophetae credendum est, quod vero Dei nuntio acquiescendum est. Sed videatur ut dixi, utrum vere Dei propheta fuerit, utrum vere nuntius Dei sit. Ad quod advertendum, quid prophetia sit, quid dicatur, videte. (…)

102 At Mahumetus vester, o Agareni, unde propheta a vobis probabitur? An quia quae erant prius ignota mortalibus revelavit praeterita? An quia quae alios latebant indicavit praesentia? An quia quamlibet parva et vilia praesensit et praedixit futura? Unde hoc inquam ei, ut propheta dicatur? An quia ipse saepe in Alkorano suo se prophetam nominat? Si prophetam se nominat, ostendat quid propheticum dixerit, quid propheticum fecerit. Ostendite et vos ipsi mihi, qui eum prophetam creditis, qui eum prophetam dicitis, unde propheta praeteritorum, unde propheta praesentium, unde propheta rerum futurarum appareat. Revolvite saepe nominatum Alkoran vestrum, scrutamini totum textum illius vestrae caelestis ut putatis scripturae, relegite ac recensete ab illius libri prima Azoara – hoc est oraculo –, quod intitulatur "De bove ‹ducentorum› octoginta quinque verborum (Qur. 2)", ac transitum facientes per Azoaram "De gente Ioachim ducentorum verborum (Qur. 3)", ac per alias per totum nefandi illius operis corpus diffusas usque ad Azoaram centesimam vicesimam tertiam, quae in ultimo posita libro illi finem imponit, cursum celerem continuate. Probate ex iam dicta illa vestra sublimi scriptura eum saltem unum et solum verbum propheticum protulisse.

103 Et ubi magis, si propheta fuit, eum se ostendere prophetam decuit quam in libro caelitus ut scribit per tomos allato sibique a Deo per Gabrielem transmisso (Qur. 2, 97)? Ubi se magis ostendere prophetam debuit quam in libro, cui super omnia inhaeretis, cui totam fidei vestrae summam credidistis, cui salutem vestram, cui ut supra scripsi corpora vestra et animas devovistis? Quae causa esse potest, ut Deus eum prophetam nominet et a Deo ut dicit propheta vocatus nulla prophetica praedicet? Quis umquam praecedentium prophetarum a Deo propheta dictus est, ipse tamen nulla prophetica locutus est? (…)

117 Quid simile, o Agareni, tot tantisque tam maximis prophetis vester ille, ille plane, ille vester propheta saltem de re qualibet vili et modica aut praesciit aut praedixit? Proponatur liber eius, revolvatur Alkoran eius, sublimis illa et caelestis iuxta vos ut dixi scriptura, nulla Azoara excepta per verba singula replicetur, procedat ille ad publicum tantorum propheta populorum et se aliquid ut dictum est vile vel modicum prophetice praedixisse ex libro quem suis reliquit ostendat. (…)

119 Quare ergo propheta iuxta vos tam famosus aliqua saltem modica prophetiae scintilla in tam frequentibus suis contra hostes expeditionibus sibi ne dicam alteri non consuluit? Quare, cum saepe victus de proeliis fugerit, se vincendum ab hostibus non praescivit? Quare non praevidit et praecavit in quodam suo procinctu, cui ipse interfuit, unum sibi de inferioribus dentibus dentem excutiendum, labrum praecidendum, vulnera fronti et faciei suae ab hostibus inferenda? Sed quid exspecto, o Ismaelitae, aut a vobis aut ab ipso proferri ex iam dicto Alkorano (hoc est lege vestra) aliquid prophetam vestrum prophetice praedixisse, ne dicam aliqua ex praedictis ut ab eo praedicta sunt contigisse? Quid enim ex praedictis ab eo provenire potuit, de quo clarum est quod nihil praedixerit?

120 Sed forte opponet vestrum aliquis et producet ad medium velut magnum quiddam scripturam aliam, genealogiam eius, actus quosdam ipsius et proelia continentem. In qua legitur eum praedixisse duodecim de gente propria vel familia, quae Chorais dicebatur, singillatim sibi invicem succedentes se mortuo principaturos, ex quibus tres primos nominasse scribitur: Eubocaram, Aomar, et Odmen. Sed nec sic, nec sic prodesse poterit parti suae diabolica fraus, nec pro splendore tenebras, pro lucis angelo Satanan fuligineum ingerere praevalebit.

121 Et quis nobis, o Agareni, quos causa assumpta cogente totiens nomino, ad probandum hunc de quo agitur prophetam Dei non fuisse, quis inquam aptior ad hoc probandum inveniri poterit quam ipse quem Dei prophetam dicitis? Si plane ipse se negaverit prophetam, numquid ipso resistente eum dicetis prophetam? Hoc quomodo? Audite, et si aliquis in vobis rationabilis intellectus superest, advertite. Et ne diutius vos protrahens plus nimio suspensos teneam, audite ipsum loquentem in Alkorano vestro, cui scripturae ab aliquo contradici nefas putatis: “Quicquid”, ait, “inveneritis pro me scriptum, conferte illud cum Alkorano, et si ei non concordaverit, scitote quia innocens sum ab illa scriptura et non est mea”. Conferatur ergo scriptura iam dicta cum isto Alkorano, et videatur utrum concors cum illa aut discors ab ipsa sit.

122 Dicit illa ut iam dictum est eum praedixisse duodecim viros de stirpe vel gente sua, quae Chorais vocabatur, principatui suo post se singillatim principaturos, quorum primos tres ut praemissum est nominat. Hoc quidem scriptura illa ab alio quam ab ipso edita. Ipse vero non alius e contra: “Quicquid inveneritis pro me scriptum, conferte illud cum Alkorano, et si ei non concordaverit, scitote quia innocens sum ab illa scriptura et non est mea”. Non concordat autem cum Alkorano, quoniam totus ipsius libri textus nihil ab eo prophetice dictum

sonat, nihil de futuris eum praedixisse scribit. Nulli ergo magis – ut iudicia tam ecclesiastica quam Romana, immo tam divina quam humana fatentur et ratio ipsa docet – nulli inquam magis quam de se confesso credendum est. Postponantur igitur et tantae dignitatis quantum ad vos libro undecumque occurrentia scripta supponantur, quia teste Mahumeto vestro, si qua scriptura – ut eius utar verbis – non concordavit Alkorano suo, innocens est ab illa et non est eius.

123 Nonne ista, o viri, sufficiunt ad comprobandum eum non esse prophetam? Sed succedant his alia, et impium, immo perditissimum hominem ab omni prophetica gratia etiam ipso fatente procul exclusum declarent. Introducens enim velut poetico figmento nequam et mendax homo Deum sibi loquentem sic in Alkorano ait: "Tu quidem nequaquam ad eos cum Dei miraculis manifestis venies, quoniam ea velut odiosa atque contraria reiciunt et veritati ad eos venienti contradixerunt (Qur. 6, 4–5)". Et rursum: "Nisi sciremus eos tibi non credituros, <sicut nec aliis crediderunt>, daremus tibi signa et prodigia (Cfr. Qur. 17, 59)". Quid dicam? Quis digne mirari, quis effari, quis congruis verbis irridere tantam hominis stultitiam, immo insaniam potest?

124 Et ut ad ipsum de quo agitur verba convertam: Haeccine tota causa est, o Mahumete, qua sine miraculis missus a Deo homines venisti, quoniam ea velut odiosa atque contraria reiecturi erant et veritati ad eos venienti contradicturi? Haeccine inquam causa est, qua signa et prodigia tibi data non sunt, quia praesciebat Deus eos tibi non credituros, sicut nec aliis crediderunt? Si hoc tibi a Deo ut dicis dictum est, falsa est plane, falsa est absque dubio praescientia Dei. Quomodo enim iuxta haec quae proponis falsa non est praescientia Dei si praescivit homines tibi etiam cum signis et prodigiis misso non credituros, cum sine miraculis, signis et prodigiis misso non credituros, cum sine miraculis, signis, et prodigiis nugacissimis fabulis tuis populi multi crediderint, sectae nefariae acquieverint, infernali doctrinae tuae se ipsos nil morati subdiderint? Et cui hoc commentum tuum, cui plane non appareat enerve, fragile, testeum?

125 Elige certe, elige de duobus quod malueris: Aut dic Deum in praescientia sua errasse, dic mentitum esse, quod tibi non credituros homines etiam cum signis et prodigiis dixerit, cum tibi Arabes, Persae, Syri, Aegyptii multaque pars Afrorum etiam sine miraculis crediderit, aut, si fateri vereris Deum errasse, Deum mentitum esse, aufer falsa, aufer blasphema de libro tuo, immo quod sanioris consilii est, damna ut erroribus, ut mendaciis, ut blasphemiis respersum totum Alkoran tuum.

126 Sed quid est et illud, quod, postquam Deum inducis tibi loquentem quod praemisi: “Nisi sciremus eos tibi non credituros”, addis: “sicut nec aliis crediderunt”? Qui sunt isti alii, quibus homines non crediderunt? An forte Moses? An forte ipse Christus? Non occurrunt alii, non occurrunt plane alii, de quibus hoc te sensisse, de quibus hoc te dixisse conicere possim. Sunt hi summi et soli legislatores in orbe: Moses Iudaeorum, Christus universarum gentium. Moses venit cum signis et prodigiis. Credidit Mosi visis signis et prodigiis Iudaeorum populus, credidit Christo eiusque apostolis visis maximis et innumeris miraculis mundus. Qui sunt ergo de quibus dixisti: “sicut nec aliis crediderunt”? Istis enim miracula facientibus crediderunt a Deo inspirati homines, tibi sine signis vana et falsa loquenti a te decepti crediderunt homines. Falsum est ergo oraculum tuum, quo tibi a Deo dictum finxisti nec illis credidisse nec tibi credituros homines.

127 Sed redeo ad illud quod probare proposui: tuo te testimonio prophetam non esse. Quando enim signa tibi a Deo data non esse affirmas, utique te prophetam negas. Quid enim insignius prophetia, quod signum maius prophetia? Quid enim rectius signum, quid prodigium, quid miraculum vocatur, quam aut praeterita quantum ad homines ignorata referre aut praesentia reserare aut futura praedicere? Cum ergo de praeclaris quae a Deo dantur signis prophetia sit, cum tibi signa a Deo data non esse praedicas, prophetam utique te esse negas. Aut igitur profitere signa tibi a Deo data esse et propheta permane, aut, si tibi signa data non sunt, propheta esse desine. Urget enim undique te coartans ratio, ut, si sicut dictum est signa tibi esse data negaveris, prophetam te pariter diffitearis. Si data tibi dixeris, necesse est ut Deum mendacii arguas, necesse est ut, quod mendaciter scripsisti, corrigas.

128 Et quia monstruosa verba tua et hactenus inaudita paene obstupescere me cogunt, quis, o miser, ex universorum collegio prophetarum sic se dixit prophetam ut tu, sic se voluit credi prophetam ut tu? Vitabant illi ut veri et humiles servi Dei gloriam magni nominis, et cum vere Dei prophetae essent, prophetas se dicere salva quantum poterant veritate refugiebant. (…)

129 At vester ille, et quod satis admirando frequentare non possum, ille prophetam se dicit, Deum in scriptis suis se vocantem prophetam introducit. Et cum paene usque ad nauseam se Dei prophetam dicat, affirmet et replicet, nihil de futuris loquitur, nihil propheticum sonat, nihil a se non solum praedictum vel impletum ostendit, sed nec implendum praedicit. Taceo illa quae de paradiso voluptuosa vel de inferno phantastica promittit, in quibus ante non potest apparere propheta,

quam ab illis qui in paradiso vel in inferno fuerint probentur impleta. Non fuit ipsi nec esset difficile scribere et scripto inducere Deum me vocare prophetam, non esset difficile praedicare me hominibus Dei prophetam. Possem fingere quae vellem de his quae post finem mundi et post rerum occasum aut futura sunt aut non, nec possem de mendacio argui in hac vita praedicendo ea quae futura sunt aut non post hanc vitam.

130 Sileat ergo commentum diabolicum et sicut supra dixi fragile, enerve ac testeum, quia propheta credi non potest praedicendo ea quae post mundi huius finem futura sunt, nisi se probet prophetam in his et ex his quae ante mundi finem sunt. Assumat, si vult propheta credi, testes prophetiae suae non ex mortuis sed ex viventibus, non ex his quae post mortem implenda promittat, sed ex his quae ante mortem impleta ostendat. Hoc modo, hoc tali tamque evidenti argumento credit Christianus prophetis suis, non quia tantum prophetas se dixerunt, sed quia prophetas se esse evidentibus signis, claris miraculis ipsisque ab eis rerum praedictarum effectibus absque aliquo dubietatis vestigio comprobarunt. Aut ergo talibus indiciis te, o Mahumete, ostende prophetam, aut, si hoc non potueris, desine te, o damnate atque damnande, vocare prophetam. Et licet quae praemisi sufficere possint ad demonstrandum longe te esse a prophetica gratia, aggrediar tamen velut ab altero exordio ista legentibus ostendere te non esse prophetam. (…)

151 Et quoniam iam communes nobis vobisque, o Agareni, libri iam dicti facti sunt, ad coepta sermo recurrat, et qua de causa tot prophetarum exempla coram produxerit indicet. Mahumetum legislatorem vestrum prophetam vel Dei nuntium non fuisse ex superioribus plene quidem probatum est, sed adhuc ob maiorem evidentiam ista lecturis conferendam iuxta praemissas divisiones probandum est. Nam ut supra scripsi, prophetarum vel qui fuerunt vel qui dicti sunt, alii boni, alii mali. Bonorum alii praedicentes universalia, alii particularia, alii de eisdem simul universalia et particularia vel personalia. Quos nominatim ad medium deduxi, et quae de tripertita propheticae gratiae distributione gratia quemque contigerit, singillatim expressi. Hoc ea de causa, ut tu, quicumque Mahumetum prophetam nominas, quicumque eum prophetam affirmas, ostendas et aut auctoritate aut ratione probes eum aut de universalibus esse prophetis universale aliquid, aut de particularibus particulare aliquid, aut de personalibus personale aliquid praedicendo fuisse prophetam.

152 Sed quid frustra laborem insumerem? Quid in vanum certarem? Invitavi et invito, provocavi et provoco ut respondeas, qua vi, qua

ratione, quo figmento veraci vel fallaci hominem hunc, o tu Arabs, prophetam esse dicis. Praedixitne aliqua ad universalem mundi salutem pertinentia, unde universalis iuxta praefatam divisionem dici possit propheta? Praedixit aliqua, unde particularis ad quosdam non ad omnes pertinentia praedicens possit dici propheta? Praedixit aliqua, unde non ad quosdam pluraliter, sed ad quosdam personaliter vera aliqua priusquam fierent prophetizans possit probari propheta? Sed quid errori tuo pertinacius militans et saluti tuae contrarius, quae salutis sunt refugis, quae perniciosa sequeris? Dic, dic iam, si quid habes! Ostende Mahumetum tuum ex aliqua praedictarum divisionum parte aut prophetam esse universalem aut particularem aut simul utrumque aut personalem, hoc est non ad universos vel ad multos, sed ad quosdam pertinentia prophetantem.

153 Sed quid agis? Quid me suspensum tenes? Dic si quid habes, ut iustificeris. Haec quidem verba Dei sunt, sed et post ipsum et cum ipso etiam mea sunt. Si quid magnum, si quid saltem vile vel modicum prophetico spiritu dictum vel scriptum ex Alkorano tuo totiens et usque ad taedium nominato proferre potes, profer, enarra! Invenisne ut supra iam dictum est in toto illo libro tuo – iuxta te sacro, iuxta nos exsecrando – aliquid ab illo tuo propheta prophetice dictum de praeteritis, aliquid de praesentibus, aliquid de futuris? Nam in hac ut praemissum est trina distinctione totius propheticae gratiae summa consistit. Nam quaecumque prophetice praedicuntur, aut sunt ut dictum est de praeteritis aut de praesentibus aut de futuris, sive sint illa quae dicuntur universalia, particularia vel personalia, vel instanti tempore vel prope vel longe post futuro praedicta. In quibus ergo propheticae gratiae divisionibus tam subtiliter et diligenter exquisitis prophetam tuum, o Arabs, contra quem ago invenire poteris?

154 Sed refugio obicere, quae iam obieci. Nam nec universalem nec particularem nec personalem eum esse prophetam probavi; nec de praeteritis aliqua revelasse nec de praesentibus aliqua demonstrasse nec de futuris aliqua prophetasse ostendi. Si haec ita se habent, non est hic tuus vel alicuius ut dicebas propheta. Sed ut ex praemissis colligitur, nihil prorsus propheticum dixisse vel scripsisse legitur. Non est igitur propheta.

Editions and translations: PL 189, cols. 659–720; Kritzeck 1964, 220–91; *Petrus Venerabilis, Schriften zum Islam* 1985, 30–224.

Studies: Tischler 2008; Lejbowicz 2006; Hasse 2006; Vones 2006; Martínez Gázquez 2005; Maztnak 2002, 168–83; Iogna-Prat 1998, esp. 324–59; Tolan 2002, 156–58; Reeves 2000, 90–91; Senac 2000, 111; Martínez Gázquez 1998; Tolan 1998; Anawati 1994, 27–31; Cutler / Cutler 1986, 22–51 and 52–80; *Petri Venerabilis adversus Iudeorum inveteratam duritiem* 1985, LXIII ff.; *Petrus Venerabilis, Schriften zum Islam* 1985, xxi-xxviii; Kedar 1984, 99–104; D'Alverny 1976; D'Alverny 1965; Kritzeck 1964, passim; Southern 1962, 37–45; N. Daniel 1960, 209–10 and passim; Kritzeck 1956; Monneret de Villard 1944, 18; Leclercq 1946.

19
Richard of Cluny, Chronicle

Author: Richardus Cluniacensis or Pictaviensis (d. 1174)
Title: *Chronicon*
Date: mid-12th century
Place: Cluny?, France

Richard, a Cluniac monk, possibly native of Poitiers, dedicated his universal chronicle to Peter the Venerable, ninth abbot of Cluny (see nos. 16; 16.1; 17; 18). This work, relying on numerous late Antique and Medieval sources, had extraordinary success throughout the late Middle Ages, and was regarded as a source and a model for the subsequent historiographers, among whom may be mentioned Martinus Polonus (see no. 42). In the section of the *Chronicon* devoted to the reign of Emperor Heraclius, Richard inserts an *excursus* "on the coming-forth of the Saracens," essentially a biography of Muḥammad followed by the deeds of his successors. Although the main story is taken from Anastasius the Librarian's *Historia Ecclesiastica* (see no. 6), mentioned by Richard himself, it presents peculiar and interesting features, such as the emphasis on the role of the Jews in recognizing Muḥammad as the Christ, and the reference to a poem, very popular in France, on Muḥammad's law–a possible reference to Gautier de Compiègne's *Otia de Machomete*, written a century before.[80]

Richardus Cluniacensis, *Chronicon* (in ms. Paris. lat. 4934, fols. 90v-91r): De agressione[81] Sarracenorum[82]

---

80 This poem, written after 1137, is an important example of Muḥammad's legendary biographies (see Di Cesare 2011 and D'Ancona 1994). It was translated into Old French in 1258 by Alexandre du Pont as *Le roman de Mahomet*. Both texts are available in *Le roman de Mahomet de Alexandre du Pont (1258)* 1977. See also: Hotz 2002 and Tolan 2002, 135–47.

81 De agressione] *lege* De egressione.

82 Sarracenorum] Iudeorum *super rasuram scripsit* P[1].

His eciam temporibus, Sarraceni a suis regionibus agressi[83] sunt <ad> uniuersitatis desolationem una cum Maumoth Sarracenorum Arabumque principe et seudopropheta (sic). Ipso enim tempore uenit auditio eius et omnes extimuerunt. Ad[84] uero decepti hebrei in principio aduentus eius estimauerunt illum esse qui expectabatur Christus, ita ut quidam eorum qui intendebant ei accederent ad eum et illius religione susciperent, Moysi in pectoris Dei legem dimissa, et erant cum ipso degentes usque ad necem eius.

Porro Maumeth de quadam nobili tribu Hysmaelis ortus est a patre pupillus relictus. Qui, cum esset magus, ausus est sibi ad quandam introire mulierem locupletem nomine Cadicati atque, ut Anastasius Rome Sedis bibliothecarius scribit, cum camelis eiusdem uidue, quam postea duxit uxorem, apud Egyptum et Palestinam cum Iudeis et Christianis conuersans quasdam ab utrisque scripturas capiebat, unde postea heresim que adhuc durat fabricauit.

Docuit autem auditores suos paradisum, scilicet carnalis cibi et potus conmixtionisque mulierum esse, fluuium uini mellis ac lactis et deliciarum affluentem uoluptate. Docuit insuper sectatores erroris sui multa turpia de resurrectione.

Fuit enim epilenticus et quocienscumque caderet dicebat uxori sue se tunc cum angelo colloqui ne ab ea propter morbum contemneretur. Credidit itaque stulta et referebat mulieribus quod uir eius esset propheta. De mulieribus uero uerbum peruenit ad uiros, quorum sibi plurimi credentes uerba eius quasi celitus missa audiebant. Fingeba[n]t enim quedam que ab angelo audita narrabat.

Viri tamen ciuitatis sue Corais nomine sibi credere noluerunt, unde, princeps latronum factus, multa mala eis intulit.

De principatu tandem peruenit ad regnum, unde, magis ui quam predicatione, sibi multos adquirebat. A quodam tamen monacho nomine Sergio nestoriano, et ob hoc de monasterio suo expulso, iuxta heresim suam multa de Christo edoctus est. Habebat[85] enim eum apud Mecham in cella residentem et quem tanquam ad Deum sepius ueniebat.

Habuit autem Maumeth plures socios qui post eius mortem proprias hereses condiderunt, inter quos Ali ualde prevaluit.

---

83 agressi] *lege* egressi.
84 Ad] *lege* At
85 Habebat] habebit P *corr.* P[1]

Scripsissem et enim de eo plura nisi errores libri eius iam publice in Francia a quodam metrice scripti legerentur.

Tenuit heresim occulte annis x et in propatulo similiter x. Mortuus est Maumeth apud Mecham, anno ab Incarnatione Domini dcxxii anno inperii Heraclii xxi. Abubacarus autem cognatus eius apud Arabes post eum regna<ui>t[86] annis ii et dimidio. Regnauerat autem in Perside perempto rege Sirois, qui fuit filius Chosdroe, post quem Hummarus Sarracenorum princeps efficitur.

(…)

Editions and translations[87]: AIMA 4, cols. 1075–1140; Martène / Durand 1728, cols. 1160–74; MGH Scriptores (in Folio) 26, 76–84.

Studies: Saurette 2005–6; Kühl 1999; von den Brincken 1973, 264; Lamma 1961; Cairns 1984; von den Brincken 1957, 205 ff.; Schnack 1921; Berger 1879, 45–140.

86 regnat] e regnat P

87 The *Chronicon* has never been edited in its entirety. The editions mentioned here are partial and do not include the section *De egressione Sarracenorum*.

20
Otto of Freising, Chronicles or History of the Two Cities

Author: Otto Frisingensis (ca. 1114–1158)
Title: *Chronica* or *Historia de duabus civitatibus*
Date: before 1146
Place: Freising, Germany

Otto was a Cistercian monk, educated in Paris, who in 1136 became Bishop of Freising. In 1147 he took part in the Crusade led by Conrad III and had the opportunity to visit Jerusalem. The year before this journey, he completed his great universal chronicle in eight books, entitled *Chronicles* or the *History of the Two Cities*, in which he interprets history as a contrast between the city of God, Jerusalem, and the city of men, Babel. In this work he deals with numerous events that had transpired in the East, among them the first mention of Prester John and two references to Muḥammad. The first reference to Muḥammad (text 1) is situated in the eighth year of the reign of Heraclius; Otto writes that Muḥammad was living at that time, the son of a pagan man descending from Ishmael and of a Jewess, and who is held in great respect by the Saracens. The second reference (text 2) has a clarifying nature. In fact, narrating the martyrdom of Thiemo, captured by the Saracens and obliged to worship idols, Otto notes that there is no doubt that the saint was killed because of his faith, but that the episode of worshiping idols is improbable. It is well known, he continues, that all the Saracens worship the unique God and respect the Scriptures, though they believe that Jesus was a man and not the son of God, and that Muḥammad, whom they honor and venerate, was the greatest among the prophets. Otto also quotes from the beginning of the "Gospel of Muḥammad, son of God, the highest prophet," which consists of an invitation to physical purity.

1 Otto Frisingensis, *Chronica* lib. 5, 9 (in MGH Scriptores Rerum Germanicarum 45, 241):

Circa idem tempus (scilicet anno imperii Heraclii VIII) Mahmet, quem Sarraceni hactenus colunt, ex stirpe Ismahelis patre gentili et matre Iudea fuisse dicitur.

2 Otto Frisingensis, *Chronica* lib. 7, 8 (in MGH Scriptores Rerum Germanicarum 45, 317–18):

Quos (scilicet nobiles ex Italia, Aquitania et Germania Ierusalem pergentes) Alexius imperator in artis locis fraudolenter expositos pene omnes crudeliter extinxit, elegantioribus ex eis captis et Mempheorum regi seu ammiraldo presentatis. Quam historiam miserabiliter ac luculenter in modum tragediae quidam ex his, qui se eidem expeditioni interfuisse testatur, executus est. Comprehensus inter alios venerabilis presul Themo ad ydolatriam, ut tradunt, angariatur. Ille, inducias petens, fanum ingressus animi et corporis viribus robustissimus ydola, quae adorare debuit, non deos, sed opera manuum ostendens in frusta comminuit. Ob ea productus ac exquisitis suppliciis et tormentorum generibus affectus glorioso martyrio coronatus est. Quod ob fidem Christi passus sit, fidelissima traditio habet; quod autem ydola comminuerit, ex hoc credere difficile est, quia constat universitatem Sarracenorum unius Dei cultricem esse librosque legis necnon et circumcisionem recipere. Christum etiam et apostolos apostolicosque viros non improbare, in hoc tantum a salute longe esse, quod Iesum Christum humano generi salutem afferentem Deum vel Dei filium esse negant Mahmetque seductorem, de quo supra dictum est, tanquam prophetam magnum summi Dei venerantur et colunt. Cuius seductionis et, ut ipse mentitur, predicationis tale apud eos esse traditur exordium: *Inicium evangelii Mahmet filii Dei, prophetae altissimi: 'Lavamini, mundi estote'.* Quod preceptum predicta gens stolide servans secretiores corporis partes cottidie abluere solet.

Editions and translations: MGH Scriptores Rerum Germanicarum 45, 1–457; *Otto Bischof von Freising, Chronik oder die Geschichte der 2. Staaten* 1961; *The Two Cities* 2002.

Studies[88]: Goetz 2007, 89–113, 433–76; Schieffer 2007; Bagge 2006; Classen 2006; Schneidmüller 2004; Rotter 2004; Constable 2003;

88 Since the bibliography on Otto von Freising's is very rich, I have selected only some recent contributions and specific ones dealing with the passages transcribed here.

Tolan 2002, 109; Kedar 1984, 88; von den Brincken 1973, passim; Southern 1962, 36.

21
William of Tyre, History of the Deeds Done Beyond the Sea

Author: Wilhelmus Tyrensis (1130–1183)
Title: *Historia rerum gestarum in partibus transmarinis*
Date: before 1183
Place: Latin Kingdom of Jerusalem

In addition to his renowned and successful history of the Crusades up to the year 1183, William, Bishop of Tyre, dealt with Muslim history from Muḥammad to Ṣalāḥ al-Dīn in a work, regrettably lost, entitled *Gesta Orientalium Principum*. James of Vitry (see no. 31), Matthew Paris (see no. 36), quite possibly William of Tripoli (see no. 44) read it, but it is still *sub iudice* to what extent they made use of it in their writings. However, William himself refers to the *Gesta Orientalium Principum* in the opening chapter of the *Historia*, providing fascinating insight into its content, an important element of which was the life of Muḥammad. In fact, narrating the conquest of Jerusalem by ʻUmar, "the third successor in the reign and heresy of Muḥammad," he states that he had exposed in another work (*alibi*) who he was, his origins, his foolish claim to be a prophet sent by God, and his life, his reign, and the deeds of his successors. A passage immediately preceding these adds remarkable details concerning William's attitude toward Muḥammad, as he seems to quote certain elocutions formulated by Peter the Venerable in his *Summa* (see no. 16.1).

Wilhelmus Tyrensis, *Historia rerum gestarum in partibus transmarinis* 1, 1 (in *Willelmi Tyrensis Archiepiscopi Chronicon* 1986, 105–6):

Docent veteres Historie, et idipsum etiam habent Orientalium traditiones, quod tempore Heraclius Augustus Romanum administrabat imperium, Mahumet primogeniti Sathanae, qui se prophetam a domino missum mentiendo, Orientalium regiones, et maxime Arabiam seduxerat, ita invaluerat doctrina pestilens, et disseminatus languor ita universas occupaverat provincias, ut eius successores iam non exhortatio-

nibus vel predicatione, sed gladiis et violentia in suum errorem populos descendere compellerent invitos.

Cum enim predictus Augustus, victor reversus de Perside, unde crucem dominicam cum gloria reportaverat, adhuc in Syria moram faceret et per Modestum virum venerabilem, quem Ierosolimis ordinaverat episcopum, ecclesiarum ruinas, quas Cosdroe, Persarum satrapa nequissimus, hostiliter deiecerat, in priorem statum, datis sumptibus necessariis, reformari precepisset, Homar, filius Catap, a predicto seductore tercius erroris et regni successor, cum infinitis Arabum copiis egregiam Palestinorum urbem Gazam iam occupaverat violenter, unde postmodum Damascenorum fines cum suis legionibus et infinita multitudine, quam secum trahebat, ingressus Damascum expugnaverat, predicto imperatore adhuc in Cilicia rei exitum expectante.

(…)

Quis autem fuerit predictus Mahumet et unde et quomodo ad hanc proruperit insaniam ut se prophetam mentiri et a Deo missum dicere presumeret, cuius porro vite et conversationis, quam diu regnaverit et ubi et quos demum habuerit successores et quomodo pene orbem universum pestiferis eius repleverint dogmatibus, qui eum in eodem errore sequuti sunt, alibi disseruimus diligenter, sicut ex subsequentibus datur intelligi manifeste.

Editions and translations: PL 201, cols. 209–891; *Willelmi Tyrensis Archiepiscopi Chronicon* 1986; *William of Tyre, A History of Deeds Done Beyond the Sea* 1943; *Guillaume de Tyr et ses continuateurs* 1879–80.

Studies: Rotter 2009; Murray 2001; Schwinges 2001; Tessera 1999; Schwinges 1998; *Wilhelm von Tripolis, Notitia de Machometo, De statu Sarracenorum* 1992, 89–99; Edbury / Rowe 1988; *Willelmi Tyrensis Archiepiscopi Chronicon* 1986, 76–87; Giese 1978; Hiestand 1978; Schwinges 1977; Vessey 1976; von den Brincken 1973, passim; Vessey 1973, 433–55; Huygens 1962.

22
Godfrey of Viterbo, Pantheon

Author: Godefridus Viterbiensis (1125–1196)
Title: *Pantheon* (recensions D and E)
Date: before 1191
Place: Germany

Godfrey of Viterbo was born in Viterbo to a family close to the Staufer court. He studied at the famous school of the Dome of Bamberg and subsequently entered the imperial court, as chaplain of Conrad II and then Frederick I Barbarossa. He was also *notarius* at the chancery of the *Sacrum Palatium* and possibly magister of Henry II, to whom he dedicated the first of his numerous historical works: the *Speculum Regum*. The second of these works was the *Memoria Seculorum*, a universal chronicle narrating events up to 1181, which was enriched and elaborated into different forms and structures (*Liber Memorialis*, *Liber Universalis*) until the encyclopedic *Pantheon*, transmitted in three different recensions (1187, 1188?, 1191). In two of these recensions (D and E, according to Waitz's classification) we find a "History of Magometh" (text 1), a rather interesting biography of Muḥammad that presents some similarities with the work mentioned by Matthew Paris as the report of preachers serving in the East, presented to the Pope in 1236 (see no. 36). It seems to descend from a common source also used by James de Vitry (see no. 31), and relying on the *Risālat al-Kindī* in a Latin translation different from that of Peter of Toledo and Peter of Poitiers (see no. 16.4).

We find a short passage on Muḥammad in the other recensions of the *Pantheon* (text 2), which consists of the same account referred to by Otto of Freising in his Chronicle (see no. 20).

1 Godefridus Viterbiensis, *Pantheon* (in ms. Vat. Lat. 2037 fols. 161v-163v in Cerulli 1949, 417–27):

Incipit ystoria Magometh quem Sarraceni colunt et venerantur a tempore Eraclii imperatoris Romanorum et Graecorum[89].

Homo ille qui dicitur Machomet Ismaelita cum esset orphanus in sinu patris sui, Gaudunever, quidam vir nomine Hibenabitalip suscepit illum. Mortuo patre suo eum aluid ac[90] gubernavit. Qui eo tempore idola colebant in loco qui dicitur Calingua et Alguze. Qui cum ad iuvenilem etatem pervenisset cuidam mulieri nomine Adige filie Hulahic mercenarius factus est. Hec dedit ei asinum ad serviendum, ut per eum acciperet mercedem de omnibus que super illum deferret ad partes Asie. Cum eamdem tandem feminam occulto coitu ipse adhesit, eamque uxorem duxit, que sua pecunia eum valde ditavit. Unde ille clarus cepit in mirum gloriari, et super omnes tribus et gentes suas proposuit dominari et rex eorum voluit estimari, si nobiliores et fortiores eo non restitissent. Deinde predicabat se prophetam a Deo missum, cuius dictis omnis populus credere debuisset. Homines vero illi Arabes villani inculti, qui nunquam viderant prophetam, nam[91] credebant illi.

Erant autem quidam Monacus, qui eum talia docebat, et doctrinam illius scribebat. Ad hoc Machomet ille predones et latrones seu raptores quos poterat in suam societatem trahebat. De quibus cum iam multitudinem congregasset, constituit eos diversis locis insidiis abditis ut homines negotiatores de Asia venientes posset capere et expoliare.

Quadam die veniebat a civitate Ieruet ad Macam, ubi invenit in via camelum viri nomine Habigeamb filii Lisem, quem ipse statim rapuit et fugit a civitate Mecha pro eo quod cives illi cum nollent eum reputare prophetam sed multis contumeliis affectum tamquam falsarium a se eiecerunt et tamquam viarum depredatorem et latronem.

Venit itaque ad quandam desertam civitatem ubi erant homines ex parte Iudei, ex parte pagani, ydolatre, pauperes et nudi. Ibi constituit Machometus cum sociis suis templum in quo figmenta sua simplicibus populis exiberet. Ipse hic misit socium suum nomine Maldulmalic ad locum Gair cum XXX militibus, ut homines mercatores cum ingenti pecunia ab Asia venientes expoliarent. Tunc obviavit ille Abigeheli filius Isem cuius camelum rapuerat Machomet, habens secum viros CCC de civitate sua. His visis, latrunculi illi a Machomet missi fugerunt, et non potuit ille falsus propheta casum illum previdisse, et spiritum prophetie

89 This *Ystoria* is preceded by a genealogy of the Saracens quite similar to that found in the *Chronica Prophetica*, see no. 7.

90 Aluid ac] Aluidac *ed. Cerulli*

91 nam] non *ed. Cerulli*

non habebat. Mentiuntur ergo Sarraceni dicentes eum semper X angelos secum habuisse, qui ei omnia predicebant.

Misit iterum Machomet virum nomine Gabeit filium Archalit cum XL militibus. Quibus occurrit Abizichien filius Miar et socii eius et prevaluerunt et dispersi sunt et occisi sunt latrunculi, nullusque angelus Machometi iuvavit eos.

Misit etiam <tertia> vice Machomet socium suum nomine Gaif simul cum multis viris ad locum qui dicitur Alizar et Alevafa, ut raperet omnes asinos, qui transituri erant per ipsum locum cum negotiis multisque substanciis; set antequam ad locum pervenirent, asini et mercatores pridie transierant, quod si propheta fuisset Machomet nunquam socios suos in vanum misisset.

Exiit quarta vice cum sociis suis ut arriperet asinos Chura cum omnibus que portabant, donec pervenit ad locum qui vocatur Udem. Ubi Mozi filius Gram Malmuçeni invenit, et nullo modo adversus eum potuit preliari, set victus et vacuus inde recessit.

Quinta vice exiit volens persecui asinos mercatorum usque dum pervenit ad Irac, quod est in via Asie, ubi tunc in Marab filius Ala Alghomachi aderat. Quem cum vidisset expavit et fugit, et nichil utilitatis inde portavit. Sexta vice exiit de Charcana inquirens etiam asinos Chureis qui Asiam pergebant et pervenit ad locum qui dicitur Iamboech, et deceptus nichil invenit, set in reversione multi de suis sunt perditi et occisi.

Ecce sex eius egressiones in quibus neque angelos sibi faventes, neque spiritum prophetie cernitur habuisse.

Sepe socios suos ad domos inimicorum suorum de nocte missos furtive homines occidere faciebat.

Taliter enim misit virum Archilie filium Reghata Aluzan, ad occidendum Abir filium Deden hebreum in Haibar.

Similiter etiam Zelum Gomahis, Alganin ire precipit invidiose ad perimendum Accuiac ebreum senem iam defectum, qui tunc occisus est, et in stratu suo quietus.

Etiam misit Gabdalla filium Ierselip Çidi Mablam, qui vocabatur Bazilem filius Anut cum XII de suis sociis ut perscrutarentur minores hominum, et renuntiaverint sibi. Qui dum pergerent obviaverunt Garu filio Alchadrami, cum multis pecuniis quem statim occiderunt, et quintam partem spoliarum dederunt Machometh.

Similiter filius Fenifa missus ab eo ivit et viros et mulieres et puerum in quodam oppido interfecit. Et de omnibus spoliis Machometo quin-

tam partem aportavit, dicens talis pars deberet prophete Dei. Ipse autem predam gratanter accepit.

Preterea hic in quodam prelio dentes eius in dextera parte excussi, et labrum superius scissum est, et gena eius confracta.

Elevavit tunc manus in tutelam eius super eum vir nomine Talcha filius Gubeide Aleha Alterim ut defenderit eum cuius digitus tunc est amputatus. Ille autem qui cum gladio percussit Gotba filius Gabaz et Hibenchamaii, a quibus nullo modo defendi potuit, nec ullum prodigium virtutis ibi ostendit; neque angelus ei sollacium prebuit.

Habebat Machomet servum nomine Zeinab, quem ipse Machomet multum diligebat. Sciens autem servus eius libidinem domini sui, dixit uxori sue: Sane ne videat dominus meus te. Si enim te viderit, statim ego repudiabo te. Quadam die, absente servo, venit Magomet ad domum eius vocans eam. Vero, cum non respondisset, tandiu ad hostium pulsans, perseverat, ut donec mulier tedio affecta, respondit dicens: Non est hic Çeit. I<n>terim Çeit adveniens, vidit uxorem cum domino suo loquentem. Unde absce[n]dente domino, ait illi: Nonne dixi tibi, quia si viderit te dominus meus ego repudiabo te. Et statim eiecit eam de domo. Dominus autem suus assumpsit eam. Timens tamen ne de adulterio blasfemaretur, finxit de celo creatam[92] venisse super eum, in qua Deus dicebatur ei precipere ut hoc pro lege pronuntiaretur, scilicet, quicumque suam uxorem repudiaverit nisi alius vir eam assumpserit, uxor sit illius qui eam suscepit. Hoc usque hodie apud illos pro lege habetur. Que lex inde accepit exordium.

Item de eodem Machomet.

Dicens nunc de gestis Gaice uxoris Machomethi, quod ei acciderit cum Zisuan filio Amuat al Zulemi quidam vir nomine Gali filius Habitalip. Ipsum Machomet de suis adulteriis frequenter arguebat pro eo quod feminam Gaisam pro omnibus hominibus carissimam habebat. Dicebat enim: o prophete Dei, propter mulierem hanc, quam tenes, nimiam reprensionem habes ab hominibus omnibus.

Item de eodem Machomet, et de uxoribus suis.

Alias uxores Machometi de cetero numeremus.

Quindenas enim habuit uxores liberas, et duas ancillas: prima fuit Adaga filia Ulait, secunda fuit illa Gasa filia Abubeker, tertia Zeda filia Zenga, quarta Aça filia Gomar, quinta Mazethelema filia Eudi: Isti uxori sue concessit in dote suam loricam ex framentis cornuum factam et duas molas et duas cervicales rotundos ex palmitibus factos. Sexta fuit Zeinab

92 creatam] *lege* cartam

filia Gaazi uxor Zeit: huic iuravit ira commotus, quod non intraret ad eam per mensem, set libidine sua victus, ante scilicet neglecto iuramento intravit ad eam. Septima uxor fuit Zeinap filia Uraipat. Octava mater Abihiap filia Abifiçiel. Nona Maurona filia Alfarit Halim. Decima Goetheria filia Almuzitali. Undecima[93] Zaffia illa hebrea que vocabatur Anazalia filia Abi. Duodecima Alcalesia filia Fantima. Tertia decima Humaia filia Aldael. Quarta decima filia Aluonan Alchidia. Quinta decima Malica filia Gazi Alogalia. Sexta decima Maria mater Ibrai filii sui. Septima decima Roiana filia Simeon. Iste sunt uxores eius quas habuit.

Qui etiam omnibus diebus vite sue talia iniqua operatus est, sicut superius hec scripta demonstrant.

De cetero aliqua ex dictis eius annotabimus, et tandem mortem eius describemus atque legem ab eo positam in populis in fine ponemus.

Dixit Machomet frequenter discipulis et auditoribus suis: Nolite illa credere, que homines post me dicturi sunt de me. Nemo enim prophetarum fuit cui plebs et gens eius non imposuisset mendacium. Timeo et ego, ne mea gens de me similiter dicat, michique falsa opponat. Ideoque nolite eis detrahentibus credere, nec aliud verum de me percipere. Preter id quod in libro legis quem vobis dedi scriptum invenietis. Haec enim dixi et feci.

De eodem Machomet

Dicebat enim, non solum cum myraculis vel inditiis ad nos missus, set tantum in gladio homines puniturus. Si quis igitur meum vaticinium et mandatum non susceperit, et in hanc nostram fidem libenter non intraverit, si sub nostra iurisdictione non fuerit, occidatur aut tributum solvere pro precio sue incredulitatis cogatur et sic vivat. Qui vero extra hanc fidem sunt et in aliis regionibus commorantur, prelia et seditiones adversus eos semper inferri precipio, donec ad fidem comperti compellatur. Quod si nostre doctrine consentire noluerint, licite occidantur et parvuli ac mulieres eorum perpetue servituti supponentur.

Confitetur Machomet, quod miraculum non fecit.

Ecce Machomet ore proprio confitetur se aliquod miraculum non fecisse, nec esse facturum.

Unde illa miracula que de eo Sarraceni predicant, falsa sunt extimanda: asserunt enim lupus in via illi Machomet obviasse, tunque cum ille tres digitos erexisset, lupus fugiendo recessit.

Aiunt quoque de bove, quod cum eo confabulasset.

---

93 Undecima] unde cum *ed. Cerulli*

Dicunt etiam arborem fici ab eo vocatam in terra se prostrasse et ad eum sic accessisse.

Item dicunt lunam per eum fuisse separatam in partes, iterumque coniunctam.

Item dicunt venenum illi fuisse appositum in carne agnina per manum mulieris nomine Zeniap filie Charille uxoris Zellem filii Muzeli ebrei. Ubi sedebat in mensa cum eo socius eius nomine Albara filius Meric. Et locutus est agnus ad Machomet dicens: Vide ne comedas ex me, venenosus enim sum. Comedit inde socius eius predictus Albara et mortuus est. Ab illa die postea ante XVIII ipse Machomet veneno interiit. Qui si verus propheta fuisset potuit pro socio mortuo orasse ut viveret. Vel saltem sibi ipsi, vel socio a cibo venenato cavere, sicut olim Elias et Eliseus leguntur fecisse, dicentes: mors est in olla.

In hora autem sue mortis cum ipse Machomet veneno se oppressum novisset, dixit parentibus et amicis suis: Cum iam me mortuum videbitis nolite me sepelire: scio enim corpus meum post triduum deferendum in celum. Socii itaque eius defuncto eo in die lune servaverunt corpus usque ad XII dies. Videntesque dicta eius caruisse effectum, in mense illo qui apud Arabes dicitur rabael anguil anno LX sue nativitatis cum eum infirmum per dies XIIII tenuissent[94] et corpus eius usque ad diem XXX observassent: Utrum esset in terra vel in celum fuisset translatum veritate comperta omnia que predixerat vana esse extimaverunt. Et sic cum aqua non lavantes sub terra in tumba posuerunt. Sapientes igitur a lege sua discordant. Simplices autem et rudes proprie per predicationem parentum et discipulorum eius, qui causa lucri legem eius efferebant mandata, eius in posterum tenuerunt.

Post mortem Machomet surrecxit inter discipulos eius vir nomine Abubeker filius Abicalip, nobilior inter illos qui remanserant, cepitque omnibus cum moderatione suadere, multaque blanditione ad se colligere homines ac provocare, timens ne omnes ab illa fide discederent, cupiensque principatum in lege vite illius in posterum habere. Audiens hic Athali filius Abitalip qui erat socer ipsisu Machomet indignatus est valde, et concupiscentia lucri atque honoris secularis tractus non cessavit, donec illum ab illo principatu removit.

Sic etiam quidam alius senes nomine Abubeker, unus scilicet ex sociis Machomet, variis ingeniis et promissionibus curavit eos qui recesserunt ad fidem eius provocare. Quosdam etiam metu gladii perterrere, alios mundanis deliciis seducere, donec multi reversi sunt ad

94 tenuissent] renuissent *ed. Cerulli*

eorum fidem. Alie autem gentes de partibus remotis luxum et omnem carnalem suavitatem, quam illa lex patrare videtur libenter illam receperunt. Religionem et castitatem christianam nimis aspera reputantes. Sic igitur seducta est omnis multitudo Sarracenorum.

Quare lex Magomet prevaluit

Causa autem precipua quare lex illa prevaluit dicitur fuisse quidam Monacus christianus nomine Sosius, qui propter heresim excommunicatus extra omnem Dei ecclesiam fuit ei ortus. Ille in Christianos vindicare cupiens perrexit ad locum qui Thueme dicitur. Unde pervenit in desertum Malte, ubi homines duobus modis invenit credentes.

Maior enim pars erat ebrea. Minor[95] enim pars idola colebat. Ibi cum ille Monacus et ille successor Machomet in unum coniungerentur et pariter colloquerentur, amici facti sunt, mutavit autem monacus nomen, vocavitque se Nestorium: plurima itaque miracula et testificationes ex veteri testamento et novo, et ex dictis prophetarum docuit illum et legi Machomet callide ad erroris sui firmamentum annexit. Itaque ipsius heretici monaci auxiliis et sugestionibus cepit ille seductor super omnes tribus exaltari: erant enim rudes homines et inculti ac simplices, ad seducendum facile.

De eodem.

In hoc autem titulo ad maiorem evidentiam, fidem et credulitatem Sarracenorum, secundum traditionem Sarracenorum describemus.

Credunt igitur Sarraceni unum Dominum esse omnium creatorem. De Trinitate nichil sentiunt, quam omnino condempnant. Dominum nostrum Ihesum Christum de Maria virgine natum per Spiritum Sanctum asserunt; set creatum fuisse virtute Dei dicunt, sicut fuit Adam et ponunt eum similem Ade vel Moisi, vel uni ex prophetis. Credunt eum virum esse et in celum assumptum dicentes: Quia sicut Adam venit, ita ad Deum rediit, et cum Deo manet. Expectant etiam eum adhuc in terris XL annis regnaturum. Crucem eius vero ac passionem et mortem penitus negant; dicentes alium hominem in loco eius ad passionem fuisse suppositum. Testantur etiam a diebus Noe omnes patriarchas et prophetas et ipsum Ihesum Christum illam legem tenuisse[96] quam ipsi tenent et per eam esse salvatos. Aiuntque nos legem et Evangelia pervertisse et nomen Machomet de Evangelio abrasisse. Scriptura namque Sarracenorum hoc habet, quod antequam fieret celum et terram, nomen Machomet apud Dominum scriptum consistebat, et

95 Minor] Maior *ed. Cerulli*
96 tenuisse] renuisse *ed. Cerulli*

nisi fuisset Machomet, nec celum nec terra facta fuisset, nec paradisus nec infernus esset. Unde ex hoc verbo solo tanta fatuitate pleno possent sapientes Sarraceni perpendere quod omnia alia dicta eius plena sint vanitate. (…)

In lege eorum si quis eam legem non tenuerit, et si quis Machomet abnegaverit differatur usque in diem tertium, et si tunc non peniteat occidatur.

2 Godefridus Viterbiensis, *Pantheon* (in PL 198, col. 912):

Eo tempore Machomet, quem Saraceni hodie colunt, natus de stirpe Ismaelis, patre gentilis, matre Iudaeus, legem suam praedicabat.

Editions and translations: PL 198, cols. 871–1044; RIS 7, 347–520[97]; MGH Scriptores (in Folio) 22, 107–307[98]; Cerulli 1949.

Studies: Rotter 2009; González Muñoz 2007; Gonzales Muñoz 2005, lxxxv and n. 249; Schneidmüller 2004; Varanini 2001; Luchitskaja 2000; Dorninger 1997; Dorninger 1995–97; Weber 1994; Lieberknecht 1994; Hausmann 1992; D'Alverny 1976; Wattenbach / Schmale 1976, 77–92; von den Brincken 1973, 30–32, 38, 41, 138 A, 185, 425, 446; Seiffert 1971; N. Daniel 1960, 256–57; Cerulli 1949.

97 These two editions repropose Johann Pistorius's one in *Germanicorum Scriptorum* 1613, 8–392.

98 Waitz selected some passages for his edition of Godefrey's works and, among the omitted chapters, there is the *particula* devoted to the life of Muḥammad. He only transcribed the chapter heading and the incipit and the explicit of the chapter.

23
Ralph Niger, Chronicles

Author: Radulphus Niger (1140–1217)
Title: *Chronicon ab initio mundi ad annum Domini 1199*; *Chronicon a Christo nato ad Regnum Henrici Secundi regis Angliae*
Date: before 1199
Place: England

Ralph Niger was an English theologian belonging to the entourage of Thomas Becket, and for this reason exiled in France. He was a monk at Bury St. Edmund, then archdeacon of Gloucester, and, after his stay in France, became canon in Lincoln. He wrote numerous treatises and two universal chronicles: a chronicle from the beginning of the World up to the year 1199, and a chronicle from the birth of Christ up to the reign of king Henry II. In the former (text 1) Ralph included a short life of Muḥammad based on Anastasius's account (see no. 6); in the latter (text 2), he reworked this material adding references to the Qur'ān, the figures of the Nestorian monk Sergius and of a Jew, Islamic views on Jesus, and correcting the name of the Archangel from Raphael to Gabriel. He also added an interesting note on the diffusion of Islam in Asia, Africa, and Spain.

1 Radulphus Niger, *Chronicon ab initio mundi ad annum Domini 1199*, a. 615 (in *Radulphi Nigri Chronica* 1851, 57–58):

(…)

Per idem tempus Cyrus Alexandrinus et Sergius Constantinopolitanus in haeresim Monothelistarum depravarunt Heraclium. Unde, peccatis eius exigentibus, Saraceni, Himaro duce, imperium lacerare coeperunt. Occupaverunt enim Damascum et regionem Phoenicis et Jerusalem et Antiochiam. Mauhivias enim factus est praefectus et Amiras, super omnem regionem ab Aegypto usque ad Euphratem.

Sed et Mahumet pseudopropheta, qui frequenti discursu, et a Iudaeis Legem et a Christianis Evangelium didicerat, et insuper prophanam artem magicae noverat, praebebat ducatum gentibus et audaciam. Unde et ille Cadigam, terrae dominam, deceptam traduxit in uxorem, et

multos etiam Iudaeorum decepit dicens se Messiam esse. Coepit igitur novas leges eis dare; et Arabes sibi fecit adhaerere. Dum autem caduco morbo laboraret et nobilis mulier se deceptam esse doleret, mentitus est ille quod accideret, habito colloquio cum archangelo Raphaële, cuius splendorem et praesentiam non posset in carne sustinere; et ideo aiebat se cadere, et non ex alicuius morbi languore. Ideoque omnes decepit.

Eo tempore Adhesar, filium Sirois, Sabbaraz occidit, quem statim Boranin interfecit. Post quem regnavit Hormisda, quem deiecit Hysmarus. Et ita translatum est regnum ad Arabes longo tempore.

2 Radulphus Niger, *Chronicon a Christo nato ad regnum Henrici secundi regis Angliae* (in *Radulphi Nigri Chronica* 1851, 141–42):

Heraclius (…) depravatus est a Cyro Alexandrino et Sergio Constantinopolitano episcopis in haeresim monoscelistarum dicentem in Christo unam tantum voluntatem fuisse. Duxit quoque Heraclius filiam sororis.

Huius tempore Mahumetus pseudo-propheta epilenpticus de genere Ismael seduxit reginam Arabum et duxit. Dixitque se esse missum a Deo ut legem Dei mentibus hominum insereret, quam sibi a Gabriele allatam de coelo mentitus est. Statuitque circumcisionem fieri debere anno nativitatis 14°. Processu vero temporis quum saepius elideretur ad terram, uxori causam quaerenti, ait se non posse sustinere lumen Gabrielis sibi legem et velle Dei nunciantis. Peritus fuit utriusque testamenti, et edidit Alchoran, id est collectaneum praeceptorum, sicut instructus erat a quodam iudaeo, et a Sergio monacho apostata Nestorianae haeresis, ut Iudaeis atque Christianis de lege sua suscipienda facilius persuaderet, quia ex utraque lege quaedam ceremonia in lege sua apposuit. Unde de Moyse et de Domino Iesu Christo mentionem facit dicens, Dominum Iesum fore filium Dei maximumque omnium prophetarum, sed non ipsum fore Deum, vel patri aequalem, utpote trinitatem abnegans, et omnes articulos fidei catholicae et ecclesiastica sacramenta perversa interpretatione confundens.

Quae haeresis diaboli machinatione concepta, et per hunc diaboli satellitem disseminata, multis iam annis fere totam Asiam ac totam Africam cum magna parte Hispaniae interfecit, maior ac diuturnior caeteris haeresibus existens. Heraclii siquidem tempore languescente Romano imperio Arabum surrexit principatus qui hac peste per Mahumetum regem de Mecha infecti erant; qui sicut imperii dominium dilataverunt, ita et hunc errorem in subditos transfuderunt.

Editions and translations: *Radulphi Nigri Chronica* 1851.

Studies: Kedar 1984, 109–12, 116, 159, 175; Grandsen 1947, 331–32; Flahiff 1940.

24
Gerald of Wales, On the Instruction of a Prince

Author: Giraldus Cambrensis (ca. 1146-ca. 1223)
Title: *De principis instructione*
Date: ca. 1193
Place: Wales

Gerald of Wales, renowned for his geographical and historical writings, is also author of a didactic treatise devoted to the education of the Prince. The first part (*distinctio*) examines the virtues of the perfect prince, while the last two parts consist of an example of a bad prince, namely Henry II. Chapter 17 of the first part is devoted to the ends and bloody deaths of tyrants. Among famous examples of inglorious ends of princes of biblical, Roman, and late antique times, and after the rather disgusting death of Arrius, Gerald includes that of Muḥammad. He is described as having been devoured by pigs, as he preached impure and shameful precepts. Gerald then explains the prohibition of eating pig as a Judaic element and that of drinking wine as a salutary dietary habit due to the climate of hot regions. This introduction is followed by a biography of Muḥammad that relies on Hugh of Fleury's account (see no. 11). Gerald contributes a reflection on the Prophet's shrewdness in complying with the character and attitude of *Orientales*, described as lustful and indolent because of the climate. He compares this persuasive strategy to that of the Patarene heretics, who appeal to the avarice of people living in Northern Europe.

Giraldus Cambrensis, *De principis instructione*, Distinctio I, cap. 17 (in *Giraldi Cambrensis De principis instructione liber* 1891, 68–70):

De Machumeto quoque, per quem multa nimis mala contigerunt et adhuc hodie contingunt, digna divinitus ultio data fuit, quod in platea noctu corruens vinolentus, quoniam immunditiam praedicaverat et spurcitiam, a porcis, quae immunda animalia reputantur, est devoratus. Unde et Machumetini, quia prophetam eorum vino madentem porci devorarunt, sibi ab utroque, vino scilicet et porco, abstinentiam indixerunt. Quidem tamen aiunt eos in hoc quod porco abstinent Judaizare;

Machumetus enim quaedam a Judaeis sumpsit et quaedam a Christianis. In hoc autem quod abstinent vino propter calidas regiones in quibus habitant, ne nimio calore periclitentur, physicam in hoc magistri sui doctrinam sequuntur, etc.

Hac praeterea tempestate Saraceni, qui et Thurci dicuntur, Machumeto pseudopropheta eis ducatum praebente, a suis sedibus exierunt et imperium Heraclii graviter devastare coeperunt. Porro Machumetus iste pseudopropheta tam famosus, et Saracenorum et Arabum demum princeps effectus, de genere Ysmaelis, filii Abrahae, fertur fuisse. Et, quoniam error institutus ab ipso tot populos exorbitare fecit et prorsus in devium duxit, mores ejus ac promotionis ipsius modos, dolos multiplices et deceptiones plenius hic explicare non inutile nec superfluum reputavimus. Hic etenim, cum in primaeva aetate sua esset mercator pergebat frequenter cum camelis suis apud Aegyptum et Palaestinam, conversabatur cum Judaeis et Christianis, a quibus tam Novum quam Vetus Testamentum didicit, sed et magus perfectissimus effectus est. Et cum hac illacque discurreret, contigit ut Corozaniam ingrederetur provinciam, cujus provinciae domina Chadita nominabatur. Quae cum diversas species quas secum Machumetus attulerat miraretur, coepit ei praefata mulier familiarius adhaerere. Quam Macumetus, incantationum suarum perstrictam phantasmate, coepit astu paulatim in errorem inducere, dicens ei quod ipse esset Messias, quem esse venturum adhuc Judaei exspectant. Suffragabantur verbis ejus tam incantationum praestigia quam calliditatis ejus ingenia copiosa. Qua opinione non solum potens mulier decepta est, sed et omnes Judaei ad quos fama ejus pertingere poterat cum Saracenis catervatim confluebant, attoniti tanta novitate rei. Quibus coeperat novas leges fingere et eis tradere, adhibens ipsis legibus testimonia de utroque Testamento, quas leges appellant suas, cumque suum legislatorem esse fatentur. Praefata quoque mulier, videns hominem Judaeorum et Sarracenorum pariter contubernio vallatum, existimabat in illo divinam latere majestatem; et, cum esset vidua, assumpsit eum maritum. Sic Machometus totius provinciae illius obtinuit principatum. Demum vero Arabes ei adhaerentes regnum Persidis infestare coeperunt, ac demum Orientalis imperii fines usque Alexandriam super Heraclium invadere. Demum vero Machumetus coepit cadere frequenter epilemptica passione. Quod Cadiga cernens oppido tristabatur, eo quod nupsisset impurissimo homini et epilemptico. Quam ille placare desiderans demulcebat eam dicens, quia "Gabrielem archangelum loquentem mecum contemplor et non ferens splendorem vultus eius, utpote carnalis homo, deficio et cado". Credidit ergo mulier

et omnes Arabes et Hismaelitae quod ex ore archangeli Gabrielis illas suscepisset leges, quas suis discipulis dabat, eo quod Gabriel archangelus saepe a Deo in terris hominibus sanctis mitti solet. Notandum hic autem mira versutia et arte diabolica, cujus exquisita operatus est malitia in omnibus ad decipiendum, usum fuisse. Pro lege namque statuit quicquid homini magis placere cognovit. Proinde, quoniam libidinosos novit Orientales, calore regionis urgente et ad hoc impellente, cuilibet tot uxores et concubinas quot de facultatibus suis sustentare valeret pro legis articulo habere concessit.

Sicut et eadem arte hostis antiqui haeretici nostri temporis, Patari scilicet, ad decipiendum nunc utuntur; in frigidis enim zonis, ubi constringit algor et avaros reddit, suadent hominibus avaritiam, suggerentes et quasi pro lege statuens decimas non esse sacerdotibus dandas nec oblationes ecclesiis faciendas. Unde, si unanimes essent in errore suo, et non per diversas haeresium sectas inter se discederent, sicut a prudente quodam in Italia clerico didicimus, hodie Occidentalis ecclesia multis in locis ex parte majore Provinciae finibus, ut creditur, ex toto succubuisset; sed Christus, qui in fine Evangelii Marci dicit apostolis et discipulis, "Ecce, ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi (Mt 28, 20)", navem Petri crebris procellis concuti permittit, sed non quati, continuisque circum tundi fluctibus, non confundi, archam semper verti et vergi sed non mergi, salubre remedium hoc adhibuit, etc.

Editions and translations: *Giraldi Cambrensis De principis instructione liber* 1891.

Studies: Bejczy 2006; Tolan 2002, 168–69; *Giraldi Cambrensis De principis instructione liber* 1891, Introduction to each volume.

25
Alanus of Lille, On the Catholic Faith, Book 4: Against the Pagans

Author: Alanus ab Insulis (d. 1202)
Title: *De fide catholica, lib. IV: Contra paganos*
Date: ca. 1200
Place: Montpellier?, France

De fide catholica is an apologetic and polemical treatise in four parts against heretics, Valdesians, Jews, and pagans, respectively. The fourth part is a critical exposition of religious beliefs followed by Muḥammad's acolytes, who–Alain says–are commonly called Saracens or pagans. Only in two passages is information about the life of Muḥammad provided. The first (text 1) appears at the beginning of the fourth book. Using a remarkable rhetorical device, Alain presents the Saracens as disciples of Muḥammad, whose monstrous life, his more monstrous sect, and his even more monstrous end people can clearly find in the narratives of his deeds. He also writes that he was inspired by the devil to invent an abominable sect devoted to carnal pleasure. In the second passage (text 2), pointing out a contradiction in believing that Christ did not die, but Muḥammad did, Alain says that it is evident that Muḥammad was devoured by dogs after his death. From these passages it is clear that Alain's audience was very well acquainted with Muḥammad's biography, and it is for this reason, perhaps, that he concentrated his refutation only on doctrinal issues.

1 Alanus de Insulis, *De fide catholica, lib. IV: Contra paganos* (in D'Alverny 1983, 331–32):

Nunc contra Machometi discipulos stili vertamus vestigium. Cuius Machometi monstruosa vita, montruosior secta, monstruosissimus finis in gestis eius manifeste reperitur; qui, maligno spiritu inspiratus, sectam abhominabilem invenit, carnalibus voluptatibus consonam, a carnalium voluptatibus non dissonam; et ideo multi carnales, eius secta illecti, et per errorum varia precipitia deiecti, miserabiliter perierunt et pereunt;

quos communi vocabulo vulgus Saracenos vel paganos nuncupat; qui cum christianis in hoc consonant quod unum Deum universorum creatorem affirmant; in hoc tamen cum Iudeis conveniant quod in divina trinitatem abnegant. (…)

2 Alanus de Insulis, *De fide catholica, lib. IV: Contra paganos* (in D'Alverny 1983, 347):

(…) In multis etiam aliis sibi videntur contrarii. Quedam enim ex Lege Veteri suscipiunt, quedam excipiunt; similiter ex evangelio, et sibi multipliciter contradicunt. He sunt vulpecule Samsonis que in caudis fuerunt coniuncte, in facie disiuncte (Idc 15, 4). Isti, cum Christum dicant tante fuisse dignitatis et sanctitatis, et Machometum eiusdem vel maioris, cur dicunt Christum non fuisse mortuum, Machometum autem asserunt defunctum. Quem Machometum manifestum est fuisse mortuum, et a canibus devoratum. Si Christus non est mortuus, ubi dicunt eum esse? An in terra an in celo? In terra manifestum est eum non esse, relinquitur ergo quod in celo. Sed quando ascendit in celum, cum passus vel mortuus vel suscitatus secundum eos? Non sit? (…)

Editions and translations: PL 210, cols. 305–430; D'Alverny 1983, 301–50.

Studies: Gastgeber 2007, 231–32; Vones 2006; Chiurco 2005; Dreyer 2005; Roling 2005; Pick 2004, 120 and passim; Tolan 2002, 165–67, 201, 277; Senac 2000, 99; Cohen 1999, 307–8; Berriot 1986; Kedar 1984, 92, 174; D'Alverny 1983; Häring 1976; Vasoli 1963; N. Daniel 1960, 191, 214, 230; Monneret de Villard 1944, 59.

26
Joachim of Fiore, Various works

Author: Ioachim Florensis (ca. 1130–1202)
Title: *Sermones et capitula de littera et spiritu; Liber Concordie Novi ac Veteris Testamenti; Tractatus in expositionem vite et regule beati Benedicti; Introductorius in Apocalypsim; Expositio in Apocalypsim; Liber Figurarum*
Date: ca. 1180-ca. 1202
Place: Italy

Throughout his life, the Calabrian abbot Joachim of Fiore, one of the most fascinating figures of the Middle Ages, developed an original and complex method for the exegesis of the Holy Scriptures. According to a reflection on the Trinity as a hermeneutical instrument for interpreting the history of Salvation, he read the Old and the New Testament as an anticipation of the history of the Church, giving great relevance to the imminence of the end of times. In this schema of correspondences he also included and interpreted the emergence of Islam and the figure of its Prophet. In his vast production, complicated by his working on many writings at the same time and over a long period, and in part unpublished, we find the first mention of Muḥammad in the *Capitulum de velamine Moysi*, probably written in 1186–87, and merged into the *Sermones et capitula de littera et spiritu* (text 1). In this speech, commenting a passage from Apc 17, 10 describing the beast ridden by the Great Whore of Babylon, Joachim interprets the horns of the beast as the persecutors of the Church in its sixth age, and these are Herod, Nero, Constantine, Muḥammad or his immediate successor, Henry I (or II), and the Antichrist.

Another mention is found in the first book of the *Liber Concordie Novi ac Veteris Testamenti*, elaborated beginning in approximately 1180 (text 2). Among the events that happened during the twenty-second generation of the Church–corresponding to what happened in the twenty-second generation from Jacob–Joachim speaks of a king of the Arabs who devastated Jerusalem and the Christian communities of Antioch and Alexandria, and describes him as a successor of Muḥammad at the head of his reign and heresy (*perfidia*).

Another stratified text, the *Tractatus in expositionem vite et regule beati Benedicti*,[99] in its fourth part–probably written in 1188–presenting the exegesis of a passage taken from the Book of Samuel (1 Sm 5), compares Muḥammad to Dagon, the idol of the Philistines, and the Arch of the Covenant to the Church, foretelling the annihilation of Islam (text 3). This passage is incredibly interesting, as it refers to the pilgrimage to the Tomb of Muḥammad and alludes to the Islamic belief that he was sent by God.

In the *Introductorius in Apocalypsim*, written before 1199, in the chapter entitled *De Antichristo et dracone et capitibus et membris eius*, Joachim interprets the fourth head of the red dragon appearing in Apc 12, 1 as the King Cosdroe; during his reign, the sect of Muḥammad arose, taking the kingdom of Cosdroe and becoming stronger (text 4). Later on, Joachim establishes a comparison between Moses and Muḥammad, the lawgiver and the inventor of an iniquitous religion and of an obscene law.

The *Expositio in Apocalypsim* is a monumental commentary to the Revelation, on which Joachim worked for fifteen years until his death, presenting a punctual reading of each passage as the prefiguration of past and future events of the history of Salvation. In this theological system the role of the Saracens is very important and Muḥammad is mentioned at least three times. He is identified as the fourth horseman of Apc 6, 8, whose name is Death, since he brought many souls to perdition (text 5a). He is presented as the astute founder of a sensual heresy spread in the land inhabited by hermits and virgins during the times of Pope Gregory, the southern part of the world symbolized by the third part of the sun falling down after the fourth trumpet of Apc 8, 12 (text 5b). Again, he is presented as the founder of a sect based on lies, violence, and cunning that devastated the Christian communities of Syria, Egypt, Africa, and the islands of the sea (text 5c). In these lands the name of Christ is obliterated by that of Muḥammad, and he is thought to be a great prophet and messenger of the highest God. As the lawgiver Moses preceded Christ, Muḥammad prepared the way for the Antichrist.

Joachim's view on the Prophet of Islam is also expressed in the *Liber Figurarum*, a collection of figures and diagrams illustrating his complex thoughts, probably conceived by the abbot himself (text 6). In the figure representing the red dragon of Apc 12, 1, the name of Muḥammad (*Ma-*

99 I thank Professor Gian Luca Potestà for mentioning this passage to me.

homet) is written on the fourth head, between Constantius/Constantinus and Mesemothus (probably the Masmuda Ibn Tūmart[100]), followed by Sahidinus (Ṣalāḥ al-Dīn).[101]

1 Ioachim Florensis, *Sermones et capitula de littera et spiritu 1, 3: Capitula de velamine Moysi* (in De Fraja 2007, 118):

Quare autem in sexta parte libri, in qua agitur specialiter de multiplici labore sexti temporis ecclesie, dicitur ab angelo: *Quinque ceciderunt et unus est* (Apc 17, 10), nisi ut aperte intelligatur quod post Herodem, qui primo tempore persecutus est Christum, post Neronem, qui pertinentem ad secundum tempus inchoavit persecutionem paganorum, post Costantinum Arrianum, qui tertio tempore inchoavit persecutionem Arrianorum, post Moameth sive eum qui prius regnavit in secta eius, a quo quarto tempore inchoata est persecutio Saracenorum, post Henricum primum imperatorem Alamannorum, qui cepit quinto tempore infestare et impugnare libertatem ecclesie, iste unus sextus, cui subiecti erunt illi decem reges quorum supra fecimus mentionem, succedet sexto loco et tempore, peracturus generalem illam tribulationem in qua soli illi evasuri quos suscipiet archa, soli de quibus dicit Petrus: Novit Deus pios de temptatione eripere (2 Pe 2, 9) (…).

2 Ioachim Florensis, *Liber Concordie Novi ac Veteris Testamenti* (in *Divini vatis abbatis Joachim liber concordie novi ac veteris testamenti* 1519, fol. 49v):

Secundum hec igitur accidit in ecclesia generatione 22a. Suscitavit enim Deus spiritum regis Arabum qui per successionem non tam regni quam perfidie descenderat a Maomet pseudo propheta Saracenorum et primo quidem devastaverunt Hierosolimytanam urbem et Antiochiam et Alexandrinam ecclesiam: deinde alias atque alias iusto Dei iudicio permittente veluti spissas segetes aut sylvarum depressa nemora succiderunt, ita ut posset dicere alienus: ubi est Deus eorum (Ps 78, 10)?

100 For the identification of this figure see Tondelli 1940, vol. 1, 22–24; Schmolinsky 1991, 83; Patschovsky 1998, 301–302.

101 Joachim's interpretation of Apc 10, 11 is recorded by Roger of Howden in his *Gesta regis Richardi* (see: *Gesta Regis Henrici Secundi Benedicti Abbatis* 1867, vol. 2, 151–53), Salimbene de Adam (see: *Salimbene de Adam, Cronica* 1966, vol. 1, 636), and Albertus Milioli (see: MGH Scriptores (in Folio) 31, 663).

3 Ioachim Florensis, *Tractatus in expositionem vite et regule beati Benedicti* 4, 6 (in *Ioachim de Flore, Tractatus in expositionem vite et regule beati Benedicti* 2008, 317–21):

Capienda est denique archa Domini preliantibus Philistiim, civitas sancta calcabitur a gentibus mensibus quadraginta duobus. Erit et plaga populi Israel, ruina videlicet populi, qui dicitur christianus, et eorum, qui dicuntur sacerdotes Domini et non sunt, sed sunt falsi prophete et sacerdotes Belial. Hi sunt nebule sine aqua, et fluctus feri maris, spumantes, non irrigantes corda populi, et predicantes pacem, ut possint transire ex hac vita pacifice et in bonum ducere dies suos. Dicunt, inquit Iob[102], in bonum dies suos, et ad momentum ad inferna descendent. De his prophetis loquitur propheta Ecclesie in persona Ierusalem, deflens desolationem et contritionem ipsius et improperans illi deceptionem prophetarum suorum, quibus se temporaliter committit, eligens sibi magistros prurientes auribus, avertentes auditum a veritate et ad fabulas convertentes. *"Prophete"*, inquit *"tui viderunt tibi falsa et stulta, nec aperiebant ignominiam tuam, ut te ad penitentiam provocarent* (Lam 2, 14)"[103]. Corruent ergo, corruent, qui eiusmodi sunt, corruent persequente hoste, et non erit qui liberet eos! Archa vero federis Domini – ecclesia videlicet electorum que erit in reliquiis Domini – faciet iudicium in Dagon, et faciet stragem magnam populorum multorum, nimirum quia multitudo maxima convertetur ad Dominum. Quem autem alium significare creditur deus Dagon, nisi vicarium Moammeth, qui fuit pseudopropheta Sarracenorum et a tanta multitudine deceptorum hominum tam magna veneratione et honore ab his, quos in sua perfidia religavit, habetur, ut ab extremis mundi finibus vadant invisere, honorare et extollere? Quasi autem iuxta Dagon statuetur Ecclesia, tamquam ad honorem Dei Israel et 'dei' Dagon, quasi similis causa sit honoris utrique, volentes utrumque esse divinum opus, quod nobis missus est Christus et quod illis missus est Moammeth. Sed que conventio Christi et Belial (Cfr. 2 Cor 6, 15)? Et que participatio luci ad tenebras (Cfr. 2 Cor 6, 15)? Procidit ergo nocte Dagon et prostratus est coram archa, quia illis nescientibus humiliabitur superbia sacrilegorum sacerdotum suorum, et non esse sibi digna causa honoris humillimis indiciis innotescent. Quia vero brutus populus in sua adhuc pertinacia perdurabit, confirmare idolum suum et restituere in statu suo diligenter studebunt.

102 Cfr. Iob 21, 13: *ducunt in bonis dies suos et in puncto ad inferna descendunt.*

103 The edited text of the Vulgata has *iniquitatem* instead of *ignominiam* in Joachim's quotation (see: *Biblia Sacra* 1994)

Sed non solum in loco suo stare non poterit, verum etiam truncatus capite et manibus iacebit, quia non modo coequari se non posse fidei nostre fatebuntur, verum etiam scisma erit inter caput et corpus. Per quod aperte datur intelligi, quod hi, qui principes erunt et maiores in sacerdotibus demoniorum illorum, fugam arripere cogitabunt. Sed quasi in limine domus corruerunt, quod in ipso egressu operis consilium illorum deficiet. Et ex hoc iam ostensurus est Dominus maiestatem suam, ut gentes, que usque modo rebelles sunt, suo sceptro subiciat.

4 Ioachim Florensis, *Introductorius in Apocalypsim VIII* (in *Expositio magni prophete abbatis Ioachim in Apocalipsim* 1527, fols. 10r–10v):

Cap. 8: De antichristo et dracone et capitibus et membris eius

Cum ergo constet omnimodo multos esse antichristos, queritur quis sit ille de quo dicit apostolus: *Nisi venerit discessio primum et revelatus fuerit filius perditionis qui extollitur et adversatur supra omne quod dicitur Deus aut quod colitur ita ut in templo Dei sedeat ostendens se tanquam sit Deus* (2 Thess 2, 3–4). Et in quo temporis articulo revelandus sit. Sed melius hoc ostendere possumus – tamen possumus – si auctoritas illa Apocalypsis in medium proferatur qua dicitur: *Signum magnum apparuit in celo* (Apc 12, 1). *Draco rufus habens capita septem et cornua decem et cauda sua trahebat tertias partem stellarum celi et misit eas in terra* (Apc 12, 3–4). Draco iste diabolus est. Corpus eius sunt omnes omnes reprobi. Capita ipsius hi qui principantur inter reprobos et ipsos quoque quibus presunt, precedunt et precellunt in malum. Primum caput ipsius per quod effudit draco venenum suum fuit Herodes: per ipsum enim natum Christum devorare quesivit et quia ipsum non potuit innocentes occidit. Cum ipso autem accipiendi sunt omnes reges regionis Iudeorum quos in persecutione Christi tam regni quam facinoris successores reliquit. Secundum caput fuit Nero interfector principum apostolorum. Et cum ipso accipiendi sunt omnes successores eius qui usque ad Iulianum apostatam persecuti sunt ecclesiam Dei. Tertium caput draconis fuit Constantius Arrianus qui et ipse cum successoribus suis – perfidie dico non regni – usque ad tempora Sarracenorum afflixerunt ecclesiam. Quartum caput draconis fuit Cosdroe Rex Persarum cuius regnum post paucos annos datum est in manu Sarracenorum et confirmata est in eo secta Mahumet, que tempore ipsius Cosdroe in partibus Arabie condebatur. Quintum caput draconis fuit unus de regibus Babylonis nove qui volens sedere super montem testamenti et apparere similis altissimo multas propter hoc ecclesie persecutiones ingessit. Sextum caput draconis ille est de quo dicitur in Daniele: *"Alius rex surget post eos et ipse potentior erit prioribus*

(Dn 7, 24)". Quamvis initium sexti capitis a rege isto Turchorum Saladino nomine sumptum putem qui nuper calcare cepit sanctam civitatem, quique peccatis nostris exigentibus in cervicibus Christianorum supra quam putavimus crassatus est. Quod autem ait Iohannes in sexta parte: *"Et reges septem sunt. Quinque ceciderunt: et unus est: et unus nondum venit* (Apc 17, 9–10)", ita est sermo accipiendus ac si nobis fieret qui hic et loquimur ac si in tempore sexto condita esset prophetia.

(…)

Porro septimus rex de quo ibi dicitur nondum venit, ille est de quo in septima visione eiusdem Danielis dicitur: *"Surget rex impudens facie et intelligens propositiones et roborabitur fortitudo eius sed non in in viribus suis et supra quam credi potest universa vastabit* (Dn 8, 23–24)". Iste est septimum caput draconis et iste videtur esse ille de quo dicit apostolus: *"Extollitur et adversatur supra omne quod dicitur Deus aut quod colitur ita ut in templo Dei sedeat ostendens se tanquam sit Deus* (2 Thess 2, 3–4)". Iste et magnus ille tyrannus qui facturus est multa mala in mundo, licet et alius designatus in cauda. Ita autem miro modo alter in alterius spiritu venturus est, quoniam in spiritu Helye venturus erat Ioannes, quasi enim unus Helyas promissus est a Domino per prophetam dicentem[104]: *"Ecce mittam vobis Helyam prophetam* (Mal 4, 5)". Et tamen duos Helyas mittendos a Domino fore novimus: unus qui iam venit, alius qui venturus est. Et quasi de uno magno tyranno locuti sunt viri sancti, et tamen duo venturi sunt circa finem, quorum singulus sit homo iniquus et maximus adversarius fidei Christiane, ille scilicet de quo dicit Ioannes: *"Unus nondum venit et cum venerit oportet illum breve tempus manere* (Apc 17, 10)" et alius qui cognominatus est Gog. Nec mirum tamen si ita in duobus pravis hominibus ludificare audebit diabolus genus humanum, quia nihil tam affectat sub omni celo quam per omnia contrarius operibus creatoris. Denique pro Adam quem posuit Dominus in paradiso, ipse in civitate sancta permittente iusto iudice Deo regem sibi ipsi preparavit Herodem. Pro Noe viro iusto, ipse in urbe Roma Neronem impurissimum adinvenit, pro fideli Habraam Constantium prestitit Arrianum, pro Moyse legislatore Mahumet traditionis inique et legis spurcissime inventorem, pro David rege Hierusalem regem exhibuit Babilonis, pro Ioanne Baptista rex ille undecimus qui scriptus est in Daniele propheta. Pro Helya qui venturus est missus est illum regem primum de quo dicitur in hoc libro: *"Et unus nondum venit et cum venerit oportet illum breve tempus manere* (Apc 17, 10)". (…)

104 dicentem] *correxi*: die*n*cte*m* *ed. Venetiis 1527*

5a Ioachim Florensis, *Expositio in Apocalypsim pars II* (in *Expositio magni prophete abbatis Ioachim in Apocalipsim* 1527, fol. 116r):

Et ecce equus palidus et qui sedebat desuper nomen illi Mors et infernus sequebatur eum (Apc 6, 8)[105]

Designat ergo equus pallidus cui presidet Mors id quod bestia quarta: hoc est gentem ipsam crudelem cuius detestanda gemmina terre latitudinem occupasse dolemus. Nam quas tam recte Mors appellari potuit quam homo ille perditus Maometh, qui tot milium hominum factus est circa mortis. Sane infernus iste qui sequebatur eum quis nunc ex ipsa visione Danielis manifeste dignoscitur? Postea enim qui viderat et audierat de quatuor bestiis *volui* inquit *diligenter discere de bestia quarta que erat dissimilis valde ab omnibus et terribilis nimis, dentes et ungues eius ferrei, commedebat et comminuebat et reliqua pedibus suis conculcabat, et de cornibus decem que habebat in capite et de alio quod ortum fuerat ante quod ceciderat tria cornua et de cornu illo quod habebat oculos et os loquens*[106] *grandia et maius erat ceteris. Aspicieba<m> et ecce cornu illud faciebat bellum adversus sanctos et prevalebat eis* (Dn 7, 19–21). Ecce quam magnus erit iste. Si tamen presens non est qui bestie huic pessime presidebit in fine, quique hic a Ioanne cognominatur infernus nisi forte mortis nomine intelligendus sit Mahometh, cum successoribus suis inferni vero appellatione alterius secte hominum heresiarcha procedentis ex eadem prima secta Sarracenorum is umque vulgo dictus est Meses Mutus, quique in partibus Africe et Mauritanie in suis successoribus potentialiter regnat.

5b Ioachim Florensis, *Expositio in Apocalypsim pars III* (in *Expositio magni prophete abbatis Ioachim in Apocalipsim*, Venetiis 1527, fols. 129v-130r):

Et quartus angelus tuba cecinit et percussa est tertia pars solis et tertia pars lunae, et tertia pars stellarum ita ut obscuraretur tertia pars eorum et diei non luceret tertia pars et noctis similiter (Apc 8, 12)

(…)

Ecce enim tertia pars solis et tertia pars lune et tertia pars stellarum percussa esse narratur, nec dubium quod suggerente ipso qui et expulit primum hominem de Paradiso, sed tamen a quo percussa sit aut quis eam percusserit non exprimitur. Scimus partem meridianam quam ordo heremiticus et virgineus specialius incolebat, non longe post obitum beati Pape Gregorii, primo quidem a gente Persarum deinde a Rege

105 The edited text of the Vulgata has *pallidus* instead of *palidus* and *inferum* instead of *infernus* in Joachim's quotations (see: *Biblia Sacra* 1994)

106 loquens] loquans *ed. Venetiis 1527*

Arabum occupatam fuisse. Sub eisdem namque temporibus famosa illa Sarracenorum heresis ac si vena corrupti laticis super terram erupit, per quam multitudo hominum incolentium heremum tum vi tum pravis monitis a fide Christiana evulsa est, precipue in regione Thebaide et Egypti ubi maxima illius ordinis multitudo degebat. Que videlicet heresis et versutia dyabolice fraudis legem illam – dico sacrilegam – quam instruit Mahometh Deo contraria est voto virginum et professoribus caste vite, quo et summum gaudium et summum bonum tradidit esse luxuriam, promittens eam et post finem mundi sectatoribus suis. Hoc non habuit in sua lege Iudeus, hoc nec ipsi Philosophi gentium suis auditoribus tradiderunt, non Sabellianus, neque Arrianus hereticus. (…)

5c Ioachim Florensis, *Expositio in Apocalypsim pars IV, distinctio IV* (in *Expositio magni prophete abbatis Ioachim in Apocalipsim*, Venetiis 1527, fol. 163v):

Et vidi de mare bestiam ascendentem habentem capita septem et cornua decem et super cornua eius decem diademata (Apc 13, 1)[107]

(…)

Et bestia – inquit – *quarta terribilis atque mirabilis, et fortis nimis, dentes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens, et reliqua pedibus suis conculcans. Dissimilis autem erat ceteris bestiis quas videram antea, et habebat cornua decem* (Dn 7, 7). Et infra: *Accessi ad unum de assistentibus et veritatem querebam ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi: Hec bestie magne quatuor regna consurgent de terra. Suscipient autem regnum sancti Dei altissimi et obtinebunt regnum usque in seculum seculorum* (Dn 7, 17). Si hystorias ecclesiasticas diligenter notamus, cum iam moderata esset persequutio Arrianorum et etiam in quibusdam deleta, inchoante Cosdroe rege Persarum qui in persequutione orientali precessit Mahometh et successores eius, persequutio ipsius secte sequuta est tam immanis vi, re vera, non hominum sed bestie cuiusdam terribilis esse putaretur, presertim cum ipsius error non aliqua ratione humana videatur esse munitus, sed solo detestandi furore mendacii et tyrannica armorum potestate defensus. Quam vero invaluerit in brevi et quam cito profecerit in malitia sua haud dubium quod per peccata testatur desolatio ecclesiarum Syrie et Phenicis, Palestine pariter et Egypti necnon et Affrice, ex Mauritanie et insularum maris, in quibus abolito Christi nomine ipsius Mahometh detestanda traditio quasi magni prophete Domini et preconis Altissimi predicatur.

107 The edited text of the Vulgata has *capita* instead of *cornua* in Joachim's quotation (see: *Biblia Sacra* 1994)

Heu si tanta mala faciet Antichristus quanta iste fecit in mendacio suo! Ut enim Moyses legislator longo ante tempore precessit Christum, ita et iste lator mendacii paravit itinera Antichristi. (…)

6 Ioachim Florensis, *Liber Figurarum* (in Tondelli 1940, vol. 2, tav. 14):

Prima persecutio Iudeorum – tempus apostolorum
(1st Head) Herodes
Secunda paganorum – tempus Martyrum
(2nd Head) Nero
Tertia hereticorum – tempus doctorum
(3rd Head) Constantinus
Va filiorum Babylonis in spiritu et non in littera – tempus conventualium
(4th Head) Mahomet
Sexta persecutio inchoata est – VII sequetur
(5th Head) Mesemothus
(6th Head) Sahidinus
(7th Head) Hic est septimus rex qui proprie dictur Antichristus, quamvis sit alius similis, nec minor eo in malitia designatus in cauda
(Tail) Gog – iste est ultimus Antichristus

Editions and translations: De Fraja 2007 with an Italian Translation; *Divini vatis abbatis Joachim liber concordie novi ac veteris testamenti* 1519; *Ioachim de Flore, Tractatus in expositionem vite et regule beati Benedicti* 2008; *Expositio magni prophete abbatis Ioachim in Apocalipsim* 1527; Tondelli 1940.

Studies: Flori 2007, 317–26; Rainini 2006; Potestà 2004; Potestà 2003; Selge 2002; Tolan 2002, 195; Potestà 2002; Schmolinsky 2002; Lerner 2001; Reeves 2001; Rusconi 2001; E. R. Daniel 2000; McGinn 2000, 135–42; Oliverio 2000; Potestà 2000; Wessley 2000; Reeves 1999; Patschovsky 1998; Troncarelli 1998; Accrocca 1997; Anawati 1994, 31; McGinn 1990; Crocco 1986; Kedar 1984, 112–16, 219–23; *Storia e Messaggio in Gioacchino da Fiore* 1980; Mottu 1977; Reeves / Hirsch-Reich 1972; Grundmann 1966; Southern 1962, 40–41, 106; N. Daniel 1960, 168, 211, 393; Tondelli / Reeves / Hirsch-Reich 1953; Grundmann 1950; Tondelli 1940.

27
Mark of Toledo, Prologue to his translation of the Qur'ān; Prologue to the *De Unione Dei* by Ibn Tūmart

Author: Marcus Toletanus (late 12th C.-early 13th C.)
Title: *Prologus Alchorani*; *Prologus ad Libellum Habentometi de Unione Dei*
Date: 1209–10 (terminus ad quem); 1213
Place: Toledo, Spain

Mark was *canonicus* of the Cathedral of Toledo during the last decade of the twelfth century and the first twenty years of the thirteenth. He had already translated a number of medical treatises by Galenus from the Arabic versions of Ḥunayn ibn Isḥāq when the bishop Rodrigo (see no. 33) and his archdeacon Mauritius asked him to translate the Qur'ān. Mark recounts in the prologue to the *Alchoran* that they were troubled that the ecclesiastic province of Toledo was in the hands of the Saracens, and hoped that, by translating the Qur'ān, Christian theologians could refute it and lead Muslims to convert. While the motivation is quite similar to that of the *Corpus Cluniacense* (see no. 16), there are no references to it in Mark's writings. In the same prologue, in addition to describing the circumstances of the commission, presenting himself and discussing the period during which the translation was completed (1209–10), he narrates the life of Muḥammad and describes his "treatise." The text is rather interesting (text 1), as it includes elements coming from the legendary tradition into a pseudo-historical context (see Introduction), namely Muḥammad's regal descent, his education in liberal arts (and foreign languages), his travels to remote lands, his magical abilities, his conflation with Nicholas (maybe a reference to the *Liber Nicholay*–see no. 5). The strange form of the name, "Mafomet," can be explained as a misreading from an original "Mahomet."

Three years after translating the Qur'ān, Mark finished the Latin version of a collection of works attributed to Ibn Tūmart (1078/81–1130), the founder of the Almohad movement. This collection, entitled by Mark after *De unione Dei* ("On the oneness of God"), the first trea-

tise, consists of *De unione Dei*, *Unio Gloriosi Laudabilis*, *Vinculum*, *Laudatio Dei gloriosi*, and *Laus secunda*. Mark explained his choice in a prologue, in which he states that he had translated the book of Ibn Tūmart after that of Muḥammad in order that the Faithful, studying them, would be able to produce a wider refutation of Islam. Moreover, exploring the relationship between the Qur'ān and Ibn Tūmart's works, Mark compares the figures of the two religious leaders and writers, giving a synthetic but rather meaningful judgment about Muḥammad (text 2).

1 Marcus Toletanus, *Prologus Alchorani* (in D'Alverny / Vajda 1951, 260–68):

In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen.

Ex collisione ferri et lapidis ignis excutitur, interdum ad illuminandos homines in tenebris degentes, interdum autem ad decoquendum que cruda sunt, interdum ad calefaciendum, interdum ad conflanda vasa ac ceteros usos utiles et exquisitos. Ex coniunctione siquidem duorum parentum, utpote lapidis et ferri, ydola ferrea colentium et lapidea, ignis eductus est adurens, quia ex duobus genitoribus tanquam ferro et lapide ydolatrie induratis, ignis exivit sulphureus, non quippe ut illuminaret homines in tenebris noctis laborantes, sed ut in tenebris ignorantie deperditis, multis retro seculis elapsis, potius tenebras accumularet tenebris quam luceret. Non enim sana doctrina combussit peccatores, ut decoqueret rudes hominum intellectum et pravas eorum opiniones quas de Deo habebant, et superfluas combureret ydolatrarum superstitiones, nec enim calefecit, quia cum Filii Dei notitiam ad plenum non habuisserit, in amorem ipsius flamma Sancti Spiritus non fuit accensus, sed cum vasa perditionis antique, in vasa, scilicet in fidem Sancte Trinitatis, conflari debuissent, in vasa interitus conflavit Mafometus. Hic nimirum prodiens quasi ex adipe iniquitatis in Mecha, id est adultera, que est in Arabia, natus extitit ex parentibus tamen secundum gradus seculi nobilibus, scilicet patre Habedileth, id est servo Ydolileth et matre Emina, in urbe nimirum adultera genitus est, que Dei vivi notitiam non habuit cui merito subiecta debet esse omnis anima utpote a quo principium sumpsit et originem. Abiit itaque post deos alienos a veritate, et ydola coluit vana et tanquam scortum, relicto deo, marito suo legitimo, multis se supponens diis adulterium perpetravit nefandum.

Cum igitur Maphometus ex Arabia demonum sordidata culturis extitisset oriundus et ex parentibus ydola colentibus, tamen ex stirpe regia descendit, tempore autem pueritie sue et adolescentie, studio lit-

terarum animum applicuit, in remotis regionibus operam impendens quantum poterat ut in mathematicis artibus peritus esset. Cumque seorsum non in publico ineptas artes didicisset, et turba intonuisset appostolorum et in omnem terram sonus eorum exivisset ad eum usque pervenit quod Christiani fide iam colerent Sancte Trinitatis, et quod ipsi unum in deitate, trinum in personis esse Deum crederent, ad predicationem appostolorum. Et Iudei unum eundemque colerent Deum, non tamen trinum in personis sicut Christiani confitebantur. Accepto itaque viatico sub pretextu mercatoris, venit in Siriam et ibi per aliquos annos moram faciens, in lingua Siriorum Penthateucon didicit ad unguem, deinde in Greciam postmodum profectus ibique residentiam et moram faciens non modicam, in lingua greca legem audivit Christianorum et articulos fidei non perfunctorie. Qui, cum fuisset expertus quod tam Iudei quam Christiani dispari cum professione Deum colerent et in Veteri et Novo Testamento fuisset instructus, quantocius in Arabiam remeavit.

Cum secum deliberaret qualiter Arabes et omnes alias nationes ad fidem unius Dei converteret et ydolatriam quoad posset destrueret in illis regionibus, in tanta fuit perplexitate constitutus quod titubavit ad quam istarum legum, an ad novam Ihesu Christi legem, vel ad veterem que data est Moysi et populo iudaico, potius eos invitaret. Sed cum novisset quod Lex evangelica gravior eis existeret, nec eam possent tollerare, utpote lex humilitatis iuxta illud: "qui te percusserit in maxilla una, prebe ei et alteram (Mt 5, 39)", et in castitate et ieiunio et ceteris que a Christianis observantur, eis esset intollerabilis, et quod corda eorum in cultura ydolorum iam diutius indurata demolliri non poterant ut unum Deum crederent esse, non providit ut quasi rationabilibus animalibus articulos Christiane religionis exponeret, id est cibos offerret qui non solum corpus sustentant, sed animam vivificant mortuam, verum tanquam brutis gramen et paleas et fenum prebuit iumentis. Legem quoque decalogi voluit eis predicare, tamen quia legis illius observatores infames habebantur propter necem Ihesu Christi quem per prodicionem Iude livore ducti secundum oppinionem suam non occiderant, cogitaverant tamen, quia sicut proditores in servitutem redacti gentibus tributa reddebant, et ob hoc ab omnibus sicut prophani videbantur eorum observationes prout in Pentateuco continetur, extraneas esse decrevit. Fertur tamen quia non respuit tantum legem Christiane religionis ob sui difficultatem rigoris nec in contemptum dumtaxat Iudeorum contempsit precepta decalogi populis Arabie notifficare, sed ut ex utraque legem tertiam conderet, legem que in quibusdam articulis

cum Veteri et Novo Testamento participium haberet, in quibusdam autem observantiis ab utraque discreparet. Ex utroque igitur Testamento multa decerpsit precepta, ipsaque narravit, eisque aggregans alia in unum opus redegit, et duplici quidem appellatione ipsum censuit appellandum, scilicet Alchoranum qui interpretatur "lectionarius", et Alforcanum, qui "distinctus" in lingua sonat arabica, qui distinguitur inter Vetus Testamentum et Novum, velut quidam interpretantur, inter blasphemiam Gentilium et fidem quam ipse docuit. Composuit itaque hunc in secreto eumque in centum XII tractatus sive capitula dividens, ipsis sub LX distinctionibus artavit.

Quotiens autem populis illarum regionum verbum predicationis proponebat, extra urbem universos convocabat, et in presentia omnium ficte quasi morbum patiens caducum in terra prostrabat se violenter et ut in epilenticis fieri solet, spumam per os eiciens, pedibus atque manibus inordinate huic et inde proiectis, in arena diutissime volutabatur; post spatium vero temporis non modicum, ex industria motum membrorum suorum sic compescebat et occulos claudebat, ut non solum apopleticus crederetur in quo nullus sensus et motus habetur, verum exanimis estimaretur. Cumque turbatis iam occulis quasi a demonio arreptus exurgeret, dicebat populo suo quod angelus Gabriel adeo mittebatur ad ipsum, qui prosternabat eum in terra et in corpore ipsum vexabat, et in anima. Et angariabat eum in extasi positum ut verba Dei, sicut asserebat, que de celo ad ipsum destinabantur, gentibus vanos deos colentibus exponeret et ab ydolatria revocatos ad cultum Dei vivi studiosius traheret. Constitutus ergo in medio eorum proponebat eis non quidem verba angeli, quoniam non erat tanti meriti quod angelus Gabriel ad eum mitteretur, sed verba que confingebat et quasi ab angelo sibi indicta rudi populo et inculto predicabat. Quotiens itaque predicabat, eis dicebat: "ego sum Legatus Dei, verba que posuit angelus in ore meo vobis expono; non novi litteras, maternus enim sum; cogit me angelus ut dicam vobis huiusmodi verba: Adorate deum vivum qui celos creavit et terram, angelos et homines, et omnia que in eis sunt, non adoretis deos qui non possunt vobis prodesse vel obesse. Reddite decimas primitias Deo, regi qui fungitur apud eos loco pontificis et vicario eius, et cavete peccata. Estote humiles, patientes, casti, nisi super uxores vestras, adulterium fugite, homicidium et furtum, et si hoc quippe feceritis et parentes honoraveritis, dabit Deus vobis in hoc seculo vitam diuturnam, divitias, et filios cum quibus gaudebitis, et in futuro dabit vobis paradisos sub quibus defluent flumina scilicet aque, vini, lactis et mellis, et cibos prosperos, qui non gravabunt ventres, et vinum suave, quod non ine-

briabit, uxores et vestimenta serica. Noveritis quod Christus filius fuit Marie virginis, legatus Dei et verbum Dei, quod destinavit Deus ad eam et spiritus eius. Nolite ergo dicere tres esse, sed unus est Deus, nec dedignatus est Christus esse servus Dei, scilicet non sunt dedignati et angeli proximi, et Deus cum spiritu sancto corroboravit". Indixitque Machometus ieiunium XXX <dierum> certo tempore, et qui non ieiunasset illo prefixo tempore ob aliquam occasionem illius ieiunii debitum, si dives esset, helemosinis redimeret, si vero pauper, alio tempore ieiunando. Monuit orare in templo sive in domo quinquies in die, sed priusquam ad templus (sic) ingrederentur, mandavit ut aqua abluerentur. Circumcisione<m> eis indixit in pueris a bymatu fieri, adultis autem quandocumque ad legem accederent. Adulterium prohibuit; verum si vir coniugatus, mulierem sive solutam sive coniugatam precio emerit, licite poterit ei copulari tanquam ancille nec adulterium comittit, quia pretium quod pro ipsa solvitur crimen delet adulterii; filias servorum assumere permisit uxores habentes sine contagione adulterii ut subolem suscitent ad cultum unius Dei. Resurrectionem predicavit futuram et vitam eternam habituros, qui supradicta credunt et bona faciunt. Et qui contra hec faciunt, in inferno diversos habere semper cruciatus asseruit. Carnem porci prohibuit eis et omne morticinum[108], ne comederent sanguinem et ydolototitum[109] et suffocatum: et persuasit eis et monuit ut ad templum Meche, causa oracionis accederent; mandavit ut Deo peccata et crimina confiterentur, non homini. Causa quippe que eum ad hoc traxit propositum fuit ut intentio ut damnata ydolatria homines sicut iam in aliis regionibus experientia didiscerat ad colendum verum Deum invitaret, et ipse sicut legatus Dei et propheta ad instar Davidis et Salomonis regnum obtineret et tanquam regi et prophete universe nationes obedirent, collaque sua penitus in omnibus ei subderent. Hic quippe fuit Mafometus, id est graciosus, non Nicholaus, falso plures autumant, cum sexcentis annis elapsis post adventum Ihesu Christi hic venisset in mundum ad predicandum Arabibus, de Mecha oriundus, que est in Arabia. Modus tractatus eius, sicut in serie libri continetur, extraneus habetur ab aliis. Non enim convenit cum evangelio, nec in modo loquendi, nec in preceptis nec cum veteri lege concordat, nisi in circumcisione, et porcine carnis et sanguinis execratione, et suffocate et ydolotiti, et in libello repudii; sed in causa conceptionis discrepat iudeus ab ysmaelita. Dimissum est enim iudeo ut

---

108 morticinum] ms.: morticinium D'Alverny
109 *Lege* idolotitum

uxorem suam repudiet propter adulterii crimen vel suspicionem vel sanguinis fortassis innoxius effundatur. Uxoris Ysmaelite vero non solum propter causas pretaxatas, verum eciam propter difformitatem vel sterilitatem vel lepram vel maniam vel ircum vel polipum vel si disliceat occulis eius vel si eam tertio obiuret in hunc modum: Latus tuum sit michi prohibitum sicut latus matris mee, non licet eam amplius revocare post talem formam iuramenti nisi prius ab alio cognoscatur. In modo loquendi discrepat ab aliis scripturis Veteris et Novi Testamenti. Interdum enim loquitur sicut qui delirat, interdum autem sic inanimatus, aliquando increpando ydolatras, aliquando cominando eius mortem, nonnumquam vero vitam eternam promittendo conversis, set stilo turbato et dissoluto. Huius autem stili turbacio a nonnullis excusatur, eo quod asserunt eum invisibiliter ab angelo vexari in anima et corpore et angariari, ut homines amoveret ab ydolatria ad colendum unum Deum, et morem gerebat acutam pasientibus (sic) in passione delirantibus ex perturbatione mentis. Cumque per fantasticas delusiones ut magicus populos rudes seduceret, et interdum legatum Dei, interdum autem prophetam Dei se vocaret, et lectiones quas confingebat eis exponeret, contingit, peccatis exigentibus, quod tum per predicationem eius fallacem, tum per bellicam cladem, tam ipse quam successores eius ab Aquilone usque ad mare Mediterraneum et ab Indiis usque ad occiduas partes omnes fere ad suam heresim coegit, proth (sic) dolor, non solum regiones has subiugavit, quarum quedam iam fidem susceperant Ihesu Christi, verum etiam quasdam partes Yspanie per proditionem sequaces eius occupa<ve>runt, et in quibus olim multi sacerdotes divinum Deo prestabant obsequium, nunc scelerati viri execrabili[s] Mafometo supplicaciones impendunt, et ecclesie que condam per manus episcoporum fuerant consecrate, nunc in templa sunt redacte profana.

Cumque venerabilis R<odericus>, Domino inspirante, sedem Archipresulatus Toletane metropoleos et insulam suscepisset, eamque ab inimicis crucis infestari cognovisset, provinciamque suam ab infelicibus detentam doluisset calamitates suas et persecutiones lugendas esse merito providit, iuxta illud Ambrosii: "arma mea lacrime mee sunt" (Ambr. *Ep.* 1, 864, 2) quoniam quidem in locis ubi suffraganei pontiffices sacrificia sancta Ihesu Christo quondam offerebant, nunc pseudo-prophete nomine extollitur, et in turribus ecclesiarum in quibus olim tintinabula relevabant, nunc quedam prophana preconia fidelium aures insurdant. Hic nimirum antistes quem divine scientie litteratura commendat, sanctitas beat, virtutes approbant, honestas ornat, infelicem ecclesie sue successum deplorans, utpote qui Novum et Vetus Testa-

mentum novit, perscrutabiliter operam dedit et sollicitudinem, ut liber in quo sacrilega continebantur instituta et enormia precepta translatus, in noticiam venire[n]t ort<h>odoxorum, ut quos ei non licebat armis impugnare corporalibus, saltem enormibus institutis obviando confunderet. In hac quoque sollicitudine zelo succensus christiane fidei non <minus> extitit reverendus Mauricius archidiaconus eiusdem <ecclesie Toletane>, litteratura commendabilis, virtutibus insignis, moribus perspicuus, honestate preclarus, sed pari voto parique affectu laboravit, ut liber iste in latinum transferretur sermonem, quatinus ex institutis detestandis Mafometi a Christianis confusi, Sarraceni ad fidem nonnulli traherentur catholicam. Uterque igitur, tam dominus meus Toletane sedis archiepiscopus, Yspaniarum primas, quam prefatus eiusdem archilevita, salubri me pulsarunt a<d>monitione, omnimodo persuadentes, ut huius translationis subite laborem non recusarem.

Ego autem Marchus, humilis eiusdem <ecclesie Toletane> canonicus, iustis utriusque votis et desideriis obedire satagens, in favorabili opere quantocius operam dedi, et ut votum et desiderium eorum effectui manciparem, librum Mafometi ad peticionem eorum et com<m>odum ort<h>odoxe fidei de arabica lingua in latinum transtuli sermonem.

Completa quidem fuit huius voluminis translatio, Domino et Salvatore nostro auxiliante, anno ab Incarnatione Domini millesimo <…>[110] ducentesimo, et anno quo Mafometo heresiarcha cepit Arabibus heresim suam evomere sexcentesimo sexto.

Transtulit autem Marchus Tholetane Ecclesie canonicus librum Alchorani ad petitionem Roderici venerabilis archiepiscopi Tholetani salubrem, et persuasionem magistri Mauricii Tholetane sedis archidiaconi, meritis et sanctitate commendabilium virorum.

2 Marcus Toletanus, *Prologus ad Libellum Habentometi de Unione Dei* (in D'Alverny / Vajda 1951, 268–69):

In nomine Domini nostri Ihesu Christi.

Translato ante triennium Alforcano libro legis infidelium Ismaelitarum, ad preceptum R<oderici> domini Tholetani archiepiscopi, Yspaniarum primatis, et instantiam magistri Mauricii eiusdem sedis archidiaconi, libellum Habentometi quem de unione composuit, non immerito duxi transferendum. Transtuli siquidem <librum> Habent<ometi> post librum Mofometi, ut ex utriusque inspectione fi-

110 D'Alverny notes that two numerals are illegible here.

deles in sarracenos invehendi exercitamenta sumant ampliora. Licet enim verba Mafometi maioris sint auctoritatis apud omnes Mauros quam Habentometi dicta, cum apud omnes universaliter Alchoranus sit admissus; huius autem libellus <in partibus orientalibus ignotus>, nusquam <ad>missus ab illis, nec tamen ab omnibus qui sunt sub imperio et ditione dumtaxat regis Cartaginis Didonis: maioris <ponderis?> sunt apud discretos viros et prudentes argumenta et persuasiones quas Habentometus induxit in libello Unionis quam verba M<a>fameti (sic) in Alchorano, turbata valdeque confusa, et sine aliquo prolata fundamento, quoniam quidem hic Habentometus necessariis innixus assertionibus ad probandum unum Deum esse primum et novissimum, suam bene fundavit intentionem; et reprehenditur tamen a nonnullis sapientibus in eo quod licet unum Deum esseque unam essentiam rationibus probat efficacissimis, inserit tamen auctoritates Alchorani; et de ipso credatur quod purus fuerit maurus, cum in nullam crediderit legem, utpote philosophus Algazelis didascalus. Ille vero Mafometus in preceptis inhonestus, in verbis confusus, in dictis inverecundus, in factis ipsius Nove Legis Christi contrarius, ut in pluribus Veteri autem testamento, in paucis concors, extitisse probatur.

Ego autem Marcus, diaconus, Toletanus canonicus, qui librum Mafometi transtuli, rogatus postmodum a magistro Mauricio, Toletano archidiacono et Ecclesie Burgensis electo, libellum Habentometi de arabica lingua in latinum transtuli sermonem; in catholicis viris utrumque librum inspicientibus Maurorum secreta via patet impugnandi.

Finit Prophemium.

Editions and translations: D'Alverny / Vajda 1951.

Studies: Starczewska 2011; Burman 2007, 21–24 and passim; Roling 2005; Vones 2006; Tolan 2005; Petrus i Pons 2005; Pick 2004, 116 ff.; Formisano 2004; Martínez Gázquez 2003; Tolan 2002, 165, 182–85; Gonzálvez Ruiz 1997; D'Alverny 1987–90; D'Alverny 1983; D'Alverny 1982; D'Alverny 1965; N. Daniel 1960, 44–45 and passim; D'Alverny / Vajda 1951; D'Alverny / Vajda 1952; D'Alverny 1948; Monneret de Villard 1944, 21–24.

28
Master Thietmar, The Way to the Holy Land

Author: Magister Thietmarus (fl. 1217)
Title: *Iter ad Terram Sanctam*
Date: after 1217
Place: Germany or Middle East

Little is known about Thietmar, a German monk living in the thirteenth century, except that in 1217 he traveled to the Holy Land. To mark the occasion he described his experience in a short narrative entitled "The Way to the Holy Land," in which, along with the description of Christian holy places, he also dealt with the city of Mecca. He wrote that Saracens went there from faraway to honor the tomb of their Prophet Muḥammad. Thietmar also noted that his coffin was not suspended in the air, as contemporary legends narrated,[111] and that it contains only the Prophet's foot, which was all that remained after his body was devoured. Thus, he provides a concise description of Muḥammad's life and doctrine, supporting his statements by referring to his personal experience in the Holy Land. It is this relying upon local sources and his criticism of legendary beliefs that make this text particularly fascinating.

Magister Thietmarus, *Iter ad Terram Sanctam* (in De Sandoli 1978–84, vol. 3, 288–90):

Cap. 24: De civitate Alexandria

(…) Vidi de monte Synai quandam terram ultra Egyptum cuius incole vocantur Yssini et que tota christiana est (…) inter istam provincia et Egyptum est civitas quedam que vocatur Mec et egregia et maxima cum muris et turribus munita in qua est tumba Mammet propheta Sarracenorum ad quam civitatem peregre proficiscuntur de diversis partibus et longinquis regionibus peregrini sarraceni et tam celebriter ut ad sepulchrum Domini, sed nec dives nec pauper admittitur nisi aureum offerat denarium. Ibi plus requiritur aureum quam cor contritum.

111 On this topic see D'Ancona 1994 and Vanoli 2008.

Tumba ista Mammet non pendet in aere sicut multi asserunt. Immo super terram est et non habetur ibi plus de corpore suo nisi dexter pes quia reliquum corpus eius totum a porcis devoratum est. De cuius vita multas audivi truphas. Mammet erat pauper de genere Boydewinorum et custos camelorum et fuit epylenticus adeo aliquantulum per nigromanciam instructus. Et heremita sed ritus hereticus.

Cuius doctrina cum adhuc viveret talis erat. Predicavit Sarracenis terrestrem esse paradysum habentem quatuor flumina scilicet vino melle lacte et aque manancia in quam post hanc vitam se credunt transituros. Et omnes Sarracenos in bello Christianorum occisos in predicto recipi Paradyso et omne genus fructuum ibidem credunt nasci. Et ibi pro velle comedere et bibere, et ibi carnaliter ad libitum pluribus uti virginibus ita quod unusquisque eorum omni die pro voluptatis explemento nove virgini commiscetur. Et precipue si quis eorum in prelio Christianorum moritur cotidie in paradyso decem virginibus abutitur.

Item predicavit eis et docuit quod cuilibet Sarraceno licebit ducere septem uxores legitimas et ipsis in omnibus suis necessariis providere. Insuper de ancillis quod si mille essent libere poterit procreare cum eis, et non habet minimum peccatum. Item quemcunque filiorum suorum sive de ancilla sicut de legitima heredem suum constituere poterit sine peccato. De ancillis vero flavis et paganorum si aliqua filium procreaverit libera erit a dominio domini sui. Hiis et alia multa similia stulticiis predicavit. Sed quod de mulieribus istis contingat que nunc apud eos sunt vel quo deveniant virgines que modo per ipsos corrumpuntur mihi respondere ignorabant. Audivi etiam quod aliqui sunt Sarraceni quamvis pauci qui nisi unam tantum habeant uxorem.

Audivi etiam quod Sarraceni circumciduntur et circumcisiones suas in maxima solempnitate et letitia peragunt et diem natalicium suum solent sollempniter principes et magnati celebrare. Et vidi quod incesserunt armati in multa pompa et equis phaleratis ornati purpura et syndaco tamquam persone in nostra terra quibus utimur in ludis sollempnibus. Kalendarium similiter observant. Auguria captant et auspicia.

Credulitas eorum est sanctam Mariam de flatu angeli concepisse et nichilominus virginem permansisse. Ipsum autem Christum dominum nostrum credunt prophetam maximum post suum Mammet esse. Credunt eum super mare ambulasse mortuos suscitasse et alia multa miracula fecisse, et tandem mirabiliter in celum corporaliter per aliquem raptum fuisse.

Audivi veraciter quod in magna parte nostra habent ewangelia, prophecias, et aliquos libros Moysi. Item quosdam martires et confessores et virgines habent in magna veneratione.

Editions and translations: De Sandoli 1978–84, vol. 3, 251–95; *Magistri Thietmari peregrinatio* 1857, 1–80.

Studies: Folda 2005, 118–24; Graboïs 1998, esp. 202–6; Graboïs 1992; Graboïs 1989; Graboïs 1988, 71–73; Kedar 1986; Graboïs 1986; Röhricht 1890, 47–48; Krause 1875; von den Brincken 1973, passim; Laurent 1859.

29
The Life of Muḥammad from the Manuscript of Uncastillo

Author: Unknown
Title: *Vita Mahometi*
Date: 13th century (1221/1222?)
Place: Uncastillo (Zaragoza), Spain

A single manuscript kept in the Collegiata de Santa Maria de Uncastillo near Zaragoza (cod. 10) has preserved an interesting life of Muḥammad. It was most probably written in the first quarter of the 13th century (1221/22) by the Jewish converso Peter, author of an anti-Judaic text that precedes the biography of the Prophet in the same manuscript.[112] The text declares its intentions at the beginning: to clarify that Muḥammad was not a Christian, as many unaware of his origins thought. The story begins with a topical account of Muḥammad's ancestry, childhood, and youth, but it quickly switches to an autonomous narratological development. According to the text, it is in fact Jews and Christians who encourage him to become a pseudo-prophet; a miracle, the first of four, is then recounted: when Muḥammad reaches Ietrip (Madīnat al-Nabī), he heals a sick girl who recognizes him as the prophet of a unique God. Thus, he becomes king and marries *Hadigam*, together with sixteen other women. The last of them was stolen from her husband. Muḥammad secures the help of ten Arabs, two Christians, and some Jews, in gaining consent. They put themselves in a pit, pretending to be dead, proclaiming the uniqueness of God and the prophetical status of Muḥammad. On another occasion, during a military expedition in the desert, Muḥammad hides leather bottles full of water; his acolytes announce that water will be found if the prophet will praise his God. The generals turn to him and his acolytes show the leather bottle as sent by God through an angel. A fourth miracle actually is Muḥammad's night journey in Heaven. The core of this short account is the dialogue

112 See Valcárcel 2002, 234–39.

between God and the Prophet, during which the principles of Islam are declared. After the journey Muḥammad goes back to his army and performs further miracles. The story ends with the death of the prophet after a long illness and the discovery of his rotting corpse. Specific statements attributed to Muḥammad about Jesus, the Virgin, and the apostles are reported as a conclusion to the text.

Vita Mahometi (in Valcárcel 2002, 243–45):

Ne sub incertis erronea pendat opinio Mahometi, scilicet, quod non fuit christianum nullatenus extitisse, prout plures referunt nescientes originem et eiusdem genus, exordiar per ordinem tractaturus, scilicet, quod ipse natus fuit in Mecha et pater suus mortuus fuit ibidem, filium suum, scilicet, Mahometum post eiusdem obitum fratri suo comendans. Et genus eiusdem fuit de genere quodam quod vocabatur genus de Coreis, quod descenderat de Hismaele, filio Abrahe. A genere de Coreis descendentes fuerunt mercatores. Post mortem avunculi Mahometi eum avus eius sumpsit in custodia et postea fuit in Mecha per triginta annorum spacium moraturus. Et in Mecha conversando dedit eius avus sibi denarios cum quibus posset fieri mercator eundo et redeundo per partes Iherusalem et per Philisteos et per terram Feriz et per confinia eorumdem locorum. Et in hoc perseverando habuit noticiam cum iudeis et christianis quod eorumdem legem et canones posset fieri cogniturus; et fuit utique de melioribus tocius generis de Coreis. Et habitatores in Mecha in eum zelum et invidiam deportarunt nolentes quod inter ipsos fieret mercator.

Et ipse super camelam equitans exivit Mecham et habiit ad terram que vocatur Ietrip et meliores ibidem habitantes exierunt ad recipiendum eum vagantes unus post alium eum invitando. Et ipse dixit se non alicuius hospitem fieri nisi ipsius domum cuius ipsum camela deportans per se propria introiret. Et camela duxit eum ad domum cuiusdam pauperis habentis filiam per quattuor annos et amplius egrotantem; et cum filia huius vidit eum per hostium introire dedit vocem unicam dicens: "non est alius Deus nisi solus Deus et Mahometus servus et eiusdem propheta". Et hoc audiens Mahometus extendit sibi manum et sanata est; et turbe circunstantes mirati sunt ultra modum. Et hoc asserunt sarraceni, quod falsum est, quod ipse eam sanasset nec ita prout nequissimi sarraceni referunt sibi contigerit.

Et cum ita inceperit regnare Mahometus in terra Ietrip fecit era ab inicio sex milia annorum et centum viginti duo anni et Incarnacio

Christi sescenti et viginti duo anni, regnante imperatore Enricli, et papa Iohanne.

Et ipse Mahometus duxit Hadigam in uxorem; et hec prima quam habuit et habuit sedecim uxores cum ista. Et volumus referre qualiter sibi contigerit cum extrema; et hec fuerat uxor servi sui Zeit et erat nimis formosa et captavit eius benivolenciam; et amore eius preocupatus misit servum alibi suum cum cartis et post absenciam servi sui venit ad domum eiusdem causa uxoris ipsius, dicens: "misit Deus angelum suum Gabrielem mihi quod te ducam in uxorem". Et novit eam et eamdem duxit; et servus suus ad domum suam rediens invenit Mahometum qui duxerat uxorem suam, dicentem sibi: "mandavit Deus mihi per angelum suum quod uxorem tuam ducerem et duxi et tu aliam ducas in uxorem". Et hic talis propheta fuit qui concupiebat uxores aliorum tam turpiter et inhoneste; et hoc fuit in tempore heretici arriani.

Modo autem volumus narrare numerum virorum in eum credencium qui fuerunt decem arabum eiusdem parentum et duo christiani et aliqui iudeorum. Et isti instruxerunt eum semper et doctrinaverunt eidem derisorie servientes sibi et dicentes quod cum dives factus fuerat et pre aliis potens quod sibi donis et blandiciis harabes alliceret permulcendo. Et cum eos paupertate nimia obssessos et indigentia invenisset incepit eis predicare de Deo in etate quadraginta annorum dicens unum Deum esse creatorem celi et terre, nullum alium habentem participem, non eadem intentione quam christiani tres Deos adorando confidentes. Et harabes respondentes dixerunt: "verum est unicum Deum esse". Et illa hora convertit ad se quosdam de ipsis paucis numero.

Et ipse consulens sapientes dixit: "bonum esset quod faceremus meatum subterraneum et miteremus intus quattuor sapientum". Et fecit et misit interius quattuor conscientes facti ab aliis sapienciores doctos quod quando veniret Mahometus cum melioribus arabum et diceret: "vos, mortui, qui insepulti estis, dicite de Deo quod preceptum est vobis", respondentes dixerunt unum Deum esse creatorem celi absque alio participe, dantem bonis paradisum et malis infernum et Mahometum esse prophetam verum a Creatore delegatum. Et hoc arabes audientes crediderunt in eum quamplures. Et dixit Mahometus, credentibus illis, quod quisquis aportaret pax terre in gremio suo et coadunaret super eos et inde veniam a Deo consequeretur; et hoc fuit secundum miraculum.

Postea contigit quod ipse fuit in exercitu cum melioribus arabum in locis siccis et desertis ubi non fuerat aqua; et ipse considerans in animo suo et consulens sapientes dixit: "oculte abscondamus plenos utres

aquarum in istis locis siccis et desertis aquis et omnino carentibus"; et fecit. Post hoc autem dixit secretariis suis facti conscientibus quod quando veniret populus arabum sitibundus dicerent exercitus prevalentibus principibus: "non habebitis aquam ad potandum nec invenire poteritis nisi precibus Mahometi et ad Deum preheuntibus quod vobis aquarum affluenciam largiatur". Et cum venerunt maiores exercitus sicientes dixerunt illis Mahometi secretarii quod Deus mandaverat Mahometo per angelum suum et ostenderat loca in quibus populus suus inveniret aquam; et invenerunt eam in utribus et crediderunt in eum et illa hora superavit multas regiones; et hoc fuit tercium miraculum.

Et volumus narrare quartum: quod dixit ipse Mahometus quod angelus Gabriel venit ad eum deportans anatem minorem mulo et asino maiorem. Et dixit: "veni et ascende super istum anathem et transferam te per momentum unum usque ad celum primum". Et a terra usque ad primum celum [et] est incessus quingentorum annorum. Et cum fuit ita ad celum translatus fecit geminas oraciones; et hoc facto alii angeli venientes deportarunt eum usque ad secundum celum et fecit ibidem geminas oraciones. Et sic angeli venientes transtulerunt eum usque ad ultimun celum. Et tantam dixit esse distanciam a secundo celo usque ad tercium et a tercio usque ad quartum et sic de singulis. Et ibidem pronus humi stando audivit unicam vocem dicentem: "veni, serve bone Mahomete, non te surrexit melior inter natos mulierum; pete quod vis, nullam patiere repulsam". Et ad hoc respondens dixit: "Domine, rogo ut des mihi legem et preceptum quod dem populo mea nullam legem habenti et omnibus in me credentibus". Et dedit dicens: "do tibi legem et preceptum quod eis in iudicium deferas, scilicet, dierum triginta spacio ieiunare et faciant oracionem in die quinquies et celebrent duas festivitates, unam maiorem et aliam minorem; et dabo eis paradisum lacte el melle et preclaris fluentem inundacionibus; et cuique eorumdem singulariter mille virgines incorruptas quarum cuiuslibet coitus singularis per centum annos saciabit desiderium coeundi; et dabo eis cuiuslibet generis cibariorum habundanciam; et dic populo tuo quod ducat quattuor mulieres et si plures voluerint emant quantascumque voluerint de suis vel a christianis vel ab aliis cuiuslibet gentilibus usque ad mille; et quando aliquam de istis quattuor legitime ductis voluerint a se separare iuret per hoc nomen quod est haliba hatalac, quod sonat separare et non recuperare nisi alter prius cum ea semel convenerit, et poterit eam dimitere et cum eam reliquerit non poterit eamdem recuperare nisi fecerit quod alter eam primitus cognoverit semel". Et dixit Mahometus: "Domine Deus, scio quod populus Moisi et populus qui est Christi et

populus meus venierint coram te in die iudicii, et rogo te pro populo meo quod quicumque hominum fuerit quod nomen meum, scilicet, Mahometi, clamaverit ante obitum suum, anima in corpore existente, quamvis indignus, eruas eum a penis infernalibus et deducas ipsum in paradisum". Et dixit Deus: "do tibi hoc donum, quod qui in te credere noluerit ipsum precipias dare morti et qui eumdem occiderit salvus erit et ibit in paradisum". Et hec et multa alia dicta fuerunt a Deo Mahometo que longa essent enarrare, et hec pauca prescripsimus. Et dixit Mahometus: "hec omnia dixit mihi Deus in celo et veni in Iherusalem et feci ibi duas orationes circa horam meridie et fui in domo mea, scilicet, in Ietrip, in illa eadem hora; et hoc totum fuit et contigit per momentum unum et incepi hec narrare amicis meis et parentibus et turbis arabum inopinate et crediderunt hoc verum esse admodum miratos".

Et preterea vidit Mahometus visionem quod luna intrabat per unam manicam ipsius et per aliam exibat. Et postea fuit Mahometus in exercitu et fuit in exercitu illo maxima aque indigencia et fecit fluere aquam digitis suis et potavit ille exercitus. Et longum esset narrare facta sua ad nichilum tendentia; sed pauca vobis breviter referemus.

Fuit ipse, scilicet, Mahometus iudex inter populum per decem annos et contra christianos litigavit et multas regiones ad se convertit et postea per novem annos cum uxoribus suis requievit. Et post hoc egrotavit et vocavit servos suos et dixit: "sciatis quod Deus mittet angelum suum Gabrielem mihi pro anima mea et cum in extremis laboravero claudatis hostium domi et nullus infra remaneat" Et illi desolati dixerunt: "quid erit de nobis post obitum tuum?". Et dixit: "Alip rummim holibat aron", quod sonat: "christiani superabuntur et postea perpetuo superabuntur". Et alibi dixit: "lex christianorum que de nichilo fuit suscitata et in illud idem denique redigetur". Et discipuli instantes dixerunt: "dic nobis ulterius plus nam vidimus te debilitatum et in extremis laborantem"; et ipse respondens dixit: "non scio ad quid ego et vos deveniemus". Et post triduum ad domum ipsius redeuntes invenerunt ipsum tumefactum, ad celum pedibus erectis, dicentes derisorie: "hic est talis propheta qui ardua se post obitum sui comendarat".

Et volumus enarrare vobis ea que ipse dixit de Christo, dicens ipsum esse Spiritum Dei et eiusdem Verbum. Et dixit de beata Maria quod Deus misit ad eam angelum suum Gabrielem, et concepit de Spiritu Sancto, Virgo in partu et ante partum et post partum, Virgo permanens et intemerata; et dixit etiam apostolos esse amicos Dei et fideles.

Editions and translations: Serrano y Sanz 1931; Valcárcel 2002.

Studies: Rotter 2009; Gonzales Muñoz 2006; Echevarría 2005; Valcárcel 2002; Echevarría 1999, 93; Burman 1994, 49, n. 47; Millás Vallicrosa 1953; Cerulli 1949, 331–34; Monneret de Villard 1944, 25; Serrano y Sanz 1931.

30
Oliver of Paderborn, The History of the Capture of Damiata; Letters

Author: Oliverus Scholasticus (d. 1227)
Title: *Historia Damiatina*; *Epistole*
Date: 1220–22
Place: Middle East and Germany

The works of the German priest Oliver, together with those of James of Vitry (see no. 31), are important sources for the Christian attitude toward Islam in the context of the fifth Crusade. After being *canonicus* in Paderborn, then teacher at the school of the Dome of Cologne, Oliver preached the Crusade in Friesland, Flanders, and Brabant. After participating in the fourth Lateran council in the years 1217–22, he took part in the fifth Crusade, during which he also distinguished himself as military engineer. He related these experiences in his works: the *Descriptio Terre Sancte*, the *Historia de ortu Jerusalem et eius variis eventibus*, the *Historia Regum Terre Sancte*, and the *Historia Damiatina*. In this latter chronicle he devoted a concise passage to Muḥammad and his Law, emphasizing the role of the apostate and heretic Sergius, inspired by the devil, in elaborating the Islamic doctrine, and describing Muḥammad as an illiterate prone to violence and lust (text 1).[113] In another interesting passage from the same work, relating a prophecy similar to that of the son of Agap,[114] Oliver refers to the bones (*ossa*) of Muḥammad, which will be dispersed by a Nubian Christian king after the destruction of Mecca (text 2). A more complex treatment of Islam and of the figure of his Prophet is found in a letter addressed by Oliver to the Sultan al-Kāmil in 1221 (text 3). Inviting the Sultan to convert, Oliver tries to demonstrate the superiority of Christian doctrine over Islam by discussing the conceptions of sin and afterlife beatitude in both religions, and by contrasting Christ's teaching grounded in love with Muḥam-

113 This passage was reproduced almost verbatim in the *Gesta Crucigerorum Rhenanorum*, see Röhricht 1879, 47–48.
114 See Röhricht 1879, xli-xlvii and 214–28.

mad's teaching grounded in violence. Once again Oliver emphasizes the role of Sergius in writing the Qur'ān, this time associating him with a Jew, and recalls that Muḥammad's fortune was due to his wedding to his rich relative *Cadiga*. It is interesting to note that although Oliver's attitude toward Muḥammad is not exactly positive, he respectfully refers to him as *propheta* and *doctor*, though it is clearly a *captatio benevolantiae* toward his interlocutor.

1 Oliverus Scholasticus, *Historia Damiatina* 24 (in Hoogeweg 1894, 203–5):

Anno gratie millesimo ducentesimo decimo nono regina civitatum Ierosolima, que videbatur inexpugnabiliter munita, destructa est a Coradino, filio Saphadini, foris et intus. Muri eius cum turribus redacti sunt in acervos lapidum preter Templum Domini ac turrim David. De glorioso sepulchro destruendo consilio habuerunt Sarraceni et per litteras comminati sunt, quas civibus Damiate transmiserunt ad ipsorum solatium; sed huic temeritati nemo presumpsit manus apponere propter loci reverentiam. Sicut enim in Alcorano libro legis eorum scriptum habent, Ihesum Christum dominum nostrum credunt de Maria virgine conceptum et natum, quem sine peccato vixisse, prophetam et plus quam prophetam protestantur; cecos illuminasse, leprosos mundasse, mortuos suscitasse firmiter asserunt; verbum et spiritum Dei et vivum ad celos ascendisse non discredunt. Sed passionem et mortem, divinam etiam naturam unitam humane nature in Christo et trinitatem personarum negant. Unde verius heretici quam Sarraceni nominari deberent, sed unus falsi nominis prevaluit. Unde quando tempore treugarum sapientes ipsorum Ierosolymam ascendebant, codices ewangeliorum sibi postulabant exhiberi et osculabantur et venerabantur propter munditiam legis, quam Christus docuit, et maxime propter ewangelium Luce: *Missus est angelus Gabriel* (Lc 1, 26), quod litterati inter eos repetunt et retractant. Lex autem eorum, quam diabolo dictante ministerio Sergii monachi et apostate ac heretici Machometus Sarracenis dedit Arabice scriptam, a gladio cepit, per gladium tenetur et in gladio terminabitur. Machometus iste illitteratus fuit, sicut ipse testatur in Alcorano suo, et que prenominatus hereticus dictavit, ipse promulgavit et per comminationes observari statuit. Luxuriosus enim fuit et bellicosus, ideoque de immunditia et vanitate legem tulit, quam carnaliter viventes in parte voluptatis firmiter observant. Et sicut legem nostram veritas et munditia muniunt, ita errorem ipsorum timor mundanus et humanus ac voluptas carnalis firmissime custodiunt.

2 Oliverus Scholasticus, *Historia Damiatina* 35 (in Hoogeweg 1894, 231):

Ante captionem Damiate liber nobis apparuit Arabice scriptus, cuius autor se Judaeum vel Christianum vel Saracenum fuisse negat in illo. Quisque autem ille fuerit, predixit mala, que Saladinus populo Christiano crudeliter intulit in destructione Tiberiadis, in victoria, quam de Christianis habuit, quando regem Jerusalem et principes eius captivos duxit, civitatem sanctam possedit, Ascalonem destruxit et quomodo conabatur Tyrum comprehendere, sed non profecit, et alia multa, que peccata temporis illius meruerunt. Predixit etiam destructionem hortorum palmeti Damiate civitatis, quam factam vidimus, quando librum hunc per interpretem inspeximus. Addit etiam, Damiatam a Christianis fore capiendam; Saladini nomen non ponit, sed per nigros oculos et crocea vexilla ipsum designat. Insuper predixit, quendam regem Christianorum Nubianorum Mecham civitatem debere destruere et ossa Machometi pseudoprophete dispersa proicere et quedam alia, que nondum evenerunt, sed si completa fuerint, ad exaltationem Christianitatis et depressionem Agarenorum evenient. Scimus quosdam gentiles ethnicos Spiritum Sanctum in ore habuisse, sed non in corde et manifeste de Christo prophetasse, unde non miramur, si per canales lapideos purior aqua defluxit.

(…)

3 Oliverus Scholasticus, *ep. 5: Epistola salutaris regi Babilonis ab auctore huius operis conscripta 1221* (in Hoogeweg 1894, 298–300, 303):

(…)

Tua lex plateam habet amplam, portam spaciosam, que ducit ad inferos (Cfr. Mt 7, 13). Nam contra nuptias, quas Dominus in paradiso fecit, ubi uni viro feminam coniunxit unicam, quatuor uxores indulget assumendas propheta tuus cum solempnitate, concubinas sine numero. Preterea, quod hiis deterius est, lex mortis docet, neminem in sua re peccare posse. Hec perditionis doctrina peccatum contra naturam et crudelitatem contra servos et ancillas induxit. Docuit insuper tuus propheta, quod qui inimicum occidunt vel ab inimico occiduntur, paradisum ingrediantur, iocunditatem paradisi constituens in corporalibus deliciis, ubi esse tres fluvios, vini, lactis et mellis, et commixtionem feminarum asseruit in Alcorano libro tue legis. Verus doctor meus dixit: In regno celorum *neque nubent neque nubentur, sed erunt sicut angeli Dei* (Mt 22, 80); futura sunt enim salvandorum corpora post resurrectionem, agilia, subtilia, fulgida, impassibilia eorumque delicie non corporales sed

spirituales in cognitione et dilectione ac fruitione Dei consistent. Preceptor noster etiam inimicum diligi iubet, doctor tuus publice profitetur in libro suo, quem quidam Iudaeus et Sergius monachus apostata dictabant, se litteras ignorasse et gratiam miraculorum non habuisse, sed comminatus est legem suam contempnentibus, quam celitus missam per Gabrielem archangelum dixit, contradictores gladio subiugavit et bello. Salvator noster, amor et desiderium meum, Dominus noster et Deus noster, *infirma mundi elegit, ut confunderet fortia* (1 Cor 1, 27); apostoli sui, quos misso Spiritu Sancto in una hora omnem scientiam et omnia linguarum genera docuit, quos propheta tuus viros albis vestibus indutos appellat, profecti predicaverunt Deo *cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis* (Mc 16, 20), docentes omnes gentes baptizari in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti (Cfr. Mt 28, 19). Si gens tua doctrinam Christi et predicatores eius publice admitteret, ecclesia Dei gladium verbi Dei libenter ei mitteret et ad consortium fidei catholice gaudens invitaret. Sed quoniam aliud remedium non invenit contra potentiam Sarracenorum, lex catholicorum principum gladio materiali ad defensionem Christianitatis et iuris sui recuperationem licenter utitur. Nam vim vi repellere omnes leges et omnia iura permittunt. Terram promissionis possederunt Christiani longissimo tempore priusquam Mahumeth surgeret ad regimen, qui ex orphano et inope sublimatus fuit per connubium cuiusdam cognate sue predivitis nomine Cadigam. Ipse testimonium miraculorum et divinorum operum lucide perhibet Ihesu Christo in libro suo, sicut tu nosti, et merito, quia *numquam sic locutus est homo* (Io 7, 46), numquam talis apparuit in Israel (Cfr. Mt 9, 33). Quando Christianus et Iudeus et Sarracenus conveniunt ad colloquendum de tribus legibus, Christianus legem Mosaycam tue legi merito prefert, Iudeus legem Christi legi Mahumeth veraciter anteponit, Sarracenus legem Christi lege Mosayca meliorem firmiter asserit; sic coram maioribus tue gentis aliquando factum fuisse cognovimus. Ecce duo testes alieni prorsus a nostra disciplina nec a domo nostra prodeuntes, Iudeus et Sarracenus, nostram legem extollunt, tue legis non invenitur nisi domesticus. Ipse Mahumeth super omnes Christum dominum Marie filium extollit, tu, quem Dominus ingenio ditavit, patientia multaque urbanitate moribusque laude dignis ornavit, Ihesum Christum dominum nostrum sanctissimum virorum, matrem eius virginem sanctissimam feminarum profiteris, cui, cum spiritum emitteret, clamans voce magna gentilis centurio testimonium perhibens ait: Vere filius Dei erat iste (Mt 27, 54).

(…) et erant Sarraceni sub imperio Persarum, donec Mahumeth surgeret. Postmodum vice versa iugum tue legis Persas oppressit Eraclii tempore, qui crucem sanctam et Zachariam cum aliis captivis Ierusalem reduxit. Machumeth mortuo Ebubebeth successit in principatu; inter Sarracenos et Romanus bellum implacabile surrexit.

(…)

Editions: Hoogeweg 1894; Oliver *of Paderborn's The Capture of Damietta* 1948.

Studies: Bird 2005; Bird 2003; Sterling 2003; Ellenblum 2002; Tolan 2002, 199–202; Richard 1998, 33–37; van Moolenbroek 1998; van Moolenbroek 1997; D'Ancona 1994, 97; Hiestand 1987; von den Brincken 1985; Kedar 1984, 131–33, 157, 159–60, 216; von den Brincken 1973, passim; N. Daniel 1960, 140, 192, 205–6, 212, 230; Monneret de Villard 1944, 65–67; Altaner 1924, 235; Hoogeweg 1894, ix-clxxxiii.

31
James of Vitry, History of the East

Author: Iacobus de Vitriaco (d. 1240)
Title: *Historia Orientalis* or *Historia Hierosolymitana abbreviata*
Date: 1216–23/24
Place: Acre, Latin Kingdom of Jerusalem

The Augustinian preacher James of Vitry, bishop of Acre from 1216 to 1226/27, devoted himself to his pastoral and proselytizing mission, and also took part in the fifth Crusade. During his stay in the Latin Kingdom of Jerusalem he wrote an important historiographical work, with some interesting ethnographical and geographical *excursus* based on his personal experience entitled *Historia Orientalis*. The opening chapters of this work deal with the Muslim conquest of the Holy Land, giving great prominence to the figure of Muḥammad and his doctrine (text 1). The image of Muḥammad proposed by James is extremely negative and the terms used to outline it are very crude, reaching their apex in the infamous locutions *porcus ille et canis immundus*. He also depicts Muḥammad's doctrine as a justification of his lustful and violent inclinations.

After a short account of the deeds of ʻUmar, disciple and third successor to the reign *perfidi et sceleratissimi Mahometi* (chapter 3), James presents the latter in line with Peter the Venerable's *Summa* (see no. 16.1), as the Antichrist's predecessor, and Satan's firstborn, who spread his infectious doctrine throughout the Mediterranean region as a terrible consequence of the sins committed by Christians (chapter 4). There then begins a detailed biography of Muḥammad, vaguely relying on the *Risālat al-Kindī* in the translation by Peter of Toledo and Peter of Poitiers (see no. 16.4), but close to the account of the Prophet's life narrated by Godfrey of Viterbo (see no. 22), Matthew Paris (see no. 36), and Vincent of Beauvais (see no. 40); perhaps the three had a common source.[115] In chapter 5 it is recounted that Muḥammad was descended from Ishmael and that, poor and orphaned, worked for a rich widow

115 Vandecasteele 1991.

as a merchant. After a lustful affair they married and Muḥammad, unexpectedly rich, aspired to gain power over the entire region. He thus gathered a group of wrongdoers and started robbing caravans along the roads. In spite of his many failures, his followers thought him a prophet, that he performed miracles, and that his name pre-existed the creation of the world. James refutes these beliefs by revealing contradictions between Muḥammad's words and acts. He recalls that Muḥammad suffered from epilepsy and persuaded his wife to believe that it was a reaction to Gabriel's apparitions. He mentions that he was very lustful, had many wives and concubines, had extramarital adventures, boasted of his extraordinary sexual power, and legitimized his perverse practices by referring to them in the Qur'ān and encouraging his followers to do the same. In chapter 6, James focuses on Muḥammad's doctrine, conceived when, rejected from Mecca, he took refuge in a town inhabited by Jews and ignorant idolaters. There he met Sosius, an apostate and heretic, who, together with a Jew, helped him to create a new religious law that, based on the manipulation of the Old and New Testaments, could earn popular acceptance. For this reason the Saracens share certain habits with Christians and others with Jews: they deny the Trinity but revere Jesus and Mary, and so on. James then, once again, belabors the point of Muḥammad's lust and his prescriptions of deprecative marital customs, and goes on to illustrate and discuss other doctrinarian and ritual issues. Chapter 7 deals with Muḥammad's death, ascribed to poisoning, and to his foretelling that his body would be brought to Heaven after three days. His followers waited for this event for twelve days and eventually hid the rotting corpse underground without cleaning it. A caliph succeeded Muḥammad, but *Achali*, one of his fathers-in-law, usurped his throne. Chapter 8 deals with the division between the followers of *Haly*, who pretended to be a prophet more important than Muḥammad and therefore changed his laws, and the followers of Muḥammad's genuine doctrine.

In addition to this pseudo-historical reconstruction, James includes a reference to the presence of the statue of Muḥammad in the Dome of the Rock, in the *excursus* on the description of Jerusalem (text 2). It is here that he switches literary devices, to that of the pilgrimage narrative, and follows a different tradition.

1 Iacobus de Vitriaco, *Historia Orientalis* 3–8 (in *Jacques de Vitry, Histoire Orientale, Historia Orientalis* 2008, 104–26, 131–44):

III. Qualiter a duce Arabum Homar, discipulo Mahometi, occupata est Terra sancta

Cum autem imperator ecclesias ordinari, quas nequissimus Cosdroas deiecerat, et ex propriis sumptibus reparari precepisset, statim post eius recessum, princeps Arabum, nomine Homar, collecta secum infinita multitudine, tam potenter, quam violenter Terram Sanctam hostiliter ingressus, modico tempore non solum contra christianos qui in regno Hierosolymitano morabantur prevaluit, sed etiam universas civitates a Laodicea Syrie usque in Egyptum, Damascum etiam cum multis urbibus aliis, cum multa sanguinis effusione, bestia seviens occupavit. Hic autem impiissimus Homar discipulus erat perfidi et sceleratissimi Mahometi et regni eius successor tertius.

IV De Mahometo

Mahometus enim parum ante tempora beati Gregorii, regnante predicto Heraclio, abominabilem doctrinam suam, primo in Arabia unde oriundus extitit, et postea bestiali populo in partibus vicinis, hominibus rudibus et incultis, partim predicaverat, partim per timorem et violentiam in errorem suum contradicentes impulerat. Cuius successores tanto furore et fervore diabolico succensi sunt, ut in pestiferam magistri sui doctrinam non solum verbis et exhortationibus populos insipientes inducerent, sed vi et metu et gladiis tam Arabes quam alios orientales populos miserabiliter impingerent. Seductor autem ille qui dictus est Mahometus, quasi alter *antichristus* (1 Io 2, 18) et *primogenitus Satane filius* (Act 13, 10), tanquam Satan in *angelum lucis* (2 Cor 11, 14) transfiguratus, ira Dei magna et indignatione maxima sustinente et inimico generis humani cooperante, plures populos pervertit et in errorem suum traxit quam aliquis alius hereticus ante tempora ipsius legatur subversisse, vel aliquis sanctus predicatione vel miraculis ad Dominum convertisse reperiatur. Doctrina enim eius pestifera, serpens ut cancer, non solum Arabes et Syros, Medos et Persas, Egyptios et Ethiopes et alios orientales populos letaliter infecit, sed etiam Africam et plures occidentales regiones corrumpens usque in Hispaniam pervenit.

Nec puto quod ab infantia primitive Ecclesie usque ad senectutem et senium eiusdem, videlicet usque ad tempora filii perditionis, maior fuerit vel futura sit *abominatio desolationis* (Mt 24, 15) vel maius flagellum Ecclesiam sanctam Dei oppresserit, quam execrabilis erroris venenum pestiferum quod serpens antiquus per os pseudo-prophete et successorum eius in tanta populorum multitudine iam fere per sexcentos annos evomuit.

Iustus es Domine si disputem tecum, verumtamen iusta loquar ad te! (Ier 12, 1) Cur bestie tam crudeli tam laxas habenas concessisti? Quare *tanquam potens crapulatus a vino* (Cfr. Apc 13, 1) et tanquam vir fortis qui salvare non potest tanto tempore siluisti, concultante impio et vastante vineam tuam, et tot animarum milia pro quibus sanguinem fudisti tibi auferente? Cur *fortis armatus* inimicus noster tanto tempore in pace custodivit *atrium suum, et fortior non* (Lc 11, 21–22) supervenit qui vasa eius potenter auferret, *eripiens inopem de manu fortiorum eius, egenum et pauperem a diripientibus eum?* (Ps 34, 10) *O altitudo divitiarum sapientie et scientie Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, investigabiles vie eius! Quis enim cognovit sensum Domini aut quis consiliarius eius fuit?* (Rm 11, 33–34) *Quis est homo* qui respondeat (Rm 9, 20) Deo vel disputet cum ipso? *Nunquid dicit figmentum ei qui* se fecit, *quid me fecisti? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam?* (Rm 9, 21) *Iudicia Domini abyssus multa!* (Ps 35, 7) Scimus enim quod, licet antiquus adversarius noster nihil possit nisi quantum Deus permiserit, peccata tamen nostra adeo fecerunt ipsum contra nos potentem, ut Deus iusto, licet occulto, iudicio usque ad tempora nostra, per filium perditionis perfidum Mahometum, eundem inimicum permiserit insanire.

V De origine et vita Mahometi

Fuit autem Mahometus Ismaelita, ex Agar ancilla Abrahe, ex progenie Ismaelis, hominis ferocis, cuius *manus contra omnes* et *manus omnium contra ipsum* (Gn 16, 12). Licet enim Saraceni a Sara tanquam ex libera mendaciter et inaniter se nominent Saracenos, verius tamen Agareni ab Agar que concubina fuit Abrahe debent dici. Cum autem puer esset et, defuncto patre suo Abdimeneph et matre sua, relictus esset pauper et orphanus, susceptus est a quodam homine gentili et idolatra qui nutrivit eum in illo loco Arabie qui dicitur lingua eorum 'Salingua'. Postquam autem factus est etatis adulte et ad annos iuveniles pervenit, cum iam proprii corporis exercitio more pauperum victum sibi laboriose posset acquirere, factus est mercenarius cuiusdam mulieris vidue, cuius asinum custodiens, a quibusdam viatoribus quos super asinum ad partes Asie deferebat mercedem recipiebat ad opus domine sue, que etiam camelos suos postmodum eius custodie commisit, et ad civitates vicinas et oppida circumstantia factus negociator merces deportabat. Cumque pro servitio suo et huiusmodi negotiatione predicte vidue gratiam et familiaritatem fuisset adeptus, sese invicem libidinose concupiscentes, primo occulto et

fornicario concubitu pariter colerunt; postea vero mulier illa cum eo publice matrimonium contraxit et copiosam pecuniam tradidit illi.

Ipse vero qui semper vitam miseram et inopem usque ad dies illos duxerat, subito et quasi casu fortuito et inopinato ditatus, cepit in oculis suis extolli et apud se inaniter gloriari, cogitans intra se et modis omnibus procurans qualiter super gentes illas que regem non habebant et tribus suas posset dominari et apud homines illos magnus haberi. Primo igitur congregavit homines pauperes et inopes et obligatos ere alieno, viros prophanos, latrones, predones, homicidas et raptores, ut eorum auxilio, multa pecunia per violentiam et rapinam congregata, nomen sibi faceret et ab omnibus timeretur. Cum autem ex huiusmodi perversis et desperatis hominibus, filiis Belial, non modicam multitudinem congregasset, posuit eos iuxta vias publicas in insidiis et locis abditis, ut negotiatores causa mercimonii de Asia venientes sine misericordia spoliarent. Quadam die misit triginta de latrunculis suis ut mercatores quosdam per partes illas transeuntes spoliarent. Quidam autem vir potens de partibus illis, cuius camelum Mahometus abstulerat, cum trecentis hominibus occurrens sociis Mahometi, fugatis ipsis, mercatores illos de manibus predonum liberavit. Alia vice misit sexaginta de militibus suis ut sibi predam adducerent, qui omnes a quibusdam in insidiis positis ita sunt occisi, ut nec unus ad dominum suum reverteretur. Misit tertia vice multos ex sociis ad locum quendam ut multitudinem asinorum qui per locum illum transire debebant mercibus variis onerati raperent; sed antequam ad locum illum pervenissent, mercatores cum asinis die precedente transierant. Hec autem propheta mendax previdere non potuit nec in predictis casibus sibi vel sociis suis potuit precavere. Mentiuntur ergo miseri Saraceni qui eum summum prophetam Domini fuisse perniciose protestantur! Aliquando etiam cum fugisset de prelio quodam, multis dentibus confractis, vix evasit. In multis enim preliis devictus et cum exercitu suo fugatus nec sibi nec suis aliquod potuit prestare subsidium. Misit frequenter socios suos ut homines sibi contradicentes nocte in domibus suis iugularent. Vicinos etiam suos quibus invidebat clam et proditorie trucidari facebat, et maxime Iudeos quos plurimum odio habebat. Plerumque autem impii et facinorosi eius complices, villas et casalia subito ingredientes, ex improviso homines, parvulos etiam et mulieres passim occidebant, et partem prede dominio suo qui defensionem et auctoritatem eis prestabat afferebant. Frequenter autem hi quos ad exercenda latrocinia mittebat ab his quos spoliare volebant sunt occisi. A quodam autem prelio dentibus suis a dextera parte excussis, labro superiori conciso et genis confractis, vultu lacerato

et deturpato, vix evasit. Quidam autem ex sociis suis, elevans manum suam super eum ad tutelam, amputato digito uno, vix eum valuit liberare.

Ecce quam decepti sunt et crassis tenebris involuti miseri Saraceni qui mendaciter affirmant ipsum super omnes prophetas spiritum prophetie habuisse, et decem angelos sibi faventes et eum custodientes omni tempore secum habere. Dicunt etiam quod antequam Deus a principio celum et terram creasset, nomen Mahometi quasi in conspectu Dei consistebat, et nisi ipse Mahometus futurus fuisset, nec celum, nec terra, nec infernus, nec paradisus fuisset. Ipse vero cum ei frequenter male accidisset et a preliorum conflictu victus et fugatus cum magna reverteretur confusione, ad sui excusationem dicebat quod missus erat a Domino non ut miracula faceret sicut alii prophete ante ipsum, sed ut leges datas iudeis per Moisen et christianis per Christum exponeret mundo et declararet, et eos qui mandata legis male intelligebant corrigeret et instrueret, ita quod si quis mandata eius suscipere recusaret, vel gladio interficeretur, vel pro incredulitatis sue pretio tributum solvere cogeretur. Si qui autem credere legi sue renuerent vel contrarium predicarent, contra eos prelia semper inferrent et, ipsis trucidatis, si possent uxores eorum et liberi perpetue servituti subderentur. Inimicis etiam fidei sue nec fidem nec promissionem observare, sed eos omnibus modis decipere concedebat. Cum igitur ipse de se fateatur quod gratiam faciendi miracula non haberet, miracula illa que de illo Saraceni gloriantes predicant constat esse falsa, et ipsos deceptos oculis penitus excecatis veritatem ignorare. Dicunt enim quod lupus quidam in via qua ambulabat aliquando ei obviam venit, contra quem cum tres digitos Mahometus erexisset, lupus exterritus confestim fugiendo recessit. Affirmant etiam homines animales et bruti quod bos quidam quandoque cum eo loquutus fuisset, et quod arbor fici ad eius vocationem et imperium ad terram inclinata ad eum humiliter accessit. Dicunt etiam quod lunam ad ipsum descendentem in sinu suo recepit, et ipsam lunam in partes ab eo divisam iterum coniunxit. Asserunt etiam quod cum venenum in carne agnina aliquando sibi fuisset oblatum, agnus loquutus sit ei dicens: "In me habeo venenum, cave ne me sumas in cibum". Socius autem eius qui cum eo in mensa sedebat ex eo comedit et vitam veneno amisit. Ab illo tamen die post annos decem et octo Mahometus, veneno sibi occulte dato, interiit, nec tamen mortem suam pseudopropheta prescivit.

Ipse autem divino percussus iudicio, morbo caduco laborans, aliquando in terram cadendo spumabat. Predicta autem uxor eius pre

verecundia et morbi abominatione volebat eum dimittere. Ipse autem dicebat uxori sue quod angelus Domini Gabriel ei loquebatur, ipsum de lege quam dabat hominibus instruens et Dei mandata ad ipsum deferens; ipse vero presentiam numinis corporaliter sustinere non poterat, spiritus autem eius quasi in ecstasim raptus angeli vocem audiebat et precepta firmiter retinebat. Mulier autem simpliciter credidit, et sic in matrimonio cum ipso remansit. Erat luxuriosus et libidinis ardore succensus super omnes homines orientalis regionis, ex quo tamen in immensum gloriabatur, iactans se solum supra quadraginta homines ex divino munere virtutem generativam habere et coeundi supereminentem potestatem a Deo accepisse. Unde quindecim duxit uxores, exceptis ancillis et concubinis, quas omnes zelotypie spiritu impulsus ita recluserat quod nunquam poterant exire, nec ulli homini alii fas erat eas videre, vel ad eas aliquo modo intrare. Unde usque hodie Saracenorum et fere omnium Orientalium mos est quod uxores suas ita recludant ut vix solis radium videre queant, ab earum etiam colloquiis consanguineos quantumque proximos prorsus privantes. Virgines etiam earum ita coram hominibus vultus abscondunt, et collum et manus quibusdam linteaminibus velant, quod plerumque aliquis uxorem duxit nec faciem eius antequam eam traduceret agnovit. Quandoque autem contra aliquam earum iratus iuravit quod ad eam per mensem non intraret, sed libidinis sue turpitudine devictus, spreto iuramento, ante terminum eidem commiscebatur. Cuidam autem ex uxoribus suis in dotem seu donationem propter nuptias loricam ex fragmentis cornuum factam concessit et duas molas cum duobus cervicalibus rotundis ex palmarum foliis contextis. Propter has autem ab alienorum uxoribus nullatenus homo impudicus abstinebat, sed passim quascumque sibi placentes habere poterat adulterio polluebat. Ita quod cum propter hoc infamaretur et a multis accusaretur, et maxime a sociis erroris sui et coadiutoribus maleficii reprehenderetur, eo quod, propter turpitudinem vite eius, predicatio a multis iam non reciperetur, ipse ad sui accusationem et populi indignationem sedandam legem promulgavit que usque ad presentem diem a Saracenis firmiter observatur de adulteriis videlicet puniendis, unde mulier adultera apud eos occiditur. Sibi soli tamen dixit esse a Domino, angelo Gabriele nuntiante, in privilegio specialiter concessum quod ad aliorum uxores posset accedere et prophetas et filios virtutis ad cultum Dei generare. Ipse autem servum quendam habebat qui propter uxoris sue pulchritudinem domini sui luxuriam valde suspectam habebat. Unde uxori sue districte precipiebat ne aliquo modo a domino suo videretur vel cum eo loqueretur. Illa tamen nihilominus quadam die

loquuta est cum Mahometo; servus autem ille indignatus et iracundia concitatus eam repudiavit et a se statim eiecit. Dominus autem eiectam eius vocavit et cum uxoribus suis eiectam recepit. Timens autem ne de adulterii crimine blasphemaretur, finxit quod charta de celo missa fuisset illi a Deo, in qua a Domino mandaretur ut genti sue legem promulgaret, quatenus si quis uxorem repudiaverit, si alius eam recipere voluerit, uxor illius sit qui eam suscepit. Istud usque hodie inter Saracenos habetur pro lege. Si autem adultera non possit a marito convinci et propter criminis suspicionem vel propter feditatem aliquam sive ob aliam causam eam repudiatam dimiserit, si postea penitentia ductus ipsam velit ad thorum revocare, non aliter licet mulieri ad virum suum accedere, nisi prius tanta verecundia confundatur quod in oculis mariti sui ab alio viro extraneo cognoscatur; et sic per huiusmodi pollutionem ipsam, miserabiles homines existimant purgari et dignam quod ad maritum suum revertatur. Porcus autem ille et canis immundus, in tantum libidinis fervorem exarsit quod ipse aliis concessit modum turpitudinis quo in propriis uxoribus abutebatur. Ait enim in libro suo Alchoranum: "Si uxores vel ancillas habetis ipsas pro modo vestro ad voluntatem vestram parate"; pro quo execrabili verbo statim vivus deberet concremari. Per hoc enim latenter vitium sodomiticum hostis nature in populo suo introduxit. Unde ipsi ex maxima parte non solum in utroque sexu, sed etiam in brutis turpitudinem abusive operantes, facti sunt *sicut equus et mulus quibus non est intellectus* (Ps 31, 9). Asserunt enim ad perniciosam sui excusationem quod re propria ad omnem voluntatem et voluptatem suam quilibet licite possit uti. Hec autem de pessima et abominabili eius vita, parva de magnis, pauca de multis, dicta sufficiant. Nunc autem de execrabili eius lege vel potius errore aliqua subiungamus.

VI De pessima doctrina et vita Mahometi

Quadam die dum de civitate Matham veniens, camelum quendam invenisset in via, rapuit et duxit in civitatem Mecham in qua hodie sepultus ab impiis et deceptis populis adoratur. In predicta autem civitate cum de seipso testimonium proferret, afferens se esse prophetam et a Deo ad salutem populi transmissum, illi noluerunt eum recipere nec eius falsis et vanis acquiescere sermonibus; sed tanquam falsarium et viarum predatorem et latronem a civitate sua proiecerunt. Fugit igitur cum suis sociis confusus et expulsus ad civitatem quandam desertam ubi erant homines ex parte Iudei et ex parte gentiles idololatre, rudes et indocti, qui nunquam vel raro veritatis audierant predicationem. Videns autem pauperes illos et incultos homines faciles ad seducendum, constituit in

civitate templum quoddam in quo figmenta sua et vana documenta vanis et idiotis predicaret.

Et quoniam magnus *laqueus diaboli* (1 Tim 3, 7) et *profunda fovea* (Pv 22, 14) perditionis futurus erat homo ille, cum rudis esset et illiteratus, providit ei ille malitie artifex, christiane religionis inimicus, socios et coadiutores erroris sui qui eidem tanquam impietatis instrumenta assisterent et ipsum fallaciter instruerent et in nequitia foverent. Quidam enim monachus, homo apostata et hereticus, vir Belial nomine Sosius, cum de execrabili heresi Rome fuisset publice convictus et condemnatus et excommunicationis vinculo innodatus, extra omnem Ecclesiam Dei esset eiectus et a fidelium consortio fuisset penitus expulsus, fugit ad partes Arabie, cupiens se de molestia sibi facta contra Christianos vindicare. Cum autem invenisset Mahometum qui iam aliquam habebat in populo suo preeminentiam, nec tamen a multis adhuc propheta putabatur, cepit eum cum quodam iudeo qui similiter ipsi Mahometo adheserat exhortari et ammonere quatenus sicut Moyses et Christus legem dederunt populo suo, et propter hoc ab universis reputati sunt magni, ita ut et ipse magni nominis et summus propheta haberetur, consiliis et documentis ipsius monachi et iudei, legem daret illi populo cuius maior pars idola colebat, et facile ad eius doctrinam flecti possent. Mahometus autem eorum perversis acquiescens suggestionibus, ut maioris auctoritatis lex eius esse videretur, ex Veteri et Novo Testamento ad augmentum erroris sui predictis heretico et iudeo docentibus, quedam adiunxit ex adinventionibus propriis que suggerente diabolo de corde suo finxit. Unde secundum ritum Iudeorum circunciduntur Saraceni, carnes autem porcinas non comedunt, cuius rationem cum vellet Mahometus assignare, dicit quod ex fimo cameli porcus post diluvium fuerit procreatus; unde tanquam ex immundiciis natus non debet a populo mundo manducari. Similiter pisces non habentes squammas secundum consuetudinem Iudeorum non manducant. In hoc autem cum christianis conveniunt quod credunt unum solum Deum omnipotentem omnium creatorem. Trinitatem autem non recipiunt, sed abominantur fidem nostram et derident nos tanquam tres deos adoremus; ineffabilem Filii generationem non recipientes a Patre, sed carnaliter tantum et per partium decisionem omnem indifferenter intelligentes generationem. *Caro* enim *et sanguis* et non *Pater* noster *qui est in celis revelavit* (Mt 16, 17) eis. *Animalis* enim *homo ea que Dei sunt non percipit* (1 Cor 2, 14). Asseruit autem pseudopropheta vera quedam falsis interferens quod Moyses fuit magnus propheta; sed Christus maior et summus fuit prophetarum ante tempora sua, natus ex Maria, Virgine

ante partum et in partu et post partum, omnium feminarum sanctissima, conceptus de virtute Dei absque semine carnalis hominis. Postea vero venenum infidelitatis adnectens, asserit ipsum fuisse purum hominem, sicut alii prophete non dii sed homines puri fuerunt. Nesciens autem humilitatis virtutem et sancte crucis mysterium ignorans, asserit cum Manicheis quod Christus nec vere fuit crucifixus, nece vere passus, nec in veritate mortuus vel sepultus, nec tertia die resurrexit; sed alius quidam homo similis ei pro eo fuit crucifixus. Christus autem sicut a Deo venit, ita ad Deum vivus absque ulla mortis passione rediit et in celos ad Deum qui miserat eum ascendit. Unde est quod Templum Domini quod dicitur Salomonis in quo Dominus a beata Virgine fuit oblatus et quedam alia loca in quibus Christus cum Maria et Ioseph transiens in Egyptum dicitur quievisse in magna reverentia habeant. Ecclesias etiam beate Marie Virginis in multis locis honorent. Rubum etiam, quem vidit Moyses ardere et non comburi, et alia loca in quibus in monte et circa montem Synai Dominus Moysi apparuit magno venerentur obsequio. Crucem tamen Domini et locum sepulture eius deridênt, dicentes quod tantus propheta tam ignominiosam mortem cum posset evadere nunquam vellet sustinere. Persequuntur autem Saraceni Iudeos et cum odio maximo eis improperant, quod sanctissimum prophetam Christum recipere noluerunt, et multas ei persequutiones intulerunt, et maxime quia Mahometus in Alcorano suo de iudeis valde conqueritur, eo quod essent dure cervicis et mandatis eius acquiescere recusarent. De christianis autem dicit quod magis pii sunt, eo quod legem eius audirent et flerent. Ipse autem tame christianos quam iudeos frequenter homines legis appellat.

Et ita confusus est in tractatu suo et sibi ipsi contrarius quod aliquando affirmat quod quilibet homo in lege sua possit salvari, aliquando vero asserit quod omnes, preter Saracenos, damnabuntur. Ipsi autem Saraceni omnes, quantumcumque pessime egerint, ad preces eius quem Deus in omnibus exaudiet, salvabuntur. Ex quo verbo timorem peccandi populo seducto abstulit et ad omnes turpitudines et impietates suos incitans, securos in iniquitatibus suis reddidit. (…)

Cum autem contra alias hereses sancti viri, zelo iusticie et divini amoris fervore succensi, predicando, disputando et ex divinis Scripturis ratiocinando sese viriliter opponerent et de faucibus Leviathan plures in heresim lapsos extraherent, homo ille perditissimus ad cumulum nequitie sue, cum de veritate vel etiam probabili<ta>te[116] secte sue dif-

116 The integration is mine.

fideret, precepit genti seducte ne contra legem suam predicatores admitterent, sed si quis contradicere vellet statim gladio feriretur, quicumque etiam ipsusm Mahometum negaret protinus occideretur. Dicebat enim frequenter auditoribus suis: "Videte ne decipiamini! Nemo propheta fuit cui gens et plebs eius non imposuisset mendacium. Nolite ergo credere que homines dicturi sunt de me! Timeo enim ne gens mea postquam mortuus fuero de me mendacia dicat et mihi falsa opponat. Nolite detrahentibus credere, sed tantum ea de me credatis que in libro legis quem ego vobis daturus sum invenietis! Si quis autem contradixerit et blasphemaverit, occidatur!"

Et quoniam ille homo libidinosus plures habuit tam uxores quam concubinas, concessit et meritorium predicavit cuilibet plurimas habere uxores et tot concubinas quot posset procurare et in necessariis providere. Saraceni autem tres vel quatuor simul et non amplius hodie ducunt uxores que libere sunt. Concubinas et ancillas quas emunt quotcumque volunt possunt habere. Magis autem religiosus iudicatur inter eos qui plures potest impregnare. Filiis autem concubinarum eque ut filiis uxorum, pro voluntate sua, relinquunt possessiones et hereditates ut sit filius ancille heres cum filiis libere. Et plerumque, postpositis filiis uxorum, filios concubinarum quos magis diligunt regnorum suorum viri nobiles heredes constituunt. Ex eo frequenter accidit quod potentes Saraceni, christianarum mulierum filii, nostris amici facti sunt et christianis in terra sua commorantibus benevoli et propitii fuerunt. Mahometus enim in multis propitius fuit mulieribus et propter libidinem suam valde eis compatiebatur. Unde legem promulgavit ut postquam ancilla de Saraceno conciperet libera confestim efficeretur, et posquam natus esset fetus cuiuscumque legis esset mater libera permitteretur abire. Ita tamen quod partus ventrem non sequeretur, sed cum patre remaneret et legem suam inviolabiliter observaret. Ut autem non solum gentiles et idolatras, sed etiam Christianos simplices ad sectam suam detestabilem facilius traheret, quasi in laudem Domini nostri Iesu Christi quedam miracula de infantia Salvatoris que in libris inveniuntur apocryphis, libro legis sue que Alchoranus dicitur inseruit, dicens quod Christus cum puer esset de luto terre et volucres procreavit (Qur. 3, 49). Et quedam alia miracula que nec in Evangeliis continentur, nec ab Ecclesia recipiuntur de Christo predicavit. Vera autem miracula que Christus indubitanter fecit quemadmodum in Evangelio legimus, penitus tacuit nullam inde faciens mentionem.

Ut autem perverse secte sue falsitatem et irrationabilia instituta non deprehenderent et quibusdam ea quasi honestis religiosis mandatis posset

involvere, et aliquo religionis colore suum excusaret errorem, eleemosynas et orationes multum commendavit; sed super omnia pro defensione legis sue usque ad sanguinis effusionem et mortem fortiter pugnare meritorium esse dogmatizavit. Dicebat enim quod mors metuenda non esset cum Deus ultimum diem et finem cuiuslibet previderit, quem nullus potest preterire vel aliquo modo terminum quem Deus infallibiliter previdit potest homo prevenire vel anticipare. Quoniam autem christiani versus orientem solent orare, iudei autem ad occidentem, ipse nolens aliorum imitator reputari, ut singulariter et super alios eius auctoritas premineret, novum modum orandi invenit scilicet versus meridiem. Ipsi autem Saraceni nec decimas reddunt, nec aliqua sacrificia faciunt, nec etiam aliquas in matrimoniis suis benedictiones adhibentes, more canum copulantur. Faciunt autem qualibet nocte legem Mahometi ab aliquo in eminente loco astante proclamari. Qui cum legem Mahumeti sanctam et iustam esse et ipsum summum prophetam a Deo missum fuisse in auribus omnium proclamavit, alii omnes respondentes affirmant ita esse, et hoc sibi sufficere credunt ad salutem. Attendens autem quod Iudei secundum legem suam unum diem sabbati qualibet septimana quiescendo feriantur, similiter christiani diem unum scilicet dominicum in honore resurrectionis dominice singulis hebdomadis solemnizant, ut gens eius a predictis nationibus distincta alias imitari recusaret, sextam feriam diem scilicet veneris ipse solemniter in qualibet septimana precepit observare. Ieiunia autem semel in anno per mensem integrum fieri instituit, quem nos quadragesimam paganorum appellamus. Ieiunant autem per totam diem nihil prorsus manducantes vel bibentes, nocte autem quotiescumque volunt comedentes et bibentes a nullis deliciis carnalibus abstinent. Per totam noctem, more pecudum, ventres diversis ferculis usque ad crapulam et vomitum adimplentes, in noctibus cum fenore recuperant quod amiserunt in die. Vinum tamen in diebus ieiuniorum non est eis licitum bibere. Aliis autem diebus a vino plerumque maior pars Saracenorum consuevit abstinere, et maxime qui inter eos magis religiosi esse videntur et hi qui peregrini fuerint Mahometi corpus eius in Mecha civitate visitantes. Mahometus enim vinum valde vituperans, eo quod sibi a vino gastrimargus homo temperare nesciret, bibentis excessum ad excusationem sui in vinum retorquebat. Hec est autem certior et magis evidens ratio quare a vino precipiantur abstinere. Ipsi enim gulosi et nullo freno sobrietatis astricti, fere quotiescunque vinum bibunt, amisso rationis usu, adeo inebriantur quod more porcorum, nunc in luto sese volutantes proiiciunt, nunc per vicos et plateas civitatis titubanti incedunt et inter se

rixantes sese mutuo inteficiunt. Et quoniam usum veneris et luxuriam meritorium reputant, frequentius in tempore ieiunii concubinis et uxoribus commiscentur, vel causa libidinis explende, vel ut plures filios ad legis sue defensionem valeant generare.

Sicut autem in divinis Scripturis spiritualiter due distinguuntur civitates, coniuncte quidem corpore sed divise mente: una Dei, altera diaboli, una Hierusalem, altera Babylon nuncupata, ita Mahometus ad litteram duas ex una parte civitates Dei sanctas et omni acceptione dignas, scilicet Mecham et Hierusalem, asseruit. Ex alia autem parte duas civitates diaboli Antiochiam videlicet et Romam urbes pessimas et execrabiles predicavit. Unde Saraceni non solum civitatem Mecham in qua corpus Mahometi sepultum est causa peregrinationis et orationis adeunt, sed etiam cum magna veneratione ad civitatem Hierusalem etiam quando a christianis possidebatur a partibus remotis veniebant in Templo Domini, quod ipsi Rupem seu Templum Salomonis appellant, orationes et oblationes votivas reddituri. Et quoniam carnalis populus spiritualium ignarus, non nisi carnalibus facile moveretur, predicavit etiam ille magister erroris quod omnes sibi credentes, post resurrectionem corporum, pulcherimas in paradiso voluptatis haberent virgines et speciosas mulieres cum magnis oculis, ex quibus quotcunque vellent filios generarent. Cum tamen dicat Dominus in Evangelio: *"Post resurrectionem neque nubent neque nubentur, sed erunt sicut angeli Dei"* (Mt 22, 30), et iterum *"Hec est vita eterna, ut cognoscant te verum Deum, et quem misisti Iesum Christum* (Io 17, 3)", e contra vero antichristus ille dogmatizavit dicens hec: "Est vita eterna in paradiso post mortem, ut manducetis et bibatis quecunque fercula volueritis, quecunque enim petieritis statim de celo mittentur vobis. Omnibus autem affluetis voluptatibus, semper gaudebitis, nullus offendet vos et nihil vobis nocebit". Addidit etiam seductor ille quod tria flumina lactis scilicet et mellis et vini optimi aromatichi habebunt in paradiso, quibus in iocunditate sua quotiescunque placebit poterunt uti; et quod angelos Dei pulchros et magnos sint visuri, ita quod ab uno oculo angeli usque ad alium sit spatium itineris unius diei. Multa quoque alia ita frivola et vana dixit homo ille illiteratus qui nihil ex aliquibus litteris didicerat, sed asinos et camelos, ut predictum est, custodierat; quod multi ex Saracenis, qui liberales artes noverunt et libros philosophorum legerunt, magistri sui doctrinam derident. Vitam tamen imitantur desiderio voluptatum carnalium et timore aliorum Saracenorum legem Mahometi superficialiter venerantes.

VII De morte Mahometi et successoribus eius

Cum autem annis quadraginta miserabilem vitam Mahometus protraxisset et, morte sibi imminente, veneno se oppressum sensisset, dixit cognatis et amicis: "Quando me mortuum videritis, corpus meum nolite sepelire. Scio enim corpus meum post triduum in celum esse deferendum". Cum igitur indignam vitam digna morte terminasset, discipuli eius et socii non solum per triduum, sed per dies duodecim corpus servaverunt, expectantes utrum in celum deferetur. Videntes autem magistri sui dicta prorsus irrita esse et effectu caruisse, cum iam intolerabilis esset fetor cadaveris, ipsum corpus aqua non lavantes sub terra absconderunt. Qui autem inter eos prudentiores fuerunt, deprehensa seductoris falsitate, omnia quecunque dixerat falsa et irrita estimantes ab eius lege discesserunt. Cum autem ad exemplum eorum omnes fere alii vellent discedere, cognati Mahometi et socii qui prius in honore et reverentia apud populum habebantur et occasione legis multa lucrabantur, mesti et confusi, cum multis blanditiis et promissionibus ceperunt omnibus modis simplices attrahere et ad sectam predictam animos eorum inclinare.

Quendam autem ex discipulis Mahometi loco eius elegerunt quem vocaverunt calipham, quasi successorem sive heredem, eo quod dignitatis et principatus Mahometi successor existeret. Hic vero dignitatem et potestatem adeptus cepit partim blanditiis, partim comminatione et metu, populos ad se revocare et multitudinem hominum congregare. Quidam autem socer Mahometi, Achali nomine, contra predictum calipham invidia concitatus et indignatione commotus, concupiscentia lucri et ambitione secularis dignitatis tractus, modis quibus potuit per se et per suos eidem se opponens et multipliciter expugnans non cessavit donec ipsum a principatu removit.

VIII De calypha Egyptio

Post hunc vero quidam patruelis Mahometi, nomine Haly, cum obtinuisset principatum vehementer commoveri cepit et indignari quod successor Mahometi vocaretur, cum se digniorem ipso Mahometo reputaret et prophetam eximium, cui Dominus familiarius quam Mahometo loquutus fuisset, se vellet ab omnibus estimari. Hic igitur et complices eius legi Mahometi maxime detrahebant et in ipsum multa maledicta proferebant, alios ritus et alias institutiones et alium orandi modum quam tradidisset Mahometus predicantes. Illi autem qui legem Mahometi tenere voluerunt, in partibus orientis calypham Baldacensem statuerunt; qui in tanto honore et reverentia a suis habetur, quod nisi

mandato et auctoritate illius nullus quantumcunque potens aut nobilis appelletur soldanus; et omnes eius subditi, tam reges quam alii, pedes eius ad terram prostrati reverenter osculantur. Successores autem Haly, de quo supra fecimus mentionem, contra singularem orientis calipham sedem suam erexerunt in terra Egypti, innumeris divitiis et deliciis affluentes. Unde inter Egyptios et alios orientales populos magna semper ex tunc fuit dissensio et odium implacabile et in lege discordia et contradictio, Saracenorum populis in duas partes divisis, quadam parte Haly et eius successoribus adherente, maiori tamen parte consentiente Mahometo.

2 Iacobus de Vitriaco, *Historia Orientalis* 62 (in *Histoire Orientale, Historia Orientalis* 2008, 246):

LXII. De templo Domini et templo Salomonis et monte Oliveti

Templum autem Domini sanctum, quod *in monte Moria in area Ornam Iebusei* (2 Par 3, 1) a Salomone constructum est, inter loca sancta et venerabilia nullatenus est pretereundum quod, licet a Babyloniis primo sit destructum et postea a Romanis, a fidelibus tamen et religiosis viris, opere rotundo et decenter et magnifice in eodem loco miro et subtili artificio, iterum est reparatum. In hoc loco supra rupem que adhuc in eodem templo consistit dicitur stetisse et apparuisse David exterminator angelus qui, propter peccatum denumerationis Israelitici populi que David precipiente facta est, multa milia de populo interierunt.

Unde Saraceni templum dominicum usque hodie Rupem appellant; quod in tante veneratione habent, ut nullus eorum ipsum audeat aliquibus sordibus sicut in aliis locis sanctis faciunt maculare, sed a remotis et longinquis regionibus a temporibus Salomonis usque ad tempora presentia veniunt adorare. Quotiens autem civitatem sanctam possident, imaginem Mahometi ponentes in templo, nullum christianorum permittunt intrare. (…)

Editions and translations: Bongars 1611, vol. 1, 1047–1145; *Jacques de Vitry, Histoire de l'Orient et des croisades pour Jérusalem* 2005; *Jacques de Vitry, Histoire Orientale* 2005; *Jacques de Vitry, Histoire Orientale, Historia Orientalis* 2008.

Studies: *Jacques de Vitry, Histoire Orientale/Historia Orientalis* 2008, 5–83; Donnadieu 2008; González Muñoz 2007; Donnadieu 2006; Puig 2006;

Bird 2005; Bird 2003; Tolan 2002, 199–200, 209, 215–16; Van Acker 1998–99, 37 and passim; Richard 1998, 33–37; Lieberknecht 1994; D'Ancona 1994, 58, 114–15, 137; Buridant 1986; Kedar 1984, 142–43 and passim; Cannuyer 1983; D'Alverny 1976; von den Brincken 1973, passim; Gemelli 1965; N. Daniel 1960, 30, 181, 201; 210–11, 257, 259, 339; Monneret de Villard 1944, 25–26, 33–34, 61, 65; Altaner 1924, 41, 43, 55, 66, 86, 235–36.

32
Lucas of Tuy, Chronicle of the World

Author: Lucas Tudensis (late 12th century-1249)
Title: *Chronicon mundi*
Date: 1230–37
Place: León, Spain

Lucas became bishop of Tuy in 1237, after being deacon and then *canonicus* at the Collegiata de San Isidoro in León. Prior to that date, he completed his *Chronicon Mundi*, a universal chronicle from the creation up to the Christian *reconquista* of Córdoba by Ferdinand II in 1236, written upon request of Queen Berenguela. In the second book of this work, three chapters are devoted to the life of Muḥammad and one to the early Muslim conquests. This account is introduced by a passage stating that Muḥammad went to preach his nefarious law in Africa after being expelled from Spain. Lucas, however, dismisses this tradition belonging to the legendary type,[117] instead following the pseudo-historical biographical framework, but with original solutions. Muḥammad is presented as an astute seducer who took advantage of the war between Eastern populations and Romans, persuading the brute and ignorant Ishmaelites that he was a Prophet sent by God. He is described as good looking, eloquent, strong, and an expert in magic. His story then unfolds following the model offered by Hugh of Fleury (see no. 11), with significant variations in the name of the heretical monk, *Johannes*, and in the final part of the account. In fact, Lucas narrates how Muḥammad conquered Arabia, Syria, and Mesopotamia, and defeated Heraclius's brother, Theodore, at Gabata, probably relying on the Muzarabic Chronicle of 754 (see no. 1). He goes on to recount how Muḥammad resuscitated the sect of the Nicolaites, condemned in Apc 2, 6, referring to the tradition also known through Pascasius Radbertus (see no. 5), and rejected by Peter the Venerable (see no. 16.1). The death of Muḥammad is presented as a trial by Albimor, the disciple who poisoned him, to verify his foretold resurrection. The

117 See Introduction.

story ends with a reflection on the success of the Muslim conquest, due to the Romans' avarice, and with the interpretation of the figure of Muḥammad as the tail of the Apocalyptic dragon (Apc 12, 4). It is clear that Lucas created a composite Muḥammad, synthesized from distinct portrayals created in differing contexts up until his own time.

Lucas Tudensis, *Chronicon mundi* 2, 80 and 3, 4–7 (in *Lucae Tudensis Chronicon Mundi* 2003, 159 and 166–70):

2, 80 (…) Ipso tempore (scilicet Era DCaLa‹IIIa›) Mahumet ab Yspania turpiter fugatus in Affrica nequiciam nefarie legis stultis populis predicauit.

(…)

3, 4 (…) Eracleus autem aduersus Cosdroe regem Persarum gessit bellum anno imperii sui sexto et Sisebuti regis Gotorum sexto. Quo deuicto et occiso, ac Iherosolimam delata cruce Domini et uiso angelo super portas Iherusalem, inde ad propria reuersus est cum gaudio magno. Hoc in tempore dedignantibus Orientis gentibus uectigalia et tributa reddere Romanis, ceperunt pro uiribus rebellare.

3, 5 Tunc surrexit quidam iniquus concionator ortus in Arabia nomine Mahumet. Qui pessimus seductor uidens inter Orientales et Romanos ortam discordiam, se contra Deum erexit et Christianorum imperium, seductorie ortans gentes Arabum atque dicens, non debere alterius gentis dominio subiugari, quia Dominus illis esset prouisurus de suo genere ducem beniuolum concedendo, quem haberent ut fratrem, cum quo etiam Dominus loqueretur.

Hec et similia cum predicaret illis uerbis suasoriis et uirtutes quasdam simulatas et miracula artibus magicis facere uideretur, extemplo Hismahelite sicut bruta animalia, quibus non est intellectus, paulatim de bono in malum mutati, derelicta fide catholica ceperunt ei credere et eum in tanta ueneratione habere, ut eum prophetam predicarent a Deo missum, et sibi eligerent regem, simulatis illius seducti miraculis et facundia decepti. Erat enim pulcher, facundus et fortis et magicis artibus ualde inbutus.

Iste Machometus Sarracenorum et Arabum princeps, ut fertur, fuit de genere Ismahel filii Abrahe. Qui cum in adolescencia cepisset esse mercator prouidus, pergebat frequenter cum camelis suis apud Egiptum et Palestinam, et morabatur cum Iudeis et Christianis, et maxime cum quodam monacho Antioceno supersticionis amico, qui uocabatur Iohannes, a quo tam Nouum quam Uetus superficialiter et supersticiose didicit Testamentum. Et cum hac illacque cum diuersis speciebus aro-

matum et diuiciarum causa lucri pergeret, contigit ut Corrozaniam ingrederetur prouinciam.

Cuius prouincie domina, que Hadiga uocabatur, ut uidit iuuenem, primo in illius pulchritudine et eloquencia mente capta, cepit diuersas species quas secum Machometus attulerat, contemplari et ei familiarius aderere. Quam Machumet caute incantacionum suarum perstrinxit fantasmate et astute paulatim cepit ducere in errorem, dicens ei quod ipse esset Messias, quem uenturum expectabant Iudei. Auxiliabantur ei non solum regina Hadigia, que ab eo decepta erat, sed etiam multi Iudeorum qui ad eum de diuersis partibus concurrebant. Omnes etiam Ismahelite et Arabes cateruatim confluebant ad illum, attoniti tanta nouitate rei. Quibus cepit nouas leges fingere, eisque tradere, adibens ipsis nefandis legibus de utroque Testamento corrupta testimonia. Ideo diuine pagine auctoritates peruertit, ut tam Christianis quam Iudeis cum Sarracenis aditum precluderet disputandi. Dedit etiam suis edictum, ut quicumque alia quam ea que ab illo acceperant, predicare‹n›t, animaduersione gladii puniretur. Huius sacrilegas tradiciones Sarraceni Dei leges appellant, eumque suum legislatorem et nuncium Dei fatentur.

Prefata quoque Hadiga cum uideret illum Iudeorum et Sarracenorum pariter contubernio uallatum, existimabat in illo diuinam latere potenciam, et cum esset uidua, accepit eum sibi maritum, et ipse Mahumet nomen regis assumpsit sibi imposito diademate regni. Cepit deinde se in armis gerere strenue et regis ac prophete sibi nomen et insignia usurpare. Post hec uero cepit cadere frequenter caduco morbo et epilentica passione. Quod regina Hadiga cernens admodum tristabatur, eo quod nupsisset homini quem credebat arreptione demonum laborare. Ille autem astute leniendo decipiebat eam dicens: "Quia angelum Domini Gabrielem mecum loquentem contemplor, et non ferens splendorem uultus eius, utpote carnalis homo, deficio et cado". Hec dicens, quedam signa et miracula magicis artibus facere nitebatur. Verumtamen, ut fertur, diabolus tranfigurans se in angelum lucis, quedam ei predicebat futura. Vnde est ut in exordio sue subdole predicationis adiret Yspaniam et Cordube sue perditionis sectam doceret. Dicebat enim Ihesum Christum Dominum de uirgine esse natum operatione Spiritus Sancti, non tamen esse Deum. Quod cum patri Ysidoro nunciatum fuisset, qui tunc reuertebatur a Romana curia, confestim misit ministros, qui caperent eum. Sed diabolus Machometo aparuit et quam cicius fugeret, imperauit. Machometus autem post fugam in Affricam et Arabiam innumerabiles plebes seduxit, et regno adepto, cum Hismaelitis qui credebant eum ab ore Gabrielis archangeli

leges, quas eis tradebat, recipere, Romanum imperium fortiter deuastabat.

3, 6 Era DCaLaVIa Machometus cum exercitu suo partes Arabie, Syriam et Mesopotamiam hostiliter inuasit, et tam ipsas quam uicinas patrias funesta depredatione occupauit. Quod cum nunciatum fuisset Theodoro, fratri Eraclei, qui tunc preerat partibus orientis, mox apud Gabatam cum magno exercitu obuiam illi preliaturus occurrit; ubi, dum inter se acrius dimicarent, Theodorus interfectus est, et exercitus Christianorum maxima pars occubuit diro gladio et ceteri fuga lapsi sunt. Tunc Agareni de Romanorum fuga ualidiores effecti audacius appetunt Syriam, et depopulantes patriam apud Damascum, nobilem condam Christianorum urbem, sibi regni solium firmauerunt, et dictis Machometi tribuebant fidem, diuinam in eo latere potenciam asserentes. Machometus autem inter cetera nefanda que docuit, sectam Nicholay aduene Antiocheni, qui unus de septem Apostolorum diaconis fuerat, iam per Apostolos emortuam suscitauit, quam Dominus in Apocalipsi angelo Ephesi ecclesie scribit se odire dicens: "Odisti facta Nicholaytarum, que et ego odi (Apc 2, 6)". Decimo autem regni sui anno, quia dixerat se moriturum et tercia die resurrecturum, Albimor discipulus eius uolens experiri utrum uere a morte resurgeret, callide Machometo efficacissimum uenenum obtulit, quo statim repentina mutatione Machumet mortis sue terminum sensit. Vnde quibusdam sibi astantibus dixit quod per aquam remissionem acciperent peccatorum et statim mortuus est. Disciputi uero eius diligenter custodiebant corpus ipsisus, expectantes quod resurgeret. Sed nimio erumpente fetore, cum iam sustinere non possent, eis abscedentibus Albimor post undecimam diem reperit corpus eius a canibus dilaniatum, et diligenter colligens ossa illius cum magno Sarracenorum conuentu sepeliuit eum in Medina Rassul, que Latine "ciuitas nuncii" dicitur.

3, 7 Era DCaLXaVIa anno Eraclei XVII post Mahumet, Abubacar de cognatione eius electus in regem Arabes fortiter rexit per triennium. Post hunc Amer regnauit, qui multas strages Christianorum gessit et de multis preliis triumphauit. Alexandriam ciuitatem metropolim suo imperio subiecit. Post multas uictorias in mari et in terra ab ipso factas, dum quadam die orationi uacaret, a quodam seruo suo sagitatus interiit, expletis in regno decem annis. Sicque error Sarracenorum exordium habuit et de Romanis per diuersas orbis partes multas obtinuerunt prouincias et uictorias. Atque, ut fertur, tantorum malorum causa Romanorum auaricia fuit, qui sibi subditas nationes iugo seruitutis intolerabiliter oprimebant, unde oportunitate male habita eorum dominium

quam cicius a suis ceruicibus excusserunt, se nefariis ritibus Machometi miserabiliter implicantes. Hic enim fuit cauda drachonis, de qua legitur in Apocalipsi quod deiecit de celo terciam partem stellarum. Sed iam ad reges Gotorum uertatur stilus.

Editions and translations: PL 96, cols. 319–24; *Lucae Tudensis Chronicon Mundi* 2003.

Studies: Reilly 2007; Jerez Cabrero 2006, esp. 289–301 and 393–426; Falque y Rey 2006; Estévez Sola 2005; Falque y Rey 2003; Falque y Rey 2002; González Muñoz 2002; Linehan 2002; Tolan 2002, 175, 180–82, 185, 187, 255; Falque y Rey 2001a; Falque y Rey 2001b; Falque y Rey 2000a; Falque y Rey 2000b; Falque y Rey 1999; Valdés García 1999; Falque y Rey 1998; Linehan 1997; Falque y Rey 1995; Gil 1995, 1–109.

33
Rodrigo Jiménez de Rada, History of the Arabs

Author: Rodericus Ximenius de Rada (1170–1247)
Title: *Historia Arabum*
Date: 1243/45
Place: Toledo, Spain

Rodericus Jiménez de Rada was a very important personage in thirteenth-century Spain. He was born in 1170, and after studying in Bologna and Paris, he became Bishop of Osma (1208), and soon after the Archbishop of Toledo and Primate of Spain, a position he held until his death in 1247. Rodrigo strongly supported and encouraged the military actions against the Almohads undertaken by Alfonso VIII. He was in the battlefield at Las Navas de Tolosa (1212) and glorified the Christian victory in his *De rebus Hispaniae*, a history of the peninsula from the Visigothic kings to the year 1243. Along with his military and political commitment in fighting the Muslims, he also followed a cultural strategy by commissioning Mark of Toledo to translate the Qur'ān (see no. 27), and by sketching a polemical biography of Muḥammad in his *Historia Arabum*. Part of the prologue and the initial six chapters of the chronicle, in fact, deal with the figure of the founder of the religious and military phenomenon that six centuries later was still troubling the Christian world. Rodrigo states that in order to unveil the cruelty and cunningness of the Arabs he decided to explain Muḥammad's origins, preaching, and reign through a faithful report based upon Muslim sources. In reality, his account adds or substitutes numerous elements of the Muslim biographical tradition for the τόποι of the Christian polemic, in a historical framework that relies on the *Chronica Muzarabica* (see no. 1). Among the actual Islamic episodes one can mention: the opening of the breast of the child Muḥammad and the weighing of his heart, the history of the Ka'ba and the miracle of the black stone put by Muḥammad in the corner of the building, and the night journey to Heaven. Another interesting element is the figure of an ambiguous Jewish seer who became known to Muḥammad's father, predicted the birth of the child, and became then his master. Rodrigo handles the figure of Khadīja in a partic-

ular fashion: she is split into *Hadeya*, a rich widow who took Muḥammad under her charge and adopted him, then marrying him, and into *Hadiga*, his first wife, followed by eighteen other women. The Arabic sources are still unidentified, but they could well come from a recension of Ibn Isḥāq's *Sīra*. In spite of using this tradition, Rodrigo develops Muḥammad's portrayal as a shrewd false prophet and a powerful instigator to rebellion rather than a divinely inspired man and capable military leader.

Rodericus Ximenius de Rada, *Historia Arabum*, *Prologus*; *Capituli* 1–6 (in *Roderici Ximenii de Rada Historiae Minores* 1999, 87–96):

Incipit prologus in libro Arabum post principium Machometi

(…)

Eorum (scilicet Arabum) itaque successiones et tempora uolens posteris conservare, eorum exordium a Machometi tempore inchoaui, qui eorum secte fuit conditor et inuentor. De eius origine, predicatione et regno, que relatione fideli et eorum scripturis *** ad detegendam gentis illius seuiciam et uersuciam, satis breuiter explicaui. Aduertat autem lectoris studium qualiter mentita reuelatio uersuti hominis Machometi ex corde finxit uirus pestiferum, quo libidinosas animas quasi nexibus colligauit, ut discant paruuli a fabulis abstinere et Ade funiculis colligari, et trahi uinculis caritatis.

Cap. I

Incipit Historia Arabum de origine et exordio Machometi

Anno Leouegildi regis Gothorum VIIIIo, era DC prima, in uilla que Hyatrib dicitur prope Mecham erat homo Aly nomine filius Abdelmutalib et uxor eius Emina – nomen patris Emine Bayab et matris eius Halima -, que concepit et peperit filium quem uocauit Mahomat. Et cum Arabia et Affrica inter fidem catholicam et heresim arrianam et perfidiam Iudaycam et ydolatriam diuersis studiis traheretur, Arabs predictus Aly familiaritate cuiusdam Iudei, qui erat geneaticus, inter fidem catholicam et Iudeorum perfidiam fluctuabat. Cumque Emina concepisset, facta est sterilitas magna per totam Arabiam, adeo ut pane deficiente erbis dumtaxat siluestribus uescerentur. Cum autem tempus partus Emine aduenisset, Iudeus ille ut erat geneaticus captauit consistenciam planetarum et horam natiuitatis infantis. Aly autem in sanctam Iherusalem iuerat ad orandum, et rediens inuenit filium suum natum. Et quicquid ille geneaticus de infante perceperat reuelauit, et predixit eum in regno et lege mirabiliter exaltandum. Aly autem apud Hyatrib post tem-

pus modicum uitam finiuit. Cum autem esset infans annorum IIII, ut ipse mentitur, uenerunt duo angeli et fiderunt cor eius et extraxerunt inde coagulum sanguinis denigrati, quod postea niuis lauacro abluerunt et ponderauerunt cor eius cum X cordibus gentis sue, post cum mille, et maioris ponderis est inuentum. Et unus angelus dixit alteri: "Si cum omnibus Arabibus in trutina poneretur, omnibus preualeret". Hec mentitur in uisione se a Gabriele angelo audiuisse. Cum autem esset annorum quinque, mater sua tradidit eum auie sue Halime nutriendum.

Cap. II
De instructione et prima ostensione Machometi

Anno septimo mater sua recepit eum et se transtulit ad propinquos, et post paucos dies mortua fuit Emina mater eius; et suscepit eum alia mulier que Daymen dicebatur et transtulit eum in Mecham. Octauo anno mortuus est Abdelmutalib auus eius, et recepit eum Abutalib patruus eius in curam; et iste tradidit eum predicto geneatico instruendum, qui instruxit in naturalibus scienciis et lege catholica et Iudayce perfidie documentis; unde et ipse postmodum aliqua de fide catholica, aliqua de lege ueteri in sue secte subsidium usurpauit. Cum autem esse Mahomat annorum XIII, Abutalib duxit eum in Iherusalem, eo quod templum sanctimonie erat ibi. Mahomat autem cum ad annos adolescencie peruenisset et in doctrina noui Testamenti ac Ueteris et naturalis sciencie profecisset, iterum fame Arabiam opprimente, ipse ad cuiusdam diuicis uidue, que Hadeya dicebatur, familiam se conuertit, et circa operationes domesticas industrius est inuentus; et ea, que uehiculi onere abducebat reduci fenore sibi graciam et uidue diuicias cumulabat, et factus est in occulis uidue graciosus, adeo ut eum in filium adoptaret. Cum autem esset annorum uiginti Ve, duxit uxorem que Hadiga dicebatur. Demum etiam uiduam que eum exhibuerat superduxit, et procedente tempore alias cumulauit, ita quod XVIII uxorem libidine immo adulterio fedabatur. Prima autem causa sue ostensionis in Arabia sic euenit. Ecclesia nobilis apud Mecham inundatione fuit penitus dissipata, in qua erant forme argento et auro et preciosis lapidibus decorate; quam seniores Meche cupientes unanimiter reparare, nauem regis Egipti christiani, qui in Ethiopia ecclesiam ceperat hedificare, oneratam lignis in Arabie littore acceperunt, et ex istis lignis deiectam ecclesiam repararunt, que alcahaba dicebatur. Et cum esset ecclesia consumata, erat lapis niger in angulo apponendus, quem etiam hodie ob reuerenciam Arabes osculantur. Cumque maiores populi dissiderent quis consumationis lapidem adaptaret, ultimo conuenerunt ut, qui primus in porta que Bayssayba di-

citur appareret, ille lapidem collocaret. Accidit autem Mahomat per portam prius ceteris aduenire, et consenserunt ut ipse esset supradicti lapidis coaptator. Et ipse extendens clamidem texit petram; et uocatis ad se IIII de Coraxinis tulerunt lapidem ad structuram et ipse ut cementarius collocauit. Et uiderunt omnes et miraculum reputarunt. Et cum omnes crederent esse prophetam, inquit quidam: "Cum tot seniores et uiri probabiles in uestro concilio habeantur, miror quare hunc adhuc iuuenem omnibus pretulistis"; et iurans et interminans, "hic sine dubio uos disperdet". E contrario alii resistebant dicentes a diabolo sic locutum. Viri autem seniores et populus reparatam ecclesiam iuxta dignitatem pristinam ornauerunt, et tunc Mahomat suasit eis ut semper uersus illam ecclesiam adorarent. Erat autem Mahomat annorum XXXV. Post hec Mahomat fecit moram per quinquennium apud Mecham, et ibi multis dissensionibus cum hiis qui erant de genere Corexi et ydola adorabant, frequencius concertabat, unum deum tantummodo predicans adorandum; set quia illi potencia preminebant, eum a Mecha in Yatrib fugere compulerunt.

Cap. III

De predicatione et rebelione Machometi

Post quinque autem annos, cum esset annorum XL, Mecham intrauit et ibi latuit per tres annos nolens ostendere se prophetam; et ibi mentitur sibi datum ab angelo librum qui dicitur Alcoranus. Et quia adhuc Mecha pro maiori parte a Corexinis ydolorum cultoribus tenebatur, ipse quasi humiliter cedens in uillam suam Hyatrib declinauit; et postea resumptis uiribus intrauit Mecham et eos qui erant de genere Corexi et ei restiterant ui et potencia captiuauit, et quasi improperans dixit eis: "Quid de uobis faciam?". At illi dixerunt: "Bene, quia estis largus et curialis". Et ipse continuo dimisit eos et deinceps humiliter subfuerunt. Tunc precepit ut in turribus ubi consueuerant campane pulsari, Sarracenus quispiam proclamaret, sicut et adhuc hodie proclamatur a cultoribus secte sue. Precepit etiam ut in mense Ramadan ieiunarent XXX diebus et aliis XXX diebus in mense qui dicitur Almoharram; et domum in qua ipse natus fuerat fecerunt mezquitam. Anno autem imperatoris Heraclii VIIo, Sisebuti regis Gothorum Vo, natiuitatis sue XLo, Mahomat, uidualibus diuiciis inclitatus et falso miraculo lapidis a pluribus approbatus, cepit grandia cogitare et rebellia contra Romanorum imperium procurare et clamculis suasionibus populos concitare ostendens eis qualiter seruitutis amaritudine premerentur et exinaniti censibus et tributis pauper-

tate continua uexarentur; et sola ignauia tenebantur, cum ui et numero possent repellere potenciam Romanorum.

Cap. IIII
De uictoria Machometi contra Romanos.

Cumque plurimos taliter suasisset, accidit quod Eraclius imperator mitteret nuncios pro tributis. Set Mahomat cum suis complicibus hoc prenoscens eis occurrit et negatis tributis fultus audacia interfecit. Et sic assumptis uiribus interdum furtim interdum publice prout negocium exigebat, Siriam, Arabiam et Mesopotamiam fraude pocius quam uirtute suo proposito inclinauit; et adeo ciuitates et oppida stimulauit, ut iugo seruitutis abiecto iam aperte inciperent rebellare. Eisdem diebus Eraclius sompniauit quod mures e terra nascentes sibi extrema uestium corrodebant; et tunc misit ampliorem exercitum cum Theodoro fratre suo, set uicti ab exercitu Mahometi ad Eraclium redierunt ampliorem exercitum collecturi. Tunc Eraclius fratri suo Theodoro uisionem murium reuelauit; et restaurata multitudine bellatorum Romanorum exercitus cum Theodoro iuit contra exercitum Machometi. Set adeo inualuerat rebellium multitudo, quod Romane legiones uerentes a facie Mahometi ad Gabatam opidum secesserunt rebellium exercitu subsequente, ubi pugne periculo crebescente subcubuit exercitus Romanorum; et Theodoro interfecto ceteri strage et gladio perierunt preter paucissimos qui fuga et latebris euaserunt. Et ex tunc fuit iugum imperii Romanorum excussum a ceruicibus Sarracenorum.

Cap. V
De sublimatione Machometi in regem et de uisionibus mendaciter excogitatis

Et continuo superba uictoria eleuati Damascum aderunt, nobilissimam et regiam Syrie ciuitatem, in qua attendentes quam per eum adepti fuerant libertatem eum in regem et principem elegerunt et regni solium concesserunt. Quo adepto, uerens Mahomat ne de populis sibi subiectis, qui christianis legibus subiacebant, Romano Pontifici obedirent et reconciliati imperio adhererent, legem statuit inuenire, qua quasi funiculis peccatorum dampnandas animas colligaret, cepitque fabulis detestandis seducendas animas demulcere. In eius secundo libro repperitur scriptum quod Mahomat insidebat uni bestie, que dicitur Alborac et preponebat pedem posteriorem super pedem anteriorem, et talibus bestiis prophete consueuerant insidere. Et in tali bestia Mahomat Iherusalem est profectus et, ut ipse in libro suo mentitur, inuenit ibi Abraham, Moysen et

Ihesum et prophetas alios ex antiquis, qui ibi conuenerant ad adorandum, et optulerunt Mahometo tria uasa: unum lacte, aliud uino, aliud plenum aqua. Et audiuit uocem celitus hoc dicentem: "Si uas aque acceperis, cum tuo populo submergeris; si uas uini, cum gente tua peribis; si uas lactis, tu cum populo tuo dirigeris". Et ipse accipiens cifum lactis bibit ex eo. Tunc Gabriel angelus inquit ei: "Nunc es directus tu et omnes qui crediderint legi tue". Et oratione facta cum a Iherosolimis recessisset, quod uiderat discipulis reuelauit et addidit que secuntur: "Cum uidi", inquit, "Abraham, Moysen et Ihesum, occuli corporis dormiebant, set cordis occuli uigilabant; et uidi quod Abraham similis erat michi; Moyses autem erat rubeus atque crispus, Ihesus uero Marie filius flauus capillis nec longus nec paruus, set dispositione et statura media coaptatus, et uidebatur aqua ab eius capite prosilire, uerumptamen aqua non erat ibi". Addidit eciam in hoc libro: "Ad primum celum Gabriel me perduxit, et me in isto celo benigne receperunt et cum risu et gaudio respexerunt dicentes comuniter: 'Bene, bene', orantes michi prospera et iucunda. Vnus solus inter angelos consistebat qui nec michi orauit prospera neque risit. Cumque quesissem ab angelo quisnam esset, respondit: 'Numquam risit hic angelus nec ridebit; hic est angelus custos ignis'. Et dixi angelo: 'Est hic angelus qui a Deo dicitur nimis dilectus?' Et respondit angelus: 'Hic est ille'. Tunc dixi ei: 'Precipite' [inquit] 'ut ostendat michi ignem'. Iubente itaque Gabriele remouit tegimen olle ignis; et ignis ascendens timui ne omnia quecumque uideram concremaret; et rogaui Gabrielem ut ignis iterum tegeretur, et ignis rediit in locum suum et uidebatur ut sol cum occidit in occasu; et tristis angelus, ut prius fuerat, texit ignem. Similiter cum intraui celum, inueni hominem uenerandum in sede sedentem, et ostendebantur ei anime omnium mortuorum; et cum uidebat que sibi anime non placebant, ab eis intuitum auertebat improperans eis: 'Peccatrix anima, ab infelici corpore exiuisti'; et cum ostendebatur ei anima que placebat, applaudens anime inquiebat: 'O felix anima, a bono corpore exiuisti'. Et interrogaui angelum de uiro tante reuerencie quisnam esset, et angelus dixit michi Adam esse, qui bonis sui generis congaudebat et a malis faciem auertebat et penas peccancium ostendebat. Vidi etiam in eodem celo qui carnes pingues et optimas manducabant et alios qui postpositis pinguibus de fetidis comedebant. Cumque quesissem isti homines quinam essent, respondit angelus: 'Primi sunt qui uxoribus legitimis adheserunt, alii qui legitimas non curantes fedis comerciis uetitis mulieribus se dederunt'. Postea duxit me Gabriel ad secundum celum, et inueni ibi Ihesum filium Marie et Hyahya" – quem nos Iohannem dicimus – "filium Za-

charie qui erant consobrini. Postea Gabriel in celum tertium me induxit, et inueni hominem cuius forma erat ut plene lune, et Gabriel dixit michi: 'Hic est Ioseph filius Iacob patriarche'. Postea duxit me in celum quartum ubi inueni hominem uenerandum, et Gabriel dixit michi: 'Hic est Aaroho'. Et erat ibi cum eo Idriz qui celum ascendit. Post hec duxit me Gabriel in quintum celum, et inueni ibi hominem senem et pulchrum, et dixit michi: 'Hic est Aaron filius Abrahe'. Postea duxit me in sextum celum, et inueni ibi hominem rubeum et procerum, et dixit: 'Hic est Moyses'. Postea fecit me ascendere in VIIum celum, et inueni ibi hominem canum sedentem in sede aperte domus que a pluribus angelis habitabatur, et intrant in ea LXX milia angelorum et non redeunt usque ad diem iudicii, et angelus dixit michi: 'Hic est Abraham pater uester'. Post hec introduxit me in paradisum, et inueni ibi puellam formosam que multum placuit in occulis meis et interrogaui eam cuia esset, que respondit: 'Hic seruor Zayt, filio Hyarith'. Et cum descendissem de paradiso nunciaui hoc Zayt, filio Hyarit, qui de meis consortibus unus erat. Et in omnibus celis ad quos ascenderam interrogabant angeli Gabrielem, et ipse dicebat eis: 'Hic est Mahomat'. Et interrogabant cum gaudio: 'Est iam missus?' Et ipse inquit: 'Iam est missus'. Et ipsi omnes orabant ut Deus adderet michi uitam tanquam fratri suo et amico. Postquam autem transieram septem celos, Gabriel me preposuit ante Deum. Et mandauit michi ut quolibet die dicerem L orationes. Ego autem conuersus ad Moysen, amicum meum optimum, dixi ei qualiter Deus michi mandauerat ut quolibet die dicerem L orationes, set tot orationes graues essent ad dicendum, cum gens conuersa nouiter non posset tantum honus cotidie tolerare. Et Moyses conuersus ad Deum optinuit ut X orationes relaxarentur; et iterum a me rogatus optinuit alias X, et sic paulatim descendens omnes abstulit preter quinque, ita quod quicumque quolibet die V orationes fecerit remunerabitur quasi pro quinquaginta". Mahomat autem anno etatis sue XLo apud Mecham frecuencius morabatur et ibidem predicta omnia et multa alia ridicula et nefanda sibi dicta a Gabriele angelo menciebatur, ut populos quos ad rebellionem concitauerat secte sue mortis funiculis colligaret; et ut uirus sue malicie occultaret, predicabat omnibus unum deum. Mecha autem tenebatur cultu plurium ydolorum. Cognatio autem Coraxi conuenerunt in domum Abutalib, qui erat patruus Mahometi, conquerentes de eo quod eorum legem et deos patrios aboleret, set quod ipse et ipsi in suis ritibus remanerent. Et iam Mahomat habebat aliquos de suis consanguineis conniuentes.

Cap. VI
De disceptatione legis cum Coraxinis et morte eius

Predictus autem Abutalib conuocauit Mahomat et alios Coraxinos super lege et ydolis querelantes, et dixit ei Abutalit: "Ecce isti habent aliqua aduersum te". Mahomat autem respondit ei: "Sustine me modicum perorare". Tunc ille: "Non est", inquit, "deus alius preter unum, et recedite ab ydolis que hactenus coluistis". Tunc illi manus manibus collidentes indignati animis responderunt: "Cur deos nostros uis a patria extirpare?" Et dixerunt: "Iste homo a proposito non cessabit; set maneat in sua lege et nos ritus patrios obseruemus". Et tunc ab inuicem recesserunt. Abutalib autem dixit Mahomat: "Bona uidetur ratio quam dixisti". Tunc Mahomat: "Dic", inquit, "uerbum quod predicaui et conuertere ad legem meam". Abutalib autem respondit ei: "Libenter facerem, set diceret genus nostrum quod metu tui et timore mortis talia proferebam, nec uolo perdere gratiam propinquorum". Ex tunc Mahomat cepit sectam suam publice predicare et ad rebellionem populos concitare; et aliquos seducebat quia unum deum tantummodo predicabat, et menciens Gabrielem angelum ad se missum que deceptis populis predicabat, dicta sibi ab angelo asserebat. Et frequenter in contemplationem inuisibilium se rapi simulans quasi destitutus sensibus se in terram ut exanimem prosternebat, et stulti populi loqui cum angelo extimabant. Demum autem quasi restituto spiritu precepta aliqua proferebat, que sub uno compacta capitulo zohara appellabat; et per tales zoharas distinguitur liber eius qui dicitur Alchoranus, in quo tot ignominiosas zoharas predicauit quod puderet dicere, nedum sequi; quas tamen uiru diabolico debriati et libidine dulcorati infelices populi receperunt et adhuc in sua perfidia permanent obstinati nec legem uite et discipline desinunt infestare. Mahomat itaque fraudibus et incursibus et infami doctrina corda gencium in sua pertinacia solidauit. Annis autem X expletis ex quo apud Damascum regni susceperat principatum moritur et sepultus est in inferno, era DCLX sexta, anno Eraclii XVIIo et Suyntille regis Gothorum VIIo.

Editions and translations: *Roderici Ximenii de Rada Historia Arabum* 1993; *Roderici Ximenii de Rada Historiae Minores* 1999, 87–96; Maser 2006 (German translation at pages 303–58).

Studies: Starczewska 2011; Drews 2006; Maser 2006, esp. 213–93; Herbers 2006; Echevarría 2005; Pick 2004; Tolan 2002, 165, 175, 180, 182, 188, 255; Pérez de Rada y Díaz Rubín 2002; Fernández

Valverde 1999; Schwinges 1998; Gonzálvez Ruiz 1997; Anawati 1994, 34; Adro 1989; D'Alverny 1989; *Roderici Ximenii de Rada Historia de rebus Hispaniae, sive Historia Gothica* 1987, Introduction; Castro Álava 1980; D'Alverny 1976; von den Brincken 1973, 363; Ferré 1967; N. Daniel 1960, 101, 318; D'Alverny / Vajda 1951; D'Alverny / Vajda 1952; Cerulli 1949, 369–70; D'Alverny 1948; Monneret de Villard 1944, 21–24, 26, 55; Asín Palacios 1943, 377 and passim; Gorosterratzu 1925.

34
William of Auvergne, On the Faith and the Laws against the Gentiles

Author: Guilielmus Alvernus (ca. 1190–1249)
Title: *Tractatus de fide et legibus contra gentiles*
Date: early 13th C.
Place: Paris

William of Auvergne was Bishop of Paris from 1228, counselor and confessor of king Louis IX, but also a theologian who tried to reconcile Aristotelism with Christianity. He wrote a *Tractatus de fide et legibus contra gentiles* in which he mentions Muḥammad as the founder of a false law. In the prologue (text 1) he states that, after having defined what a law is, and how it is characterized–clearly identifying it with Christian doctrine–he will refute false laws: ambiguous ones of the Jews and perverse ones of Muḥammad. He goes on to explain (text 2) how Muḥammad, in his delirium, mixed honest and dishonest elements. Chapter 18 (text 3) is devoted entirely to "destroying and subverting the delirious nature of Muḥammad's law, as well as its being ridiculous, impossible, and fraudulent." William, in fact, presents Muḥammad as a seducer who took advantage of the Ishmaelites' expectation of the fulfillment of the prophecies in Genesis 16 and 17, instead interpreting his figure in the light of Methodius' prophecy. William writes that Muḥammad was not the philosopher al-Battānī, but rather the disciple of a Nestorian monk, Sergius, who justified his foolish doctrine as revealed by the Archangel Gabriel. His law was a mixture of good and evil precepts, and the latter were ascribed to his enemies as shown by the *Epistola Saraceni* and the *Rescriptum Christiani* (see no. 16.4). William concludes that Muḥammad was a fool or a deceiver. Chapter 19 (text 4) is devoted to the Paradise promised by Muḥammad, presented as an efficacious means for seducing people.

1 Guilielmus Alvernus, *Tractatus de fide et legibus contra gentiles*, *Prologus* (in *Guilielmi Alverni episcopi Parisiensis Opera Omnia* 1674, 1–2):

(…) Deinde vero, quia lex continentia quaedam est, et velut aggregatio honestatis atque religionis, oportebit nos declarare legem deffinitione certissima, partesque eius numerumque ipsarum. Deinde quae est lex veritas, sive lex veritatis, et quod illa non est, nisi una: et quod illi soli competit nomen legis intentione, ac ratione verissima, et quod illa est evangelium aeternum: quod nec praecessit aliud nec subsequi potest, et quod aequivoce lex Iudaeorum et lex Moysi, non propria ratione leges nominantur. Post exponemus ea quae videntur absurda atque ridicula in lege Hebraeorum, et dabimus causas praeceptionis, et prohibitionis earum. Deinde destruemus perfidiam Machometi et evacuabimus promissiones et comminationes quibus seduxit gentes Arabum.

2 Guilielmus Alvernus, *Tractatus de fide et legibus contra gentiles* (in *Guilielmi Alverni episcopi Parisiensis Opera Omnia* 1674, 22):

(…) Quare manifestum est legem Moysis non legem fuisse perfectam, sed legis partem, et illam initialem atque primariam, et ad gratuitam perfectionem introductoriam, et puerorum, atque incipientium elementariam, et hoc quantum ad moralia sola dicimus. Moralia inquam, quae diximus, quae sunt de necessitate honestatis. Ex quo manifestum est legem Macometi multominus legem esse vel posse dici, quae multo pauciora naturalis continet honestatis; de gratuita vero apud utrumque nihil. Cum enim populus Hebraeorum vix alphabetum naturalis honestatis capere sufficeret, frustra eidem gratuitae perfectionis eminentia traderetur. Macometus vero pauca de honestate, multa vero de inhonestate, et vitiorum foeditate deliramentis suis immiscuit. (…)

3 Guilielmus Alvernus, *Tractatus de fide et legibus contra gentiles*, cap. 18 (in *Guilielmi Alverni episcopi Parisiensis Opera Omnia* 1674, 49–50):

(…)

Postquam inquam de his omnibus prout de divinae largitatis dignatione excedimus, accedemus iuxta promissum ad destructionem deliramentorum, et insaniarum Machometi, quae nomen legis intolerabili abusione usurparunt: hanc autem abusionem induxit seducto populo per ipsum, et insipientium multitudinem, quae ipsum ut propheta et mendacissima figmenta eius, ut legem suscepit. Scito igitur imprimis hunc fuisse de genere Abrahae per Ismaelem, qui institutor gentis Arabum fuit, ut dicit Iosephus (Ios. Fl. *Ant. Iud.* 1, 214), et ab ipso Ismahele, gens Arabum magnificanda accepit iuxta promissionem Dei dicentis ad Abraham Genes. 16: "Filium ancillae faciam in gentem magnam, quia semen tuum est (Gn 21, 13)". Et iterum ad Agar in

eodem eiusdem: "Surge, et tolle puerum et tene manus eius, quia in gentem magnem faciam eum (Gn 21, 18)". Et iterum eiusdem 17. ad Abraham: "Super Ismael quoque exaudivi te: ecce benedicam ei, et augebo et multiplicabo eum valde, duodecim duces generabit, et faciam illum crescere in gentem magnam (Gn 17, 20)". Quae promissiones implendae pro parte videri possunt ex eo quod legitur 7. Iudicum de bello contra Madianitas: totus ille enim exercitus Madianitarum de gente Ismahel fuit secundum narrationem Methodii.

Ante tempora vero Caroli magni, adeo multiplicata est gens Ismahelitarum, adeoque dilatatum regnum eius, ut totam Hispaniam superiorem, totam provinciam, totamque Aquitaniam, et fere usque ad Bituricam, et Andegavensem Diocesim occuparent, donec misericors Deus per praefatum principem, usque ad fines regnorum Hispanie quae Christianitas nunc eo auctore obtinet, bellis mirabilibus, et triumphis nobilibus eos expugnans diffugavit. In novissimis vero diebus dixit praenominatus martyr, filios Ismahelis exituros de deserto, tanta multitudine, et fortitudine futuros, ut toto mundo dominentur, et ipsum regnum christianorum occupent, et populum christianum peccatis facientibus, dira servitute opprimant, et affligant aliquot annis, donec misericors Deus populum suum respiciens visitet, et per regem christianorum tunc futurum de tanta eripiat servitute, obiciens versa vice filios Ismahelis christiani populi servituti. Et haec erit summa ac novissima gentis illius exaltatio, et altitudo: tanta enim virtute opprimetur et affligetur a populo Dei, quod de caetero non adiciet ut resurgat, iuxta saepe nominati martyris narrationem.

Incepit autem pestis huius tam ridiculosae tamque pernitiosae sectae, temporibus Heraclii Imperatoris vacillante tunc Romano Imperio, et ad occasum vergente, barbaris nationibus illud undique multiplici rebellatione concutientibus, regnis terrarum iugum eius abicientibus, et se erigentibus contra illud, a quo tempore, usque hodie, nec lacerare desiit, nec discerpi. Nec autem opineris ipsum fuisse Macometum philosophum qui vocatus est Albategni. Huius enim librum de astrologia Plato Tiburtinus ex arabico eloquio transtulit in latinum. Quae libri illius nobilitas philosophica atque profunda solum nomen Macometi ipsum habuisse commune tamen cum homine illo, ne dicam rusticano sed, ut ait quidam verissime, vaccino, atque porcino comprobat evidenter. Absit enim ut tantus philosophus ita desiperet itaque peculiariter sentiret. Creditur a nonnullis, quia iste Macometus a Sergio monacho Nestorii haeretici discipulo, seductus sit, et in haeresim illam ductus, qua contra divinitatem domini nostri Iesu Christi blasphemavit. Naturam

enim divinam in Christo domino, et in Deo patre aeternam generationem aperte, et saepe negat in lege sua. Iste autem Sergius, postquam damnati sunt Euthyches et Nestorius magister eius in synodo constantinopolitana, pro eo scilicet, quod duplicem naturam in Christo divinam scilicet, et humanam esse negabant, transtulit se in Arabiam, ubi vitam heremiticam simulans tantae religiositatis, ac sanctitatis apparuit, ut Macometus ipsum habere doctorem voluerit, et illum Gabrielem Archangelum interdum vocaverit, abscondens, et revelare non audens, quod insanias, quas hominibus deceptis tradebat, ab homine didicisset. Has enim promissiones tenens gens Ismahelitarum ex traditione Ismahelis, speravit eas semper in aliquo gentis suae adimplendas esse, quemadmodum gens Hebraeorum promissiones factas Abrahae, Isaac et Iacob. Methodius autem martyr in libello revelationis suae, quae facta est ei in remotiore carcere oranti ad dominum, ut revelaret ei de primis et novissimis mundi ea, quae scripta sunt in canone scripturae, dicit istas promissiones factas de Ismahele impletas fuisse in Macometo qui et Macometh et Blasphumo et Narradash vocatus est; gens enim Ismahelitarum, et regnum, gens Arabum et gens Sarracenorum, sed nomen Saracenorum falso sibi usurpant a Sarra, tanquam filii Sarrae per Ismahelem, cum tamen nihil cognationis, sed solam adoptionem ad Sarram habent, sicut legitur in Genes. 16. Alii autem dicunt eos vocatos Sarracenos a Sarram civitate, in qua primum, vel maxime gens illa, vel creavit, vel dominata est. Vere autem Agareni sunt, quia ex Agar per Ismahelem descenderunt; hic ergo legis Abrahae latorem se dixit, et ipsum Abraham Sarracenum fuisse evidenter asserit in lege sua. Quoniam autem studiose praedicavit unum verum ac solum Deum esse, et idolatriam potenter in gladio, ac strenue exterminavit, sodomiticam spurcitiam interdixit, et alia quaedam honestavit et quaedam inhonesta prohibuit, multi de sapientibus gentis suae crediderunt eum, et credunt adhuc verum Dei ac fidum fuisse Prophetam. Et quae iniqua videantur in lege eius genti illi magis permisisse pro decipientia, et ruditate sua, quam iniuxisse, absurdaque et ridiculosa plurima, quae in lege eius inveniuntur, non dixisse, nec scripsisse, nec sensisse, sed magis ab inimicis veritatis partim inserta fuisse, partim vero, aut imperitia, aut negligentia discipulorum ipsius, discordiaque, et contradictione eorundem, aut mutata esse, aut aliter corrupta; et de ista contradictione atque discordia, multa leges in libello disputationum cuiusdam Christiani, et cuiusdam Saraceni, qui tacitis nominibus suis, de legibus suis disputant utroque legem suam defendente, et legem alterius impugnante.

Omni modo enim improbabile est, et procul a veritate videtur, hominem, qui se Dei prophetam, eiusque legislatorem dicebat, ridiculosa deliramenta, tam spurca dogmata genti alicui tradere ausum fuisse, nisi forte, vel mente captus, vel alia occasione decipiens extiterit. Quia igitur de vita eius, et de gestis, apud alios multa leguntur, praeter intentionem esset praesentis propositi: quod autem gens Saracenorum istas insanias, quas in lege eius legimus, tenet, veneratur, ut divina oracula per Dei prophetam ad se missa, et servat, ut Dei mandata; destruemus eas ostendens ridiculositatem eorum, et impossibilitatem, ut diximus. In hac ergo lege, et mandatiis, multa vera inserta sunt, et malis bona commixta; vel malignitate fallendi videlicet, ut aut falsis propter vera crederetur, aut ut mala propter bona reciperentur. Cuius insipientiam, immo vesaniam, cuius praesumptionem, et ausum, nemo potest intelligens non mirari.

4 Guilielmus Alvernus, *Tractatus de fide et legibus contra gentiles*, cap. 19 (in *Guilielmi Alverni episcopi Parisiensis Opera Omnia* 1674, 50–51, 54):

Radicales autem errores quibus gentem illam brutalem seduxit, in hoc loco destruere intendimus. De Paradiso Macometi, scilicet et foelicitate quam nonnisi carnalem eis promisit, et illam spurcissimam. Promisit si quidem eis delitias epularum corporalium, dapiferos, et pincernas Angelos. Deinde pretiositatem vestium, et lectorum, umbracularumque amoenitates. Tertio delitias concupiscentiarum, et blandimentorum muliebrium. Dicemus igitur imprimis sermone universali quia, ut ait Tullius, voces istae pecudum videntur esse, non hominum (Cic. *Parad*. 14), et quia magis, et minus non diversificant speciem; manifestum est, quia non alia bona, quam habeat vita ista promisit deceptor iste deceptis suis. Cum enim promisit eis flumina lactis, et vini, et mellis, non promisit eis alios liquores secundum speciem, quam habeat vita ista, et si forte gustu suaviores: eodem modo se habet, et de saporibus, cum determinati sint numero specierum suarum, nec ampliores, aut alii esse possint. Eodem modo se habet de omnibus generibus ciborum; quare manifestum est, quia non aliam foelicitatem promisit, et carnalem, quam habebat vita ista, nec aliam vitam praedicavit, quam sit vita ista, sed eandem maiorem aut melioratam. Ex quo relinquitur, quod divites, et abundantes huiusmodi delitiis, hic, id est in hac vita, obtineant huiusmodi promissiones ipsius. In vanum igitur eos propter huiusmodi delitias, et divitias oneravit observatione mandatorum suorum, in vanum eas alibi, vel sperandas, vel quaerendas praecepit; stultissimum enim est propter bona, quae abundanter hic haberi possunt, ut alibi habeantur laborare, nisi forsitan propter hoc, ut quia hic per mortem amittenda

sunt, alibi recuperarentur. Summa igitur est ratiocinationis nostrae in hoc, quod intentionem, et veritatem Paradisi, et foelicitatis non intellexit, qui tam propinquam vitae praesenti eam posuit, et tam vilem, ut in ea etiam bruta animalia communicent.

(…)

Manifestum est etiam, quod Paradisus iste non est nisi sicut volutator porcorum, et quia vociferatio ipsius vox pecudum est, non hominum, ut supra diximus. Et his de causis volunt quidam sapientes de Saracenis, non iuxta literam Macometum intellexisse promissiones istas, videntes eas esse ridiculosas et Macometum per eas toto mundo fieri ridiculum. Avicenna tamen in Philosophia sua Prima deliramentis his expresse consentit dicens, quia gaudia corporum expressa sunt in lege nostra, quam dedit Machometus loquens de gaudiis post corpora (Avicenna, *Met*. 9, 7, 1), in quo non philosophum, sed insaniae istius consortem se evidenter ostendit, cuius damnatio tanto iustior quanto ista deliramenta tantus philosophus magis videre potuit et videre neglexit. Blasphemias vero quibus contra beatam Trinitatem, Deique, ac domini nostri Iesu Christi divinitatem oblatravit, iam alibi destruximus, et eas hic propter hoc transimus.

Editions and translations: *Guilhermi diui Parisiensis episcopi opera* 1497; *Guilielmi Alverni episcopi Parisiensis Opera Omnia* 1674.

Studies: Roling 2005; Smith 2005; Morenzoni / Tilliette 2005, passim; Biller 2000, 60–88; Teske 1998, Introduction; Paulmier-Foucart 1997; D’Alverny 1976; N. Daniel 1960, 86, 105, 174–75; Valois 1880.

35
Roger of Wendover, Flowers of Histories

Author: Rogerius Wendoverus (d. 1236)
Title: *Flores Historiarum* (up to 1235)
Date: before 1235
Place: Saint-Albans, England

Roger of Wendover, monk at the Benedictine abbey of Saint-Albans, wrote a universal chronicle entitled *Flores Historiarum*, as it proposed selected histories taken from the works of catholic and trustworthy authors "as flowers of various colors gathered together from various fields."[118] The chronicle was later edited, enriched with additional texts and images, and continued up to 1253 by his confrère Matthew Paris, who transformed it into his *Chronica Maiora* (see no. 36).

Roger included a biography of Muḥammad with the events occurring during year 622, under Heraclius's reign (text 1). The account relies on that of Hugh of Fleury (see no. 11), but possesses a rather peculiar end, probably coming from the legendary tradition. In fact, Roger narrates that one evening, Muḥammad, inebriated by poisoned wine during a banquet held in his palace, felt an epileptic fit coming on. So he announced he had to go and see Gabriel, and prohibited anyone from following him. Once outside, he fell on a dung heap and started grinding his teeth and drooling from the mouth. A herd of swine jumped on his body, suffocating and lacerating him. The remains of the corpse were found by his wife and servants, who put them in a sepulcher made of gold and silver, saying that Muḥammad's body was barely left on earth by the angels who carried his soul to Heaven.

118 *Rogeri de Wendover Chronica sive Flores Historiarum* 1841, vol. 1, 3: Sumpta autem sunt ea quae sequuntur ex libris scriptorum catholicorum fideque dignorum, velut ex pratis diversis flores varii colliguntur coloris, ut ipsa varietas, multis insignita coloribus, varias legentium mentes reficiat et, saporibus diversis praegustatis, ad usus delectabiles sufficiat singulorum.

Later on, however, Roger again mentions Muḥammad, as the god of the Agarens, who is visited and venerated in temples called *mahumeriae*, just as is the Crucifix of Christ in churches (text 2).

1 Rogerius Wendoverius, *Flores Historiarum* A.D. 622 (in *Rogeri de Wendover Chronica sive Flores Historiarum* 1841–42, vol. 1, 121–23):

De Machumet pseudo-proheta

Anno gratiae DCXXII Cyrus, Alexandrinus episcopus, et Sergius, Constantinopolitanus patriarcha, Monothelitarum haeresim praedicabant. Hac utique tempestate Saraceni, qui et Turci dicuntur, Mahumet pseudo-propheta eis ducatum praebente, a suis sedibus exierunt, et imperium Heraclii graviter devastare coeperunt. Porro iste Mahumet, Saracenorum et Arabum princeps, de genere Ismael fuit, filii Abrahae, qui, cum primaeva aetate sua esset mercator, pergebat frequenter cum camelis suis apud Aegyptum et Palaestinam et conversabatur cum Iudaeis et Christianis, a quibus tam vetus quam novum didicit Testamentum, sed et magus nequissimus effectus est. Et cum hac illacque discurreret, contigit, ut Corozaniam ingrederetur provinciam, cuius provinciae domina Cadisan dicebatur; quae cum diversas species, quas secum Mahumet attulerat, miraretur, coepit ei praefata mulier familiarius adhibere; quam Mahumetes suis incantationibus perstrictam coepit paulatim astutus in errorem inducere, dicens, quod ipse esset Messias, quem esse venturum adhuc Iudaei expectant. Hac opinione non solum potens mulier decepta est, sed omnes Iudaei, ad quos eius furia pertingere poterat, ad eum cum Saracenis catervatim conferebant, tanta rei novitate perculsi; qui coepit novas leges fingere et eis tradere, adhibens ipsis legibus testimonia de utroque Testamento: has leges Ismaelitae appellant suas, eumque suum legislatorem esse fatentur. Praefata quoque mulier videns hominem Iudaeorum et Saracenorum pariter contubernio vallatum, existimabat in eo divinitatem latere; et, cum esset vidua, adsumpsit eum sibi maritum, sicque Mahumetes totius provinciae illius obtinuit principatum. Demum vero Arabes ei adhaerentes regnum Persarum infestare coeperunt, ac demum orientis fines imperii usque ad Alexandriam super Heraclium invaserunt. Post haec autem Mahumetes coepit cadere frequenter epileptica passione, quod Cadisan uxor eius cernens, oppido tristabatur, eo quod nupsisset impurissimo et epileptico viro; quam ille placare desiderans, dixit, quia Gabriel angelus ad eum loqueretur, nec se eius splendorem posse sustinere, utpote homo carnalis, et ideo se cadere et deficere asseruit. Credidit ergo mulier, et omnes Arabes et Ismaelitae quod ex ore archangeli leges susciperet, quas

dabat illis, eo quod Gabriel archangelus saepe mittatur ad homines. Praedicabat praeterea voluptates et carnales delicias summum esse bonum; unde credo, quod si hodie viveret, multos inveniret discipulos.

Tandem cum praefatam hominum numerositatem in suam haeresim intricasset, quadam hora vespertina, cum in palatio sederet vino inebriatus, cognovit quod consueta aegritudo illum invaderet, exivit festinanter dicens se ad colloquium angeli fuisse vocatum, prohibens ne quis eum sequeretur, ne forte visione angelica moriretur. Ille autem cumulum fimi, ne cadendo laederetur, ascendens illico corruit in acervum, et huc atque illuc volutabatur stridens dentibus et spumans; quod videns multitudo porcorum quae aderat concurrens illumque discerpens suffocavit. Uxor autem et familia eius audientes tumultum porcorum exierunt, et corpus domini sui in maxima parte a porcis corrosum invenerunt; veruntamen reliquias porcorum colligentes in locello aureo et argenteo fabrefacto honorifice posuerunt, narrantes quod angeli Dei vix corpus in terra relinquentes, animam caelestibus deliciis cum gaudio intulerunt.

Docuit praeterea quod hi, qui inimicos occidunt vel ab inimicis occiduntur, paradisum ingrediantur, et ibi esse carnalis cibi et potus refectionem, ibique existere fluvium vini, lactis et mellis, et commixtionem mulierum carnalem non praesentium sed aliarum, omnem affluentem voluptatem. Hic in regno saracenorum quatuor praetores statuit, quos Admirallios vocavit, seipsum Protosymbolum appellari fecit.

2 Rogerius Wendoverius, *Flores Historiarum* A.D. 622 (in *Rogeri de Wendover Chronica sive Flores Historiarum* 1841–42, vol. 2, 77–78):

Sextus filus eius (scilicet Salhadini), nomine Machinoth, tenet terram de Baldach, ubi habitat papa Saracenorum qui Caliphus appellatur, et timetur in lege eorum et adoratur, sicut Pontifex Romanorum apud nos; hic non potest videri nisi bis in mense; pregreditur autem cum discipulis suis, quos habet sicut papa ‹et› cardinales, ad mahumeriam, ubi est Mahumetus deus Agarenorum, et, inclinato capite et facta oratione secundum legem eorum, antequam exeant de templo comedunt et bibunt, et postea ad palatium revertitur coronatus. Iste Mahumetus visitatur et adoratur, sicut populus Christianus adorat Christum crucifixum; est autem civitas de Baldach, ubi est Mahumetus et Calyphus, caput gentis Agarenorum, ut Roma in populo Christiano.

(…)

Octo autem filii eius, de patris sui constitutione, vivunt in hunc modum; duo ex eis custodiunt sepulchrum Christi; et eis datur quicquid ad sepulcrum offertur, et ipsi hoc dividunt inter se; valet autem redditus eorum viginti millia saracenorum; quatuor filii habent reditus de Nilo, et redditus illorum valet plusquam quadraginta millia Saracenorum; alii duo fratres minores sunt cotidie ante Mahumetum pro castitate, et eis datur quicquid ad pedes eius offertur, quod valet triginta millia Sarracenorum.

(…) Habent enim legem scriptam a Mahumeto sibi traditam, et hic liber dicitur Alcoranus; cuius libri praecepta illa gens nefaria ita inviolabiliter observat, sicut nos Christiani textum Evangelii observamus.

Editions and translations: *Rogeri de Wendover Chronica sive Flores Historiarum* 1841–42; *Roger of Wendover, Flowers of History* 1849; *Flores Historiarum* 1890.

Studies: Lewis 1987, passim; von den Brincken 1973, passim; Kay 1969; Vaughan 1958, esp. 21–34; Grandsen 1947, 359–60; Galbraith 1944; Powicke 1944; Jenkins 1923; Powicke 1906. See also the following bibliographical section.

36
Matthew Paris, Major Chronicles

Author: Matthaeus Parisiensis (ca. 1200–1259)
Title: *Chronica Maiora*
Date: 1235–59
Place: Saint-Albans, England

Matthew Paris, famous historian, scribe, illuminator, and Benedictine monk at Saint-Albans, included two biographies of Muḥammad in his *Chronica Maiora*, and a third text on his doctrine, his sayings, and his death. The first biography (text 1) is an expanded version of the life of Muḥammad based on Anastasius the Librarian's account (see no. 6), which Roger of Wendover included in his *Flores Historiarum* (see no. 35), the chronicle revised and continued by Matthew as his own. The biography is told among the events of the year 622 and is enriched by a remarkable portrait of Muḥammad as a pseudo-prophet in a manuscript created at Saint-Albans around 1240–53, which shows Matthew's hand in the text and decoration (Cambridge, Corpus Christi College Library MS 26).

The second biography (text 2) is longer and more detailed. When dealing with events of the year 1236, Matthew writes that during this period Pope Gregory IX had received a text from preachers in the East describing the heresy of Muḥammad. He notes that while the topic had already been discussed when writing about year 622, and that the events did not pertain to the period in question, it seemed useful to deal with the subject again. The narrative is structured in nine sections: in the first, after a genealogy of the Saracens very similar to that of the *Chronica Prophetica* (see no. 7), Muḥammad's youth, childhood, and military deeds–i.e. robberies–are presented. In the second section we read the story of Zaynab, in the third a list of Muḥammad's wives and concubines. The fourth section relays Muḥammad's statements about his doctrine and his followers, while the fifth contests them and relates miracles attributed to the Prophet. The sixth section presents the death of Muḥammad and its repercussions. It is interesting to note that here, in contrast to the first and third biographies of the

Prophet told in the *Chronica Maiora*, Muḥammad dies by poison and not as a victim of pigs. The seventh section deals with certain beliefs of the Saracens and their differences from Christian beliefs. The eight section deals with the Saracens' matrimonial laws, and the ninth with sexual habits and other matters. This second passage on Muḥammad and Islam in the *Chronica Maiora* exhibits many similarities with the text of James of Vitry (see no. 31), and they seem to come from a common source.[119]

The second biography of Muḥammad is followed by a third text on Muḥammad and his law, which Matthew attributes to "a famous great preacher," who wrote it so that it may be disseminated in the East (text 3). According to this account, the core of Muḥammad's doctrine is to encourage polygamy and sexual practices, a powerful incentive for its acceptance by the people. In such a context, Muḥammad is compared to the dragon of Apc 12, 4, and the stars drawn down by it to the souls taken away from Salvation. Matthew goes on to explain that Muḥammad considered himself a prophet chosen by God, that together with Moses and Jesus, each of them was given a law in accordance with the times they lived: the Old Testament, the Gospel, the Qur'ān. To demonstrate this continuity and earn the consent of both Jews and Christians, Muḥammad adopted some of their practices and beliefs: circumcision from Judaism, baptism and the divine conception of Jesus from Christianity, and final resurrection from both. Also transmitted is a saying of Muḥammad concerning a dialogue between Jesus and Japheth about what happened in the ark during the deluge, which Matthew provides as one of the means by which Muḥammad seduced a great number. This short overview on Muḥammad and Islam concludes with the story of the death of the prophet rather similar to that told in the first biography of Muḥammad in the *Chronica Maiora*.

References to Muḥammad in the *Chronica Maiora* are not limited to those analyzed above; in fact, in a passage dealing with Saladin and his sons, in the year 1193, Matthew reports that in *Baldac* (Baghdad) there is a temple in which *Mahumetus*, the god of the Agarens, is worshiped (text 4). This account also comes from Roger of Wendover's *Flores Historiarum* (see no. 35).

1 Matthaeus Parisiensis, *Chronica Maiora*, A. D. 622 (in *Matthaei Parisiensis monachi Sancti Albani Chronica Majora* 1872–83, vol. 1, 269–72):

119 See Vandecasteele 1991.

(…) De Mahumet pseudo-propheta

Anno gratiae DCXXII, Cirus, Alexandrinus episcopus, et Sergius, Constantinopolitanus patriarcha, Monothelitarum haeresim praedicabant. Hac utique tempestate Saraceni, qui et Turci dicuntur, Mahumet pseudo-propheta eius ducatum praebente, a suis sedibus exierunt, et imperium Heraclii graviter devastare coeperunt. Porro iste Mahumet, Saracenorum et Arabum princeps, de genere Hismael fuit, filii Abrahae, qui, cum in primaeva aetate sua esset mercator, pergebat frequenter cum camelis suis apud Aegyptum et Palaestinam, et conversabatur cum Iudaeis et Christianis, a quibus tam Vetus quam Novum didicit Testamentum, sed et magus nequissimus effectus est.

Et cum hac illacque discurreret, contigit ut Corozaniam ingrederetur provinciam, cuius provinciae domina Cadisan vel Adige filia Husait dicebatur; quae cum diversas species, quas furto vel praeda raptas Machumet attulerat, miraretur, coepit ei praefata mulier familiarius adhaerere; quam Mahumet suis incantationibus perstrictam coepit paulatim astutus in errore inducere, dicens quod ipse esset Messias, quem esse venturum adhuc Iudaei expectant.

Hac opinione non solum potens mulier decepta est, sed omnes Iudaei, ad quos eius fama pertingere poterat, ad eum cum Saracenis catervatim confluebant, tanta rei novitate percussi; qui coepit novas fingere leges et eis tradere, adhibens ipsis legibus testimonia de utroque Testamento: has Ismaelitae leges appellant suas, eumque suum legislatorem esse fatentur.

Praefata quoque mulier ‹videns› hominem Iudaeorum et Saracenorum pariter contubernio vallatum, existimabat in eo divinitatem latere; et, cum esset vidua, adsumpsit eum sibi maritum, sicque Mahumet totius provinciae illius obtinuit principatum.

Demum vero Arabes ei adhaerentes regnum Persarum infestare coeperunt, ac demum Orientis fines imperii ad Alexandriam super Heraclium invaserunt.

Post haec autem Mahumet coepit cadere frequenter epilentica passione, quod Cadisan Adige uxor eius cernens, oppido tristabatur, eo quod nupsisset impurissimo et epilentico viro; quam ille placare desiderans, dixit, quia Gabriel angelus ad eum loqueretur, nec se eius splendorem posse sustinere, utpote homo carnalis, et ideo se cadere et deficere asseruit. Credidit ergo mulier, et omnes Arabes et Hismaelitae, quod ex ore archangeli leges susciperet, quas dabat illis, eo quod Gabriel saepe mittatur ad homines. Praedicabat etiam voluptates deliciasque

carnales futuris pollicitis incertis non fore praeponendas, lauteque vivere summum esse bonum; in eo Epicurus.

Tandem cum praefatam hominum numerositatem in suam haeresim intricasset, quadam hora vespertina, cum in palatio sederet vino debriatus meracissimo, sed cuiusdam socii sui fraude venenato, cognovit per solita indicia quod consueta aegritudo illum ilico esset invasura; exiit igitur festinanter, dicens se ad colloquium archangeli fuisse vocatum, prohibuitque ne quis eum sequeretur, ne forte angelico splendore moreretur, quia et ipse stando non potuit sustinere. Ille autem cadens cumulum fimi, ne cadens laederetur, ascendit, ubi stridens dentibus et spumantibus rictiis volutabatur; quod comperiens quaedam proterva sus et esuriens, habens ut dicitur porcellos, ut eum sensit, cuius os crapulam adhuc exhalabat cum nidore carnium indigestarum, invasit eum; et cum esset sui impos ac semivivus discerpens et lacerans suffocavit.

Uxor autem eius et familia audientes porcorum strepitum stupefacti exierunt, et corpus domini sui in magna parte iam corrosum invenerunt. Sed quia suam praedicaverat infra tertium diem resurrectionem, corpus suum diligenter reservarunt, sed cum pertransissent XXX dies nec resurrexit, complices sui ne falsitatis redargueretur cui praedicando saepe praebuerat testimonium, illotum et semiesum illud corpusculum occultarunt in tumba quadam pretiosa.

Multi ergo sapientes recesserunt a lege sua. Rudes vero et simplices et proni ad carnalia mandatis suis inclinarunt, et eorum posteritas in hoc errore usque in praesentem diem obstinaciter est propagata.

Sed quia Machometus crapulatus epilensia urgente cum veneno interiit, contenditur qua morte interierit, vel crapula, vel veneno, vel morbo illo. Forte triplici peste mortifera ideo percussit eum Dominus quia maxime peccavit blasphemando in Trinitate, dicendo frivolum esse credere Deum Trinum et Unum. Credunt igitur et dicunt orthodoxi nec sine ratione quod iccirco iratus Dominus tradidit eum sui ad dilaniandum. Ut per suem spurcissimum animal immundus spiritus significetur, porca enim quasi spurca dicitur; hinc est quia Saraceni sicut et Iudaei porcum execrantur. Merito igitur periit traditus sui Machometus intoxicatus et epilenticus et crapulatus, trina scilicet poena punitus.

Post mortem autem eius surrexerunt maximi inter alios omnes discipulos eius vir quidam nobilis nomine Abuzer filius Abubalippi, et quibusdam alius dictus Nastoreus, qui potius deciperet ypocrita in contemptu et scandalo religiosorum sub habitu monachi et specie simplicitatis suam palliavit supestitionem. Qui ut suam iam declinantem legem suscitarent ab utroque Testamento aliquid indirecte accipientes,

ut sic Iudaeis ac Christianis adularentur, placentia populo praedicarunt, dicentes auctore Machometo nullo modo placere benigno Deo hominum afflictionem et ieiunia et consimilia. Docebat insuper quod, qui inimicos occidunt, praecipue rebelles legi suae, vel qui ab inimicis occiduntur, paradisum ingrediantur, et ibi esse carnalis cibi et potus refectionem, ibique existere fluvium vini, lactis et mellis, et commixtionem mulierum carnalem non praesentium sed aliarum, et affluentem voluptatem. Machometus autem in regno Saracenorum quatuor praetores statuit, quod Admiralios vocavit; librum autem legem suam continentem Prothosimbolum fecit appellari.

2 Matthaeus Parisiensis, *Chronica Maiora*, A. D. 1236 (in *Matthaei Parisiensis monachi Sancti Albani Chronica Majora* 1872–83, vol. 3, 343–55):

(…) De quodam scripto misso ad dominum Papam de lege Machometi

Instantibus itaque eisdem temporibus, missum fuit quoddam scriptum domino Papae, scilicet Gregorio nono, de partibus orientalibus, per praedicatores partes illas peragrantes. Quod cum ad multorum audientiam pervenisset, error, immo furor Machometi prophetae Sarracenorum, qui in eo descriptus est, cunctos commovit in sibilum et derisum. Haec autem suo loco, scilicet anno DCXXII, quando pestis Machometica suborta est, praetanguntur. Hoc quidem impertinens est, sed tamen perutile.

De Sarracenis

Sarraceni perverse se putant ex Sarra dici; sed verius Agareni dicuntur ab Agar, et Ismaelitae ab Ismaele filio Abrahae. Habraham enim genuit Ismaelem ex Agar ancilla. Hismael genuit Calcar; Calcar genuit Neptis; Neptis genuit Alumesca; Alumesca genuit Eldamo; Eldamo genuit Mulier; Mulier genuit Escicip; Escicip genuit Iaman; Iaman genuit Avicait; Avicait genuit Atanan; Atanan genuit Maath; Maath genuit Nizas; Nizas genuit Mildar; Mildar genuit Hinclas; Hinclas genuit Materic; Materic genuit Humella; Humella genuit Kermana; Kermana genuit Meliker; Meliker genuit Feir; Feir genuit Galib; Galib genuit Luhei; Luhei genuit Muyra; Muyra genuit Heelib; Heelib genuit Cuztei; Cuztei genuit Abdimelnef; Abdimelnef genuit duos filios, Escim et Abdiscemuz; Escim genuit Adelmudalib; Adelmudalib genuit Abdella; Abdella genuit Maumath, qui reputatur propheta Sarracenorum, qui genuit Abdicemuz; Abdicemuz genuit Humenla; Humenla genuit Abilaz; Abilaz genuit Accan; Accan genuit Morcan; Morcan genuit Abdelmelibe; Abdelmelibe genuit Mavia; Mavia genuit Abde-

racchaman, qui secundum alios Abdimenef dictus est, qui genuit Machometht, qui nunc veneratur et colitur a Sarracenis, tanquam summus Propheta eorum. Et sciendum quod Mahometh, Mahumeth, Macometus, Machomectus, Mahum, Maho, idem significant per diversas linguas. Post Machomectum fuit successor tam regni quam superstitionis Catab; post eum Homar, cui contemporaneus fuit Cosdroe, quem imperator Eraclius interfecit.

Homo iste qui dicitur Machometh Hismaelita, cum esset orphanus in sinu patrui sui, nomine Abdimenef, quidam vir nomine Habenabecalip suscepit illum mortuo patre suo, et aluit ac gubernavit, qui eo tempore idola colebat in loco qui dicitur Calingua, etiam et Aliguze. Qui cum ad iuvenilem pervenisset aetatem, cuidam mulieri nomine Adige, filiae Halaith, mercennarius factus est. Haec dedit ei asinum ad serviendum ei, ut per eum acciperet mercedem de omnibus quae super deferret ad partes Asiae. Cum eadem tandem femina occulto coitu ipse adhaesit eamque in uxorem duxit; quae sua pecunia eum ditavit valde. Unde ille elatus coepit nimium gloriari, et super omnes tribus et gentem suam dominari proposuit, et rex eorum praesumpsisset appellari, si nobiliores eo et fortiores non usurpationi eius restitissent.

Deinde praedicabat se Prophetam a Deo missum, cuius dictis omnis populus credere deberet. Homines vero illi Arabes, villani, inculti, qui nunquam prophetam viderant, eidem crediderunt. Erat autem quidam apostata in haeresim lapsus et excommunicatus, qui consimilia docebat et doctrinam illius scribebat.

At dictus Machometh praedones et latrones, quoscunque poterat, in suam trahebat societatem; de quibus cum iam multitudo congregasset, constituit eos in insidiis, locis abditis et occultis latibulis et negotiatores de Asia venientes et redeuntes spoliarent. Quadam autem die veniebat a civitatibus Ierveth et Matham, ubi invenit in via camelum viri nomine Habige Hely, filii Hyesen, quem ipse statim rapuit, et fugit in civitatem Macta, cuius cives, non reputantes eum prophetam, contumeliis affectum illum tanquam falsarium eiecerunt, et tanquam viatorum depraedatorem ac latronem sunt detestati. Venit idem iterum ad quandam civitatem desertam, ubi erant homines in parte Iudaei et in parte pagani, ydolatrae, pauperes, et indocti, ubi constituit Machometus cum sociis suis templum, in quo figmenta sua populis simplicibus exhiberet.

Post haec misit socium Gadimalic ad locum Cath cum triginta militibus, ut mercatores cum ingenti pecunia venientes spoliarent. Tunc obviavit eis Abige Hely, filius Iesem, cuius camelum rapuerat Machometh, habens secum trecentos de civitate sua; hic visis, latrunculi illi

a Machomet missi fugerunt, nec potuit pseudo-propheta ille casum illum praevidendo praecavisse; non enim habebat spiritum prophetiae. Mentiuntur igitur Sarraceni, dicentes eum semper secum habuisse decem angelos, qui ei in omnibus ministrabant.

Misit iterum ille Machometh virum nomine Gabeit, filium Alcharith, cum quadraginta militibus, ad praedas; quibus occurrit Abizechien, filius Nubar, et socii eius; et praevaluerunt in certamine, et dispersi et occisi sunt latrunculi, et nullus angelus Machometh iuvit eos.

Misit tertia vice Machometh socium suum nomine Gaif Aiunacaz, simul cum multis viris, ad locum qui dicitur Alicar vel Alevafa, ut raperent omnes asinos illac transituros cum thesauris impretiabilibus et substantiis multis; sed antequam ad locum pervenirent, asini et negotiatores pridie transierant; quod si propheta esset Machometh, nunquam tot ac tantos socios illuc in vacuum misisset, non enim veri prophetae in suo proposito decipi consueverunt.

Exiit quarta vice cum sociis suis ille dictus Machometh, ut arriperet asinos cum omnibus quae portabant, properans donec pervenit ad locum vocatum Udeny, ubi Mozi, filium Gamzual Muzeni, invenit, adversus quem nullo modo potuit praeliari, sed victus et vacuus cum confusione inde recessit.

Quinta vice exiit, volens persequi iumenta onusta mercatorum, usque dum pervenit ad Nath, quae est in via Asiae, ubi tunc Immarab, filius Alaha Algomachi, aderat; quem cum vidisset Machometh, expavit et fugit, et nihil utilitatis inde sibi reportavit.

Sexta vice exit idem de Karchana, investigans asinos Churays in Asiam pergentes, et pervenit ad locum qui dicitur Maboeth, et deceptus nihil invenit, sed in revertendo multi de suis sunt perditi et trucidati. Ecce sex eius egressiones, in quibus neque angelos sibi faventes neque spiritum prophetiae comprobatur habuisse.

Saepe etiam per socios proprios, ad domos inimicorum suorum de nocte transmissos, homines subdole et furtive occidere faciebat. Taliter enim misit virum Alchiliae, filium Ragatha Alazari, ad occidendum Achym filium Deden Ebraeum Maybar. Similiter etiam Zely filium Gomahyr ire praecepit invidiose ad perimendum Acuam senem et defectum, qui in stratu suo est trucidatus. Item misit Gabdalla, filium Geys Alapsadi, in Ablam cum XII hominibus de suis sociis, ut perscrutarentur rumores et ei renunciarent. Qui dum pergerent, obviaverunt Gary filium Alcadrami cum multis pecuniis, quem statim occiderunt, et quintam partem spoliorum dederunt Machometo. Similiter filius Phenufei missus ab eo ivit, et viros, mulieres, et pueros in quodam

oppido interfecit, et de omnibus spoliis quintam partem reportavit Machometo, dicens: "Talis pars debetur tibi, propheta Dei". At ipse praedam gratanter accepit.

Post haec in quodam suo praelio dentes eius in dextra parte excussi, et labrum superius scissum est, et gena eius confracta. Elevavit tunc manum eius in tutelam super eum vir nomine Talcha, filius Iubei de Alcha, et defendit eum, cuius digitus tunc est amputatus. Ipse vero Machometh nec virtutis aliquid in laesum ostendit, nec in laedentem offendiculum; nec ipsimet laeso angelus aliquis aliquid solatii ministravit.

De adulterio Machomet et eius libidine

Habebat Machomet servum nomine Zeid, cuius uxor speciosa erat valde, nomine Zemah, quam ipse Machomet multum diligebat. Sciens autem hoc servus eius Zeid, cognoscens domini sui libidinem; dixit uxori suae, "Cave ne te videat dominus meus; si enim te viderit, ego statim repudiabo te". Quadam autem die absente servo venit Mahomet ad domum eius, vocans eum, ubi, cum non respondisset, tam diu ad ostium pulsans perseveravit, donec mulier taedio affecta responderet, dicens: "Non est hic Zeid". Adveniens postea Zeid, vidit uxorem suam cum domino suo loquentem, unde abscedente domino, ait illi: "Nonne dixi tibi, quia si viderit te dominus meus loquens tecum, repudiabo te?" et statim eiecit eam de domo. Machomet autem statim assumpsit eam. Timens tamen ‹ne› de adulterio blasphemaretur, finxit cartam ad eum de caelo venisse, in qua sibi Deus praeciperet, ut hoc pro lege in populo pronunciaretur, scilicet, quicunque uxorem suam repudiaverit, et alius vir sibi eam assumpserit, uxor sit illius, qui eam suscepit. Et hoc usque hodie apud illos pro lege habetur, quae lex inde cepit exordium.

De adultera repudiata. De uxoribus eius

Quidam vir nomine Galy, filius Habytalip, Machomet de suis adulteriis arguebat prae eo praecipue quod adulteram prae omnibus habebat carissimam. Dicebat enim: "O Propheta Dei, propter mulierem quam tenes, magnum occurris ab omnibus hominibus opprobrium". Victus tamen libidine illam non dimisit, sed fictis excusationibus adulterium palliavit.

Habuit autem Machomet uxores quindecim; duas liberas, reliquas ancillas. Prima fuit Adige, filia Ulaith; secunda fuit praedicta illa adultera repudiata; tertia Zoda, filia Zonga; quarta filia Aza, filia Gomar; quinta Mathezelema; isti uxori suae concessit in dote sua sibi cariora; sexta fuit

Zeinab, filia Gnaz; huic iuravit iratus, quod non intraret ad eam per mensem; sed libidine enervatus, ante terminum neglecto iuramento ad illam introivit; septima fuit Zeinaph, filia Urynaph; octava[120] Abbap, filia Abifiziel; nona Mannona, filia Alfaritalim; decima Geotheria, filia Alimisitasy; undecima Zafia Hebrea, quae antea vocabatur Anazalia, filia Haby; duodecima Aculevia, filia Fantima; tertiadecima Umaia, filia Aldacal; quartadecima filia Annomen, dicta Halaeydia; quintadecima Malicha, filia Gathial. Ancillas vero, Meriam, filia Ybrasi filii sui, et Ramath, filia Simeonis.

De lege Machometh, et poena transgressionis

Dixit Machometh frequenter discipulis suis et auditoribus suis; "Nolite illa credere quae homines dicturi sunt de me. Nullus enim prophetarum unquam fuit, cui plebs et gens sua non imposuisset mendacium. Timeo et ego, ne mea gens de me similiter dicat, mihique falsa imponat; ideoque nolite eis credere detrahentibus, nec aliud de me sentire, praeter id quod in libro a me tradito legitis. Haec enim dixi et feci; quod autem extra librum est, nec dixi, nec feci".

Dicebat etiam; "Non sum cum miraculis aut indiciis ad vos missus, sed in gladio rebelles puniturus. Si quis ergo meum vaticinium et mandatum non susceperit, et in hanc nostram fidem libens non introierit si sub nostra iurisdictione fuerit, occidatur, aut tributum solvere pro pretio suae incredulitatis cogatur, et sic vivat. Qui vero extra hanc fidem sunt, et in aliis regionibus commorantur, praelia et seditiones adversus eos semper inferri praecipio, donec ad fidem converti compellantur. Qui nostrae doctrinae consentire noluerint, occidantur, parvuli ac mulieres eorum perpetuae supponantur servituti".

Argumentum redargutionis

Ecce Machomet ore proprio confitetur se aliquod miraculum nec fecisse, nec esse facturum; unde miracula, quae de eo praedicant Sarraceni, falsa sunt aestimanda. Asserunt enim lupum in via illi obviasse, contra quem cum ille tres digitos erexisset, lupus fugiendo recessit. Aiunt autem de bove, quod cum eo loqueretur. Dicunt etiam, arborem fici ab eo vocatam in terram se prostravisse, et ad eum sic accessisse. Item dicunt, lunam per eum fuisse separatam in partes iterumque coniunctam. Item dicunt, venenum illi fuisse appositum in carne agnina per manum mulieris nomine Zanab, filiae Acharith, uxoris Zelem filii

120 octava] octavo *ed. Luard*

Muzilum Ebraei; ubi sedebat cum eo in mensa socius eius nomine Abara, locutus est agnus ad Machomet dicens: "Vide ne comedas ex me, venenosus enim sum". Comedit autem inde socius eius praedictus Albara, et mortuus <est>. Ab illa tamen die post annos octodecim ipse Machometh veneno interiit. Qui si verus propheta fuisset, potuit pro socio mortuo orasse, ut viveret; vel saltem sibi et socio illi a cibo venenato praecavisse, sicut olim Elyas et Elyseus leguntur fecisse, dicentes, "Mors est in olla (2 Reg 4, 40)".

De morte Machomet

In hora autem suae mortis, cum ipse Machomet veneno se oppressum cognovisset, dixit parentibus et amicis, "Cum iam mortuum me videbitis, nolite me sepelire, scio enim corpus meum post triduum in caelum deferendum". Socii itaque eius, eo defuncto in die Lunae, servaverunt corpus usque ad duodecim dies. Videntesque dicta eius effectu caruisse, in mense illo qui apud Arabes dicitur *Rabea rauguil*, anno scilicet nativitatis suae sexagesimo sepelierunt; cum eum infirmum per dies XIV tenuissent, et corpus eius in diem tricesimum observassent, utrum esset in caelum vel in terram transferendum, etiam post sepulturam. Veritate tandem comperta, omnia quae praedixerat vana esse comprobaverunt; et sic eum illotum iterum in tumba occultaverunt. Sapientes igitur a lege sua recesserunt; simplices autem et rudes populi per praedicationem parentum et discipulorum eius, qui causa lucri legem eius efferebant, mandata eius posterum tenuerunt.

Post mortem autem Machomet surrexit inter discipulos eius vir nomine Abuzer, filius Abubalip, auxilio Chatab, nobilis inter omnes qui remanserant. Coepitque omnibus cum moderatione suadere, multaque adulatione ad se colligere homines ac provocare, timens ne omnes ab illa fide discederent, cupiensque principatum in lege illa vice illius in posterum habere. Audiens autem haec Achaly, filius Abitalip, qui erat socer ipsius Machomet, indignatus est valde; et concupiscentia lucri honorisque saecularis tractus, non cessavit donec principatum ab illo amovisset. Sic etiam quidam alius Xenes nomine, unus de sociis Machomet, variis ingeniis et promissionibus curavit eos qui recesserant ad fidem eorum revocare, quosdam autem metu pertrahere, alios mundanis deliciis seducere, donec ad eorum fidem innumerabiles reverterentur. Aliae vero gentes de remotis partibus, audientes luxum et omnem carnalem suavitatem, quam illa lex permittit ac praecipit, libenter eam receperunt, religionem et castitatem Christianam nimis asperam reputantes. Sic ergo seducta est miserabiliter paganorum multitudo.

Causa quidem praecipua, quare lex Machometica invaluit, dicitur fuisse quidam monachus, prius Christianissimus, Solus nomine, qui propter haeresim excommunicatus extra omnem Dei ecclesiam fuit eiectus. Ille in Christianos vindicare se cupiens perrexit ad locum qui dicitur Thenme. Inde pervenit in desertum Malse, ubi homines duobus modis invenit credentes; maior enim pars erat Hebraea, et minor pars idola colebat. Ibi cum ille monachus apostata et socer Mahometh in unum coniungerentur et pariter colloquerentur, amici facti sunt. Mutavit autem monachus nomen suum vocavitque se Nestoreum. Plurima itaque oracula et testificationes ex Veteri Testamento et Novo et ex dictis prophetarum docuit illum, et legi Machometh callido ad erroris suis firmamentum annexit; et ita talium auxilio et suggestionibus coepit ille seductor super omnes tribus exaltari. Erant autem rudes homines et inculti ac simplices, et ad seducendum faciles et carnales, iuxta illud poeticum, *Et nos in vitium prona caterva sumus* (Ov. *Fast.* 4, 312: *sed nos in vitium credula turba sumus*).

De fide Sarracenorum secundum Machomet

Credunt multi Sarraceni unum Deum esse omnium creatorem. De Trinitate autem nihil sentiunt, sed omnino contempnunt. Idola autem ex documento Machometi detestantur, quia ipse quaedam honesta inhonestis commiscuit, ut venenum cum melle mixtum cautius propinaret. Dominum nostrum Iesum Christum de Maria Virgine natum per Spiritum Sanctum asserunt; sed creatum fuisse virtute Dei dicunt, sicut, ut asserunt, fuit Adam; et ponunt eum similem Adae, vel Moysi, vel uni ex prophetis. Credunt etiam Eum vivum esse in caelis assumptum, dicentes, quia sicut a Deo venit, ita ad Eum rediit et cum Deo manet. Expectant Eum adhuc in terris quadraginta annis regnaturum. Crucem vero Eius ac passionem et mortem penitus negant, dicentes alium hominem loco Eius ad passionem fuisse suppositum, et ideo tenebras factas esse cum passurus erat, ne hoc compertum esset. Testantur etiam a diebus Noe omnes patriarchas et prophetas et ipsum Iesum Christum illam legem tenuisse quam ipsi tenent, et per eam esse salvatos.

Aiuntque nos legem Evangelicam pervertisse, et nomen Machometh de Evangelio abrasisse. Scriptura namque Sarracenorum hoc habet, quod antequam fieret caelum et terra, nomen Machomet apud Deum consistebat; et nisi fuisset Machomet, nec caelum nec terra facta fuisset, nec paradisus, nec infernus. Unde ex hoc solo verbo, tanta fatuitate pleno, possunt sapientes Sarraceni perpendere quod omnia alia eius dicta plena sunt vanitate.

Sperant et credunt resurrectionem; sed dicunt quod in die iudicii nullum de suis periturum esse aut puniendum, sed omnes salvandos. Dicunt enim omnes, qui tenent eorum legem, per intercessionem Machomet apud Deum salvandos et nunquam, puniendos.

Credunt post hanc vitam temporalem aliam vitam ducere perpetuam, et aeternaliter in paradiso collocari, unde flumina mellis procedunt, vini et lactis, ad suavitatem omnis viventis, ubi quicquid aliquis ipsorum ad edendum bibendumque petierit, velociter e caelo ei adveniet. Item, quotquot filios masculos aut feminas in coitu procreare desideraverit, tunc procreabit. Ibi etiam neque lugere neque contristari aliquem profitentur; sed universis variisque deliciis reficiendos, cum omni laetitia sine termino temporis delectari. Credunt lucra et divitias, necnon et delicias praesentis vitae, futuram beatitudinem non praepedire.

De matrimoniis Sarracenorum

Secundum legem suam ducet homo uxores tres vel quatuor, si habet facultates ad hoc sufficientes. Uxores quidem debent esse liberae; de ancillis vero et concubinis tot habent, quot regere aut pascere possunt, contra illud in Genesi, *Erunt duo in carne una* (Gn 2, 24); non dicit, tres vel quatuor. Item Lamech, qui primo induxit poligamiam, a Deo reprobatus et plusquam primus homicida punitus est. Si alicui eorum uxor ducta displicuerit, aut aliqua contentio, vel rixa, vel odium inter eos acciderit, statim repudiatio tam viri quam mulieris fiat, et alter alterum libere dimittat. Si autem dimissa sua uxore vir postea poenituerit eamque sibi restitui optaverit, nisi prius alii viro copulata fuerit et ipsa in redeundi causa consenserit, nullo modo in uxorem sibi recipere eam licebit; hoc ideo fit, quia inter eos nulli legitimum connubium fit. Dotem quidem, non secundum legem, sed secundum morem gentilium agunt; nullo exemplo doctrinae in hoc eruditi, nulla benedictione percepta copulantur.

De superstitione illorum

Tempore ieiuniorum maxime coitu utuntur, credentes se in hoc Deo magis placere. Uno tantum mense in anno ieiunant, et hoc a mane usque ad noctem; et ab initio noctis usque ad mane comedere non desistunt. In diebus ieiuniorum, non debent orare vacuo stomacho; sed suis uxoribus tunc maxime commiscentur, quasi maiorem mercedem consecuturi. Si quis eorum tempore ieiunii infirmatur, vel quomodolibet vexatur, aut peregrinatur, licet ei comedere, et sanitatis tempore

ieiunium restaurare. In ieiuniis autem carnibus et cunctis lautioribus cibis utuntur diligenter, excepto vino. Cum uxore praegnante non coeunt, sed cum conceptura; protendentes causam honestatis, ac si non esset coeundum nisi propter prolem.

Orationes autem suas faciunt contra meridiem, et diem Veneris prae aliis diebus colunt et venerantur.

In iudiciis vero eorum, si quis de homicidio accusatus, per qualescunque testes si convincitur, statim sine remedio mandatur occidi. In lege autem eorum scriptum est: "Si quis legem non tenuerit et Machomet abnegaverit, differatur usque in diem tertium, et si tunc non poenituerit, occidatur".

Explicit scriptum missum ad dominum Papam de pseudo-prophetia Machometh.

3 Matthaeus Parisiensis, *Chronica Maiora*, A. D. 1236 (in *Matthaei Parisiensis monachi Sancti Albani Chronica Majora* 1872–83, vol. 3, 355–61):

Incipit aliud de eodem

Quia igitur de impostore illo, scilicet Machometh, inchoatur narratio, quam per quendam magni nominis celebrem praedicatorem, qui eiusdem Machometh legem praedicando reprobavit, ad hoc specialiter in partes Orientales destinatus, accepimus, huic paginae duximus inserendam.

Docebat namque saepedictus Machomet, et scripsit in libro suo scilicet Alcorano quo utuntur Sarraceni et autenticum habent, sicut Christiani Evangelium, quod maximum et primum tam dignitate quam tempore mandatum Dei est, *Crescite, et multiplicamini* (Gn 1, 28). Et qui hoc transgreditur, inexpiabiliter peccat. Unde ut multiplicetur gens Sarracenica, sicut equi et muli non habentes intellectum, praecepit et instituit Machomet, ut uxores cum concubinis quot possunt sustinere tot habeant, et eisdem utantur et ad libitum etiam abutantur Sarraceni. Et si quis pauciores habeat quam pascere et gubernare queat, habito respectu ad eius possessiones, redarguitur transgressionis legis et avaritiae, et iudicio potestatuum adduntur ei plures.

Et sic Machomet angelicam virginitatem, quasi sterilem, parvipendit; continentiam, velut infructuosam, vilipendens condempnavit, non considerans, quod Dominus solam Evam soli Adae in adiutorium dedit et prolis procreationem. Sic igitur Machomet uxores multiplicando constituit poligamiam, non admonitus exemplo Lamech, qui primus bigamiam introducens poenas luit vir sanguinum, a Deo reprobatus, et per diluvium de sub caelo deletus.

Hinc est quod Sarraceni enervati et effeminati in libidinem et immunditiam resolvuntur, secundum praeceptum spurcissimi prophetae eorum Machomet, qui hoc solummodo introduxit ut genus et gentem suam propagando multiplicaret, et legem suam sic per numerum roboraret, ut in eo adimpleatur quod in Apocalipsi scribitur, *Draco traxit secum medietatem stellarum cauda sua de caelo* (Apc 12, 4). Vere Machomet draco venenosus, bestia multorum caede cruentata, *absorbens flumen nec admirans, habens* adhuc *fiduciam ut influat Iordanis in os eius* (Iob 40, 18).

Asseruit etiam memoratus pseudopropheta Machomet Deum dixisse ad eum; "Fili hominis Machomet, ne eas per vias aliorum prophetarum, qui ante te erant, in miraculis scilicet, signis, et prodigiis. Qui credere et credens salvari desideraverit, proprio motu, non signis attractus, ad legem accedat, ut ex spontanea voluntate maior ei merces accumuletur". Et hoc finxit, sciens meritum suum non esse tanti apud Deum, ut aliquid faceret pro eo Deus miraculosum. Praeterea dixit, praedicavit, et scripsit, nescitur qua fultus ratione vel auctoritate, tres fuisse tantum prophetas, nec plures esse futuros, Moysen qui ex hominibus, Iesum qui et de caelo, et Machomet qui ex terra legale sumpsit testamentum; Moyses quae suo tempori competebant per legem sibi a Deo datam instituit; Iesus autem quae suo tempore facienda fuerant per Evangelium praedicavit et tradidit; similiter et ipse Machomet apta suo tempori stabilivit. Evacuato igitur legis ‹tempore› successit Evangelium; evacuato etiam tempore Evangelii, successit lex Machometh, quasi defectum supplens praedictorum ac praeteritorum.

Hinc est quod Machomet, volens placere utriusque Testamenti cultoribus, quaedam quae Legem, quaedam quae Evangelium contingunt, praedicavit; de Veteri Testamento circumcisionem, de Novo baptismum. Circumciduntur enim Sarraceni, et se in aquis currentibus abluunt, in partibus scilicet corporis inferioribus, ut sic quasi quodam baptismi lavachro purificentur. Item, conceptum credunt Virginis et partum, secundum Evangelium Lucae scribentis, *Missus est angelus*, etc. (Lc 1, 26), sed Iesum Christum Deum negant; maximum tamen prophetarum esse fuisseque affirmant. Resurrectionem in fine mundi mortuorum asserunt.

Interrogatus autem Machomet de diluvio et archa Noe et exterminio generali facto per diluvium, sicut scribit Moyses in Genesi, si verum fuit et credendum, respondit et dixit discipulis suis: "Iesus maximus, dum praedicando partes Ierusalem deambularet, sollicitatus a discipulis suis super hoc, vacillantibus mentis talem impressit certitudinem; invenit namque Iesus ante pedes eius quendam cespitem, et eum

pede percutiens, ait: 'Surge Iaphet, fili Noe'. Et surrexit quasi de sub cespite Iaphet, vir quidem magnus ac procerus et canus, sed nimis attonitus et pavidus. Iesu autem interroganti cur timuisset, respondit Iaphet et dixit ei: 'Domine, audita tuba vocis tuae, expavi, credens vocari ad iudicium generale resurgentium'. Respondens Iesus dixit ei: 'Noli timere, nondum enim venit hora iudicii vel resurrectionis. Sed vocavi te ex mortuis ut tu qui in archa cum patre tuo fuisti, circumstantibus his omnem enarres super his veritatem'. Tunc assumpta Iaphet parabola, suam sic orsus est narrationem: 'Inundante diluvio fuimus in archa, homines videlicet in loco uno, animalia vero, scilicet iumenta in sua tristega, quae erat in uno latere archae, et foenum et annona in alio latere arcae. Elapsis igitur quatuor mensibus, coepit arca titubando vacillare, et inclinare in illam partem quae iumenta continebat. Ipsa enim animalia, quae fimum accumulabant, consumpta paulatim annona, ad esum eorum distributa, praeponderabant. Uno igitur latere, scilicet annonam continente, sublevato, alio vero, animalia scilicet continente, depresso, periclitabamur et timuimus vehementer; nec ausi eramus aliquid grande facere Domino inconsulto. Facto igitur sacrificio cum orationibus placatus Dominus dixit nobis: Facite vobis cumulum vice arae de massa terrestri, collecta ex sterquilinio provenienti ex homine et camelo; et cum super illum sacrificium consummaveritis, veniet vobis de vestra tribulatione remedium. Quod cum fecissemus, surrexit ex illo cumulo scropha quaedam, sus scilicet maxima, quae statim se misit in sentinam navis et illum magnum aggerem terrestrem, quo prius pene archa subversa est, dispergens, salutem nobis sic est operata. Post dies autem aliquot, facto suo officio, et iam nobis inutilis, facta est nobis sus abominabilis et iudicio aliquorum in mare proicienda; sed quia a Deo data nobis salutem est operata, sustinuimus, vix tamen in vindictam igitur illius transgressionis immisit nobis Dominus pestem, in hanc modum. Sus quasi sternutando emisit ex naribus mures magnos et famelicos, qui discurrentes per archam nobis nimis dampnosi, compages eius, funiculos, et etiam annonam corrodendo consumpserunt; et sic sus, quae petita nobis data fuit ad auxilium, facta est nobis per praevaricationem nostram ad dispendium. Poenitentibus igitur nobis, et ad Dominum cum tribularemur clamantibus, placatus ait Dominus: Habetis vobiscum leonem, percutite eum in fronte cum malleo, non tamen usque ad mortem, et fiet vobis salus. Quem cum sic iuxta praeceptum Domini percusseramus, emisit ex ore cum rugitu catum. Qui exiens mures persequendo delevit et archam ab illorum peste liberavit. Et ut ex fimo hominis et cameli ortam suem non ambigatis, evidens id com-

probat argumentum. Sus enim in interioribus homini assimilatur, et in exterioribus cum sit de numero quadrupedum, camelo non discordat, et semper delectatur terrestres massas et lutulentas fodiendo revolvere. Ut autem credatis ex naribus suis mures prosiluisse, ipsi mures semper terrenas cavant et inhabitant mansiones, unde mus ab humore terrae dicitur. Quod autem ab ore leonis catum exisse non dubitetis, catus quasi patrissando leonis assimilatur, in corporis dispositione et victus praedatione ac rapina. Ex illo tempore ferebatur archa securius donec consummaretur tempus inundationis.'"

Sic igitur asseruit Machomet, Iaphet Christum de archa interrogantem et eiusdem discipulos certificasse, quod cuilibet sapienti frivolum videtur, et penitus dissonum veritati.

Talibus autem vanis sermocinationibus praestigiator animarum Machomet multorum animos infatuavit.

In novissimis autem diebus vitae suae coepit exaltari nimis, et ab imo elevatus in altum per quandam nobilem mulierem Adige nomine, quam seductam idem Machomet occulto coitu maculaverat et postea matrimonio sibi copulaverat, incepit gloriari et sullimari super omnes potentes et sapientes Orientis, nomen et officium prophetae sibi usurpando. Percussit igitur eum Dominus epilensia irremediabili, qua ingruente, cum, sicut moris est talia patientibus, frequenter cadere incepisset, finxit se, ne auctoritate solita privaretur et sic contempneretur, colloquium ac consilium cum Gabriele archangelo de salute hominum tractando habere, et non posse splendorem eius stando sustinere. Contigit igitur quadam die, quod crapulatus epulis et vino, quibus sicut praedicabat faciendis maxime intendebat, cecidit super sterquilinium, morbo suo compellente, et, ut dicitur, veneno sibi in cibo illa die dato cooperante per quosdam nobiles qui superbiae eius invidebant. Torquebatur igitur volutans et spumans, omni sociorum solatio, peccatis suis exigentibus, tunc forte destitutus. Quem cum sus quaedam improba, porcellos habens nondum ablactatos, semivivum comperisset refertumque cibariis, quorum nidorem exhalavit et nausea partem emisisset, suffocavit. Unde adhuc Sarraceni sues prae ceteris animalibus exosas habent et abominabiles.

Per complices autem Machomet, qui probra eius in quantum potuerunt palliarunt, lex eius serpendo coepit fines orientales occupare. Et ut facilius consequerentur, placentia carni non cessabant praedicare, non virtutum insignia quibus homo non effeminatus erigitur ad caelestia; unde admirandum est, quod tot ambagibus Machomet sapientes et potentes inclinavit. *Sed quia Deus novit qui sunt Eius* (2 Tim 2, 19), dedit

corda eorum *in reprobum sensum* (Rm 1, 28), et *Eius iudicia abyssus multa* (Ps 35, 7); nec est *qui dicere Ei queat, "Cur hoc facis?"* (Iob 9, 12) Cui est honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

4 Matthaeus Parisiensis, *Chronica Maiora*, A. D. 1193 (in *Matthaei Parisiensis monachi Sancti Albani Chronica Majora* 1872–83, vol. 2, 400–1):

Sextus filus eius (scilicet Salhadini) nomine Machinoth tenet terram Baldach, ubi habitat papa Saracenorum qui Caliphus appellatur; et timetur in lege eorum et adoratur sicut Pontifex Romanorum apud nos. Hic non potest videri nisi bis in mense; pregreditur autem cum discipulis suis, quos habet, sicut Papa ‹et› cardinales, ad mahumereiam, ubi est Mahumetus deus Agarenorum; et inclinato capite et facta oratione secundum legem eorum, antequam exeant de templo, comedunt et bibunt, et postea ad palatium revertitur coronatus. Iste Mahumetus visitatur et adoratur, sicut populus Christianus adorat Christum crucifixum. Est autem civitas de Baldach, ubi est Mahumetus et caliphus, caput gentis Agarenorum, ut Roma in populo Christiano.

(…)

Octo autem filii ius de patris sui constitutione vivunt in hunc modum. Duo ex eis custodiunt sepulcrum Domini; et eis datur quicquid ad sepulcrum offertur; et ipsi hoc dividunt inter se. Valet autem reditus eorum viginti milia Saracenorum. Quatuor filii habent reditus de Nilo; et reditus illorum valet plusquam quadraginta milia Saracenorum. Alii duo fratres minores sunt cotidie ante Mahumetum pro castitate; et eis datur quicquid ad pedes eius offertur, quod valet triginta milia Sarracenorum.

(…) habent enim legem scriptam a Mahumeto sibi traditam, et hic liber dicitur Alchoranus, vel Althoranus; Al Arabice idem est quod totum, thoran autem lex dicitur. Cuius libri praecepta illa gens nefaria ita inviolabiliter observat, sicut nos Christiani Evangelii observamus.

Editions and translations: *Matthaei Parisiensis monachi Sancti Albani Chronica Majora* 1872–83.

Studies: Rotter 2009; Weiler 2009; Seitz 2008; González Muñoz 2007; Bird 2004; Strickland 2003, 189–92; Tolan 2002, 183, 219, 222; Powell 2001; Luchitskaja 2000; Van Acker 1998–99, 36 and passim; Lieberknecht 1994; D'Ancona 1994, 57, 91, 113, 136; Lewis 1987, 99–101; Kedar 1984, 162–63; D'Alverny 1976; von den Brincken 1973, passim; N. Daniel 1960, 23, 39–40 and passim; Vaughan 1958;

Monneret de Villard 1944, 60–63; Altaner 1924, 47, 53, 56–57, 128, 130, 137.

37
Ramon Martí, On the Sect of Muḥammad, or Fourfold Refutation; Explanation of the Apostolic Symbol; The Muzzle of the Jews

Author: Raymundus Martini (before 1220-ca. 1284)
Title: *De seta Machometi seu de origine, progressu et fine Machometi et quadruplici reprobatione prophetiae eius* (1257?); *Explanatio simboli Apostolorum ad institutionem fidelium* (1257); *Capistrum Iudaeorum* (1267)
Date: 1257–67
Place: Tunis and Barcelona

The Dominican friar Ramon Martí was a disciple of Raymond of Penyafort, Master General of the Order of Preachers who devoted his life to the evangelization of Muslims and Jews. Martí studied Hebrew, Aramaic, and Arabic, and wrote numerous treatises for the purpose of refuting Jewish and Islamic doctrine, among which is the monumental *Pugio Fidei adversus Mauros et Iudaeos* ("The Dagger of the Faith against Moors and Jews"), an encyclopedic *vademecum* to all issues of contention between Christians and Jews, with a few references to Islam. However, Islam had been already refuted by Ramon in the treatises he wrote before the *Pugio Fidei: De seta Machometi seu de origine, progressu et fine Machometi et quadruplici reprobatione prophetiae eius*, *Explanatio simboli Apostolorum ad institutionem fidelium*, and *Capistrum Iudaeorum*. The first two constitute a diptych: a refutation of Islam and an apology/explanation of Christian religious principles. In the *De seta Machometi* (text 1), Ramon concentrates on the figure of Muḥammad, demonstrating that he was a false prophet since he did not show the four signs that distinguish a true prophet. In fact, according to Ramon, a true prophet should be truthful; righteous, and virtuous; should perform miracles; and pursue sainthood and peace. Muḥammad, on the contrary, was false; wicked, and perverse; performed no miracles; and spread his doctrine through violence. Consequently, the refutation is structured in four parts (*quadruplex reprobatio*), preceded by a short biography of Muḥammad from the birth to the revelation and the preaching of Islam (*de ori-*

gine Machometi, *de falsa inspiratione Machometi*, *de seta Sarracenorum*). By recurring to Islamic sources – the Qur'ān, the *Sīra* by Ibn Isḥāq-Ibn Hishām, and the collection of *Ḥadīth* by Bukhārī and Muslim – Ramon points out that Muḥammad's statements were opposite to Christian doctrine, his acts opposite to Christian morals, his Law impure and nefarious, and that Muḥammad had neither the gift of foreseeing the future nor performing miracles. Ramon concludes the refutation with a defense of the authenticity of the Scriptures that, according to Muslims, were corrupted by Jews and Christians to eliminate any reference to Muḥammad. This issue is again analyzed in the *Explanatio Simboli Apostolorum*, where other arguments against Muḥammad's prophecy are reaffirmed (text 2). The *Capistrum Iudaeorum*, written by Ramon a decade after the previous two treatises, focuses on the debate on the Messiah, whom Jews refused to identify with Jesus Christ (text 3). Ramon introduces some verses from the Qur'ān, and quoted from the *Risālat al-Kindī* (see no. 16.4) and the Ṣahīḥ of Muslim, to demonstrate that Saracens, too, according to Muḥammad's statements, recognize 'Isā b. Maryam as the Messiah, though they deny his death. Muḥammad is introduced again as an example of a founder of a heresy deviating from the right path indicated by Jesus (this argument is restated *verbatim* in the *Pugio Fidei*, 2, 8). In a subsequent passage, Muḥammad is mentioned in order to demonstrate the immense power of the Jews. In fact, if Muḥammad was so dangerous to Christianity, in spite of being illiterate, poor, and false, how much more pernicious could the Jews be, who are learned, rich, and expert in deception? The last reference to Muḥammad in this anti-Jewish context is made in regard to the demonstration that the entire world had accepted the coming of the Messiah before the advent of Muḥammad.

1 Raymundus Martini, *De seta Machometi seu de origine, progressu et fine Machometi et quadruplici reprobatione prophetiae eius* (in Hernando 1983, 14–60):

Ad ostendendum quod Machometus non fuit Dei propheta vel nuntius, sicut asserunt sarraceni, qui miserabiliter pereunt illius sequentes blasphemias et errores, notandum quod Dominus, loquens de falsis prophetis et monens fideles ut caverent sibi ab eis, dixit secundum quod habetur in *Mattheo VII:* "Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium intrinsecus autem sunt lupi rapaces: a fructibus eorum cognoscetis eos (Mt 7, 15)". Ubi Dominus tria facit. Primo monet fideles ut a falsis prophetis sibi caveant cum dicit 'attendite a falsis

prophetis'. Secundo ostendit quales sint illi in se exterius et interius cum dicit: 'qui veniunt ad vos in vestibus ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces'. Tertio, quibus signis congnoscantur ut sic ab eis caveantur cum subiungit 'a fructibus eorum cogniscetis (sic) eos'.

Ut ad notitiam istorum fructuum facilius per contrariorum suorum declarationes perveniamus, possumus dicere quod propheta vel nuntius Dei, qui vult ostendere veritatem sue prophtie (sic) vel missionis ita quod illi ad quos mittitur non possint resistere super hoc vel rationabiliter dubitare quatuor debet habere que sunt quasi quidam fructus seu signa, per que potest cognosci et discerni verus propheta vel nuntius Dei a falsis prophetis vel nuntiis, qui non habent illa quatuor signa seu fructus seu contraria.

Primum est quod sit verax (…). Secundum est quod sit bonus et virtuosus, non malus et facinorosus (…). Tertium, quod faciat miracula (…). Quartum est quod, si est propheta vel nuntius Dei, veniat cum lege, et quod illa lex cum qua venit sit sancta et bona inducens gentes ad cultum unius Dei et homines ad sanctitatem vite et concordiam et pacem iuxta illud "lex Domini inmaculata convertens animas (Ps 18, 8)" (…). Ex predictis patet quod eum qui prefata quatuor signa seu fructus non habet, non tenetur aliquis credere vel recipere tanquam prophetam vel nuntium Dei. Et quicumque contraria signa vel fructus habet, debet vitari iuxta prefatam admonitionem Dei tanquam falsus propheta et nuntius.

De origine Machometi

Nunc autem ostendemus cum auxilio Dei quod Machometus, qui dixit se prophetam et nuntium Dei, non solum non habuit predicta quatuor signa seu fructus, sed, quod maius est, habuit contraria signa et fructus. Quod, ut melius et apertius intelligatur, ponemus primo originem et aliquid de verbis et factis ipsius.

Sciendum igitur quod, secundum quod legitur in libro qui vocatur *Ciar*, id est, *Actus Machometi*, Machometus fuit de genere Ismael, filii Abrahe, et pater eius vocabatur Abdalla, filius Abdalimutalib, et mater eius dicebatur Hemina, filia Neph (*Sīrat* 3). Et pater ipsius mortuus est antequam mater eius ipsum pareret (*Sīrat* 102). Et, postquam Machometus pervenit ad etatem sex annorum, mortua est mater eius (*Sīrat* 107). Et nota hic quod, secundum quod legitur in diversis historiis que tanguntur in Alcorano et in aliis libris, dicti parentes eius dampnati sunt in inferno secundum quod ipsemet Machometus in plurisque ex ipsis historiis legitur dixisse. Item dicitur in eodem libro quod, postquam

mater eius peperit eum, misit ad avum suum Abdamutalib ut veniret ad eam. Qui venit et accepit Machometum filium eius et intravit cum eo in templum suum et adorabat Deum suum et agebat sibi gratias de dono tali sibi dato et reddidit eum matri sue (*Sīrat* 103). Post mortem autem matris fuit cum dicto avo suo Abdamutalib (*Sīrat* 108). Et, postquam fuit octo annorum, mortuus est prefatus avus eius.

Item dicitur ibidem quod, postquam Machometus pervenit ad etatem XXV annorum, duxit in uxorem quamdam que dicebatur Adiga. Et ista mulier erat mercatrix et multum nobilis et dives, et habebat captalarios qui negotiabantur cum peccunia sua. Et relatum est sibi quod Machometus erat homo verax et fidelis et bene morigeratus, et misit pro eo et invitavit eum quod reciperet peccuniam ab ea ad negatiandum (sic) et quod iret cum illa peccunia in Siriam et daret sibi maiorem mercedem quam aliis suis captalariis. Qui consensit in hoc et recepit ab ea mercimonia et peccuniam et ivit in Siriam cum servo illius domine, qui dicebatur Mayzar. Et sic iverunt ambo in Siriam et vendiderunt mercimonia sua et emerunt alia et reversi sunt apud Mecam. Et vendiderunt mercimonia que atulelerant (sic) in duplo vel circa. Et, postquam predictus servus retulit domine sue de his que acciderant Machometo in via, misit pro eo et dixit sibi: "O fili avunculi mei, ego iam concupivi te propter genus tuum nobile et fidelitatem tuam et bonos mores tuos". Et ostendit sibi seipsam et tandem contraxit cum ea et dedit sibi in dotem viginti camelas iuvenculas (*Sīrat* 918). Et ista fuit prima uxor quam habuit Machometus et non duxit aliam donec mortua est. Et habuit ex ea tres filios, qui mortui sunt in ydolatria, et quotuor (sic) filias, que postmodum facte sunt sarracene (*Sīrat* 119–20).

Item dicitur in libro qui vocatur *Bochari*, in capitulo *Cautionis*, quod Machometus missus est propheta postquam habuit quadraginta annos et mansit apud Mecham tredecim annis et mortuus est in etate quinquaginta et trium annorum (al-Bukh. 63, 27, 1). Et nota hic quod usque ad predictos quadraginta annos fuerat in peccato, scilicet ydolatrie, quod probatur in *Alcorano* in tractatu de *Ha* c. I, ubi dicitur quod Deus invenit Machometum erroneum, id est, in errore legis Dei et direxit eum (Qur. 93, 7). Item dicitur in tractatu quod Deus dixit Machometo: "Nescivisti quid esset liber neque quid esset fides (Qur. 42, 52)".

De falsa inspiratione Machometi

Deinceps ostendemus quomodo incipit factum eius quando dixit primo se esse prophetam Dei. Super quo notandum quod principium actuum suorum, postquam dixit se esse prophetam, colligitur ex verbis

Axe, uxoris sue, possitis in libro qui vocatur *Moslim*, cuius Axe verba sunt hec: "Datum fuit Machometo quod diligeret solitudinem et se cedebat et erat solitarius in quadam caverna Yre. Et ibi dabat se cultui pluribus noctibus. Et redibat ad uxorem suam, scilicet Adiga, et inde portabat illuc victualia et ibi residebat. Et, ipso ibi existente, venit angelus et dixit ei: 'Lege', qui respondit: 'Nescio legere'. Et accepit eum et oppressit ipsum amplectendo vehementer et dimisit eum. Iterum dixit ei: 'Lege', qui respondit ei: 'Nescio Legere'. Et accepit eum secundo et oppressit eum amplectendo vehementer et dimisit eum et dixit ei: 'Lege', qui respondit: 'Nescio legere'. Item tertio accipit eum et opressit eum amplectendo vehementer et dimisit eum et dixit ei: 'Lege in nomine Domini Dei tui qui creavit hominem de sanguine coagulato, lege. Et Dominus tuus honoratus, ipse qui docuit cum calamo, docuit hominem quod nesciebat'. Quo audito, reversus est ad dictam uxorem eius Adigam et dixit: "Cooperite me, cooperite me'. Et cooperuerunt eum quousque tremor recessit ab eo (Muslim 1, 74, 301)".

Item dicitur in libro qui vocatur *Bochari*, secundum quod refert eadem Axa, quod quidam interrogabat eum quomodo veniebat sibi inspiratio illa quam dicebat esse a Deo. Qui respondit dicens: "Aliquando venit inspiratio illa michi sicut sonitus titinabulorum; et iste est fortior modus michi; et recedebat a me ille sonus quando iam retinueram quod dicebat. Et aliquando veniebat michi angelus in forma hominis et loquebatur michi et retinebam quod dicebat". Item dixit eadem Axa: "Vidi quod inspiratio descendebat super Machometum in die magni frigoris et recedebat ab eo dimittebat eum cum sudore" (al-Bukh. 1, 1, 2).

De seta Sarracenorum

Qui autem crediderunt ei et facti sunt primo sarraceni ostenditur in libro qui vocatur *Ciar*, ubi dicitur quod prima mulier que facta est sarracena fuit Adiga, uxor eius (*Sīrat* 155); et primus masculus fuit Aly, filius Abitalib, qui erat tunc decem annorum (*Sīrat* 158–160); post istum Zeit (*Sīrat* 160); et post istum Eliubeer (*Sīrat* 161); et post istum Uzmen, etcetera (*Sīrat* 162). Et sic fuit receptus ab istis et multis aliis tanquam propheta et nuntius Dei, quorum quidam, sicut dicit Alquindius, intraverunt legem eius. Iis dixit enim, ut habetur in libro qui dicitur *Bochari*, sibi dictum a Deo: Quod interficeret seu expugnaret homines quousque testificarentur quod non est Deus nisi Deus et quod Machometus esset nuntius Dei, et darent sibi tributum seu primitias (al-Bukh. 2, 16, 1; 2, 25, 1). Alii, fatua simplicitate, decepti a diabolo,

credentes ipsum bonum hominem et prophetam Dei. Alii, quia invenerunt parentes suos hoc errore deceptos et voluerunt eos sequi, de quibus completum est in eum, scilicet cecus cecum ducat, etcetera. Alii, propter honorem et multiplicationem temporalium. Et sic multiplicatus fuit populus sarracenorum.

De quadruplici reprobatione Machometi

Nos autem ostendemus in subsequentibus, cum auxilio Dei, quod Machometus predictus non fuit propheta nec nuntius Dei, ostendendo quod non habuit illos quatuor fructus veri prophete, de quibus supra actum est, sed potius contrarios, a quibus, iuxta verbum Domini, falsi prophete cognoscuntur.

Primum namque fructum veri prophete, qui est quod verus propheta debet esse verax, Machometus non habuit, sed potius contrarium. Fuit enim mendax, quod patet per verba ipsius, quorum quedam fuerunt vera, quedam falsa, ut per amixtionem verorum posset efficacius persuadere falsa. Nam, ut ait Augustinus, nulla falsa doctrina est que aliquod veritatis non misceatur.

Verba quoque eius vera fuerunt cum dixit in *Alcorano*, in tractatu *Ione*, sic: "Dominus Deus noster est ille qui creavit celum et terram in sex diebus (Qur. 10, 3)". Item quod dixit in *Alcorano*, in tractatu *Abram*, quod Deus preelegit et sanctificavit et preelegit beatam Mariam super mulieres seculorum (Qur. 3, 42). Item quod dixit in *Alcorano*, in tractatu *Mulierum*, quod Christus est verbum Dei quod Deus posuit in Mariam et est Spiritus ex eo (Qur. 4, 171). Item quod dixit in *Alcorano*, in tractatu *Prohibitionis*, quod Deus insuflavit in beatam Virginem de Spiritu Sancto (Qur. 66, 12), ubi recte intelligenti dat intelligere quod Christus est conceptus de Spiritu Sancto. Item quod dixit in *Alcorano*, in tractatu *Mense*, quod in evangelio Christi est directio et lumen et prodigium timentibus Deum (Qur. 5, 46). Item quod dixit in *Alcorano*, in tractatu *Apostolorum*, quod ipsi Apostoli erant adiutores Dei (Qur. 3, 52). Hec et aliqua dixit que sunt vera.

De mendatiis Machometi

Verba autem ipsius falsa multa fuerunt. Primum quod dixit in *Alcorano*, in tractatu *Raharim*, id est, *Prohibitionis*, ubi, loquens de beata Virgine, ait quod fuit filia Ambram (Qur. 66, 12). Item quod dixit in *Alcorano*, in tractatu *Marie*, quod beata Maria Virgo fuit soror Aaron (Qur. 19, 28). Per que ostendit quod ipse credebat et dicebat quod beata Virgo fuit filia Abram et soror Aaron, quod patet esse falsum per libros

prophetarum et Evangelia et libros ystoriales. Item quod dixit in *Alcorano*, in tractatu *Araf* XVI c., ubi, loquens de se ipso, dixit: "Illi qui secuntur nuntium, prophetam ydiotam, inveniunt eum scriptum in Lege Moysi et Evangelio (Qur. 7, 157)". Et hoc est falsum, cum non inveniatur scriptum in istis libris. Item quod dixit in *Alcorano*, in tractatu *Zaf*, id est, *Ordinis*, quod Christus prophetavit de eo dicens: "Veniet post me nuntius mei, est Ahmet", hoc intelligens de se ipso (Qur. 61, 6). Et hoc est falsum, cum Christus nunquam legatur hoc dixisse. Item quod dixit in *Alcorano*, in tractatu *Mulierum* XVI c., inducens iudeos loquentes sic: "Nos interfecimus messiam Ihesum, filium Marie, nuntium Dei"; et non interfecerunt eum neque crucifixerunt eum sed assimilatum fuit eis (Qur. 5, 157). Hic negat passionem et mortem Christi, et hoc patet esse falsum per libros Prophetarum et Evangeliorum, per dicta Apostolorum et per relationem multorum antiquorum et signum crucis, quod est memoriale passionis Christi.

Item quod dixit in *Alcorano*, in tractatu *Mulierum* IX c.: "Nunquid vultis dirigere illos quos Deus ponit in errore (Qur. 4, 88)". Item dixit in libro qui dicitur *Boari*, in capitulo *Predestinationis*, quod Deus scripsit super hominem partem suam de luxuria et necessario oportet ipsum consequi illam partem (al-Bukh. 82, 9). Unde per hoc et alia multa ostenditur quod Deo attribuit quod ponit homines in errore ut necessario fornicentur. Et hoc est falsum et blasfemia, homini enim dictum est *Genesis* III.: "Super te erit appetitus tuus et tu dominaberis illius (Gn 4, 7)". Et contra illud dixit quidam sapiens sarracenorum satis pulchre: "Si Deus prohibet me a peccato et postea compellit ad illud et dampnat me propter illud, ego sum primus qui dico quod qui hoc facit non est Deus sed diabolus".

Item quod dixit in *Alcorano*, in tractatu *Errohmen*, id est, *Misericordis*, ubi, describens paradisum in alia vita, dixit quod ibi erunt fontes, fructus, uxores, tapecia de serico et puelle vel virgines, cum quibus iacebunt et concumbent, et non fedaverunt illas puellas vel virgines ante eos homo vel diabolus (Qur. 56, 46–56). Item quod dixit in *Alcorano*, in tractatu *Alquitel*, id est, *Pugne*, quod in paradiso erunt rivi aque incorrupte et rivi lactis, cuius sapor non inmutabitur, et rivi vini, quod erit delectabile bibentibus, et rivi mellis colati. Et habebunt ibi de omnibus fructibus (Qur. 47, 15). Item quod dixit in *Alcorano*, in tractatu *Nelmurtilet*, ultimo capitulo, quod timentes Deum erunt in umbris et in fontibus et habebunt fructus quas concupiscent, et dicetur eis: "Comedite et bibite sine perturbatione secundum quod optati estis" (Qur. 52, 17–19). Per hec et multa alia ostenditur quod Machometus

credidit et predicavit quod beatitudo eterna consistit in cibo, potu, cohitu et delectationibus corporalibus, quod patet esse falsum per hoc quod dicitur in Genesi XV, ubi Dominus dixit ad Abraham: "Ego protector tuus et merces tua magna nimis (Gn 15, 1)". Item Ysaias LXIIII: "Oculus non vidit, Deus, absque te, que preparasti expectantibus te (Is 64, 4)". Item Apostolus ad Corinthios in II: "Oculus non vidit nec auris audivit nec in cor hominis ascendit que preparavit Deus hiis qui diligunt illum (1 Cor 2, 9)". Sed cibum et potum et mulieres, in quibus dixit Machometus esse beatitudinem, videt oculus, audit auris, cor hominis cogitat, ergo in illis non consistet beatitudo eterna. Item per hoc quod dicit Lucas XX: "Filii seculi huius nubent et tradentur ad nuptias, illi autem qui digni habebuntur seculo illo et resurrectione ex mortius (sic) neque nubent neque ducent uxores, equales enim angelis sunt et filii Dei (Lc 20, 34–36)". Item Mattheus XXII: "In ressurectione neque nubent neque nubentur, sed sunt sicut angeli Dei in celo (Mt 22, 30)". Item Iohannes XVII: "Hec est vita eterna (Io 17, 3)", et cetera.

Item quod dixit in libro qui dicitur *Bohari*, in tractatu *Creationis*, ubi, loquentes de demonibus, dixit suis quod in ortu solis vel in occasu eius non facerent orationem, quia sol ascendit vel oritur inter duo cornua diaboli et occidit similiter (al-Bukh. 59, 9, 5). Quod quidem patet esse falsum, considerata magnitudine solis et quod diabolus non habet cornua, cum sit rex spiritualis.

Item mandavit suis quod biberent et comederent cum manu dextra quia diabolus comedit et bibit cum manu sinistra. Item dixit quod canis niger est diabolus (al-Bukh. 70, 2 and 5; 59, 7, 2). Item dicitur in *Alcorano*, in tractatu *Demonum* c. I et II, quod quedam congregatio demonum audivit ab eo Alcoranum et aliqui qui ex eis crediderunt et facti sunt sarraceni (Qur. 72, 12); et hoc idem latius dicitur in libro qui vocatur *Mustlim*, ubi dicitur quod ipse Machometus legit Alcoranum demonibus, quem cum audierunt, facti sunt sarraceni; quo facto, petierunt ab eo viaticum eorum et quod omne stercus caprarum vel ovium esset annona bestiis eorum; et ideo probavit sarracenis ut non pergerent interiora sua cum ossibus, quia sunt illa cibus fratrum eorum, scilicet demonum (Muslim 4, 30, 902 and 903). Que falsa et ridiculosa esse homo intelligens non ignorat.

Item in libro qui dicitur *Muzlim*, loquens de die iudicii, dixit: "Antequam veniant centum anni non remanebit super terram anima nata, id est, aliquis vivens" (Muslim 31, 53, 6160 and 6162). Item alibi dixit Axa quod quidem arabes veniebant ad prophetam Machometum et

interrogabant eum de die iudicii, et ipse, aspiciens minorem in etate, dicebat: "Si vixerit iste, non perveniet ad decrepitam etatem donec sit dies iudicii"[121]. Per hec et alia ostenditur quod ipse predicabat et aserebat quod dies iudicii debebat esse ante centum annos, quod patet esse falsum, cum iam fluxerint sexcenti anni ex quo ista dicta sunt.

Item in libro qui dicitur *Bochari*, loquens de musca, dixit sarracenis: "Quando ceciderit musca in vas, submergite eam ibi, quia in una ala portat venenum et in altera medicinam, ponite ante alam in qua est venenum deinde aliam" (al-Bukh. 54, 537). Item dixit in eodem libro: "Quando gallus cantat, videt angelum; et quando asinus rudit videt diabolum" (al-Bukh. 59, 15, 4). Hec autem omnia videntur plus verba stulti vel derisoris quam prophete vel nuntii Dei.

Per ista et multa alia, que propter prolixitatem vitandam omittimus, ostenditur quod Machometus fuit mendax et in multis et sic defuit sibi primum quod debet habere verus propheta secundum quod sit verax in dictis suis.

Secundum quod debet habere propheta est quod sit mundus et sanctus.

De immunditiis Machometi

Ostendemus autem per dicta et facta Machometi et per libros ipsius quod ipse non fuit mundus, sed potius immundus et peccator, ut patebit in sequentibus.

Dicitur enim in libro qui dicitur *Buhari*, in capitulo *Lotionis*, filium Melich dixisse quod Machometus circuibat mulieres suas iacendo cum eis in una hora noctis vel diei. Erant undecim. Et dictum fuit isti enim: "Numquid poterat istud facere?". Dixit: "Nos dicebamus inter nos quod potestas vel virtus triginta virorum fuit data sibi, scilicet Machometo, in coitu" (al-Bukh. 5, 24, 1). Item in eodem libro continetur quod dixit Axa, uxor eius: "Ego et propheta lavabamus nos de uno vase simul et eramus polluti; et mandabat me cingere cum linteamine et sic iacebat mecum seu coniungebat se michi, et eram menstruata" (al-Bukh. 6, 5, 1). Item in *Alcorano*, in tractatu *Elahaze* IIII c., dixit Machometus quod Deus loquens sibi sic: "Nos licentiavimus tibi uxores tuas, quibus debes dare sponsalium, et omnes ancillas tuas, quas tibi Deus dedit, et filias patrui tui et filias amite tue et filias avunculi tui et filias matertere tue, que secute fuerunt te, et omnis mulier credens, si obtulerit corpus suum sive seipsam prophete, si voluerit propheta coire

121 I was not able to find this passage.

cum ea. Liceat hoc pure seu tantum tibi et non aliis credentibus. Et post pauca dabis spem quibus volueris, secundum quod offerunt se, et recipies quas volueris" (Qur. 33, 50–51). Et, propter hoc multe mulieres offerebant ei seipsas, quod probatur et per hoc quod decitur (sic) in libro qui vocatur *Bohari*, in tractatu *Alcorani*, dixisse Axam: "Ego zelabam contra illas mulieres que offerebant seipsas nuntio Dei et dicebam: 'Mulier offert seipsam prophete'. Sed postquam dedit Deus istam legem, scilicet quod Machometus daret spem quibus vellet et reciperet quas vellet, dixit Machometus: 'Video Dominum Deus (sic) tuum velociter implentem desiderium tuum'" (al-Bukh. 65, 7, 1).

Item in eodem dixit quod uxores eius erant matres Sarracenorum (Qur. 33, 6). Item in eodem dixit: "Non licet vobis nocere prophete, nec licet ducere uxores eius post eum in uxores aliquomodo, quia istud esset magnum quid apud Deum (Qur. 33, 52)". Item tangitur in *Alcorano*, in tractatu *Prohibitionis* in principio et in glossa que est ibi, quod quidam nomine Macauquique presentavit Machometo mulierem, qui vocabatur Meria Captia, qui assumpsit eam in concubinam. Contigit quod semel coibat cum ea in domo et uxoris sue, nomine Axa, que non erat presens. Cum autem venit, vidit eos comiscentes et displicuit sibi multum et redarguit eum dicens: "Propheta Dei, non erat inter mulieres tuas vilior me? Cur coibas cum ea in domo mea et super lectum meum?". Dixit ei volens placere ei: "Placet tibi quod abstineam ab ea semper?" Que dixit sic et ille iuravit quod ulterius ad ipsam non accederet et dixit ei: "Non dicas hec alicui". Et post istud, contra istam promissionem et juramentum, coivit cum ea (Qur. 66, 1–3). Et dixit in *Alcorano* quod Deus constituerat eis, scilicet Sarracenis, satisfactionem iuramentorum suorum. Hoc est: Quod si facerent aliquod iuramentum et vellent contravenire, cum possent, facerent satisfactionem sive compensationem, de qua dicetur infra.

Ad ostendendum etiam inmunditias suas facit quod dicitur in *Alcorano*, in tractaut (sic) *Alfatha*, quod Deus pepercit sibi peccata preterita et futura (Qur. 48, 2). Item dicitur in libro qui vocatur *Bachari* quod dixit Machometus: "Rapine licentiate sunt michi et non fuerunt licentiate alicui ante me" (al-Bukh. 65, 8, 1). Ad astendendum (sic) hoc idem facit quod tradidit suis leges inmundissimas et abhominabiles, de quibus dicentur ista in tractatu de lege quam tradidit.

Ad probandum quod Machometus non fecit miracula

Sequitur de tertio, scilicet de miraculo, per quod verus propheta ostendit certitudinem sue prophetie. Et ostenditur hic quod Ma-

chometus nunquam fecit miracula et per consequens non potuit dare certitudinem quod esset verus propheta.

Ostenditur autem per hoc quod dicitur in libro qui vocatur *Cyar* (*Sīrat* 187–202), ubi dicitur quod arabes diversarum nationum tempore quo Machometus dixit se esse prophetam, miserunt pro eo et petierunt ab eo miracula dicentes ei: "Tu scis quod non sunt aliqui homines qui habeant magis strictam civitatem quam nos, nec qui minus habeant de aquis et minus de victualibus vel magis strictam vitam quam nos. Si ergo es sicut tu dicis, quod sis propheta et nuntius Dei, pete pro nobis ad Dominum Deum tuum, qui misit te, quod removeat a nobis istos duos montes qui constringunt nos. Et quod amplificet nobis terram nostram. Et quod manent hic rivi ut sunt rivi terre orientalis. Et quod resuscitet nobis aliquos de patribus nostris, et quod sit unus de illis Coray, quia ille fuit senex verax. Et interrogabimus eos de hoc quod tu dicis: utrum sit verum vel falsum. Et, si dixerint te esse veracem et feceris quod petivimus, credemus tibi". Respondit eis Machometus: "Non sum vobis missus cum hoc, scilicet miraculis". Item dixerunt ei: "Ex quo hoc non facis nobis accipere tibi ipsi, et pete a Domino Deo tuo quod mittat tecum angelum qui ostendat te esse veracem super hoc quod dicis, et respondat nobis per te; et pete a Deo tuo quod det tibi palatia et thesaurum auri et argenti et sic dicet te de hoc quod vidimus te petere. Tu enim vadis per fora et adquiris victum tuum, sicut nos adquirimus. Et sic cognoscemus gratiam tuam et dignitatem tuam, quam habes apud Dominum tuum, si es nuntius, sicut dicis". Respondit eis Machometus: "Istud non faciam. Non sum ego ille qui petit a Domino Deo suo istud et non sum vobis missus cum hoc, sed Deus misit me annuntiantem et premonentem". Item dixerunt sibi: "O Machomete, numquid non sciebat Dominus Deus tuus quod nos sederemus tecum et interrogaremus a te et peteremus et petivimus? Quare ipse Deus non prevenit te et docuit te quid responderes nobis et nuntiaret tibi quod faceret de nobis ex quo non recipiebamus a te illud cum quo venisti ad nos, quod quidam homo de Ymenia, qui dicitur Rahmen, docet te hoc, scilicet quod dicis? Et nos per Deum nunquam credemus illi Rahmen". Tunc recessit Machometus tristis rediens ad suos. Item in *Alcorano*, in tractatu *Ascensus*, dicitur quod Arabes petierunt a Machometo similia et adiderunt dicentes ei quod faceret celum cadere super eos. Non dixerat se facturum et tandem respondit quod ipse non erat nisi homo, nuntius, quasi diceret: 'Non possum facere quod petitis' (Qur. 17, 92–93). Item dicitur in libro qui vocatur *Bochari*, in tractatu *Fidei*, quod Machometus dixit: "Non fuit aliquis propheta cui non sit datum facere miracula

propter quod homines credebant ei. Sed illud quod michi datum est fuit inspiratio quam Deus inspiravit michi" (al-Bukh. 66, 1, 3). Ubi expresse innuit quod non erat sibi datum facere miracula.

Per ea que superius tacta sunt manifestum est quod Machometus nunquam fecit miracula. Si autem aliquis dicat quod ad nutum eius et preceptum luna fidit se, et quod una pars cecidit super unum montem et alia super alium, vel quod una pars intravit per unam manicam ipsius et alia per aliam, sicut fabulose asserunt aliqui Sarraceni, potest rationabiliter reponderi quod dictum eius etiam per *Alcoranum* non potest probari, cum in tractatu *Lune*, ubi agitur de hoc, de nutu vel precepto vel aliis supradictis, vel dicatur, sed hoc solum, quod dies iudicii appropinquavit et luna fidit se (Qur. 54, 1). Quod recte et intelligenti non potest aliquid videri nisi quod, si hoc aliquando fieri deberet, deberet fieri in die iudicii, quod innuitur cum mittitur in auctoritate: "Appropinquavit dies iudicii", et postea subsequetur: "et luna fidit se". Quod, cum nondum venerit, constant quod neque luna fixa est nec miraculum factum. Et hunc sensum approbat et confirmat talis glosator *Alcorani* super predictum locum. Etiam hoc evidenter reprobat Aliquindius duplici ratione: Una ratio est quia, cum luna secundum philosophos sit multum maior terra, impossibilie (sic) et incredibile est quod una pars ceciderit super unum montem, qui est minima pars terre, et alia pars super alium montem; et multo magis impossibile vel incredibile est quod una pars intraverit per unam manicam Machometi et alia pars per aliam. Alia ratio est quia, cum luna sit manifesta toto mundo, patet quod ab omnibus viventibus videtur, quia totum mundum illuminat et habitantes in eo. Si talis divisio lune aliquando contigisset, fuisset tam magnum factum manifestum omnibus gentibus, et multi et maxime astronomi tam novum et tam mirabile factum redigissent in scriptis, et insuper omni relatione ac memoria hominum sibi per generationes succedentium ad nostri temporis notitiam pervenisset, sicut factum est de diluvio et in multis aliis factis que contigerunt in mundo. Quod quidem nec invenitur in scriptis autenticis nec commune relatione diversarum gentium hoc habetur.

De lege Machometi

Sequitur de quarto quod debet habere propheta qui venit cum lege, scilicet quod lex quam affert sit sancta et bona, ut dictum est supra. Ostendetur autem hic per libros ipsius quod lex quam tradidit non fuit talis sed potius inmunda, nociva et mala, per consequens nec fuit a Deo

auctore nec nuntio vel propheta ipsius, quod manifeste patet per leges quas tradidit, ut in sequentibus continetur.

Sunt autem iste leges ipsius. Lex super Machometo et mulieribus. Dixit Machometus in *Alcorano*, in tractatu *Mulierum*, in principio: "Contraitis quantum cum mulieribus que placebunt vobis et possunt esse bine et terne et quaterne; et si timueritis quod non potestis omnibus sufficere equaliter, ducite unam; ut habeatis de mulieribus que placebunt vobis quod possedit dextera vestra (Qur. 4, 3–4)". Hec est lex: quod haberent de ancillis concubinas quod possent emere vel habere. Et secundum hanc legem quilibet sarracenus potest habere quatuor uxores et unam concubinam vel decem vel centum vel mille vel amplius, si potuerit et voluerit ipsas tenere. Hanc autem legem constat esse falsam, cum nullus possit habere simul plures uxores sed unam tantum. Deus enim, institutor mundi, in principio mundi non concessit Ade nisi unam (Gn 2, 21–24). Et, si voluntas eius fuisset quod quilibet homo aliquando plures posset habere, inde videretur quod ei concessit plures, pro eo quod, cum solus esset, maior erat necessitas, quod per usum plurium uxorum multiplicaretur genus humanum. Patet etiam eiusdem legis iniquitas in hoc quod concedit adulterium et fornicationem in eo quod dicit quod quilibet possit habere preter uxores plures concubinas, ut supra ostensum. Quod quidem est contra divinum preceptum et contra naturalem rationem.

Lex super repudio. Dixit Machometus in *Alcorano*, in tractatu *Vace:* "Repudium uxorum vestrarum licet vobis bis", etcetera; si aliquis repudiaverit uxorem suam tertio, "non licet ei reducere eam quousque uxor cognoscatur ab alio viro" (Qur. 2, 229–30). Secundum hanc legem sarracenus potest dimittere uxorem vel uxores suas sine omni causa et ratione legitima quocumque vult. Quod quam inconveniens sit et iniquum patet ex hoc: Est manifeste contra mandatum divinum, contra legem naturalem et contra rationem, quoniam vir et uxor no (sic) adimpar iudicantur quantum ad contractum; et quod licet viro debet licere uxori cum quantum ad legem contracti non sit ancilla vel subjecta, sed potius equalis et socia; et insuper propter sui sexus fragilitatem in culpis et in penis cum eis mitius est agendum. Legem predictam Sarraceni non faciunt sed potius totum contrarium.

Lex cognoscendi mulieres. Dixit Machometus in *Alcorano*, in tractatu *Vace:* "Mulieres vestre sunt ratio vestra, ergo intrate ad rationem vestram quocumque modo volueritis (Qur. 2, 223)". Ubi dicit glosa Sarracenorum expositorum Alcorani super istud verbum: 'quocumque modo', scilicet, ante et retro. Hanc detestabilem turpitudinem et inor-

dinationem onerosam intellectus manifeste intelligit esse contra Deum et contra rationem. Primo: quia videtur quasi blasphemia quod Deus, qui est summa munditia, det de talibus immunditiis instructionem aliquam seu doctrinam, cum etiam ipsa bruta animalia talia non faciant ordinate sine alio instructore. Secundo: quia Deus fecit omnia in ordine, unde consequens est quod talis inordinatio nunquam de voluntate sua processit. Tertio: quia lex nature iam dicta hoc detestaur (sic) et prohibet, quod patet etiam in brutis animalibus, que non patiuntur talem inordinationem. Quarto: quia secundum hoc vel conceditur illud detestabile vitium, propter quod ira Dei venit in filios diffidentie, vel saltem ulla occasio ad perpetrandum istud. Quinto: quia per istam ordinationem potest impediri fructibus prolis, quod est unum de maximis bonis matrimonii, et propter quod primo et principaliter fuit contrarium institutum.

Lex super conductione mulierum. Dicitur in libro qui vocatur *Muzlim* quod Machometus concessit et licentiavit suis quod possent conducere mulieres ad cognoscendum eas ut ad certum terminum et tunc ipsas dimittere pro voluntate sua (Muslim 8, 3, 3243; 8, 3, 3246). Et ista lex duravit tempore vite sue nec in morte revocavit eam. Cuius legis inmunditia, quia manifeste est contra mandatum Dei et contra rei publice utilitatem, non indiget speciali reprobatione apud homines veri nominis.

Lex de effusione seminis extra vas debitum. Machometus concessit et licenciavit suis quod possent iacere cum mulieribus sic quod effunderent semen extra vas debitum. Et super hoc sunt multe historie et dicta Machometi in libris qui vocantur *Muzlim* et *Bochari* (al-Bukh. 3, 34, 432; 5, 59, 459; 7, 62, 137; but also 8, 77, 600 and 9, 93, 506; Muslim 8, 22, 3371–88). Quod, cum manifeste sit contra legem divinam et contra bonum prolis, non indiget alia reprobatione.

Lex de modo comedendi. Dicitur in libro qui vocatur *Muzlim*, in tractatu *Ciborum*, quod Machometus mandavit suis quod lamberent digitos et parapsidem (Muslim 23, 16, 5043). Et dicunt alibi quod Machometus dixit: "Quando comederit aliquis vestrum non tergat manum suam quousque lambat aut suggat eam aut lambat eam sibi aliquis" (Muslim 23, 16, 5037). Et ipse Machometus lambebat manum suam et antequam ipsam tergeret (Muslim 23, 16, 5040). Hoc autem inmundum et bestiale ac ridiculosum est.

Lex super rapinis. Dicitur in libro qui vocatur *Bochari* quod Machometus dixit suis: "Deus concessit nobis rapinas" (al-Bukh. 57, 8, 4). Item: "Deus licentiavit nobis rapinas. Vidit enim debilitatem nostram et

deffectum nostrum et licenciavit eas nobis" (al-Bukh. 57, 7, 6). Hoc est contra preceptum Dei et legem naturalem.

Lex super transgressione iuramenti. Dicitur in *Alcorano*, in tractatu *Mense* X c.: "Non reprehendet vos Deus de iuramentis vestris iocosis, sed reprehendet vos de iuramentis que nodastis seus (sic) affirmastis. Satisfactio periurii est ut pascatis X pauperes de illo cibo quo pascistis familiam vestram mediocrem, vel quod induatis eos, aut redemptio unius captivi. Et qui non potest hoc facere ieiunet tres dies. Hoc est satisfactio iuramentorum vestrorum" (Qur. 5, 89). Secundum hanc legem, si sarracenus iurat aliquid et vult contravenire potest licite, dum tamen satisfaciat post ea, ut tactum est. Et Machometus sic fecit super Meriaquibde, ut habetur in *Alcorano*, in tractatu *Prohibitionis* c. I: Juravit enim eam non cognoscere et postea cognovit eam, faciens contra iuramentum (Qur. 66, 1–3). Et sic per legem supra positam dedit causam hominibus periurandi, quod est expresse contra preceptum Dei. Unde dicitur in libro qui vocatur *Bochari* quod Axa dixit in tractatu *Expositionis Alcorani* quia pater eius nunquam periuravit quousque venit lex satisfactionis iuramenti (al-Bukh. 65, 7, 2).

Lex contra illud "non concupisces". Dicitur in libro qui vocatur *Bohari*, in tractatu *Redemptionis*, quod Machometus dixit: "Deus dimittit pertransire populo meo peccatum cordis, dum tamen non perveniat ad opus" (al-Bukh. 49, 6, 1–2). Secundum monitionem sensus est quod pro peccato cordis non punietur aliquis Sarracenus, quod est contra illud preceptum "non concupisces" et cetera.

Lex super peccato sodomitico. Dixit Machometus in *Alcorano* in tractatu *Mulierum* c. II: "Contra mulieres vestras, que comittunt facinus inter se, inducatis quatuor testes ex vobis; et, si testificati fuerint super hoc, retinete eas in domibus quousque moriantur aut Deus ponat eis aliquam viam, hoc est, det eis aliquod consilium. Et, si reperti fuerint aliqui vestrum comittentes inter se illud facinus, arguite eos et reprehendite" (Qur. 4, 15–16). Super ista auctoritate dicit glosa quod probatio huius sceleris inter mulieres non potest compelli nisi per IIIIor. testes. Ubi nota quod per hoc quodammodo aperuit viam et didit (sic) causam ut mulieres idem facinus perpetrarent, raro enim erit quod quatuor testes, qui ad hoc probandum sunt necessarii, videant totum scelus. Item notandum quod in hoc quod dixit quod homines tale facinus perpretrantes arguerentur, non adiecta alia pena, dedit intelligere quod istud peccatum non reputat magnum, cum Dominus dicat quod "secundum mensuram debet esse plagarum modus (Dt 25, 2)". Et ex hoc quod talem legem tradidit super tanto scelere dedit causam et oc-

casionem suis quod quasi sine verecundia et timore multi perpetrent illud scelus.

Per istas leges quas tradidit suis patet quod leges sue fuerunt inmundissime et pessime et per consequens non fuerunt leges Dei nec ipse propheta vel nuntius Dei.

De infortuniis, infirmitate ac fine Machometi

Ostensum est in precedentibus quod Machometus non habuit illos fructus per quos veri prophete cognoscunur (sic), sed potius contrarios, per quos manifestantur falsi prophete de quibus dixit Deus: "A fructibus cognoscetis eos" (Mt 7, 15). Deinde tangimus aliquid de infortuniis et infirmitae (sic) ac morte Machometi.

De infortuniis Machometi dicitur in libro qui vocatur *Bohari*, in titulo *Medicine*, quod Axa dixit quod ipse fuit maleficiatus ita quod videbatur ei quod cognosceret mulieres et non cognoscebat (al-Bukh. 75, 49). Item dicitur in libro *Actus Machometi* (*Sīrat* 764–765) quod quedam iudea nomine Zeyneb obtulit Machometo ovem assatam et posuit venenum in ea et specialiter in brachio eius; de qua cum comederet Byir, socius Machometi, statim mortuus est; gustavit autem de illa Machometus et, licet non statim, tamen postea de illo veneno mortuus est, secundum quod refert Axa, uxor eius, in libro qui vocatur *Bohari*, in tractatu *Infirmitatis Prophete* (al-Bukh. 64, 134). Item dicitur in libro *Actus Machometi* quod inimici eius arabes veniebant contra eum (*Sīrat* 556–557). Quod cum ille scivit, animavit sous (sic) fortiter ad pugnandum promittens eis adiutorum Dei (*Sīrat* 558–559). Accidit autem sic quod fuit devictus et incidit in foveam quam fecerant inimici sui et hoc nesciebant sarraceni. Fuerunt etiam fracti dentes ipsius primi quatuor et fuit vulneratus in facie et in labro. Et tandem vix evasit (*Sīrat* 570–575). Nota hic quod ex eo quod Machometus nec prescivit nec potuit se iuvare contra premissa infortunia seu pericula, manifeste colligitur ipsum nec fuisse prophetam nec nuntium Dei.

De infirmitate Machometi dicitur in libro qui vocatur *Muzlim*, in tractatu *Orationis*, Axam dixisse quod Machometus in infirmitate de qua mortuus est, maledicebat Iudeos et Christianos, qui fecerant de sepulcris prophetarum suorum oracula vel ecclesias. Super hoc nota quod in hoc quod maledicebat peccabat, et in hoc quod sequitur de ecclesiis et oraculis dicebat falsum. Item dicitur in libro qui vocatur *Bohari* quod Machometus dixit suis: "Venite, scribam vobis librum ut non sitis in errore post illum librum". Tunc dixerunt aliqui eorum: "Machometus est valde gravatus propter dolorem infirmitatis. Et habetis Alcoranum.

Sufficit nobis". Et fuit contentio inter illos qui erant in domo. Quidam dicebant: "Appropinquate. Scribetur liber ne sitis in errore post illum." Quidam dicebant aliud. Et, postquam multiplicaverunt maledictiones et contentionem dixit Machometus: "Surgite". Tunc dicebat Ibrius: "Habet fortunium super infortunium, quod divisit inter hoc quod nuntius Dei non scripsit nobis illum librum" (al-Bukh. 64, 83, 4). Ex hoc potest colligi quod Sarraceni post mortem Machometi remanseruntr et sunt in errore.

Item de morte eius diictur in libro qui vocatur *Bohari*, in tractatu *Contrarii*, quod Axa dixit quod Machometus mortuus est in domo eius, quia tunc erat dies suus, in quo debebat esse cum ea. Et quando mortuus est tenebat caput suum inter barbam et pectus Axe et miscebatur saliva ipsius Machometi (al-Bukh. 64, 83, 17). Et sic mortuus est. Patet hic quod mors seu finis Machometi fuit vilis, inmunda et abhominabilis. Et talis mors nunquam convenit prophete vel nuntio Dei.

Probationes de veritate et incorruptione Veteris et Novi Testamenti

Si autem sarracenus aliquis, veritati predicte et probate in precedentibus adquiescere volens, dicat libros Novi ac Veteris Testamenti fuisse corrptos (sic) et inmutatos, nos, auctore Deo, probabimus evidenter rationibus, auctoritatibus et historiis antiquis prefatos libros, sicut a Spiritu Sancto editi sunt, ab initio inmutatos et incorruptos penitus permansisse. Quo probato, necesse est credere et suscipere quecumque per ipsos probantur.

(…)

Probationes ad idem per *Alcoranum*. Dicitur in *Alcorano* in capitulo *Mense* quod cum Iudei postulaverunt iudicium ab Hebioreira, quem posuerat Machometus iudicem, ut iudicaret inter homines, et ille diceret eis: "Non iudico inter vos donec interrogem Machometum", et ille ivisset ad Machometum et interrogasset eum, respondit Machometus et dixit: "Deus misit super me in facto Iudeorum", et dixit: "Si venerint ad te, iudica inter eos aut convertere ab eis; et si avertaris ab eis, non nocebunt tibi in aliquo; et, si iudicaveris inter eos, iudica iuste, quia Deus diligit iuste iudicantes. Et quomodo venient ad iudicium tuum? Et apud eos est lex et ipsa est iudicium Dei" (Qur. 5, 42–43). Ecce hic testatus est Machometus quod tempore suo lex erat apud Iudeos in qua erat iudicium Dei.

Unde ex hoc patet quod remanserat incorrupta; quare, si corrupta fuisset, verum Dei iudicium non contineret. Item in *Alcorano* in tractau (sic) *Hygr* introduxit Deum sibi loquentem: "Non dimisimus, facimus

descendere memoriale et sumus eius custodes (Qur. 15, 9)". Vocat autem Legem et Evangelium memoriale Dei, ut dicunt Sarraceni. Quod, cum ipse Deus custodiat, non est corruptum, alioquin non esset Deus fidelis custos, quod absit. Item in eodem capitulo V: "Non est mutatio verbo Dei, sed verbum Dei est Lex et Evangelium (Qur. 3, 3)". Cum ergo verbo Dei non sit mutatio, Lex et Evangelium non sunt mutata. Item in tractatu *Vace*, in fine secunde distinctionis: "Dicite: 'Credimus Deus et id quod missum fuit nobis, et quod missum fuit Abrahe et Ismaeli et Ysaac et Iacob et tribubus, et id quod datum fuit Moysi et Ihesu, et id quod fuit datum prophetis a Domino suo, et non separamus inter aliquem ex ipsis (Qur. 2, 136)".

(…)

Sed, si quis vero dicat quod in hoc sunt corrupti libri quod nomen Machometi est inde amotum, respondemus quod non est causa, quia nomen eius amoveretur; quia, si bonus erat futurus, utile erat sciri nomen eius ut, cum venisset, sicut bonus, de quo iam prophetatum erat, reciperetur, sicut contigit in Iohanne Baptista, precursore Christi, de cuius adventu et prophetaverunt Ysayas et Malachias. Item sicut scriptum est etiam de Helia et Henoc, quorum adventus in fine mundi predictus est in Veteri et in Novo Testamento, per quos Iudei in fine mundi converterentur. Si vero malus futurus erat, necesse fuit similiter nomen eius sciri et mores, ut, cum veniret, per huiusmodi notitiam caveretur ab eo, sicut scriptum est de Antichristo et de moribus eius et seductione et de falsis miraculis que facturus est, ut per ista iam scripta, cum venerit, cognoscatur et a fidelibus caveatur. Unde, sicut non est ablatum nomen Antichristi nec nomen diaboli de libris, eodem modo nec nomen vestri Machometi inde fuisset ablatum, si ibi fuisset scriptum. Unde cesset frivola excusatio que assumitur in deffenssione mendacii et erroris.

(…)

Item cuilibet magis est credendum in sua scientia vel in arte quam alteri. Stultum enim esset magis credere medico de agricultura et agricole de medicina. Qua ergo temeritate volunt Sarraceni quod ipsis vel domino suo Machometo, qui ignoravit Evangelium Christi, de ipso Evangelio magis credatur quam Christianis qui professionem Evangelii per continuam temporum successionem ab initio tenuerunt!

(…)

2 Raymundus Martini, *Explanatio Simboli Apostolorum* (in March 1908, 443–96; 434, 455, 473, 478, 481–82, 487–90, 492, 494):

Quod libri veteris et novi testamenti sunt integri et incorrupti

(…)

Quod vero lex et Evangelium sint incorrupta potest ostendi per Alcoranum; unde in capitulo Jone dictum fuit Machometo secundum dictum suum sic: Si fueris in dubio de eo quod misimus super te, interroga eos, qui legunt librum prius quam tu (Qur. 10, 94). Sed constat quod Deus, vel Gabriel, qui, ut ipse dicit, loquebatur ei, non dicebant sibi, ut interrogaret falsarios, sed veraces, qui legebant librum secundum veritatem, non secundum mutationem, que inducit falsitatem. Unde per hoc ostenditur quod libri Evangelii et Legis erant incorrupti; quia illi qui legebant librum prius, quam ipse esset, erant iudei veraces et christiani, a quibus, secundum mandatum Domini, debebat requirere veritatem.

Item, in cap. Mense, quando iudei postulaverunt iudicium ab Ebihoreyra, quem posuerat Machometus iudicem, ut iudicaret inter homines, et ille diceret eis: Non iudico inter vos, donec interrogem Machometum; et ille ivisset ad Machometum et interrogasset eum, respondit Machometus et dixit: Deus misit super me in facto iudeorum, et dixit: Si venerint ad te, iudica inter eos, aut avertere ab eis, et si avertaris ab eis, non nocebunt tibi in aliquo. Et si iudicaveris inter eos, iudica iuste; quia Deus diligit iuste iudicantes. Et quando veniunt ad iudicium tuum et apud eos est lex et in ipsa est iudicium Dei (Qur. 5, 42–43). Et ecce hic testatus est Machometus, quia tempore suo lex erat apud iudeos, in qua erat iudicium Dei: unde ex hoc patet quod remanserat incorrupta; quia, si corrupta fuisset, verum iudicium Dei non contineret.

Item in cap. Hygr, introducit Deum sibi loquentem. Nos demissus (sic) memoriale et sumus eius custodes (Qur. 15, 9). Vocat autem legem et Evangelium memoriale Dei, ut dicunt sarraceni. Quod, cum ipse Deus custodiat, non est corruptum; alioquin non esset Deus fidelis custos, quod absit.

(…)

Si quis vero dicat, quod in hoc sunt corrupti libri, quod nomen Machometi est inde amotum, respondemus, quod non est causa, quare nomen eius amoveretur; quia, si bonus erat futurus, utile erat sciri nomen eius, ut, cum venisset, sicut bonus et de quo iam prophetatum erat, reciperetur; sicut contigit in Johanne Babtista precursore Christi, de cuius adventu prophetarunt Isayas et Malachias. Item, sicut scriptum est etiam de Elia et Enoch, quorum adventus in fine mundi predictus est in veteri et in novo testamento, per quos iudei in fine mundi conver-

tentur. Si vero malus futurus erat, necesse fuit similiter sciri nomen eius et mores, ut cum veniret, per huius noticiam caveretur ab eo; sicut scriptum est de antichristo et de moribus eius, et de seductione, et de falsis miraculis, que facturus erat; ut per ista iam scripta, cum venerit, cognoscatur et a fidelibus caveatur. Unde, sicut non est ablatum nomen antichristi, nec nomen dyaboli de libris; eodem modo nec nomen Machometi inde fuisset ablatum, si ibi fuisset scriptum. Unde esset frivola excusatio, que assumitur in defensione mendacii et erroris. Quod autem dicunt pro se nomen eius scriptum fuisse in libro Abacuch prophete c. III: Deus ab austro veniet, et sanctus de monte Faran (Hab 3, 3), non potest convenire Machometo; quia nec Deus fuit, nec sanctus, sed potius peccator et immundus. Fuit enim luxuriosus et raptor bonorum alienorum, et interfector hominum sine iusticia; sicut colligitur ex ystoriis et gestis de eo scriptis, nec venit de monte Faran, imo de monte Meche; nam mons Meche, unde ipse fuit oriundus, dicitur Cayquiyan; sicut dicitur in libr. Ayci. Nam Pharan, quem iactant esse montem Meche, est in introitu terre promissionis; sicut habetur ex tertio libr. Moysi c. XIII (Nm 13, 1). Mecha vero distat a terra promissionis per longa terrarum spacia, itinere mensis unius et ultra. Prophetia vero predicta verius Christo convenit; sicut patet per precedentia et sequentia.

Item, quod dicunt quod Christus predixit de Machometo in Evangelio, ubi promisit mittere discipulis paraclitum, volentes intelligere, per paraclitum Machometum, hoc non potest stare: quoniam Johannis XIIII, promisit et dedit paraclitum apostolis, quorum tempore non venit Machometus, dicens: Paraclitus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia (Io 14, 26). Unde cum Paraclitus sit Spiritus Sanctus, qui docuit apostolos omnia, non convenit Machometo, ut dicatur Paraclitus; cum nec Spiritus Sanctus fuerit, qui est Deus, nec apostolos docuerit.

Item, paraclitus idem est quod consolator, quod Machometus non fuit; imo desolator, quia venit cum gladis cogens homines ad suscipiendam suam sectam, quod tamen Deus facere noluit, cum hominem liberum creaverit, et sue voluntatis; nec aliquis propheta vel iustus hoc attemptaverit unquam; sicut patet legentibus gesta antiquorum.

Item, Spiritus Sanctus non videtur ab hominibus mundanis, nec scitur ab eis. Unde, Johannis XIII, Ego rogabo Patrem et alium paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in eternum. Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere; quia non vidit eum nec scit eum; vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit et in vobis erit (Io

14, 16–17). Ecce per ista, que hic dicuntur, patet manifeste, quod nullo modo potest dici Machometus Paraclitus, cum non fuerit datus apostolis. Inter illos enim et ipsum fluxerunt prope DC anni, nec fuerit consolator, sed potius desolator, nec fuerit Spiritus Sanctus, qui videri non potest, sed potius corporalis et visibilis.

(…)

Cessationem quippe prophetie posuit Salomon signum dissipationis populi iudaici dicens, Proverb. XXIX c. Cum prophetia defecerit dissipabitur populus (Pv 19, 18). Et hoc idem probatur per Evangelium Matthei XI c. Luce XVI. d., omnes prophete et lex usque ad Johannem prophetaverunt (Mt 11, 13 ; Lc 16, 16), scilicet, tempore regnum Dei evangelizatur, et ita post promissionum regni celestis non indigemus alia prophetia nec promissione. Unde nulla fuit prophetia Mahometi.

(…)

Et quia crucifixione eius non solum fuerunt presentes apostoli et discipuli sicut dicitur in Evangelio Luce XXIII e. (Lc 23, 49) sed et iudei et gentiles, ideo per continuam successionem remansit apud christianos, apud iudeos et apud plures ex gentilibus quod illa persona, que dicta est Christus, crucifixus est. Unde quidam iudeus sic opponebat sarraceno: Si aliquis percutit alium multis presentibus, et percussus conqueritur coram iudice, et percutiens confitetur se percusisse, et presentes testificantur se vidisse, et alius superveniens, qui tunc presens non erat, dementitur omnes, dicens eos falsum dixisse, cui credendum est? Respondit sarracenus: Percusso et percutienti et testibus presentibus. Et iudeus intulit: Nos confitemur quod priores nostri occiderunt Christum, quem credunt christiani, et christiani, qui acceperunt fidem eius, confitentur hoc idem, et Machometus post DC annos veniens, qui nec presens fuit, nec aliquid de re gesta vidit, ausus est dicere et scribere quod non fuit crucifixus? Nos vero respondemus, quod credendum est crucifigentibus, et illis, qui affuerunt, scilicet apostolis, et gentilibus, et crucifixo, qui mortem suam antea predixit per prophetas et in persona propria apostolis, sicut supra, ostensum est. Et postquam surrexit a mortuis, hoc ipsum confirmavit dicens, duobus discipulis suis, quibus apparuit: Hec oportuit Christum pati, et ita intrare in gloriam suam, Luc. XXIV e.: Et eadem die apparens XI apostolis, et eis, qui cum ipsis erant, dixit: Quoniam sic scriptum est, et sic oportebat pati Christum, et resurgere a mortuis die tercia (Lc 24, 46). Et infra: vos autem estis testes horum (Lc 24, 48). Et ad maiorem huius rei confirmationem, habetur in Evangelio Johannis XIX d. quod Pilatus, qui erat gentilis et qui eum fecit crucifigi, superscripsit titulum cause eius in cruce sic: Ihesus na-

zarenus rex iudeorum (Cfr. Io 19, 19); et erat scriptus hebrayce, grece et latine. Et hoc fecerunt ut diverse nationes, que de diversis partibus orbis Iherosolyman ad diem festum convenerant, possent illum legere, per quod probatum est tam cum iudeis, quam grecis, quam latinis qui tunc affuerunt, quod ipse Ihesus Christus fuit crucifixus non alius pro eo ut dicunt sarraceni.

(…)

Ascendit itaque Dominus de die, multis videntibus, non sicut Machometus, qui iactavit se ad celos ascendisse, sed de nocte et nullo vidente.

(…)

In Evangelio Matthei XXV f.: Tunc dicet rex hiis, qui a dextris eius erunt: venite, benedicti Patris mei, possidete regnum, quod vobis paratum est a constitutione mundi (Mt 25, 34). Et infra: Tunc dicet et hiis, qui a sinistris eius erunt: Discedite a me, maledicti, in eternum ignem, qui paratus est a dyabolo et angelis eius (Mt 25, 41). Et sequitur: Et ibunt hii in supplicium eternum: iusti autem in vitam eternam (Mt 25, 46). Et sic nichil proderit intercessio Machometi, qui finxit quod per suam intercessionem omnes sarraceni salvarentur.

(…)

Sed iudices spirituales, qui per legem Dei iudicant, sunt sacerdotes; ergo ad sacerdotes pertinet iudicium animarum. Sed non possunt iuste iudicare nisi noticiam habeant de peccatis, nec noticiam habere possunt nisi per confessionem delinquentium; necesaria est ergo confessio peccatorum. Item cum Deus sufficienter providerit sue reipublice, sicut constituit iudices manifestorum criminum, qui sint reges et principes et constituti sub eis; ita constituit iudices peccatorum occultorum. Et quia nemo libenter confitetur illi, quem scit punire ad mortem, ut ait Philosophus; ideo statutum est ut iudex occultorum non puniat morte, sed iniunctione penitentie, ne aliquis timeat peccatum suum confiteri. Unde sicut dicitur in libro dicto Albuchan et in libro dicto Muzlim; quia Machometus fecit lapidari voluntarie confitentes sibi se peccantes in fornicatione (al-Bukh. 8, 82, 810; Muslim 17, 5, 4198), avertit sarracenos a confessione.

(…)

Item, aut frenanda est concupiscentia carnalis aut non. Si dicatur quod non, non restat nisi ut eat natura humana in omnem immundiciam, et sodomiticam et brutalem, quod manifestissime falsum est. Si vero concedatur restringendam esse, sed usum concubinarum et uxorum limitandam (sic), ut dixit Machometus, hoc multipliciter impro-

batur. Primo quia virorum et mulierum similis est in matrimonio conditio, ergo si unus vir est unius mulieris, et una mulier debet esse unius viri. Item, concupiscentia mulieris vehementior est quam viri, ergo magis subveniendum est ei de multitudine virorum, quam viro de multitudine mulierum, ut quod Machometus statuit pro viris, statueretur pro mulieribus, quod utique natura vel consuetudo non patitur.

Idem ad Cor. I. VII a.: Bonum est homini mulierem non tangere. Propter fornicationem autem, supple vitandam, unusquisque suam uxorem habeat, et unaqueque suum virum habeat (1 Cor 7, 1–2). Et ibidem: Mulier potestatem sui corporis non habet, sed vir. Similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier (1 Cor 7, 4). Et ideo non potest istud dare duabus vel quatuor, sicut dicit Machometus.

(…)

Unde corpus glorificatum non indiget cibo. Unde Apostolus eodem XIIII c.: Non est regnum Dei esca et potus (Rm 14, 17). Item infra <ad> Corinthios VI e.: Esca ventri et venter escis. Deus autem et hunc et has destruet (1 Cor 6, 13). Ventrem quidem destruet per mortem, licet ipsum reparet per resurrectionem, sed destruetur quantum ad usos escarum, quibus non indigebit, et insuper esce simpliciter destruentur; quia non erunt necessarie. Et ita adnichilatur fabula paradisi Machometi. Quod etiam ratione potest probari.

(…)

Ex hiis patet, quod etiam apud philosophos sarracenorum, beatitudo eterna consistit in cognitione et amore Dei, non in delectatione. (…) Ideo in Psalmo XX dicitur Deo de iusto: Dabis eum in benedictionem in seculum seculi; letificabis eum in gaudio cum vultu tuo. Et bene benedixit, cum vultu tuo (Ps 20, 7); non enim pulcritudine muliercularum, ut dixit Machometus. Item Ysaye LXIIII: Oculus non vidit, Deus absque te, que preparasti expectantibus te (Is 64, 4). Sed cibum et potum et mulieres, in quibus dixit Machometus esse beatitudinem, videt oculus. Quod vero coitus non erit in gloria post resurrectionem ostenditur in Evangelio Matthei XXII e., ubi Dominus dixit saduceis: Erratis nescientes Scripturas, neque videntes virtutem Dei. In resurrectione enim neque nubent neque nubentur, sed sunt sicut angeli Dei in celo (Mt 22, 29–30). Et idem dicitur in Evangelio Marci XII (Mc 12, 24–25). Item in Evangelio Luce XX f.: Filii seculi huius nubunt et traduntur ad nuptias. Illi autem, qui digni habebuntur seculo illo et resurrectione, ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores: equales enim angelis sunt, et filii Dei (Lc 20, 34–36). Quod etiam ibi non

comedetur neque bibetur, iam ostensum est supra, auctoritatibus et ratione in tractatu de resurrectione.

3 Raymundus Martini, *Capistrum Iudaeorum*, *Titulus* 7, *Ratio* 6, 12, *Ratio* 7, 22, *Nequitia* 1, 2, *Nequitia* 5, 4, 5 (*Raimundi Martini Capistrum Iudaeorum* 1990–93, vol. 1, 64, 254–60, 300, vol. 2, 24–26, 176–78):

(Titulus) 7: Septima ratio sumitur ex verbo Habacuc: "Aspicite in gentibus (Hab 1, 5)", etc. Et ostenditur quomodo omnes prophetae prophetaverunt de diebus Messiae, et quod opus mirabile quod ibi dicit propheta, intelligitur de opere incarnationis et de eius miraculis et suorum, et quomodo Christum miracula fecisse per crebram famam et per multiplicem illius effectum, et quod non fuit sic de Machometo, et quod usque ad mortem Christi facta sunt miracula apud Iudaeos, et non ulterius. Et quod numquam habebunt Messiam, nec redimentur, donec convertantur.

(…)

Praemittenda sunt autem hic quaedam, ut veritas postmodum liberius currat et melius elucescat. Quorum primum est, Messiam esse desiderium Iudaeorum, quod supra in praecedenti ratione iam probatum est. Esse etiam desiderium Christianorum, quod probatione non indiget, ita per se manifestum est. Esse denique eum desiderium Sarracenorum, quod supra iam parum ostendimus, unde hic aliquantulum magis ostendendum. Legitur in Alcorano, id est in libro Legis Sarracenorum, quem dixit Machometus missum sibi fuisse a Deo per Gabrielem, in tertia zora circa principium: "Et cum dixerunt angeli: O Maryam, utique Deus elegit te, et deputavit te, et elegit te claram super feminas saeculorum (Qur. 3, 42)". Item in eadem: "Cum dixerunt angeli: O Maryam, Deus annuntiat tibi verbum de se, nomen eius Messias, Ijce ibnu Maryam, id est Iesus filius Mariae, honorabilis in hoc saeculo, et in alio, et de propinquioribus, et alloquetur homines in cunabulo, et vir (Qur. 3, 45–46)". Item ibidem: "Dixit ipsa: Domine mi, quomodo erit mihi filius et non tetigit me homo? Ait ipse: Sic Deus creat quod vult. Quando decrevit rem, dicet igitur ei: esto, et erit. Et docebit eum scripturam, et legem et evangelium, et nuntium ad filios Israel: Ego quidem veni ad vos in signo ex parte Dei vestri: Quia ego creabo vobis de luto sicut formam avis, et insufflabo in eam, et erit avis in nutu Dei. Et curabo caecum natum, et leprosum, et vivificabo mortuos in nutu Dei (Qur. 3, 47–49)". Item in quarta zora circa finem: "O vos de libro, non excedatis in lege vestra, nec dicatis super Deo nisi veritatem. Siquidem Messias est Ijce ibnu Maryam, id est Iesus filius Mariae, nuntius

Dei, et verbum eius quod deposuit apud Maryam, et Spiritus de ipso. Credite ergo in Deum et nuntiis suis, et non dicatis tres (Qur. 4, 171)". Notandum quod Iacob Alqindi dicit in quadam epistola missa ad quemdam Sarracenum, quod hoc verbum, scilicet "et non dicatis tres", dixit Machometus contra quosdam Christianos haereticos, Marchion haeresiarchae sequaces, cuius errorem putavit Machometus esse fidem omnium Christianorum. Dicebant autem haeretici illi, quos Machometus familiares habuit, Beatam Virginem ac filium eius, Christum scilicet, duas esse personas in Trinitate, Deum vero tertiam. In quorum reprehensione Machometus introduxit Deum in Alcorano Christo loquentem, et dicentem in quinta zora in fine: "O Ijce ibnu Maryam. Numquid tu dixisti hominibus: accipite me et matrem meam, deos duos praeter Deum? Dixit: Laus tibi. Non erit mihi dicere quod non est mihi competens (Qur. 5, 116)". Item in zora XIX, b: " Memorare in libro Maryam, quia accepit a suis locum orientalem, et assumpsit praeter eos cortinam. Misimus itaque ad eam Spiritum nostrum et assimilavit se ei ut homo aequalis. Dixit ipsa: Ego refugio ad miseratorem a te, si fueris timoratus. Dixit: Ego quidem sum nuntius Domini tui, ut det tibi puerum sanctum. Dixit ipsa: Quomodo erit mihi puer, et non tetigit me vir, nec fui lasciva? Dixit: Sic ait Dominus tuus: Est mihi facile ut ponam eum miraculum hominibus, et misericordiam a nobis. Et fuit res completa. Et concepto eo, iecit se cum eo in loco remoto, subito venit ei partus ad stipitem palmae. Dixitque: O si fuissem mortua ante hoc, fuissemque oblivione oblita. Vocavit autem eam de sub ipsa: Noli timere, iam posuit sub te Dominus tuus felicem. Concute ergo ad te stipitem palmae, cadent super te dactili maturi, et comede et bibe et refrigera oculum. Si autem videris aliquem, dic: Votum quidem ego vovi miseratori ieiunium, non alloquor hodie hominem. Venit ergo ad eam gens sua, et ipsa portans eum. Dixerunt: O Maryam utique venisti rem adinventam. O soror Aaron, non fuit pater tuus vir nequam, nec mater tua fuit impudica. Ipsa vero innuit versus eum. Dixerunt: Quomodo alloquemur eum qui est in cunabulo infans? Dixit: Ego sum servus Dei, dedit mihi librum, et posuit me prophetam, et posuit me benedictum ubicumque fuero, et iussit me orare, et praesto esse iustitiae quamdiu vivero, et honorare matrem meam, et non posuit me tyrannum crudelem. Et salus super me die qua natus sum, et die qua moriar, et die qua mittar vivens. Sic Ijce ibnu Maryam sermo veritatis (Qur. 19, 16–34)". Huc usque verba Alcorani. Hoc autem verbum "mittar vivens", exposuit Machometus in historia Mozlim, et in aliis locis quam plurimis, dicens: "Dominum Iesum in fine saeculi venturum et ad-

deggel, id est Antichristum, occisurum, et mundum universum iudicaturum". Ex his ergo et aliis innumeris, quae tamen in Alcorano, quam in aliis Sarracenorum libris, ad commendationem Christi dicta sunt, manifestum est ipsum esse eorum desiderium. Si quis vero, nec his, nec mihi credit, in ore Sarracenorum hoc invenire poterit a viro usque ad mulierem, a maiore usque ad minorem, in tantum quod marinarii ipsorum nomen Iesu, pro quo ipsi Ijce dicunt, semper invocant, quotienscumque aliquid trahere, vel impellere, vel sublevare conantur. Christiani quoque eos in hoc, nescientes quid dicunt, frequentius imitantur. Quid plura? Omnis Sarracenus confitetur se credere in Dominum Iesum, et si operibus neget, et omnes uno ore fatentur esse Messiam: Nihil ergo aliud videntur quam Christiani haeretici, siquidem propter nimiam eius dignitatem non credunt eum passum. Denique putans Machometus, et ipsi sarraceni, Christianos ad tantam devenisse insaniam, ut credant Deum corporaliter secundum communem viam de Beata Virgine filium habuisse, non possunt patienter audire ipsum Dei filium esse. Hinc autem est quod dicitur in XI zora: "Dixerunt: Assumpsit Deus filium (Qur. 10, 68)". Quod contra in zora VI circa finem dicit: "Creator caelorum et terrae, quomodo erit sibi filius, et non fuit sibi amica? (Qur. 6, 101)" Nequaquam pervenerat ad eum illud Psalmistae in persona Messiae dicentis: "Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te (Ps 2, 7)". Neque illud Salomonis: "In nondum abyssi genita sum (Pv 2, 24)". Denique nec illud quod iam dixerat Augustinus: "Non quaesivit Christus in terra patrem, quia iam habebat desuper patrem. Utraque", inquit, "eius nativitas mirabilis est. Divina sine matre, humana sine patre (Aug. *Serm*. 190, 2, 2)". Ex praedictis satis manifeste patet, Messiam esse desiderium omnium gentium, etiam si non esset desiderium nisi Christianorum. Non est enim gens in mundo, maxime in retroactis temporibus, de qua non sint, vel fuerint, sive pauci, sive plurimi, Christiani. Et hoc est primum quod fuerat praemittendum.

(…)

Illi vero qui sectas errorum induxerunt, vel inducere visi sunt, via contraria processerunt. Patet in Machometo, qui sensibilium voluptatem promissis, ad quarum usum carnalis concupiscentia vehementer instigat, primo Arabes, qui omnibus hominibus, ut dicit Algazel, sunt bestiis propiores, deinde quam plurimos alios fraudulenter illexit. Praecepta quoque tradidit promissis conformia, verbo et exemplo, voluptati carnis habenas exponens, quibus carnales homines non solum prompti sunt oboedire, sed etiam a talibus umquam possunt minis, vel terroribus, vel suppliciis, aut hominum verecundia, quae multis est morte durior,

cohiberi. Per bestialium igitur hominum illectam talibus multitudinem, ceteros in suam legem per armorum violentiam coegit, et per voluptatum licentiam vehementer attraxit. Miracula quippe, testante Alcorano, nulla umquam ostendere potuit, quamvis eloquentiam Alcorani miraculum reputari voluerit; sed dixit, se in armorum potentia missum, quod miraculum etiam latronibus et tyrannis non deest. Nam, et si vicit aliquando, fuit et ipse in bello, quod vocant Gazuet hohot, vulneratus in ore amisitque unum dentem de prioribus, corruit quoque in foveam, fuit etiam valde turpiter victus, quamquam ante suis ex parte Dei contrarium promisisset. Constant igitur nobis, et constare possunt omnibus sensum habentibus, Messiae nostri atque suorum miracula per effectum. Constant per scripturam non solum clericorum, sed etiam laicorum, constant nihilominus per crebram famam ita fidelem atque sinceram, quod nullum in suis conditionibus invenitur habere defectum.

(…)

Vide quales sagittas Synagoga Satanae iacit contra Christum, quales etiam contra suos. Quod quidem quosdam incautos tanto periculosius sauciant, quanto videtur quod ab arcu veritatis sui impulsus originem trahant. Quicumque igitur habes zelum Dei, spiritumque ipsius, noli negligere, noli contemnere. Ut enim ait Seneca: "Inimicum quamvis humilem, docti est metuere[122]. Si vero tibi non vis timere doctis, time saltem indoctis, time simplicibus". Si enim, verbi causa, Machometus, qui solus fuit a principio, qui illitteratus omnino, qui pauperrimus, qui suis et extraneis odiosus, qui a nostris finibus tam remotus, qui in suis mendaciis tam apertus, in mundum, procurante diabolo, tantam inducere potuit corruptelam, quid putas diabolum posse facere per Iudaeos, qui sunt tam multi, qui omnes fere litterati, et ad fallendum doctissimi, qui propter percam vitam, et usuras, quas a Christianis accipiunt, tam ditati, qui, tum (…).

(…)

Secundo vero praemittendum est, quod Aethiopes, qui hebraice Kûšîm dicuntur, quos probat nigredo sua habitare super littora Magni Maris ad Austrum, sunt olim Beati Matthaei apostoli praedicatione ad fidem Christi conversi (…).

His quoque ad nectendum videtur quiddam, quod iam in actibus legitur Machometi in libro qui dicitur *Ciar*, ubi de persecutione quam in principio passus est agitur, quod cum de suis aliqui in Aethiopia transmigrassent, pervenerunt ad quamdam de regibus Alhabexa, id est Ae-

122 Publ. Syr. I 26

thiopiae, Naggexi nomine. Qui, cum esset Christianus, et episcopos et patriarchas regni sui, ut in praefato libro dicitur, congregasset, et quaesivisset a dictis discipulis Machometis quid de Christo dicerent aut sentirent. Responderunt se nihil aliud de ipso dicere, nisi quod eos propheta suus docuerat, et, videlicet, quod Iesus filius Maryam, erat servus Dei, nuntius eius, et Spiritus de ipso, et Verbum eius, quod reposuerat apud Maryam albetul, id est Mariam Virginem, quibus, et aliis quibusdam, praedictus rex, auditis, licet episcopis et patriarchis contradicentibus, processu quodam temporis, cum multis de regno suo factus est Sarracenus (*Sīrat* 208, 217–221, 223–224). Sicque patet, quod Aethiopes olim Christiani erant, et hoc modo illi qui ex eis sunt hodie Sarraceni, quia sensus et cogitatio humani cordis quantum ex se est, testante Domino, semper est ad malum, a fide Catholica sunt aversi. Plurima tamen ex eis regna nunc usque in fide Christi perdurant, portantes quidam ex ipsis signum crucis in fronte, quidam vero tres fissuras in facie: unam a summitate frontis usque ad summitatem nasi; duas a summitate utriusque temporis usque ad utramque maxillam, ut apparet in cucurbitibus et in arboribus, si fixe superficietenus fuerint, dum sunt novellae, Christi passionem, et Trinitatis fidem taliter profitendo. Hoc autem nullus inficiabitur, nisi qui Alexandriam vel Aegyptum, vel ceteras Aethiopum vicinas minime frequentavit. Porro an Alexandria, universaque Aegyptus, Palestina, et terra Promissionis, tota Carthago magna, de cuius ruinis Tunicium aedificatum est, et tota Africa; an omnia, inquam, haec Christianorum fuerint, probant non solum Christianorum scripta, sed et Sarracenorum, a quibus pro maiori parte obtenta sunt, quandoque fraudulenter, quandoque violenter, maxime tempore unius de sociis et successoribus Machometi, nomine Comar, Christianis illis tunc temporis haeretica vehementer pravitate corruptis; probat quoque hoc crebrissima fama, quam de die in diem renovant ecclesiae, necnon et monasteria, quae usque nunc possidentur et habentur a Christianis per Aegyptum, de quibus est unum etiam in monte Sina, quem Sarraceni geblactor vocant; probant et ecclesiae que in Tunicio et per totam Africam in Mezquitas redactae sunt, formam pristinam retinendo, necnon et illae quae ibidem dirutae adhuc in superliminaribus et in altaribus christianas ostendunt litteras et nomina episcoporum, qui ad Dei cultum eas tunc temporis consacrarunt. (…)

Editions and translations: Hernando 1983, with a Spanish translation; Lavajo 1988, 871–1027, with a Portuguese translation; March 1908; *Raimundi Martini Capistrum Iudaeorum* 1990–93.

Studies: Rotter 2009; Mossman 2007; Vones 2006; Puig 2006; Wiersma 2005; Roling 2005; Tolan 2004; Tolan 2002, xxii, 203, 233–44, 251, 254–55; Cohen 1999, 342–63; Ragacs 1998; Anawati 1994, 33–41, 48, 52–55; Burman 1994, 207–9; Kaeppeli / E. Panella 1993, 244–46; Chazan 1989, 115–36; 1989; Lavajo; Cortabarría 1987; 1986; Cortabarría 1985; Fumagalli 1985; Kedar 1984, 145; Cortabarría 1983a; Cortabarría 1983b; Cohen 1982, 129–69; Lavajo 1981; Kaeppeli 1980, 281–83; Cortabarría 1977; D'Alverny 1976; E. R. Daniel 1975, 11 and 72; N. Daniel 1960, 68–69, 73–74, 215–16 and passim; Monneret de Villard 1944, 36–38, 49, 55–56, 61[123]; Altaner 1924, 94–98.

123 Monneret de Villard considers John of Wales (Iohannes Guallensis) as the author of the *Quadruplex reprobatio*.

38
Thomas Aquinas, The Summa against Gentiles

Author: Thomas Aquinas (1224/25–1274)
Title: *Summa contra gentiles*
Date: 1258–64
Place: Paris and Orvieto (Italy)

The *Summa contra gentiles*, completed by Thomas Aquinas in 1264, has to be considered in the light of the philosophical and theological debate on the relationship between faith and reason in proving the truth of the Christian religion and of the missionary work of the Dominican order towards Jews, Muslims, and heretics. The Dominican tradition, in fact, records that the treatise was solicited from Thomas by Raymond of Penyafort, Master General of the Dominican order from 1238. In the sixth chapter of the first book of the *Summa contra gentiles*, entitled "That to adhere to arguments belonging to faith is not an act of lightness, although they are beyond reason," he demonstrates that there are truths that cannot be empirically proven, but that are also credible through faith. He cites as an example certain miracles, supernatural arguments through which the divine Wisdom reveals its secrets: miracles were used to persuade people to embrace Christianity, rather than the use of violence and the promise of delights, which were means of persuasion used by the authors of deviant religious beliefs. To illustrate this strategy, Thomas introduces the figure of Muḥammad, who, he said, seduced people by promising carnal pleasures and furnishing laws according to this principle, as people of the flesh agree immediately with it. He did not teach truth, but rather mixed basic truth with fable and false doctrine; and he did not show supernatural signs, but said that he was sent in the power of arms, and that no prophets nor oracles pronounced his coming. He gained the consent of wild people ignorant of divine matters, and did not encourage his followers to read the Old and the New Testament, so that he could not be accused of falsehood. Thomas concludes his analysis by stating that it is clear that the followers of Muḥammad believe lightly.

We find here a short synthesis of classical arguments against Muḥammad's prophetical status and the religion founded by him.

Thomas Aquinas, *Summa contra gentiles*, 1, 6 (in *Thomae Aquinatis Summae contra gentiles libri quatuor* 1974–96, vol. 1, 20–25):
Capitulum VI

Quod assentire his quae sunt fidei non est levitatis quamvis supra rationem sint

Huiusmodi autem veritati, cui ratio humana experimentum non praebet, fidem adhibentes non leviter credunt, quasi "indoctas fabulas secuti", ut II Petr. I (2 Pe 1, 16), dicitur.

Haec enim divinae "Sapientiae secreta (Iob 11, 6)" ipsa divina Sapientia, quae omnia plenissime novit, dignata est hominibus revelare: quae sui praesentiam, et doctrinae et inspirationis veritatem, convenientibus argumentis ostendit, dum ad confirmandum ea quae naturalem cognitionem excedunt, opera visibiliter ostendit quae totius naturae superant facultatem; videlicet in mirabili curatione languorum, mortuorum suscitatione, caelestium corporum mirabili immutatione; et, quod est mirabilius, humanarum mentium inspiratione, ut idiotae et simplices, dono Spiritus Sancti repleti, summam sapientiam et facundiam in instanti consequerentur.

Quibus inspectis, praedictae probationis efficacia, non armorum violentia, non voluptatum promissione, et, quod est mirabilissimum, inter persecutorum tyrannidem, innumerabilis turba non solum simplicium, sed sapientissimorum hominum, ad fidem Christianam convolavit, in qua omnem humanum intellectum excedentia praedicantur, voluptates carnis cohibentur et omnia quae in mundo sunt contemni docentur; quibus animos mortalium assentire et maximum miraculorum est, et manifestum divinae inspirationis opus, ut, contemptis visibilibus, sola invisibilia cupiantur.

Hoc autem non subito neque a casu, sed ex divina dispositione factum esse, manifestum est ex hoc quod hoc se facturum Deus multis ante prophetarum praedixit oraculis, quorum libri penes nos in veneratione habentur, utpote nostrae fidei testimonium adhibentes.

Huius quidem confirmationis modus tangitur Hebr. II: "Quae", scilicet humana salus, "cum initium accepisset enarrari per dominum, ab eis qui audierunt in nos confirmata est, contestante Deo signis et portentis et variis Spiritus Sancti distributionibus (Hebr 2, 3–4)".

Haec autem tam mirabilis mundi conversio ad fidem Christianam indicium certissimum est praeteritorum signorum: ut ea ulterius iterari

necesse non sit, cum in suo effectu appareant evidenter. Esset enim omnibus signis mirabilius si ad credendum tam ardua, et ad operandum tam difficilia, et ad sperandum tam alta, mundus absque mirabilibus signis inductus fuisset a simplicibus et ignobilibus hominibus. Quamvis non cesset Deus etiam nostris temporibus, ad confirmationem fidei, per sanctos suos miracula operari.

Hi vero qui sectas errorum introduxerunt processerunt via contraria: ut patet in Mahumeto, qui carnalium voluptatum promissis, ad quorum desiderium carnalis concupiscentia instigat, populus illexit. Praecepta etiam tradidit promissis conformia, voluptati carnali habenas relaxans, in quibus in promptu est a carnalibus hominibus oboediri. Documenta etiam veritatis non attulit nisi quae de facili a quolibet mediocriter sapiente naturali ingenio cognosci possint: quin potius vera quae docuit multis fabulis et falsissimis doctrinis immiscuit. Signa etiam non adhibuit supernaturaliter facta, quibus solis divinae inspirationi conveniens testimonium adhibetur, dum operatio visibilis quae non potest esse nisi divina, ostendit doctorem veritatis invisibiliter inspiratum: sed dixit se in armorum potentia missum, quae signa etiam latronibus et tyrannis non desunt. Ei etiam non aliqui sapientes, in rebus divinis et humanis exercitati, a principio crediderunt: sed homines bestiales in desertis morantes, omnis doctrinae divinae prorsus ignari, per quorum multitudinem alios armorum violentia in suam legem coegit. Nulla etiam divina oracula praecedentium prophetarum ei testimonium perhibent: quin potius quasi omnia Veteris et Novi Testamenti documenta fabulosa narratione depravat, ut patet eius legem inspicienti. Unde astuto consilio libros Veteris et Novi Testamenti suis sequacibus non reliquit legendos, ne per eos falsitatis argueretur. Et sic patet quod eius dictis fidem adhibentes leviter credunt.

Editions and translations[124]: *Divi Thomae Aquinatis (…) Summae contra gentiles libri quatuor* 1924; *Thomas Aquinas, Summa contra gentiles* 1924; *Saint Thomas Aquinas, On the Truth of the Catholic Faith* 1955–57; *Sancti Thomae Aquinatis (…) Summa contra gentiles* 1967; *Somma contro i gentili di San Tommaso d'Aquino* 1975; *Thomae Aquinatis Summae contra gentiles libri quattuor* 1974–96; *Saint Thomas d'Aquin, Somme contre les gentils* 1993.

Studies: Roling 2005; Seitschek 2006; Lutz-Bachmann 2004; Burrell 2004; Tolan 2002, 233, 242–46, 255–56, 265, 273, 277; Celada

124 Selection of the impressive number of editions and translations.

Luengo 1999, esp. 151 ff.; Kretzmann 1997; Kenny 1996; Elders 1995; Anawati 1994, 49–52; Burrell 1986; Kedar 1984, 146, 183–84, 187, 218; D'Alverny 1976; Gardet 1976; van Riet 1976; Gómez Negales 1976; Waltz 1976; E. R. Daniel 1975, 10, 72; Allard 1974; van Steenberghen 1966, 316–24; Southern 1962, 55, 73; N. Daniel 1960, 73, 75, 103, and passim; Motte 1938; Altaner 1924, 13, 17, 93–94.

39
Roger Bacon, Moral Philosophy

Author: Rogerius Baco (1219?-1292?)
Title: *Opus Maius, pars VII: Moralis Philosophia*
Date: 1266–68
Place: Paris, France

Roger Bacon discussed several principles of Islam in the *Moralis Philosophia*, the seventh part of his *Opus Maius*. In the first part of the section dealing with matters related to the afterlife, Roger introduces Avicenna's (Ibn Sīnā) view on the bodily pleasure in Paradise as preached by Muḥammad. While in his *Metaphysics* Avicenna stated that Muḥammad's words should be interpreted allegorically, Roger presents this statement as a reproach to the Prophet, and as a favorable attitude toward Jesus Christ (text 1). In the fourth part of the *Moralis Philosophia*, Roger deals with the world's religions (*sectae*), presenting Christianity as the true one. It is in this context (text 2), that Roger observes that all religions claim to be revealed, and that the Saracens believe Muḥammad received a revelation, but it is in reality a fiction he invented to gain adepts. On the other hand, Saracen philosophers vituperated their own law, with Avicenna being a prime example. Muḥammad also refuted his religion, when he wrote in the Qur'ān that Christ was the greatest among the prophets, recognizing in this way the superiority of Christianity over Islam. Moreover, as he wrote in his book, Muḥammad's life was rather despicable, devoted to abducting and raping beautiful women, a practice that causes civil discord. Roger Bacon goes on in his demonstration of the truth of Christian revelation by comparing the figures and deeds of Moses and Muḥammad to Christ: only the latter was announced by previous prophets, performed great miracles, and preached a perfect and unique law.

1 Rogerius Baco, *Moralis Philosophia*, pars 1 (in *Rogeri Baconis Opus Maius* 1897, 293):

Et dicit Avicenna in Moralibus (Avicenna, *Met.* 9, 7) quod Machometus solum locutus est de gloria corporis; sed nos scimus, ut ait,

quod maior est gloria animarum, quia non sumus asini reputantes tantum corporis delicias; et ideo suum legislatorem Avicenna comprehendit, et vult alium investigare qui non solum corporum promittit gloriam, sed magis animarum.

2 Rogerius Baco, *Moralis Philosophia*, pars 4 (in *Rogeri Baconis Opus Maius* 1897, 382; 385; 389; 392–96):

(…) Saraceni (…) non aestimant nisi delicias corporales nunc in hac vita. Nam Avicenna dicit in Radicibus Moralium (Avicenna, *Met.* 9, 7, 2) quod Machometus non dedit nisi gloriam corporum, non animarum, nisi in quantum anima condelectatur corpori.

(…)

Saraceni etiam credunt quod Machometus habuerit revelationem, et ipsemet fingit; alias non fuisset ei creditum. Et si non habuit Deum revelantem, daemones ei revelaverunt.

(…)

Et philosophi Saraceni suam legem vituperant et determinant quod cito deficiet. Nam Avicenna nono Metaphysicae suae redarguit Machometum propter hoc quod solum posuit delicias corporales et non spirituales.

(…)

Eodem modo contingit nos descendere ad sectam Saracenorum et legislatorem eorum. Ipse quidem Machometus in Alkoran, qui est liber legis suae, dicit Christum natum de virgine Maria sine commixtione hominis afflatu Spiritus Sancti, et dicit eum esse maiorem prophetam Dei. Unde praefert Christum Machometo, et ideo lex Christi praeferenda est. Cum ergo debet una lex esse in mundo, ut probatum est, tunc erit illa quae melior et dignior est; et haec est secta Christi. Item philosophi Saracenorum reprobant hanc sectam. Sed secta veritatis licet sit supra philosophiam, non tamen est contra eam, nec a philosophia reprobata, sed approbata; sicut de secta Christi in Mathematicis et in prima parte Moralis Philosophiae edocui. Similiter ostendunt quod destruetur haec secta, et tempus notatur suae destructionis. Sed secta salutis semper durabit usque ad vitam aeternam, quia ducit in eam; ergo non est secta Machometi. Item legislator fuit vilissimus in vita; nam pessimus adulter fuit, sicut in libro Alkoran scribitur. Omnem enim mulierem pulcram a viris eorum rapuit ipse per violentiam et violavit. Sed adulterium est contra omnem legem et sectam; quia hoc est quod inducit discordiam civium; et similiter falsos haeredes instituit, et ideo dissolvit iura rei publicae.

Caeterum si descendamus intimius magis ad has tres sectas, possumus uberius videre quae sit tenenda. Et pro radice istius considerationis, oportet ponere quod historiae omnium nationum concedendae sunt aequaliter, ubi occurrit forma disputandi. Nam si Christiani negent historias Saracenorum et Iudaeorum, illi negabunt eodem iure historias Christianorum. Sustineamus gratia disputationis historias istarum sectarum, ut videamus quae praevalere debeat in hac parte. Dicitur igitur in historia Evangelica quod inter natos mulierum non surrexit maior Iohanne Baptista; sed idem Iohannes dicit quod non est dignus solvere corrigiam calceamenti Iesu Christi; ergo nec Machometus nec Moyses, quia non est comparatio eorum ad Christum, nec legis ad legem. Item Alpharabius (Alfar. *D. S.* 5, 3) docet in libro de Scientiis modos probandi sectas, et duos prae aliis notabiles ponit. Unus est quod ille debet esse legislator perfectus cui perhibent testimonium prophetae praecedentes et subsequentes. Sed non perhibent testimonium prophetae praecedentes et subsequentes Moysi nec Machometo. Ergo Christus solus est legislator quem quaerimus. Quod autem prophetae priores perhibeant testimonium Christo hoc ipsemet testatur, dicens Lucae ultimo, "Sicut scriptum est in lege Moysis et Prophetis et Psalmis de me (Lc 24, 44)". Et Iohannis secundo, "Moyses enim scripsit de me (Io 5, 46)"; et per prophetiam Danielis manifestum est praetactam et per Isaiam qui dicit, "Ecce virgo concipiet et pariet filium (Is 7, 14)"; cui Machometus concordat cum dicit Christum esse filium Virginis; et per Iosephum, qui testatur quod omnia impleta sunt in Christo quae per prophetas dicta sunt de eo. Sed hoc non solum patet sic, sed per prophetas posteriores eo, qui sunt sancti innumerabiles, qui non solum dederunt testimonium Christo, sed testantur quod prophetae priores omnia locuti sunt de eo.

Istis autem sanctis prophetis posterioribus credendum est propter sex rationes. Nam prima et potissima ratio quare his credendum est est sanctitas perfecta. Quoniam Tullius in Topicis (Cic. *Top.* 73), ubi docet considerationes auctoritatis, digne attribuit eam primo et per se virtuti; quia homo bonus et sanctus non vult mentiri. Secunda conditio est sapientia ineffabilis qua sciverunt cavere ab omni errore. Nam non solum apparentia coram oculis cognoverunt sed absentia; et non solum corporalia sed spiritualia secundum conscientias hominum; et non solum praesentia sed praeterita et futura, pleni spiritu prophetico, sicut historiae Christianorum narrant infinities. Tertia conditio fuit potentia miraculorum inenarrabilis qua praediti sunt illi sancti. Sed Alpharabius (Alfar. *D. S.* 5, 3) dicit quod propter miracula credendum est. Hic enim

est alter modus probandi sectam, scilicet per miracula, quem ponit. Quarta conditio fuit in his sanctis quod usque ad mortem steterunt pro sua doctrina, quod non fecissent, nisi scivissent summam veritatem esse in ea. Quinta conditio est quia existentes in diversis partibus mundi eandem sententiam protulerunt, nullo ab alio recipiente doctrinam. Ergo oportuit quod per inspirationem Dei loquerentur, et ideo sine errore. Sexta conditio est quia fuerunt idiotae et laici, ut Petrus et alii, et pauperes, et viles homines et abiecti: et tamen praevaluit eorum sententia contra imperatores et philosophos et pontifices eorum.

Manifestum est igitur per haec quod isti sunt digni ut eis credatur. Sed isti dicunt prophetas priores dare testimonium Christo: ergo hoc est verum. Et praeterea ipsimet dant testimonia infinita Christo: immo tota vita eorum, non solum doctrina, fuit confirmatio legis Christianae. Cum ergo Prophetae priores et posteriores innumerabiles dederunt testimonium Christo, ita etiam quod Moyses et Machometus dederunt ei testimonium, et non sic habent Moyses et Machometus, ut planum est ex historiis Iudaeorum et Saracenorum; oportet ergo quod Christus sit legislator perfectus. Hoc idem probatur per secundum modum Alpharabii (Alfar. *D. S.* 5, 3) de probando sectas, qui est penes miracula. Nam etsi Moyses fecit grandia secundum veritatem, et Machometus secundum fraudes et apparentias, quae etiam gratia disputationis concedantur, tamen non habent comparationem ad miracula Christi.

Nam concedentes eorum miracula omnia et historias omnes, inveniemus in historia evangelica Iohannis ultimo capitulo; "Sunt autem haec et multa alia quae fecit Iesus, quae si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere [posse] eos, qui scribendi sunt, libros (Io 21, 25)"; propter multitudinem et magnitudinem miraculorum: quod non potest haberi de historiis Moysi et Machometi. Item dicit, "'Ut autem sciatis quod Filius hominis habet potestatem dimittendi peccata', ait paralytico, 'Tibi dico, surge' (Mt 9, 6; Mc 2, 10; Lc 5, 24)". Sed dimittere peccatum et curare animam est infinitum miraculum, et maius quam infinita miracula facere corporalia. Et huic annexum est maximum argumentum pro Christo. Nam nullus potest dimittere peccatum nisi fuerit Deus: ergo ipse fuit Deus. Item historiae omnes confitentur ipsum esse Deum, et istae historiae illatae sunt per sanctos quorum est sextupla conditio praedicta, qui non potuerunt mentiri. Igitur oportet quod hoc sit verum. Et prophetae priores fatentur ipsum esse Deum. Unde Isaias, "Vocabitur Emanuel, id est, Nobiscum Deus (Is 7, 14)". Et David, "Sedes tua Deus in saeculum saeculi (Ps 44, 7)". Et

alibi infinities, secundum quod sancti posteriores qui errare non possunt prophetias exponunt.

Cum igitur sit Deus, quod non esse verum de Machometo nec de Moyse, etiam Iudaei et Saraceni testantur, manifestum est quod ipse est perfectus legislator et solus, ut nulla sit comparatio Moysi et Machometi nec alterius ad ipsum. Et adhuc patet istud item per collationem legum. Nam omnis sanctitas et vitae perfectio traditur in lege Christiana, et nulla immunditia peccati conceditur. Sed apud Machometum multa peccata conceduntur, ut planum est in Alkoran, et nulla vitae perfectio observatur, quoniam deliciis luxuriae propter multitudinem uxorum absorbentur. Similiter Iudaei supra omnia aspirabant ad generationem. Nam sub maledictione legis continebatur sterilis, nec est virginitas ab eis laudata, nec paupertas voluntaria, nec obligatio hominis ad voluntatem alterius, quae tria sunt maxima perfectio. Nam nullus potest dubitare quin virginitas est res mundissima et sacratissima, et paupertas voluntaria est res ab omnibus philosophis approbata, secundum quod satis patet superius ex tertia parte Moralis Philosophiae. Sed maximum quidem et arduissimum est subiicere se voluntati alterius omnino; ut quilibet novit. Et ideo cum haec docentur in lege Christi, et non in lege Machometi nec in Moysi, manifestum est Christi legem omnino praevalere. Item certificatio de Deo, et de vita futura beatorum et malorum, habetur per legem Christi, ut de beata Trinitate et resurrectione et aliis. Sed haec non habentur per legem Moysi, nec per Machometum, ut planum est.

Ergo lex Christi praeferri debet. Sed talis est divulganda per mundum, ut ostensum est prius. Ergo oportet ut haec sit lex Christiana.

Editions and translations: *Rogeri Baconis Opus Maius* 1897–1900; *The* Opus Maius *of Roger Bacon, A Translation*; *Rogeri Baconis Moralis Philosophia* 1953.

Studies: Tolan 2007; Roling 2005; Power 2005; Tolan 2002, 214, 225–29, 241, 245, 277; Reeves 2000, 91; Senac 2000, 99; North 1999; Hackett 1997; Anawati 1994, 48–49; Hackett 1987; Alessio 1985; Kedar 1984, 177–80, 183, 192, 197–98; D'Alverny 1976; E. R. Daniel 1975, 55–75; von den Brincken 1973, passim; N. Daniel 1960, 37, 51, 61, 95, 216, 291; Massa 1955; Monneret de Villard 1944, 48, 61, 63; Sbaralea 1936, 61–74; Altaner 1924, 94; Little 1914.

40
Vincent of Beauvais, The Mirror of History

Author: Vincentius Bellovacensis (ca. 1190–1264?)
Title: *Speculum Historiale*
Date: before 1256–59
Place: Paris, Royaumont, France

The Dominican Vincent, Prior of Beauvais, then preacher in Paris and *lector* at the royal abbey of Royaumont founded by Louis IX, wrote the most formidable and popular encyclopedia of the late Middle Ages, the *Speculum Maius* (The Great Mirror). It consists of three books: *Speculum naturale* (The Mirror of Nature), *Speculum doctrinale* (The Mirror of Doctrine), *Speculum historiale* (The Mirror of History); to which was added a *Speculum Morale* (The Mirror of Morality) in the fourteenth century. In the *Speculum Historiale*, Vincent told the history of the world from the creation up to the times of Louis IX. In book 23, dealing with the reign of Heraclius, he devotes chapters 39–67 to the life of Muḥammad and his law, relying on different sources, each distinct and cited (text 1). In fact, the first chapter (39) consists of the account by Hugh of Fleury in his *Historia ecclesiastica* (see no. 11), the second (40) of a legendary biography from an unidentified *Libellus de Machometi fallaciis* disseminated *in partibus transmarinis* (the Middle East) with the three tricks of the tamed bull, the trained dove, and the hidden vessels.[125]. From chapters 41 to 67, Vincent includes long excerpts from the *Epistola Saraceni et Rescriptum Christiani* in the translation made by Peter of Toledo and Peter of Poitiers, recalling that it was commissioned by Peter the Venerable when he went to Spain in the year of the Christian conquest of Coria (see no. 16). Thus, chapter 41 deals with the origins and youth of Muḥammad until his wedding to Khadīja, and his gaining of wealth and prestige (see *Rescriptum Christiani* 19); chapter 42 is a report of his military deeds presented as robberies (see *Resc. Chr.* 19–20); chapter 43 explains Muḥammad's cruelty (see *Resc. Chr.* 21–23); chapter 44 his wives and love affairs (see *Resc. Chr.* 24–25); chapter 45 ex-

125 See Introduction.

plains why he was not a prophet (see *Resc. Chr.* 26–30); chapter 46 tells the miracles of the wolf, the bull, and the poisoned lamb (see *Resc. Chr.* 31); chapter 47 deals with the death of Muḥammad (see *Resc. Chr.* 32–34), chapter 48 its aftermath (see *Resc. Chr.* 33). Then, chapter 49 explains why his law was not divine (see *Resc. Chr.* 34–37); chapters 51–55 present the making of the Qur'ān by the monk Sergius, the Jews, and Muḥammad's successors; chapter 56 criticizes the ignorance of his followers. Chapter 57 describes the inscription on the throne of God (see *Resc. Chr.* 48–49); chapter 58 deals with the fasting rituals, while chapter 59 with circumcision (see *Resc. Chr.* 48–51); chapter 60 presents the origin of the cult of the Ka'ba (see *Resc. Chr.* 54–55); chapter 61 contests the holyness of the site (see *Resc. Chr.* 56); chapter 62 describes the violent nature of Muḥammad's law (see *Resc. Chr.* 57–60) and chapter 63 its refutation (see *Resc. Chr.* 66–68); chapter 64 deals with the prayers (see *Resc. Chr.* 12–15). Chapters 65–67 conclude the excursus with the description of Paradise and Hell according to Muḥammad (see *Resc. Chr.* 16–20). Transcribed below are only those passages that refer to biographical aspects. In book 25, from chapter 118 some excerpts from the *Dialogi contra Iudeos* by Petrus Alfonsi (see no. 10) are found. At chapters 142–145, corresponding to the *Titulus V* of the *Dialogi*, Hugh once again reveals his interest in Muḥammad's life (text 2).

1 Vincentius Bellovacensis, *Speculum Historiale*, *Liber* 23, *capp.* 39–48; 50–51; 60 (in *Bibliotheca Mundi seu Speculi Maioris Vincentii Burgundi (…)Tomus Quartus, qui Speculum Historiale inscribitur* 1624[126], 912–16; 916–17; 919–20):

De haeresi Heraclii et principatu ac lege Machometi
Cap. 39

Hugo ubi supra– Per idem tempus Syrus Alexandrinus episcopus, et Sergius Constantinopoleus patriarcha Monothelitarum haeresim praedicabant, qui scilicet unam tantum in Christo naturam esse putabant, a quibus depravatus Heraclius Augustus, post tantas victorias aberravit a catholica fide, unde divino iudicio Agareni, qui et Saraceni dicuntur, Haumaro duce eius imperium graviter caeperunt lacerare. Nam Haumarus Damascum et regionem Phaenicis et Hierusalem totamque Syriam occuopavit et Antiochiam comprehendit: promotus est etiam

126 This edition will be thereafter indicated by the *siglum* D.

Mauchias a praefato tyranno praetor et Admirans totius regionis quae est ab Aegypto usque ad Euphratem.

Hac praeterea tempestate Saraceni, qui et Turci dicuntur, Machomet Pseudopropheta eis ducatum praebente, a suis sedibus exierunt, et imperium Heraclii graviter devastare caeperunt.

Porro iste Machomet Saracenorum et Arabum Princeps, et Pseudopropheta fuit de genere Ismael filii Abrahae. Qui cum in primaeva aetate sua esset mercator, pergebat frequenter cum camelis suis apud Aegyptum, et Palestinam cum Iudeis et Christianis, a quibus tam novum, quam vetus didicit testamentum. Sed et Magus perfectissimus effectus est. Et cum hac illacque discurreret, contigit ut Corozaniam ingrederetur provinciam, cuius provinciae domina Eadiga nominabatur, quae cum diversas species quas secum Machomet attulerat miraretur, caepit ei praefata mulier familiarius adhaerere. Quam Machomet incantationum suarum praestrictam fantasmate caepit astu paulatim in errorem inducere, dicens ei quod ipse esset Messias, quem esse venturum adhuc Iudaei expectant. Suffragabantur verbis eius tam incantationum praestigia, quam calliditatis eius ingenia copiosa: qua opinione non solum potens mulier est decepta, sed et omnes Iudaei, ad quos fama eius pertingere poterat, ad eum cum Saracenis catervatim confluebant attoniti tanta novitate rei. Quibus caepit novas leges fingere, et eis tradere, adhibens etiam ipsis legibus testimonia de utroque testamento. Quas leges Ismahelitae suas appellant, eumque suum legislatorem esse fatentur.

Praefata quoque mulier videns hominem Iudaeorum et Saracenorum pariter contubernio vallatum existimaba[n]t in illo divinam latere maiestatem. Et cum esset vidua assumpsit eum[127] sibi maritum. Sicque Machomet totius provinciae illius obtinuit principatum. Deinde vero Arabes ei adhaerentes regnum Persidis caeperunt infestare, ac demum orientalis imperii fines usque Alexandriam super Heraclium invadere. Post haec vero Machomet caepit cadere frequenter epileptica passione. Quod Eadiga cernens valde tristabatur, quod nupsisset impurissimo homini, et epileptico. Quam ille placare desiderans talibus sermonibus mulcebat eam dicens: "quia Gabrielem Archangelum loquentem mecum contemplor, et non ferens splendorem vultus eius, utpote carnalis homo, deficio et cado"[128]. Credidit ergo mulier, et omnes Arabes, et Ismahelitae, quod ex ore Archangeli Gabrielis illas susciperet leges,

127 eum] est D
128 I have marked here and thereafter the direct speeches.

quas suis discipulis dabat, eo quod Gabriel Archangelus saepe a Deo mittatur hominibus sanct‹i›s.

De quibsdam libellis, in quibus agitur de ipsius fallaciis
Cap. 40

Author– Fertur autem esse libellus in partibus transmarinis de Machometi fallaciis in quo legitur quod ipse volens sibi conciliare animos populi Arabum dixerat se esse Prophetam ad eorum salutem divinitus missum, ut videlicet legem Iudaeis et Christianis quae nimirum rigida nimis ac severa esset, mitiorum praeceptorum promulgatione temperaret.

Et ut eiusdem missioni ad instar Moysi prodigia quaedam viderentur testari, populum assignata die convocavit ad certum locum, quasi legem divinitus missam in signis et prodigiis accepturum. Tunc eo sermocinante ad populum columba, quae in vicino erat ad hoc ipsum fallaciter edocta, super humerum eius advolans stetit, et in eius aure iuxta morem solitum grana inibi reposita comedens, quasi verba legis ei suggerere simulavit.

Taurus quoque similiter ad hoc ipsum consuetudine quadam edoctus ut de manu eius pabulum acciperet, ad vocem eius coram populo venit, et quasi legis novae mandata caelitus missa, quae ipse cornibus eius alligaverat detulit.

Sed et picerias lacte ac melle plenas, quas ipse in certis locis terrae latenter infoderat, quasi per divinam revelationem ibidem effodi fecit, et populo velut in signum abundantiae futurae, quam per eiusdem legis observantiam idem populus mereri iuberetur, ostendit.

Sicque quasi miraculis et magnalibus divinis congratulantes, et acclamantes seduxit atque ad legem suam quasi divinam recipiendam[129] pertinaciter animavit. Porro de libro Legis ipsius, qui Alchoranus dicitur, qualiter confictus sit et quam dilaceratus atque confusus dicetur paulo inferius.

Hic enim pauca libet inserere de libello disputationis cuiusdam Saraceni, et cuiusdam Christiani de Arabia super lege Saracenorum et fide Christianorum inter se. Qui ambo probati Philosophi et in secta sua perfecti Emithilmomini Regis Saracenorum erant familiares ac noti, sibique invicem amici charissimi. Hunc autem librum fecit dominus Petrus Abbas Cluniacensis de Arabico in Latinum transferri a magistro Petro Toletano, iuvante Petro monacho scriptore, cum esset idem

129 recipiendam] tecipienda D

Abbas in Hispaniis constitutus cum Imperatore Adefonso[130], eo anno quo idem Imperator Choriam civitatem caepit, et inde Saracenos fugavit.

De origine et vita ipsius
Cap. 41

Homo igitur iste videlicet Machomet pupillus fuit in sinu patrui sui Abdamenef, qui cognominatur Abdemutalla. In cuius tuitione pater ipsius moriens eum commendaverat, eratque tutor, et curator illius. Ipse vero praeterea cultor fuit Idolorum quae vocantur Ellechet Aleze in Mecha cum omni domo, et generatione sua, sicuti in sua scriptura testificatur, dicens ita dictum sibi fuisse: "Nonne tu fuisti pupillus, et collectus es? Et in errorem, et iustificatus es? Et pauper, et ditatus es? (Qur. 93, 6–8)" Ita ergo vixit usquequo pervenit ad servitium camelorum Adigae filiae Huleit, cuius factus fuerat mercenarius. Et proficiscebatur cum camelis in Syriam, et in alia loca, donec duxit eam uxorem, interveniente causa quam tu scis.

Postquam vero se divitem factum eiusdem mulieris opibus vidit, conatus est super gentem et patriam suam regnum arripere, sed dum hoc ad effectum, prout cupiebat non posset perducere, praesertim cum paucos adhuc fautores haberet, et arte et ingenio magno usus est, ut qui Rex esse non poterat, prophetam se Dei simularet esse, et nuncium. Hoc displicuit omni parentelae et generationi eius quae vocabatur Chorais.

Cumque hoc modo prophetae sibi nomen usurpasset, ingressus est ad homines, qui tanto facilius qualibet astutiae machinatione decipi poterant, quanto longius ab omni sapientia et usu civilitatis, totiusque humanae prudentiae honestate, per agros et villulas sequestrati, quid Dei nuncius, vel propheta esset, aut in quo cognosci deberet, denique, quid inter veritatem et mendacium, inter fatuitatem distaret, et sapientiam, discernere nesciebant. Ad hos decipiendos cuiusdam astrologi cuius postea nomen et causam dicemus, opere et consilio non mediocriter confortatus, homines ad se pestiferos, et viarum insidiatores, fugitivos quoque et homicidas sibi aggregavit, quos etiam ad devia silvarum, ad cacumina montium, et ad proxima fontibus loca, circunquaque mittebat, insidiari scilicet negociatoribus, et iter agentibus ad interficiendum tam camelos quam caetera quae ducebant, vel quae negociationis vel necessitatis causa portabant.

130 Adefonso] Adefenso D

De furtis et latrociniis eius
Cap. 42

De ipso etiam scimus, quod primo tempore prophetiae suae cum de civitate veniret ad Mecham, et inveniret hominem camelum habentem, eundem illi camelum abstulit, et cum iam quinquaginta trium annorum esset, tali beneficio praedicationis suae primordia dedicavit. Habuit autem ibi quadraginta de suis, qui affuerunt custodientes eum ab illis de Mecha, quos valde infestos habebat, eo quod ipsi omnes artes eius, et maleficia nossent. Oderant quippe illum nimis quia cum latro et pestifer esset prophetam Dei se esse stultis hominibus mentiebatur.

Abiit autem in civitatem quandam destructam, quam et maiori parte Iudaei pauperes inhabitant, in quam cum ingrederetur, volens ostendere iustitiae suae regulam, et prophetiae modum, pupillis cuiusdam carpentarii filiis domum abstulit, et in eam Meskidam, fecit. Deinde misit in prima sua expeditione Hanzetam filum Abdimelech cum equitatu triginta virorum, ad silvas regionis Mehemer rapere camelos Chorais quando revertebantur de Syria. Cumque illi occurreret Hebagel filius Gyssen, in trecentis viris de Mecha dispersis, ubique cum eo erant, nullum certamen ausus committere, fugit.

Post haec in secunda expeditione misit Hugaida Alarachi filii Amichallabi sicut tu novisti in 60 militibus, ut esset duplex humerus primo caetui, nec facile ab aliquo terreri possent ad loca proxima Alfagati. Cui occurrit Ebezein cum suis militibus. Inter quos tanta extitit effusio sanguinis quantam ipse novisti. Ego autem nullum ibi ab Angelis adiutum esse audivi, cum dicatur in Alchorano, quod Angelus Gabriel in similitudine equitantis super albam equam habens vestimenta virida comitatus fuerit filios Israel, cum eos persequeretur Pharao in quadringentis curribus.

Sed veniamus ad tertiam expeditionem in qua cum missus esset Zaid filius Ebibacad, similiter non longe ab Algafati in viginti viris, et non invenisset camelos, iam enim altera die transierant, spe sua et desiderio frustratus, inanis et vacuus rediit.

Licet autem tres istae expeditiones sufficere possint ad convincenda, falsitatem tui Prophetae, non tamen alias ipsius quas per se voluit facere improbitates tacebimus illam scilicet primum commemorantes, qua egressus est ad capiendos camelos Chorais quando venit ad locum qui dicitur Guedem, ubi cum convenisset Umbrem filium Guhselmuhit, et non praevaleret adversus eum, rediit vacuus. Iterum exiit per semetipsum donec veniret Iambo, quaerendo iterum camelos Chorais, qui

erant apud Sem, et quibus insidiabatur in redeundo, et quamvis tunc pro eis acriter dimicaret, tandem confusus abscessit.

Adverte si huiusmodi expeditiones ad Dei prophetam debeant pertinere, in quibus nihil aliud quam fraus et violentia et humani sanguinis effusio et quicquid prorsus latrones, et viarum insidiatores faciunt agebatur. Fueruntque expeditiones ipsius vigintisex, praeter insidiarum assultus, qui fiebant nocte ac die, quarum novem ipsimet fecit, reliquas sociis imperavit.

De crudelitate ipsius
Cap. 43

Faciebat etiam quod peius est, ut si qui ei in istis suis maleficiis contradicerent, vel in aliquo eum reprehenderent statim eos ubicumque sibi contingeret, aut per se, aut per suos, dormientes sive vigilantes proditorie iugularet, sicuti senem illum Iudaeum dormientem securum in lecto suo ideo iugulari fecit, quia se ab illo vituperatum, dicebat.

Quis unquam non dico prophetam, sed qui vel in modico qualemcumque Dei notitiam haberet, talia fecisse auditus est? An non poterat aliter de Iudaeo illo suas iniurias vindicare, nisi dormientem confoderet, quod non solum apud Deum, sed et apud omnem creaturam ipso auditu super omnia mala horribile est. Certe quod de brutis animalibus ipsa humani cordi naturalis affectio fieri detestatur, adeo ut pupillos avium in nido repertos nullatenus occidere pro lege teneat, iste de hominibus faciebat. Unde igitur hoc illi nisi ex diaboli parte, qui proditor et homicida primus ab initio extitit inesse poterat, quod et humano et divino iudicio omnes impietates ex‹s›uperat. Ubi est quod dicebas eum in sua scriptura dixisse: "Missus sum ad homines cum pace et misericordia"?

Haec et his similia, quae si per singula dicerentur, possent fatigare legentem tu vide si prophetae Dei opera sunt. Nam illam ridiculosam ipsius expeditionem superfluum puto retexere in qua cum ei praesciso labro dentium etiam inferiorum medius excussus fuisset. Insuper et a Gutheba filio Cumennae dextrum cum humero brachium pene illi sustulerat, nisi a Thala filio Humecalla, qui ibi digitum perdidit, defensus evaderet, cui tamen digitum quod satis prophetam decuisset non restituit, ostendens quam alienus sit ab illo qui sicut evangelium narrat, etiam inimico auriculam abscisam reddidit. Iste enim nec amico qui se pro illo morti obicerat in aliquo subvenire potuit.

Et ubi erant Angeli qui olim cum prophetis semper fuisse leguntur, eosque a persecutoribus defendisse, sicut Heliam ab Achab, Danielem et

socius eius a Nabuchodonosor, multosque alios quos enumerare longum est. Ego autem mirari non sufficio, quo pacto tibi persuasum sit Dei esse nuncium prophetam hominem, cuius ut breviter eius facinorosam vitam demonstrem, nulla fuit alia operatio vel meditatio, quam homines interficere, aliena[131] diripere, incestus et adulteria perpetrare.

De impudicitia eius et flagitiis
Cap. 44

Qui tale dedecus in scriptura prophetiae suae sibi facere non erubuit, ut diceret datum suis renibus a Deo quadraginta viros in coitum potentissimos fortitudine libidinis adaequare; ubi quoque inter caetera rebus odoriferis et mulieribus se delectari dicit. Sed ut etiam de his aliquid nominatim dicamus, nonne ipse cum adamasset Tamech filiam Gaysi uxorem Raidi, et non posset eam habere, Deum illum in Alchorano introduxit loquentem ita: "Cui dedit Deus, ego illi faciam virum tuum retineri super te, tu aut timebis Deum, et celabis quod facturus est, et si times hominem, magis Deum (Qur. 33, 37)". Iterum ad seipsum loqui Deum faciens, cum, inquit "Compleverit Zaidi vir eius votum suum in eo, tunc eam dabimus tibi (Ibid.)". Nihil est enim prophetae difficile, in eo quod Deus instituit.

Quid vero turpius dici potest quam quod se in sua uxore quae vocabatur Ayssa, ipse fecisse dicitur? Haec enim cum pulchra esset et libidini dedita diligebatur a Zhaphagam filio Almuhathan Ethsulemi, qui et consuetudinarium cum ea stuprum gerebat ipso Machomet sciente et consentiente. Cumque multi inde loquerentur, et testificarentur maximeque Musatha, et Hazen, ad ultimum vero Hali filius Abitalib, princeps et nobilis inter suos, inde eum liberius argueret, copiam mulierum esse dicens, nec decere tantum hominem a muliercula dehonestari, dignamque esse repudio confirmaret; respondit nullam sibi adeo charam vel dilectam, utpote quam virginem acceperat, et adhuc iuvencula videbatur, non se inde curare nec propter hoc mulierem sibi habilem dimissuram, unde usque hodie odium est in Arabia inter generationem Ayssae et generationem Hali. Postmodum vero dicit in Alchorano mulierem illam innocentem esse, et sibi hoc divinitus revelatum (Qur. 24, 11–25).

Fuerunt autem uxores eius quindecim ingenuae, et duae ancillae, quarum una fuit Humetilinae, cuius nomen Iud filia Abinnei, ipsa est seducta mater infantium de qua dixit Machomet quod auferret ab ea

131 aliena] alla D

zelum quando discessit ab eo ad matrem suam fugiens uxorem Gaiere, quam postea revocavit dans ei vestes et ornamenta et duas armillas. Ipsa vero accepit haec de possessione huius saeculi et futuri. Alia fuit Zameb filia Gaysi, Zaidi, cui ipse misit portionem carnis, et ipsa respuit, unde et ipse indignatus est in ea, propter illam quoque in alias uxores iratus proposuit se ad nullam earum ingressurum per unum mensem, ingressus tamen vicesimonono die. Alia quoque Zaphia Iudaea Alabastria filia Hai, filii Aptab, quam docuit gloriari super alias uxores suas quae improperabant ei iudaismum et ut diceret eis: "Ego cuius pater est Aaron, patruus Moyses, maritus Machomet".

O quam longe est ab ista impura et turbulenta doctrina, christianae disciplinae pia et sancta religio, si una sola uxor a Dei amore impedit hominem, quam qui tantas habebat officium prophetae congrue adimplere poterat? Officium namque prophetae non aliud est quam ieiunare, orare et praedicare, et his similia bona opera facere, quibus miror si homo tantis flagitiis deditus unquam potuit vacare.

De hoc falso propheta dictus est
Cap. 45

Quod si quis obiciat multos male vixisse, sed tamen bene docuisse, qualiter etiam vester propheta docuerat videamus; propheta est ignota praedicens, sive de praeteritis, sive de futuris.

Scimus autem quod olim quando prophetae fuerunt non statim quicunque hoc nomen usurpasset auctoritatem habebat, sed longa et diuturna vitae sanctitate signis quoque et miraculis a principibus et populis Dei primitus comprobatus, huius nominis gloriam obtinebat: Si dixeris eum multa praeterita enarrasse, veluti de Adam, de Noe, de Abraham, de Moyse et Christo, utinam sicut apud nos erant ipse ea veraciter praedicaret, et non per multa mendacia delirans, totam pene scripturae sanctae veritatis subverteret. Quantum ergo ad praeterita iam de ordine prophetarum cecidit, qui tot mendaciis veritatem corrupit sane si aliquas fabulas forsitan ad suum libitum composuit, quae nunquam auditae sunt, nullatenus ei credendum est, quia hoc a quolibet facile potest fieri, et ipse iam in aliis mendax probatus est.

De futuris vero quod nihil dixerit, nec teipsum ignorare puto, maxime cum in tota scriptura eius nihil tale inveniatur, unde et quantum ad futura a prophetali gratia exclusus, iam nec signis nec miraculis nec prophetia, nec vita inter prophetas esse merebitur: nam illud totum quod de Paradiso quasi praedixisse videtur, ad nihil aliud nos cogit, nisi

ut dicamus eum ita mentiri de futuris, sicut probatus est mentitus fuisse de praeteritis.

De signis vero et miraculis quod non sint illi data a Deo, ipse sibi testis est dicens, ita sibi dictum a Deo, "Nisi sciremus eos tibi non credituros, sicut nec aliis crediderunt, daremus tibi signa et prodigia (Cfr. Qur. 17, 59)".

Iterum forsitan dices, quia nisi esset propheta nunquam ad talem potentiam pervenisset, maxime cum socii eius pauci essent numero, quando pugnavit contra Regem Persarum, qui erat fortissimus atque potentissimus, et obtinuit triumphum. Quamvis vero semper illi qui Dei cultores sunt hostes suos superent, tamen inveniuntur etiam in scriptura sacra pauci Idolatrae multos Israelitas fugasse. Sed et illi qui semper vincunt, non propter sua merita semper vincunt, sed quia illi contra quos dimicant, tali paena digni sunt. Nihil enim mirum est Persarum gentem Idolatram et spurcissimam a Machomet victam esse, non quia ipse melior illis erat, sed quoniam ipsi hoc promeruerant, ut a sibi consimili diabolo punirentur.

Illud denique quod sibi dicit Deum dixisse, "Nisi sciremus eos tibi non credituros", et cetera, ad Arabes quid pertinebat, qui nec prophetam viderant, et ideo nec signa prophetica contempsisse unquam potuerunt. Cuius autem impudentiae est dicere illos signis eius non credituros, qui non sine signis tantum, sed et sine aliquo alicuius boni iudicio, quod nec pecora facere debuissent, pessimae vitae homini crediderunt.

De fabulis ab eo confictis
Cap. 46

Quia ergo illum tam philosophicis rationibus quam divinis auctoritatibus sua etiam confessione ab omni prophetali gratia extraneum esse probavimus, restat ut quales sint fabulae in quibus contra id quod supra dixerat, signa se fecisse asserit, videamus.

Dicitur itaque ibi quod aliquando audiens ululantem lupum, sociis ait, se ex voce eius intelligere, quia lupus ille inter alios maior et princeps omnium esset. O signum propheticum, nonne similiter potuit dicere quod lupus eum in illa voce prophetam esse signaret? Quis enim inde illum posset arguere cum quid inter se lupi dicant, homines nesciant, certe fabulam hanc multo urbanius, si quid intelligeret componere potuisset. Sicut et de quodam alio lupo ibi refertur, quod cum allocutus fuisset Vehebem filium Heum statim sic factus est Saracenus, ubi si leonem pro lupo ille fabularum compositor posuisset, multo elegantior

fabula extitisset. Sed non immerito fabulis suis praecipue lupos intexuit, qui more lupi rabidus semper et cruentus incessit.

Qui etia‹m› bovem Zozai domino suo locutum fuisse dixit, et quod super ubera Humemabet mulieris manum suam posuerit. Item quod ipse praeceperit arbori, et statim adoravit eum. Quod tamen Saraceni ipsi falsum esse testantur.

Iterum dicit quod cu‹m› Zameth Iudaea uxor Zehenin filii Muslim Iudaei, in ove assa venenum sibi apposuisset, scapula ovis locuta sit ei, dicens: "Noli me comedere quia veneno confecta sum" et ipse noluit comedere. Comedit autem inde Elbetem filius Mazum et mortuus est. Vellem scire utrum ipse solus, an omnes qui cum eo aderant, vocem illius scapulae audierint: si enim ille solus audivit, quare socium suum inde comedere permisit, si vero omnes audierunt, mirum est quomodo ille comedere ausus fuit, nisi forte de suo propheta sperans, quod etiam mortuum resuscitare potuerit.

Iterum narratur ibi quod aliquando miserit manum suam in cavernam unde exierunt aquae de quibus ipse bibit, et socii eius, et pecora eius. Quod magis de Machomet filio Azari narrari solet, cum de utroque apud Saracenos incertum et frivolum habeatur.

Ipse quoque ista omnium mendacissima esse testatur cum in maiori scriptura sua dicat, signa sibi a Deo non esse data. Et cum iterum loquitur dicens: "Non sum missus nisi virtute gladii, et qui non susceperit meam prophetiam occidatur, aut reddat tributum pro infidelitate sua et dimittatur". Unde vero apertius aut manifestius ipso teste falsa esse illa omnia comprobantur, quam ex suis iterum dictis quibus in Alcorano sic loquitur: "Quicquid inveneritis scriptum per me conferte illud cum Alchorano et si ei non concordaverit, scitote quia innocens sum ab illa scriptura, et non est mea". Ergo secundum istam regulam signa illa omnia respuenda sunt, quae nullatenus in Alchoran inveniuntur.

De morte ipsius
Cap. 47

Iam illud tam ridiculum nobis, quam lamentabile suis est, quod cum praecepisset eis, ut mortuum se non sepelirent, eo quod tertia die assumendus esset in caelum ipsique praeceptum observantes magnis hoc desideriis expectarent, et iam a secunda feria in qua mortuus fuerat usque ad vesperam quartae feriae longa expectatione fatigati, nihil aliud in eo quam faetoris magnitudinem supercrescere cernerent, tandem sicut retulit Humbram nudum eum proiecerunt. Gumebram tamen filius Hebazam dixit, quod lotus et tribus vestibus indutus, sepultusque sit per

manus Hai filii Abitalib, et Alfadi filii Alahabet filii Abdemutalla patrui sui.

Fertur enim quod per septem dies morbo pleuretico aegrotaverit, et amiserit sensum, septimo vero die convaluerit. Iratus est Hai filius Abitalib, eo quod perdiderat sensum, et dixit hoc ei, at ille iussit nullum amplius remanere secum in domo nisi Alahabet filium Abdemutalla. Alia vero die septima mortuus est, et intumuit venter eius, et retro curvatus est minimus digitus eius.

Et fuit obitus eius secunda feria 12 die mensis Rabeg primi anno 63 vitae ipsius postquam aegrotare caepit 14 die. Vita ergo eius 63 annis extitit, quorum in prophetia 23 expendit, decem in Mecha, 13 in civitate. Haec sunt, quae fecit Machomet a principio usque ad finem.

De instabilitate sectatorum eius
Cap. 48

Mortuo vero Machomet, omnes ab eo decepti reversi sunt statim, unusquisque ad suam, quam ante tenuerant sectam, sive Idolatriam, sive quamlibet aliam, praeter paucos suae cognationis, qui expectabant se fore successores in regno.

Eo tempore fuit Ebuber filius Amichahaft vir prudens et callidus, qui non multo post regnum adeptus est, quod vehementer displicuit Hai filio Abitalib, quousque Rex adeo illum obsequiis, et blandiciis delinivit, ut etiam regnum ei post se delegaret. Illos qui aversi fuerunt a secta Machomet omni ingenio ad eum revocans iterum eos stultitiae mancipavit, quidam enim timore, quidam spe honoris et facultatum, alii alterius cuiuslibet lucri causa omnes tamen simulatorie non ex animo redierunt. (…)

Quod lex eius non sit divina
Cap. 49

Sed iterum si forte dixeris non debuisse me reprehendere ipsum illum si se aliquando vindicavit, cum hoc inveniatur fecisse Iosue, et caeteri multi Prophetae, scias aliud esse, quod fit praecipiente Deo, aliud quod homo praesumit, Deus enim hoc illis praecipiebat, de cuius praecepto quodcunque sit, quandocunque sit, non licet homini iudicare. Ergo, inquis, nec Machomet de his reprehendi, siquidem et illi Deus talia praecepit; unde tamen probas, quod Deus illi praecepit? Deus enim ille, si Deus fuit, in aliquo se Deum esse ostendere debuit, secundum ea vero quae superius ostendimus, nec signis nec miraculis hoc ostendit.

Nos igitur eum Deum fuisse non credimus, nam si Deus esset, numquam sine mira‹cu›lis legem daret. Quod enim de Deo credimus, tam in novo, quam in veteri testamento signis, et miraculis confirmatum est, nec alium unquam pro Deo habebimus, nisi illum unum, et verum, qui quotiens legem dare voluit, signis hanc divinis, et mirabilibus confirmavit, Propheta vero tuus, quis fuerit, vel unde venerit nescio, cum dicatur mihi a Domino meo Iesu Christo, quod in Ioanne Baptista finis sit omnium Prophetarum. Illud quoqu[a]e prudentiae tuae nullo pacto convenire arbitror, quod invitare me voluisti, ut scilicet dimitterem sacrosancta et spiritualia Domini nostri Christi praecepta, ex quibus ipse mihi non illam sordidissimam, quam descripsisti paradisum tuam sed aeternam Angelorum vitam in caelestibus promittit.

Nec accedendum est ad impurissimos, et pecuales ritus non a Deo, quod absit, immo a spiritu fornicationis, et castrimargiae miserrimis et carnalis petulantiae servis inf[a]elicissimis persuasos, "Quorum" sicut de similibus Paulus Apostolus dicit "Deus venter est gloria in confusione ipsorum (Phil 3, 19)", qui non nisi terrena caduca ventri, et libidini congruentia sapiunt, nec sapere possunt, excaecavit enim eos spiritus immunditiae, qui aeternam putredinem, et vermes immortales haereditabunt, quia porcorum more semper in stercore, et faetore libidinis volutantur.

Ego enim mirari non sufficio quomodo persuaderi potuit, non dico alicui sapienti, sed illi, qui per somnium aliquid humani cordis se habere putaret istum fuisse Prophetam, cum eius et vita et doctrina ita contraria sint, non solum divinae religioni, verum etiam humanae honestati, ut ipsa quoque bruta animalia pene hoc intelligere possint.

Sed ut iterum aliquid mitius dicamus, quis unquam sanctorum et divinorum nunciorum, quos a Deo esse missos cognovimus, in terrore gladii se missum asseruit? Quis ita facinorose vixit, quis denique tot spurcitias docuit, aut quis ita ventri et libidini genus humanum prostituit?

Qualiter per fallaciam fuit data
Cap. 50

Iterum tamen ad praecepta eius diligentius inspicienda revertamur, quae ego nescio ad quam legem pertinere videantur. Duas enim a Deo accepimus leges unam gratiae, alteram iustitiae: lex gratiae a Christo data est, Lex iustitiae a Moyse. Lex gratiae talia iubet: "Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, et caetera huiusmodi (Mt 5, 44)". Lex iustitiae: "Oculum pro oculo, dentem pro dente, usturam pro

ustura, percussuram pro percussura (Ex 21, 23–24)", et caetera, quae ad talionem pertinent reddi imperat. Harum duarum nullam socii tui esse manifestum est. Antequam enim ipse emergeret, una a Christo, altera a Moyse data est.

Cum enim istae duae tantummodo leges hominibus datae sint, quarum altera divina, altera humana magis esse videtur: ista tertia lex a socio tuo inventa, quid erit nisi diabolica? Diabolo enim inspirante maxime hanc, subito nescio unde emersisse cognoscimus, quae nec humana, nec divina esse probatur, sed inter utrumque prodigiosa facit, nunc hoc nunc illud videri volens et se nunc illam nunc istam esse confingens, nullum alium nisi diabolum, qui se inter Deum, et homines semper medium facere nisus est, imitatur.

Sed forsitan dices, inde probari hanc legem esse divinam, quia cum Machomet idiota et sine litteris esset nullatenus eam scribere, vel annunciare hominibus, nisi divina virtute potuisset maxime cum ipse dicat quia nec homines nec daemones talem scripturam facere possent. Et iterum: "Si hanc legem fecissemus descendere super montem, inclinaret se mons ipse et adoraret eam prae timore Dei", et alia multa frivola et nihil rationis habentia, quae tu aperta et manifesta signa prophetiae socii esse dicis, quibus probetur esse vera. O signa et miracula in istis ait Machomet? O signa comparanda mari rubro diviso, et soli ad imperium Iosue stanti, et Christi praecepto moribus imperanti, immo vere magna tam veritatis, quam virtutis inopia; cui ibi haec sola argumenta, immo deliramenta omni ratione et virtute vacua dereliquit.

Qualiter Alchorani liber connexus sit
Cap. 51

Sergius monachus cum in monasterio graviter peccasset, et propter hoc excommunicatus et expulsus fuisset, venit ad regionem Cuhennae, et inde usque ad Mecham descendens ubi erant duo populi, unus cultor Idolorum, et alter Iudaicus invenit ibi Machomet, qui colebat Idola, volensque aliquid facere unde monachis illis qui eum expulerant placeret, et reconciliari mereretur – erant enim haeretici Nestoriani, qui dicunt Mariam non peperisse Deum, sed hominem tantum – omni studio et conamine persuadebat ei, ut ab idolis recederet, et Christianus Nestorianus esset. Quod cum effectui mandasset, discipulus eius factus est Machomet, et ille se propter hoc Nestorium nuncupavit. Et ita factum est, ut ab ipso monacho aliqua de veteri et novo testamento edoctus, ipse in Alchorano suo fabulose ac mendose intexeret. Haec ille persensit, ut in Alchorano suo poneret dictum a Deo, quod monachi, et

presbyteri Christiani famili‹ari›ores ei esse deberent, quia non superbiunt.

Cum vero cognovissent Iudaei, quod multi et etiam Machomet ipse ad qualemcumque quasi umbram Christianitatis illum Monachum sequerentur, et pene illud quod postea factum est per Machomet per istum Nestorianum iam consumatum esset: prosilierunt tres Iudaei, et timentes ne in veram Christianitatem quandoque Machomet incideret, accesserunt ad eum, et malitiosa caliditate socios, vel discipulos eius se esse in hac secta, eique omnia quae turpiora vel Alchorano sunt scribere persuadentes usque ad finem eius cum eo superfuerunt.

Post mortem vero Machomet cum, sicut diximus, unusquisque redisset ad sectam suam, et successisset in regno Ebuber, Hai quoque filius Abitalib, licet nobilior eo sub ipso maneret, praedicti Iudaei volentes iterum turbare omnia persuadebant Hai dicentes: "Quare cum sis fortis et nobilis non te in prophetam elevas, sicut fecit socius tuus Machomet, qui erat Christianus Nestorianus, et erimus tecum sicut fuimus cum illo adiuvantes te in omnibus".

Ille autem utpote iuvenis, et totius bonae doctrinae expers, facile acquievit, iam enim quasi ad hoc praedoctus fuerat, siquidem aliquando cum puer esset et vagabundus ut illius aetatis est, quadam die per aliqua devia incederet: Nestorii illius pseudomonachi latibulum unde ab eo Machomet furtim responsa dabantur, offendit. At ille cum se deprehensum videret puerum tam minis quam blandimentis induxit, ut hoc nulli hominum proderet. Itaque iam pene ad hoc incidendum declinaverat Hai.

Sed Rex Ebuber hoc comperto ad se venire mandavit, ad quem cum venisset, tantis blanditiis ac promissionibus delinivit, ut ab huiusmodi incepto omnino desisteret, seque illi subditum in omnibus exhiberet, Iudaei tamen non cessaverunt facere quod potuerunt. Nam accepto libro ab ipso Hai, quem reliquerat ei Machomet quicquid sibi visum est, aut addiderunt aut detraxerunt aut mutaverunt. Ex quibus illud est unum "dicunt Iudaei: Christiani nihil sunt, dicunt Christiani, sed Iudaei stulti sunt". Item inter alia multa, et fabulosa illud capitulum ubi est fabula de formica, et aliud in quo est fabula de ape et aliud de aranea narratur.

(…)

De peregrinatione ad domum Mecha
Cap. 60

Quid est autem quod me inter alia legis vestrae optima, etiam Alahagh, hoc est peregrinandum in domum Dei illicitam quae est in Mecha exhortatus es, ad prohiciendos quoque lapillos, et ad involutionem linteoli circa renes? Miror enim quod ita mecum loqueris, ac si nunc me primo nosse inciperes, nunquid ego aut caecus, aut surdus nuper effectus sum, aut forsitan mutatus in puerum, cui sic illudere possis, ut modo primum discere incipiam inanes et fatuas superstitiones, quae nec rationem nec honestatem in aliquo habere probantur: quasi vero nesciam quid sit, et unde processerit, vel qualiter ad vos ritus ipsius errorque stultissimus inter alia mala devolutus sit.

Nonne haec et illa praeclara socii tui Idolorum destructione diligentia, ut cum a caeterorum cultu suos discipulos inhiberet, istud tamen in honore Veneris fieri Mecham suam permitteret. Quod quale sit, vel a quibus caepit, quem tu te ignorare simulas audi:

Duarum quarundam Indiae gentium, quae vocantur Zochia, et Albarahuma antiqua consuetudo fuit, nudos et decalvatos magnisque ululatibus personantes simulacra daemonum circumire, angulos quoque osculari, et proicere lapides in acervum, qui quasi pro honore diis extruebatur. Inde enim est, quod in libro Salomonis dicitur: "Qui proicit lapidem in acervum Mercurii (Pv 26, 8)". Faciebant autem hoc bis in anno, Sole scilicet, existente in primo gradu Arietis, et rursum cum esset in primo gradu Librae, hoc est in initio Veris, et Autumni.

Haec ergo consuetudo cum ab Indis ad Arabes descendisset, eamque suo tempore apud Mecha in honore Veneris Machomet celebrari repperisset, sic illam manere praecepit, cum tamen caetera idolatriae praestigia removisset. Illud vero soli Veneri in illa celebratione dicitur exhiberi solitum, ut lapilli retro, idest sub genitalibus membris proici[i]erentur, eo quod Venus illis maxime partibus dominetur. Unde adhuc ita fit in domo Dei, quam tu vocas illicitam, idest ubi nihil licet nisi quod sacrum est. Verumtamen cum hoc olim a nudis ex toto hominibus semper fieri soleret, non tulit hoc humana verecundia, instituerunt aliqui, ut proiectores lapidum, parvo saltem linteolo renes obtegerent, ne omnino denudati homines canum impudentiam imitarentur.

Hanc ergo insaniam merito creditur Machomet, salvam et incolumem, cum reliqua daemonum culturas cessare praeciperet dimisisse, ne Dominam suam Venerem in qua se esse potentissimum ipse iactabat, penitus sine honore relinqueret. Pro quo beneficio talem illi gratiam Venus rependit, ut ad eum totam huius honoris gloriam referri, utpote

ad singularem amicum aequanimiter sustineret: dum vos modo non Veneri, sed ipsi Prophetae eius hoc obsequium impendatis (…).

2 Vincentius Bellovacensis, *Speculum Historiale*, *Liber* 25, *capp.* 118; 142–45 (in *Bibliotheca Mundi seu Speculi Maioris Vincentii Burgundi (…) Tomus Quartus, qui Speculum Historiale inscribitur* 1624, 1043; 1053–55):

De conversione Petri Alphonsi quondam Iudaei, et editione libelli sui
Cap. 118

Eo tempore Petrus Alphonsus quondam Iudaeus, et Moyses appellatus, iudaismum reliquit, et ad fidem Christi conuersus libellum elegantem satis edidit, in quo contra Iudaeos, et contra Saracenos egregie disputauit, sed in primis modum suae conuersionis exposuit (…).

(…)

Descriptio vitae Machometi
Cap. 142

Quamvis, inquam, orationis tuae contextus plurimum decoris habebat et dulcedinis apud eos, qui summum bonum putant esse in deliciis, de me tamen id sperare te mirum est, ut ad hoc persuadendum institeris, in quo me nullatenus falli posse credideris. Certum est enim mihi nec incompertum quis Machomet fuerit, quomodo callida simulatione prophetam se confinxerit, et ad machinandum quis eius consiliarius extiterit.

Hic etenim videlicet Machomet utroque orbatus parente, sub tutela avunculi sui Panephi annos agebat pueritiae. Idolorum tunc temporis cultui cum uniuersa gente Arabum inserviens, quemadmodum in Alcorano suo testatur, Deum sibi dixisse referens: "Orphanus fuisti, et te in errore suscepi, teque direxi, pauperem et locupletaui (Qur. 93, 6–8)". Post aliquantulum vero spacium annorum mercenarius apud quandam nobilissimam viduam nomine Chadigiam, ita in brevi dominae suae animum obtinuit, ut iure coniugii rebus omnibus rerumque pariter dominatu potiretur. Cuius opibus, de pauperrimo ditissimus effectus, in tantam mentis superbiam prorupit, ut regnum Arabum sibi sperandum polliceretur, nisi suos timeret contribules, quia videlicet pro Rege eum non tenerent, cum sibi et aequales fuissent et maiores. Viam tamen excogitans, qua id posset efficere voluit se Prophetam confingere. Ea videlicet facetia fretus eloquentiae, quam apud diuersas nationes, dum negociationi desudaret, ingenii susceperat levitate. Caeterum tunc temporis maior pars Arabum milites erant et agricolae, ipsique fere et

omnes idolatrae praeter quosdam, qui secundum Samaritanos legem Moysi tenebant cum haereticis aliis Christianis, qui Nestoriani erant et Iacobitae. Iacobitae namque sunt haeretici a quodam Iacobo dicti, circuncisionem praedicantes, Christumque non Deum sed hominem tantummodo iustum de Spiritu Sancto conceptum, ac de virgine natum, non tamen crucifixum neque mortuum credentes.

Fuit etiam illo tempore in regione Antiochiae quidam Archidiaconus amicus Machomet et Iacobita. Vnde ad concilium vocatus est et damnatus, cuius damnationis pudore contritus, de regione aufugit, et ad Machomet devenit. Huius ergo consilio Machomet usus fuit, et quod cogitabat, sed per se adimplere non poterat, ad effectum perduxit. Fuerunt quoque ex illis Arabiae quos diximus haereticis duo Iudaei, Abdias, et Cabalahbar dicti, qui et ipsi Machometo se adhibuerunt, et ad complendam eius stultitiam auxilium praebuerunt. Et hi tres Machometi legem quisque secundum haeresim suam contemperaverunt, eique talia ex parte Dei dicere monstraverunt, quae et haereti<ci> Iudaei, et haeretici Christiani, qui erant in Arabia vera esse crediderunt, qui vero sponte credere noluerunt; vi tamen et gladii timore crediderunt.

Quod non fuit verus propheta sed falsus
Cap. 143

Et eius quidem nec aliam prophetiam nec ulla miracula scimus; sicut Moysen, et Iosue, Samuelem, et Heliseum multa fecisse miracula legimus, sed "nonne", inquis, "Prophetam eum animal brutum, videlicet bos, nuncupauit? Nonne luna per utramque manicam ingressa, de sinu progrediens reintegrata, prophetam eum mirificum designauit? Nunquid ad hoc innotescendum manu illius demulsa ovis affluente mammilla haustum omni populo praebuit lactis?" Mirum etiam fuit, quod ficum arborem, ut ad se venire vocavit, et arbor quidem ad eum venit, ipseque de fructu comedit, sed et brachium ouis, quod inuenenatum in scutella sibi appositum fuit, cum eo locutum est et dixit: "Non me comedas, quia inuenenatus sum". Cur ergo nulla probabilitate demonstratum esse prophetam hunc dixeris, quem tantis denotatum miraculis frequenter audieris? At, inquam, ista sunt friuola, nec secundum omnium vestrorum iudicium fide digna, maxime cum ipse Machomet in Alcorano suo nihil tale retulerit, sed potius quicquid in Alcorano de illo scriptum non fuerat, omnino verum credi prohibuit. De omnibus inquit prophetis multi multa mentiti sunt. Quod ne etiam de me contingat, illud solum de me verum teneatur, quod Alcorani huius auctoritate probatur. Qui etiam cur miracula non faceret ostendere volens,

loquentem ad se Dominum introducit dicens: "Ideo te facere miracula non permitto, ne te sicut aliis prophetis in miraculis contradicatur, timeo (Qur 5, 70)". Ipso igitur teste nullum signum monstratur fecisse. Porro iudicia veri Prophetae sunt probitas vitae, exhibitio miraculorum, veritas dictorum, vitae bonitas. In Machometo violentia fuit, qua se prophetam Dei praedicari faciebat, furto et rapacitate gaudens, igneque libidinis adeo feruens, vt etiam alienum thorum adulterio faedare tanquam Domino iubente non erubesceret, sicut legitur de Zanab uxore Seth, Dominus ait tibi, Seth, uxorem tibi dimittere praecipit. Quam dimissam ipse continuo sibi copulavit. Cuius etiam prophetia quam nulla sit evidentius Iasae uxoris eius turpitudo patefecit, cum eam in adulterio multorum testimonium deprehensam, non esse deprehensam – eo quod nollet eam dimittere – falso Gabrielis nuncio confirmavit. De cuius vitii potentia, scilicet libidinis Deum laudasse legitur; eo quod in eo quadragies super humanum modum habundaret. Sibi quoque congratulans eo quod suavis odor speciositasque mulierum, Deo dante, plurimum eum oblectaret. De bellis autem quae, Domino iubente, ac victoriam promittente se commisisse fatebatur. Dentes econtra sibi in bello faciesque collisa, multa quoque caedes suorum fuga veritatem testantur. Quia si Angelus Dei, ut dicunt, eum custodiret, minime acciderent ei sicut de Helya et Helyseo legimus, quos ab inimicis suis semper eripuit Angelus Domini: Si etiam propheta verus esset praelia commissurus, mala sibi eventura praesciret.

Disputatio contra legem ipsius
Cap. 144

(…) Quod autem semel in anno dicis eos ad domum Dei, quae est in Mecha propter recognitionem ire, ibique orare quam dicunt fuisse Adae et Abrahae, non hoc ex auctoritate aliqua sumunt, sed quasi commentum aliquod fingunt. Antequam enim legem predicasset Machometus, idolis plena erat illa domus. Et ego quidem nunc aperte monstrabo qualis illa domus extiterit, et quod ibi secretum fuerit, et cur illuc Machometus iret et quae in lege inveniuntur iussit facere. Duo filii Loth Amon et Moab hanc domum honorabant, ibique duo idola colebant, unum scilicet ex albo lapide nomine Mercurium, alterum ex nigro Chamos appellatum, et illud quidem ex nigro lapide in honore Saturni, alterum ex albo in honore Martis aedificatum, bis in anno ad haec adoranda cultores scilicet eorum ascendebant. Ad Martem quidem quando Sol primum gradum intrat Arietis, quoniam Aries honor est Martis. In cuius discessione prout mos erat lapides iaciebantur. Ad Saturnum vero

quando Sol primum gradum Librae intrat, quia Libra honor Saturni erat. Sicque nudi tonsisque capitibus thurificant. Arabes quoque cum Amon et Moab idola haec adorabant, quae vsque hodie gentes in India celebrant. Machometus autem post longum tempus veniens, pristinam consuetudinem auferre nequivit, sed quasi quodammodo more mutato inconsutilibus tegumentis coopertos domum circuire permisit. Sed ne videretur praecipere idolis sacrificare simulachrum Saturni construxit in pariete in angulo domus, et ne facies appareret, dorsum tantum eius erat positum exterius. Alterum vero scilicet Martis idolum quod erat undique sculptum, subtus terram misit, et lapidem supraposuit. Hominibus autem qui ad adorandum ibi conveniunt lapides istos osculari praecepit, et humiliatis, tonsisque capitibus inter crura lapides retroiactare, qui etiam humiliantes dorsa denudabant, quod est signum legis pristinae, et ad effugandum daemones se dicunt hoc modo lapides iacere. Et ego quidem in libris eorum scriptum vidi, quia Domar quidem ex decem sociis Machometi more solito lapides deosculans sic exorsus est: "Vobis", inquit, "lapidibus dico, quod nec adiuuare nec nocere potestis scio, sed quia hoc fecit Machometus morem exequor illius". Iam nunc ad incaeptum redeamus.

Adhuc de eodem, et de fallacia eiusdem
Cap. 145

(…) Quia Dei aversarios Machometus praedari, captiuare iussit et interficere, donec credere vellent, aut censum persolvere, non ex Dei operibus, vel praeceptis hoc habet, sed hoc cupiditate praecepit, ut inimicos suos destrueret. Hoc autem fieri non debet, immo siquis aliquem velit convertere, non per violentiam, sed diligenter ac dulciter hoc debet facere, sicut ipse Machometus in suo testatur Alcorano sub persona Domini dicens sibi ipsi scilicet Machometo: "Si Dominus Deus tuus vellet, totius saeculi gentium uniuersitas crederet, cur ergo cogis eos credere, cum nullus credat nisi Dei voluntate? (Qur. 10, 99–100)" (…) Cur ergo praedari et captivare ac cogere gentes ad credendum iussit, et haec omnia semitas Dei esse asserit? Denique cur me tu credere iubes legem quae secum dissidet? Et nobis quidem absolute est omnis caro ad vescendum, in una tantum scilicet porci carne discordamus a ritu eorum. Hoc autem fecit Machometus, ut in eo a lege sua nos Christiani differremus.

Quod itaque de uxoribus dixisti licitum quatuor accipere, ac repudiata qualibet aliam ducere, hoc nulla praecipitur ratione. Neque enim nisi causa filios generandi praeceptum est uxorem accipere, quod

autem empticias, et captivas quaslibet possunt habere, hoc quidem est adulterium, quia multotiens emit pater stupratam a filio, et econtra filius, vel frater a patre corruptam, vel a fratre. Sed hoc ideo statuit Machometus, quia faeminas valde diligebat, ac pernimium luxuriosus erat. Et sicut ipsemet professus est, vis luxuriae 40 hominum in eo manebat; maxime quoque quia et Arabes valde luxuriosi erant, eorum voluntati satisfecit ut crederent[132]. (…) Homines autem tempore Machometi sine scriptura, sine lege, totiusque boni praeter militiam et aratrum inscii, luxuriam appetentes, gulaeque dediti, secundum voluntatem suam poterant ab eo suaderi. Si enim aliter faceret non eos ad legem suam impelleret. At vero post mortem illius omnes discedere voluerunt a lege ipsius. Ipse namque dixerat corpus suum tertia die deferendum esse ad coelum. Vt autem illum mendacem cognoverunt, et cadaver faetere viderunt, inhumato corpore maxima pars eorum discesserunt. Alius vero quidam ex illius 10 sociis Habitarii filius post mortem ipsius regnum est adeptus, qui blande praedicavit, et callide gentes ad credendum admonuit, eosque non bene Machometi sermonem intelligere dixit. "Machometus", inquit, "non ait, quod ante sepulturam illius videntibus hominibus ab Angelis in coelum deferretur. Vnde quia non statim eum sepelierunt, idcirco faetere incepit, vt statim sepeliretur". Hac igitur causa gentem in errorem pristino parumper detinuit. Quomodo igitur huic mendaci crederem me hortaris, cum in omnibus eum fallacem inveneris? Omnipotentis Dei deprecor pietatem, ut me ab errore illius eruat, et Christi quam coepi legem implere perficiat. Amen.

Editions and translations: *Bibliotheca Mundi seu Speculi Maioris Vincentii Burgundi(…) Tomus Quartus, qui Speculum Historiale inscribitur* 1624.

Studies: Rotter 2009; Di Cesare 2008; Albrecht 2007; González Muñoz 2007; Puig 2006; Platti 2005; Paulmier-Foucart 2004; Tarayre 2003; Tolan 2002, 154, 275; Albrecht 2000; Luchitskaja 2000; Van Acker 1998–99, 36 and passim; Lusignan / Paulmier-Foucart 1997; Albrecht 1995; D'Ancona 1994, 58–60, 82, 89, 116; Lieberknecht 1994; Kaeppeli / Panella 1993, 435–58; Tolan 1993, 123–26; Paulmier-Foucart 1991; Tolan 1989; Voorbij 1986; D'Alverny 1976; Rytko 1962; Southern 1962, 78; N. Daniel 1960, 22, 31, 54, and passim; Altaner 1924, 27, 123, 125, 129–30, 135, 199.

132 crederent] crederem D

41
Benedict of Alignan, The Treatise of Faith against Various Heresies

Author: Benedictus de Alignano (d. 1268)
Title: *Tractatus fidei contra diversos errores super Titulum de summa Trinitate et fide catholica in Decretales*
Date: 1260–63
Place: Middle East

Benedict of Alignan, bishop of Marseille from 1229 to 1267, spent three years (1260–63) in the Holy Land, where he wrote a commentary on the first chapter of the constitutions of the fourth Lateran council, the "Treatise of Faith against diverse errors on the title 'On the Trinity and the Catholic Faith' in the Decretals." It is in fact a treatise on the Trinity and a refutation of the diverse perverted doctrines of his times, relying on William of Auvergne's *De fide et legibus contra gentiles* (see no. 34). Among the diverse heresies, we also find that of Muḥammad, which is summarized as the promise of a sensual paradise where eternity will be spent in gluttony and lust. Benedict describes details of the presumed Islamic paradise and refutes them, concluding that Muḥammad's delirious doctrine is not worthy of discussion but rather eradication by fire and sword. He clarifies that this Muḥammad is not the same as al-Battānī, who was a *philosophus*, a wise man, but rather the disciple of the Nestorian monk Sergius who mixed good precepts with evil ones in order to be recognized as a prophet. This short biography of Muḥammad is also taken from William of Auvergne's *De fide et legibus contra gentiles* (see no. 34).

Benedictus de Alignano, *Tractatus fidei contra diversos errores* (in Cerulli 1949, 412–16):

Quantum ridiculosus et abhominabilis error Machometi

Et contra Machometum qui non nisi carnalia et illa etiam spurcissima promisit servitoribus suis, ut epulas, ebrietates, commessationes, mulieres, preciositates vestium et lectorum et amenitates umbraculorum et huiusmodi lasciva et in hiis angelos sibi ministros; quae voces videntur

esse pecudum, non hominum. Quis enim non rideat sanctos angelos suam commutare felicitatem in coquinariam et pincernariam vel postribulariam servitutem? Item secundum hunc errorem quid erit Paradisus nisi taberna indefesse ingurgitationis et postribulum perpetue turpitudinis?

(…)

Ideo qualem vilem Paradisum promisit Machometus cum eum vite presenti equavit et quantum homines vilificans dum non aliam felicitatem eis promisit quantum cuius etiam cum brutis animalibus possent esse consortes

Qualiter nititur probare errorem suum auctoritate novi et Veteris Testamenti et qualiter respondent

Nititur tamen errorem suum probare auctoritate Novi et Veteris testamenti dicentes quod Dominus promisit Iudeis terram fluentem lacte et melle. Sed hoc non potest intelligi de materiali Terra Promissionis, quod illa non manat lacte et melle. Unde Christus promisit eternam refectionem. Lucas, XII, dicit: Ut edatis et bibatis super mensam meam in regno Patris mei (Lc 22, 30). Christus enim post resurrectionem de favo mellis comedit, Lucas, ultimus, F. (Cfr. Lc 24, 42–43) ut per hoc insinuetur quod post resurrectionem homines reficientur melle. Respondent quod ideo comedit ut probaretur eius resurrectio vera. Mensam etiam suam vocat Christus spiritualem refectionem beatorum, hoc est: divinam fruitionem.

Qualiter predictis erroneis opponendum

Utrum huius epulae quas promisit Machometus nutrient corpora. Si non, ad quid ergo utiles? Si nutriant, erunt ergo nocivitatis; ne corpora deficiant si eis non subveniatur, pernutriuntur, et ita erunt corpora defectibilia et mortalia. Item, aut erunt ibi fames et sitis, aut non. Si non, ergo nec delicie cibi nec potus. Ubi enim nec fames nec sitis est, impossibile est <habere> delectationem in cibo et potu, cum delectatio non sit nisi quies desiderii et impletio vacuitatis ipsius. Si vero fames et sitis sunt ibi, magna pars presentis miserie est ibi; et illa incomparabiliter maior quam hic sit: cum delicie ciborum et potuum ibi maiores sint incomparabiliter quantum hic sint. Item, aut ex illo usu tantarum mulierum erit generatio aut non. Si erit, ergo et magna miseria parientium et nutrientium. Et quia mors ibi locum non habet, crescet ibi populus infinitus. Si vita autem est in regione Paradisi illius, cum sit corporalis, et ita oportebit exire magnam partem populi illius de Paradiso; quia im-

possibile est, quotcumque regionum finitas quantocumque sint, homines capere infinitos. Si vero non sit ibi generatio, ergo vis generativa non deserviet fructui, sed fede voluptati. Sed, absque ulla comparatione, melior est proles quam voluptas illius commixtionis. Privatur ergo vis generativa ibi eo quod habet optimum. Et ita status ille est incomparabiliter minus bonus minuusque perfectus quam sit in vita ista. Ita aut amabuntur ibi voluptates et delicie, aut non. Si non, ergo non erunt voluptates sive delicie. Impossibile enim est aliqui delectari in eo quod non amat. Si vero amabuntur, omnis enim creature via debet esse non solum ad cognoscendum Dominum, sed etiam ad diligendum ipsum. Sicut enim in unaquaque creatura relucet divinitas, ita et in eius suavitate Dei bonitas. Et ideo culpabiliter amabitur creatura Creatore relicto. Et ideo sic tota vita illa erit delectatio, sic tota pernicies et propter hoc tota miseria et tota mors spiritualis. Et amores harum deliciarum erunt servitutes et carceres et vincula infidelium animarum.

Ratione ostenditur quod beatitudo quam promisit suis servitoribus Machometus est magna miseria.

(…)

Deliramenta ipsius Machometi qui more insanientium et more etiam pecudum locutus est non sunt disputatione digna, sed potius igne ac gladio extirpanda. Illud autem sciendum quod iste Machometus non est ille philosophus qui dictus est tuba regni. Absit enim ut tantus philosophus ita bestialiter loquetur. Sed iste dictus est Maomet et Basphumo et Uervasch qui habuit Sergium monachum discipulum Nestorii heretici sibi doctorem, qui vocabat Gabrielem archangelum, abscondens eum non audens revelare quibusque hominibus deceptis et tradebat ab homine didicisse. Ab hoc heretico inductus est Machometus in heresim Nestorii negans esse in Christo divinam et humanam naturam. Iste seduxit homines multiplices quosdam; qui predicans unum verum ac solum dominum esse excitavit. Et sodomiticam spurcitiam interdixit, et quedam alia inhonesta prohibuit et quadam honesta statuit. In lege sua multa vera inseruit ut falsa propter vera et mala propter bona recipiantur; propter quod multi secuti sunt eum credentes ipsum verum esse prophetam. Alios traxit terrore gladii, alios muneribus, alios promissionibus quas fecit eis de Paradiso ubi haberent multitudinem uxorum et cetera de quibus dictum est iam supra. Sed attende quod nec philosophia nec scriptura aliqua autentica nec miracula nec alia certitudo perhibent testimonium Machometo. Et ideo non est ei credendum, quod Dominus non misit prophetam suum sine aliqua certitudine precedenti. Ipse et dixit quod non habebat potestatem faciendi miracula.

Editions and translations: Cerulli 1949, 412–16 (transcripted from Rome, Biblioteca Alessandrina, ms. 141, fols. 353r-354v).

Studies: Jensen 1996; Cocci 1997; Kedar 1984, 189, 172, 175; D'Alatri 1976; Amargier 1972; N. Daniel 1960, 113; Monneret de Villard 1944, 66–68; Grabmann 1941; Altaner 1936; Golubovich 1906–27, vol. 2, 249–53.

42
Martinus Polonus, Chronicle of the Supreme Pontiffs and Emperors, and on the Seven Ages of the World

Author: Martinus Polonus / Oppaviensis (d. after 1278)
Title: *Chronica summorum pontificum imperatorumque ac de septem aetatibus mundi* (recension Cc Weiland; class III von den Brincken)
Date: 1277
Place: Rome? Viterbo?

Martinus Polonus (also known as Martin of Troppau), was a Dominican friar who served as pontifical *poenitentiarius* and *cappellanus* from Alexander IV (1254–1261) to John XXI (1276–1277), and was then elected Bishop of Gniezno (Poland) in 1278, but died in Bologna before reaching his new see. He had great success during the late Middle Ages and early Modern era as the author of a chronicle in tabular form, namely arranged in two columns in which lives and deeds of Pontiffs and Emperors were juxtaposed in a chronological order. The *Chronicle of the Supreme Pontiffs and Emperors, and on the Seven Ages of the World*, transcribed in more than 400 manuscripts and printed on numerous occasions, came to us in several recensions, the last and longest of which presents a life of Muḥammad.[133] This biography is a synthesis of the accounts written by Sigebert of Gembloux (see no. 13), Richard of Cluny (see no. 19), Geoffrey of Viterbo (see no. 22), Vincent of Beauvais (see no. 40), all authors mentioned in the introduction to the Chronicle. What is particularly interesting is that the events related to Muḥammad and his successors are included in a broader chronological frame concerning European history.

133 Other recensions only mention Muḥammad, without telling his story; see MGH Scriptores (in Folio) 22, 457: "Eodem tempore Machometus propheta Sarracenorum surrexit. Fuit autem magus, et quia epilenticus, ne perciperetur, dicebat se tunc cum angelo loqui quociescumque caderet; et de principatu latronum pervenit ad regnum. A quodam eciam monacho nomine Sergio apostata ad decipiendum informabatur".

Martinus Polonus, *Chronica summorum pontificum imperatorumque ac de septem aetatibus mundi*, *Liber* 3 (in *Martini Poloni Archiepiscopi Consentini (…) Chronicon* 1574, 272–78):

Heraclius LVII

Heraclius, cum Constantino filio suo imperauit annis triginta et vno.

(…)

Anno autem Heraclii duodecimo, Cosroës rex Persarum interemptus est ab Heraclio. Et tunc populus a captiuitate liberatus, cum sancta Cruce reuocatus est. Eo tempore, Mahumetus propheta Saracenorum surrexit.

Fuit autem magus. Et quia epilepticus, ne perciperetur, dicebat se tunc loqui cum angelo, quotiescunque caderet. Et de principatu latronum, peruenit ad regnum. A quodam etiam monacho, nomine Sergio, apostata, ad decipiendum populum informabatur.

Hic Mahumet siue Mahometus traxit originem de Hysmaël, et cum mercator esset pauperrimus, quandam diuitem viduam, mentiens se Messiam, duxit vxorem. Et cum dicta mulier doluisset, se epileptico nupsisse, dixit ipse, se cum Gabriele Archangelo loqui, et tanquam carnalis homo non valens sustinere eius splendorem, deficiebat et cadebat. Credidit hoc mulier, et omnes Arabes, et Ismahelitae, quibus coepit novas leges fingere, ipsis legibus deuotionis testamento fidem adhibens. Quas leges Ismahelitae suas appellant, eumque suum legislatorem esse profitentur. Item nota, quod cum Corradinus Turquaniae soldanus anno Domini m. cc.xix. Ierusalem descenderet, de sepulchro Domini destruendo Saraceni concilium habuerunt: sed huic temeritati nemo manus apposuit, propter sancti loci reuerentiam.

Sic enim in Alchorano libro regis[134] eorum scriptum habent, Iesum Christum Dominum nostrum credunt de Maria virgine conceptum et natum. Quem sine peccato vixisse prophetam et plusquam prophetam protestantur, et caecos illuminasse, leprosos mundasse, mortuos resuscitasse finitiue asserunt.

Verbum et spiritum Dei, et viuum ad caelos ascendisse non discredunt. Vnde quando tempore treugarum sapientes eorum Ierosolymam ascendebant, codices euangeliorum sibi postulabant, eos exosculantes et venerantes, propter munditiam quam Christus docuit, et maxime propter Euangelium Lucae, "Missus est Angelus Gabriel (Lc 1, 26)", quam literam inter eos sepius repetunt et retractant. Lex autem illorum, quam diabolo dictante ministerio Sergij monachi apostatae, ab haeretico

134 lege *legis*.

Mahometo Saraceni habent Arabice scriptam, a gladio coepit, per gladium tenere animabitur. Mahometus iste illiteratus fuit, sicut ipse protestatur in Alcorano suo, et quae ipse dictauit, promulgauit, per comminationes statuit obseruari. Luxuriosus fuit et bellicosus. Ideoque de immunditia et vanitate legem statuit, quam carnaliter viuentes in parte voluptatis firmiter obseruant.

Huius Heraclij tempore Dagobertus regnat super Francos, cuius filius Sigibertus, cum a sancto Amando baptizaretur infans xl. dierum existens, cunctis tacentibus, respondit. Amen.

Heraclius deuicta Perside cum gloria rediens, Zachariam Patriarcham et omnem populum Christianum captiuum Hierosolymam reduxit – vt diximus – cum sancta Cruce, quam a Cosdroë receperat.

Et ita, Cruce relata, celebritatem Exaltationis ipsius Crucis instituit fieri annuatim.

Hoc tempore floruit Isidorus Hispalensis episcopus beati Leandri successor. Hic vir eruditissimus, Etymologiarum librum composuit. Chronica etiam, a tempore Iouiniani vsque ad obitum suum conscripsit.

His temporibus floruit Sanctus Gallus, abbas in Alemania, sancti Columbani discipulus.

Anno Imperij Heraclij decimoquinto Saracenos, qui hactenus sub regno Persarum fuerant, Heraclius ipsos deuictos Romano reddidit imperio. Huius tempore, Mahumet princeps Saracenorum moritur, post quem * Abia[135] principatur anno 632.

Heraclius autem, quum esset astronomus, vidit in astris, regnum suum a circuncisa gente vastandum: propter quod mandauit regi Francorum, vt omnes Iudaeos in regno praeciperet baptizari. Quod et factum est.

Verum postea inter Romanos et Saracenos bellum implacabile oritur: adeo vt Heraclius timens de Cruce Domini, ipsam e Hierusalem in Constantinopolim transtulit. Cuius pars magna, postea anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimoseptimo, ad instantiam Christianissimi Ludouici regis Francorum, Parisiis est translata.

Eo tempore, sancta Aurea claret, quam sanctus Eligius, Monasterio, quod ipse construxerat Parisiis, praefecit.

Anno Heraclij vigesimooctauo, Saraceni, qui sibi rebellauerant, destructa Hierosolyma, Antiochiam capiunt.

(…)

---

135 **Ebubezer* in margin.

Editions and translations: *Martini Poloni Archiepiscopi Consentini Chronicon* 1574 (recension Cc Weiland; class III von den Brincken); MGH, Scriptores (in Folio) 22, 397–475

Studies: Puig 2006; Schneidmüller 2004; Ikas 2001; J. Wolf 1999; Guzman 1997; Sprandel 1997; D'Ancona 1994, 14, 58, 115, 120; von den Brincken 1994; von den Brincken 1991; von den Brincken 1989; von den Brincken 1988; von den Brincken 1985; Grodziska 1982; Costantini 1979; von den Brincken 1973, 43, 221, 341, 374, 400, 430, 448; MGH, Scriptores (in Folio) 22, 377–97 (Ludwig Weiland's Introduction to the *Chronicon*).

43
Humbert of Romans, Minor Work in Three Parts

Author: Humbertus de Romanis (1194–1277)
Title: *Opusculum Tripartitum*
Date: before 1274
Place: France

Humbert of Romans, Master General of the Dominican Order from 1254 and 1263, composed a treatise in which he summarized the questions to be discussed during the second council of Lyon announced for 1274. The three parts of the work were devoted, respectively, to the justification of a new Crusade, the importance of a reconciliation of the Latin and Greek Churches, and the necessity of a reform of the Church. In the first part, Humbert, after explaining that the Pope has to defend the Church from its enemies, identifies them as the seven heads of the beast of the Apocalypse. In this context (text 1), he introduces the figure of Muḥammad as that of a seducer who proclaimed a law that could destroy Christendom, and who claimed to be a prophet sent by God in order to amend the Christian and Jewish Laws. Humbert goes on to present the impressive extension of the Saracen realm and observes that Muḥammad and his followers expelled Christians from all of Asia (text 2). Returning to the question of the law of the Saracens, he then states that it is made in such a fraudulent way that they believe it was given to Muḥammad by an angel, and that a man can be saved only by the intercession of the prophet. He explains that the law of Muḥammad, the *Alchoranus*, was created to destroy Christianity, as it encourages luxurious and sensual practices and beliefs that are the very opposite of Christian doctrine. Other interesting passages on Muḥammad are found in chapters 21 and 26 (text 3). Here, Humbert, stating the need for a commitment from the Pope and the Churches, reproaches the past pontiffs for not caring that Muḥammad greatly diminished the cult of the living God, and emphasizes the importance of a firm knowledge of

Islam, as many laics and clerics think that the Saracens worship Muḥammad as a god, though this is false.[136]

1 Humbertus de Romanis, *Opusculum Tripartitum* (in *Appendix ad Fasciculum rerum expetendarum et fugiendarum* 1690, 186–87):
Caput IV

(…) Sunt autem septem varietates hominum, a quibus impugnata est magis notabiliter a suo principio usque modo. Primi fuerunt Judaei (…). Alii fuerunt idolatrae (…). Alii fuerunt Philosophi (…). Alii fuerunt haeretici (…). Alii fuerunt Imperatores infideles (…). Alii fuerunt Barbari (…). Alii fuerunt et sunt adhuc – proh dolor – Saraceni, quibus seductor eorum Mahumetus dedit legem specialiter ad destruendam Christianitatem. Dixit enim quod missus erat Propheta a Deo ad exponendum et corrigendum legem Christianorum et legem Judaeorum. Quot autem et quantas impugnationes fecerunt et faciunt Christianis, non est facile explicare. Patet ergo ex istis, quod sicut fuerunt olim septem gentes impugnantes Israel, de quibus habetur in Deuteronomio, ita et ista septem genera hominum perversorum Christianitatem impugnarunt. Isti autem sunt multi Antichristi extenso nomine, Christo scilicet contrarii, de quibus Johannes: Antichristi multi facti sunt. Isti etiam sunt illa septem capita bestiae monstruosae: de qua dicitur in Apocalypsi, quia corpus diaboli monstruosum habet ista septem hominum genera inter se divisa et distincta ab invicem, et multis praeposita.

2 Humbertus de Romanis, *Opusculum Tripartitum* (in *Appendix ad Fasciculum rerum expetendarum et fugiendarum* 1690, 188):
Caput VI

Iterum Saraceni persecuti sunt Christianos ubique terrarum. Dividitur enim tota terra habitabili in tres partes, in Asiam majorem, quae continet duas mundi partes, et Africam et Europam. Porro de tota

136 Humbert had already dealt with the figure of Muḥammad in his *De predicatione Crucis contra Saracenos*, a treatise written for preachers soon after the fall of Safed in 1266. In suggesting to his readers useful topics and strategies to motivate an audience to take the Cross against the Saracens, he states that it is necessary for them to know the origin and life of Muḥammad, which are found in the Qur'ān and Petrus Alfonsi's "Dialogues against the Jews" (*De predicatione Crucis* 29). Moreover, he mentions Muḥammad several times in the treatise, labelling him as *ribaldus*, *pessimus*, *filius perditionis*, but also portraying him as the *idolum dyaboli*. For this reason I preferred not to transcribe these passages here but in the planned volume on "The Eschatological Muḥammad."

fere Asia, in qua fuit maxima Christianitas, sunt expulsi Christiani per Machometum et suos.

(…)

Item ipsi legem habent sic fraudulenter confictam, quam ab angelo suo seductore dicunt traditam, quod in credendis non continet aliquid supra rationem. Primo continet talia quae homines quantumcunque bestiales possunt capere, ut paradisum, corporales delicias habentem, et similia. Nec praecipit etiam aliquid magnae austeritatis, imo concedit voluptuosa quam multa circa multitudinem mulierum, et earum abusum, et similia. Nec comminatur aeternitatem poenarum, sed promittit ad preces Mahumeti omnes suos finaliter salvandos. Insuper palliat omnia mala insertione quorundam operum laudabilium pietatis et eleemosynarum, orationum et ieiuniorum, et hujusmodi, sicut patet in Alchorano, qui est liber legis Mahumeti. Ex his igitur patet, quam fraudulenter lex ista est adinventa contra Christianos, qui habent legem continentem difficilia in credendis, quae sunt supra rationem, in agendis vero valde austera, in futuro vero damnationem aeternam malis. Et ideo valde facilius est avertere homines malos et fatuos ab ista lege ad illam quam econverso. Et sic accidit de facto, quod multi Christiani transeunt et transierunt ad Saracenicam legem. Ex praedictis manifestum est, quod septem sunt circumstantiae quae aggravant persecutionem Saracenicam contra Christianos. Nam si respiciatur ad tempus valde diu duravit, et quasi continua fuit. Si respiciatur ad loca, ubique terrarum invaluit, et ferventius in locis sanctitatis exarsit. Si attendatur ad illud quod persequuntur, omnia persequuntur, animas videlicet, corpora et possessiones. Si attendatur ad animos persequentium, obstinati sunt supra omnes alios persecutores. Si consideretur modus, invenitur calliditate plenus propter legem, contra hos callide sibi datam. Insuper istis addi potest, quod ipsi plures sunt numero propter multitudinem uxorum et ancillarum quam alii persecutores, et ideo potentiores sunt aliis contra nos et fuerunt.

3 Humbertus de Romanis, *Opusculum Tripartitum* (in *Appendix ad Fasciculum rerum expetendarum et fugiendarum* 1690, 201; 205):

Caput XXI

(…) et pontifices multi nostri temporis, non curant de cultu Dei vivi summe minorato per Mahumetum, et nisi apponantur consilium et auxilium amplius et amplius minorando.

Caput XXVI

Vicesimoseptimo notandum, quod ante Concilii congregationem sunt quaedam agenda, quae multum valere possunt ad hujus negotii promotionem. Unum est, ut omnes rationes efficaces, quae possunt movere cor Christianum ad juvandum Christianitatem contra Saracenos, redigantur in scriptis sub verbis decentibus et brevibus, ut haec possint ostendi tempore suo illis, de quibus videbitur, experire. Sunt enim multi non solum laici, sed etiam clerici, qui nesciunt neque de Machumeto neque de Saracenis quasi aliquid: nisi quod audierunt quod sunt quidam infideles non credentes in Christum, et putant quod isti Saraceni reputent Machometum Deum suum, quod tamen falsum est.

(…)

Editions and translations: *Appendix ad Fasciculum rerum expetendarum et fugiendarum* 1690, 185–228.

Studies: Tolan 2002, 275; Horowitz 1997; Maier 1994, 33, 43, 106, 109, 114–15, 118, 171; Kaeppeli / Panella 1993, 128–29; Brundage 1992, 302–13; Burkhard 1990; Brett 1984, esp. 176–94; Kedar 1984, 89, 155–56, 173 and passim; Bataillon 1981; Brett 1981; Carozzi 1977; Pacaut 1977; D'Alverny 1976; E. R. Daniel 1975, 10–12, 62; Kaeppeli 1975, 283–95; von den Brincken 1973, 6, 59, 221, 430–31, 448; Bennet 1971; N. Daniel 1960, 41, 92, 135–36 and passim; Monneret de Villard 1944, 32–33, 38–40, 49–50; Michel 1926; Altaner 1924, 6, 7, 35 ff.; Röricht 1884.

44
William of Tripoli, Notice on Muḥammad, On The State of the Saracens

Author: Guilelmus de Tripoli (ca. 1120-post 1273)
Title: *Notitia de Machometo et de libro legis qui dicitur Alcoran et de continentia eius et quid dicat de fide Domini Nostri Iesu Christi*; *De statu Sarracenorum et de Machometo pseudopropheta eorum et de ipsa gente et eorum lege*
Date: 1271; 1272–73
Place: Tripoli, Syria

The *Notitia de Machometo* and the *De Statu Sarracenorum* are two works ascribed to the Dominican William of Tripoli and seem to be two different editions of the same material. In fact, both works sketch the history of Islam from Muḥammad until the end of the thirteenth century, and discuss the Qur'ān and other doctrinal issues, pointing out their relationship to Christianity. But while the *Notitia* emphasizes theological aspects, the *De statu* privileges historical and political elements. The early chapters of both works are devoted to the life of Muḥammad, but his figure is introduced several times in the following chapters, especially those dealing with the Qur'ān. His biography relies on the Christian *Baḥīrā* legend,[137] an Eastern tradition according to which a Christian monk, Bahira, introduced the young Muḥammad to Christian doctrine. In the *Notitia* and *De statu*, Muḥammad's life changed when, after wedding a rich widow, he gained wealth and power. His relatives and friends formed an army and proclaimed him messenger of God and honored him as a prophet, as did kings, princes, and judges of the earth. Muḥammad was still a Christian and frequently asked Bahira for advice, but his friends were not pleased by this, so they murdered the monk and accused Muḥammad of having committed the crime while he was drunk. Muḥammad believed it and forbade his followers from drinking wine. After the death of Bahira, he lost all moral control and began plundering and invading with his army the surrounding territories. He

137 See von den Brincken 1973, 369–82; D'Ancona 1994, 65 ff.; González Muñoz 2004, 5–43; Roggema 2009, 151–201.

conquered Syria, Mesopotamia, and his successors added Egypt to his empire. After Muḥammad's death, his successors realized that they needed to ascribe to their prophet a divine law, as the Torah is ascribed to Moses and the Gospel to Christ. Thus, they commissioned an educated man, *Hesman*, to write a book in their language, which could be recognized as the *Lex Machometi*. This man, aided by Christians and Jews converted to Islam, and by people who listened to Muḥammad's sayings, wrote the *Alcoran*, an obscure but elegant and melodic book that claimed to contain the divine doctrine revealed to Muḥammad by the Archangel Gabriel. In the *Notitia* there is also a refutation of Muḥammad's prophecy based on his immoral behavior and theological arguments taken from a dialogue between a Saracen and a Christian, from which we learn how susceptible Muḥammad was to sensual delights.

1 Guilelmus de Tripoli, *Notitia de Machometo et de libro legis qui dicitur Alcoran et de continentia eius et quid dicat de fide Domini Nostri Iesu Christi*, *Prologus*; 1–3; 5; 8; 11–12 (in *Wilhelm von Tripolis, Notitia de Machometo, De statu Sarracenorum* 1992, 194–204; 210–14; 220; 236–48):

Venerabili domino Leodiensis ecclesie archidyacono Terre Sancte peregrino sancto frater G. Acconensis conventus ipsum in Christo Iesu sue peregrinationis adipisci votiva.

Quoniam intellexi fidei vestre devotionem cupere scire, quid gens Sarracenorum et liber eorum de fide sentiat christiana, vestre pie devotioni studui in Domino deservire et offerre cupita, tria in medium adducendo et ostendendo: Primo, quis fuerit Machometus et unde et quomodo gens sua, qui dicuntur Sarraceni, et eorum secta ita vehementer et potenter dilatata. Secundo de libro legis Machometi, qui dicitur Alcoran lingua Arabum sive Forcan, quomodo fuit editus et quis auctor sive compilator aut compositor. Tertio vero, quid liber iste doceat et quid de fide tangat christiana.

1 De ortu Machometi et suorum

Anno igitur Domini nostri Iesu Christi Salvatoris secentesimo tempore, quo fides eius in Egypti partibus per sanctos anachoritas successores beatissimorum, Primi Heremite, Anthonii, Arsenii et ceterorum virorum, quos liber qui dicitur *Vita Patrum* commendat, florebat et odor vite eorum diffundebatur in vitam, extitit vir quidam religiosus austere vite, reclusus in abbatia seu monasterio in via, que ducit mercatores de Syria in Egyptum; et nomen viri dicebatur Bahaira. Huic et revelatio

facta est de quodam viro ad suum venturo monasterium, per quem ecclesia Christi, que tunc florebat, esset supra modum et diu opprimenda.

Florebat quidem tunc Egypi ecclesia, cuius odorem senserat Augustinus, dum audiens vitam et miracula beati Anthonii et servorum Christi dixit: *Quid facimus? Quid est hoc, quod audimus? Surgunt indocti et celum rapiunt et nos cum nostris litteris demergimur in infernum* (Aug. *Conf.* 8, 8).

2 Quomodo Machometus fuit revelatus

Prefatus itaque reclusus Bahaira, cui facta est revelatio, observabat, ut, dum transiret caterva mercatorum, que dicitur *karravana*, quereret de viro prenominato. Igitur more Ismahelitarum, qui per eandem transeuntes emerunt Ioseph in terra Canaan et vendiderunt in Egyptum, quedam mercatorum societas ad monasterium monachorum devenit, inter quos requiritur vir, sed non invenit inter mercatores nec inter famulos. Demum reperitur quidam vilis infirmus et pauper puer Arabs, custos cuiusdam cameli; ad reclusum adducitur. Et hic dicunt Sarraceni, qui ibi apparuit primum miraculum, quod Deus dignatus est operari, quoniam ostium monasterii, quod modicum erat more patrie, divina virtute mox, ut puer debebat ingredi, apertum est et crevit et dilatatum est in ostium regium sive regie maiestatis.

Recipitur puer a viro prefato honorifice supra modum et in eius amicitia copulatur et non solum discipulus, quin etiam filius inclusi nominatur. Monet vir sanctus, docet et instruit, ut unum solum Deum cognoscat, timeat, et amet, celi et terre creatorem, et Iesum Christum filium Marie virginis <et> matrem eius Mariam honoraret et impenderet eis fidem et amorem. Crevit itaque puer sub domino alumpno divite et potente, cuius merces portabat et augebat fide, industria et probitate.

Moritur dominus; assumpsit domina relicta suum alumpnum in virum adolescentem elegantis forme et felicis fortune. Mutatus est famulus in dominum et impinguatus est, incrassatus, dilatatus est; dereliquit Deum factorem suum, dereliquit etiam ea, que erant famuli, et ad ea, que domini sunt, prudenter se convertit. Tunc amici ad ipsum confluunt iuxta illud:

Cum fueris felix, multos numerabis amicos (Ov. Tr. 1. 9. 5).

Qui ei attinebant parentela numero decem, de quibus fuit Hely avunculus et Bobeqr et Asen et Osem et Hesman et alii primo decem, viginti postea et postmodum quadraginta. Crevit postmodum globus in

turmam, turma in exercitum ipso Machometo nominato Dei nuntio ab omnibus, et honoratur ut propheta. Mercator efficitur princeps, dominus et propheta Dei et ad ipsum ceperunt mittere <et> currere reges terre et omnes populi principes et omnes iudices. Invitabat Ydolatras, ut unum Deum colerent, Christianos, ut Christum diligerent et honorarent, Iudeos, ut ad Deum se converterent et ipsum omnes reciperent in Dei nuntium et prophetam et in hoc convenirent, ut dicerent universaliter omnes:

Unus est Deus et Machometus eius est nuntius.

Sane ad magistrum eius, monachum Bahaira predictum frequentius recurrebat propheta, unde et socios gravabat, quia eos ad illum monachum tam frequenter venire tedebat. Observato tempore apto socii, dum cernerent quadam nocte post longam collationem habitam cum illo Machometum ebrium, eius pugione interfecerunt virum et imponunt suo magistro homicidii crimen. Mane autem facto, dum inquireret propheta, quis hoc perpetrasset, dicunt ei omnes: *O tu noster magister et propheta temulentus et alacer factus!* Ob quam causam indignatus Machometus non contra se ebriosum, sed contra vinum, auctoritate prophetica excommunicavit et anathematizavit calcatores uvarum et vini collectores, portitores, mercatores et potatores et in domo conservantes. Ob quam causam fideles Sarraceni vinum non bibunt nec etiam comedunt carnes porcinas, quia quedam sus intraverat oratorium, quod fecerant, et locum defedaverat.

3 Quomodo cepit crescere societas Machometi

Mortuo igitur Bahaira quasi soluto freno cepit illa Machometi caterva licentius per provincias discurrere Arabum more, mercatores et viatores expoliare, infringere vias et campestres villas invadere et rapere, que volebant. Intrant in Syriam, occupant terras more olim Wandalorum et in nostris temporibus Tartarorum. Irruunt in civitates et castra interimentes eos, qui nolebant intrare in globum eorum, et salvantes, qui intrabant. Provincias inveniebant sine regali potentia sive militia et tunc regnabat imperator Eraclius Romam reversus de victoria, quam habuit victo Cosdroe rege Persarum, cruce sancta in Ierusalem deportata, ibidem honorifice et mirifice collocata. Subiugatur postea Damascus, Hallapia et regio tota usque ad Euphraten fluvium.

Oritur intera discordia inter cives Alexandrie, Egypti indigenas et alienigenas Grecos mercatores. Videntes Egyptii se superari a Grecis succursum petunt ab exercitu Machometi iam potenti promittentes stipendia, meritis mercedem condignam. Annuit Machometus, sed an-

tequam veniat Alexandriam, moritur anno vite sue LXIII°. Nichilominus supplet exercitus, quod Machometus promisit; auxilium prestatur Egyptiis, et Grecis expulsis nolunt solvere pro labore mercedem et stipendia, qui ea promiserunt. Sed aiunt victores: *Stipendia nobis promissa sint vestra; contenti sumus de victoria et captam predam dividemus et civitas nostro brachio acquisita iam est nostra. Vos olim eratis cives, nos hospites; fortuna Machometi et gratia nos erimus deinde domini, vos servi.* Sicque tenuerunt Alexandriam usquemodo a tempore Dioscori patriarche dicte civitatis heretici, quod non est notum. Ex discordia igitur Christianorum est Deo permittente scandalum exortum eorum, et qui erant olim Deo odor, nescio quo Dei iudicio facti sunt viliores quam fetor, et quos iugo Christi subiugaverat predicatio Apostolorum, subiugati dominio Sarracenorum.

Subiugantur pariter hiis regna et castra, civitates et primo Syrie provincia usque ad Eufraten, deinde Mesopotamia, olim regnum Persarum, sita inter Tygridem et Eufraten et postea veloci celeritate provincia, que est ultra Tygridem, ubi olim regnaverunt Chaldei et regnum dictum est Chaldeorum. Nobilissima erat ibi civitas, que voca<ba>tur olim Susis, ubi regnavit Nabuchodonosor et rex Aswerus et Hester regina et Daniel propheta vidit revelationes divinas. In qua civitate Sarraceni victores unum de genere Machometi nomine Helmas prefecerunt et dantes ei potestatem, ut esset loco Machometi et vocaretur heres eius ipse et heres eius in sempiternum, habens generale dominium et imperium super universos et singulos secte eorum professores. Et omnes ei obedirent reges terre et omnes populi principes et iudices terre. Unde caliphe vocatur, id est heres vicarius Dei et successor Machometi, quasi alter papa.

Siluit sic terra a facie predictorum iniquorum et eorum professionem innumerabiles ingrediuntur Christiani et Iudei timore mortis malentes profiteri et dicere formam datam promissionis et vivere, quam mori et perire. Forma vero talis est, per quam quis iudicatur et efficitur Sarracenus, quocumque modo eam profert:

La Ellech ella Alla Machomet resol Alla,

quod est:

Non est deus nisi Deus et Machometus Dei nuntius.

(…)

5 Unde et quomodo venit Lex Machometi

Mortuo igitur Machometo LXIII etatis sue anno ante Alexandriam, XL anno post eius mortem de sociis eius sive comitibus, qui erant quasi

multitudinis principes numero decem, non sunt inventi superstites nisi septem et tamen nondum habebant aliquam doctrinam de Machometo, cuius nomen et omnem famam et virtutem videbant inopinate quasi divinum opus effulgere et dilatari. Ne viderentur regi sine lege, cogitaverunt habere doctrinam et docma, que dicerentur *Lex Machometi*, sicut videbant ceteros cultores Dei habere Thoram Moysi et Ewangelium Christi. Verumtamen quia ydiote erant nescientes scripturas nec scientiam litterarum preter unum, qui dicebatur Hesman filius Effran de Damasco, eidem commiserunt, ut de consilio et eruditione Iudeorum et Christianorum, qui ad suam sectam erant conversi, componeret codicem lingua eorum, qui diceretur lex prophete Machometi et doctrina eius sibi per Gabrielem angelum revelata, et reconderet in eo, quicquid posset invenire de eo apud eos, qui prophetam viderunt et audierunt pro testimonio et assertione veritatis.

Predicti igitur conversi, quin potius a veritate aversi, ad componendum librum vocati non invenientes in factis et dictis dicti prophete ullam sapientiam, prudentiam sive virtutem laude dignam aut probitatem, sagaci cautela magnifice prophetam laudant in sua compilatione sine proprio nome innuentes, quod de Machometo intelligenda essent dictata, non nominantes eum in libro nisi in uno solo loco et ibi sine laude sic dicentes: *Non est*, inquiunt, *Machometus nisi nuntius Dei. Caveant sibi, qui credunt in eum, quoniam si moriatur aut occidatur et aliquis a fide avertatur, iniquitas sua nocebit Deo* (Qur. 3, 144). Moysen vero laudant multipliciter et in multis locis. Dominum Iesum Christum in tantum laudant, magnificant et extollunt, ut omnes Sarraceni cogantur eum dicere Verbum Dei, iudicantes dignum morte, qui in eum blasphemat.

Compilaverunt itaque librum multa diligentia et profunditate obscura; et dulcedine mirabilis et exquisite facundie dicto Hesman quasi auctori datur. Unde ipse solus dicitur Alcorani congregator, quasi congregasset a fidelibus referentibus, que audissent a Machometo et vidissent in eo.

Plures alii scripserunt libros et codices, unde orta est inter Sarracenos dissensio, que duravit fere per ducentos annos. Tandem concordaverunt, ut compilatio istius Hesman auctoritatem acciperet et diceretur hoc nomine: *Lex prophete, fides Sarracenorum et liber divinitus datus a Deo prophete Machometo et documentum divinum et dictamen*, ponentes hunc librum in cathalogo divinorum librorum, quos quatuor dicunt esse, videlicet Legem Moysi, Psalterium David, librum prophetarum et Ewangelium et Alcoran librum suum sive Forcan. Sic nominant ipsum quintum.

(…)

8 De paradyso Sarracenorum

Sarraceni omnes expectant paradysum, quem maiorem dicunt esse quam simul sit celum et terra. Felicitas illius est, dicunt, in summa delectatione cibi et potus et coitus. Ibi enim iste promittit copiam omnium fructuum omnimodam, quos gignit humus arboribus semper oneratis, et continue per totum annum tempus autumpnale ibi esse. Non oportebit, quod homo porrigat manum pro fructu ad ramum, quia beatitudine ipse ramus offeret fructum optatum ad os sine labore nec fiet egestia aliqua nec spurcitiarum emissio, et hoc munus divinum est. Item promittit, quod erunt ibi quatuor flumina paradysi subtus et circa beatos fluentia: unum erit vini, aliud aque, tertium lactis et quartum mellis iuxta illud Moysi oraculum: dabo tibi terram fluentem, lac et mel (Ex 13, 5).

Item promittit singulis beatorum nonaginta novem virgines ad beatam fruitionem; et omni hora reperiuntur virgines sine aliqua corruptione virtute Dei. Et hoc, ut aiunt doctores eorum, revelavit Gabriel angelus prophete Machometo. Expugnata namque quadam civitate hostium et capta factaque divisione et prede et spoliorum tot virgines cesserunt prophete Machometo in partem, quas omnes cognovit sequenti nocte. Crastino autem facta confabulatione inter socios, quot puellas quilibet cognovisset, dixit Machometus: *Ego cognovi omnes meas pro beatitudine, inquit, vestra, quia Gabriel angelus astitit michi certificans, quod tot virgines sponsas quisque vestrum habebit in paradyso.*

(…)

11 Responsio Sarracenorum quando invitantur ad fidem Christi per predicta sui libri testimonia

Totus mundus scit, dicunt Sarraceni, quod Dominus tempore Pharaonis regis Egypti, qui captivos tenebat filios Israel, de Egypto suscitavit sibi magnum prophetam Moysen post Abraham XL annis, qui filios Israel duxit de Egypto auctore Deo, quibus et per eundem legem sanctam in monte Synai dedit. Post hunc longo tempore misit Deus in mundum prophetam excelsiorem Iesum Marie filium omnibus hominibus, qui habuerat multos bonos discipulos et sanctos et imitatores multa laude dignos, sicut dixit liber noster Alcoran. Verum quoniam Iudei, cultores legis, ipsam legem per Moysen datam contempserunt et ipsum Deum patrem suorum, merito destruxit eos Deus et disperdidit omnes legis transgressores et legis culturam pariter et statum et gloriam.

Porro, quoniam Christiani etiam sanctum Ewangelium corrumpunt scribentes in eo, quod Christus passus sit mortuus et sepultus et sit filius Dei et Deus, insuper delentes de eodem Ewangelio sacrum testimonium, quod Christus prophetavit de Machometo venturo vocando eum paraclytum et prophetam alium, quem suscepturi essent homines in nomine suo, hoc est, nomine excelsi et summi prophete Sarracenorum, pereunt et dampnantur.

Nolens itaque Deus misericors et miserator mundum tantam iacturam pati, ut sua careret notitia et fide vera, de filiis primogeniti Abrahe, Ysmahelis, qui interpretatur *vir assumens auditionem Dei* (Gn 16, 11), nostrum elegit prophetam Machometum, quem misit ad gentem suam, filios Ysmahelis, qui nec Moysen receperunt nec Ewangelium. Cui et datum celitus est a Deo, ut et Testamentum et, nostrum Alcoran continens omnia, que pertinet ad veritatem Dei cognoscendam et fidem veram, cuius observatores soli salvantur Iudeis et Christianis remanentibus in suis erroribus et mendaciis, que de Iesu filio Marie finxerunt vocantes eum Deum crucifixum et mortuum, cum non sit nisi homo vivus in celo apud Deum.

12 Christianorum responsio ad iam dicta

Verbis tuis sarracene, in quibus commendas et extollis tuum prophetam Machometum pariter et tuum librum Alcoranum – que verba, ut tibi videtur, feliciter et rationabiliter sunt prolata essentiam fidei tue in summa continentia – fidem de facili possem prebere, si scientia librorum, quos de celo descendisse dicis, credis et asseris, meum intellectum non refrenaret currentem.

(...)

Item tu, Sarracene, dicis, quod Machometus fuit propheta Dei et nullus alius est huius rei testis, non Christianus, non Iudeus, non aliquis, qui divinos legit libros; sed alii quatuor libri nec egent testimonio; igitur veritas Dei in illis patet et in tuo, si aliqua est, latet atque occulta est. Non debet igitur aliis libris connumerari. Illi igitur quatuor unum predicant et finaliter unum ostendunt et demostrant et in nullo discordant. Iste autem tuus liber ab omnibus discordat et contrarius est et contraria docet et predicat in fide et in moribus, in doctrina agendorum et spe futurorum bonorum.

(...)

Item in moribus, quia illi quatuor libri docent continentiam, munditiam et sanctimoniam, tuus vero liber et Machometus dicit: Fruamini mulieribus, quantum vos delectat, et habeatis uxores duas et

tres et quatuor et ita novem. Fruamini omnibus, quas manus tua potest emere, sicut equo vestro aut iumento.

(…)

Tuus autem propheta promittit ortum deliciarum, ubi erit semper autumpnus et copia florum et fructuum et fruitio puellarum virginum, que semper virgines reperiuntur ad beatam fruitionem, et ad potum quatuor fluenta gratiarum vini, aque, lactis et mellis. Quomodo igitur quis sani capitis dicere potest, quod talis propheta et tale docma sit a Deo et non potius ab homine et demone.

Item notum est omnibus, qui quatuor predictos libros noverunt, quod omnes sanctos prophetas, qui a tempore Abrahe missi sunt, Deus sucitavit de Iudeorum gente. Qui predicaverunt Iesum, Marie filium, salvatorem, verum Deum et verum hominem in mundum venturum. Unde ipse filius Marie in suo ewangelio dixit: *Lex*, inquit, *et prophete usque ad Iohannem prophetaverunt* (Mt 11, 13), qui Christum baptizavit. Unde post Christum non fuit conveniens, quod alius mitteretur propheta. Sed cum Machometus non fuerit de stirpe Iudeorum nec venit prophetizare Christum, qui venerat secentis annis ante Machometum, patet liquido, quod non est propheta.

Item omnes prophete fuerunt sancti et iusti; nullus fuit fornicator, ebriosus, homicida, predo, oppressor sicut iste, qui cogebat omnes, ut vocarent eum prophetam aut suo gladio morerentur. Hoc enim dicunt omnes Sarraceni de mundo, quod fides Sarracenorum, si fides dicenda est et non magis timor, non surrexit nec est dilatata nisi per virtutem et violentiam ensis Machometi, et per ensem sive gladium debet habere finem. Quomodo igitur potes dicere, Sarracene, quod tuus propheta Machometus sit propheta Dei et eius doctrina divina? Item notum est apud omnes tuos sapientes, quod nunquam ullam sciverit litteram. Quomodo ergo dedit librum, qui sua diceretur doctrina?

Item nonne omnis Sarracenus confitetur, quod quidam de comitibus nomine Hesman compilaverit hunc librum Alcorano XI° anno post mortem Machometi prophete, unde et ipse Hesman nominatur usque hodie congregator Alcorani. Cum igitur iste Hesman Damascenus hunc librum compilaverit datis sibi in socios Iudeis et Christianis timore mortis factis Sarracenis, quomodo potestis dicere, quod iste liber sit Machometi et non sodalis eius Hesman?

(…)

Item dic michi, Sarracene, si liber tui prophete, ymmo potius Hesman, aliquam in se continet veritatem. Dic, quenam sit illa? Nam re vera, si perlegeris totum librum, nullum docma veritatis tibi demon-

stratur, nisi ubi loquitur de Iesu, Marie filio, aut de ipsa Maria et de imitatoribus Iesu Christi, sicut prenotatum est in XIX locis. Frequenter enim liber tuus loquitur de Abraham, Ysaac et Iacob, de Ioseph et aliis fratribus eius et de Iesu, filio Marie, in multis locis, quem laudat et omnibus prefert prophetis; et ipsum Machometum non nominat nisi in uno solo loco et tunc sine preconio et sine laude. Unde colligitur, quod Deus non dedit librum illum – si tamen a Deo est et non ab homine – nisi ad laudem et gloriam Iesu Christi et sue genitricis Marie, quam Deus de omnibus mundi mulieribus elegit, et dedit eam et filium suum in signum toti mundo et omnibus hominibus.

Item adverte, o Sarracene, quod Dominus Deus testimonio tui libri docuit Iesum librum, hoc est litteraturam, et sapientiam et legem et Ewangelium. Et ipsum Ewangelium dixit: *Liber tuus est lux et directio et salus*. Que igitur erat causa, ut alius mitteretur propheta aut doctrina? Aut, si Machometus venit propheta, quam, rogo, attulit prophetiam aut doctrinam nisi Deo et rationi contrariam?

Item, cum liber tuus dicat in auctoritatibus memoratis de Christo, quod imitatores Christi erunt in futuro supra et alii homines subtus, quare non appetis et satagis fieri de superioribus, qui dicuntur victores et testes Dei, et iam non de inferioribus, qui sunt eius hostes?

Item cum secundum tuam doctrinam Christus sit excelsior super omnes alios prophetas et vivus in celo et Machometus mortuus, et nescis, ubi est anima eius, sicut ipse vivus decebat, quod in gente sua futura essent LXX partes et una sola pars salvaretur et nemo scit illam, quare non times esse discipulus tam ignari magistri, qui magis perditionem docebat quam salutem, et non potius queris Christum vivum et vitam sequacibus suis promittentem?

(…)

2 Guilelmus de Tripoli, *De statu Sarracenorum et de Machometo pseudopropheta eorum et de ipsa gente et eorum lege*, *Prologus*, 1–4; 8; 24–25; 49; 51–52 (in *Wilhelm von Tripolis, Notitia de Machometo, De statu Sarracenorum* 1992, 266–78; 284–86; 334–38; 360–64):

Venerabili patri ac domino Thealdo Laodiensis ecclesie archidiacono digno Sancte Terre peregrino sancto frater Guillelmus Tripolitanus Aconensis conventus Ordinis Predicatorum ipsum in Christo pie peregrinationis adipisci votiva.

Quoniam intellexi illuminatam fidem vestram cupere scire, quid gens Sarracenorum et liber eorum de fide sentiat christiana, votis pie devotionis studui in Domino deservire et offerre cupita, tria in medium

adducendo et demonstrando: Primum videlicet, quis fuerit Machometus memorate gentis dux, rector et pseudopropheta, unde surrexit et quando cepit habere honorem. Secundum, quomodo memorata gens ita potenter ac vehementer excreverit sitque dilatata. Tertium de lege eorum sive libro, qui dicitur Alcoranum et quid in ipso de fide Christianorum contineatur.

1 Quis fuerit Machometus et unde et quando surrexit

Anno igitur Salvatoris Domini nostri Iesu Christi sexcentesimo primo, quo eius fides in partibus floreret Egypti, dum impletur vaticinium Ysaie XIX°: *Cognoscetur Dominus ab Egypto et cognoscent Egyptii Dominum in die illa et colent eum in hostiis et muneribus et vota vovebunt Domino et solvent* (Is 19, 21); dum scilicet sancti patres christiani in civitatibus et desertis tamquam firmamenti sidera Egyptum et mundum illuminantes splendorem Deo et hominibus et odorem darent, extitit quidam religiosus vir christianus simplex, sed vite austere nomine Bahayra, reclusus in quodam monasterio sito in deserto Arabie via, que ducit ab Arabia Mechana relinquendo Mare Rubrum ad levam ultra Montem Synai. Ad prefatum quidem monasterium, ubi clausus morabatur Bahayra, tamquam ad stationem et terminum unius diete conveniebant frequenter mercatores itinerantes Syri, Arabes et Egyptii, Christiani et Sarraceni, inter quos venturus erat quidam ad dictum monasterium, qui futurus erat in gentem magnam ac robustissimam, per quem Christi ecclesia esset multum affligenda. Et hec revelata fuerunt docto Bahayra recluso, propter quod vehementer desiderabat videre venturum et eius cotidie prestolabatur adventum.

2 Quomodo ad notitiam hominum venit Machometus

Venit itaque dies et ecce mercatorum caterva sive carravana, quam Arabes dicunt cafele, ad dictum pervenit monasterium. Rogantur mercatores venire ad reclusum, sed inter eos minime requisitus invenitur. Adveniunt postea mercatorum famuli et omnes, qui custodiebant camelos, et divina revelatione invenitur, qui querebatur, puer videlicet orphanus egrotativus pauper et vilis, custos cameli natione Arabs de genere Ysmaelis, de quo dictum est Gen. XVI°: *Hic erit ferus homo; manus eius contra omnes et manus omnium contra eum et e regione omnium fratrum suorum figet tabernacula* (Gn 16, 12). Qui legit, intelligat, si hec prophetia in hoc Machometo impletur, quoniam, ut videtur, in nullo filiorum suorum Ysmael invenitur ita ferus et potens ad figendum tabernacula contra omnes sicut in hoc solo, de quo est sermo.

Hic ponunt Sarraceni primum miraculum, quod Deus operatus est, ut dicunt, pro famulo suo adhuc puerulo, dicentes quod parva porta curie monasterii, per quam transibant omnes, ad presentiam pueri, dum vellet intrare parvulus, ita divino nutu crevit dilatata et arcualiter exaltata est, ut curie imperialis videretur hostium aut introitus domus regie maiestatis.

Recipitur tandem puer a religioso Bahayra; tamquam filius dilectus tractatur, pascitur et induitur, ab omnibus amplectitur et filius adoptivus nominatur reclusi. Instruitur et docetur, ut fugiat ydolorum culturam et unum Deum celi colat et Iesum Marie virginis filium frequenter invocet toto corde. Verumptamen fratres monasterii predicta facientes puerum detinere non potuerunt. Quem dimiserunt abire sponsione ab eo recepta, quod ad ipsos rediret.

Adherebat quidem puer diviti mercatori, quem suum reputabat et vocabat alumpnum. Crevit itaque puer etate, prudentia et industria et corporis pariter elegantia; merces vero domini sui factus adolescens tamquam mercator portabat fideliter et augebat et ad magistrum suum, memoratum reclusum, frequentius et devotus veniebat.

3 De prosperitate Machometi et quomodo crevit

Moritur tandem dominus adolescentis dives et pecuniosus valde industria et probitate adolescentis. Quem videns relicta eius elegantis forme et felicis fortune in maritum assumpsit. Mutatur famulus in dominum, impinguatus, incrassatus, dilatatus opibus, familia et parentela iuxta illud:

Cum fueris locuples multos numerabis amicos;
Tempora si fuerint nubila, solus eris (Ov. Tr. 1, 9, 5).

Munera offeruntur et promittuntur obsequia, multiplicantur amici et fiunt ei domestici plurimi, quorum primus erat eius avunculus nomine Hali, qui dicti Machometi filiam nomine Fateme, suam consanguineam, accepit postmodum in uxorem. Sic ab omni sua gente cepit honorari et primus vocari et tamquam dominus et magister venerari.

Decem elegit sodales, quorum primus erat Ebobex – nomina vero aliorum latine scribi non possunt –.

Congregantur ad eum familie Arabum habitantium in desertis Arabie meridionalis. Nam *Terra Arabum* large dicitur, ubi Arabes habitant, plaga australi a finibus Halapie, que fuit caput regni Caldeorum, usque ad extrema provincie, que dicitur *Affrica*, in qua erat caput regni civitas vocata Carthago.

Crevit itaque Machometus et crevit globus, agmen et robur eius; ceperunt eum timere provincie et provinciarum reges et omnes populi principes et omnes iudices terre. Ad predictum magistrum suum Bahayra frequentius veniebat et in veniendo et moram faciendo apud ipsum sodales gravabat. Quem tamen ipse libenter audiebat et multa pro eo faciebat. Ob quam causam sodales cogitaverunt Bahayra interficere, sed timebant magistrum.

Accidit igitur, ut quadam nocte gravati longa collatione, qua tenuit magistrum eorum reclusus, dum cernerent magistrum temulentum, pugione ipsius Machometi iugulaverunt virum sanctum nocte illa imponentes eidem magistro, quod nimia ebrietate alienatus suum interfecerit magistrum et adiutorem. Mane autem facto, dum Machometus sanctum virum quereret licentiam accepturus et dicturus *vale*, inveniens ipsum mortuum vehementer contristatus cepit querere homicidas. Et cum argueretur a sodalibus tamquam actor sceleris ebriosus credens verum esse, quod dicebant, conscius, quod ebrius extiterat nocte illa et videns proprium gladium cruentatum, contra ebrietatem et vinum ebrietatis causam, maledixit omnes vini portitores pariter et potatores, venditores et emptores; ob quam causam Sarraceni devoti vinum non bibunt Rachabitarum more.

Mortuo itaque Bahayra Christiano quasi freno soluto Machometi caterva laxat militie frena; discurrunt ut predones, raptores rapiunt, mactant et perdunt provincias perturbantes et regna usque ad mortem ipsius Machometi.

4 Quando mortuus est Machometus

De morte ipsius Machometi dicunt sui imitatores, quod mortuus est in Mecha civitate Arabum, in qua natus est; et constat, sicut legitur in Cronicis Orientalium, quod obiit undecimo anno imperatoris Eraclii in Syria existentis, quo anno surrexit Rome papa nomine Loterius et in Ierusalem erat patriarcha Modestus. Undecim annis vixit in prosperitate et gloria, que incepit primo anno dicti imperatoris. Mortuus vero non reliquit heredem nisi filiam nomine Fatema, que patrem est secuta die XL[a], ut quidam dicunt.

Mortuo tamen eo surrexit successor, qui primus erat inter decem sodales, nomine Bobex, per cuius probitatem et felices successus et prosperos regnum cepit exurgere Arabum atque dominium, qui dimidium gloriantur occupasse sibi mundum ab oriente usque in occidentem in parte australi preter Ethiopiam, que semper fuit Christianorum, ad quam non potuit ingredi tempestas Arabum nec Sarracenus hostis.

(…)

8 De exaltatione Arabum et Christianorum deiectione

(…) Gomar vero, qui dicebatur filius Hatrab, corroboratur virtute et victoria multa; sublimatur etiam nomen et fama et gloria Machometi, qui dicebatur et credebatur nuntius Dei excelsi, unde et primus eius successor Bobecre dicebatur heres et successor nuntii Dei, quare et ipse Gomar successor vocabatur heres heredis nuntii Dei.

Unde statutum est pro divino decreto et Dei celi imperio, ut omnes corde credant et ore profiteantur ad salutem, quod unus est Deus nec est deus nisi Deus et Machometus Dei nuntius; et qui hoc nolebat profiteri et dicere, moriebatur. Unde sicut apud nos est forma verborum, qua baptizamur et efficimur Christiani *In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti*, ita hec forma verborum est apud illos, qua efficiuntur Sarraceni:
La eleh ella Alla, Mahomad rosol Alla,
hoc est:
Non est deus nisi Deus et Machometus est nuntius eius.
Multi igitur decepti errore effecti sunt Sarraceni, non solum Iudei, sed magni et mediocres Christiani.
(…)

24 Quomodo fuit compilatus liber Alcorani

Postquam dictum est de egressu Machometi et suorum, progressu eorundem atque occasu, restat videre, quid sentiendum sit de eorum lege seu libro, qui dicitur Alcoranum, Meshaf seu hatine.
Narrant Sarracenorum magistri, quod Machometus habens etatis vite XLV annos cepit dicere se esse prophetam Dei Gabriele angelo nuntiante ei voluntatem divinam et indicante ac docente ea, que postea auditores sui compilaverunt, simul et fecerunt predictum librum. Quem non possunt probare esse verum, quoniam veritas sic se habet, ut narrant catholici Christiani.

Post mortem Machometi annis ferme XL convenerunt superstites sodalium eius, ut tractarent de libro componendo, qui diceretur doctrina et lex Dei data per Machometum filiis Arabum, qui de Agar et Ysmaele descenderunt. Et deliberato consilio omnium et assensu cura et auctoritas scribendi et componendi librum data est uni eorum, qui dicebatur Esman filius Heffan. Sed quoniam non erat sufficiens ad hoc opus, de miseris, qui timore mortis de Christianis et Iudeis effecti erant Sarraceni, elegit, quos habere potuit, doctores, ut sui existerent coadiutores ad componendum opus electum et librum auctoritate dignum et honore;

qui convenientes in unum, dum non invenirent in vita Machometi seu doctrina quicquam dignum narratione et laude, opus seu predictum librum compilaverunt sicut doctores erroris et falsitatis ignorantes artem dictatorie facultatis, non sequentes in dictando vestigia philosophi, ystoriographi aut prophete, sed phitonici potius, qui nec mores nec fidem docet nec scientiam nec ystoriam nec doctrinam. (…)

25 De continentia Alcorani

(…)

Quatuor libros dicit (scilicet liber Sarracenorum) descendisse de celo: Legem, Evangelium, Psalterium et librum prophetarum; et quintum dicit Alcoranum. De Machometo vero in duobus locis tantum facit mentionem et nullam eius ostendit laudem. De domino autem Iesu dicit laudes mirabiles et de Maria matre eius similiter nec non et de imitatoribus eius, qui dicuntur Christiani, que in suis demonstrabuntur locis ad fidelium consolationem et Salvatoris honorem.

(…)

49 Quid attrahit Sarracenos ad fidem Christi

Attrahit etiam eos ad veram fidem credulitas et quedam communis conceptio in cordibus omnium tamquam prescientia sita, quod doctrina Machometi et fides sit in brevi casura sicut mosayce legis cultura, et sola fides Christi cum populo christiano semper sit, quamdiu mundus durat, stabilis et mansura.

Item attrahit eos contemplatio sive speculatio rationis, qua cernunt prophetam eorum Machometum nullam docuisse fidem, qua Deus in via cernitur, nullam viam etiam morum nec disciplinam, qua ad Deum pervenitur neque bone fidei aut bonorum operum mercedem nisi prophanam.

(…)

51 De disciplina eorum seu doctrina

Item si quis querat de disciplina et via morum, quam Machometus tenere docuerit, dicunt: *Habeas duas et tres et quatuor et ita novem et concubinas, quot potuerit emere dextera tua manus. Et si in oculis tuis displiceat uxor, trade libellum repudii et abire permittas, liceatque tibi uti – ne dicam abuti – quod emerit manus tua, sicut licet uti asino vel caballo* (Cfr. Qur. 4, 3).

Item si de mercede finali, quam Deus reddet observantibus legem Machometi in die iudicii, queras, omnes dicunt, sicut scriptum est in eorum libro, quod Deus reddet paradisum.

52 De spe eorum et paradiso quem sperant

Si quesieris: Qualis est paradisus, quem speras?, dicunt: locus deliciarum est, in quo quilibet habebit nonaginta novem virgines delicatas, quibus omnibus fruetur omni die et semper inveniet eas illibatas et integras. Ad nutum etiam desiderii rami arborum fructum porrigent optatum ori comedentis. Flumina lactis et mellis, meri, et limpidissime limphe deorsum defluent, menia ac mansiones pro meritis singulorum assignabuntur singulis, ex lapidibus pretiosis edificate ex auro pretioso ex Ofir, et quod mirabilius est, locus tante glorie dicitur esse maior, quam sit spatium celi et terre, et ideo certe paradisus talis non erit in celo neque in terra.

Propter igitur speculationem huiuscemodi habitam de Machometo pseudopropheta eorum ipsum non immerito ac doctrinam eius, si tamen est eius, despiciunt et contempnunt, et transeunt doctores ad considerandum divinum spectaculum, celeste archanum, Iesum Marie filium et suum sanctum Evangelium, dogma salutis cunctorum.

Editions and translations: Prutz 1883, 573–98; *Wilhelm von Tripolis, Notitia de Machometo, De statu Sarracenorum* 1992.

Studies: Rotter 2009; O'Meara 2008; Roling 2005; Tolan 2002, 203–9, 211, 245–54, 284 n. 1; Reeves 2000, 92; Van Acker 1998–999, 38 and passim; Richard 1998, 42–43, 46; D'Ancona 1994, 60–61, 116; Lieberknecht 1994; Kaeppeli / Panella 1993, 108–9; *Wilhelm von Tripolis, Notitia de Machometo, De statu Sarracenorum* 1992, 1–189; Kedar 1984, 146, 154, 180–83, 192; E. R. Daniel 1975, 12; Kaeppeli 1975, 170–71; von den Brincken 1973, 232 ff.; Southern 1962, 62–63; N. Daniel 1960, 206–7, 226–27, and passim; Voerzio 1955; Monneret de Villard 1944, 70–71, 73; Altaner 1924, 39, 85 ff., 141, 236.

45
The Book of Denuding or Exposing or the Discloser

Author: Unknown
Title: *Liber denudationis sive ostensionis aut patefaciens* (also known as *Contrarietas Alfolica* or *Elfolica*)
Date: before 1299[138]
Place: Spain?

The *Liber denudationis* or *Contrarietas Alfolica* is a late-thirteenth-century Latin translation of an Arabic polemical and apologetic treatise–now lost–most likely written in Spain between 1085 and 1132, in a Mozarabic context. Although it comes to us in a single manuscript datable to the sixteenth century (Paris BnF lat. 3394), this translation was known and used by Ramon Llull in the late thirteenth century in the *Llibre de la doctrina pueril* (see no. 48) and by Riccoldo of Monte di Croce in the early fourteenth century (see no. 46), while it seems that before them Ramon Martí had access to the Arabic original (see no. 37). The author of the *Liber denudationis* is unknown, but in the introductory chapter he states that he was a former Muslim converted to Christianity and wrote his book to defend his choice and to show the infidelity and mistakes of his adversaries, grounding his refutation on their own tradition (1.1–2). In fact, passages from the Qur'ān and events recorded in the *Ḥadīth* are often quoted, chosen in order to reveal contradictions. In this strategy, biographical treatments of the figure of Muḥammad play a prominent role, since his speeches and habits are presented as contrasting what is supposed to be the word of God, or even as inspiring it. He is portrayed as a man who took advantage of his followers' ignorance (2.1), the author of a contradictory and obscure text (2.3), and a self-proclaimed prophet unannounced by the Scripture, but rather among the pseudo-prophets mentioned by Matthew (3.1–4). He spread his law through violence and deceit, by simulating visions of the Archangel

138 If it could be demonstrated that Ramon Martí read the treatise in the Latin version rather than in the original Arabic one, the *terminus ad quem* could be anticipated to 1256 (see no. 37). See Burman 1994, 207.

Gabriel and inventing having met angels during his journey to heaven (4). He was educated and supported by a monk, *Bohaira*, and by a Persian and a Jew, but publicly denied their contribution (5); and in addition, the text of the Qur'ān was created by his disciples and was, for this reason, so confused and senseless (6.1 and 6.3–4). He was rather fond of women and made several statements and laws to justify or promote his luxurious deeds; for example, justifying to his wives his sexual intercourse with the Jacobite Maria, or legitimizing his union with Zayd's wife (7.1–2 and 7.4–11), in the same way he manipulated the word of God to free himself of a parasite (7.12). His habits did not suit those of a prophet (9.21–22), and he was not defended by God from Jewish witchcraft, as he had announced, but died because he was poisoned by a Jewess (9.25). When compared with Christ, Muḥammad reveals himself to be infinitely inferior: born of idolaters, he was an idolater for his first forty years, and married his daughter to idolaters; he descended from the violent Ishmael and neither performed miracles nor foresaw his future. In contrast, Christ was descended from Isaac, blessed by God, and was born from a sinless virgin; he did indeed perform miracles and foresaw his passion and resurrection (10.1–3 and 10.5–7). Muḥammad was in addition rather incoherent, as he encouraged the pilgrimage to Mecca and the cult of a stone–a form of idolatry–(11.1–2) and had a rather ambiguous attitude toward drinking wine (11.7–8). He even dared to report that he had ascended to Heaven and saw God and the angels, and that he interceded on earth for them; yet when his followers asked him to do it in their presence, he was unable to confirm the story and stated that God sent him to persuade people through the sword rather than with miracles (12.1–9).

The refutational line followed by the author of the *Liber denudationis* is quite traditional, but his portrayal of Muḥammad as an immoral opportunist presents the important novelty of mentioning genuine Islamic sources to support its credibility.

Liber denudationis (in Burman 1994, 240–44; 246; 250–74; 276–93; 330; 334–47; 366; 370–83):

1.1 In nomine Patris, Patris saeculorum, et Filii, Filii resurrectionum, et Spiritus Sancti, uiuificatoris eorum qui sunt in sepulchris: vnitatis in Trinitate, Trinitatis in unitate, qua creauit nos de terra, et transtulit nos in generationes et lumbos, et effigiauit <nos> in matricibus, et statuit nobis auditus et uisus et iuuamenta et intellectus, et constituit nos de melioribus hominum cum monstrauit nobis sua mi-

racula et factorum suorum potentiam – et per hoc credidimus certitudinaliter –, et edocuit nos semitas veritatis, et ostendit nobis uestigia suae potentiae et loca suae sapientiae. Laudabimus igitur eum desuper eius gratiis demonstrantis, et regratiabimur ei de munificentiis eius continuatis, petemusque ab eo stabilimentum in hoc quod ipse [nos] direxit, et prosperitatem uerbi et operis ad ipsum propinquare <nos> facientis ut finem sigillet; quia pius et misericors est in aeternum.

1.2 Et infra, extitimus de declinantibus a sua recordatione et blasphemantibus in legem suam quam elegit sibi ipsi, damnantes infidelitatem quam super corda nostra impresserat diabolus. Et mansimus palpitantes in nostra caecitate et stultitia donec intelleximus conditiones in quibus versabamur, Alchorani videlicet et fabularum seu narrationum de traditionibus suis, et contrarietate elfolicha, id est perfectorum in lege Machometi. Et iustificati sumus de eo in quo fuimus, certificatique sumus quod recepit nos ad paenitentiam et de patientia sua circa ignorantes. Nos igitur rogamus ut firmet nos in huiusmodi, et ut concedat tibi, O insipiens, librum istum intelligere quem nominavimus Denudationis siue ostensionis, aut patefacientem in quo patefecimus aduersus contrariantes nobis infidelitatem et deuiationem suam. Et si huic operi mendacium obicerunt, Alchoranum suum mendosum ostendunt et suum prophetam et quod transtulerunt ex eodem sui sotii et sequaces usque impraesentiarum, quia nos non respondebimus eis nisi de suo volumine et de suorum narratoribus sotiorum.

Secundum capitulum de vanitate venientium ad legem Machometi siue tententium eam

2.1 Quatuor autem sunt partes tenentium Machometi errorem. Prima pars ingressa est Sarracenismum eorum qui per gladium intrauerunt, et nunc etiam suum cognoscentes errorem resipiscerent nisi gladium formidarent. Et pars alia intrauit illorum qui decepti a Diabolo credunt vera esse quae falsa sunt. Tantae enim simplicitatis erant agrestes homines quibus Machometus persuasit quod de crustulis vel panibus latis interrogabant cuiusmodi lignamina erant. Tertia pars eorum qui a progenitorum errore discedere uolunt, sed dicunt se tenere quae patres eorum tenuerunt; a quorum patrum potius recedunt sententia qui pro idolatria quam tenebant sectam Machometi minus malam sine dubio elegerunt. Quarta pars est eorum qui [propter] laxiorem vitam in uxorum multitudine et aliis concessis licentiis plus quam eternitatem alterius seculi dilexerunt.

(…)

2.3 Machometus autem dedit suis sibi ipsi contrarium Alchoranum, et commentati sunt eum plus quam quadraginta uiri, quorum omnium nec saltem duo in expositione vnius sententiae conuenerunt.

(…)

Capitulum tertium quod Machometus non attestatur neque vetus testamentum neque nouum neque miraculum

3.1 Quaeramus igitur a Machometicis de eorum patrono quem tamquam saluatorem nude – et se saluatos appellant – secuti sunt. Deus enim, charus et gloriosus, nequaquam mittit tam generalem prophetam nisi praecesserit eum qui praenuntiauerit, vel fuerit liber aliquis qui suae testimonium perhibeat prophetiae, sicut de Christo nostro lex et omnes prophetae pene uerbis singulis per multa ante aduentum eius saecula clamarunt. Si enim secta haec tanti orbis in quo diffusa est conuersio esset, et non peruersio, quomodo sanctos prophetas domini latuisset? Sicut quidam eorum ait quia non faciet dominus uerbum nisi reuelauerit secretum suum ad seruos suos prophetas.

3.2 Quod si dixeritis: "praenuntiauit eum Moises in Ueteri Testamento quod Iudei mutauerunt, et Christus in Euangelio sed uos illud deleuistis", [sed] contrarium probabimus, quia liber Bibliae, id est Ueteris Testamenti et Euangelii, ante Machometum non fuit corruptus, cum fingat Deum sibi dicere quod si quis dubitauerit de dictis suis mittat eum ad librum utriusque Testamenti, sicut dicitur in Alchorano in Capitulo de Iona sic: *Si fuerit in dubio de hoc quod descendere fecimus ad te, sciscitare ab eis qui legunt librum ante te* (Qur. 10, 94). Quomodo enim de Deo dubitet aut mendacem Deum dicit mittentem ad mendacia testimonia?

3.3 De quo ipse Machometus in tantum se iactat, ut dicat, "ego sum," inquit, "dominus filiorum Adam ex prophetis et martiribus et pacificis," et quod nisi ipse fuisset, *non creasset Deus caelum et terram nec intermedia* (Qur. 32, 4). Addidit etiam quod ipse ascendit ad septimum caelum, iter quingentorum annorum, et estimauit se uidisse mirabilia de quibus infra dicemus. Sed quomodo conuenit vt qui in tali statu esset vere tam gloriosus vt ei angeli apparerent, et ipsum Deum ore tenus alloqueretur, et Deus imponeret ei manus adeo ut, sicut aestimabat, eum manus Dei frigiditas perforaret, de Deo esset dubitans et male credens? Item cum dicat in Capitulo *Elmaiede*, id est "mensa," quod iudex eius Ebazoheite dixit Machometo quando Iudei quaerebant iustitiam et iudicium ab eo, et respondit, *Si uenerint ad te, iudica inter eos iuste, quia Deus diligit iustitiam facientes. Et quomodo petent ipsi a te iustitiam, cum sit apud eos Uetus Testamentum in quo est Dei iustitia?* (Qur. 5, 42–43)

3.4 Igitur iuxta verbum Machometi non erat lex corrupta ante tempus eius, sed neque post, sicut dicit in Alchorano in Capitulo *Elhagar* quod interpretatur "Lapis:" *Nos* inquit in persona Dei, *descendere fecimus recordationem Dei, et nos eandem custodiemus* (Qur. 15, 9). Lex et Euangelium apud eos dicuntur *recordatio*. Deus ergo semper apud suos fideles testimonium scripturae suae et seruauit ante Machometum et post seruabit incorruptum. Aut quomodo Christiani et Iudei, qui sibi maxime aduersantur, uel etiam isti uel illi, per totum mundum diffusi, cornuum decreto, ubique sacram scripturam falsassent – et ipsi falsarii apud Deum in odium Machometi -? Quod aut occulte fieret et integer remansisset aliquis codex, aut publice pateretur, et nec historias gentium latuissent.

3.5 Sacra igitur scriptura seruata est illibata, quae nec in Ueteri Testamento mentionem facit de Machometo nisi ubi loquitur de pseudoprophetis, nec in Euangelio nisi ubi ait, *Attendite uobis a falsis prophetis, qui ueniunt ad uos in pellibus agnorum* (Mt 7, 15) et alibi: *Nonne in nomine tuo prophetauimus* (Mt 7, 22)? et infra: *Discedite a me operarii iniquitatis* (Mt 7, 23). Christus autem quasi praecones suos misit omnes prophetas qui suam incarnationem, natiuitatem ex uirgine, passionem et resurrectionem, in caelum ascensionem, deitatem eiusdem mirabilia facientem manifestissime praenuntiauerunt. Et postea ipse veniens operibus et maximis miraculis praedicta uerificauit. Quemadmodum rex, cum uoluerit proficisci, praecedent et nuntii exercitus nuntiantes aduentum eius. Tandem rex venit et verificatur eius praeuntiatio.

Quartum capitulum quod per gladium et falsas uisiones populum congregauit

4.1 Igitur cum nec scriptura testificaretur domino vestro, neque prophetia, neque euidentia miracula, aut aliqua certitudo, nudauit gladium et primates interfecit, et ait, "Iussit mihi Deus expugnari gentes gladio donec testificentur quod non est deus nisi Deus et quod ego sum nuncius eius, quod si hoc fuerint confessi seruauerunt sanguinem et pecuniam suam." Postquam autem illud intrauerit intellectus hominum, dixit eis Machometus, "Quicunque dixit, 'non est deus nisi Deus,' intrabit paradisum, etsi fornicatus fuerit, etsi fuerit latrocinatus." Et praecepit haec praeconizari. Venit autem Machometum quidam dictus Ebiborda, et quaesiuit si hoc esset uerum, et respondit et addidit, "etiamsi cum precedentibus biberit uinum et etiamsi occiderit". Et adiecit, "etiamsi torserit nasum Ebiborda".

4.2 Et infra propheta igitur uester nudauit gladium et uocauit gentes ad legem suam sine certitudine aliqua seu prophetia. Dixeruntque ei,

"fac nos inuenire ueritatem eorum quae dicis ut sequamur te, quia Deus prophetam non mittit sine aliqua certitudine praecedenti." Quibus dixit Machometus, "Deus dixit mihi, 'iam destinaui ante te prophetas et eos pro mendacibus habuerunt, timeoque destinare te cum certitudinibus, teque mendacem improperent sicut et missos ante te, ideoque iam misi te cum gladio;'" sicut dicitur in Alchorano in Capitulo Filiorum Isrrael: *Nos non uetati sumus vt mitteremus te cum portentis nisi quia mendatium impositum est praecedentibus* (Qur. 17, 59) quibus autem fuerit intellectus. Et fideles extiterunt ex huiusmodi; non curant, etiamsi interficerentur.

4.3 Alii multi non credebant, sed, timentes gladium, dicebant tantum ore se esse Sarracenos. Sed et ipsum patruum Machometi adduxerunt vt esset Sarracenus, qui ait, "quidnam erit si hoc non facero, O filii fratris?" Dixit Machometus, "interfitiam te, O patrue." Qui dixit, "nec aliud poterit esse, O filii fratris?" "Non," inquit. Et ait, "sequar te super quo uolueris, lingua tantum, non corde, et hoc timore gladii." Omar etiam filius Catheb Maadi, cum compelleretur ait, "Domine tu nosti quia non effitior Sarracenus nisi timore gladii." Etiamsi filius Ebi Hastaa timore gladii factus est Sarracenus; vnde litteras misit ad Mesques quas mulier abscondebat inter capillos capitis sui, nuntians eis aduentum Machometi ut cauerent uiolentiam doctrinae eius.

4.4 Violentiae etiam addita est seductio quasi diuini responsi. Cum sederet aliquando Machometus in stipatione sotiorum suorum et quaereret quaerens de aliqua quaestione, dicebat, "Non habeo inde scientiam, sed nunc ueniet ad me Gabriel qui quaestioni tuae respondebit." Sedebat autem sic per horam cogitans. Cumque veniret ei responsio, cadebat in fatiem suam et retorquebat manus et pedes, et sic uidebant eum donec caput leuaret, dicebatque, "Ubinam est quaerens? Venit," ait, "mihi responsio tuae quaestionis per Gabrielem, et est talis et talis."

4.5 "Retulit mihi pro certo Ahmed et Elhossen, qui dixit, retulit nobis Mahe de Nase de filio Omar, qui dixit, audiui Aiesse filiam scilicet Machometi dicentem, quaesiui a patre meo quomodo veniret ei uisio, qui respondet, 'O Filia, sicut sonitus campanae, et cum uenerit non contineo quin cadam in fatiem, recedetque a me; in die frigido etiam profusus sudore remaneo.'"

4.6 Dixit autem se ascendisse usque ad septem caelos, inter quos erat distantia iter quingentorum annorum; dixitque quod uidit angelum quedam de angelis maiorem magnitudine mundi multis mille uicibus. "Qui etiam uenit ad me," ait, "prouolutus genibus, flens largiter, adeo ut lachrimae eius currerent ex oculis eius, instar Farsar et Nili fluminum, et dixit, 'O Machomete, veniam mihi pete.' Et dixi ei, 'nunquid tu es

tu?' et 'quid mihi esse poterit cum creauit Dominus tuus infernum?'" Et transibat per cohortes angelorum et rogabat pro eis duas fatiendo flexiones, et petebat eis veniam orando pro eis.

4.7 O praesumptio indicibilis, et mendatia impunita! Quomodo poterat interesse tantis in caelo splendoribus, qui nec unius angeli aduentum poterat sustinere, quin se epilenticum fingeret – aut forsitam uenerat. O fortissima ueritas quae statim deprehenditur falsitas illorum qui super omnia mentiri conantur! Nunquid tanta corporali magnitudine ut sint mundo maiores multis mille uicibus circumscriptibiliter angeli diffunduntur? Iterum si boni erant angeli quomodo optimi venia indigebant? Si mali erant, quomodo in tanta caelorum celsitudine remanebant? Denique bonum elegerant intercessorem luxuriosissimum impostorem atque pseudoprophetam cuius praesumptio erat tam intolerabilis ut qui discipulis certitudinem de sua prophetia dare non poterat intercedere se pro summis angelis iactitabat.

Quintum capitulum de doctoribus Machometi

5.1 Adhaesit autem Machometo monachus quidem dictus Boheira, et ipse primus qui adhaesit ei, et factus est ei doctor et promouit eum in lectura librorum; notificauitque ei quid eueniret ei de fa[c]to suo, praesumpsitque ut baiulus fieret sui status post eum; fuitque cum Machometo pene vsque ad mortem Machometi, ferturque quod interfecerit eum et Finecs Iudaeum nocte una in lectis suis.

5.2 Adhaeseruntque ei Salon Persa et Abdalla filius Selam Iudeus, et facti sunt Sarraceni. Quidam autem Eboiogeel de Edesa, et Rebia filius Rabie dixerunt Machometo quod ille Persa et ille Hebraeus docebant eum, et ecce cecidit in fatiem suam, et contractae sunt manus eius et pedes et uenerunt sotii eius ad eum et cohoperiunt eum vestibus suis. Et ad se rediens dixit, "Deus misit me corripere uos de sermone quem dixistis quod tales me docerent;" legitque eis sententiam unam quae est in fine lectionis *Elnahel*, quod interpretatur "palma," quae sic dicit: *Scimus quod ipsi dicent quod instrueret eum homo. Lingua autem qua loquuntur ei Persica; haec autem Arabica patens est* (Qur. 16, 103). Et ex hoc dixit, "Quomodo potest esse quod illi me instruant quorum unus Persicus est, alter Hebraeus? " Qui respondebat ei, "Potest esse quod lingua sua tibi loquuntur et exponunt. Tu lingua tua ornes et rectifices." Nec inuenit eis responsionem.

Sextum capitulum de discipulis Machometi e (sic) discordi institutione Alchorani

6.1 Item narratur in eorum historiis dixisse Machometum, "descendit Alchoranus super me in septem litteris, et quicquid satis est

sufficit." Dicunt hos fuisse Nafe et Ebou Omar et Homra et Elkessar et Asser et filius Ketir et filius Amer. Dicimus ergo eis, istine legerunt umquam coram Machometo? Et dicent quod non, sed hii coram senioribus, et seniores coram aliis senioribus, et usque ad Machometum. (…)

6.3 (…) Narrant etiam quaedam historiae quod Machometus mortuus est, nec habuit populus Alchoranum. Cum autem Eboubeker susciperet principatum, praecepit quod quilibet repeteret quae posset, et hunc qui est prae manibus composuit Alchoranum. Reliquos autem combussit.

6.4 Sed et in Capitulo *Elamran* de Alchorano dicit, *Nullus nouit eius expositionem praeter Deum. Et fundati in scientia dicunt, 'credidimus ei; totus enim est a domino nostro'* (Qur. 3, 7); etiam revera in hoc libro sunt multa tam obscura, tam truncata, ita ut nullum sensum facientia, fatuitatem potius et mendatia palliarent. Si enim, ut dicit, solus Deus expositionem nouit, igitur nec Machometus. Stolidus fuit nuncius de penitus ignoratis. Aut si ei notificata sunt, quare ipse aliqua non tradidit expositionem?

Septimum capitulum quod de immunditiis in parte, partim uero de uerbis aliorum quae sibi dicta compositus Alchoranus

7.1 Item in Capitulo *Eltahrim* quod interpretatur "vetatio" siue "anathema:" *O propheta, quare anathematizas seu vetas quae Deus concessit ad quid quaeris, facere voluntatem uxorum tuarum? Et Deus est propitius et misericors. Iam posuit legem uobis Deus ut soluatis iuramenta uestra* (Qur. 66, 1–2).

7.2 Expositio autem binus sententiae est quod Machometus diligebat quandam dictam Mariam Iacobitam quam presentauerat ei Macouques Rex Iacobitarum. Duae autem de uxoribus Machometo – una scilicet dicta Aiesse filia Ebibeker nobilissima inter eos, et Hafsa filia Omar – mouebantur zelotipia; quae cum die quadam intrarent ad eum, inuenerunt dictum Machometum cognoscentem dictam Mariam, et dixerunt ei, "decetne sic facere?" Qui erubuit et iurauit se nunquam de caetero cogniturum eam, sicque quieuerunt ad iuramentum eius. Cumque modicum temporis pertransisset non potuit se continere ab ea, et dixit, "descendere fecit Dominus super me pro Maria," dicens, *O propheta, quid uetas quod Deus concessit? Placare vxores tuas expostulas* – illas scilicet predictas – *Iam legentes uobis posuit Deus ut soluatis iuramente uestra* (Qur. 66, 1–2). Sicque peierauit et iterum cognouit illam. Vide quantam impietatem statuit propter hoc vt quasi licenter adulteraret.

(…)

7.4 Infra dixitque illi vna de uxoribus, "O Machomete, Deus festinauit in tuo desiderio." Voluit per hoc dicere, "forsitan Deus in caelo suo te apropiauit incestui." Et addidit, "nunquid Deus ipse praecepit tibi huiusmodi facere? Cum etiam [hoc] in teipso haec verbo tenus detesteris, forsitan quaerit Deus placare te per huiusmodi et apropinquare tibi."

7.5 Ipse vero duabus vxoribus totum legit quod sequitur in Capitulo Vexationis: *Paenitemini coram Deo quia declinauerunt corda uestra* (Qur. 66, 4), quasi dicat de hoc quod calumniatae sunt eum de incestu; sequiturque continuo: *[si] forte Deus, si uos repudiauerit, det ei pro vobis vxores meliores uobis – sarracenas, credentes, locupletes, paenitentes, adorantes, laudantes, agiles ac virgines* (Qur. 66, 5). Quod audientes, dixerunt, "paenitemus."

7.6 Devenit etiam ad me, per historiam de cuius veritate non dubitant, quod praedicta Aiesse intrauit ad eum, repperitque eum solum cum muliere; parumque secedens rediit, muliere non inuenta. Cui dixit Machometus, "Haec mulier," inquit, "erat Sanitas quae venit ad me rogare vt ei a Deo postularem sanitatem." Nec respondit ei Aiesse prae timore. Intellige fictionem adulteri quae nec habet colorem.

7.7 Cum autem super hiis cresceret murmur, congregans populum dixit quod est in Capitulo *Elahzab:* "Descendere fecit Dominus super me Alchoranum:" *Nos concessimus tibi vxores tuas quibus dediisti mercedes, et quod possederit dextera tua* -hoc est quantum habueris posse – *de hoc. Quidem Deus dedit tibi filias auunculi tui et materterarum tuarum, et mulierem credentem, si ultro se prophetae dono obtulerit* (Qur. 33, 50). Et cito post: *Adoptabis ex eis quam uolueris et tibi aplicabis quam uolueris* (Qur. 33, 51) – hoc est denique quae senuerit ex eis, si uolueris retinebis. Amouitque tunc quandam quae dicebatur Nigra et alias seniores; cumque super hiis uerba multiplicarentur, timens ne lex sua corrumperetur, dixit quod est in Capitulo *Elahzab: Non licet*, inquit Deus, *faeminam accipere de caetero neque pro eis alias cambire uxores, etiamsi spetiositas earum te allexerit: compescere ab incestu* (Qur. 33, 52).

7.8 Postea Mecouques Rex presentauit ei supradictam Mariam quam accepit, et improperauerunt ei homines supradictam sententiam, quod non liceret ei accipere alias mulieres. Et respondit eis Machometus, "quando uenit mihi illa Maria, dixit mihi Deus, 'Resume uerbum tuum'" id est "revoca."

7.9 Fertur etiam in historiis eorum verissimis quod uisionem vxoris Zeid, nutricis suae pulchrae ualde, obstupuit Machometus. Quod audiens Zeid ab uxore Zeineb, dixit Machometo quod vellet eam repu-

diare: "Vereor," ait, "ne concupieris eam." Qui respondit, "Tene tibi vxorem tuam et fidens esto in Deo." Immo ait Zeid, "Volo eam repudiare." Audiens haec Machometus gauisus est nimis et cecidit in faciem et recuruatae sunt manus et pedes et operuerunt eum. Et surgens ait, "Visionem misit ad me Deus, increpans pro uxore Zeid." Et dixerunt, "Quod est illud, nuncie Dei?"

7.10 Et dixit sententiam quae est in Capitulo *Elahzab* cum dixerit ei super quam gratiam posuit: *Accipe tibi uxorem tuam fidens de Deo. Tu celas in anima tua quod Deus propalat et formidas homines, sed iustum est ut Deum formides. Cum enim respuit eam Zeid maritauimus eam tibi* (Qur. 33, 37), O Machomete. Et dixit Zeid, "nunquid duxisti eam adhuc, nuncie Dei?" Respondit, "Ve tibi! Deus ipse maritauit eam mihi de celo, et super hoc sunt testes Michael et Gabriel." Et festinauit intrare ad eam. Quae postea inter alias uxores se iactabat quod Deus maritauerat eam de caelo. Illas autem propinquae de talibus flagitiis quae sunt ad pernitiosum exemplum facere, Alchoranum de quo oratur et psallitur et Deum Euangeliorum fingere patronum, extremae dementiae est.

7.11 Item in penultimo capitulo huius operis ponitur haec lex immundissima, nec minus irrationabilis, quae habetur in Capitulo Vaccae, *quod si uir repudiaret uxorem suam* tres repudiationes, *non reciperet illam nisi cognosceret prius alium uirum ab illo* (Qur. 2, 230); quod si repudiaret eam et compleret numerum eius, rediret ad uirum priorem si ipsa hoc eligeret; quod si calcaret eam uir secundus menstruosam, non liceret primo eam recipere donec cognosceret eam sine menstruis; quod si eam cognosceret <***> ueretro rigidato. O lex non tam viris debita, quam iumentis!

7.12 Et quia quidam glutto hora prandii pulsabat in domo Machometi ut comederet, fecit inde legem, ponens in Capitulo *Elahzab*, quod nullus comesturus ueniret nisi inuitatus. Vilia sunt haec.

(…)

Nonum capitulum de multis in quibus contradicit sibi ipsi

(…)

9.21 Quis unquam Prophetarum talem uitam duxit, aut talia in ieiunio obseruari praecepit – uidelicet, ut angarientur ut luxuriarentur ut a uespera in auroram comedant? Nunquid sic uixit Iohannes Baptista, Helias, Daniel, et Hieremias? Quis unquam talem sperauit paradisum vbi cognoscent pulchras et electas mulieres quas uocant *elhour?* Et quid fiet de uxoribus eorum? Quis cognoscet eas? Alchoranus nihil determinat de eis.

9.22 Ferturque de Machometo quod tria uoluerit de hoc mundo, uidelicet mulieres, et suauia odoramenta in delitiis, et orationes horarum. Primo posuit mulieres quas maxime appetebat, et secundo posuit delicata in epulis; ultimo posuit orationes quasi uilius inter omnia. Uos tamen apud uos dicitis orationem esse quasi columnam legis.

(…)

9.25 Item refert in Alchorano quod Deus dixerit ei, "O Machomete, *dic* adiutori: *peto Deum* elfelak *de malo quod creauit et de malitia laenonis cum intensus fuerit et spuentium innodatis* (Qur. 113, 1–4), qui sunt sortilegi." Praecepit itaque Deus ut uitaret sortilegium, uel rogare eum fecit Deus ut sortilegium non noceret ei. Iudaei autem arte diaboli in sortilegio [et] uultum cereum uel huiusmodi in puteo deiecerunt acubus plenum, et alio misso extraxerunt de puteo et omnes acus extrahebant non sine dolore Machometi. Quomodo igitur in prophetia sua non cauit, cum inducat in Alchorano Deum de ipso dicentem, "Non ueniet ei uanum quid nec ante nec retro," et cum iactet Deum imposuisse manus inter scapulas? Quomodo igitur ei potuissent sortilegia nocuisse? Fertur tamen mortuum ex toxicatione quam immisit ei quaedam Iudea in minutione.

Decimum capitulum est de hoc quod ostendit Machmometum in infinitum esse inferiorem Christo quia Christus aeternum uerbum Dei est in Maria incarnatum

10.1 Dicit Machometus in Capitulo Vaccae, *dixit Deus, 'noli quaerere de illis quae sunt in inferno*,' hoc est, de patribus primorum Sarracenorum. Unde fertur dixisse de patre et matre: *utinam scirem quod est opus eorum* (Cfr. Qur. 2, 41; 134).

10.2 Quaerimus ergo de propheta eorum Machometo. Non enim audent dicere quod prophetauerit donec post quadraginta annos. Quid ergo faciebat illis quadraginta annis? Non enim poterunt dicere nisi quod indicabat populum in cultura idolorum, docens eos iuxta illa legitima – quod dicunt historiae de quarum veritate non dubitatur. Quod si dixerint quod Machometus nunquam fuerit infidelis, falsum hoc esse probabimus per textum Alchorani. Dicitur enim in Capitulo *Ebroha* ipsi Machometo, *Nunquid non inuenit te Deus orphanum, et recollegit errantem, et direxit?* (Qur. 93, 6–7) Haec sententia probat prophetam uestrum fuisse errantem.

10.3 Iterum in Capitulo *Elfecep*, id est "adquisitionis:" *Scilicet nos*, inquit Deus, *aperirimus tibi aperitionem patentem* – id est adquisiuimus adquisitionem – *ut indulgeamus tibi peccata priora et posteriora* (Qur. 48, 1–2). Ad idem est quod Machometus filiam suam duobus idolatris

successiue tradidit. Secundo, postquam inceperat Sarracenismus, abstulit a uiro donec factus est Sarracenus. Patet igitur fuisse eiusdem sectae tunc quando idolatrae dederat. Nam ipsemet cum infideli coniunctionem prohibet in Capitulo *Elbaqara*, id est Vaccae, ubi dicitur: *Nolite fornicari cum participantibus* – id est Christianis mulieribus – *usque dum credant*; nec etiam cognoscatis masculos participantes donec credant; *serui enim credentes participatoribus sunt meliores* (Qur. 2, 221). Et nota quod hic satis concedit sodomiam omnium mortalium magis flagitosum arrogans et falsius. Per haec tamen ostendit filiam infideli tradidisse cum aeque esset infidelis.

(…)

10.5 Machometum igitur prophetam uestrum, cum audetis praeferre cunctis, Christo dumtaxat verbo tenus conferamus. Machometus per ancillam pertinens ad Abraham, si per Hismael descendit. Dum orat Abraham Deum dicens, *Vtinam Hismael uiuat coram te* (Gn 17, 18), audiet Dominum etiam hoc addentem: *duodecim duces generabit* (Gn 17, 20); et, iterum, *hic erit ferus homo, manus eius contra omnes, et manus omnium contra eum* (Gn 16, 12). Christus autem de Abraham cui dictum est, *in semine tuo benedicentur omnes gentes* (Gn 22, 18). Per Isaac descendit cui hereditas promissionum conceditur a quo Hismaelem excludit Deus.

10.6 Machometus nullum ante se praemittit prophetam aut librum attestantem ei. Christus antequam veniat, ante se destinat omnium praeconia prophetarum. Pater et mater Machometi immundi et idolatrae ardent in igne aeterno. Maria munda et sancta concepit Christum. Machometus per quadraginta annos infidelis extitit. Christus sine peccato de uirgine natus fidem Deo semper seruauit. Neque enim Spiritus et Uerbum Dei contrahere peccatum potuit, vel etiam perpetrare. Machometo, ut dicitis, Deus peccata dimittit. Christo uero non habere peccata fuit nobilius quam dimitti.

10.7 Machometus, requisitus ut per miracula prophetiae suae daret certitudinem, nihil attulit. Christus caecos illuminauit, leprosos mundauit, mortuos suscitauit ut non solum prophetam se esse, id est, Dei filium demonstraret. Christus etiam *Apostolis suis dedit potestatem spirituum immundorum* (Mt 10, 11) *et* super *omnem languorem*, et ut etiam mortuos suscitarent. Machometus autem nec uisum caecis, nec uitam mortuis unquam reddidit, nec daemones expulit, quia a se utique expulisset. Christus per Spiritum Sanctum semper operabatur et ubique. De uestro autem propheta dicitis quod sortilegium in ipso cecidit, et quod praestigiatus ipsemet fuerit quod opus quidem Sathanicum est. Item propheta uester dicit se nescire quid de se fiet. Christus sciens

omnia quae uentura erant super eum de sua traditione, crucifixione, et resurrectione, discipulis saepius priusquam haec fierent intimauit.

(…)

Undecimum capitulum est de peregrinatione et lapide nigro

11. 1 "Circueant," inquit, "in domo ueteri vel libera" – videlicet ad fanum de Mesques. Dicunt enim narrationes quas historias appellant quod Deus vetustauit et liberam fecit domum illam ex praesentia et manifestatione gigantum in ea. Et hoc quidem factum esse constat quia quidam nobilis, nomine Elagag, illam domum destruxit et principem, filium patruelis Machometis, suspendit super montem Filii Keis. Item post trecentos sexdecim annos gens barbara quae dicitur Elkarametha illam domum ab omni pretioso in ea spoliauit et lapidem nigrum transtulit et abscondit ibi prope Mesquem. Nulla autem vindicta secuta est de omnibus istis. Quomodo ergo domus libertatis a gigantibus est?

11.2 Dixit etiam patronus uester quod venit ad uos confringere statuas et uocare ad culturam vnius Dei. Ipse uero statuit in angulo praememoratae domus lapidem quendam nigrum quem praecepit adorari et deosculari a uobis. Quae est, quaeso, differentia huius lapidis ad statuas vel idola quae uos prohibuit adorare?

(…)

11.7 Item de uino et sicera dicit in Capitulo *Elbaqara*, id est "vaccae," *Ipsi quaerent a te super uino et sicera. Dic: "in eis est iniquitas magna* (Qur. 2, 219). Et in Capitulo *Elmaiede*, quod interpretatur "mensa:" *Uinum*, inquit, *et pocula huiusmodi offensio quaedam de operibus Sathanae* (Qur. 5, 90), et idem dicitur in Capitulo *Elaharaf*. In his omnibus damnat poculum uini, sed contrarium dicitur in Capitulo Palmae vbi dicitur, *De fructibus palmarum et uinearum accipietis inaebriationem et possessionem pulchram* (Qur. 16, 67). Ad idem in Capitulo *Eleneam: Non invenio in mihi reuelatis vetitum de escis praeter morticinum aut sanguinem effusum aut carnes suillas et quod sacrifica[n]tur alii quam Deo* (Qur. 6, 145). Igitur vinum non est prohibitum; per cibum enim et potio accipitur.

11.8 Fecit etiam in eorum historiis quod Abdalla filius Messeoud, cuius Alchoranum dicitur Machometus approbasse, narrat quod, Machometus iturus ad psallendum, quaesiuit, "'quid est in uterulo?" Respondit uinum suave cum aqua munda quo se baptizauit ut psalleret. Dixi itaque ei, 'quid dicis de potatione eius, nuntie Dei?' Respondit, 'licitam eam dico; nec timor in ea nisi prouocaret scotomias et contemptus.'" Sic Eba Honeife, theologus orientis, non prohibet uinum nisi hoc quod inebriat, et postea enumerat nouem alios famosos sequaces illius. Et omnes filii Elerak non prohibent uinum.

Duodecimum capitulum est de fictione improbabilissimae visionis

12.1 Item dixit in Capitulo filiorum Isrrael, *Laus ei sit qui transire fecit seruum suum vna nocte ab oratorio Elharam* – quod interpretatur "latrocinium," quae est domus Mesque vbi corpus Machometi est – *usque ad oratorium remotissimum* – quae est domus sancta in Hierusalem – *circa quam benediximus* (Qur. 17, 1).

12.2 Expositio huius sententiae est quod Machometus vna die psallebat horam matutinalem; cumque finiuisset dixit hominibus, "O vos," inquit, "homines, intelligite: sero postquam recessi a uobis, uenit ad me Gabriel post psalmodiam uespertinam ultimam, dixitque mihi, 'O Machomete, praecepit tibi Deus ut eum uisites.' Cui dixi 'Et ubi eum uisitabo?' Et dixit Gabriel, 'In loco ubi est.' Adduxitque mihi iumentum maius asino et minus mulo, et nomen eius Elberak; dixitque mihi, 'hunc ascende et equita usque ad domum sanctam.'

12.3 "Cumque curarem ascedendere, refugiebat iumentum, dixitque ei, 'sta firmiter, quia Machometus est qui te curat ascendere.' Respondit iumentum, 'Nunquid missum est pro Machometo?' Cui Gabriel, 'vtique.' Ait iumentum, 'non permittam eum ascendere nisi prius rogauerit Deum pro me.' Ego autem intercessi pro iumento apud Deum meum, ascenditque iumentum. Et gradiebatur insidente me tenui gressu, collocabatque ungulam pedis in orizonte uisus sui, sicque ueni ad domum sanctam in spatio minori quam ictus oculi compleatur; eratque Gabriel mecum, et adduxit me ad rupem in domo sancta, dixitque Gabriel, 'Descende quoniam ab rupe ascendes in caelum.'

12.4 "Descendi et Gabriel iumentum Elberak cum circulo ad rupem firmauit et portauit me in humeris suis usque ad caelum; cumque ueniremus ad caelum mundi, pulsauit Gabriel ad portam; dictumque est ei, 'quis est?' Respondit, 'ego sum Gabriel.' Dictumque est ei iterum, 'quis est tecum?' Respondit, 'Machometus.' Et dixit portarius, 'Nunquid missum est pro eo?' Respondit Gabriel, 'etiam.' Aperuitque nobis portam, et uidi gentem ex angelis, et bis flectendo pro eis genua fudi orationes. Et post accepit me Gabriel et duxit ad caelum secundum. Et fuit distantia inter caelum illud secundum et caelum mundi itinere quingentorum annorum."

12.5 Et sicut in primo dixit se pulsasse et respondisse sicut in primo usque septimum caelum – intellige de omnibus caelis –, in quo septimo caelo describit se uidisse populum angelorum. Longitudo uniuscuiuslibet angeli erat instar mundi multis mille uicibus, quorum aliquis habebat septingenta milia capita, et in quolibet capite septingenta milia oculi, et septingenta mille milia ora, et quodlibet os habebat septingentas

mille linguas laudantes Deum septingentis mille milibus idiomatibus. Et respexit vnum angelum flentem, et quaesiuit causam fletus eius, et respondit, "culpae sunt." Ipse autem orauit pro eo.

12.6 "Sicque," inquit, "Gabriel mandauit me alteri angelo, et ille alteri, et sic donec starem coram Deo et tribunali eius; tetigitque me Deus manu sua inter humeros usque adeo ut usque ad medullam spinae dorsi mei manus eius frigiditas perueniret. Dixitque mihi Deus, 'imposui tibi et plebi tuae quinquaginta orationes.' Cumque descendissem ad quartum caelum, consuluit mihi Moises quod redescenderem ad alleluiandum, quia populus meus ad tantum non posset. Et primo reditu obtinui remissionem de decem usque ad quartam uicem, et quinto reditu a quarto usque septimum non remanserunt nisi quinque orationes. Cumque Moises dixisset, 'neque hoc potuerunt,' ego prae confusione totiens ascendendi non plus ascendi, sed rediens ad Elberak, equitaui rediens ad domum in Mesque, et tempus omnium istorum minus quam decima pars noctis."

12.7 Plus de uisione ista est illud quod dimisimus, dicit auctor, quam quod narrauimus. Cumque hanc fictionem Machometus narrasset gentibus vniuersis, sexaginta millia hominum a lege eius recesserunt. Cumque dicerent ei, "Ascende in caelum nobis cernentibus de die, et uideamus angelos occurrentes," non recognouit falsitatem suam, sed ait, "Laus Deo meo! Nunquid aliud sum ego quam unus hominum et nuntius?"

12.8 Sic et in Capitulo Prophetarum narrat de quaerentibus miracula fieri ab eo. Sic dixerunt de Machometo scilicet, *Auscultasti somnia, sed blasphemias concinasti, uel forte poetizas. Venias ad nos saltem cum miraculo uno quemadmodum missi sunt et priores.* Respondit, *Destruximus*, inquit Deus, *ciuitates ante eos qui non crediderunt. Nunquid ipsi credent?* (Qur. 21, 5–6) Et quomodo expetent ab eo miracula? Respondebat eis, "Quoniam qui praecesserunt uos non crediderunt miraculis, nec etiam uos miraculis creditis, nec creditis nisi per gladium."

12.9 Audite ergo, Machometici, si Alchoranum verificatis! Ipse est qui affirmat Machometum nunquam fecisse miraculum. Longe autem plures fuerunt quos consumpsit gladius quam illi qui gratis eum secuti sunt.

Editions and translations: Burman 1994, 213–385 (with an English translation).

Studies: Vones 2006; Tolan 2002, 148, 150–52, 249–51, 271; Burman 1994; Burman 1991; Lohr 1968; D'Alverny 1965; N. Daniel 1960, 22, 30, 55, and passim; D'Alverny / Vajda 1951; D'Alverny / Vajda 1952; D'Alverny 1947–48; March 1908.

46
Riccoldo of Monte di Croce, Letters to the Triumphant Church; Against the Law of the Saracens; Book of the Pilgrimage

Author: Riccoldus a Monte Crucis (d. ca. 1320)
Title: *Epistole ad ecclesiam triumphantem* or *Epistole de prosperitate Sarracenorum in temporalibus et deiectione Christianorum*; *Liber contra legem Sarracenorum*; *Liber peregrinationis*.
Date: 1288–1300
Place: Baghdad, Florence

Riccoldo of Monte di Croce was a Dominican friar who left Italy in 1288 in order to preach the Christian faith in the East. He traveled in the Holy Land and then to Baghdad, where he stayed until 1299, when he returned to Florence. During the period spent in the East, he had the chance to study Arabic and become acquainted with Islam, against which he devoted his missionary activity and his written production. Soon after the fall of Acre in 1291, he wrote a treatise in five letters addressed to the *ecclesia triumphans* ("Letters to the Triumphant Church" or "Letters on the success of Saracens at present and the dispossession of Christians"), lamenting the benevolence of God towards the Saracens, and allowing the defeat and persecution of Christians. In this treatise, a sort of resentful prayer, Riccoldo asks God, the Virgin Mary, and the Saints why they concede power and wealth to the followers of Muḥammad, a diabolic creature identified as the horn of the Apocalyptic beast mentioned in Apc 13, 1 and Dn 8, 4. The figure of Muḥammad is the focus of Riccoldo's vehement attack, as the prophet is considered the personification of Islam and its history. The first letter, addressed to God (text 1), is particularly significant in illustrating this point of view: Muḥammad is here presented as a tyrant and a robber promoted as a prophet. To him God gave dominion over the whole world, although in his Law he denied the Trinity and the divinity of Christ and with his army he oppressed and murdered Christians. Some time later, Riccoldo wrote a treatise against the Qur'ān

("Against the Law of the Saracens").[139] He states in the prologue that while staying in Baghdad he studied the Qur'ān in the Muslim schools and had attempted a translation. In reading all those *fabulas et falsitates et blasphemias*, he was held in amazement and expressed his disappointment to the *ecclesia triumphans*, but later decided to address the *ecclesia militans*, so that, through his refutation of the Qur'ān, preachers could call back Saracens to the truth. Thus in seventeen chapters, Riccoldo explains the arguments against the divine nature of the Qur'ān, citing verses, commenting, and refuting them. He often recurs to examples taken from the *Liber denudationis* (see no. 45) and the *De seta Machometi* by Ramón Marti (see no. 37). Although the Qur'ān is the object of the treatise, the figure of Muḥammad is once again the focus of Riccoldo's attack (text 2). He is presented as the last and most nefarious heresiarch in the history of Christianity, "a wicked man, a robber, an adulterer, an incestuous man, and devoted to other sins," the worse of which was to speak in the place of God. Muḥammad is in fact considered the author of the Qur'ān and the *De doctrina Mahumet* (see no. 16.2d), through which he justified his impious behavior and made it a model for his followers by ascribing his statements to God.

Later, Riccoldo again proposed his view on Muḥammad and Islam in his "Book of the Pilgrimage," a report of his travels to the Holy Land and in the East. Describing Baghdad and the religions professed and followed there, he devoted a number of chapters to the Saracens. Although their religious practice and devotion is judged as extremely positive, their Law is "broad, confused, obscure, false, irrational, and violent," the reasons for which are ascribed to Muḥammad and his perverse personality (text 3).

1 Riccoldus a Monte Crucis, *Epistole ad ecclesiam triumphantem*, *Prologus* and *ep.* 1 (in: http://www.e-theca.net/emiliopanella/ riccoldo/ epi.htm[140]):

1. Incipit prephatio operis que fuit causa movens fratrem Predicatorem ad scribendum subiectas epistolas de prosperitate sarracenorum in temporalibus et deiectione christianorum. Aleph.

139 This treatise was summarized by Petrus de Pennis, whose chronology is still uncertain; see Panella 1988.

140 In the text are signaled the corresponding folios of ms. Vat. Lat. 3717–the *codex unicus* transmitting the Epistole–and the pages of Röricht's edition (see below), according to Father Panella's edition.

2. "Et factum est cum essem" in Baldacco "in medio captivorum iuxta fluvium Chobar (Ez 1, 1)" Tigris, et me ex una parte delectaret amenitas viridarii in quo eram, quod erat quasi paradisus pre copia arborum et fertilitate atque varietate fructuum, qui ortus erat aquis paradisi irriguus, quem domus eciam aurate circumquaque erigebant, et ex alia parte me urgeret ad tristiciam strages et captura populi christiani atque deiectio post flebilem captionem Accon, cum viderem sarracenos letissimos atque florentes, christianos vero squalidos atque mente consternatos, cum puelle eorum et parvuli et senes cum uxoribus ad partes remotissimas orientis inter barbaras naciones captivi et sclavi menabantur gementes, subito pre maxima tristicia in insolitam admirationem raptus cepi stupens cogitare intencius solito iudicia Dei super gubernatione mundi et maxime super sarracenos et christianos, scilicet ex qua causa posset contingere tanta strages et deiectio populi christiani et tanta prosperitas temporalis in gente perfida sarracenorum.

3. Unde cum nec admirari possem nec solucionem investigare valerem, cogitavi super hoc scribere Deo et celesti curie, ubi et causam mee admirationis expressi, desiderium aperui simul et pecii ut Deus me in veritate et sinceritate fidei confirmaret et legi ymmo perfidie sarracenorum finem cito imponeret et christianos maxime captivos de manibus inimicorum eriperet. Unde afflictus scripsi per modum orationis amaricati animi subiectas epistolas.

Epistola admirantis anime ad Deum verum et vivum qui gubarnat mundum et de blasfemiis alcorani.

4. *<R>egi seculorum inmortali invisibili soli Deo honor et gloria in secula seculorum, amen* (1 Tim 1, 17).

5. Mirabilis |249v| tu, Domine, et mirabilia opera et superadmirabilia iudicia tua. Nec mirum si mirabilia facis, ymo multum esset mirabile si mirabilia non faceres; imo postquam tu es ita mirabilis nescio quot esset mirabilius: an quod facis mirabilia an si non mirabilia faceres ipse mirabilis. Nos autem a tuo sancto propheta David accepimus quia "tu es Deus qui facis mirabilia (Ps 76, 15)". Si igitur de terreno pulvere aliquantulum elevatur intellectus meus et te contemplari nititur, admiratur si tua opera conspicit, admiratur si tua iudicia cogitat, admiratur et obstupescit. "Quis michi tribuat ut cognoscam et inveniam te et veniam usque ad solium tuum? Ponam coram te iudicium et os meum replebo increpacionibus, ut sciam quid michi respondeas et intelligam quid loqueris michi (Iob 23, 3–5)".

6. Sed modo pressus tribulacionibus non possum propius accedere dulcedine contemplacionis, ut tecum in dulcedine tua loquar indutus

sacco, aspersus cinere caput. Non enim licet indutum sacco mortalitatis aulam eterni regis intrare, et ideo ut alter Mardocheus "in platea medie civitatis" vociferabor de longe clamans et eiulans, "et hoc eiulatu usque ad fores palacii gradiens (Est 4, 1–2)" si forte puelle Hester et enuchi illi qui castraverunt semet ipsos annuncient regine Hester, idest Virgini Marie, et per eam causa mei fletus et querele ingrediatur ad regem.

7. Plorans ergo et eiulans in comploracione dicam tibi: O Deus meus, "iustus quidem tu es, Domine, si disputem tecum (Ier 12, 1)". Quod quidem facere nequeo nisi tu dederis. Scio enim, Domine, quia omnia iudicia tua iusta sunt; que iudicia, quia nullus plene comprehendit, nemo iuste reprehendit. Et nunc quidem, Domine, tu omnia nosti, tu scis quia non animo reprehendendi te que loquor exprimo, sed ex mea impaciencia occasionem sumo loquendi tecum, ut et me instruas, qui michi magis es intimus quam ego michi. "Nec tempto, Domine, penetrare altitudinem tuam quia nullatenus comparo ei intellectum meum sed desidero aliquantulum intelligere misericordiam et veritatem tuam quam credit et amat cor meum. Neque enim quero intelligere ut credam, sed credo ut intelligam. Nam et hoc credo quia nisi credendo non intelligam (Anselm. Cant., *Proslogion* 1)".

8. Cum sciam igitur quia facis mirabilia, videtur michi quod "immutasti |250r| signa et innovasti mirabilia (Eccli 36, 6)". Olim enim cum a sancto propheta accepimus quia "tu es Deus qui facis mirabilia", legimus quia "notam fecisti in populis virtutem tuam (Ps 76, 15)". Sed quomodo nunc facis in populis virtutem tuam cum ex hiis que in tuo populo christiano nostris temporibus contigerunt, maxime in Antyochia Tripoli et Accon, modo dicunt publice in populis orientalibus quod tu es impotens adiuvare nos? Nam sive sint qui dicantur dii sive domini, nobis alius Deus non est nisi dominus Iesus Christus.

9. Et ut ipsi, ut tu melius nosti, dicunt quod dominus Iesus Christus est solus homo et non Deus. Dicunt eciam quod dominus Iesus Christus nos adiuvare non potest contra Machometum. Dicunt eciam, et sibi literas insultacionis ad invicem mittunt, quod et istis temporibus fortuna Machometi et fortuna Christi ad invicem pugnaverunt et fortuna Machometi fortunam Christi totaliter superavit. Nunc enim manifeste dicunt in populis "Ubi est Deus christianorum?". Et iam non solum sarraceni nobis insultant sed eciam iudei et tartari, et dicunt "Christiani credebant quod Iesus filius Marie posset eos iuvare et quod esset Deus; sed dicunt nunc: Ubi est Deus noster?".

10. Non audis, Domine, in quantis et in qualibus accusant, quantis et qualibus tibi detrahunt et tue sanctissime matri? Quare non "facis notam

in populis virtutem tuam (Ps 76, 15)"? Olym audivimus quam cito audisti vocem insultacionis illius Senacherib cum dixit "Ubi est Deus Emath, ubi est Deus Seffarnan? (2 Reg 18, 34; Is 36, 19)" quod misisti angelum tuum qui una nocte occidit ex cis centum octuaginta quinque millia (Cfr. 2 Reg 19, 35–36).

11. Quare igitur nunc dormis, Domine? "Non ad te pertinet quia perimus?". Hoc dicit Marcus evangelista son solum quia dormiebat sed quia "dormiebat super cervical" (Mt 4, 38). O cervical super quod dormit ille vigil et sanctus! Quia te non possum aliquantulum concutere ut vigilem excitarem? Verum dixit propheta tuus quia "notam fecisti in populis virtutem tuam (Ps 76, 15). Sed michi non sufficit quia fecisti, sed notam fac!

12. "Exurge Domine, salvos nos fac et ne repellas in finem! Quare faciem tuam avertis et oblivisceris inopie nostre et tribulacionis nostre? Exurge, Domine, adiuva nos!". Et si non propter nos quia peccatores sumus, sed "propter nomen tuum libera nos! (*Intr. dom. LX;* Cfr. Ps 105, 47; Ps 43, 23–24 *et* 26)". "Tu in nobis es, Domine, et nomen sanctum tuum invocatum est super nos (Ier 14, 9). Nam a te Christo dicimur christiani et a te Iesu salvatore |250v| nominamur salvati. Ipsi autem sarraceni credunt salvari per suum tyrannum dampnatum Machometum, quem de latrocinio et tyrannide transtulerunt prophetam, et talem sequentes non sarracenos appellant sed *messalammos*, quod interpretatur salvati. Et nos igitur dampnatos reputant et nos persequuntur quia te sequimur, et nos occidunt inimicitie gratia et se salvatos reputant quia latronem et homicidam sequuntur.

13. Et tu, Domine, irreprehensibilis sapientia et ammirabilis iudicio, dedisti cornu peccatori (1 Mac 2, 48) homini scelesto et sceleratissimo Machometo, dedisti regnum terrenum ymmo regna orbis terrarum sibi et populo suo! Nam ab India usque ad occidentales partes pacifice et absque ulla contradictione possident regna utique electissima et fertilissima et plena terrenis deliciis. Ad literam enim in eorum orientali regno, quod ex magna circuivi parte, probavi et inveni esse singulares delicias, scilicet montes salis, fontes olei, manna celi, flumina paradisi, species aromaticas, lapides preciosos, vites balsami et suavissimos fructus, quos melius intelligunt qui experimento probarunt. Eis est fertilitas et habundancia frugum et fructuum cum continua serenitate aeris.

14. Hec omnia dedisti eis tu, "qui perpetua mundum racione gubernas (Boet., *Phil. consol.* 3 met. 9)". Et iam videtur infirmis in fide et impacientibus sufferentia quod iustificaveris et vivificaveris mendacem Machometum in suis promissionibus, qui hec terrena promittit suis

sequacibus se daturum. Et iam eciam impaciencia videtur aliquibus quod tu, Deus, sis factus executor alchorani. Nam plura eis concedis quam ipse mendacissimus in suo alchorano promittit, quod alchoranum appellat testamentum Dei et verbum Dei. In quo quidem alchorano quantum ipse mendacissimus te blasphemat tu melius nosti.

15. Et ut de ceteris sileam, hec duo tibi non taceo, quia tuam sanctissimam trinitatem. et misterium incarnacionis totaliter evacuare conatur. Tollit enim a Patre Filium et a Filio Patrem et ab utroque Spiritum sanctum. Nam te presente legi arabyce in predicto alchorano quod non uno loco sed pluribus locis ponit et repetit pro efficacissimo argumento dicens: Impossibile est Deum habere filium quia non habet uxorem. Qui vero Filium negat nec Patrem habet; si vero nec Pater nec Filius, cuius erit Spiritus |251r| sanctus? In alio vero loco in alchorano scriptum legi quod omnes peccatores obtinebunt a Deo veniam dummodo non dixerint quod Deus habet filium. Dicit enim in pluribus locis, sicut ibi legi, quod Deus orat pro Machometo.

16. Et tu tali bestie dedisti cornua ut ventilaret orbem (Cfr. Dn 8, 4; Ez 32, 2; 1 Mac 7, 46), ut occideret sanctos tuos et cogeret eos tormentis negare fidem! O Domine, quot altaria tua et ecclesias destruxerunt et eciam pro maiori contemptu stabulaverunt sequaces eius et meschitas fecerunt! Quot christianos occiderunt, viros perfectos et predicatores fidei, Predicatores inquam fratres et Minores! Quot vicibus diviserunt sibi tyranni eorum sanctimoniales tuas tibi consecratas et dicatas, virgines sponsas tibi fideles! Quis unquam rex, si se potuit adiuvare, sustinuit pacienter quod rex alius usurparet desponsatam sibi uxorem? Et tu tali bestie dedisti tantam potenciam contra christianos fere septigentis annis.

17. Vere credo quod instent dies illi pessimi de quibus tu, ipsa veritas, prophetasti; sed promisisti quod dies illi pessimi breviarentur. Quare igitur tam longo tempore tam crudelissima bestia grassatur et dominatur in christianos? Quare non surrexit "forcior illo qui eum devinceret et arma eius auferret et spolia eius distribueret (Lc 11, 22)"? Et ego sicut presumptuosus intra memet ipsum longo tempore cogitavi quod possem illum in tua virtute deicere et eius doctrinam pestiferam evacuare. Quamobrem assumpta voluntate commissa michi a tuo vicario obediencia veni ad profundas partes istas orientis. Et dum predicando circuivit debilis iste frater Predicator <ut> predicaret te Christum, incidit in hostes fidei, qui minis et verberibus volebant me cogere predicare Machometum et eius perfidam legem.

18. Quod quia te adiuvante renui, post verbera, que leviter portavit amor, privaverunt me sancto habitu ordinis mei. Et ego sic expoliatus et

confusus assumpsi habitum camellarii et cepi camelum ducere per catenam. Et sic ego, qui tanto tempore fueram frater Predicator negligens, subito factus sum camellarius sollicitus. Et tunc lacrimando pre gaudio dixi: "O Domine, audivi Machometum fuisse camellarium. Numquid forte decrevisti quod ego in habitu camellarii deiciam camellarium? Nam ego non recuso sub quocumque habitu militare tibi". Sed dum ad me ipsum introrsus redeo, dum cotidie per experienciam invenio me non posse complere que cogitaveram, culpans |251v| memet ipsum dixi: "Ne forte contingat quia non veni pauper in illa perfectione apostolica sicut apostolis tuis sanctis mandasti".

19. Et ecce subito occurrit animo magnus ille et ferventissimus predicator et Predicatorum ordinis inventor, quem in fine temporis ab occidentali parte mundi doctrinis et miraculis suscitasti, beatus Dominicus, quam ferventi proposito invasit Machometum a parte occidentali, pro quo eciam aliquanto tempore barbam nutrivit. Et nec ferocissimam bestiam evacuavit, quin pocius e contrario bestia Machometus fratres Predicatores missos ad predicandum occidit in Morrocho et aliis locis.

20. Occurrit eciam animo pauper ille perfectus et vere paupertatis amator Franciscus, vir catholicus et totus apostolicus, quam ferventi animo invasit bestiam Machometum versus partes orientales, dum peciit eciam a successore Machometi soldano Babilonie poni cum sarracenis vel solus in igne ardenti ut evacuaret, nec tamen bestiam evacuavit.

21. Magnus ille sanctus pater Predicatorum magister Iordanus, sanctus et famosus in mundo miraculis et doctrinis, mare transiit ut predicaret sarracenis, nec bestiam superavit.

22. Quid igitur poterit homuncio, quod gigantes perficere nequiverunt? Deus videtur corroborator eius.

23. Taceo de nostris principibus secularibus, ut de Ludovico illo sancto rege Francie et aliis regibus et baronibus sanctis qui multis vicibus mare transierunt assumpto crucis caractere, et quasi labores infinitos et pericula mortis subierunt ut bestiam superarent; et ipsi e contrario mortui sunt in mari et in terra et submersi et suffocati in parvis fluminibus, facti sunt aliis christianis in exemplum timoris et infirmitatis fidei.

24. Et usque modo ferocissima bestia non cessat devorare sanctos tuos occidendo, torquendo, compendibus et carceribus artando ut fidem tuam negarent, et cogat eos dicere quod Deus non habet filium, cum nobis non sit hereditas nisi per Filium.

25. Usquequo sustinebis, Domine? "Intret in conspectu tuo, Domine, gemitus compeditorum, vindica sanguinem sanctorum tuorum qui effusus est! (*Intr. missae mart.*)". Ecce tota Terra Sancta, quam tu

sanctissimus corporaliter visitasti et precioso tuo sanguine consecrasti, gemit absque habitatoribus christianis; et ubi publice consuevit predicari Christus modo magnis vocibus die ac nocte preconisatur Machometus. Mare tripolitanum. et acconense, sicut audivi, de cruore occisorum rubuit, et quos gladius aut sagitta sarracenorum non pertulit, mare absorbuit.

|252r| 26. Ecce, Domine, "signa immutasti et innovasti mirabilia (Eccli. 36, 6)". Olym enim legimus quod in mari rubro necisti Pharaonem et populum egyptiorum, et liberasti iudeos; nunc vero submersus est patriarcha christianorum cum multis christianis et liberasti egyptios. Ubique "facti sumus obprobrium vicinis nostris (Ps 78, 4)"! Et credo, Domine, quod hec omnia pro nostris iniquitatibus patimur. Sed multum admiror, quia olym toti civitati zodomice propter decem iustos parcere voluisti. Sed numquid in tota civitate tripolitana vel acconensi non sunt inventi numero decem iusti in tanta multitudine christianorum et religiosorum? Et non solum propter decem, verum etiam propter unum voluisti aliquando parcere iudeis; dicebas enim: "Circuite vias Iherusalem et aspicite et considerate et querite in plateis eius an inveniatis virum facientem iudicium et querentem fidem, et propicius ero eis (Ier 5, 1)". Ego autem non modo unum vel decem sed plures et plures audio remansisse in civitate Accon fratres Predicatores, qui poterant exire et fugere, et preelegerunt cum populo Dei mori ut essent aliis ad fidei firmamentum, et occisi sunt.

27. An ergo fidem non querit qui pro fide moritur? An audeo dicere quod sis nobis mutatus in crudelem quia nunc perdidisti multos iustos cum aliquibus impiis, qui consuevisti parcere multis impiis pro aliquibus iustis? Olym enim parvulum vagientem Moysem in fiscella scirpea liberasti de aquis ut alios liberaret (Cfr. Ex 2, 3 ss.); et nunc patriarcham, patrem pauperum, virum sobrium pudicum et sanctum, fratrem Nicolaum fratrem Predicatorem, virum dulcissime conversationis, amarissima unda tua permissione rapuit de ligno armato, insanum mare absorbuit hominem sapientem quia volebat populum multum liberare. Imo, ut a pluribus voce insultacionis michi dicitur quod usque nunc credere non potui, quod ipse solus de tota illa navi submergitur quia volebat alios liberare.

28. Heccine reddis, Domine, populo tuo? Heccine reddis servo tuo et ministro spirituali, qui tanto fervore desiderabat te laudare benedicere et predicare in Iherusalem civitate sancta, quod quando hoc dulciter mecum conferebat nec poterat lacrimas continere. Et nunc vere credo quia dedisti ei Iherusalem civitatem supernam, et ad te Deum suum

introivit gloriosus cum multo populo et cetu religiosorum et fratrum cum quanto, ut |252v| credo, nullus nostris temporibus introivit. Sed tibi omnipotenti modus alius ab isto non deerat quo illum introduceres cum omnibus suis, et non per machometistas, qui dicunt quod tu, Iesus filius Marie et Nazareth Galilee, homo solum et non Deus quamvis propheta magnus sis, tamen Machometus apud Deum te maior, contra ipsum Machometum nos adiuvare non potes. Nobis autem e contrario dicentibus quia potes, sophistice concludunt: peyor est qui potest et suos adiuvare non vult.

29. Sed ecce dum argumenta sophistica non attendo, michi ostensive offertur, ymo probatur, quod ex hiis que contigerunt, maxima multitudo christianorum negaverunt Christum et facti sunt sarraceni. "Infelix ego homo! Quis me liberabit de corpore mortis huius? (Rm 7, 24)". Ego firmiter expectabam quod e contrario more solito eveniret. Cum enim pagani multos occidebant ex christianis, multi ex paganis efficiebantur christiani. Nunc proh dolor e converso "hec mutatio dextere Excelsi (Ps 76, 11)" in levam et sinistram nobis, quia sarraceni multos christianos occiderunt, et multi ex christianis qui remanent legem, ymmo perfidiam, Machometi suscipiunt. Hoc est enim quod super omnia me affligit.

30. Et nunc nullum est michi refrigerium aliud nisi tu Deus. Et relictus sum solus in Baldacco a sociis in profundis partibus orientis, et de occidente a pluribus annis aliqua nova non habeo de fratribus meis sive de ordine. Magistro eciam qui me misit nescio quid accidit, quia de multis et lacrimosis litteris quas ei pro succursu transmisi nec cedulam aliquam responsionis accepi. Ego autem "propter te mortificor tota die, estimatus sum sicut ovis occisionis. Extraneus factus sum fratribus meis et peregrinus filiis matris mee (Ps 43, 22; 68, 9)".

Pro te, Domine, dimisi mundum et veni ad ordinem; pro te dimisi ordinem, ut ita dicam, et veni te nunciare sarracenis et tartaris; et "veni in altitudinem maris et tempestas concussit me. Non me demergat tempestas aque (Ps 68, 3–16)". Scio enim, Domine, "quoniam benigna est misericordia tua (Ps 68, 17)", licet modo non ita clare videam. Quare te deprecor, o Deus, qui me creasti et redemisti, ut me in tua sancta fide confirmes et populum christianum cito eripias de manibus impiorum. "Sit nomen tuum benedictum a seculo et usque in seculum quia sapientia et fortitudo tua |253r| sunt, et tu mutas tempora et etates, et transfers regna atque constituis (Dn 2, 20–21)".

31. Si tibi placet ut regnet Machometus, indica nobis ut veneremur eum.

32. “Benedictio et claritas et sapientia et graciarum actio, honor et virtus et fortitudo Deo nostro in secula seculorum, amen (Apc 7, 12)”.

Data in oriente.

2 Riccoldus a Monte Crucis, *Liber contra legem Sarracenorum*, *Prologus* and chs. 1; 3–14 (in Mérigoux 1986, 60–68; 70–104; 108–10; 113–23):

Incipit libellus quem composuit frater Ricculdus Ordinis Predicatorum, contra legem Sarracenorum

Quot sunt dies serui tui, quando facies de persequentibus me iudicium? Narrauerunt michi iniqui fabulationes sed non ut lex tua. Omnia mandata tua ueritas, iniqui persecuti sunt me (Ps 118, 84–86).

Verba sunt ecclesie militantis que suspirat et ingemiscit grauata diuersis afflictionibus, a quibus diuino auxilio liberari confidit. Et licet innumeras passiones et tribulationes ecclesia patiatur, omnes tamen ad tres generaliter reducuntur.

Primo namque passa est rabiem manifeste persecutionis a Iudeis et tyrannis paganis, et hoc precipue a passione Christi usque ad tempora Constantini, uidelicet trecentis decem annis, quo tempore romani qui tenebant monarchiam mundi et alii pagani per mundum innumeros sanctos Dei martyres occiderunt. Et pro illo tempore Dauid ecclesie compatiens dicit: “Quot sunt dies serui tui, quando facies de persequentibus me iudicium? (Ps 118, 84)”. Sed clamante ad Deum sanctorum sanguine, coruscantibus etiam miraculis, subito facta “est mutatio dextere excelsi (Ps 76, 11)”; et qui erant Christianorum persecutores facti sunt ecclesiarum fundatores et belli triumphales duces.

Sed statim surrexit persecutio secunda hereticorum. Statim enim apparuit draco truculentissimus de cauerna, frendens et fremens et insibilans diuersos errores Arrii, Sabellii, Macedonii et aliorum hereticorum; et pro illo tempore maxime dicebat Dauid: “Narrauerunt michi iniqui fabulationes sed non ut lex tua (Ps 118, 85)”. Sed datum est tunc et additum ecclesie lumen doctrine, et multiplicati sunt doctores qui sacram scripturam aperuerunt, Hylarius, Augustinus, Ieronimus et Gregorius. Insurrexerunt etiam sancti patres in deserto cum simplicitate et perfectione uite ut os draconis, etiam fragili filo canapino et stuppeo, ligaretur et efficacia scripturarum “obstructum est os loquentium iniqua (Ps 62, 12)”.

Sed statim post, tertia pestis inualuit scilicet periculum in falsis fratribus. Vnde, statim post tempora beati Gregorii, tribulatio inualuit hominum mente corruptorum in ypocrisi loquentium mendacium, et orte sunt tot fictiones et tot falsitates uite, doctrine, iusticieque, quod uix

inuenitur aliquis tyrannus et malefactor quod non inueniat excusatores et laudatores, et uix etiam inuenitur aliquis ita perfectus quod non sint contra eum latratores et detractores. Et ista pestis contra ecclesiam durabit usque in senectam et senium eius et non sit ei spes nisi in auxilio diuino et permanentia ueritatis. Vnde et pro isto tempore dicit: "Omnia mandata tua ueritas, iniqui persecuti sunt me, adiuua me (Ps 118, 86)", quasi dicat: Et si ueritas ad tempus in terra prosternitur, oportet tamen quod quantocius resurgat et efficaciter cognoscatur, et maxime adiuuante diuino auxilio.

In hoc igitur tertio statu surrexit contra ecclesiam Dei et contra ueritatem, scilicet post tempora beati Gregorii, tempore Eraclii, surrexit quidam homo diabolicus, primogenitus Sathane, homo, homo lubricus et obscenis actibus deditus, nomine Mahometus, qui consilio illius et auxilio "qui mendax est et pater eius (Io 8, 14)", legem mendacissimam et nefariam composuit preceptorum Dei. Hic Mahometus super omnes alios qui unquam fuerunt uel erunt, persecutus est ecclesiam Dei. Non enim uno modo, sed omnibus tribus generaliter efferatur. Vnde modo per tyrannidem seuiendo, modo fere dimidiam partem totius orbis seduxit permissione Dei qui "terribilis est in consiliis super filios hominum (Ps 65, 5)".

Ego igitur, minimus in Ordine Predicatorum, de tanta dampnatione condolens, "cogitaui uias meas, et conuerti pedes meos in testimonia (Ps 118, 59)" Dei. Vnde cum transissem maria et deserta, et peruenissem ad famosissimam ciuitatem Saracenorum Baldaccum, ubi generale ipsorum solemne habetur studium, ibi pariter linguam et litteram arabicam didici. Et legem eorum diligentissime relegens, et studiose in scolis et cum magistris ipsorum frequenter conferens, magis ac magis, per experientiam apprehendi peruersitatem predicte legis. Et cum inceperim eam in latinum transferre, tot inueni fabulas et falsitates et blasphemias, et eadem per omnia in locis creberrimis repetita, quod tunc attediatus dimisi, et super admiratione de predictis blasphemiis, scripsi quasdam epistolas ad ecclesiam triumphantem per modum querele amaricati animi.

Nunc autem est mea intentio de summa ueritate confisus, confutare principales obscenitates tam perfide legis, et dare occasionem aliis fratribus, per quem modum possunt facilius reuocare ad Deum sectatores tante perfidie. Quod ut conuenientius fiat, totum opus per capitula certa distinxi.

Primum capitulum, continet principales illius legis errores.

Secundum est, quis modus seruandus est cum eis.

Tertium est, ostendere quod lex illa non sit lex Dei, quia non attestatur ei nec lex noua nec uetus, et quod Saraceni tenentur recipere auctoritatem ueteris testamenti et Euangelii.

Quartum est, quia non habet stilum nec modum aliis consonum.

Quintum, quia non concordat in sententia cum aliquo alio.

Sextum est, quia in multis contradicit etiam sibi ipsi.

Septimum est, quia non attestatur ei aliquod miraculum.

Octauum, quia non est rationabilis.

Nonum est, quia continet falsitates apertas.

Decimum, quia uiolenta, et de uenientibus ad ipsam legem.

Undecimum, quia inordinata.

Duodecimum, quia mala.

Tertiumdecimum, de institutione Alchorani, et quis fuit auctor et inuentor illius legis.

Quartumdecimum est, de fictione improbabilissime uisionis.

Quintumdecimum, continet sex questiones comunes super Alchoranum, et de preminentia Christi ad Mahometum.

Sextumdecimum est, de preminentia Euangelii ad Alchoranum.

Septimumdecimum est, responsio Saracenorum ad predicta.

Capitulum primum
Qui sunt principales errores Alcorani

Primo igitur oportet scire qui sunt principales errores quos lex Saracenorum ponit, in quibus maxime legi Dei contrariantur. Et sciendum quod omnium antiquorum hereticorum feces, quas diabolus in aliis sparsim seminauerat, simul in Machometum reuomuit.

Ipse namque Machometus cum Sabellio negat Trinitatem; ponit tamen in diuinitatis quendam binarium, qui est numerus infamis et alteritatis principium. Ponit enim ipsam diuinam essentiam et eius animam; unde Deum pluraliter loquentem introducit in Alcorano. Et sic uidetur ipsa anima et ipse Christus alterius essentie a Deo et Deo minor et ei subiectus. Et in hoc conuenit cum Arrio et Eunomio qui ponebant Christum puram creaturam, licet excellentissimam.

Et uidetur hec positio, a platonicorum dictis exorta, qui ponebant summum Deum patrem et creatorem omnium rerum, a quo primitus effluxisse dicebant quandam mentem, in qua essent forme omnium rerum superiorem omnibus aliis rebus, quam paternum intellectum nominabant, et post hanc animam mundi, deinde alias creaturas. Quod ergo in scripturis sacris de Dei filio dicitur, hoc de mente intelligebant, et precipue quia sacra scriptura, Dei filium, Dei sapientiam nominabat et

uerbum Dei. Cui etiam opinioni consonat opinio Auicenne qui, supra animam primi celi ponit intelligentiam primam, mouentem primum celum, supra quam ulterius Deum in summo ponebat. Sic igitur Arriani de Dei filio suspicati sunt, quod esset quedam creatura supereminens omnibus aliis creaturis, qua mediante Deus omnia creasset (Aquinas, *Summa c. gent.* 4, 6).

Machometus itaque ponit Christum hominem sanctissimum et uirtuosissimum super omnes alios homines. Et expresse in eo uidetur aliquid ultra ponere hominem. Nominat enim ipsum, uerbum Dei et spiritum Dei et animam Dei. Quod autem in ueritate dicatur Deus, omnino deridet.

Ad quod confirmandum duo precipue inducit: Vnum, quia ipse Christus hoc de se nunquam asseruit, nec dixit. Aliud quia ipse uidetur dixisse contrarium. Vnde dicit Machometus "Christiani dicunt Christum esse Deum (Qur. 9, 30)" et ipse Christus dixit Iudeis: "Adorate Deum meum et Deum uestrum, Dominum meum et Dominum uestrum (Qur. 5, 117)".

Hec igitur prolixius exposui ut manifeste sciatur quod illud quod diabolus in mundo incepit per Arrium sed consumare non potuit, postea tepescente in ecclesia feruore et crescente malicia per Machometum compleuit, denique tamen ad plenum consumabit maliciam per Antichristum qui suadebit mundo quod Christus nec uerus Deus fuerit nec filius Dei, nec bonus homo.

Summe uero intentio Machometi est quod Christus nec Deus nec Dei filius, sed homo quidam sapiens et sanctus et propheta maximus sine patre et de uirgine natus. Et in hoc conuenit cum Carpocrate heretico.

Asserit etiam Machometus quod Deus non potest habere filium quia non habet uxorem. Et in hoc conuenit cum Carpocrate heretico.

Addit etiam quod si Deus haberet filium, quod totus mundus esset in periculo, quia esset inter eos scisma. Et in hoc conuenit cum Cerdonio heretico et cum Iudeis.

Asserit etiam quod Iudei non occiderunt Christum nec crucifixerunt sed quendam ei similem. Et in hoc conuenit cum Manicheo.

Addit etiam quod Deus transtulit Christum ad se, sed apparebit circa finem mundi, et occidet Antichristum et postea Deus faciet eum mori.

Et quia negat Christi passionem, negat omnia sacramenta ecclesie que ex passione Christi efficaciam habent. Et in hoc conuenit cum Donatistis hereticis.

Dicit etiam quod demones possunt saluari per Alchoranum et quod ipsi audito Alchorano, multi ex eis facti sunt Sarraceni. Et in hoc aliqualiter imitatur Origenem qui dixit quod adhuc demones saluabuntur.

Dicit quod quando Deus misit pro eo Gabrielem, quod ipse iuit ad Deum et Deus imposuit ei manus et sensit tantam frigiditatem tactus a Deo inter humeros quod peruenit frigiditas usque ad medullam spine dorsi. Et in hoc conuenit cum Antropomorphositis, qui ponunt Deum corporeum.

Videtur ponere Spiritum Sanctum esse creaturam. Et in hoc conuenit cum Macedonio.

Dicit quod angeli facti sunt demones, quia noluerunt ad preceptum Dei adorare Adam. In hoc autem omnino neminem imitatur.

Ponit etiam Machometus quod ultima hominis beatitudo est in comedendo et luxuriando, in uestibus pretiosis et in ortis irriguis. Et in hoc conuenit cum Cherinto heretico et quibusdam antiquis paganis. Dicit etiam circumcisionem esse tenendam. Et in hoc conuenit cum Ebione heretico.

Concedit pluralitatem uxorum et concubinarum et ancillarum, quot quisque cepit in bello et potest nutrire; accepit etiam indifferenter uxores aliorum. Et in hoc uidetur conuenire cum Nicolaitis hereticis.

Dicit etiam occidendos omnes qui non credunt suam legem, nisi soluant tributum.

Videtur etiam concedere sodomiam, tam cum uiro quam cum muliere, in capitulo de *Vacca*, licet ipsi talia pallient quibusdam honestis expositionibus.

Hec autem fuit tota sua intentio, ut resecaret quicquid erat arduum in credendo, et quicquid erat difficile in operando, et concederet omnia ad que mundani homines proni erant et maxime arabes, scilicet gulam, luxuriam et rapinam. De uirtutibus autem, puta de humilitate uel patientia uel de pace uel abstinentia uel de caritate Dei et proximi uel de ultimo fine, nichil notabile dixit. Et quia de omnibus his poterat eius falsitas et malicia deprehendi tam per uetus quam per nouum testamentum quam per dicta philosophorum qui de uirtutibus et de ultimo fine hominis tractauerunt, ipse mandauit quod nichil omnino crederetur quod esset contrarium huic legi, sed asserens contrarium occideretur.

Ipse tamen multum commendat psalterium et alios prophetas et Iob et legem Moysi. Sed super omnia commendat Euangelium Christi, et dicit quod Christus de ipso prophetauit, et dixit filiis Israel in Euangelio dicens: "Annuntio uobis de nuncio Dei qui post me ueniet, et nomen

eius Mahometus (Qur. 61, 6)". Hoc autem nomen asserunt esse scriptum ab eterno in throno Dei in superiori parte ad dexteram.

Ad hec autem omnia credenda, non ostendit miraculum, sed nudauit ensem; et ait se missum fuisse a Deo, non in uirtute miraculorum, sed in uirtute armorum.

Hec autem que predicta sunt, sunt tantum principales errores qui continentur in Alchorano que est lex Saracenorum. Falsitates autem que ibi continentur sunt quasi infinite. De quibus postea agetur in capitulo nono.

(…)

Capitulum tertium
Quod Alcoranum non attestatur aliqua scriptura et quod Sarraceni tenentur recipere auctoritatem legis Moysi et Euangelii

Tertio sciendum est quod Alchoranum non est lex Dei. Non enim attestatur ei nec uetus Testamentum nec Euangelium, que ambo Alchoranus testatur quod sint uere lex Dei. Sed ipse Machometus seipsum commendat, ipse de seipso testimonium perhibet.

Nos enim inuenimus legem Dei esse quandam cathenam continuam ab eodem artifice fabricatam, ut unus anulus alteri cohereat et correspondeat, et unus propheta de alio prophetat et mentionem facit, et omnes alios prophetauerunt de Christo. Si igitur lex Saracenorum lex esset Dei, et uocatio ad legem illam non esset peruersio sed conuersio ut ipsi dicunt, quomodo omnes alios prophetas latuisset quod nullus de eo dixisset aliquid? Nos tamen non inueniemus quod Moyses uel aliquis prophetarum uel ipse Christus aliquid dixerit de Machometo uel de sua lege, nisi quando dixit de pseudoprophetis cauendis. Dixit etiam Christus quod "lex et prophete usque ad Iohannem (Lc 16, 16)" ut mundus sciret quod generalis propheta non erat uenturus ulterius, Machometus autem dicit se esse generalem prophetam; et quod ipse sit propheta nescimus. Scimus tamen, proh dolor, quod nunquam fuit aliquis seductor in mundo quem tot homines et tot populi in tam breui tempore sequerentur.

Ad hoc autem respondent Saraceni dicentes quod Moyses et alii prophete prophetauerunt de Machometo, Christus autem de ipso prophetauit expressius omnibus quia dixit etiam nomen, unde dixit filiis Israel "Euangelizo uobis de legato Dei qui ueniet post me, et nomen eius Machometus (Qur. 61, 6)". Sed dicunt quod Iudei corruperunt legem Moysi et prophetas, et Christiani corruperunt Euangelium, et quod non remansit de ueritate legis et Euangelii nisi quantum est in

Alchorano. Sed quod hoc non possit stare, probo primo per Alchoranum eorum. Nam dicitur in capitulo de *Iona*: "Si fueritis in dubio de hoc quod reuelauimus uobis, petatis ab illis qui legerunt librum priusquam uos (Qur. 10, 94)". Illi autem qui prius legerunt librum quam Saraceni sunt Iudei et Christiani, qui receperunt Pentatheuchum et Euangelium sicut exponit Machometus. Ergo Machometus dicit Saracenis quod petant a Christiani et Iudeis de dubiis. Sed quomodo mitteret eos Machometus ad mendacia testimonia si est propheta ueridicus, ut dicunt?

Non erant igitur uiciati libri Iudeorum et Christianorum tempore Machometi, nec possunt dicere quod postea fuerint uiciati. Nam dicitur in capitulo *Elhagar*, quod interpretatur lapis, "Nos inquam in persona Dei descendere fecimus recordationem Dei, et nos eandem custodiemus (Qur. 15, 9)". Lex Moysi et Euangelium, apud eos dicuntur recordatio. Igitur Deus semper apud suos fideles testimonium sue scripture conseruauit ante Machometum, et conseruabit postea.

Preterea in capitulo Elmayde, quod interpretatur mensa, dicitur quod iudex est Ebazoene dixit Machometo, quando Iudei querebant iustitiam et iudicium ab eo, et respondit: "Si uenerint ad te, iudica inter eos iuste, quia Deus diligit iustitiam facientes. Et quomodo petent ipsi a te iustitiam, cum sit apud eos uetus testamentum in quo est Dei iustitia? (Qur. 5, 42–43)".

Preterea talis corruptio et mutatio scripture, non potuit esse generalis et manifesta, quia sic alie naciones sciuissent, nec particularis et occulta, quia sic aliqui codices integri et incorrupti remansissent. Sed in omni lingua et in omni prouincia inueniuntur lex et Euangelium, eodem modo scripta.

(…)

Preterea, nomen Machometi quare Christiani subtraxissent de Euangelium, ut diceret in Alchorano quod in Euangelio Christi est directio et perfectio, et non subtraxerunt inde nomen dyaboli, nec nomen Pilati qui Christum flagellauit, nec nomen Iude qui prodidit?

Pretera quare apposuissent Christiani in Euangelio quod Christus sit uere mortuus et crucifixus cum uideatur hominibus magis honorificum quod non sit crucifixus, nec uideatur ei proprie conuenire cum sit uere Deus, ut in Euangelio habetur? Et quomodo uidetur consequens quod tam duo diuersa posuissent de suo scilicet quod sit uere Deus et uere mortuus?

Preterea dato quod potuissent in omnibus libris ponere, sed quis potuit hominibus suadere, et in cordibus gentium scribere quod hoc

crederent? Et tamen hoc suasum est toti mundo, ut susciperent illud principes et tyranni, philosophy (sic) et sapientissimi homines ab indoctis et pauperibus hominibus, ut etiam Calipha de Baldacco moreretur christianus et fuit inuenta crux ad collum eius ut testaretur facto quia ipse dominus Saracenorum mortuus est uere christianus. Et ideo iudicauerunt eum saraceni quod sequestratus sepeliretur ab aliis Caliphis. Et hoc sepulchrum et locum uidi in Baldacco oculata fide. Omnibus igitur modis constat et auctoritate Alchorani et rationibus ualidis et apertis, quod Euangelium est inuariabile et non uiciatum neque corruptum. Cum igitur Machometus super omnes alios libros commendet Euangelium, et post illud uetus testamentum, coguntur Saraceni recipere auctoritatem Euangelii et ueteris testamenti.

Preterea in Alchorano, in capitulo *Elmeyde*, quod interpretatur "mensa", dicitur quod "familia libri nichil omnino sunt nisi compleant legem et Euangelium (Qur. 5, 68)". Familia uero sunt saraceni, sicut ibidem ostendit. Vnde dicit: "Nisi compleant legem et Euangelium et quod reuelatum est tibi". Illud autem quod reuelatum est accipitur Alchoranum, quod reuelatum est solis saracenis ut ipsi dicunt. Ergo ipsi tenentur habere legem Moysi et Euangelium sicut et Alchoranum et etiam osseruare. Hoc idem ostenditur in multis locis in Alchorano scilicet quod familia libri sint Saraceni secundum intentionem Mahometi. Dicitur enim in capitulo *Elnesa*, quod interpretatur "mulieres", circa finem, saracenis quod non uacillent in lege sua. Vnde ibi scribitur: "O familia libri, nolite uacillare in lege uestra et non dicatis de Deo nisi ueritatem (Qur. 4, 171)" etc. omnia que ibi sunt. Hoc idem scilicet quod familia libri sint saraceni, ostenditur expresse in capitulo *Lem*, in fine libri. Si autem omnino uolunt dicere quod lex uetus et Euangelium est corruptum, ostendant integrum et incorruptum et accipiemus, et maxime si et uniforme ostenderint in omnibus linguis sicut nos ostendimus eis.

Patet igitur quod Alchoranum non est lex Dei, quia lex uetus et Euangelium que Machometus testatur quod sint lex Dei, non attestantur ei, sed contrariantur.

Capitulum quartum
Quod non habet stilum uel modum aliis consonum

Quarto sciendum est quod Alchoranum non est lex Dei quia non habet stilum nec modum consonum legi Dei. Est enim metrica uel rithmica in stilo, blanditoria in uerbis et fabulosa in sententiis.

Quod autem sit rithmica in stilo, per totum librum patet legentibus in eo. Nec tamen de hoc possum ponere conuenienter exemplum quia rithmus et uersus in arabico non esset si per omnia et fideliter transferetur in latinum. Saraceni tamen et Arabes in hoc maxime gloriantur quod sermo legis eorum et stilus est rithmicus. Et dicunt quod in hoc patet quod Deus fecit illum librum et reuelauit Machometo de uerbo ad uerbum, quia Machometus fuit "homo idiota", nesciuisset adinuenire talem stilum et tales sententias. Sed contrarium manifeste apparet.

(…)

Sed quicquid sit de stilo et uerbis, certum est et omnibus legentibus manifestum quod lex illa est fabulosa in sentenciis, et licet possit uere dici quod pro magna sui parte lex illa fabulosa sit, tamen de multis quedam pauca magis notabilia referam.

(…)

Item in capitulo *del Kamar*, quod interpretatur luna, dicitur "Appropinquauit hora et fracta est luna (Qur. 54, 1)". Quod exponentes doctores eorum dicunt quod Machometus stabat cum sociis suis, et cum uideret lunam appropinquante, coniunctioni dixerunt ei: 'Ostende nobis aliquod prodigium'. Et tunc ipse innuit lune duobus digitis, id est indice et medio, et tunc fracta est luna in duas partes, et una medietas cecidit super montem Elhikays, qui imminet ciuitati Mesque ex una parte et alia mediatas super alium qui mons rubeus appellatur, situs ex alia parte ciuitatis[141] – Alfolica –, et cum sic fracta esset luna, uenit et intrauit in manicam camisie Machometi et ipse integrauit eam.

(…)

Item ipse Machometus in *libro narrationum*[142], reddit causam quare uinum sit illicitum. Dicit enim quod Deus duos angelos misit ad terram ut bene regerent et iuste iudicarent, et fuerunt isti angeli Aroth et Maroth; cumque uenissent, mulier que habebat causam inuitauit eos ad prandium et dedit eis uinum quod Deus eis mandauerat ne biberent, et inebriati requirunt eam de luxuria, et consensit hoc precio quod unus docuit eam ascendere in celum et alius descendere et ascendit in celum. Cum autem Deus uideret eam audita causa et modo fecit eam luciferum ut esset ita pulchra ut in celo inter sidera sicut erat in terra inter mulieres. Data autem optione angelis qui peccauerant ubi uellent puniri, hic uel in

141 Item … ciuitatis] *Cfr. Liber denudationis* 9, 11.
142 The *Liber narrationum* has to be identified as the *De doctrina Mahumet* (see no. 16.2d).

futuro, cum eligerent in presenti puniri, suspendit eos per pedes in puteo Babilonis cum cathena ferrea usque ad diem iudicii.

Hec et his similia multa continentur in predicta lege per que quilibet sapiens potest aduertere fictionem et quod nullo modo sit lex Dei. Non enim est Dei consuetudo loqui hominibus per tales fabulas.

Capitulum quintum
<Quia non concordat in sententia cum aliquo alio>

Quinto sciendum est quod, quicquid sit de stilo et modo, sed manifeste patet quod non est lex Dei ipsum Alchoranum quia non concordat in sententia cum lege Dei nec etiam cum philosophis qui de uirtutibus et ultimo fine hominis tractauerunt.

(…)

Machometus autem de uirtutibus quasi nichil tractauit sed de bellis et de rapina, uiam latam sibi conuenientem accepit et suis sequacibus "filii perditionis" (2 Thess 2, 3; Io 17, 12) et mortis. Unde de necessitate salutis non est eis nisi quod Saracenus dicit: "Non est Deus nisi Deus et Machometus est nuncius Dei". De fine autem ultimo cum nullo concordat nisi cum quibusdam antiquis brutalibus qui non discernebant inter sensum et intellectum, et ideo felicitatem ponit in quibusdam sensibilibus scilicet in comestibilibus et luxuria et ortis irriguis et uestibus preciosis de quibus infra uidebimus in VIII capitulo. Nec potest dici quod ista ponat per similitudinem sicut etiam in Euangelio fit mentio de mensa et cibo et huiusmodi in uita eterna. Ostenditur enim ex Euangelio quod illa per similitudinem ponuntur quia ibi de uera felicitate aliquid aperte dicitur. Sed in Alchorano nichil omnino aperte dicit de uera beatitudine sicut homo qui eam non apprehendit. Sed ad litteram talem beatitudinem sibi dipinxit qualem homo lubricus et carnalissimus appetebat. Et licet ueram felicitatem non apprehenderit nec promiserit hominibus, tamen de ultimo fine Sarracenorum, cogente Spiritu Sancto, aliqua uera et notabilia dixit: "Ait enim ipse Machometus Saracenis: 'Vos diuidemini post me in septuaginta et tres diuisiones quarum una salua erit; residuum autem totum igni deputabitur'. Hec sententia est apud eos ita autentica quod eam non respuit neque sapiens neque stultus[143]". Alia uero sententia de hoc habetur in Alchorano in capitulo *Mariem*, quod interpretatur Maria, quod omnes Saraceni ibunt ad infernum. Hanc sententiam credo esse uerissimam licet ab ore mendacissimi fuerit prolata. Et in hoc concordauit propheta

143 Vos … stultus] *Cfr. Liber denudationis* 2.2.

mendax cum ueritate prima que dixit quod "lata est uia que ducit ad interitum et multi sunt qui uadunt per eam (Mt 7, 13)". Et manifeste constat ex predictis quod lex Saracenorum est lata, et multi sunt Saraceni "qui uadunt per eam" et quod ipsi uadunt ad infernum. Non iam ex ore ueritatis tantummodo sed etiam ex ore prophete ipsorum patet.

(…)

Capitulum sextum

Quod lex Sarracenorum est contraria sibi ipsi

Sexto considerandum est quod lex Alchorani non solum dissidet a lege Dei, sed etiam non conuenit sibi ipsi.

Et hec est sententia et consideratio Machometi. Dicit enim in capitulo *Elnesa*, quod interpretatur mulieres: "Si iste Alchoranus non esset a Deo, utique inuenirentur in eo contrarietates multe (Qur. 4, 82)". Constat autem quod multe contrarietates in eo et contradictiones inueniuntur.

Nam ipse in pluribus locis dicit quod Deus non dirigit errantem et tamen ipse docet orare ut dirigantur et educantur de tenebris ad lumen et de inuio ad directionem. Ipse etiam dixit se fuisse "orphanum et errantem (Qur. 93, 6–7)". Constat enim quod fuit ydolatra et tamen dicit quod Deus fecit eum talem prophetam quod quando Deus misit pro eo ipse ascendit ad Deum usque ad septimum celum et impetrauit ueniam cuidam angelo qui erat maior mundo multis mille uicibus quem inuenit flentem peccata sua.

Item dicit se esse generalem prophetam. Et tamen dicit quod Alchoranus datus est ei arabice et quod nescit aliam linguam nisi arabicam.

Item dicit in capitulo *delbachara*, quod interpretatur uacca, quod "Iudei et Christiani et Sabei saluabuntur (Qur. 2, 62)". Et in capitulo *Amran* dicit postea, quod nullus saluabitur nisi in lege Saracenorum. Item ipse mandat eis quod non altercentur cum hominibus alterius secte uerbis asperis sed uerbis mansuetis. Non enim pertinet ad hominibus dirigere sed ad Deum solum, et unusquisque habet de se solo reddere rationem et non de alio. Et postea mandat in pluribus locis quod occidantur et expolientur qui non credunt donec credant uel soluant tributum.

Preterea ipse dicit in capitulo *Hhem* .3., quod "illi qui recipiunt Deus reseruat sibi (Qur. 42, 6)". Est igitur notabilis contradictio quod ex una parte auctoritate Dei totiens mandat quod occidantur increduli et ex alia parte Deus mandat quod etiam pro tanto scelere nullus est procurator ad puniendum sed soli Deo reseruantur.

Item ipse in capitulo .207. *Eltemnun*, in fine, iactat se quod "ipse non est de compellentibus (Qur. 38, 86)". Sed quomodo non est de compellentibus qui mandat quod non credentes occidantur et expolientur? Que est enim maior compulsio quam occisio?

Item in capitulo de *Vacca*, concedit sodomiam tam cum masculo quam cum femina. Dicit enim Saracenis quod "non polluant se cum infidelibus nisi credant (Qur. 2, 221)". Et de mulieribus dicit: "Mulieres uestre aratura uestra, arate eas ut uultis 19". Et tamen in eodem capitulo prius dicit quod "illi sodomite tempore Loth operati sunt abominabile uicium et pristinis nationibus insuetum (Qur. 7, 80)".

Amplius ipse dicit quod Noe, Abraham, Ysaac et Iacob et filii eorum fuerunt Saraceni, et tamen ipse dicit quod mandatum est ei quod ipse esset prior Saracenus. Sed quomodo illi fuerunt Saraceni si Mahometus fuit "prior Saracenus (Qur. 6, 14)"?

Preterea constat quod non fuerunt Saraceni quantum ad ritum nisi postquam fuit data lex Saracenorum. Lex autem saracenica est Alchoranum quod quidem fuit datum post legem Moysi et Euangelium sicut habetur in Alchorano, immo non sunt adhuc septingenti anni quod fuit Mahometus. Noe uero et Abraham, Ysaac et Iacob fuerunt et ante Euangelium et etiam ante legem Moysi.

Item ipse dicit quod Deus prohibuit augurium, et tamen dicit postea "in capitulo *Elaaraf:* Auguriemini si aliter non potestis in incisura dattili et qui hoc non fecerit anathema sit[144]".

Item ipse dicit se esse missum arabibus quia nuncium Dei non habuerant. Dicit etiam quod Alchoranum datum est solum in lingua arabica. Dicit etiam se nescire aliam linguam nisi arabicam. "Unde cum adhesisset Mahometo quidam Baheyra iacobinus et Salon persa et Abdaalla de Perside filius Selam iudeus, et quidam dicerent quod ipsi instruebant eum et ecce cecidit in faciem suam et contracte sunt manus eius et pedes et socii cooperuerunt eum uestibus suis, et ad se rediens dixit: 'Deus misit corripere uos de sermone quem dixistis quod tales me docuerunt'. Legitque eis unam sententiam que est in fine lectionis *Elnahel*, quod interpretatur palma, que sic dicit: "Scimus quod ipsi dicent quod instruet eum homo. Lingua autem qua locuntur ei persica, hec autem arabica patens est (Qur. 16, 103)", et ex hoc dicit: Quomodo potest esse quod illi instruant me quorum unus persicus est et alter hebreus? Qui dixerunt ei: "Potest esse quod lingua sua tibi loquentur et

144 Auguriemini … sit] *Cfr. Liber denudationis* 9. 19.

exponent. Tu lingua tua omnia ratifices, nec inuenit responsionem"[145]. Sed si non poterat instrui ab hebreo et persa qui sunt propinqui quomodo poterat alios ualde remote lingue instruere? Ipse tamen post dicit se esse missum ad uniuersitatem gentium. Vnde in capitulo *Prophetarum* dicit quod Deus dixit ei: "Non misimus te nisi ad uniuersitatem gentium (Qur. 34, 28)". Sed quomodo ibit ad omnes gentes in septuaginta linguis qui nescit suum recitare sermonem nisi in lingua arabica?[146]. Est igitur manifesta contrarietas et apertum mendacium quod sit missus solis arabibus et omnibus gentibus. Non igitur est lex Dei in qua tot contrarietas inueniuntur.

Capitulum septimum
Quod lex Sarracenorum non est confirmata miraculis

Septimum est considerare quod Alchoranum non est lex Dei nec Mahometus est nuncius Dei quia non attestatur ei aliquod miraculum.

Quando enim misit Deus Moysen ad Pharaonem ostendit magna miracula. Helias, Heliseus et alii prophete fecerunt magna et inaudita miracula et precipue omnes illi qui nouitatis aliquid attulerunt mundo. Christus autem uenit proprie cum prodigiis et signis maximis sicut etiam Mahometus in Alchorano dicit. Si autem dicant Saraceni quod plura et magna miracula fecerit ipse Mahometus, sicut reintegrauit lunam fractam et fons aque de digitis suis emanauit, "hec friuola sunt et contra Alchoranum eorum. Prohibet enim Mahometus quod nichil de eo credant nisi quod scriptum est in Alchorano. De omnibus, inquit, prophetis multa mentiti sunt quod ne de me contingat, illud solum de me uerum teneatur quod Alchorani auctoritate fulcitur. Qui cum miraculum non faceret, ostendere uolens, dominum loquentem introducit dicens: "Dixit Dominus ad me: Ideo te miracula facere non permitto quia ne tibi sicut in aliis prophetis in miraculis timeo (Qur. 5, 70)". Suo igitur testimonio conuincitur nullum fecisse signum". Ipse enim Mahometus frequenter in Alchorano recitat quod cum homines ei dicerent "Ostende signa sicut fecit Moyses et Christus et alii prophete", aiebat quia Moyses uenit cum signis et nuncii ceteri et maxime Christus qui uenit cum maximis prodigiis et mundus non credidit eis. Sed dicebat quod erant malefici, ideo non permittit me Deus facere miracula; non enim crederent; sed ueni in uirtute armorum. Sed hoc conuincitur expressum esse mendacium. Quomodo enim non crederent ei si faceret

145 Vnde … responsionem] *Cfr. Liber denudationis* 5. 2.
146 *Cfr. Liber denudationis* 8. 4.

miracula qui crediderunt ei sine omni miraculo? Talia enim mandauit eis ad que mundus pronus est et currit sine omni miraculo et mandato, scilicet quod occiderent et raperent et mulieres plurimas impregnarent et quod dentem pro dente et oculum pro oculo traherent. Ad hec autem omnia ita proni sunt mundani homines ut uix etiam cum magnis ultoribus et iudiciariis penis ualeant coherceri.

Quod autem inducit pro signo quod sit a Deo missus in uirtute armorum expressam continet falsitatem. Non enim semper fuit uictor sicut Moyses et Iesus Naue et Helias quos angelus Domini semper protexit et uictores fecit. Mahometus autem uincebat aliquando et uincebatur sicut alii tyranni. Nam dentes eius in bello contriti sunt et facies collisa. Ex quo etiam patet quod non est miraculum illud quod pro signo inducunt scilicet quod subito magna pars mundi ei adhesit. Talem enim legem constituit et talia mandata dedit ad que homines proni sunt etiam sine mandato, ut superius patuit. Dixit enim: "Iussit michi Deus expugnare gentes gladio donec testificentur quod non est Deus nisi Deus et quod ego sum nuncius eius, quod si hoc fuerint confessi seruauerunt sanguinem et pecuniam suam"[147]. Et inde Saraceni dicuntur "saluati". Nam quicumque recipiebant mandatum Mahometi, ipse et sui saluabant eum, idest non occidebant nec expoliabant. Vnde et Sarraceni non uocantur Sarraceni sed *"messelamin"*, quod interpretatur "saluati". Ipsi autem uere credunt se esse saluatos et derident Christianos qui nolunt dici "messelamin", idest "saluati" ut ipsi, sed Christiani.

Cum autem plurimi a Mahometo talem salutationem acciperent ex predicta causa postea fecit preconizari. "Quicumque dixerit 'Non est Deus nisi Deus' intrabit paradisum, etiam si fornicatus fuerit et si latrocinatus. Venit autem ad Mahometum quidam dictus Ebiborda et quesiuit si hoc esset uerum et respondit sic, et addit: Etiam si cum precedentibus biberit unum et etiam si occiderit. Et adiecit: Etiam si torserit nasum Ebiborda"[148].

Ad hoc autem omnia confirmanda non ostendebat miraculum sed nudabat gladium.

Idem habetur expressius in capitulo *Prophetarum* ubi sic legitur: "Dixerunt de Mahometo scilicet ascultasti sompnia sed blasphemias concinnasti uel forte poetizas; uenias ad nos saltem cum miraculo uno quemadmodum missi sunt et priores. Respondet: Destruximus, inquit Deus, ciuitates ante eos qui non crediderunt (Qur. 21, 5–6)". Et post:

---

147 Iussit … suam] *Cfr. Liber denudationis* 4. 1.
148 Quicumque … Ebiborda] *Cfr. Liber denudationis* 4. 1

Qui precesserunt uos non crediderunt nec etiam uos miraculis crederetis, nisi per gladium etc. Asserebat tamen quod Deus mittebat pro eo Gabrielem qui ducebat ad eum quandam bestiam maiorem asino et minorem mulo nomine Elborak, que loquebatur et quod ibat in una hora spacio et itinere .L. milium annorum. Et omnia ista faciebat de nocte et quedam alia deliramenta de quibus postea dicetur.

Fides autem christiana que precipit ardua tota est fundata in miraculis utilibus et manifestis que non solum Christus fecit sed etiam apostolorum dicta exposuerunt et usque ad ista tempora durauerunt miracula de effugatione demonum, curatione languorum et sucitatione mortuorum. Hec miracula faciunt et fecerunt Christiani qui dicunt Christum crucifixum esse uerum et solum Deum.

Quod si dixerunt Saraceni quia ista non credunt nec facta sunt ostendimus eis miraculum maius. Constat enim quod totus mundus colebat ydola et maxime romani qui tenebant monarchiam mundi. Hii receperunt fidem christianam et non solum acceptauerunt Christum crucifixum esse uerum Deum sed etiam spreuerunt omnes alios deos qui tanto tempore in ydolis dabant eis responsa, nec imponebant eis aliqua grauia cum fides christiana tam ardua et insolita mundo imponat, ut contempnere mundum, contempnere seipsum, diligere inimicos, orare pro persequentibus, benefacere malefacientibus, aliena non appetere, propria largiri. Hec omnia mundus acceptauit et ritum pristinum dimisit, aut igitur propter sufficientia miracula aut sine miraculo.

Maius autem miraculum fuit si sine miraculo, etiam per homines impotentes et simplices, procurari potuit; et hec fecerunt Christiani non alios occidendo sed mortem ab aliis equanimiter tolerando. Constat igitur modis omnibus fidem Christianorum stupendis miraculis esse fundatam, legem etiam Mahometi nullo fulciri miraculo. Talis enim fuit quod et miraculo non indiguit et maxime quantum ad carnales homines et mundanos. Alii uero scilicet intelligentes litterati et uirtuosi uiri ei nullatenus adhibent fidem.

Capitulum octauum

Quod est lex irrationabilis

Octauo considerandum est quod etiam sine omni miraculo lex Mahometi posset acceptari a mundo et affirmari quod esset lex Dei, dummodo esset rationabilis. Est autem omnino irrationabilis ratione ministri. Est etiam omnino irrationabile quod lex tam sancta, sicut ipsi asserunt quod Alchoranum sit recte sermo Dei, sit data per tam scele-

ratum hominem, raptorem, adulterum, incestuosum, homicidam et aliis peccatis obnoxium que omnibus uitam ipsisus scientibus patent.

Et respondent Saraceni quod Dauid commisit adulterium pariter et homicidium et Moyses fuit homicida et tamen uterque ipsorum legittimus Dei propheta fuit. Sic et Mahometus potuit esse uerus Dei propheta quamuis aliquando peccator fuerit.

Sed hec responsio non ualet. Nam Moyses et Dauid fecerunt penitentiam de peccato et hoc inuenitur. Dauid enim dixit suam culpam et se grauiter afflixit et ueniam meruit. Vnde, postquam dixit "peccaui", dixit ei Nathan ex ore Dei: "Et Dominus transtulit peccatum tuum (2 Sam 12, 13)". Sed de Mahometo non inuenitur quod dixerit suam culpam uel quod fecerit penitentiam, quin potius addidit semper super peccato blasphemiam, confirmando illud per legem iniquam. Nam, sicut certum est omnibus Saracenis, Mahometus diligebat quandam dictam Mariam Iacobinam quam presentauit ei Macouques rex Iacobinorum. Due autem ex uxoribus Mahometi, scilicet una dicta Aiesse filia Hebibeker nobilissima inter eas et Haassa filia Homar, mouebantur zelotipia. Que, cum die quadam intrarent ad eum, inuenerunt dictum Mahometum concubentem cum dicta Maria et dixerunt ei: 'Decetne sic facere prophetam?' Qui erubuit et iurauit se nunquam de cetero cognosciturum eam. Sicque placate sunt ad iuramentum eius. Cumque modicum temporis pertransisset non potuit se continere ab ea et fecit de hoc legem quasi ex ore Dei reuelantis sibi, et tunc dixit sententiam in Alchorano in capitulo *Elmeteharrem*, quod interpretatur uetatio, uel anathema, que sic dicit: "O propheta, quid uetas quod Deus concessit tibi? Placare uxores tuas expostulas, iam legem uobis posuit Deus ut soluatis iuramenta uestra (Qur. 66, 1–2)[149]." Sic peierauit et iterum cognouit illam et dixit quod Deus dispensauerat cum eo in iuramento et super hoc testes sunt Michael et Gabriel[150]. Et dixit illi una de uxoribus: 'O Mahomete, Deus festinauit in tuo desiderio'. Voluit per hoc dicere forsitan 'Deus in celo, tuo se apropriauit incestui' et addidit: Numquid Deus ipse precepit tibi huiusmodi facere cum etiam in teipso hec uerbotenus detesteris? Forsitan querit Deus te placare per huiusmodi et apropinquare tibi. Ipse uero, duabus uxoribus totum legit quod sequitur in capitulo uetationis et ait quasi ex persona Dei: "Penitemini coram Deo quia declinauerunt corda uestra (Qur. 66, 4)" quasi dicat: De hoc quod calumpniate sunt eum de incestu. Sequiturque continuo: Si forte

149 Mahometus … iuramenta uestra] *Cfr. Liber denudationis* 7.2.
150 *Cfr. Liber denudationis* 7. 10.

Deus si uos repudiauerit, det ei pro uobis uxores meliores uobis saracenas, fideles locupletas, penitentes, adorantes, laudantes, agiles ac uirgines (Qur. 66, 5); quod audientes dixerunt: Penitemus (Qur. 66, 8)[151].

Simile fecit quando accepit uxorem Zeid nutricii sui, dixit sententiam que est in capitulo *Elhazeb*, quod Deus dixit ei: Tu celas in anima tua quod Deus propalat et formidas homines, sed iustum est ut Deum formides. Cum enim respuit eam Zeid, maritauimus eam tibi, o Mahomete. Et dixit ei Zeid: Nunquid duxisti eam nuncie Dei? Respondit: Veh tibi! Deus maritauit eam michi (Qur. 33, 37)[152]; que postea iactabat se quod Deus maritauerat eam illas alias parentes earum. Ecce palliauit minus peccatum per maius. Nam sicut idem Mahometus dicit: "Nullum est maius peccatum quam imponere Deo mendacium (Qur. 6, 157)".

Preterea si aliud peccatum esset tollerabile in propheta, minus uidetur esse tolerabile quod sit lubricus et inmundus, cum Spiritus Sanctus in actu uenereo non tangat corda prophetarum sicut dicit Ieronimus (*cfr.* Petr. Lomb. *Sententiae* 32, 3, 3). Et Philosophus dicit quod in actu illo impossibile est hominem intelligere (Arist. *Nic.* 7, 13, 1152b 17–19). Est igitur omnino irrationabile quod minister et propheta legis tante salutis, ut dicunt Saraceni, sit homo carnalissimus et inmundus qui etiam de hoc se iactat quod tanta sit eius uis et facultas libidinis in agendo quanta in quadraginta hominibus cum tamen Deus eum priuauerit fecunditate filiorum. Nam unam solam filiam legitur habuisse.

Non est igitur lex ista rationabilis ex parte ministri, tum quia sceleratus et carnalis, tum etiam quia ita inscius et incertus quia ipse testatur in Alchorano quia nescit quid erit de ipso uel de Saracenis, et nescit utrum ipse uel ipsi sint in uia salutis uel non.

Nec etiam est rationabilis lex ipsa ex parte sui. Tum quia habet uerba turpia et uerecunda maxime ad carnalitatem pertinentia. Nam in pluribus locis, utitur uerbo uerecundissimo "futuo, futuis", quod nulla alia lex facit, quo uerbo uix utuntur etiam poete qui uerecundas et carnales materias tractauerunt, nec recolo me inuenisse apud poetas nisi quod ille Oratius inuerecunde dicit: "Nec metuo dum futuo (Hor. *Serm.* 1, 2, 127)". Tum quia sicut ipse expresse dicit: "Non est homo in mundo qui Alchoranum intelligat (Qur. 3, 7)"; et quomodo mandauit Deus quod seruetur si non dedit quod intelligatur?

Non est rationabilis ex parte documentorum que continet. Nam dicit in multis locis quod Deus mandauit angelis quod adorarent Adam,

151 Et dixit … "Penitemus"] *Cfr. Liber denudationis* 7. 5.
152 dixit … michi] *Cfr. Liber denudationis* 7. 10.

et qui noluerunt, facti sunt demones; qui adorauerunt, remanserunt angeli. Et quomodo Deus mandasset ydolatriam et aliis dedissent honorem qui soli Deo debetur.

Item non est rationabilis ex parte documentorum. Nam illud quod est in lege illa, maxime et solum necessarium, sicut ipsi dicunt, est quod pronuncient: "Non est Deus nisi Deus et Mahometus est nuncius Dei". Addunt etiam quod "Deus est magnus". Sed que annunciatio est ista? Neque enim aliquis ratione utens dicit quod Deus sit paruus. Preterea ista "Non est Deus nisi Deus" est uera per se et a nullo ei contradicitur, siue sit unus Deus siue etiam essent plures dii. Est etiam uerissima talis replicatio de omnibus, quia "non est angelus nisi angelus", "non est homo nisi homo", "non est asinus nisi asinus", quia bos et canis non est asinus. Ista uero, "et Mahometus est nuncius Dei", est ualde dubitabilis. Que est igitur ratio coniunctionis unius propositionis per se note et alterius per se ignote? Aut que est uirtus siue utilitas hec confiteri ut quicumque confitetur hec de necessitate saluetur?

Preterea Mahometus in lege predicta dicit quod omnes homines erant unum et una secta et unus ritus, sed Deus diuersificauit eos mittendo diuersos prophetas. Sed istud nec apparentiam habet quod Deus, qui est maxime unus et maxime diligit unitatem et salutem hominum, non diuersificasset eos per tam diuersas sectas et errores et perditiones, sed hoc fecit inuidia diaboli et malitia hominum, ex permissione Dei tamen, ut quia noluerunt credere ueritati permittat eos subiici diuersis erroribus.

Preterea Mahometus mandat in predicta lege quasi ex ore Dei quod occidantur increduli, id est qui non sunt Saraceni; cum tamen dicat de ipsis quod nunquam possunt dirigi nisi a Deo et Deus eos non dirigat. Sed inconueniens est quod occidantur pro eo quod nullo modo possunt aliud. Cum etiam si possent aliud non debent cogi, quia "Deo non placent coacta seruitia". Hoc autem, scilicet quod occidantur nisi credant uel quod aliquo modo credere compellantur, etiam ipse Mahometus qui precipit, irrationabile iudicat et inconueniens. Dicit enim in capitulo de *Iona:* "Si uellet Deus, omnes crederent qui sunt in terra et tu cogis homines ut credant? Et nemo potest esse fidelis nisi ei largiatur a Deo (Qur. 10, 99–100)".

De hoc autem latius prosequemur infra in decimo capitulo.

Est etiam irrationabilis lex ipsa de his de quibus tractat. Facit enim speciale capitulum de *Formica*, et aliud capitulum de *Aranea*, et aliud de *Fumo*. Sed quare Deus talia mandasset hominibus de formica et de fumo?

Item dicit quod "Deus in perpetuum non parcet Sarraceno qui tergum inimico ostendit (Qur. 8, 16)" etc. Sed quod est peccatum quod homo fugiat in bello si uidet se in periculo? Sed uoluit Maccomettus eos facere bellicosos et audaces.

(...)

Maxime autem irrationabilis est lex ipsa ex parte finis et premii quod promittit. Dicit enim per totum Alchoranum quod beatitudo Saracenorum erit habere ortos irriguos et uxores et concubinas multas, puellas uerecundas et pulchras, uestes purpureas, scyphos aureos et argenteos discurrentes per mensas, comestibilia optima. Hec maxime connumerantur in capitulo *Elrahhman*, quod interpretatur miserator. In libro autem de *Doctrina Mahometi*, "qui est magne auctoritatis, exponit ordinem comestionum, et dicit quod primum ferculum quod proponetur ibi erit iecur piscis *"Albebuth"*, cibus summe delectabilis, et postea succedent fructus arborum". Et infra, in eodem capitulo, cum quererent ab eo si luxuriabuntur, et "respondit quod non esset beatitudo si aliqua delectatio deesset ibi, immo cuncta essent frustra nisi et uoluptas luxurie sequeretur".

In hoc autem est tota intentio Alchorani et totius secte Saracenorum, quod beatitudo consistit precipue in actu gule et luxurie; et ista non dicit quasi per similitudinem uel per exemplum, sicut etiam in sacra scriptura fit mentio de cibo et mensa in uita beata. Nam de uera beatitudine, ut de uisione Dei et perfectione anime, nullam omnino mentionem facit Mahometus, quia nec desiderauit nec apprehendit eam; sola enim que desiderabat promisit.

In hoc enim apertissime ostendit se esse contrarium Christo et omnibus prophetis, omnibus philosophis et omnibus ratione utentibus qui omnes comuniter concordant quod ultima hominis felicitatis sit in cognitione Dei, iuxta illud quod dicitur in *Iohanne:* Hec est uita eterna ut cognoscant te solum uerum Deum (Io 17, 3) etc. Et Aristotiles dicit in Xmo *Ethicorum* et in XII *Methaphisice*, quod "uita que est secundum intellectum est optima (Arist. *Nic.* 10, 8, 1177a 12 and 9, 1178a 6–8; *Met.* 12, 7, 1072b 20–30)". Igitur gulosa et luxuriosa est pessima uita quia inpedit bonum intellectus. Sed quia ipsi saraceni non recipiunt auctoritatem sacre scipture nec etiam philosophorum propter rationes supradictas in primo capitulo, recurrendum est ad rationem quam ipsi, licet irrationales, totaliter negare non possunt.

Fiat igitur ratio auctoritas, sine qua non ualet auctoritas. Et ostendendum quod neque in actu gule, neque in actu luxurie erit felicitas hominis, nec ista etiam erunt ibi.

Constat enim quod cibos ad hoc "assumimus ut corruptio que posset accidere ex consumptione naturalis humidi euitetur et etiam ad augmentum, sed ista duo non erunt ibi. Nam omnes in debita quantitate resurgent (Aquinas, *Summa c. gent.* 4, 83)", nec amplius poterunt mori, nec aliquo modo deficere. Nam, sicut dicit Mahometus in sua *Doctrina*, postquam omnia mortua fuerint, Deus occidet mortem, et postea resurgent immortaliter et integri. Ergo cibi sumptio non erit necessaria aliquo modo, et eodem modo nec usus uenereorum quia nec nunc est necessarius nisi ut conseruetur in specie quod non potest conseruari in indiuiduo. Adhuc: homines resurgentes in perpetuum uiuant, ergo si semper cibo utentur in infinitum augebuntur eorum corpora aut erunt ibi egestiones et alie feditates ut tantum resoluatur quantum conuertitur; quorum utrumque est inconueniens. Ad hoc respondet Mahometus in *libro de sua doctrina* dicens quod non erit ibi egestio sordium sed purgatio per sudorem et ponit exemplum de puero in utero matris qui, ut dicit, "nutritur et non egerit". Sed exemplum et ratio eius nichil soluit sicut patet inspicienti. Nam quedam sunt de perfectione imperfecti que in re perfecta essent imperfectiones magne.

"Amplius, si usus uenereorum erit ibi, nisi sit frustra, sequeretur quod tunc erit etiam hominum generatio sicut et nunc. Multi igitur homines erunt post resurrectionem qui ante resurrectionem non fuerunt. Frustra igitur tantum differtur resurrectio mortuorum ut omnes simul uitam accipiant qui eandem habent naturam (Ibid.)".

Preterea, si beatitudo est in luxuriando et in habendo multas uxores, illi qui post resurrectionem generabuntur, non poterunt esse beati nisi accipiant multas uxores. Non potuerunt autem accipere nec miseras nec felices, ergo oportebit quod expectent quousque nascantur alie plures; et sic oportebit quod nascantur multe femine et pauci uiri, et sic in breui tempore erit regnum feminarum.

Preterea, si post resurrectionem erit hominum generatio, aut igitur illi qui generabuntur iterum corrumpentur aut incorruptibiles erunt et immortales. Si autem non erunt corruptibiles sequentur inconuenientia, tum quia erit multiplicatio in infinitum, tum quia quorum erit similis generatio non erit similis generationis terminus; homines enim per generationem que est ex semine, nunc quidem consecuntur corruptibilem uitam, tunc autem immortalem. Et preterea, "omne generabile ‹est› corruptibile (Cfr. Aquinas, *in Arist. Met. Liber* 11 *lectio* 2, 2180)", cum generatio et corruptio sint contraria et circa idem. Si autem homines qui tunc nascentur corruptibiles erunt et morientur, si iterato non resurgunt, sequitur quod eorum anime perpetuo remanebunt a

corporibus separate, quod est inconueniens cum sint eiusdem speciei cum animabus hominum resurgentium. Si autem et ipsi resurgent, debuit et eorum resurrectio ab aliis expectari, ut simul omnibus qui naturam participant beneficium conferatur resurrectionis.

Preterea ipse Mahometus unam tantum ponit diem resurrectionis et unam resurrectionem scilicet in fine mundi in die iudicii. De resurrectione uero illorum, uel de generatione, nullam omnino mentionem facit.

Preterea non uidetur esse aliqua ratio quare aliqui expectent ad simul resurgendum si non omnes expectentur.

"Si quis autem dicat quod in resurgentibus erit usus ciborum et uenereorum, non propter conseruationem uel augmentum corporis nec propter conseruationem speciei uel multiplicationem hominum, sed solum propter delectationem que in eis actibus existit ne aliqua delectatio hominibus in ultima remuneratione desit" (Cfr. Aquinas, *Summa c. gent.* 4, 83) – sicut expresse dicit Mahometus in *libro de sua doctrina* –, "patet quidem multipliciter hoc inconuenienter dici".

"Primo quidem quia uita resurgentium ordinatior erit quam uita presens. In hac autem uita inordinatum et uiciosum est si quis cibis et uenereis utitur propter solam delectationem et non propter necessitatem substendandi corporis uel prolis procreande. Et hoc rationabiliter. Nam delectationes que sunt in premissis actionibus non sunt fines actionum sed magis e conuerso. Natura enim ad hoc ordinauit delectationes in istis actibus ne animalia propter laborem ab istis actibus necessariis nature desisterent; quod contingeret nisi delectatione prouocarentur. Est igitur ordo preposterus et indecens si iste operationes propter solas delectationes exerceantur. Nullo igitur modo hoc in resurgentibus erit quorum uita ordinatissima ponitur (Ibid.)". Non erit ergo in futura felicitate usus talium actionum. Multo igitur minus in talibus erit futura felicitas; alias tamen quid prohiberet animalia bruta esse felicia que in predictis actibus nobiscum comunicant?

Preterea, si in istis actibus erit ultima hominis felicitas, ut Mahometus expresse uidetur dicere, quid igitur nunc oportet abstinere ab istis et non magis die ac nocte luxuriari et comedere ut et hic etiam felices simus? Sed apud omnes homines, etiam apud Saracenos, reputatur uirtosius abstinere ab his, et ipsi etiam habent uiros contemplatiuos et continentes quos maxime laudant.

Sed quia forte stultitia est cum homine qui omnino ratione caret multum rationabiliter loqui, liceat nobis stultizare cum eis et dicere: "Si in istis actibus est ultima felicitas hominis, quid faciet anima separata ante

resurrectionem, que nec comedere nec luxuriari potest? Nec etiam angeli unquam poterunt esse felices quia istis omnino carent. Preterea, si in habendo multas uxores et infinitas concubinas et adolescentulas est ultima uirorum felicitas, mulieres quomodo unquam poterunt esse felices nisi habent multos uiros? Sed rursus quomodo uir poterit esse beatus cuius uxor habet multos alios uiros? Erit igitur aut mulier felix et uiri infelices, aut uir felix et mulieres et adulescentule ipsius misere. Sed quomodo poterit esse beatus cuius familia misera et infelix? Rationabilius igitur est dicendum quod omnes tam uiri quam mulieres eorum infelices erunt et miseri".

Hec quasi per digressionem hic dicta sufficiant ad ostendendum quod lex ista est irrationabilis ex parte finis et premii quod promittit.

(…)

Capitulum nonum
Quod lex Sarracenorum continet falsitates apertas

Nonum considerare oportet quod lex ista non sit lex Dei quia continet falsitates apertas. Deus enim est prima et summa ueritas a quo non potest dici aliqua falsitas.

In *Alchorano* autem dicitur in capitulo *Ione:* "Dic quis dirigit in ueritatem? Et respondet: Dic, Deus dirigit ueritatem et qui dirigit ueritatem est ueritas et conuenit imitari eum (Qur. 10, 35)", et post: "Certe non conuenit legi Dei ut dicatur aliquid sine Deo (Qur. 10, 37)", sed falsum et mendacium dicitur sine Deo.

Nam sicut dicit Augustinus: "Si in Euangelio inueniretur una sola falsitas eadem ratione totum Euangelium suspectum haberetur et reprobaretur falsum (Aug. *Ep.* 28, 3)". Alchoranum autem, multa quidem continet uera que habentur in Euangelio et lege Moysi et prophetis, sed ipse Mahometus de suo, tot manifeste falsa interserit quod totum uere suspectum et falsum reputari debet et opus illius "qui mendax est et pater eius (Io 8, 44)".

Reducuntur autem principales falsitates eius ad decem genera. Dicit enim falsa de seipso, de Christianis, de Iudeis, de Apostolis, de Patriarchis, de Demonibus, de Angelis, de Virgine Maria, de Christo et de Deo.

De se quidem dicit quod est finis et sigillum et silentium omnium prophetarum et mandat quod occidatur quicumque post eum asserit se esse prophetam (Qur. 33, 40). Sed numquid "abbreuiata est manus Domini (Is 59, 1)" quod non possit post eum et alteri dare spiritum prophetye? Et quidem, non solum Christiani et Iudei, sed etiam Sara-

ceni dicunt apud eos multos fuisse post eum qui habuerunt spiritum prophetie et etiam receperunt in Baldacco prophetam quendam qui uocabatur Sollem, quod interpretatur scala, quem Tartari occiderunt et cum eo Saracenorum multitudinem non paruam.

De se etiam dicit et iactat se quasi ex persona Dei, "quod si congregarentur omnes homines et omnes spiritus uel angeli non possent facere talem Alchoranum qualis est iste (Qur. 17, 88)". Aut enim ipse intelligit quod ipsi non possunt facere sine adiutorio Dei, nec ipse etiam dicit quod fecerit sine adiutorio Dei, aut intelligit quod non possent etiam facere cum dei adiutorio; sed tunc est manifesta blasphemia.

(…)

De Apostolis autem, dicit in capitulo *Aamram*, qui fuit pater Moysi, quod ipsi protestati sunt et dixerunt Christo quod ipsi erant Saraceni et imitatores legati uel nuncii, id est Mahometi (Qur. 3, 52). Hoc est expresse falsum. Nam Christus et Apostoli fuerunt ante Mahometum sexcentis annis; Mahometus enim surrexit tempore Eraclii, qui incepit regnare anno Domini sexcentesimo decimo. Vnde nondum sunt septingenti anni quod Mahometus fuit. Sunt autem mille ducenti et amplius quod fuerunt Christus et Apostoli; et quomodo potuerunt Apostoli esse Saraceni et imitatores Mahometi cui ex parte Dei preceptum est, sicut ipse in Alchorano dicit in capitulo *Elcammar* (Qur. 54), quod sit saracenus primus? Saracenismus ergo incepit a Mahometo. Apostoli itaque, neque potuerunt esse Saraceni, neque potuerunt imitatores esse illius quem precesserunt sexcentis annis; uel si ipsi fuissent Saraceni, ipse non potuit esse primus.

De Patriarchis autem idem asserit Mahometus. Dicit enim in pluribus locis in Alchorano (Qur. 2, 140; 16, 120; 3, 68) quod Abraham, Ysaac et Iacob et filii eorum fuerunt Saraceni. Item autem dicit de Noe, scilicet quod fuit Saracenus et quod propterea uenit diluuium in mundum quia ipse predicabat hominibus quod fierent saraceni et ipsi renuerunt (Qur. 54, 9–12).

Istud est aperte falsum. Quomodo enim Noe potuit esse Saracenus qui precessit Mahometum per duo millia et quingentos annos, cum idem Mahometus dicat se fuisse primum Saracenum de mundo (Qur. 7, 143; 6, 163; 26, 51; 39, 12)? Nec possunt dicere Saraceni, quod Abraham et Noe fuerunt Saraceni quia de ipsis nati sunt saraceni. Hec enim expositio est contra Alchoranum ubi dicitur quod Abraham non fuit Christianus et non fuit Iudeus sed Saracenus purus. Constat autem quod sicut de Abraham nati sunt ipsi Saraceni ita et de eo et de Noe nati sunt Iudei et Christiani. Dicunt etiam Saraceni quod Deus promisit

Mahometo quod nullus intraret paradisum ante ipsum. Et post hec, assumpsit ipsum dominus et duxit in paradisum et uidit uiros et mulieres plures et ait: "Quid est Domine?". Et Dominus ad eum: "Non mireris quia et isti sunt imitatores tui (Qur. 33, 21)". Constat autem quod non potuerunt esse imitatores Mahometi nisi per Alchoranum quod tamen non fuit reuelatum ante tempora Mahometi, sicut in pluribus locis Alchorani dicitur (Qur. 96, 1–5) et maxime in principio eius dicitur (Qur. 2, 2); huius autem fictionis falsitatem quilibet sapiens potest aduertere. Et ideo non insisto.

De demonibus autem est in Alchorano speciale capitulum ubi expresse dicitur quod demones in magna multitudine audiuerunt Alchoranum et letati sunt et testati sunt quod per ipsum poterant saluari, et dixerunt se esse Saracenos et saluati sunt (Qur. 72, 1; 13–14). Hoc autem quantam falsitatem contineat, non opus est ostendi aliquo argumento.

De Angelis autem dicit in pluribus locis quod adorauerunt Adam et quod omnes adorauerunt nisi diabolus (Qur. 38, 73–74; 2, 34).

Preterea dicit idem Mahometus quod quando ipse iuit ad Deum cum Gabriele, quod uidit unum angelum in celo qui erat maior toto mundo multis mille uicibus qui flebat peccata sua et ipse impetrauit ei ueniam precibus suis, et multa alia falsissima que latius prosequemur in fine operis cum dicemus uisionem maxime fictionis quam de se asserit.

Preterea, uidetur de angelis expresse dicere quod sint corporei. Dicit enim in capitulo *Sad* et in pluribus aliis locis quod angeli fuerunt creati de igne et homo de ceno (Qur. 38, 76; 71). Dicit enim in aliis locis quod sint dimensione magni sicut infra patebit.

(…)

Dicit iterum in eodem (scilicet *Liber de doctrina Mahumet)*, quod Deus in fine mundi occidet omnem creaturam, etiam angelos et archangelos, et nichil remanebit uiuum nisi Deus et mors que que est quidam angelus qui dicitur Adrihel, et tunc precipiet Deus Adriheli quod occidat seipsum. Quo facto Dominus insultabit uoce grandi et dicet: Vbi sunt nunc satrape mundi et principes? Et post hec resuscitabit omnia etc.

Ipse etiam Mahometus fecit librum ubi scripsit duodecim milia uerba stupenda et cum admirantes quererent utrum illa omnia essent uera respondit quod solum tria milia ueritatem habebant, alia uero omnia falsa erant. Cum igitur in predicto libro aliquid falsitatis deprehenditur dicunt Saraceni quod et hoc dixit Mahometus scilicet quod non erant omnia uera et istud est de illis. Residuum totum semper in suo robore perseuerat. Ita etiam credo quod faciunt Saraceni et de Al-

chorano quia, licet in eo multa falsa et mendacia deprehendantur, tamen propter quedam uera que continet quasi uerbum dei ab eis colitur. Et superius dictum est quod si in Euangelio unum solum uerbum falsum inueniretur, quod quidem sit de Euangelio ut dicit Augustinus, caus ista esset quod totum Euangelium friuolum reputaretur et uanum.

Ego autem pro certo comperi quod maxime litterati et sapientes inter Saracenos dictis Alchorani non adhibent fidem, sed fictionem doctrine aduertunt, cuius quidem signum est quia ipsi cum aliis sapientibus renuunt publice disputare, sicut ego experimento probaui, et ipsum Alchoranum nolunt adduci in publicum. Dolent enim uehementissime cum ab aliis legitur et nullo modo uolunt quod in linguas alias et litteras transferatur.

Scimus autem quod uerum aurum nec limam timet nec paragonem nec etiam ignem. Et ideo Christiani, quia de ueritate Dei confidunt que fortissima est et "manet in eternum (Ps 116, 2)", libenter cum aliis nationibus de Euangelio conferunt, gaudent cum ab aliis legitur, et desiderant quod omnibus publicetur et in linguas alias transferatur. Et non solum scripturis, sed etiam picturis et celaturis publice Christi passionem ostendunt, que ab aliis nationibus ludibrium et ignominia reputatur.

Capitulum decimum

Quod Alcoranum est lex uiolenta et lex mortis

Decimo, considerare debemus quod Alchoranum non sit lex Dei quia est uiolenta et, ut breuiter dicamus, lex ista proprie potest dici lex occisionis et mortis, non solum quia ducit ad mortem eternam, sed etiam quia cogit homines per mortem et occisionem corporalem quod hoc credant quod in ea dicitur.

In Alchorano autem, in capitulo *Elbachera* quod interpretatur uacca, dicitur quod in lege Dei non est compulsio et quod iam diffinitum est equum ab inicio. Non est autem maior compulsio quam per occisionem. Igitur lex illa que per occisionem compellit, non est lex Dei. Ipsi autem Saraceni uocant eam anthonomastice *din ellessalem*, quod interpretatur lex saluationis et lex Dei, cum proprie, ut dictum est, deberet dici lex dampnationis et occisionis. Et hec sola uia fuit accomoda tali legi et tali legislatori ut timore mortis corporalis consentirent legi mortis eterni sicut e contrario Christiani contempnentes corporalem mortem consecuntur uitam eternam. Videns igitur Mahometus, uel potius alumpnus ipsius scilicet diabolus, quod lex illa discordabat ab omni lege Dei noua et ueteri, et quod erat etiam dissona sibi ipsi, et quod sine

miraculo et sine ratione et quod falsitates apertas continet et ex hoc debebat habere multos contradictores, dedit ipsi Mahometo conueniens instrumentum scilicet gladium ad occidendum et ipse super hoc dedit in lege mandatum quod occiderentur contradicentes et etiam non credentes, et ideo non iam in uno capitulo dicitur, sed in toto libro quasi uniuersaliter mandatur: "Occidite, occidite (Cfr. Qur. 9, 29)".

Hec est plane uia contraria Christo qui mandat diligere inimicos, orare pro persequentibus, benefacere ledentibus se. Hic Mahometus fuit antichristi precursor qui filio perditionis uiam preparauit in mundo.

Que uia et modus quantum sit irrationabilis patuit superius in octauo capitulo. Nam, sicut dicit Augustinus: Cetera potest homo, etiam nolens; credere autem, non potest nisi uolens (Aug. *in Io* 26, 2). Dicet igitur ore qui cogitur: Credo. Corde autem minime credet, cum tamen Dominus cor maxime requirat ab homine iuxta illud: "Fili, prebe michi cor tuum (Pv 23, 26)". Adductus autem fuit ad Mahometum patruus ipsius ut esset saracenus, qui ait: Quidnam erit si hoc non fecero, o fili fratris? Cui Mahometus: Inteficiam te o patrue.

Qui dixit: Non potest esse aliud? – Non, inquit. Et ait: Sequar te super pro uolueris lingua tantum, non corde et timore gladii.

Homar etiam, filius Cateb Maadi, cum compelleretur ait: Domine, tu nosti quia non efficior saracenus nisi timore gladii.

Etiam filius Eby Hastaa, timore gladii factus est saracenus. Vnde litteras misit ad Mesques quas mulier absconderat inter capillos capitis sui, nuncians eis aduentum Mahometi ut cauerent uiolentiam doctrine ipsius".

(…)

Capitulum undecimum
Quod Alcoranum est lex inordinata

Vndecimo, considerandum est quod Alchoranum non est lex Dei quia est inordinata "Quecumque autem sunt a Deo ordinata sunt (Rm 13, 1)", ut dicit Apostolus.

Et hoc uidemus tam in operibus nature quam etiam in scripturis sacris.

Certissimum enim est, non solum Christianis sed etiam Saracenis, quod lex Moysi et prophete et Euangelium sunt a Deo. Hec autem omnia ordinata sunt.

Nam Moyses ordinatissime incepit a creatione mundi, deinde prosecutus est ordine temporis et hystorie totum Pentateuchum.

Alii etiam prophete ordinate processerunt et ordine temporis, ostendentes quo tempore, uel in quo loco, uel sub quibus regibus, uel ordine hystorie ad minus semper ordine materie. Euangelium etiam ordinatissime procedit ordine temporis et hystorie et materie. Incipiens ab Incarnatione et Natiuitate Christi deinde de uita et doctrina et miraculis Christi, postmodum de morte, resurrectione et ascensione Christi.

In Alchorano autem, omnino nullus est ordo, nec ordo temporis, non enim dicit sub quibus regibus uel quo tempore, nec ordo hystorie. Nam primum capitulum a quo incepit dicitur *Rubrica* uel *Apertio libri*, in quo sine dubio conuenienter incepit ab oratione et laude Dei, sed immediate post breuem orationem, prosequitur opus, et est capitulum secundum *de Vacca* rufa quam imolauit Moyses, cuius hystoria est in *Leuitico*. Tertium capitulum *de familia Amram* qui fuit pater Moysi, cui multa de Christo interserit et dicit quod uirgo Maria fuit soror Moysi et Aaron, et statim sequitur quartum capitulum *de mulieribus*, et sic de aliis ita inordinate quod non est homo in mundo qui posset de ordine hystorie et capitulorum reddere rationem. Nec ordo materie, nam nunquam unam materiam prosequitur ordinate sed statim de una materia se transfert ad alteram omnino extraneam, recte sicut arrepticius. Nec ordo argumentationis uel alicuius probationis, sed tota doctrina est ex suppositione et ponit unam propositionem per se ueram et ex illa concludit quandam aliam que nichil habet facere cum ea, sicut frequentissime dicit quod Deus est excelsus et bonus et Alchoranum est lex saluationis, et quod Deus est Deus et quod "nullus est alius Deus nisi Deus" et Mahometus est propheta ueridicus. Sed que est ista conclusio quod "Mahometus sit ueridicus seruus Dei" quia Deus est Deus? "Et sicut in capitulo *Elmeyde*, quod interpretatur mensa, dicit: "Constituit uobis Deus domum Elharam, id est uetationis, hec est domus Mesque, mensem ieiunii Saracenismi, et hoc ut sciatis quod Deus nouit que in celis et que in terris et Deus scit omnia? (Qur. 5, 97) Sed esto quod dubitetur, qualis est hec consequentia quod domus Mesque et ieiunium mensis Saraceni faciat scire quod Deus scit omnia?"[153]. Frequentissime uero uidetur loqui sicut sompniator et maxime circa finem libri uidentur ei uerba deficere sicut in capitulo *Elkaferin*, quod interpretatur heretici, dicit de uerbo ad uerbum sic: "O ego non adoro quod adorastis et uos non adoratis quod adoro, uobis lex uestra et michi lex mea (Qur. 109, 1–6)". Sed omnis hereticus potest istud dicere ut precidat materiam

153 *Elmeyde* … omnia] *Cfr. Liber denudationis* 9. 4.

inquisitionis ad ueritatem, nec recolo me inuenisse in toto libro unum argumentum recta positione et conuenienti ordine.

Ordo uerborum grammaticaliter et rhitmice est ibi pulcherrimus. Nam fere totus liber tynnulus et rithmicus est, unde et multum gloriantur Saraceni de tam pulchro et ornato modo loquendi arabice et ex hoc arguunt quod Mahometus sit uere propheta quia per se nesciuisset loqui tam ornate homo penitus idiota. Sed sicut uisum est superius quarto capitulo, non est consuetudo Dei loqui mundo uel prophetis suis per uersus et rithymos. Sic igitur patet quod lex ista non est a Deo que nullum ordinem continet nisi ordinem grammaticalem et rithmicum qui Deo non competit.

Capitulum duodecimum
Quod est lex mala

Duodecimo, considerandum est quod lex ista non est a Deo quia est mala.

Deus enim est summe bonus. "Optimi autem est optima adducere (Dionys. *de div. nom.* 4)", secundum Dyonisium.

Quod autem lex Alchorani sit mala patet per ipsum Alchoranum. Dicitur in capitulo *Elhhkaf*, et enim in capitulo *Elgen*, quod interpretatur demones, quod ipsum Alchoranum placet demonibus et in eo delectantur (Cfr. Qur. 72, 1). Demones autem sunt mali et deprauati in uoluntate, quibus non placet nisi quod malum est. Igitur Alchoranum est malum.

Preterea Alchoranum est causa omnium malorum ut occisionis, rapine, periurii et huiusmodi. Que quidem mala Alchoranum non solum permittit sed etiam mandat, ut superius patuit, et maxime occisionem. Nec est excusatio quia mandat quod occidantur increduli et non fideles. Dicit enim sine dubio quod fidelis non debet occidere fidelem. Ipsos autem infideles precipit occidi nisi soluant tributum. Ergo soluere tributum est integra causa quod occidantur uel non occidantur.

Pretera, sicut in Alchorano in pluribus locis dicitur: "nullum est maius malum quam imponere Deo mendacium (Qur. 6, 21)". Alchoranum autem Deo imponit multa mendacia. Et preter illa que dicta sunt superius nono capitulo de falsitatibus quas continet que omnes redundant in Deum, si Alchoranum est sermo Dei, ut dicunt, possumus ostendere plura alia. Nam in capitulo *Elemfaal*, quod interpretatur lucra, dicit quod "lucra sunt Dei et nuncii, et quod dent Deo quintam partem de his que lucrantur (Qur. 8, 41)". Sed numquid Deus est ita malus quod permittat rapinam ut inde consequatur partem suam scilicet

quintam partem? An est ita pauper Deus quod non habet unde alat pauperes suos scilicet uiduas et pupillos et peregrinos de quibus ibi loquitur, nisi permittat rapinam ut inde lucretur? Certe iam facit Mahometus Deum consortem sibi in malo qui non potest habere consortem in bono.

Preterea, licet Alchoranum aliquando prohibeat rapinam uel periurium uel quedam alia mala, tamen ipsa prohibitio est quedam permissio. Dicit enim: Ne faciatis talia et talia mala quia Deo non placent sed, si feceritis, ipse est misericors et miserator et indulgebit uobis de facili.

De rapina autem, nichil unquam mandat quod restituatur nec ipsi talem consuetudinem habent, sed sufficit Saraceno quod in fine dicat: "Non est deus nisi Deus et Mahometus est nuncius Dei", sicut et superius patuit quinto capitulo.

De periurio uero, expresse dicit in capitulo *Elmeyde*, quod interpretatur mensa, "Non imputabit uobis Deus fraudationem iuramenti, sed innodationem eius (Qur. 5, 89)", quasi dicat: Periurium "non obligat ad culpam sed ad penam", et postea subdit: "Pro transgressione uero eius decem miserorum cibatio seu eorumdem uestitio aut unius captiui redemptio. Qui autem hoc non ualet tribus uicibus ieiunabit (Qur. 5, 89)". Ex istis secuntur omnia mala. Non enim timent rapere uel fraudare nec periurare nec seruant fidem, cum tamen Christiani teneant quod fides seruanda est hosti et etiam infideli. Habent tamen sine dubio Sarraceni quoddam genus iuramenti quod non de facili frangunt de quo postea uidebitur. Mahometus autem expresse dicit in capitulo *Elmetaharrem*, quod interpretatur uetatio, quod "Deus dispensauerat cum eo quod non seruaret quod licite iurauerat (Qur. 66, 2)", scilicet quod non accederet ulterius ad quandam Iacobinam que uocabatur Maria, et sic periurauit. De qua dispensatione, ut dicit, testes sunt Michael et Gabriel. Est igitur hec lex mala ex qua secuntur omnia mala. Est et mala quia tot et tam magna mala et mendacia Deo imponit, et preter ea que dicta sunt, alia multa imponit ei falsa et fatua.

Dicit enim quod Deus se excusat quare misit nuncium Mahometum hominem et non misit potius angelos, et ait quod Deus dixit quod misisset angelos sed ipsi non poterant ire securi per mundum. Sed numquid Mahometus ibat securior per mundum quam angeli? Quod si per angelos intelligit bonos et pacificos homines, adhuc non est dubium quod boni et pacifici homines securius uadunt per mundum quam mali.

Inducit etiam Deum frequenter loquentem et dicentem quod "ipse non creauit mundum pro ludo (Qur. 21, 16; 44, 38)", sed quis fatuus hoc Deo imponebat quod ipse truffatiue creasset mundum?

Item quia Mahometus erat homo carnalissimus et frequentissime intendebat operi luxurie, in capitulo *Elmir Elhazeb* inducit Deum loquentem quod non intrent in domum nisi inuitati et uocati et nisi perstrepant deforis; et sequitur quasi ex ore Dei: "Et cum intraueritis et comederitis, exite et nolite stare ad dicendum hystorias quia molestum est prophete et uerecundatur dicere, sed Deus non uerecundatur dicere ueritatem (Qur. 33, 53)".

Breuiter, quicquid uoluit facere uel quod fieret ei, totum Deo imposuit quod mandabat quod ita fieret et ex hoc secuta sunt omnia mala quasi ex auctoritate legis, scilicet quod occideret, quod raperet, quod adulteraret cum uxore Zeid, quod incestum conmitteret cum Maria Iacobina, quod periuraret nec seruaret fidem in promissis.

Est igitur hec lex mala que diabolo qui malus est placet, et que ad mala inducit.

Ergo non est a Deo qui est summe bonus et a quo non nisi bonum.

Capitulum tertium decimum

De discipulis Maccometti et institutione Alcorani

Cum igitur ostensum sit quod Alchoranum, quod est lex Saracenorum, non est a Deo, consequenter inquirendum est de discipulis Mahometi et institutione Alchorani predicti.

Et sciendum quod firmiter a sapientibus creditur, et rationibus efficacibus comprobatur, quod principalis actor ipsius Alchorani non fuit homo sed diabolus qui ex inuidia propria, et permissione diuina, propter peccata populi preualuit inchoare solemniter et efficaciter perfidiam Antichristi.

Videns igitur diabolus quod fides Christi crescebat in partibus orientis et quod idolatria deficiebat, iam deuicto Cosdrohe rege Persarum et Medorum idolatra per Eraclium regem christianissimum, et quod ipse Eraclius destruxerat excelsam turrem quam ipse Cosdrohe edificauerat ex auro et argento et lapidibus preciosis propter idolatriam, et quod Crux Christi iam tantum erat per Eraclium exaltata et amplius exaltanda cum non posset ipse diabolus iam amplius defendere plures deos nec totaliter negare ualeret legem Moysi et Euangelium Christi quod iam diuulgatum erat per mundum, cogitauit per fictionem cuiusdam legis, quasi medie inter nouam et ueterem, decipere mundum. Et ad hoc exequendum assumpsit quendam hominem diabolicum, no-

mine Mahometum, ritu idolatram, fortuna pauperem, mente superbissimum et maleficiis famosum; et quidem libentius assumpsisset diabolus hominem bone fame si fuisset permissus sicut et libentius primum temptasset hominem per aliud animal in quo amplius ipsius malitia celatur quam per serpentem si fuisset permissus. Sed non permisit diuina sapientia nisi ut tale animal assumeret et per talem hominem mundum inuaderet ut mundus de facili posset auertere qualis esset lex data per talem legis latorem.

Deuicto igitur Cosdrohe per supradictum Eraclium et reportata sancta Cruce in Ierusalem cum triumpho anno Domini sexcentesimo uigesimo sexto, Eraclii autem anno quinto decimo, surrexit Mahometus arabs. Qui primo ditatus per quandam uiduam diuitem quam in uxorem acceperat, postea factus princeps latronum, in tantam prorupit superbiam quod uoluit fieri rex Arabum. Sed quia ipsi non receperunt eum, eo quod esset genere et opinione uilis, finxit se esse prophetam, et quia epylenticus erat et ut firmite creditur arrepticius et frequenter cadebat, dicebat quod angelus ei loquebatur et postea dabat quasdam responsiones quas, ut dicebat, audiebat quasi per modum campane. Et quia homo idiota erat, sine litteris, dedit ei diabolus comites sibi conuenientes quosdam Iudeos hereticos et Christianos hereticos.

Adhesit enim ei quidam Iacobita …[154] Baheyra, "et fuit cum Mahometo pene usque ad mortem, ferturque quod Mahometus postea interfecerit eum, et quidam Iudei, scilicet Finees et Abdia nomine Salon, postea dictus Habdalla nomine Sellem, et facti sunt Sarraceni"; et quidam Nestorini qui maxime conueniunt cum Saracenis, dicentes quod Deus non est natus de beata uirgine, sed homo Iesus Christus. Et tunc quedam composuit Mahometus per modum legis, accipiens a sociis quedam de ueteri testamento et quedam de nouo, nec tamen tunc populus habuit Alchoranum.

Narratur tamen in eorum hystoriis dixisse Mahometum: Descendit Alchoranus super me in VII uiris et quicquid satis est sufficit. Dicunt autem hos fuisse Nafe et Ehou Homar et Homra et Helkessar et Asser et filius Kecir et et filius Amer. Dicemus ergo eis: Ne legerunt unquam coram Mahometo? Et dicetur quod non, sed hi coram senioribus et sic usque ad Mahometum. Et certum est quod isti non concordauerunt cum senioribus prioribus in lectura quam nunc tenent, quod probatur quia lectura prime partis contraria est parti secunde, quia de tempore Mahometi nullus sciuit Alchoranum nisi Abdalla filius Messecud et Zeid

154 بحيرا in the ms., as signaled by Mérigoux in a footnote.

filius Thabet et Hocanan filius Hoffan et Hebi filius Chab. De Hali filio Abitaleb, quidam dixerunt sciuisse partem, quidam non.

Quilibet autem istorum statuit sibi Alchoranum aliorum Alchorano dissimilem, et pugnauerunt contra se inuicem non recipientes que aliorum erant usque ad mortem. Et post mortem illorum, populi discordauerunt in Alchorano usque ad tempus Merebam filii Elhekem qui composuit eis hunc Alchoranum quem nunc habent, et combussit alios Alchoranos.

Et tunc etiam VII dicti ciuitatum prefecti contradixerunt sibi in grammatica et idiomatibus propriis. Ex eorum autem hystoriis inuenimus quod capitulum *Repudiationis* excedebat capitulum *Vacce*. Primum erat in CCtis XXXta sententiis quod hodie constat tantum ex duodecim. Dicunt etiam quod capitulum *Vacce* mille continebat sententias aliquando, et hodie tantum CCtas LXXXVIItem. Referunt etiam de quodam potente, nomine Elgag, quod detraxerit ab Alchorano 85 sententias et alias totidem alterius sensus addiderit. Quomodo igitur uerum est quod dixit de Alchorano Deus, ut aiunt, "quoniam nos descendere fecimus recordationem, et nos eam custodientes erimus (Qur. 15, 9)"? Narrant etiam quedam hystorie quod Mahometus ueneno mortuus est nec habuit populus Alchoranum. Cum autem Hebeubeker susciperet principatum precepit quod quilibet recoleret que posset et hunc qui est pre manibus composuit Alchoranum, reliquos autem combussit.

Sed et in capitulo *Elhamram* de Alchorano dicit quod "nullus nouit eius expositionem preter Deum. Et fundati in scientia dicunt: Credimus ei, totum enim est a Deo nostro (Qur. 3, 7). Et reuera in hoc libro sunt multa tam obscura, tam truncata et inordinata – ut superius patuit – ut nullum sensum facientia, fatuitatem potius et mendacia palliarent.

Factum est autem ut concordarent hunc esse Alchoranum quem habent pre manibus et dicerent quod Deus reuelauit Mahometo, et ipse scripsit ex ore Dei. *Elfocaha* tamen, id est doctores et expositores magni, numquam concordauerunt in expositione ipsius nec in perpetuum concordabunt, et hoc non solum Orientales ab Occidentalibus, sed etiam Orientales ab inuicem et Occidentales ab inuicem. Et in eisdem scolis sunt diuerse secte et tam diuerse quod una condempnat alteram.

Quidam enim secuntur Mahometum et isti sunt plures, et quidam secuntur Haali, et isti sunt pauciores et minus mali, et dicunt quod Machometus usurpauit sibi per tirampnicam potentiam quod erat Haali. Surrexerunt autem contra utrosque Saraceni quidam periti in philoso-

phia et ceperunt legere in libris Aristotilis et Platonis et inceperunt contempnere omnes sectas Saracenorum et ipsum Alchoranum.

Quod aduertens quidam calipha de Baldacco, nomine …[155] edificauit in Baldacco Nadamyam et Mestanzeriam, scolas solemnissimas et reformauit studium Alchorani et ordinauit quod de quibuscumque prouinciis uenirent in Baldaccum ad studium Alchorani, studentes haberent cellas et stipendia necessaria de comuni, et ordinauit quod Saraceni et attendentes ad Alchoranum nullo modo studerent in philosophia; nec reputant eos bonos Saracenos qui philosophie intendunt pro eo quod omnes tales contempnunt Alchoranum propter causas dictas superius in octauo et nono capitulo.

Capitulum quartum decimum
Visio derisibilis quam narrant de Mahometto

Quartodecimo considerare oportet quam fictam uisionem Machometus composuit que est expositio cuiusdam <capituli>[156] Alchorani.

Dicitur enim in capitulo *Filiorum Israel:* "Laus ei sit qui transire fecit seruum suum sub una nocte ab oratorio Elharam, que est domus Mesque, usque ad oratorium remotissimum que est domus sancta in Ierusalem – circa quam benediximus (Qur. 17, 1)" etc. Expositio huius sententie est quod Machometus una die psallebat horam matutinalem, cumque finisset dixit hominibus: O uos, inquit, homines intelligite. Sero postquam recessi a uobis, uenit ad me Gabriel post psalmodiam uespertinam ultimam dixitque michi: O Machomete, precipit tibi Deus ut eum uisites. Cui dixi: Et ubi eum uisitabo? Et dixit Gabriel: In loco ubi est. Adduxitque michi iumentum maius asino et minus mulo, et nomen eius Elberahk, et dixit michi: Hunc ascende et equita usque ad domum sanctam. Cumque curarem ascendere, refugiebat iumentum. Dixitque ei: Sta firmiter, quia Machometus est qui te curat ascendere. Respondit iumentum: Numquid missum est pro eo? Respondit Gabriel: Vtique. Et ait iumentum: Non permittam eum ascendere nisi prius rogauerit Deum pro me. Ego autem intercessi pro iumento apud Deum meum, ascendique iumentum et gradiebatur insidente me tenui gressu. Collocabatque ungulam pedis in orizonte uisus sui. Sicque ueni ad domum sanctam in spacio minori quam ictus oculi compleatur. Eratque Gabriel mecum et adduxit me ad rupem in domo sancta in Ierusalem. Dixitque Gabriel: Descende, quoniam a rupe ascendes in celum. Et

155 *Deest in ms.* (Mérigoux).
156 *Supp. Panella*

descendi. Et Gabriel iumentum Elberak cum circulo ad rupem firmauit, et portauit me in humeris suis usque ad celum. Cumque uenissemus ad celum mundi, pulsauit Gabriel ad portam dictumque est ei: Quis est? Respondit: Ego sum Gabriel. Dictumque est ei iterum: Et quis est tecum? Respondit: Mahometus. Et dixit portarius: Numquid missum est pro eo? Respondit Gabriel: Etiam. Aperuitque nobis portam et uidi gentem ex angelis, et bis flectendo pro eis genua fudi orationem; et post accepit me Gabriel et duxit ad celum secundum. Et fuit distantia inter unum celum et alterum itinere quingentorum annorum. Et sicut in primo dixit se pulsasse et respondisse, sic per omnia in singulis celis usque ad septimum celum. In quo septimo celo describit se uidisse populum angelorum. Longitudo uniuscuiusque angeli erat instar mundi multis mille uicibus, quorum aliquis habebat septingenta millia capita, et in quolibet capite septingenta mille milia ora et in quolibet ore septingentas mille linguas laudantes Deum septingentis mille millibus idiomatibus. Et respexit unum angelum flentem et quesiuit causam fletus eius et respondit: Culpe sunt. Ipse autem orauit pro eo. Sicque, inquit Gabriel, commendauit me alteri angelo et ille alteri et sic donec starem coram Deo et tribunali eius. Tetigitque me Deus manu sua inter humeros usque adeo ut usque ad medullam spine dorsi mei manus eius frigiditas perueniret. Dixitque michi Deus: Imposui tibi et plebi tue quinquaginta orationes. Cumque descendissem ad quartum celum consuluit michi Moyses quod reascenderem ad alleuiandum quia populus meus ad tantum non posset, et primo reditu obtinui remissionem de decem usque ad quartam uicem. Et quinto reditu a quarto usque ad septimum, non remanserunt nisi quinque orationes. Cumque Moyses dixisset "nec hoc potuerunt", ego pre confusione totiens ascendendi non plus ascendi, sed rediens Albarak equitaui rediens ad domum Mesque. Et tempus omnium istorum minus quam decima pars noctis. Plus de uisione ista est illud quod dimisimus, dicit actor, quam quod narrauimus.

Cumque hanc fictionem narrasset Machometus gentibus uniuersis sexaginta millia hominum a lege eius recesserunt cumque dicerent ei: Ascende in celum nobis cernentibus de die et uideamus angelos occurrentes, non recognouit falsitatem suam sed ait: Laus Deo meo. Numquid aliud sum ego quam unus hominum et nuncius?

Sic et in capitulo *Prophetarum* narrat de querentibus miracula fieri ab eo sic: "Dixerunt de Machometo, scilicet ascultasti sompnia sed blasphemias concinnasti uel forte poetizas; uenias ad nos saltem cum miraculo uno quemadmodum missi sunt et priores. Respondet: Des-

truximus, inquit Deus, ciuitates ante eos qui non crediderunt; numquid ipsi credent? (Qur. 21, 5–6)". Et quomodo expetent ab eo miracula? Respondebit eis quoniam qui precesserunt uos non crediderunt miraculis nec etiam uos miraculis crederetis, nec credetis nisi per gladium (Qur. 17, 59; 21, 9). Audite ergo Machomettici si Alchoranum uerificatis: ipse est qui affirmat Machometum nullum fecisse miraculum.

Longe autem plures fuerunt quos consumpsit gladius quam qui gratis eum secuti sunt[157], sicut superius patuit. Hec sola fictio uisionis predicte deberet sufficere ad confutandum quicquid dixit et fecit Machometus.

Nam, sicut sepe superius dictum est, non permisit eum mentiri Spiritus Sanctus nisi ita manifeste ut omnis homo faciliter aduerteret fictionem. Nam modo ponit de se inaudita miracula, modo dicit quod nullum fecit miraculum, aliquando dicit quod est solum nuncius et homo, aliquando est plus quam angelus et pro angelis intercedit. Et quare indiguit asino uel iumento de Mecca usque in Ierusalem qui de Ierusalem iuit usque ad ultimum celum sine asino? Et quomodo potuit tot splendores angelorum sustinere celo qui dicebat quod quando apparebat ei unus angelus semper cadebat in terram et spumans agitabatur et incuruabantur manus et pedes eius? Neque enim in predicta uisione ponit se raptum sed dicit quod ascendit in corpore simul et anima cuius signum est quia dicit quod Deus manu sua tetigit eum inter humeros et sensit frigiditatem usque ad medullas spine dorsi; et angelos ergo et Deum ponit corporali dimensione sitos.

(…)

3 Riccoldus a Monte Crucis, *Liber peregrinationis* 24 (in: http://www.etheca.net/emiliopanella/ riccoldo/liber.htm)[158]:

[24] De lege saracenorum

|19rb| Porro de lege sarracenorum aliquid vel sub brevitate ponamus. Circa quod sciendum est quod lex sarracenorum est larga, confusa, occulta, mendacissima, irrationabilis et violenta.

Quod est larga

Primo quidem est larga, veniens tam contra regulam philosophorum mundi, qui dicunt quod difficile est operari secundum virtutem sicut attingere centrum in circulo et percutere signum sagitta (Arist., *Nic.* 2,

157 in capitulo *Filiorum Israel* … secuti sunt] *Cfr. Liber denudationis* 12.

158 In the text are signaled the corresponding folios of ms. Berlin, Staatsbibliothek, Lat. 4o.466. is by Panella.

6, 1106b 29–35), quam contra regulam altissimi et summi philosophy scilicet Christi, qui dicit "Arta est via que ducit ad vitam (Mt 7, 14) etc. Nam de necessitate salutis non est eis aliquid nisi quod dicat "Non est Deus nisi Deus et Maccometus nuntius Dei". Tenent enim comuniter sarraceni quod si hoc solum dicat sarracenus salvabitur, etiam si omnia peccata de mundo faceret. Licet enim multa alia ponantur |19va| et mandentur in lege ipsorum scilicet in alcorano, tamen transgressoribus nulla pena in alia vita debetur. Et notandum quod quando ab eis queritur que laus est ista quam Maccomettus ponit in alcorano, credo plus quam centum vicibus, "Non est Deus nisi Deus", certe non est aliqua secta que huic veritati contradicat. Nam de omni re, ista propositio est similiter vera: "non est canis nisi canis, non est equs nisi equs", et cetera. Ipsi tamen sarraceni volunt dicere quod sicut ista est per se vera "Non est Deus nisi Deus", ita ista "Maccometus est nuntius Dei". Sed quantam iniuriam fatiant veritati philosophye qui iuxta propositionem verissimam ponunt propositionem falsissimam, et quantam iniuriam fatiant Deo, qui iuxta veritatem Dei ponunt falsitatem et malitiam Maccometti, quilibet sapiens per semet ipsum potest a<d>vertere. Et hoc dicentes solum, credunt salvari. Est igitur lex larga; et hoc callide providit dyabolus ut illi qui nolunt per viam strictam adscendere ad beatitudinem, per viam largam faciliter descenderent ad gehennam.

Quod est lex confusa

Est etiam lex confusa ita quod nullus est in mundo qui eam ad certum ordinem possit reducere; non ordinem temporis vel loci, ut alii prophete qui prophetaverunt tali tempore sub talibus regibus vel in tali loco; nec ordinem materie, ut alii libri. Nam ita est confusa quod nullus est qui |19vb| possit certam rationem reddere quare istud capitulum precedat alterum vel sequatur; et inde est quod eandem ystoriam per omnia ponit aliquando in decem locis et amplius. Est igitur confusa penitus sine ordine capitulorum. Est etiam confusa in sua expositione, nam in veritate nescitur quid prohibet; simul enim aliquid prohibet et concedit. Dicit enim de aliquo gravi quod prohibet: "Ne faciatis tale quid quia est a Deo prohibitum; quod si feceritis, Deus est misericors et miserator et novit quia estis fragiles".

Quod est lex oculta

Est etiam lex oculta in sua expositione. Nam apud omnes saracenos certissimum et probatissimum dicitur quod nullus est qui sciat exposi-

tionem alcorani nisi solus Deus. Sed quomodo est rationabile quod Deus legem dedit hominibus et voluit quod servarent et noluit quod intellegerent? Porro quomodo possunt observare quod non intelligunt? Ipsi per expositionem sic faciunt legem illam confusam quod penitus videtur Deus ille qui dedit illam legem esse deus fatuus. Nam ibi scriptum est quod fomicatio est prohibita et usura. Sed quelibet venditio et emptio non est prohibita, et quod de re sua licet facere quod vult. Vadunt igitur perfectiores ex saracenis ad postribulum et dicunt meretrici "Appetitus quidem est michi sed fornicari non licet. Vende te mihi". Et illa se vendit, et soluto pretio dicit ei |20ra| ille "Es bene mea". Qua concedente quod sic, ille concludit: "De re mea secundum legem nostram licet mihi facere quod volo". Et tunc concumbit secure cum ea. Et hoc idem videtur velle Maccomettus in alcorano quod aperto et turpi verbo profert dicens "Futigate mulieres, et non erit aliquod peccatum dummodo dederitis pretium quod promisisti<s>".

Eodem etiam modo fatiunt illi qui volunt inter eos prestare ad usuram sine peccato. Nam tenet apotecam de pecunia et tenet ibi aliqua venalia vilia, et cum venerit ille qui indiget pecunia ille qui prestat protestatur dicens: "Ego non prestarem ad usuram quia non licet secundum alcoranum, sed prestabo tibi gratis et tu emes aliquid a me". Et tunc prestat ei pecuniam, et ille emit aliquid ab eo et dat ei tantum pretium quod excedat valorem secundum quantitatem pecunie et longitudinem temporis quo prestat ei pecuniam. Et isto modo credunt esse licitum quantumcumque ab eo accipias. O ceci! Putatis quod Deus dedisset talem legem qua decepisset semetipsum et vos? Nam isto modo omnis transgressio poterit fieri licita.

Quod est lex mendacissima

Est etiam lex ipsa mendacissima. Nam ipsi sarraceni preter alcoranum habent quendam alium librum, quem dedit eis Maccomettus, |20rb| in quo talia mendatia sunt et talia incredibilia quod longum et stupendum esset dicere. Et cum admirarentur sarraceni et quererent a Maccometto si omnia illa vera erant, respondit quod in eo erant duodecim milia verba que non continebant veritatem; cetera vero omnia vera erant. Cum igitur aliquis arguit eos et deprehendit ibi expressum mendatium, respondent quod hoc est unum de duodecim mi<li>bus mendatiorum, sicut dixit idem Maccomettus; reliquum vero totum in sua veritate et auctoritate permanet. O ceci! Non sufficit vobis ad credendum Maccomettum mendacem et suum librum, quia non solum dixit mendatium sed et scripsit et dimisit vobis in eodem libro duodecim

milia mendatia? Sit vobis solis liber ille auctenticus et verax qui testimonio sui auctoris continet duodecim milia mendacia! Certe dicit magnus doctor Augustinus quod si vel unum solum mendatium in evangelio deprehenderet, totum residuum eodem modo quasi mendatium reputaret.

Sed de alcorano loquamur, de quo iam non sunt contenti sarraceni dicere quod sit liber Maccometti sed vere sermo Dei. Sed quomodo non fuit verecundatus ille Deus qui dixit alcoranum quod tot mendatia manifesta ibi dixit. Nam ibi scriptum est in pluribus locis quod Maria mater Iesu Christi fuit soror Aaron et Mo<y>si. Sed constat |20va| quod Maria virgo peperit Christum tempore Cesaris Augusti qui regnabat Rome et iam habebat monarchiam. Vnde et mandavit quod describeretur universus orbis, et iam erat divisum regnum iudeorum et regnabat ibi Erodes et Filippus frater eius, sub principibus sacerdotum Anna et Cayfa, cuius ystorie tempora nota sunt iudeis, gentibus et cristianis. Maria vero filia Amram, soror Moysi et Aaron, mortua est in deserto antequam iudei intrarent terram promissionis, cuius ystorie tempora nota sunt iudeis et cristianis. Quo tempore certissimum est quod nec Roma erat adhuc fundata nec templum in Ierusalem, cum tamen tempore passionis Christi ministri et pontifices templi testarentur quod non habebant regem nisi Cesarem. Unde fluxerunt inter unam ystoriam et aliam, vel inter unam Mariam et aliam, plus quam mille quingenti anni.

Item ipse Maccometus dicit in capitulo *Elkamar*, quod interpretatur luna, quod luna scissa fuit tempore suo; et media pars cecidit super unum montem qui appellatur Rubeus et alia medietas super alium montem ex alia parte civitatis. Sed quomodo potuit scindi luna? Et si fuit scissa, quid habet de natura corporis gravis quia cecidit? Si cecidit, quomodo non occupavit magnam partem terre? vel mare et omnia humida non sunt confusa? vel quomodo potuit latere tantum miraculum |20vb| totum mundum? Nec ipsi saraceni hoc exponunt yperbolice aut similitudinarie vel aliquo modo spiritualiter, sicut nos aliqua que in *Apocalipsi*. Sed omnes expositiones eorum exponunt ad licteram et dicunt quod luna vere scissa est quia Maccomettus innuit ei quod sic faceret, ad confirmandum discipulos suos qui ab eo petebant signum.

Quod est lex irrationabilis

Est etiam doctrina alcorani irrationabilis. Quis umquam potest rationabilem causam adsignare quod ibi scriptum est de repudio uxoris? Nam ibi scriptum est quod quot vicibus repudiaverit eam, potest eam

reconciliare; sed post tertiam repudiationem, si vult eam reconciliare oportet quod primo accipiat eam in uxorem unus alius et congnoscat eam; et ad hoc, etiam postquam cognoverit eam, potest facere duas exceptiones: una est, si congnovit eam menstruosam, oportet quod iterum congnoscat eam sine mestruis; alia exceptio est quia, si congnovit eam veretro non bene erecto, oportet quod congnoscat eam veretro bene rigato; et tunc si vult eam repudiare, primus qui repudiavit eam potest eam sibi reconciliare.

Hec quidem referre verecundum est quidem, sed magis tristandum quod per talem legem dyabolus magnam partem humani generis fere iam |21ra| septingentis annis decepit.

Non minus autem inrationabile, imo omnino absonum quod ipse liber, quem dicunt vere verbum Dei, permittit eis sogdomiam tam cum masculo quam cum femina, sicut aperte patet in capitulo de *Vacca*. Et licet hoc ipsi nitantur palliare pre verecundia per diversas expositiones, tamen Maccomettus hoc dixit ita manifeste et verbo sic infrunito et verecundo quod ipsi hoc negare vel palliare non possunt homini scienti arabicam literam. Hoc etiam testatur magnus pontifex eorum qui fuit de sarraceno conversus ad cristianitatem; cuius nomen non possum scribere nec exprimere literis latinis, sed nomen eius in arabico *al-fâdih al-wâdih*[159].

Maxime vero irrationabile videtur et impossibile quod in pluribus et pluribus locis scriptum est in alcorano quod demon ideo factus est dyabolus quia noluit ad preceptum Dei adorare Adam. Nam ibi scriptum est quod Deus precepit angelis "Adorate Adam", et est in arabico scriptum tali verbo quod oportet intelligi de adoratione latrie, videlicet *'abdû sajdû*[160]. Sed quomodo esset Deus oblitus suorum preceptorum quo totiens repetivit dicens "Dominum Deum tuum adorabis et illi soli servies"?

Non minus autem est inrationabilis lex ipsa in felicitate et beatitudine quam promittit ut pro |21rb| ultimo fine promittat ortos irriguos, vestes, commestibilia et mulieres pulcras. Eritque pupilla oculorum ipsarum mulierum nigra sicut attramentum, alius autem oculus erit totus sicut ovum structionis. Et erunt mulieres verecunde sub cortinis expectantes. Et hec omnia non exponunt per similitudinem sed accipiunt ad literam. Magnus autem theologus eorum, cuius nomen Elhassen Elbassari, dicit quod ystrumentum mulieris efficietur longum quantum

159 In Arabic, as indicated by Panella.
160 In Arabic, as indicated by Panella.

potest in una die ire equus recens usque ad equum fatigatum. Et ad eandem mensuram, ut dicit, elongabitur virga virilis; et quia gravaretur sarracenus portare virgam ita longam, angariabit settuaginta iudeos et septuaginta cristianos qui iuvabunt eum portare. Talia dicunt sarraceni et expectant de paradiso. Certe si de paradiso equorum mulorum et asinorum dicerentur, esset ridiculum dicere.

De virtutibus autem et perfectione intellectus nichil omnino dixit Maccomettus. Certe in hoc bene fecit, quia homo totus lubricus et corruptus illud promisit pro beatitudine quod erat precipuum in sua carnalissima mente. Nec permisit eum Spiritus sanctus in hoc mentiri nisi ita patenter ut omnes faciliter possent deprehendere perversitatem doctrine. Et quia sapientes eorum incipiebant notabiliter execrari perversitatem legis, et quia evacuari |21va| poterat tam per libros prophetarum quam per legem Moysi quam etiam per veridicos libros philosophorum, ideo califfe de Baldacco ordinaverunt quod nullum aliud esset studium in Baldacco nisi de alcorano; et ideo invenimus eos valde modicum scire tam de veritate theologie quam de suptilitate philosophye. Nichilominus tamen sapientes eorum nullam fidem adhibent dictis alcorani, sed ipsum derident in secreto; tamen timore aliorum honorant. Multitudo vero decepta et a Deo oculto sed iustissimo iudicio excecata. Et etiam magistri comunes affirmant quod de veritate theologie et de necessitate salutis nichil in mundo remansit incorruptum et integrum de prophetis et evangelio nisi quantum ponitur in alcorano. Et dicunt quod nos falsificavimus evangelium, et iudei prophetas et legem Moysi, pro eo quod neque in lege neque in prophetis neque in evangelio inveniuntur scripta que in alcorano dicuntur; sed horum contraria, puta quia "Manus eis contra omnes et manus omnium contra eum (Gn 16, 12)". Maccomettus tamen in alcorano commendat pentateucum et prophetas et maxime psalterium. Super omnia vero commendat Christum et evangelium, et dicit quod Christus dixit in evangelio d<icens> "Annuntio vobis quod legatus Dei veniet post me et nomen eius Maccometus". Sed quia istud non est scriptum |21vb| in evangelio, non recipiunt evangelium quia dicunt quod illud corrumpimus.

Sed quomodo potuerunt cristiani et iudei, inter quos est tale et tam antiquum odium, convenire ad corrumpendum pentateucum et prophetas vel evangelium, que scripta erant et divulgata in toto mundo et omnibus linguis? Quomodo latini et greci potuerunt convenire cum caldeis qui sunt nestorini et iacobini, et fuerunt ab eis scismatici et excomunicati ante tempora Maccometti, et etiam ad invicem sunt ita

contrarii? Quomodo convenerunt ut mutarent evangelium? Certe nestorini sunt totaliter contrarii iacobinis ante tempora Maccometti, et tam nestorini quam iacobini sunt precisi a latinis et grecis ante tempora Maccometti; et tamen nos invenimus apud eos in caldeo et in arabico eandem translationem et veritatem in evangelio que est apud grecos et latinos. Quare etiam magis elevassent cristiani de evangelio nomen Maccometti qui tantum commendavit Christum et evangelium, cum dimiserint ibi integre scripta nomina Herodis qui eum persecutus est, Pilati et Anne et Cayfe qui crucifixerunt, Iude qui prodidit, Petri qui |22ra| negavit et cetera?

Preterea. Talis mutatio et corruptio evangelii aut fuit oculta, et tunc non potuit esse generalis quin remaneret veritas evangelii in aliqua provintiarum; aut fuit generalis et manifesta, et tunc non potuit esse oculta.

Preterea. Si sciunt sarraceni quod apud cristianos omnes in toto mundo est evangelium corruptum et mutatum ostendant nobis apud ipsos evangelium integrum. Nam in Baldacco et in Mensis fuit studium ab antiquo, ubi in archiviis sarracenorum libri antiquissimi conservantur, quos ostendebant nobis. Et tamen nunquam potuerunt nobis ostendere aliud evangelium nisi sicut est apud nos.

Hoc etiam quod dicunt sarraceni de evangelio et prophetis quod sint corrupta apud cristianos et iudeos, est expresse contra legem ipsorum. Nam Maccomettus dicit sarracenis in alcorano: "Si oriatur aliqua dubitatio apud vos, queratis ab illis qui prius receperunt librum", scilicet a cristianis et iudeis. Et postea dicit quod Deus dixit ei: "Nos veritatem conservavimus apud eos et conservabimus".

Hoc totum inducunt – dicunt – in alcorano ex ore Dei. Ergo Maccomettus mitteret eos ad corrupta exemplaria, et fatiunt etiam Deum mendacem si non servavit veritatem |22rb| suam in libris cristianorum et iudeorum, sicut dixit.

Hec sub brevitate et quasi preter propositum diximus ut daremus occasionem maioribus efficatius impugnandi legem tante perfidie. ÷ [Alia sup<t->ilia requires in <a->lio opere nostro quod contra Mac<co->mettum et alcoran<um> composui]

[Quod est lex violenta]

Sexto et ultimo sciendum est quod lex sarracenorum est violenta, et per violentiam introducta. Unde apud ipsos certissimum est quod lex ipsa tantum durabit solum quantum durabit apud eos victoria ensis. Nam ipsi omni sexta feria, hora nona, congregantur ad orationem et expositionem legis; sed antequam predicator incipiat, exerit ensem et ponit

evaginatum in loco eminenti ut ab omnibus videatur in signum quod per ensem incepit lex illa et per ensem terminabitur.

Sane ipsi falso et suo prophete arrogant multa et mangna miracula, scilicet quod ipse fregit lunam et reintegravit, et quod luna intravit ei per manicam, et quod camela ei locuta est, et quod ipse ascendit super quandam bestiam minorem mulo et maiorem asino et nomen bestie elberak, et ivit super bestiam usque ad ultimum celum in minori spatio quam ictu oculi, et ibi in celo impetravit veniam cuidam angelo qui flebat peccata sua, qui angelus est maior quam sit totum universum centum mille vicibus. Et multa talia, que omnia sunt contra ipsum |22va| alcoranum eorum, qui dicit quod Deus dixit Maccometto: "Ideo non perrnitto te facere miracula quia scio quod tibi non crederent, sed dabo tibi ensem ut per violentiam cogas eos credere". Sed quomodo ei non crederent si faceret miraculum qui ei sine aliquo miraculo crediderunt et legem tante perfidie receperunt? Ipse etiam Maccomettus in alcorano prohibet quod nisi de eo credatur nisi quod scriptum est in alcorano, et in alcorano illa miracula non sunt scripta.

Scribit tamen duo signa vel argumenta que ipse et saraceni reputant sufficientissima ad probandum quod alcoranus sit opus Dei et non hominis. Unum est quia ipse dicit quod talem librum non possent facere nec angeli nec demones. Aliud est quod ipse dicit quod si alcoranus non esset a Deo, essent in eo contrarietates. Sed certe multe sunt in eo contrarietates et contradicit sibi. Nam ipse in pluribus locis prohibet sarracenis quod non debeant altercari nec aspera verba dicere cum hominibus alterius secte; sed debeant eos libere dimittere Deo, qui dirigit quem vult et facit errare quos vult; et quod ipsi non habent Deo reddere rationem de illis qui errant, quia unusquisque sibimetipsi errat et sibi proficit. Et prius et post in pluribus locis precipit in alcorano dicens: "Occidite illos qui non credunt donec credant etc.".

Primum argumentum concedo, scilicet quod angeli nullo modo |22vb| scirent vel vellent facere librum tot mendatiis et blasfemiis et obscenitatibus plenum. Demones vero bene sciverunt; credo tamen quod cum magno conatu et sollicitudine tot facinora et scelera composuerunt. Unde etiam in alcorano scriptum est quod alcolanum [*sic*] placet demonibus; et quando ipsum audiverunt, elgen – quod interpretatur demones minores – admirati sunt valde et commendaverunt librum, et quod multi ex ipsis demonibus facti sunt sarraceni.

Possunt igitur convinci sarraceni de faciliter confutari per libros sanctos et auctoritatem sancte scripture, per libros philosophorum et viam rationis; sed facilius omnium per ipsum alcoranum qui suam ipsius

falsitatem abhominabilem se legentibus manifestat. Possunt et faciliter confutari per nefariam vitam sui prophete Maccometti, qui in luxuriis et adulteriis et rapinis execrabilem vitam duxit usque ad finem. Nec valet aliquid responsio sarracenorum qui dicunt quod Moyses occidit, et Davit et adulteravit, et tamen uterque Dei nuntius et propheta, quia in talibus sceleribus non finierunt vitam, sed invenitur contritio et penitentia. De Maccometto autem nec penitentia nec contritio invenitur, sed semper in omnibus suis sceleribus addebat blasfemiam, dicens quod "Deus mandavit michi quod tale adulterium committerem"; |23ra| sicut legitur in alcorano quando accepit uxorem cuiusdam sui amici nomine Zeyth, cum argueretur dixit: "Ve tibi, Zeyth, quia Deus maritavit uxorem tuam michi, et testes sunt Michahel et Gabriel"; et fecit inde legem et capitulum in alcorano. Simile fecit quando concubuit cum quadam iacobina nomine Maria; et cum reprehenderetur – nam iuraverat suis uxoribus quod non concumberet cum predicta Maria – respondit dicens: "Deus mandavit michi quod non servarem iuramentum"; et fecit inde capitulum in alcorano.

Quia vero predictus nefarius Maccomettus se esse prophetam et nuntium Dei missum cum miraculo virtutis generative ut multos filios generaret, ut sarracenorum populus augeretur, comprehenditur in mendatio patenter; quia cum multas uxores habuerit et concubinas et ancillas, non tamen habuit nisi unam filiam, cum tamen, ut se iactabat, habebat virtutem luxuriandi quantam habent quadraginta homines.

Ipsi etiam sarraceni inducunt pro efficaci argumento quod Maccomettus, homo ydiota, sine Deo non potuisset facere alcoranum ubi sunt tam multa de novo et veteri testamento. Sed solutio est in promptu, quia licet ibi sint multa de novo et veteri testamento tamen multo sunt ibi plura contra testamentum novum et vetus. |23rb| Verumtamen certissimum est in omnibus partibus orientis quod Maccomettus habuit tres pedagogos; scilicet duos iudeos, scilicet nomen unius Salon persa, et nomen alterius Aabdalla, quod interpretatur servus Dei, filius Sela. Et isti facti sunt saraceni, et docuerunt ei multa de veteri testamento et multa de thalmud. Alius autem fuit monacus cristianus et nomen eius Bahheyra, iacobinus; qui dixit ei multa de novo testamento et quedam de quodam libro de infantia salvatoris et de septem dormientibus. Et ista scripsit in alcorano. Sed maior magister ipsius credo quod fuit dyabolus.

Miracula sarracenorum

Sciendum est autem quod sarraceni affirmant quod multi eorum habent spiritum prophetie, et quedam vera de futuris dicunt et multa

falsa. Dicunt etiam quod usque hodie vigent in eis miracula; sed potius sunt quedam prestigia et signa mendatia. Habent enim quosdam religiosos in Turchia et Perside, ubi est maximum frigus et ubi multi moriuntur frigore etiam cum multis vestibus; ipsi vadunt totaliter nudi, et ipsi inungunt se quodam oleo quod valet multum contra frigus, et consuetudine etiam non timent frigus. Habent etiam in Baldacco quosdam alios religiosos filios perditionis, qui desperantes semetipsos extingunt ignem mangnum calcantes cum pedibus discalciatis ut homines admirentur. Et etiam coram hominibus comedunt scorpiones et serpentes non solum crudos sed etiam [23va] vivos. Sed signum aliquod utile, puta de liberatione infirmi vel aliquid tale, nullo modo possunt facere; sed sola Antichristi signa precursores Antichristi faciunt.

Notandum tamen quod licet Maccomettus non fuit universaliter propheta, ut dicunt sarraceni, duas tamen prophetias dimisit sarracenis, quas credo esse satis veras et convenientes populo sarracenorum. Una est quia ipse dixit eis: "Vos dividemini post me in septuaginta tres sectas sive divisiones, ex quibus una tantum salvabitur; totum vero residuum igni deputabitur". Unde ipsi vere sunt divisi in multas sectas, et quelibet dicit de se "Ego sum illa que salvabitur". Alia vero prophetia est quam credo adhuc magis veram; nam ipse dixit sarracenis omnibus in alcorano: "Nullus vestrum est qui non vadat ad ignem inferni".

Quod certissime credo quod eis prestare dignabitur qui vivit et rengnat per omnia secula seculorum.

Editions and translations: Laurent 1864, 105–41; Röricht 1884; Monneret de Villard 1948; Mérigoux 1986; *Ricoldo da Montecroce, I Saraceni* 1992; *Riccold de Monte Croce, Pérégrination en Terre Sainte et au Proche Orient …, Lettres sur la chute de Saint-Jean d'Acre* 1997; *Riccoldo di Monte di Croce, Libro della peregrinazione; Epistole alla Chiesa Trionfante* 2005; http://www.e-theca.net/emiliopanella/riccoldo/epi.htm; http://www.e-theca.net/emiliopanella/riccoldo2/cls000.htm; http://www.e-theca.net/emiliopanella/riccoldo/liber.htm.

Studies: Burman 2007; Mossman 2007; Weltecke 2007; Roling 2005; Jotischky 2004; Tolan 2002, 245–54; Mérigoux 2001; Senac 2000, 99; Spath 2000; Spath 1999; Richard 1998, 46; Anawati 1994, 56–58; Burman 1994, 208, 215 ff.; D'Ancona 1994, 77, 82, 126, 137; Kaeppeli / Panella 1993, 262–65; Panella 1989; Panella 1988; Panella 1986; Kedar 1984, 199–200; Kaeppeli 1980, 308–10; von den Brincken 1973, 376–77, 433–35, and passim; Dondaine 1967; Southern 1962,

105, 68–69; N. Daniel 1960, 83–84, 87–88, and passim; Monneret de Villard 1944, 1, 54, 57, 66, 70, 71, 73, 76–77; Altaner 1924, passim.

47
Francesco Pipino, The Capture of the Holy Land from the Year 1095 to the Year ca.1130

Author: Franciscus Pipinus (1270–1328)
Title: *Liber de acquisitione terrae sanctae ab anno MXCV usque ad annum circiter MCXXX*
Date: early 14th C.
Place: Italy

In the early thirteenth century, the obscure Bernard Trésorier wrote a continuation in French to William of Tyre's *Historia* (see no. 21). Approximately eighty years later, Bernard's work was translated into Latin by the Dominican Francesco Pipino, also known for having translated into Latin the *Livre des Merveilles* by Marco Polo, and for having written a pilgrimage narrative and a Chronicle. In the opening chapter of the *Liber de acquisitione terrae sanctae*, we find a short account of the deeds of Muḥammad, in which great importance is given to the devilish inspiration of the Qur'ān and to the intervention of the apostate and heretic Sergius in its writing. Muḥammad is also described as a dissolute and bellicose man.

Franciscus Pipinus, *Liber de acquisitione terrae sanctae ab anno MXCV usque ad annum circiter MCXXX* (in RIS 7, 663–64):

Caput primum. Qualiter Arabum Rex civitatem Hierusalem evertit, quam etiam subverterat Rex Persarum

Heraclio Imperatore Christianissimo Romanum Imperium gubernante, qui coepit Anno humanatae Divinitatis DCXI, Mahometus Christianae Fidei perfidus adversator, se Dei Prophetam mentiens Orientales plagas, et maxime Arabiam, sua perfidia labefecit. Legem enim a Diabolo dictam ministerio Sergii Monachi apostatae ac haeretici tradidit Saracenis Arabice scriptam. Ipse quidem vir illiteratus fuit, sicut ipse protestatur in Alchorano suo. Sed quae Sergius dictabat, ipse Mahometus populo promulgabat, ea per comminationes statuens observari. Fuit enim luxuriosus et bellicosus, ideoque leges immundas tulit et varias, quas carnaliter viventes in parte voluptatis firmiter observabant.

Editions and translations: RIS 7, 664–848.

Studies: Rizzi 2005; Paravicini Bagliani 2003, xxi; Münkler 1998, 71–80; Delle Donne 1997; von den Brincken 1973, 94, 225 A, 377, 449; Benedetto 1928, cxxxviii-cxlvii; Massèra 1915; Manzoni 1894–95; de Mas-Latrie 1871; de Mas-Latrie 1860; Guizot 1824, preface.

48
Ramon Llull, The Book of the Dispute between the Christian Ramon and the Saracen ‘Umar

Author: Raymundus Lullus (1232–1315/16)
Title: *Liber disputationis Raimundi Christiani et Homeri Saraceni*
Date: 1308
Place: Pisa, Italy

Ramon Llull devoted most of his life and a considerable part of his written production to converting Muslims and Jews to Christianity. It is no surprise then to find several mentions of Muḥammad in his numerous works (243, and 44 apocrypha). These remarks consist of very short passages, barely isolatable from the complex theological contexts in which they are found. However, there are two instances in which the image of Muḥammad is drawn in a more detailed manner and that include biographical data. The first is a biography inserted in the *Llibre de la doctrina pueril* (The Book of the Education of the Child), written in Catalan ca. 1274–76. In this book Muḥammad’s life is recast in the light of the rhetoric of the Antichrist.[161] The second instance, reported here, concerns passages from the *Liber disputationis Raimundi Christiani et Homeri Saraceni* (The Book of the Dispute between the Christian Ramon and the Saracen ‘Umar). Llull states in the prologue that when he was kept in prison in Bugia[162] (in 1307) for having preached Christian doctrine in a Muslim territory, he disputed with learned Saracens on the Trinity and Incarnation, denied by Muḥammad and his followers. One of them, ‘Umar, agreed to write a book against these Christian dogmas, and Llull to write a refutation of it. Then the books would be sent to the Pope, the Cardinals, “the bishop of the Saracens,” and all the learned Saracens. Thus, the *Liber disputationis* consists of three parts: in the first, the Saracen explains eighteen arguments against Christian doctrine,

161 For this interpretation of the biography of Muḥammad in the *Doctrina pueril* see: Pardo Pastor 2005; see also: de la Cruz Palma 2002. On the rhetoric of the Antichrist see: Potestà / Rizzi 2005.

162 It is the city of Bejaia, in Algeria.

which the Christian refutes point by point; in the second part, the Saracen refutes the Christian's position and then, in turn, is refuted by him; in the third part Ramon declares his intention to translate the book into Arabic and to send it to the highest authorities so that they might judge which arguments are the stronger. In the second section of the second part of the *Disputatio* Ramon tries to demonstrate that Muslim law is false and wrong by explaining the forty signs of a true religion: the ten commandments, the seven sacraments, the seven virtues, the seven deadly sins, the nine principles. Thus, in discussing the fourth commandment, Ramon shows that Saracens infringe on it by lying about the references to Muḥammad in the Old and New Testaments and on the creation of the world made in function of his coming. In discussing the sixth, seventh, eighth, ninth, and tenth commandments, Ramon shows that Muḥammad himself infringed on these divine precepts: he had nine wives, took God's name in vain, stole Yathrib to his king and usurped prerogatives of Jesus and the Saints, desired and took a friend's wife, and, finally, desired and took the kingdom of Mecca (text 1). Consequently, when the deadly sins are analyzed, Muḥammad is accused of lust, pride, and wrath. Finally (text 2), when Ramon illustrates the first of the nine principles, he compares Jesus and Muḥammad: Jesus was master and lawgiver, God and man, and chose to conduct a poor and holy life, and although he was a king, he was condemned, flagellated, and put to death, but he is alive in Heaven; on the contrary, Muḥammad gave a law that Saracens attribute to him, was a poor man from an idolatrous family, became rich by marrying a relative, succeeded in becoming king, and died. Much of the information about Muḥammad seems to come from the *Liber denudationis* (see no. 45) and *De doctrina Mahumet* (see no. 16.2d).

1 Raymundus Lullus, *Liber disputationis Raimundi christiani et Homeri saraceni* (in *Raimundi Lulli opera latina in monte Pessulano et Pisis anno 1308 composita* 1998, 172–73):

Deus, cum tua gratia et benedictione, incipit Liber disputationis Raimundi christiani et Homeri Saraceni.

[De Prologo]

Dicitur, quod quidam homo christianus arabicus, cuius nomen erat Raimundus, qui diu laborauit, ut infideles uenirent ad sanctam fidem catholicam, et quod Terra sancta, in qua Dominus noster Iesus Christus uiuus et passus fuit, recuperaretur et auferretur a Saracenis, colentibus

Mahometum; qui dixit populo suo: In Deo non est trinitas, neque Christus est Deus.

Qui praedictus Raimundus iuit ad quandam ciuitatem Saracenorum, cuius nomen est Bugia, in qua ipse praedicando et laudando sanctam fidem catholicam, in platea Saracenorum fuit captus, percussus, et in carcerem positus.

Raimundo sic in carcere existente, ad eum quidam Saracenus litteratus, qui uocatur Homer, cum aliis Saracenis frequenter ueniebat, ad disputandum cum eo de fide ex parte praecepti episcopi Saracenorum, qui dicitur esse magnus litteratus, ipsis opinantibus Raimundum deducere ad fidem Mahometi.

Dum sic diu disputauerunt inter se, Homer intendebat concludere philosophice trinitatem et incarnationem in Deo esse impossibiles. Cui Raimundus dixit, quod ambo facerent unum Librum de disputatione, in quo Saracenus faceret fortiores rationes, quas ipse posset inuenire contra trinitatem et incarnationem; et quod christianus destrueret illas, probando in Deo esse trinitatem et incarnationem; et quod facto libro ipse transmitteretur summo pontifici ac reuerendis cardinalibus, et episcopo Saracenorum et etiam Saracenis litteratis.

Et Saracenus hoc concessit; sed dixit, quod ipse uolebat ante incipere, ex eo quia ipse faceret tales rationes, contra quas rationabiliter nihil posset dicere christianus.

2 Raymundus Lullus, *Liber disputationis Raimundi christiani et Homeri saraceni* (in *Raimundi Lulli opera latina in monte Pessulano et Pisis anno 1308 composita* 1998, 242–46; 254–57):

2.1.4. Non facias falsum testimonium.

Facere falsum testimonium est, quando aliquis supponit id, quod uerum non est, aut negat alicui id, quod uerum est.

Sicut facit Saracenus, qui ponit, quod Deus non sit bonitas, magnitudo, etc., neque sit trinus et incarnatus.

Et quia omnia haec iam sunt probata, ideo facit falsum testimonium.

Vlterius: Dicunt Saraceni, quod Deus facit peccatum et omnia peccata, eo quia omnipotens est.

Item dicunt, quod nomen Mahometi scribitur in multis locis Veteris testamenti et Noui; et nisi fuisset Mahometus, mundus non fuisset creatus.

Et quia tempore isto suum nomen non inuenitur scriptum in aliquo Testamento, ideo ipsi ponunt nobis et Iudaeis, quod alterauimus Testamenta, delendo nomen Mahometi.

Et hoc idem faciunt Iudaei, negantes beatissimam trinitatem et incarnationem.

Et dicunt, quod Christus fuit pessimus homo, qui umquam fuit, est et erit; et quolibet die secrete blasphemant et maledicunt ipsum.

(…)

2.1.6. Non moechaberis.

Fornicatio fit duobus modis, corporaliter uidelicet et mentaliter.

Corporaliter Saraceni peccant plus, quia ipsi habent quattuor uxores; et licitum est eis, quod ipsi possunt luxuriari cum tot ancillis, quot possunt dare ad comedendum.

Et Mahometus habuit nouem uxores; et tamen non dedit licentiam populo nisi de quattuor.

Vlterius: Mahometus constituit in lege sua, quod quilibet Saracenus possit 'athalatare' – quod idem est, quod dimittere in latino – suam uxorem, et hoc bis.

Sed si dimittit eam tertia uice, non potest ipsam recuperare, nisi cum altero Saraceno, habente rem cum ea, ipso sciente et existente in porta camerae; et forte illa mulier non uult luxuriari, sed coacte luxuriatur; et sic uir est contra praeceptum.

Vlterius: Feminae Saracenorum peccant magis mentaliter, quam mulieres christianorum.

Nam unus Saracenus habet multas mulieres, et sic non potest sufficere eis, et sic mulieres appetunt multos homines.

Sed in lege christianorum non est sic, quia unus christianus cum una christiana consistit in matrimonio.

Et sic iniuriatae sunt feminae Saracenorum, non autem christianorum.

Adhuc: Saraceni peccant ualde mentaliter per luxuriam, quia spectant habere in paradiso multas mulieres, et multa alia spectant habere cum ipsis, quae non sunt dicenda.

Patet ergo, quod altius est praeceptum per legem christianorum, quam Saracenorum.

Et sic ostenditur signum, quod lex Saracenorum est falsa, sed lex christianorum est uera.

2.1.7. Non accipias nomen Dei in uanum.

Accipere nomen Dei in uanum est, iurare per Deum falso modo.

Saracenus non considerat nomen Dei ita altum, sicut christianus, quia Saracenus negat nomen Dei ita altum, sicut christianus, quia Saracenus negat in Deo deitantem, deitatum et deitare.

Sed christianus in eo illos affirmat cum infinita et aeterna necessitate, unitate, singularitate, etc., ut supra probatum est.

Amplius: Quando Mahometus fuit factus rex, praecepit, quod omnes homines, qui nolent esse Saraceni, decapitarentur; ita quod auunculus suus, qui erat idolatra, rogauit eum, ut non faceret ipsum decapitari, sed eum permitteret stare in sua secta idolatrica.

Mahometus dixit ei secrete: Dicas coram omnibus, quod tu es Saracenus, et in tua mente teneas tuam sectam idolatricam; et sic Mahometus accepit nomen Dei in uanum.

Deus autem noster Iesus Christus non.

Et ideo significatum est, quod lex christianorum est uera, Saracenorum autem falsa.

2.1.8. Non facias furtum.

Furari consistit duobus modis, furari bona terrena, uidelicet et bonam famam.

Bona terrena, sicut furari pecuniam, castrum, et huiusmodi; et bonam famam, sicut quando aliquis dicit, quod ipse fecit aliquod bonum factum, quod alter fecit.

Saraceni furantur pecuniam, et non habent conscientiam reddendi; sed christiani habent conscientiam reddendi.

Mahometus furatus fuit quandam ciuitatem, quae dicitur Medina Yetrib, et fecit se dominum, auferendo illam ab illo, cuius ciuitas erat.

Dominus autem Iesus Christus, praeceptor noster, nihil furatus est.

Mahometus dixit, quod totus mundus creatus erat propter ipsum.

Et sic furatus fuit id, quod dicitur de Domino nostro Iesu Christo, qui est causa totius uniuersi; per quem ipsum creatum est, ut supra probatum est.

Vlterius: Saraceni narrant, quod in die iudicii omnes homines erunt in magno calore et sudore.

Et sic mittent nuntios Adae, quod ipse roget Deum, quod statim iudicet bonos homines ad gloriam, et malos ad poenam.

Sed Adam excusabit se, quia peccauit in comedendo fructum, et dicet, quod uadant ad Noe.

Sed Noe excusabit se, quia peccauit inebriando se; sed dicet, quod uadant ad Abraham.

Sed Abraham excusavit se, quia periurus erat et sic non est dignus tali rogatione; sed dicet, quod uadant ad Moysem.

Sed Moyses excusabit se, quia homicida erat; sed dicet, quod eant ad Christum.

Sed ipse excusabit se, quia gentes dicunt ipsum esse Deum; et sic dicet nuntiis, quod uadant ad Mahometum.

Et tunc uenient ad ipsum et dicent ei: Tu, qui es magnus amicus Dei, roga Deum, quod liberet populum suum ab ipso sudore.

Et tunc Mahometus rogabit et orabit Deum, et eum Dominus exaudiet.

Et sic patet, quod Mahometus furatus fuit, quando fecit legem, bonam famam sanctorum supra dictorum, et sibi met ipsam attribuit.

Et sic significatum est, quod lex christianorum est uera, Saracenorum autem falsa.

2.1.9. Non inuideas uxorem uicini tui.

Mahometus inuidit uxorem cuiusdam famuli sui, qui postquam ipse sciuit ipsum Mahometum uidisse eam pulchram, dixit Mahometo: Domine, ego habeo pulchram uxorem, habeatis eam ad uoluntatem uestram.

Et hoc dixit cautelose, ut ipse Mahometus non acciperet eam.

Cui Mahometus respondit: Quia curialiter dicis, eam tibi dimitto.

Et gauisus fuit famulus.

Sed Mahometus in mane misit pro ipsa, et dixit, quod Dominus transmisit ei Gabrielem, reprehendendo ipsum, quare ipse non accipiebat ipsam, postquam desiderabat eam ratione sanctitatis Mahometi; per quam licitum erat ei habere omnes mulieres, per eum desideratas.

Et hoc dixit Mahometus in mane coram populo; et habuit illam mulierem ad suum placitum; et sic fuit mendax et inuidiosus.

Sed Dominus noster Iesus Christus non; nam uirgo fuit et uirgo mortuus fuit.

Patet ergo, quod signum per hoc est ortum, cum quo significatum est, quod lex christianorum est uera, Saracenorum autem falsa.

2.1.10. Non inuideas domum uicini tui, et huiusmodi.

Mahometus inuidiosus fuit.

Nam ipse erat mercator pauper.

Et fingendo se prophetam fecit se dominum illius ciuitatis, ut supra dictam est.

Et postmodum fecit guerram cum rege Meccae, inuidendo illud regnum.

In bello fuit, et percussus fuit in ore, et amisit duos dentes; et finaliter rex fuit Meccae.

Et post mortem suam Abubrec, suus successor, inuidit regnum Aegypti et Syriae, et cum bello abstulit a christianis, qui iure ipsum possidebant.

Et sit successiue de uno successore in alium totam Persam et Turquiam, Barbariam et Hispaniam et huiusmodi acquisiuerunt.

De Domino autem nostro Iesu Christo non fuit sic; quia pauper uixit et pauper mortuus fuit; et sic de apostolis.

Patet ergo, quod significatum est, quod lex christianorum est uera, Saracenorum autem non.

Et quia probatum est, quod trinitas et incarnatio sunt, patet ergo, quod Saraceni et Iudaei faciunt de Deo falsum testimonium, sed christiani uerum.

Et per consequens sequitur signum, uidelicet quod lex christianorum est uera, sed lex Saracenorum falsa; et illa, quae ponunt Iudaei contra trinitatem et incarnationem, sunt falsa.

(…)

2.4.3 (27). De luxuria.

Luxuria est habitus, cum quo instinctus et appetitus naturales concupiscunt mulieres, contra nonum et decimum praeceptum.

Quod est altius per legem christianorum quam Saracenorum, ut probatum est; significatum est ergo, etc.

Vlterius: Probatur, quod Deus est suus intellectus et sua uoluntas.

Et in homine intellectus et uoluntas causant luxuriam, mediantibus naturalibus appetitu et instinctu corporis, et hoc contra matrimonium.

Et quia Deus est intellectus et uoluntas, et matrimonium est prius per legem christianorum, posterius autem per legem Saracenorum, ut in duodecimo capitulo dictum est; oritur ergo signum, etc.

Amplius: Saraceni in paradiso spectant habere mulieres.

Et quando habebunt rem cum illis, qualibet uice habebunt eas puellas.

Et quilibet homo habebit potestatem quadraginta hominum ad coitum.

Et hoc spectant per magnam luxuriam, quam habent significatam per Mahometum, qui fuit ualde luxuriosus.

Christus, Dominus noster, uirgo uixit et uirgo mortuus fuit.

Et quia christiani non spectant coitum in paradiso, ergo significatum est, quod lex christianorum est uera, Saracenorum autem falsa.

2.4.4 (28). De superbia.

Superbia est habitus, cum quo intellectus et uoluntas sunt contra humilitatem; quae est effectus prudentiae et caritatis, quae sunt effectus diuini intellectus et uoluntatis.

Et quia christiani dicunt, quod Deus est suus intellectus et uoluntas, ideo oritur signum per humilitatem et superbiam, quod lex christianorum est uera, Saracenorum autem falsa.

Item: Dominus noster Iesus Christus, dator legis, non fuit superbus; immo fuit tantum humilis, quia ipse, qui dominus angelorum erat, permisit se uendi, ligari, alapas et flagella pati, et in cruce suum corpus perforari.

Mahometus autem, dator legis, superbus fuit in occupando regnum, quod suum non erat.

Et sic de suis consequentibus, qui cum superbia et ense acquisiuerunt regna christianorum absque conscientia.

Et sic oritur signum per superbiam et humilitatem, quod lex christianorum est uera, Saracenorum autem falsa.

2.4.7 (31). De ira.

Ira est habitus uoluntatis, cum quo ipsa est contra prudentiam, fortitudinem et caritatem, et etiam contra patientiam, ab ipsis causatam.

Et quia Deus est uoluntas, causans caritatem, et est intellectus, causans prudentiam, et Saraceni dicunt, quod Deus non est uoluntas neque intellectus, ideo significatum est, quod lex christianorum est prior, lex autem Saracenorum posterior.

Amplius: Dominus noster Iesus Christus cum patientia fuit contra iram, quando permisit se uendi, cum ipse sit dominus omnium thesaurorum; et permisit se alapari et suas manus ligari, cum ipse sit dominus omnium manuum; et permisit se flagellari, qui est dominus omnium potestatum; et permisit se interfici, qui est dominus uitae; et permisit se coronari de spinis, qui est dominus honoris et regum.

Mahometus, qui dedit legem Saracenis, pauper et uilis fuit, quia non habuit patientiam.

Et similiter est de suis consequentibus et acquirentibus regna christianorum cum ense, superbia et impatientia; quae quidem fuerunt acquisita a christianis cum humilitate et patientia.

Ex istis ergo oritur signum, quod lex christianorum est uera, Saracenorum autem falsa.

(…)

2.5.1 (32). De praeceptore.

Dominus noster Iesus Christus fuit praeceptor et dator legis.

Ipse est Deus et homo, ut probatum est.

Et uoluit esse pauper, ad dandum exemplum, quod paupertas bona est; nam diuitiae occupant orationem.

Et sanctam uitam duxit, ut sua sancta uita esset exemplum uitae sanctorum.

Humilis fuit, eo quia ipse erat rex, et sub dominio Herodis siue Caesaris permisit se iudicari, flagellari et mori.

Et talem uitam dedit apostolis.

Mahometus dedit Alchoranum, quem uocant Saraceni legem Mahometi.

Ipse fuit homo pauper, et sui primi parentes fuerunt idolatrae, et ipse se regem fecit, ut dictum est.

Et mortuo suo auunculo accepit pro uxore uxorem auunculi sui, et sua bona habuit.

Et ipse est mortuus in terra; sed Christus est uiuus in caelo.

Et hoc asserunt Saraceni, et etiam dicunt Christum esse spiritum Dei, et uerbum Dei, et ex uirgine natum, et multa alia, quae possunt dici.

Patet ergo, quod Christus est praeceptor prior, Mahometus autem posterior.

Et deinde manifestatur legem christianorum esse ueram, Saracenorum uero esse falsam.

Editions and translations: *Raimundi Lulli opera latina in monte Pessulano et Pisis anno 1308 composita* 1998, 171–264

Studies: Enders 2006; Vones 2006; Puig 2006; Pardo Pastor 2005; Roling 2005; de la Cruz Palma 2004; de la Cruz Palma 2002; Gayá Estelrich 2002; Tolan 2002, xxii, 172, 245, 252, 255, 256–74, 277; Domínguez Reboiras 1999; Pindl-Büchel 1997; Bonner 1995; Anawati 1994, 58–61; Burman 1991; Bonner 1989; Bonner 1988; Colomer 1988; Domínguez 1986; Kedar 1984, 145–46, 189–200, 225–28; Sugranyes de Franch 1983; Colomer 1983; Daiber 1981–83; Gayá Estelrich 1982; Garcías Palou 1981; Lavajo 1981; E. R. Daniel 1975, 68, 71; von den Brincken 1973, passim; Southern 1962, 68 n. 72; N. Daniel 1960, 87, 143–44, 173 and passim; Llinarès 1960; Monneret de Villard 1944, 40, 45, 50, 55, 72; Sbaralea 1936, 4–41; Altaner 1924, 94.

49
Simon Fitzsimon, Travel from Ireland to the Holy Land

Author: Symon Semeonis (fl. 1323)
Title: *Itinerarium ab Hibernia ad Terram Sanctam*
Date: after 1323
Place: Ireland?

On March 16, 1323, the Franciscan friars Simon Fitzsimon and Hugh "the Illuminator" left their convent in Ireland to travel to the Holy Land. Simon wrote an account of this journey and devoted a long section of it to his time spent in Egypt waiting for authorization from the Sultan to enter Palestine. In this section Simon recorded his impressions of the Saracens and their religious beliefs. Muḥammad is mentioned several times, as author of the Qur'ān and of the *Doctrina Machometi* (see no. 16.2d), the both of which Simon quotes in support of his arguments.[163] Though these quotations are not exactly biographical, the image of Muḥammad is formed through his sayings and through rather negative epithets, such as *porcus vilissimus et mulierum amator* ("very despicable pig and lover of women") and *porcus putridus* ("putrid pig"), *falsarius veritatis, progenitus Sathane* ("forger of the Truth, Sathan's son").[164] The first–and the only positive–mention of Muḥammad is attributed to the Saracens, who insulted the two friars on their arrival in Alexandria, calling them very despicable dogs and pigs, for disbelieving he was a prophet and the messenger of God. The following extracts appear as Simon records the ceasing of activity for the daytime prayer and for Ramaḍān, and then describes the call of the muezzin to praise Muḥammad, who was able to sleep with ninety women and who compelled a companion of his to divorce his wife and give her to Muḥammad. Thus, Simon criticizes the Islamic view of Jesus and the sensual paradise (text

163 These quotations reveal that Simon had access to a copy of the *Corpus Cluniacense*.

164 *progenitus Sathane* in the text is a corruption of *primogenitus Sathane*, a clear allusion to a passage of Peter the Venerable's *Summa* (see no. 16.1).

1). Muḥammad's words are quoted to justify the clothes and the habits of Egyptian woman, the prohibition of drinking wine, and the sexual customs of the Saracens (texts 2 and 3). Muḥammad is again introduced when Simon narrates the martyrdom of two Jacobites, who refused to abjure Christianity and blasphemed against Muḥammad, "prince of demons" (text 4). The last two references to Muḥammad concern the observance of Friday prayer and the pilgrimage to Mecca, where his tomb is located (texts 5 and 6).

1 Symon Semeonis, *Itinerarium ab Hibernia ad Terram Sanctam* (in Golubovich 1906–27, vol. 3, 256–57):

Inter prefatas vero portas (scilicet Alexandrie), fuimus a transeuntibus pro nomine Jesu consputi, lapidibus percussi, et aliis contumeliis et obprobriis a mane usque ad horam sextam saturati: vero, circa horam sextam, venit prefatus admiraldus, ut moris est, et turba copiosa cum ipso, cum gladiis et frustibus, et sedens in memorata porta precepit ut bona mercatorum coram eo librarentur, que erant in civitatem introducenda, ut librate introducantur, et si quid introducendi essent, representarentur. Quo facto, nos inter alios fuimus per mercatores christianorum et eorum *consules* presentati; ubi mediante interprete diligenter nos de causa adventus nostri examinavit, et examinatos ad maximam predictorum *consulum* introduxit instantiam, primo perscrutatis libris et rebus omnibus: inter quos cum scrutantes vidissent imagines crucifixi, beate Marie virginis, Johannis evangeliste, quas de *Hibernia* devote et reverenter nobiscum portavimus, statim blasphemantes, et super istas spuentes, clamorosis vocibus insultabant, dicentes: "Wah, hii sunt canes et porci vilissimi, qui non credunt Machometum esse prophetam Dei et nuntium, sed ipsum in suis predicationibus superstitiosis continue blasphemant, et ad hec alios inducunt, affirmantes vanitates et insanas fabulas, dicentes Deum filium habere, et ipsum esse Jesum filium Marie". Alii vero dicebant, videlicet renegati, Saracenorum ferocitatem formidantes: "Verum sciemus, quia exploratores sunt isti, et non est ad bonum eorum adventus ad nos; ejiciantur de civitate cum confusione et revertantur ad partes christianorum sive refuytanorum unde egressi sunt". Hec autem dixerunt Saracenis, volentes eis complacere; qui quamvis eorum multi ore sunt renegati, corde tamen Christum Deum amplectuntur. Quibus indicto silentio, respondentes diximus: "Si verus propheta est Machometus et dominus, pacem habetote cum illo, et ejus laudibus insistite; nobis autem alius dominus non est nisi dominus Jesus Christus, qui est unigenitus dei filius eternaliter genitus, et filius Marie in tempore

natus; cujus filii per adoptionem sumus et non exploratores, ipsius sepulchrum gloriosum devote visitare volentes, tundere genibus, osculare labiis, et lachrimis rigare".

(…)

Ipse enim (scilicet consul) in sepedicta porta admiraldo assistens, sue civitatis vel regionis recipit tantum mercatores et bona, sub certo numero et determinato, in eorum introitu de hiis requisito, in eorum exitu tenetur reddere rationem. Et hoc faciunt Saraceni nimia sollicitudine civitatem suam custodientes, qui eam singulari diligentia feria sexta tempore sue orationis custodiunt; quia nunquam sinunt eadem feria sexta christianos cujuscunque conditionis domus suas exire tempore sue orationis, afforis eorum portas claudentes et serantes; sed finita eorum oratione liberos per totam abire civitatem, et suis negotiis intendere permittunt. Ipsorum autem quidam, finita oratione, ad cimiteria adoranda pro defunctis properant; quidam vero velut canes ad vomitum ad opera servilia, gressu festinato, revertuntur. Quidam vero nec orationi insistunt; nec ad ecclesiam accedunt, sed sicut ceteris diebus operibus servilis continue vacant; raro vel nunquam jejunant, nisi quum suum celebrant *ramathan*, id est triginta dies, in quibus dicunt descendisse *alkoran* super Machometum; et tunc jejunant tota die usque quo primam stellam noctis videant, et ex inde comedunt et bibunt et cum mulieribus turpiter operantur, usque tantum diei luceat, quo discerni possit filum album a nigro, et sic precepit predictus porcus vilissimus et mulierum amator. Hoc in *alchoran* propter premissa est sciendum, quod ecclesias nominant sive oratoria *keyentes*, que non sunt ecclesie sed synagoge Sathane; quarum quelibet habet cisternam vel locum pro aqua, ubi omnes lavant sibi manus et caput, pedes et tibias et posteriora antequam ecclesiam intrare presumant. Item quelibet earum habet unam turrim altam ad modum campanilis, et turris deambulatorium externum, quo stant eorum sacerdotes et clerici velut speculatores ad prophetam suum certis horis, videlicet Machometum porcum vilissimum, laudandum; et ad populum in ejus laudibus excitandum; ubi eum inter alia laudant clamorosis vocibus et magnificant, quod una nocte, cum mulieribus novem, nonaginta vicibus turpiter operatus est, quod factum inter alia ejus miracula excellentissimum et gloriosum reputant, et quod uxor cujuscunque semel ab eo dilecta et concupita, nunquam cum viro suo poterat stare, sed eum necessariter dimittere et ad lectum concupiscentis prophete indilate properare.

Hoc autem est sciendum, quod eorum ecclesias custodiunt munde et reverenter valde; quas si quis christianorum vel alterius ritus intrare

voluerit, aut divinitatem oportebit et passionem a filio Marie virginis perscindere, et Machometum, porcum putridum, prophetam Dei et nuncium esse affirmare, aut penam absque dubio crucis subire, aut capitalem sententiam. Quanquam Christum hominem purum et prophetam sanctissimum, natum de virgine Maria virtute infinita, confitentur, ejus divinitatem et passionem tamen abhorrent, qui de hoc aliquid audire nolunt, quia in lege maledicta eorum scriptum est, videlicet *alchorano*, *azoara cap. x:* "Summo opere quidem cavendum est, ne lege nostra quid injustum et indignum proferatis, nec de Deo quicquam nisi verum dicatis; Jesus Marie filius, Dei nuncius, suusque spiritus et verbum, Marie celitus missus extitit in demio (*lege* gremio); itaque illique suo legato credentes, ne dicatis tres deos esse, cum non sit nisi Deus unus, qui filio caret, eique omnipotenti universa celi et terra subjecta sunt; Christus quidem ipse minime negare poterit, sed et angeli Deo propinqui, qui Dei subsint imperio (Qur. 4, 171–72)". Et idem loquitur Machometus de judeis, quos propheticidas vocat: "Unde Marie blasphemiam et immoderatam contumeliam inferunt, seque Christum peremisse perhibent, sed nequaquam eum, immo sui similem suspendentes interfecerunt; profitentes autem se sue cedis auctores cordibus suis non minimam ambiguitatem inde ingerunt: sed eum non interfecerunt, quia Deus incomprehensibilis et sapiens eum ad se transmigrare fecit; in quem viri legum, id est christiani et judei veraciter ante mortem credunt, et eorum seculo futuro testis constabit ille ob eorum injuriam atque malitiam (Qur. 4, 157–59)". Huc usque in *alchorano.* Predicti autem ribaldi, qui quamvis Christi deitatem negent, tamen eum super Moysen et omnes prophetas alios post Machometum laudant et reverentur; quem *Messiach Ebyn Meriam* appellant, quem etiam ineffabiliter reverentur, et nullo modo *Ebyna Alla*, id est *filium Dei*, quia reputant impossibile Deum filium habere, ex quo uxore et concubina caret, nec in eis delectatur.

De paradiso autem et vita eterna credunt secundum quod continetur in libello de doctrina porci vilissimi Machometi, ubi continetur sic: "Paradisus namque aureum solum smaragdis et jacinthis crebro interpositis distinctum, omni fructifera consitum arbore, decurentibus per amena fluentibus, quorum alia quidem lac, alia mel album, alia vinum purissimum fundunt; dies enim mille annorum, annus quadraginta millia annorum, etc. In toto quidem ejusquicquid desiderare potest statim adheret ei: omni siquidem colore vestietur, preter nigrum, qui color neminem illic attinget excepto precone meo, qui ob insignem hujus meritum proprium colorem singulari privilegio retinebit; perfecti omnes in statura quidem Ade in facie vero Jesu Christi; nunquam incrementum,

aut decrementum patientes. Primum quidem ingressis, vescendum proponitur jecur piscis *allehbut*, cibus ultra quam mirari possis delectabilis, succedunt fructus arborum potusque de fluentis paradisi; deinde quicquid affectaverint presto erit, ubi et panem et carnes comedent et fructus, etc., preter illicita que non ipsis placebunt, cujusmodi sunt carnes suille. Quod si voluptas illis deesset, beatitudo minime plena esset"; quod probat sic: "Si ullum oblectamenti genus deesset, beatitudo minime plena esset, frustra igitur delicie adessent, si voluptas deesset; quinimo quicquid volunt presto est, et quascumque et quandocunque volunt habent, et qualiter et ubi, et quando, et quo modo, et quoties volunt, omnia ad lubitum sine mora et difficultate; ita quidem quod, quas hic habuerunt uxores fideles, habebunt et illic, cetere concubine erunt, ancillarum vero non erit numerus". Hec Machometus porcus, mulierum amator.

2 Symon Semeonis, *Itinerarium ab Hibernia ad Terram Sanctam* (in Golubovich 1906–27, vol. 3, 261–62):

(…) In *alchorano* scriptum est *azoara cap. xxiii:* "Bone femine suos visus quelibet tegant, membraque genitalia similiter; hoc enim est optimum apud Deum, omnes suos actus dignoscentem: mulieres itaque bene se curent ut lenialiter aspiciant suos, peplo tegentes collum et pectus, omnem pulchritudinem suam, nisi quod aperire necessitas cogit, celent omnibus, speciemque pedum etiam eundo, nisi maritis suis, eorumque suisque parentibus, et filiis atque fratribus, et nepotibus et ancillis, omnibusque non suspectis sive subjectis manui, vel impollutis, ad deum omnes convertimini quod est vobis optimum". Hec, porcus Mahometus mulierum amator.

(…)

Predicta autem civitas quamvis reluceat in pulchritudine appropinquanti, tamen bareryas habet strictas, viles, angulosas, obscuras, pulveribus ac aliis immunditiis plenas, et in nullo pavimentatas; in quibus summe abundant omnia, vino excepto quod est ibi carissimum, quia Saraceni perfecti nunquam vinum bibunt, nec casu publice, sed private et in absconso, etiam usque ad nauseam, cujus rei testes sumus: unde *alchorano azoara iiii*, sciscitantibus de vino, scatis, talis, aleis, et huiusmodi, dicit peccatum magnum esse hujus potum et ludum; loquitur dominus Machometo: "licet tantum dulcescant hominibus et utilitatem afferant, hec peccatorum materies, peccata tamen nociva sunt (Qur. 24, 31)". Causam, quare predictus porcus vinum prohibuit, allegat in libello memorato de doctrina ejus pestifera et a veritate et a ratione multum

peregrina, que talis est: "erant" inquit "angeli duo *Baroch* et *Maroch*, missi olim a Deo de celo in terram, gubernando et instruendo genus humanum, tribus hiis interdictis, ne occidant, ne injuste judicarent, ne vinum biberent: multo itaque tempore sic habito, cum noti judices essent per universum orbem, venit igitur eis die quadam mulier pre cunctis feminis pulcherrima, causam habens adversus maritum suum; que ut parti sue accomodaret judices, invitavit eos ad prandium; sequuntur; illa satagens convivantibus inter epulas pocula vini apponit, adstat ministrans, offert crebro, instat ut sumant; quid plura? Vicerunt blanditie mulieris; inebriati poculis, in hospitem formosam caluere, victi accubitum postulant, spondent conditionem, dum alter verbum doceat per quod ascendebant celos, alter per quod descendebant. Illa autem, conditione etiam intellecta, elevata est subito et ascendit celos; quod cum vidisset Deus, explorata causa, posuit eam luciferum pulcherrimum inter stellas, ut fuerat inter mulieres. Illis autem ad judicium convocatis, proposuit eis Deus, ut eligerent inter penam hujus seculi et penam alterius seculi; et eligerunt penam hujus seculi; suspensi igitur sunt catenis ferreis dimissis capitibus in puteo diaboli usque in diem judicii". Hec falsarius veritatis, progenitus Sathane Machometus.

3 Symon Semeonis, *Itinerarium ab Hibernia ad Terram Sanctam* (in Golubovich 1906–27, vol. 3, 267–68):

Est itaque sciendum quod in ea quasi ex omni tribu et lingua et natione, que sub celo est, viri vel mulieres reperiuntur, et quod ipsius cives et populares *Alexandrie* civibus totaliter sunt conformes; qui omnes, sicut legis diabolice confessores, a minore usque ad maximum, ab admiraldo usque ad Soldanum inclusive, sunt sodomite pessimi et vilissimi, et eorum multi cum asinis et bestiis operantur iniquitatem; et tamen Soldanus habet, ut relatu fide digno audivimus, lx uxores, et pedissequas, sive ancillis ipsis intendentes mille, que omnes secum in castro infra scripto continue morantur. Alii vero communiter habent tres vel quat<u>or, et eorum multi septem, de quobus potest verificari illud Isaie 4to: "Et apprehenderunt septem mulieres virum unum in die illa (Is 4, 1)", etc. Et in *alchorano* et *azoara* in capitulo septimo: "Duas aut tres aut quatuor uxores ducite, nisi timueritis eas nullatenus pacificare posse; tunc enim vel quot sua manus castigare quieverit, quasi rem determinatam dono ducat, res autem suas illis permittentibus, voluntate vestra postulante, licite et commode potestis, nesciis et temerariis ante dies discretionis sue solum victui necessaria tribuite (Cfr. Qur. 4, 3–5)". Hec porcus Machometus, pudicitie et castitatis suffocator.

4 Symon Semeonis, *Itinerarium ab Hibernia ad Terram Sanctam* (in Golubovich 1906–27, vol. 3, 273):

In predicta civitate est etiam ecclesia in honore beate *Barbare* virginis constructa, in qua dicitur ejus pretiosissimum corpus esse reservatum; que nunc minime officiatur, nec a tempore prefate persecutionis officiabatur usque in hodiernum diem. Hic autem est notandum, quod eodem tempore duo christiani *de cinctura* videlicet *jacobite* fuerunt, sicut intelleximus, pro nomine Jesu solemniter martirizati in memorata civitate *Del Kayr*; quorum senior capitis truncatione martirium complevit; alter vero scilicet junior crucis patibulo conclavatus, et in camelo ferociter per totam civitatem ad christianorum terrorem portabatur; ubi Christum crucifixum mundi salvatorem et Deum, saracenica voce ad instar tube exaltata, evangelizare non postposuit, et principem demoniorum, progenitum Sathane, videlicet Machometum, constanter blasphemavit; quod audientes filii babilonice confusionis, furore repleti, eum interemerunt; et, interemptum, videntes per tres noctes lucem coruscantem super eum descendere de celo, igni tradiderunt, ne christiani de ipsius reliquiis gloriarentur, et gloriantes laudarent eternum patris filum, qui vivit et regnat, etc.

5 Symon Semeonis, *Itinerarium ab Hibernia ad Terram Sanctam* (in Golubovich 1906–27, vol. 3, 274–75):

Hic autem est sciendum, quod de sclavis seu de christianis captivis, qui in civitate prenotata et in *Le Kayr* et in castro memorato et alibi per terram Saracenorum morantur, non est sentiendum quod secundum fabulas delirantium mulierum per carreryas tractantur, que dicunt eos in jugo ad instar boum poni in aratro affligendos, et bestiarum in colendo et laborando terram bestialiter vices adimplere; sed communiter, quamvis libetatis privilegio sint privati, stant competenter bene, et potissime cemitarii, carpentarii et alii artifices, quia illis specialiter afficitur Soldanus, et eis sicut aliis omnibus, secundum eorum merita, in pane et pecunia, semper pro labore satis rationabiliter satisfacit; et mulieribus et parvulis eorundem ac aliis captivis satis humaniter et panem et pecuniam elargitur: unde secundum nostram estimationem, eorum multi, quoad illa que sunt victui necessaria, melius ibi stant quam in terra nativa starent; tamen eis est ad doloris cumulum, quod ad patriam non possunt remeare, nec diem dominicum observare, quia Saraceni feriam sextam observant, prout superius dictum est, quibus necessitantur se conformare. Unde in *alchorano* de modo illius observatione sic dicitur, *azoara LXXI:* "Quando die veneris oratum vocatur [supple: vocibus clamorosis

in campanilibus memoratis, in quibus minime sono campanarum gaudent] omnis, onus fori atque negotium dimittat, et Deum invocatum eat, hoc enim optimum est, si sapitis; oratione quidem terminata, disgredimini vestra captatum commoda, Deumque in singulis rebus invocatum atque precatum, ut sic vestra negotia procedant (Qur. 62, 9–10)". Hec legifer filiorum Belial Machometus.

Item sciendum est, quod in sepedictis civitatibus de omni secta alia ab illorum, viri, mulieres, lactantes, juvenes et cani, prave venditioni exponuntur ad instar bestiarum; et signanter *indiani*, *schismatici*, et *danubiani*, qui omnes utriusque sexus in colore cum corvis et carbonibus multum participant; quia hii cum *arabes* et *danubianis* semper guerram continuant, atque cum capiuntur redemptione vel venditione evadunt. Unde in *alchorano* dicitur sic, *azoara LVI:* "Increduli, videlicet christiani seu alii, huic legi non obedientes, a vobis in littoribus usque quo multa fiet cedes capita perdant, captivitati vero firmiter stringentur ut se bene redimant; lis non cesset ante telorum depositionem in terra, pugnantibus utrobique fatigatis. Deus quidem ab illis vindictam sumere posset, sed plus vult hos per illos experiri: omnibus ob Dei dilectionem pugnantibus Deus facta sua remunerabit, et eis paradisum bonis ditatum tribuet (Qur. 47, 4–7)". Item dicitur in *azoara XVII:* "Nullus vir bonus incredulos aggrediens eis terga vertat, nisi causa commodioris adortionis et premunitionis, sin aliter iram dignam ignemque perpetuum malamque viam intraret, sed milites captos vel captiva vel perime, ut pro hoc sui castigentur posteri (Cfr. Qur. 8, 15–17)". Hec primogenitus Sathane Machometus humani generis inimicus.

6 Symon Semeonis, *Itinerarium ab Hibernia ad Terram Sanctam* (in Golubovich 1906–27, vol. 3, 278):

Ipsi namque camelis multum abundant, cum quibus usque *Mecham*, ubi jacet corpus illius porci vilissimi, videlicet Machometi, ut dicitur, cum Saracenorum peregrinis magno pretio conducti, et usque *Jerosolimam* et *Damascum* et alias civitates cum mercatoribus et aliis itinerantibus vadunt.

Editions and translations: Golubovich 1906–27, vol. 3, 237–82; Hoade 1950; *Itinerarium Symonis Semeonis ab Hibernia ad Terram Sanctam* 1960; *Croisades et pelerinages* 1997, 964–95.

Studies: Scott 2005; Jotischky 2004; Graboïs 2003; Millet 2001; Reeves 2000, 92; Wasserstein 1984; Wasserstein 1983; von den Brincken 1973,

passim; Southern 1962, 70; N. Daniel 1960, 195; Esposito 1917; Esposito 1918.

50
Bartholomew of Lucca, The New History of the Church

Author: Tholomeus/Bartholomaeus Lucensis (ca. 1227-ca. 1327)
Title: *Historia ecclesiastica nova*
Date: before 1329
Place: Avignon and Torcello (Venice)

Bartholomew of Lucca was a Dominican friar close to Thomas Aquinas and Pope John XXII. He wrote a history of the Church from the birth of Christ up to his time, which comes to us in two recensions: the first runs up to 1314/16 and the second to 1329. This second edition had great success, as it was considered a canonical text until Baronius' times. It presents the life and deeds of Muḥammad against events occurring during the reign of emperor Heraclius. Bartholomew draws his account by synthesizing and comparing different sources: Anastasius the Librarian (see no. 6), Hugh of Fleury (see no. 11), Aimoinus, Richard of Cluny (see no. 19), Vincent of Beauvais (see no. 40), Martin of Troppau (see no. 42), and an anonymous work on the deeds of the Turks. He explains Muḥammad's rise and success, and that of his heresy as a consequence of Heraclius's tyrannical behavior and apostasy, which he puts on the same level as the schism between the Roman and Greek churches. Bartholomew also emphasizes the licentious and violent nature of Muḥammad's law.

Tholomeus Lucensis, *Historia ecclesiastica nova*, *Liber* XI, 25, *Liber* XII, 1–5, 246–49 (in MGH Scriptores 39, 244):

Quia vero hic incidit quedam materia curiosa et notabiliter scandalosa, et sub tempore Bonifacii V et sub tempore Honorii I necesse est ipsam pertractare de origine videlicet secte Sarracenorum et principe ipsius Machometo. Sed primo agamus de Honorio et postea dictam historiam sub uno capitulo prosequemur.

(…)

1. De Honorio I et LXXIII pontifice et de constitutionibus eius ac bonis actibus ipsius. Cuius tempore secta Sarracenorum incipit

(…)

Istorum (scilicet Bonifacii V et Honorii I) igitur duorum Pontificum tempore agitur de initio secte Sarracenorum et de ipsius principe Machometo, quem aliqui Machomeh vocant, circa quod diversimode loquuntur historie. Auctores tamen omnes conveniunt in hoc, quod tempore Heraclii imperatoris circa finem vite hoc accidit. Ad cuius considerationem et ad notitiam historie tria sunt attendenda: Primo, que fuit causa istius erroris. Secundo, qui fuerunt populi, qui istum inchoaverunt errorem. Tertio, quis fuit caput istius erroris.

2. Unde processit iste error et fomentum habuit, quia ab Heraclio. Et de modo perseverandi in istro errore

Causa istius erroris fuit Heraclius, quia propter suam tyrannidem post victoriam de Persis habitam nimis premebat Persas et regiones circumstantes ut Arabes, Caldeos et alios confines eisdem. Quod fuit materia scismatis inter Latinos et Grecos et inter ecclesiam Romanam et Constantinopolitanam. Assumpta igitur occasionem divini cultus diversi ad nunquam obediendum, quem modum tenuit Ieroboam de X tribubus, quia tradidit eisdem diversum cultum, ut nunquam redirent ad idem dominium. Idem fecerunt Greci ad non obediendum Romane ecclesie, quia diversum acceperunt ritum in ecclesia ministrandi, et in diverso prolapsi sunt errores, quia omnes calogeri eorum, qui conservant et nutriunt scisma, aut sint Nestoriani aut Euticetes aut Ariani aut Iacobite aut Hebionite. Sic accidit de illis populis, in quorum regionibus ista inchoata est secta, quia ex turbatione cum imperio, ut rebellio perseveraret, fecerunt scisma, ut non solum recederunt ab imperio sed etiam a Christianismo, accipientes quedam communia legi videlicet Moysi et evangeliis Christi ut Alchorano. Et attende, quia etiam in Alchorano predicto continetur, quod quedam secte hereticorum multum fuerunt familiares Machometo, quos mandat honorari, ut sunt Nestoriani. Unde Richardus refert, quod *quidam monachus* Grecus *Nestorianus* longo tempore instruxit eum, cui *nomen Sergius*. Unde in dominio sarracenorum habent magna monasteria. Ratio autem, quare hoc scripsit, fuit, quia ipsi faverunt ei in secta sua. Causa igitur et ratio una, unde ista inchoata est secta, fuit tyrannicus principatus Heraclii quantum ad illas gentes, ubi initium habuit. Circa ista tempora XI. Rex Francorum Dagobertus in Francia regnat, regnavit autem annis XIIII.

3. Qui fuerunt populi, unde secta Sarracenorum initium habuit. De pugna, quam Heraclius habuit, et quomodo subcubuit. De infortunio etiam sue militie

Qui autem fuerunt isti populi historie referunt, videlicet Admonius in Gestis Francorum libro IIII., Richardus in sua Cronica et Martinus, cum quibus etiam in sua Cronica concordat Isidorus. Omnes enim conveniunt, quod de Arabia et *radice montis Caucasi progressa* est gens perfida contra *Heraclium*. Hec autem est gens, que Nabatea vocatur, ut historia tradit Iosephus, a Nabaioth primogenito Ismaelis, et ab hiis non Sarraceni sed Agareni sive Ismaelite dici deberent. De hiis ergo sic refert Admonius in Gestis Francorum ubi supra, quod devastantes regiones imperii usque in Syriam et Iudeam iam venerant, contra quos venit *militia innumera imperatoris et ab hostibus cesa est ac CL milia ex militibus* eius prostrata. Sed hanc humanitatem fecerunt hostes, quia *per legatos remiserunt spolia*. Heraclius autem recusatis manubiis sive rapinis Alanos in suum adiutorium congregat, quos dicit idem auctor *ex montibus Caspiis* exivisse, per *Alexandrum* Macedonem ibidem clausos, quorum multitudo fuit *CL milia armatorum. Sarracenorum autem duo erant duces, qui CC milia armatorum instruxerant* in acies. *Cumque uterque exercitus non procul a se invicem castra posuissent, nocte, qua diem belli precedebat, subito in castris Grecorum LII milia pugnatorum exanimata in stratis reperta sunt. Qua de re metu reliqui percussi in diversa fugerunt loca*, totum imperium hostibus *relinquentes*.

4. Qualiter imperator Heraclius videns se sic prostratum in quandam incidit desperationem et factus est malus. Qualiter Machometus sectam sarracenorum inchoavit

Tante igitur cladis nuntio Heraclius accepto diffidens se posse resistere, cum iam illi maiore parte Asie pervasa Ierosolimam infestare disponerent, pre tristitia *in morbum incidit* et quasi desperatus in *egritudinem* prolabitur *anime*, ut tradit eadem historia, quia errore Euticetis maculatur et cum nepte *sua filia sororis*, que pulchra erat, matrimonium contrahit cum dicta *Martina*. Alie autem historie tradunt, quod ante istum conflictum fuerit maculatus. Propter quam causam Deus punivit eum desolatione predicta. Hiis igitur peractis multiplicatur exercitus Arabum et Nabateorum ex diversis provinciis ipsis affinibus, Caldeis videlicet et Admonitis ac Moabitis, quibus Machometus adiungitur, qui et *principatum* obtinebat in *Arabia*, ut scribit Richardus, qui de Nabaioth primogenito natus ac prosapia nobili. Hic magicis artibus instructus pretextu contemptus imperii persuadet eisdem de modo vivendi ad augendum dominium multumque sua arte deludit populum et avertit a fide, dicens ipsos tenere non posse prin-

cipatum, nisi sic faciant, simulans se aliquid divini numinis in se habere, ac quibusdam prestigiis per ipsum ostensis homines decipiebat, ut tamquam propheta haberetur in dicto populo. Quibus magicis artibus quandam nobilem viduam nomine Cadigam Corozanie provincie delusit ipsamque in uxorem accepit. Per quam et illius regionis *obtinuit principatum*, ut Isidorus et Richardus scribunt. Tradit autem idem Richardus, quod Machometus suis prestigiis multos delusit Iudeos et in tantum, ut crederent, ipsum esse suum Messiam.

5. Qualiter Machometus suis magicis artibus et cum armorum potentia seducebat populum. Et de morbis, quos patiebatur, quos sub pretextu prophetico occultabat. Et de Dagoberto, qui edificavit sanctum Dionisium

Talibus ergo magicis artibus et sua potentia et ampliatione legis circa venerea et promissionibus largis circa futura populos seduxit cum armorum potentia, quia lege data per Machometum populi, qui arma assumpserant contra imperium exeuntes suos confines, si quas occupabant regiones cogebant legem Machometi recipere, aut neci tradebant secundum mandatum istius falsi prophete. Unde de Arabia intraverunt Egyptum et subverterunt ibidem populum, et inde venerunt in Africam et simile fecerunt, inde transierunt in Hispaniam, et sic multiplicati sunt plus violentia belli quam predicatione sermonis. Tradunt autem communiter historie, quod Machometus interdum patiebatur morbum epilenticum, quod uxor sua Cadiga multum horrebat, sed ipse dictam passionem cooperiebat mendacibus sermonibus et versuciis sicut homo, qui demones habebat familiares quasi alter Simon magus, quod videlicet non esset passio epilentica, sed quod ex adventu Gabrielis ad ipsum ad revelandum sibi, que agenda erant in populo, patiebatur extasim et inde cadebat, sicut invenimus de Daniele (cfr. Dn 8, 16–17 and 10, 8–9). Hec igitur in tantum de dicto Machometo falso et iniquo propheta dicta sufficiant.

Editions and translations: RIS 11, 741–1244; MGH Scriptores, 39.

Studies: Kaeppeli / Panella 1993, 318–25; Schmugge 1976; Schmugge 1977; von den Brincken 1973, 46, 48, 64 and passim.

51
James of Verona, The Book of the Pilgrimage

Author: Iacobus de Verona (fl. 1335)
Title: *Liber peregrinationis*
Date: after 1335
Place: Holy Land? Italy?

The Augustinian friar James of Verona is only known to us due to his report of the pilgrimage to the Holy Land he made in 1335. In this writing, in addition to the descriptions of holy places and regions, James refers to his encounters with the Saracens, from whom he learned about their religious habits and doctrine. Thus, in this text Muḥammad is mentioned several times as the promoter of the pilgrimage to Mecca, where James situates the tomb of the Prophet, of the ablutions before the prayer, of the orientation of the mosques toward the East, and of the commemoration of the sacrifice of Abraham (text 1). Moreover, James devotes an *excursus* to the "Law of Muḥammad" in chapter 11 (text 2). This *excusus*, however, is not a commentary or a refutation of the Qur'ān, but rather an overview of customs respected by the Saracens and attributed to a *pessimus homo, cautus et maliciosus* ("dreadful man, wary and malicious"), as Muḥammad is described. It is not a biography *strictu sensu*, but rather a portrait drawn through precepts and sayings attributed to Muḥammad. Among them, the explanations of the prohibition of drinking wine and eating pork are particularly remarkable and rather peculiar. In the first case, in fact, James states that Muḥammad forbade drinking wine in order to undermine the sacrament of the Eucharist, but adducing as the main reason the biblical example of Noah's intoxication and subsequent malediction. In the second case, James explains the prohibition of eating pork as a consequence of something that happened to Muḥammad: one day he saw a sow suckling her many piglets and, amazed, glorified God for giving her such a power, but the sow attacked him. Therefore, Muḥammad cursed her and forbade his followers to eat pork.

1 Iacobus de Verona, *Liber peregrinationis* 7 and 10 (in Röricht 1895, 227–28, 236, 240, 244; 254–56):

(…) Deinde transeuntes aliis duobus diebus per vallem lapidosam et aliqualiter arenosam, descendimus de quodam monte in quadam valle, cujus terra est alba sicut nix, et pervenimus ad unum locum, qui dicitur Nocale, qui in lingua nostra phurfur, qui extrahitur de farina; et ibi est unus puteus valde magnus, qui dicitur puteus soldani, ibi eciam conveniunt multe vie de diversis regionibus et hoc fuit in octava beati Augustini. Ibi invenimus Saracenos venientes de Lamech, civitate sepulture Mahometi pessimi et omnis legis detestabilis falsi doctoris, et erat numerus eorum ut arena maris et ivant in peregrinacionem ad Lamech, sicut annuatim eorum consuetudinis est; dicunt eciam, se esse mundatos ab omni peccato, si contingat eos facere peregrinacionem.

(…)

Illud Mare Rubrum (…) habet naves parvas euntes ad Lamech, civitatem sepulcri pessimi Mahometi (…). In illa eciam civitate Kayri et Babilonia, sunt cimiteria magna (…) et moscetas et eorum ecclesias totaliter ornatas, quas omnes edificant versus meridiem, sicut cristiani edificant versus orientem ecclesias, prout docti fuerunt a maledicto et sceleratissimo Mahometo, qui dixit, quod Abraham, dum ymolare voluit filium suum, vertit se versus meridiem, et quod hora meridiana Deus fecit primum hominem, scilicet sexta die et die Veneris, et quod debet judicare mundum in meridiem hora VI meridiana, quando dies naturalis habet XII horas et est equinoctium, et sic suis frivolis orationibus ad deprimendum fidem catholicam deduxit ad statum perditionis totam linguam arabicam, id est Saracenos, et multas alias gentes, et ideo diem Veneris multum venerantur Saraceni, et hora meridiana vadunt omnes ad orandum.

(…) In loco isto, ubi nascitur balsamum, venit virgo Maria cum filio suo Jhesu et Joseph, quum fugit a facie Herodis, [et] est unus fons et in illo lavit pluries Maria puerum suum et pannos suos, et est ibi lapis, super quo sedebat super fontem, et omnes cristiani, qui vadunt ad Kayrum, pergunt illuc, et lavantur in illo fonte, et ego cum socio meo lavi me in illo fonte, sed et Saraceni lavant se in illo fonte ex magna devocione, aliquo vero solemni ex consuetudine, quia similiter lavantur semel in die, credunt esse lavatos ab omnibus peccatis, prout docuit eos Mahomet, dyabolicus et perversus cristiane fidei inimicus.

(…)

De Ebron ad medium miliare super montem usque occidentem, est locus ubi Abraham ad preceptum Dei ymmolare [voluit] Ysaac, filium

suum, et angelus Domini impedivit, et Abraham respexit et vidit arietem pendentem cornibus inter vepres et spinas, et immolavit eum, ut legitur Genesis XXIIo; et omnia ista loca ego vidi et devotissime visitavi; et tunc Abraham habitabat in Bersabee Juda, et ex precepto Dei pervenit ad montem istum. Genesis, XXIo. Et hec est causa, quia Saraceni interficiunt arietem omni anno semel, quicunque potest, tali modo et tempore; et ego vidi et ab eis diligenter investigavi, et apud eos reputatur eorum pascha et grandis solempnitas, et hec est ratio. Ille, qui ab eis reputatur propheta, predicavit et admonuit eos et dedit eis legem omnes spurcicias continentem, omnia mendacia et omnes voluptates, Mahomet, falsidicus homo; interque verba sue false legis et doctrine maledicte [docuit], quod Saraceni nati sunt de Abraham et Sara, que erat libera, et ex hoc reduxit eos ad faciendum se ymitandum opera Abrahe, et ideo omnes Saraceni circumciduntur, more Abrahe, et prima luna mensis Maii jejiuniant tali modo, quia tota die non comedunt neque bibunt, sed dum sero advenit et dies transiit, tunc comedere incipiunt, et per totam noctem comedunt carnes, ova et quecunque cibaria, preter vinum et carnes porcinas; completo jejunio tunc multi eorum in peregrinacionem ad Lamech vadunt, que est in confinibus Arabie versus Indiam ad visitandum sepulcrum pessimi Mahometi in Lamech sive Melcha; et quicunque vadit felix inter eos reputatur, ymmo cameli eos portantes habentur in reverentia, et distat Lamech per XXVI dietas et Jherusalem XXVI (…)

Et semper orant (scilicet Saraceni) versus meridiem, et moscetas suas semper edificant versus meridiem, sicut docuit eos propheta pessimus Mahomet. Et vere possum dicere quia fuit pessimus homo, quia docuit Saracenos omnia mala facere; dixit enim, nullum esse peccatum omne peccatum carnale tam contra naturam, quam cetera horrenda peccata carnalia, et propter hoc diligunt eum maxime, quia dispensavit cum eis omne vituperabile; tamen in veritate ego locutus fui cum plurimis Saracenis sapientibus de lege Mahometi, qui multum trufantur de ipsa lege, et, si esset pulcrum audire de gestis illius baratoris Mahometi, ego multa dicta scripsissem, sed quia trufe sunt, modica scribo, et videtur mihi impossibile quod talis nacio Saracenorum, observancium talem legem, multo tempore debeat regnare, cum in omnibus devient a tramite veritatis et a bonis moribus humanis, et [vivant] in omnibus spurciciis.

2 Iacobus de Verona, *Liber peregrinationis* 11 (in Röricht 1895, 259–64): XI

Sequitur lex Mahometi

Nunc dicamus de scelerata lege Mahometi et pauca, cum sit omnino abominabilis.

Sciendum est igitur, prout audivi a Saracenis et ut docent gesta, Mahomet fuit pessimus homo, cautus et maliciosus. Ut partes posset ultramarinas pervertere, hunc modum servavit.

Primo namque incepit a quibusdam bonis apparentibus documentis, ut dixit unum Deum esse creaturarum, celi et terre, visibilium et invisibilium, dicens angelos esse et demones, paradisum et infernum, et dixit, quod hii qui ibunt in vitam eternam habebunt tres fluvios paratos, de quibus gustabunt et saciabuntur, videlicet flumina lactis, mellis et olei.

Item dixit quod, die sexta et Veneris hora sexta et media die, Deus fecit Adam et Evam, et ideo voluit quod ecclesie sive moscete Saracenorum sint edificate versus meridiem, et quod Deus debet judicare mundum in meridiem, et quod in luce majori diei Deus est colendus, et hoc fecit, ut destruerentur cristianorum edificia, qui edificant versus orientem.

Item dixit quod homo debet cavere a peccatis, videlicet ira, superbia, odio et mala voluntate, et ad hoc, ut duceret homines ad male agendum sub spem boni, docuit quod homo non debet concupiscere uxorem proximi sui, et, si per viam vadit, non debet se vertere ad prospiciendum aliquam mulierem, et, si contingat aliquem de aliena uxore esse temptatum, ad removendum temptacionem dedit tale documentum, ut, si uxor proximi, de qua fuerit temptatus, est pinguis, debet sibi in uxorem accipere unam mulierem pinguem, et, si fuerit alba, debet accipere unam uxorem albam, et, si fuerit nigra, debet accipere unam nigram, et [si] fuerit magna vel parva, debet talem sibi similem uxorem magnam vel parvam recipere, ut talem posset vitare temptacionem, et sic concessit, quod sui sequentes possunt tot uxores suscipere, quantas ipsi volunt, et per talem inductionem decepit eos.

Item peccatum contra naturam sive sodomiticum non contradixit et facientibus nullam penam intulit, dicens quod homo, quum temptatur, cicius quod potest, debet removere, omni modo quo potest, tales libidines; et Soldanus maledictus continue hoc committit execrabile et publice, quia habet in curia sua mamalucos parvos juvenes pulcherrimos, qui sibi venduntur ad Kayrum, apportantur de Tartaria, de Grecia, de Ytalia et de omnibus mundi partibus, et habet ultraquam quingentos in curia sua, et, quum magni sunt effecti, facit eos armigeros suos, et sic ipse Soldanus et admirati sui et comiter omnes Saraceni hoc horribile

facinus sine omni Dei timore committunt, et ideo secuntur Mahomet, quia latam viam male agendi dedit, quam tamen aliqui Saraceni detestantur et de tali lege trufantur, ut ego audivi a pluribus; et, si contingerit passagium fieri, multi ad Cristi fidem converterentur et illas horrendas leges pocius abhominabiles penitus derelinquerent.

Item concessit, quod, si pariter habet unam uxorem, quod, si placet uxori, potest eam dare filio suo, quem genuit ex alia, et sic pater et filius secundum Mahomet possunt habere successive unam et eandem mulierem in uxorem, quod est abhominabile, quod patris thorum debeat violare.

Item concessit ut homo possit suscipere filiam fratris sui vel sororis sue in uxorem, unde fieri potest, quod fratres et sorores aut filie cum patre in omnibus aliis gradibus possunt se mutuo in matrimonio trufatico copulare.

Item concessit quod possit separari a marito coram caddi, id est eorum episcopo civitatis, de consensu utriusque, et, si contingat ut ille velit eam adhuc suscipere in uxorem, nisi post vel prius mulier nubat alteri viro, et ille vir, postquam cognovit eam, debet coram caddi de consensu utriusque separari, et tunc primus post ipsam suscipere uxorem, et sic, si servavit castitatem, non potest suscipere, si autem meretrix est effecta, tunc potest eam iterato suscipere.

Item dixit quod Saraceni nati sunt de Abraham et de Sara, et ideo voluit quod a Sara dicantur Saraceni, et in hoc decepit eos, eo quod nati sint de Abraham et Agar, et ideo vocari debent Agareni vel Ysmahelite; et eorum pascha faciunt in fine mensis Julii, et illa die interficiunt arietem, quicunque potest, in similitudine Abrahe, quod volens ymmolare filium suum Ysaac ad preceptum Dei et vidit arietem herentem cornibus, et fecit Deo sacrificium, et habent Abraham in magna devocione et vadunt ad Ebron, ubi est eius sepulcrum, in peregrinacione[m], quod distat a Jherusalem per unam dietam, et appellant Ebron Elcalil.

Item docuit eos orare Deum celi sine aliquo sacrificio; nam in eorum moscetis nullum est altare, nulla ymago, nulla pictura, et de novo et veteri Testamento modica aut nulla credunt nisi librum Genesis; verum est quod credunt Jhesum Cristum fuisse filium virginis Marie, sed non Dei filium, sed prophetam magnum, sed non Deum, et habent virginem Mariam in magna reverentia, et eam blasphemantes essent acriter verberati.

Item dixit se esse summum nuncium Dei, et Jhesum Christum magnum prophetam, sed dixit, quod non fuit mortuus, sed, quum Judei voluerunt eum interficere, quod fuit raptus a Deo, et loco ejus Judas fuit

crucifixus a Judeis, et habent plus [in] odio Judeos, quam nos cristianos, eo quod voluerunt occidere Cristum.

Item dixit quod Cristus debet esse in judicio, et coram Deo patre debet assistere, et ibi congregabuntur omnes congregaciones, omnes generaciones, et Cristus condempnabit Saracenos et ponet eos in inferno; tunc ipse cum cristianis permanebit in paradiso, et, quum Saraceni videbunt se dampnatos, tunc alta voce clamabunt: *Domine Mahomet, tu promisisti, si servaremus legem tuam, quod essemus omnes salvati, et nunc sumus omnes dampnati!* Tunc Mahomet illic ante Deum ibit et dicet: *Domine Deus, tu misisti me ad mundum et fui nuntius tuus summus super omnes prophetas, et legem, quam michi dedisti, ego predicavi Saracenis, et ipsi plane observaverunt precepta, que ego dedi eis, et quod Cristus dampnavit eos, rogo te, Domine Deus, ut dampnes cristianos et salves Saracenos!* Et tunc dicet Dominus: *Mahomet, vade, adduc eos coram me omnes Saracenos in gloria mea et ejicias cristianos de paradiso et ponas eos in inferno!* Et sic Mahomet salvabit Saracenos et dampnabit cristianos, et solus Cristus cum virgine Maria manebunt in paradiso. Hec sunt documenta frivola illius Mahometi.

Item dixit quod tenentes omnes suam perfidam legem non debeant argumentis factis contra illam legem et modo aliquo respondere, nec cum cristianis disputare, sed, si quis dicit contra legem suam, quod cum gladio debeat eam defendere, quod bene sciebat quod nulla lex erat neque bona admonicio sua perversa doctrina. Et, pro cetero, quum Mahomet predicavit in partibus ultramarinis, invenit Saracenos satis grossos homines, et ideo cito eos pervertit, et, quod omnia corpori delectabilia predicabat, ideo statim adheserunt sibi, cum omnes carnales spurcicias concederet faciendas, et, quia humana fragilitas, ratione remota et sensui copulata, he vana desiderat, ideo Mahomet, auctor erroris, suis sequentibus effrena sapientibus et sensibilia pocius quam rationi dedita appetentibus predicabat, et dixit, quod Deus precepit sibi, ut nullum argumentum ostenderet ad illam legem probandam, sed solo gladio contradicentibus vivaciter resisterent, cum non habeat aliquid judicium veritatis.

Item, ut omnino posset destruere sacrificium Cristianorum, precepit Saracenis, ut nullo modo biberent vinum nec gustarent, dicens quod Deus blasfemavit vinum, et quod Noe propter vinum fuit inebriatus, et hoc fecit, quod, cum in consecratione corporis et sanguinis Domini nostri Jhesu Cristi utamur vino, ideo prohibuit sub spem boni aliquo modo in sacrificandis modum nostrum servarent, et tamen Saraceni bibunt vinum publice et occulte, et in hoc male servant legem suam.

Item precipit, ut non comederent carnes porcinas, et, ut ego audivi a Saracenis, qui mihi dixerunt, ista fuit causa: dicunt enim, quod ipse invenit unam porcam lactantem parvos porcos plures, et ipse videns dixit: *O quam magna virtus Dei, quod una porca nutrit tot porcellos*, et, eo sic dicente, porca exivit de luto et deturpavit vestimentum Mahometi, quapropter Mahomet, turbatus, blasphemavit unum latus porce, et precipit Saracenis, ut non comederent de illo latere, sed Saraceni ignorant, utrum fuit latus dextrum vel sinistrum, et, si scirent, quale latus sit blasphematum, ipsi libenter commederent de alio latere. Hoc audivi a Saracenis.

Item docuit Saracenos, ut portarent capita cooporta (sic) cum uno panno albo et nullo modo portarent caput discoopertum, et hoc fecit ad destruendum clerum et exempla beati Petri, qui coronam in capite primus portavit, et dixit quod magnum peccatum est portare caput discoopertum, adducens quasdam trufaticas rationes, cum quibus illos excecavit.

Item docuit, ut jejunarent primam lunam mensis Maii, quod illa luna jejunavit Moyses, et hoc fecit, ut quadragesimam nostram penitus ab eorum cordibus aboleret, ne ipsam jejunarent; et, quum Saraceni jejunant, per totam diem nichil comedunt vel bibunt, sed de sero incipiunt comedere et bibere et per totam noctem carnes et omnes escas quas volunt, sectantes illius Mahomet turpissima documenta.

Item habent Saraceni moscetas et ecclesias suas, in quibus habitant sui sacerdotes, qui vocantur cazes, nam apud eos cazes, id est sacerdotes, et isti de mane et meridie et hora vesperarum, quam horam vesperarum appellant lassera, clamant super turres illam legem detestabilem Mahomet et dicunt: *Alla*, *Alla*, quod idem est, quod Deus, et postea dicunt: *Ego testimonium perhibeo, quod Mahomet fuit magnus nuncius Dei.* Et sic decipiunt Saracenos.

Item sunt inter Saracenos quidam homines, qui vadunt male induti et despecti, qui vocantur Facher; nam Facheri sunt apud eos in magna reverentia, et isti vadunt predicando et docendo Saracenis de lege et mirabilibus Mahometi, et per istos fortificatur malicia in nequiciam Saracenorum, in perseverando in fide illa maledicta.

Item docuit Mahomet Saracenos, ut semper hora meridiana deberent orare, ubicunque essent, sive in mosceta, sive in agro, sive in itinere, et ante oracionem servant illud turpissimum documentum, quod dedit eis, quia primo lavant manus, postea pedes, postea faciem, postea virilia sua et membrum genitale, et hoc publice coram omnibus, et alio modo non orarent, nisi prius facerent hanc enormem ablucionem, quod

est abhominabile in natura et in omni lege; nam, ut legitur Genesis: *Noe, cum inebriatus fuit, discooperuit virilia sua, et filii sui Sem et Jaffet portaverunt pallium retrorsum, nolentes videre verendia sua*; sed Cam, filius ejus, quia despexit patrem, ipsum conspiciens, suscepit cum omnibus ab eo descendentibus grandem blasphemiam (Gn 8, 20–25); sed hoc fecit Mahomet, ut despiceret baptisma cristianorum, qui baptizantur in aqua, et ipse voluit, quod Saraceni de aqua, in despectum cristianorum, sua lavarent verendia.

Hec sunt de lege et gestis Mahomet, que sunt abhominabilia apud Deum et apud homines, et ideo pauca de istis trufis scribere curo.

Editions and translations: Röricht 1895; Monneret de Villard 1950; *Pellegrinaggio ai luoghi santi* 1990.

Studies: Jotischky 2004; Deluz 1993; Kedar 1984, 168; Schneider 1983; von den Brincken 1973, passim; Southern 1962, 70–71; N. Daniel 1960, 266; Monneret de Villard 1944; Altaner 1924, 73, 86.

52
Alfonso Buenhombre, The Disputation between Abutalib the Saracen and Samuel the Jew; The Letter of Samuel

Author: Alfonsus Bonihominis (d. 1353)
Title: *Disputacio Abutalib Sarraceni et Samuelis Iudei; Epistola Samuel*
Place: Morocco
Date: 1339–40

The Spanish Dominican Alfonso Buenhombre became bishop of Morocco in 1344, after fervent missionary activity. He also translated several texts from Arabic, which he possibly learned in the Dominican *Studia linguarum*. Among these texts we find the *Disputacio Abutalib sarraceni et Samuelis iudei* and the *Epistola Samuel*. The former is a collection of letters exchanged between a Saracen and a Jew who, after having read the Torah and the Qur'ān, discuss the superiority of their respective religions. The Jew, wishing to disparage Islam, tries to demonstrate that in the Qur'ān Muḥammad recognizes Jesus as the Word of God and then as the Messiah, while the Saracen attempts to show that the Messiah has already come in the person of Jesus. The final letter is rather surprising: the Saracen reveals to the Jew the secret words pronounced by Muḥammad before his death, which consisted of an invitation to embrace Christianity, and encourages his friend to do the same. Although Alfonso Buenhombre states in the prologue that he only translated a work he found in Morocco, there exists the possibility that he himself composed this utopian correspondence. In the letters, the name of Muḥammad appears often (text 1). In the second letter of the Jew he is presented as the author of books in which he constructed a false image of himself as a Prophet; in order to discredit this, the Jew recounts a biography of Muḥammad quite similar to those of Lucas of Tuy and Rodrigo Jiménez de Rada (see no. 32 and no. 33). In the third letter of the Saracen, Muḥammad is shown in company of God and the prophets during his night journey to Heaven. This event demonstrates, according to the Saracen, the divine approval of Islam. In the fourth letter of the

Saracen, a different biography of Muḥammad is told. He is presented as a sort of crypto-Christian who recognized Jesus as the Messiah and the salvific value of baptism. The *Epistola Samuel*, a letter about the Messiah written by a rabbi with sympathetic thoughts on Christianity, also seems to betray Alfonso's authorship. Samuel indeed recognizes that the Messiah has already come and identifies him as Jesus, using passages from the Qur'ān as evidence of it (text 2). In this case, too, Muḥammad is presented as a false prophet and as the author of the Holy Book of the Muslims.

1 Alfonsus Bonihominis, *Disputacio Abutalib Sarraceni et Samuelis Iudei* (in ms. Vat. lat. 11508, fols. 4v–10v; 24r–26v):

<Quarta epistola> Responsio Samuelis Israhelite ad Abutalib apud Ceptam commorantem

Adonay perficiat in te quod edificare incepit et peruenire te faciat ad [in] cognicionem sue sancte fidei et ueritatis taliter ut me tecum de sede sancta sua pariter illustret et illustratos informet atque [atque] ad ueritatem perducat. Sed quia per scripturas sanctorum et prophetarum conaris ostendere nos sub diro istius captiuitatis iugo perpetuo manere debere, idcirco per scripturas et per Alchoranum quod mihi legisti apud Mecha (sic)[165], cuius transsumptum in arabico concessisti, quod asportaui et apud me reditum habeo, tibi duo probare intendo: primum quod Christus, quem colunt Christiani, est uester uerus Messias et sibi credere debetis, et ipsum tanquam uerum Deum et uerum hominem adorare et recipere, et cum hoc probauero leuiter secundum inferam, scilicet nos nunc false et contra ueritatem uiuere non tamen istis probacionibus pro me nec pro meis intendo adherere. Quantum ergo ad primum, scis enim quod omnia hec que dicta sunt habes in Algorano uerum quia tu dixisti michi quod multa erant in Algorano contra uos et ideo erant de medio sublata, sed ista que sequuntur de Ihesu quem colunt Christiani recitabo fideliter prout habentur in zahara de familia (Qur. 2, 42ss.). Dicit enim Machometus de Ihesu: Eyc, id est Ihesus, est filius Ysaac et prophetarum iustorum et sanctorum in recta linea usque ad Mariam Virginem. Eyc, id est Ihesus, habuit a Deo potestatem faciendi miracula, sanandi omnem languorem et infirmitatem, eiciendi demones, suscitandi mortuos, et creditis omnia miracula que euangelium Christianorum commemorat Eyc, id est Ihesum, fecisse, ut Alcoranus expresse testatur in zahara predicta. Eciam ibidem dicitur quod

165 *Lege* Marochium.

Eyc, id est Ihesus, sciuit et scit omnia et eciam secreta cordium, unde uerba Machometi sunt ista in forma: "Eyc, id est Ihesus, sciuit omnes libros et omnem sapienciam et penthathencon (sic) Moysi et sciebat quid homines comedebant in domibus suis et quid reponebant in thesauris suis et quod cogitabant in cordibus suis et dum fuit in hoc mundo contempsit diuicias, obiecit carnales concupiscencias nec habuit delectaciones, que sunt occasiones peccandi et causa inobediencie". Et introducitur et Alcorano illud uerbum euangelii: "uulpes foueas habent" (Mt 8, 20; Lc 9, 58 et cetera). Dicit eciam eadem zahara quod Iesus fuit conceptus de Spiritu Sancto absque uirili semine et natus de Maria uirgine. Et de Maria dicit Machometus quod angelus Gabriel dixit ei: "O Maria Deus elegit te et decorauit te gracia et ornauit et preelegit super omnes mulieres omnium filiorum matrem, et posuit quasi unum medium inter homines et angelos Dei in paradiso deliciarum". Dicitur eciam in zahara 27 quod Eyc [id] est uerbum Dei ita quod intellectus alius non uocatur hoc nomen nisi quod uocatur arabice Eyc. Et ibidem dicitur de Ihesu et dicit Eic, id est Ihesus: "Ego sum substancia tua, ego eleuabo te ad me et purificabo te ab infidelibus (Qur. 3, 55). Eciam zahara de familia dicitur quod nullus <est> quem[166] <non> tetigerit Sathan preter[167] Eyc id est <Ihesum> et Mariam. Scis enim quod omnia hec supradicta continentur in zaharis predictis Alchorani et quod omnia fideliter et ueraciter sine dimunicione (sic) nec addicione recitaui. Nunc ex istis colligo sicut Ihesus est de Spiritu Sancto conceptus sine uirili semine, ita est de sanctis prophetis natus de uirgine conceptus ac natus sanctus, innocens, omnem habens scienciam, scrutans corda omnium, habens potestatem curandi, sanandi, resuscitandi mortuos, est messias promissus in lege et prophetis. Ergo in quantum [est] scrutans corda hominum est Deus et consequenter adorandus et colendus in quantum sanctus et de sanctis natus et messias est credendus et recipiendus. Antecedencia omnia in Alchorano habetis et conceditis et uere et recte ex eiusdem sequencia recipere debetis et non solum modo recipere sed fideliter operari quia aliter ut patet cuilibet intelligenti falsum pro uero recipitis et sic sub paliato colore false et mendose uiuitis quod tutum erat probandum et sic probatum ostenditur. Sed quia dixi sub palliato colore uiuitis pro tanto dixi quia uos dicitis quod uerum est quod Ihesus fuit messias promissus, sed Machometus fuit ab ipso Deo et de beneplacito Ihesu missus ad declarandum doctrinam datam ab ipso Ihesu, quam

166 quem] qui V.
167 preter] propter V.

propter falsos scriptores Christiani false habent, et Machometus fuit plenus Spiritu Dei uiui et missus ad corrigenda corrupta et ad declarandum ueritatem et ipse Ihesus dixit discipulis suis: "Ego mittam uobis a patre Spiritum ueritatis et docebit uos omnem ueritatem et suggeret uobis omnia quecumque dixero uobis (Cfr. Io 14, 26)". Volo autem ostendere per Alchoranum et per concepcionem ipsius Machometi et per necessitatem et per geneologiam (sic) et per eius nutricionem quod talis non potuit nec debuit ad hoc elegi. Nam manifestum est quod uos conceditis quod Machometus est de genere Ismael at <…> uxor ipsius Abrahe et ideo est de legitimis, Machometus uero de concubina quia de Agar eadem zahara dicit quod Machometus fuit conceptus de peccatoribus et natus et quod parentes sui[168] erant ydolatre de genere[169] Coraesmorum, qui erant peruersissimi peccatores ut asseritis. Conceditis eciam quod cum esset quatuor annorum nutriuit eum in uilla que dicitur Hietris quidam peruersus Iudeus geneaticus, nutriuit eum testamentum uetus seu legem mosaycam et instruxit eum in arte et sciencia gematica, et postea traditus fuit Iherusalem a quodam patruo suo qui uocabatur sicut et tu Abutalib, cuidam[170] falso christiano, qui erat monachus sancti Bene<d>icti ut et uos et Christiani asseritis, qui monachus instruxit eum false in naturali sciencia et in lege christianorum et docuit ipsum per optime omnes textus utriusque legis. Et sic effectus geneaticus, et in duobus testamentis peruerse et false instructus, secessit in Egyptum quia fames ualida oppresserat totam Arabiam, et iniunctus[171] est cuidam[172] regine uidue nomine Cadiga que postea extitit causa regni sui apud Damascum. Ecce aspicias qualiter et a quibus conceptus, quodammodo natus et nutritus, et a quibus instructus, et quam doctrinam secutus, et numquam a Deo preuentus neque illustratus, neque de eius electione a Deo nec de plenitudine Spiritus Dei in eo uos non habetis in aliqua scriptura, sicut tu asseris in quadam glosa quam uocasti *Elimab*, nisi quod dicitis quod ipse de se ipso dicit quod omnia que mandabat et predicabat sibi et reuelabat de celo, quantus ergo iste uester Machometus et qualis sit rogo uelitis aspicere et clare uidere. Videbitis sana consciencia quod talis ad tanta minime elegi ualuit. Sed forte dices quod propter excellencias sanctitatis quas habuit merito debuit ad hoc

168 quod parentes sui] quod Machometus sui parentes sui V *del.* V[1].
169 genere] grane V.
170 cuidam] quidam V.
171 iniunctus] inuictus V.
172 cuidam] quidam V.

elegi a Deo. Recolo me te audire dicentem quod omnis lex uel secta uel ritus quocumque nomine censetur, quando michi legebas Alchoranum apud Marochium, quod oportebat fundamenta uera uel saltem apparencia habere, sed ex dictis uidetur quod secta uestra uel rex uel ritus, uocetur quo nomine uolueris, nec habet aliqua fundamenta que uideantur uera nec eciam apparencia nec eciam habebit ex excellenciis sanctitatis quas eum poteritis habere. Et ut hoc melius uideatur recitabo fideliter excellencias sanctitatis quas eum dicitis in Alchorano uestro habere. Nam enim prima excellencia est quia dicitis quod cum esset quatuor annorum uenerunt duo angeli et aperuerunt cor praui monachi et extraxerunt inde coagulum sanguinis denigrati quod postea nimis lauacro abluerunt et ponderauerunt cor eius cum decem cordibus gentis sue et postea cum mille et maius pondere inuentum est. Et unus angelus dixit alteri si cum omnibus Arabibus in Turchia poneretur omnibus preualeret. Quanti ponderis sit ista excellencia et quod contradictionem implicet uideas et uidendo inspicias maxime cum istius racionis nullam penitus habeatis racionem seu probacionem, sicut scis, nisi quod ipse Machometus dixit in libro 2o qui uocatur *Atabalib* quod archangelus Gabriel reuelauerat sibi priusquam fuerit adultus, cum autem esset quadraginta annorum reuersus in Metam[173] ubi latuit per tres annos in quibus composuit Alchoranum et postea ipse dixit quod Archangelus Gabriel attulerat sibi de celo. Hic fecit 3am deuicit Coraxinos qui, licet erant de genere[174] suo, eo quod erant ydolatre, predicabat contra eos quod unum solum Deum debuissent colere et dedit uobis[175] legem quod in tabulis ubi erant campane quod, desctructis campanis omnibus, unus uestrum ascenderet et proclamaret – quid enim prius debet facere tu scis et ego sicut tu me docuisti et tu faciebas derisum de lege ista – et precepit uobis omnibus quod non obedieritis ramano (sic) pontifici nec imperatori. Eciam dedit uobis legem quod in mense bamadam (sic) ieiunaretis triginta diebus et aliis triginta in mense almoaram, ibidem imposicione lapidis nigri in fabricacione ecclesie accepit primitus nomen prophete et consecrata fuit domus in qua natus est prima mensis quinta aliter mesquita. Cuius utilitatis aut auctoritatis uel probabilitatis seu apparencie uel ueritatis hec doctrina sit, quantum ad utramque legem et mandata rogo inspicias et inspiciendo uideas et tibi circa predicta uidetur, sine pallio aperias uel si ista dimittere uolueris ueritatem

173 *Lege* Mecham.
174 genere] grane V.
175 uobis] nobis V.

rei uerissimis tuis gignasii (sic), id est studiis, perscrutatam enodare disponas, ne diu mora sub colore tracta ingerat[176], dubia enodando insolubilia, quia sciencia certa non admittit sentenciam dubiam et dum os loquetur cuius oppositum anima sentit, uilescit sciencia anima ueritatis racione carendo. Ideo si uelis uere aperire quod sentis cessabunt ficta et euasio friuola manebit conclusa uale ualendo et multis proficias et pro premio cum Deo feliciter uiuas, amen.

<Quinta epistola> Responsio Abutalib ad Samuelem Israhelitam apud Toletum commorantem

Si ueritatem scire desideras ab iniuriis incipere non debebas, licet si uera sunt que dicis maxime grates impendere deberem qua temere contradicere, uel quod dubie conspicio diffiniendo indicere, tamen quid supererit eueniat et illius animi Dei gracia condonata corda nostra illustrentur et ueritatis ianua aperiatur quia certe, licet que de lege nostra dixisti fideliter sint recitata, tamen forciora ac meliora et cerciora dimisisti absconsa ideo sic in ista responsione procedam: primo que dimisisti pro fundamento nostre legis ueraciter et fideliter adducam, secundo simile pro similibus sine fraude tibi reddam. Quantum ad primum scis bene quod in 2° libro Machometi certissime habetur quod cum ipse iret Iherusalem ut adoraret Deum celi in templo inuenit in eo Abraham et Moysen et Ihesum filium Marie et omnes alios prophetas antiquos et Moyses obtulit sibi unum uas plenum uino et Abraham aliud uas plenum lacte et Ihesus aliud uas plenum aqua et antiqui prophete dixerunt sibi: "Elige unum uas quod uolueris", et tunc ipse audiuit uocem suam omnibus astantibus celitus dicentem sibi: "Si uas aque eligeris tu cum tuis submergeris, si uas uini eligeris tu cum populo peribis si autem uas lactis elegeris tu cum omnibus tuis imperpetuum dirigeris". Vides quod istud fundamentum nostre legis a Deo est et non ab hominibus. Ideo stat ita firmiter et stabit uestrum autem fundamentum et Christianorum quia ab hominibus accepistis ideo cotidie dissoluitur et amplius dissoluetur. Secundo scis bene quod cum ipse predicasset hoc fundamentum cunctis astantibus in Ierusalem ad confirmacionem ueritatis addidit: "Moyses erat unus rufus et crispus, Iesus filius Marie erat flauus capillis et medie stature, et uidebatur ab eius capite aqua prosilire et enim aqua non erat ibi, Abraham erat pro certo michi similis". Et predicacione completa, statim uidentibus omnibus, Gabriel archangelus duxit ipsum in primum celum scilicet orbem Lune et omnes angeli erant ibi expec-

176 ingerat] ingereat V *corr.* V[1].

tantes ipsum et omnes ipsum bene receperunt cum risu orantes omnes quod cuncta sibi prospera euenissent et in isto celo inuenit Adam patrem nostrum cui presentabantur omnes anime exeuntes de corporibus mundis benedicebantur ab ipso Adam et econtra et statim angelus Gabriel duxit ipsum in secundum celum scilicet Martirii (sic) et inuenit ibi Ihesum filium Marie et Hyda, quem uos et Christiani uocatis Iohannem baptistam, et optime receperunt ipsum et multa cum ipso locuti sunt, et Gabriel duxit eum in tercium celum scilicet orbem Veneris et inuenit ibi Ioseph filium Iacob cuius forma erat ut luna plena cum quo placide stetit et Gabriel duxit[177] ipsum in quartum celum, scilicet orbem Solis, et inuenit ibi Aaroho et Idris[178], qui uiuus ascendit celum et multa sibi reuelauit, et postea Gabriel duxit eum in quintum celum, scilicet orbem Martis, et inuenit ibi Aaron fratrem Moysi qui multa de lege mosayca sibi reuelauit. Et statim fuit per Gabrielem ductus in celum sextum, scilicet orbis Iouis, et inuenit ibi Moysen qui dixit ei: "Bene uenias missus a Deo" et cum duceretur ad septimum celum scilicet Saturni inuenit ibi Abraham patrem nostrum et amplexatus est eum et dixit: "Tu es Machometus quem benedixit Deus", et statim angelus Gabriel presentauit eum ante Deum celi et omnes angeli astantes coram Deo diligebant eum et quasi fratrem suum et dicebant: "Machometus iam missus est ut liberet populum Dei". Et dixit sibi Deus: "Te misi ut spiritum meum, tu et populi tui dicetis omni die quinquaginta[179] oraciones" et tantum ipse Machometus rogauit Deum cum ibidem astantibus quod optinuit quod quilibet nostrum solum dicat quinque oraciones omni die et habeat tantum meritum sicut pro quinquaginta. Cernis ergo utrum lex ista sit firma quia a Deo et prophetis suis sanctis et a cunctis angelis est data et confirmata, non ab omnibus peccatoribus. Ceterum iste non fuit pastor pauper et despectus ut Moyses, nec fuit despectus et persecutus ab omnibus et insuper cum latronibus crucifixus ut Ihesus, sed fuit rex magnus et potentissimus iste, ergo, ut rex fortissimus et a Deo electus a cunctis angelis et sanctis patribus desideratus potuit et debuit instruere legem sanctam et ueram, non autem Moyses blesus et pastor, nec Ihesus quamuis bonus tamen a toto populo exosus. Ista sunt

177 duxit] dixit V *corr.* V[1].

178 Aaroho et Idris] Aartho ioris V, *correxi collato Roderico Ximenio de Rada, Historia Arabum 5 (Roderici Ximenii de Rada Historiae Minores* 1999, 94): Postea duxit me in celum quartum ubi inueni hominem uenerandum, et Gabriel dixit michi: 'Hic est Aaroho'. Et erat ibi cum eo Idriz qui celum ascendit.

179 die…quinquaginta] die et habeat tantum meritum quinaquaginta V *del.* V[1].

ergo fundamenta nostre legis uera et a Deo approbata et racionabiliter condita, non solum que dixisti diminuite allegando, et sic impletur quod sermone promisi.

(…)

<Septima epistola> Responsio et sentencia Abutalib ad Samuelem ultimate factam et cetera

Si aque dulcedo de lapide manat hoc non natura sed gracia conspice factum non est ab eo incepto opere desistendum donec sumptus respondeat laboranti quid de me intelligo quod intelligis collige et michi est ualde durum quod sapientes in lege nostra de Machometo absconsum tenemus quod tibi pandere proposui et de proposito resilire non intendo. Machometus natus in Hiatrib patre eius Haly arabs geneaticus et ydolatra, mater eius Emina alpes[180], et genere[181] Coraxmorum isti ambo et totum genus ex utraque parte sunt de genere Ismaelis filii Abrahe quos Deus celi habuit exosos. Miror de talibus si tantus profluxit propheta maxime cum eius uita in Babilone contenta libidinose finitur. Vnde de morte eius legimus in secretis nostris et populo dicere ausi non sumus, quod cum quadam die esset cum Sapha uxore sua, astantibus Albimor et discipulis eius xii, inter quos Albimor erat princeps, dixit: “Me cito oportet mori sed non uos perturbet mors mea quia die tercia resurgam et sic imperpetuum uobiscum consistam”. Quod audiens Albimor, et dubitans de uerbo in corde suo, non ualens pre desiderio ultra se continere, inquit apud semetipsum: “Experiri intendo magistri mei uerbum”. Tercio die, aditus[182] callide in nocte obtulit Machometo in uase lactis efficacissimum uenenum quo hausto sensit se moriturum nesciens tamen causam sue mortis et uocatis ad se Albimor et discipulis eius ac cunctis principis suis ait: “Non passus sum ultra in isto corpore infirmo detineri uado ad recipiendum inmortale corpus ut in illo uberrime uiuam in eternum interim usque ueniam. Hec sunt precepta mea habetis Albimor principem in lege custodiatis uos ab inmundis fugite uinum, amate uxores, per aquam oportet uos accipere remissionem peccatorum. Nullus saluabitur qui fugerit aquam, colatis Christum, diligatis Mariam eos blasphemantes lapidibus tundite”. Hoc finito circa uxores suas Axam et Xaham emisit spiritum. Albimor autem cum discipulis suis custodiuit corpus eius et post undecim dies nimio fetore erumpente cum

180 On this term, see Antoni Biosca i Bas 2005.
181 genere] grane V.
182 aditus] addite V.

iam continere non possent eis abscondentibus deprehensi a principibus coacte habuerunt cum maxima turba principum sepelire eum in Medina Rusul quam Latini uocant ciuitatem. Et post annos septem cum quererent principes et filius Lathometus eleuare ossa eius non inuenientes dixerunt ipsum iam in celis ut predixerat resurrectionem sanctam atque perpetuam obtinere. Quidam mendose ipsum dicunt esse in Mecham, ideo dico mendose quia nullus ualet ostendere ipsum. Nunc ex istis colligo quod testimonium utriusque legis oportet nos remissionem peccatorum accipere per aquam. Vester propheta et sanctus dicit: "Haurietis aquam de latere Messie", Christiani habent: "Haurietis aquas de fontibus Saluatoris", uos clarius habetis et conformius legi nazarenorum que dicit quod quando mortuus fuit Messias qui dicebatur Ihesus Christus, accessit unus miles cecus cum lancea percussit eum in latere dextro et exiuit aqua et forte, dato quod ille fuerit Messias quod iam credere incipio, illa est aqua de qua dixit Machometus: "Per quam habemus recipere omnium peccatorum remissionem", de qua dixit propheta uester. Ideo diffunde quantum intelligo sentenciando pro nuncio eo, que legis preuideas et que allegaui discucias et Christianorum doctrinam perquiras et quid uideris et prophetis et sacris scripturis consonum eligas. Quia ego uideo quod uos absque misericordia Deus punit et non recordatur uestri sunt mille ducenti anni nos tam Sarraceni quam Alpes[183] Mauri Agareni audeo asserere quod sine aqua saluari non possumus et tale Machometi mandatum accepimus et qualibet die aquam recipimus sed timeo quod non bene eo quod accipimus quilibet per se absque ministro et qualibet die et incipimus ab inferioribus. Et tamen Machometus dixit quod cum uidisset Ihesum in Iherusalem uidebantur aque prosilire de capite eius et cetera. Aqua non erat ibi in quo forte ostendebatur ipsi Machometo ex eo quod uidebat aquam prosilire de capite Ihesu quod ipse Ihesus erat caput baptismi et secundum eius doctrinam debemus accipere aquam et cum dixit Machometus et tamen non erat ibi aqua ostendit forte quod aqua pro remissione peccatorum accepta non est iterum sicut nos Sarraceni facimus accipienda. Quare rogo quod diligenter inquiras de modo Nazarenorum et quomodo accipiunt aquam, et uide scripturas suas et tuas in racione baptismi et mihi non scripto nutritas, quia te sub silencio cito adibo, et que michi uidentur intime ad salutem et ueritatem sciendam ut uidebis reserabo, quia qui ueritatem nouit et negat audacter nichil aliud est quam seipsum dampnare. Grate et certe non excusandus amicus accusatur debite, si quod adimplere potuit ex auaricia recusauit.

183 See n. 179 above.

Tue enim legis testimonia et nostre legis inconueniencia me ultimate compellunt et errorem relinquere et Christianitatis nomen predicare. Vale in Deo uiuo celi et terre domino qui illustret te et eius gracia te conseruet. Amen.

Explicit disputacio de Iudeo et Sarraceno.

2 Alfonsus Bonihominis, *Epistola Samuelis* (in ms. Vat. lat. 11508, fols. 59r-60v):

Certe Domine mi, licet nobis opponant Christiani dicta Sarracenorum et precipue que traduntur in eorum Alcorano et in exposicionibus eius scientes quod nos non reciperemus sicut nec ipsi recipiunt, tamen ad fatigacionem nostram esset et fortificacionem et supplementum si nobis opponerent illa que dicuntur de Sarracenis de Ihesu et beata Maria matre eius. Omnes enim Sarraceni dicunt quod ipse fuit[184] ille Messias quem prophete predixerunt esse uenturum, et preponunt illum Machometo quantum ad genealogiam. Fatentur enim quod proximi et parentes Machometi fuerunt ydolatre et de semine Agar ancille et dicunt quod Messias fuit filius Ysaac et prophetarum et iustorum in recta linea usque ad beatam uirginem Mariam matrem eius. – Quitquid contingat Dei sumus – De Maria uero dicitur sic in Alcorano de familia Domar: "Dixit angelus Gabriel ad Mariam: Deus te elegit et dotauit gracia et preelegit te super mulieres omnium seculorum et posuit te et dotauid te gracia et preelegit te quasi medium diuidens inter homines terrenos et angelos in paradiso deliciarum (Qur. 3, 42)". Dicunt eciam omnes Sarraceni sic: Christus siue Messyas habuit a Deo potestatem faciendi miracula, sanandi omnes languores et infirmitates, et eiciendi demonia, suscitandi mortuos; et credunt omnia miracula que Ihesum fecisse euangelium commemorat et expresse testificatur Alcoranus, ubi dicitur capitulo iii de Maria quod Messyas sciuit et scit omnia et eciam secreda cordium, unde uerba Machometi fuerunt talia: "Sciuit Eyse id est Christus omnes libros et omnem sapienciam et eciam totam legem Moysi etcetera (Qur. 3, 48–49)", et quitquid homines comedebant et bibebant in domibus suis et quitquid reponebant in thesauris suis. Sicut eciam de Christo siue Messya quod dum fuit in hoc mundo contempsit diuicias et abiecit carnales delectaciones nec habuit concupiscenciam siue conconcupiscencias que sunt occasio peccati et causa inobediencie inducitur eciam in Alcorano illud uerbum euangelicum "vulpes foueas habent" (Mt 8, 20; Lc 9, 58) etcetera, et hec omnia licet sint auc-

184 fuit] sunt V.

toritates a parte dicentis siue dicencium sunt tamen conformia hiis que prophete dixerunt de Messya in primo aduentu ut in predictis patet. – Nos tamen Dei sumus -. Sicut eciam in Alcorano quod Eyse id est Ihesus Christus est uerbum Dei et hoc scilicet uerbum Dei est Ihesus apud[185] Sarracenos et quasi unum perpetuum ita quod nullus alius homo uocatur hoc nomine nisi Ihesus quem uocauit Eyse et Deus dixit ei: "Ego sum sufficiencia tua, ego leuabo te usque ad me et purificabo te ab infidelibus (Qur. 3, 55)". Considero ergo domine mi quod gens Iudeorum propter captiuitatem quam passi sunt mille annis sumus eciam paucissimi uideo in comparacione aliarum nacionum. Nam sarraceni multiplicati sunt et crescunt cotidie fides eciam Christi impleuit totum mundum et nos et uerum est ubique dispersi sumus a Deo nostro et ubique paucissimi sumus inimici omnium gencium. Sicut Ruben dixit patri eius: "Non crescas (Gn 49, 4)" etcetera nos autem non cressimus (sic) et illi pauci qui sumus sumus inimici gencium et nichil proficimus. Testimonium multorum stat semper contra nos id est Christianorum et Sarracenorum Alcoranus eorum ut euangelium Christianorum quibus nolimus credere tamen meo iudicio Alcoranus nichil ualet cum manifeste contineat contra dicta sacre scripture sicut ipse nosti et compositor et expositores eius utrumque ut apparet euidenter ignorauerunt testamentum. Sed quid dicemus de euangelio quod supposito quod Christus siue Messias iam uenerit nichil continet contra prophetas et legem nostras sed est manifesta omnium prophetarum et promissionum implecio que in lege continentur sumendo spiritualiter prout continetur in doctrina Christianorum. Nichilominus ad te Domine mi recurram maxime super primis dictis que habui a prophetis quia de Alcorano testamento scio quod quasi nichil reputabis tu maxime qui arabicum scis et maxime nosti quia Machometus qui dixit se nuncium Dei contra Deum et eius scripturam docuit ut corruptus homo penitus et ignorans. – Quitquid contingat Dei sumus -. Deo gracias.

Editions and translations: PL 149, cols. 365–68 (*Epistola Samuelis*); García-Jalón de la Lama / Reinhardt 2006.

Studies: A. Biosca i Bas 2008; Biosca i Bas 2005; A. Biosca i Bas 2004; Tolan 2002, 254–55; Hernández Martín 2001; Biosca y Bas 2000; Biosca i Bas 1999; Limor 1996; Díez Antoñanzas / Saranyana 1994;

185 Ihesus apud] Ihesus quod apud V *del.* V[1].

Reinhardt 1994; Kaeppeli 1970, 48–55; Blumenkranz 1964; Pardo Villar 1951; Meersseman 1940.

53
Benvenuto of Imola, Commentary on the Divine Comedy

Author: Benvenutus de Imola (d. 1387)
Title: *Comentum super Dantis Aldigherij Comoediam*
Date: 1375–87
Place: Ferrara, Italy

Among the Latin commentaries to the *Divine Comedy* written in the fourteenth century, that by Benvenuto of Imola shows a great interest in the figure of Muḥammad as drawn by Dante in the twenty-eighth canto of *Inferno*. There Muḥammad is condemned in Hell among the schismatics, with his breast slashed from chin to anus and his entrails coming forth and dangling between his legs. When he notices Dante looking at him, Muḥammad reveals his identity, and that of the spirit who precedes him, ʿAlī, and explains the punishments of the schismatics. When Virgil tells him that Dante is alive, he gives him a message for the heretic Dolcino, in which he prophesizes his violent death and his condemnation to the same circle of Hell. Benvenuto introduces the figure of Muḥammad as that of a very famous schismatic of the past, and draws a biography relying on a tradition that can be traced back to the *Corpus Cluniacense* (see no. 16). He then explains the analogy of Muḥammad with a wrecked barrel and very acutely points out a further analogy of his digestive system with the Christian doctrine assumed by him and transformed in a horrible heresy, perhaps echoing Peter the Venerable's definition of Islam as the *faeces omnium haeresum* (see no. 18). Benvenuto makes several other interesting observations on the punishment of the schismatics: they are condemned to run in circles and to reach a point at which a devil mutilates them with his sword, but the wound suddenly recovers and they are ready to be slashed again; schismatics spread discord and turmoil in the world and in the cities in the same way, renewing themselves soon after being put down. Benvenuto's analysis concludes by equating Dolcino with Muḥammad and

therefore evaluating the great negative potential of the movement lead by the Italian heretic.

Benvenutus de Imola, *Comentum super Dantis Aldigherij Comoediam*, Inf. 28, 22–63 (in Procaccioli 1999):

22 *Già veggia.* Ista est secunda pars generalis, in qua autor describit in speciali unum antiquum scismaticum famosissimum et alium modernum imitatorem eius. Ad cognitionem primi, omnium pessimi, oportet primo scire quod circa annos Domini sexcentos Macomethus falsus propheta saracenorum surrexit, qui a fide catholica multos avertit, et fidem foedam disseminavit astute. Nam quidam monacus nomine Sergius, ut fertur, in errorem Nestorii incidens, expulsus a monacis fratribus venit in Arabiam, et adhaerens Macometho docuit ipsum plura de veteri et novo testamento. Macomethus siquidem patre orbatus remansit pupillus et pauper sub tutela et custodia patrui sui, quemadmodum ipse testatur in Alcorano suo: "Orphanus fuisti et suscepi te; pauper eras et locupletavi te (Qur. 93, 6–8)". Macomethus itaque armatus naturali astutia et scientia scripturarum prorupit in tantam audaciam quod concepit arripere regnum arabum. Sed cum videret se impotentem ad tantum opus, confinxit falso se fore prophetam, ut quos non posset viribus subiicere, sub falsa religione alliceret. Igitur utebatur consilio Sergii, quem apud se tenebat occulte, asserens se uti colloquio Gabrielis Archangeli, et variis artibus ingenii obtinuit principatum suae gentis; fingebat se frequenter narrare; utebatur habitu monacali. Et quia iudaei orant versus occidentem, christiani versus orientem, docuit arabes orare versus meridiem, quod adhuc hodie servant; et orantes confitentur unum Deum sine compari, vel Macomethum prophetam eius, quem dicunt coelitus missum eis, sicut Christus missus est christianis, et Moyses iudaeis. Macomethus multas leges tradidit suis, vel praecepit, quod semel in anno visitarent urbem Mecham, ubi est mirabile sepulcrum. Dicebat Christum fuisse magnum prophetam, sed se maiorem omnibus; quia antequam Deus creaverit materiam rerum, nomen Macomethi erat in conspectu eius, et decem angelos a Deo collatos ministrantes ei: dixit non esse disputandum de eorum fide, et statim eos trucidandos ense qui sibi contradicunt; unde malitiose fecit exterminari omnes viros literatos ne possent refellere fidem suam. Multa alia dicentur Purgatorii finali capitulo. Nunc ad literam: autor describit Macomethum et eius poenam per unam comparationem communem et claram; et dicit breviter quod vidit quemdam divisum per totum a summo capite usque ad culum, sicut apparet veges quae in fundo per-

didit dogam de medio vel a latere. Dicit ergo: *veggia non se pertugia*, idest, non perforatur, *già per perder mezzul*, idest mediam partem sui fundi, ubi aperitur, *o lulla*, idest aliquam dogam collateralem. Est enim lulla pars fundi vegetis iuxta extrema ad modum lunae, unde appellatur lulla, quasi parva luna, sicut et culla quasi parva cuna, *così com'io vidi un*, scilicet Macomethum, *fesso dal mento infin dove si trulla:* idest, ab ore usque ad anum ubi praedictus erat totus divisus ab inde infra; et nota quod vulnus istius incipiebat a gutture, ubi est lingua, cum qua iste commisit pessimum scisma. Nota etiam quod autor proprie assimilat Macomethum vegeti, quia fuit vas magnae capacitatis, plenum nequitia et malitia, quam pleno ore et aperto effudit secundum quod dicit Horatius: sincerum est nisi vas, quodcumque infundis, acescit (Hor. *Ep.* 1, 2, 54). Ideo bene subdit quod ex tam inepta scissura apparebant turpiter omnia interiora, dicens: *le minugia*, idest, viscera, vel intestina, *pendevan tra le gambe*, et ideo, la corata, sicut cor, epar, splen, invicem ligata, *pareva*, idest, apparebat, *el tristo sacco*, scilicet, stomachus, *che fa merda di quel che si trangugia:* idest, de cibo qui deglutitur. Stomachus enim tamquam lebes decoquit cibum acceptum, et puriorem partem trasmittit ad intestina. Et hic nota quod autor noster, licet videatur loqui hic minus honeste, tamen valde subtiliter et pulchre. Vult enim per hoc dare intelligi, quod omnis cibus qui intravit per os in ventrem istius, conversus est totus in foetidam faecem; quia omnis doctrina quae intravit animum eius produxit errorem horribilem, quo totum fere mundum polluit et infecit. Hic enim impudicus, adulter, ut traheret ad se multitudinem laxivientem, quae sequitur voluptates, fundavit sectam suam in rebus inhonestis, permittendo multas uxores vel concubinas quotquot vellent, non solum contra fidem christianam et legem evangelicam, sed etiam contra philosophum et contra leges paganorum romanorum et graecorum, asserens quod servantes legem suam, in Paradiso deliciarum fruerentur amplexibus puellarum cum vellent, et multa talia.

28–30 *Mentre.* Hic autor ostendit quomodo Macomethus met explicaverit sibi formam suae poenae dicens: et ille Macomethus: *guardomi, mentre che 'n lui veder tutto m'attacco*, idest dum totum animum intendissem ad considerandum talem hominem, *e s'aperse il petto con le man*, quasi dicat: et evomuit apostema quod diu conceperat in pectore, *dicendo: or vedi com'io mi dilacco*, id est, dilacero me; 31–33 et manifestat se nominatim dicens: *vedi com'è storpiato*, idest, impeditus, *Maometto*, et est nomen conveniens sibi. Dicitur enim Macomethus, quasi malus comitus, idest gubernator navis, idest ecclesiae Dei, quam deduxit ad naufragium, quia nec antea nec postea fuit maior ruina in ecclesia Dei. Et

tangit suos complices et sequaces, dicens: *Alì sen va piangendo dinanzi a me*, Aly fuit patruus Macomethi, unus de principalibus fautoribus et fundatoribus istius sectae, *fesso nel volto dal mento al ciuffetto*, quasi dicat: habens totam faciem per longum divisam, ita quod est parum divisus, sed in parte corporis honestiori et principaliori, quia Macomethum instruxit et iuvit ad tantum errorem, licet non tantum deliquerit. 34–36 Et concludit generaliter: *e tutti gli altri che tu vedi qui*, scilicet, in ista bulgia nona, *fur seminator di scandalo e di scisma*, cum eorum lingua venenosa, *vivi*, idest, quamdiu vixerunt in mundo, *e però son fessi così*, idest, sicut vides plus et minus secundum diversitatem scismatis. 37–39 *Un*. Hic Macomethus tangit autorem et ministrum istius poenae respondens quaestioni tacitae, quia autor poterat petere: quis facit in vobis tot et tantas plagas? Dicit, quod est unus diabolus, qui ex officio suo facit hoc. Unde, quia ista litera est fortis, volo te bene notare quod autor hic fingit pulcre, quod isti scismatici continuo discurrunt per istam bulgiam nonam, et unus diabolus stat in medio, quia locus est circularis, ita quod omnis pars est media, et ipse cum ense nudo ferit illum qui transit ante faciem eius, et ita alium et alium successive, ita quod nunquam vacat a labore et opere: et quod est mirabile, vulnus illatum unicuique consolidatur antequam revertatur ad locum poenae, et iterum de novo percutitur a daemone et renovatur plaga. Modo considera quid importet allegorice ista fictio; isti scismatici discurrunt continuo per orbem vel per aliquam urbem seminando dissidia et disturbia; diabolus, idest, linguam maledicam, quae est incidens et bis acuta faciens vulnera multa et magna, vel, una lite et discordia sopita, suscitant aliam, ita quod diabolus iterum incitat eos ad idem. Nunc ad literam; dicit Macomethus: *un diavol èe qua dietro*, Macomethus recenter vulneratus a daemone dum transisset per manus eius, et fugiens, vidit autorem in culmine pontis sine poena, et firmans se, ostendebat se ita scissum ipsi. Ideo bene dicit quod dimisit post se illum daemonem; ideo dicit: *che n'accisma*, idest exornat et polit nos, *rimettendo ciascun di questa risma*, idest, istius ordinis, quia unus sequitur post alium, sicut folia cartarum in rismate. Risma enim est certus numerus cartarum continens vigintiquinque quaternos, *sì crudelmente al taglio de la spada*; nullus ensis est incidentior, nullus gladius est acutior lingua maligna; imo sagipta acuta non ita penetrat, et carbo ignitus non ita incendit; 40–42 et hoc facit iste diabolus, *quando avem volta la dolente strada*, idest, cum fecimus totam revolutionem per istam vallem dolorosam in reversione. Et ecce quia repercutit nos cum ense; *però che le ferute son richiuse*, idest, vulnera sunt solidata antequam simus reversi ad praesentiam diaboli; ideo dicit: *prima*

ch'altri, idest aliquis nostrum vulneratus ab eo *lì rivada*, idest, iterum vadat, scilicet revertatur. Non vult aliud dicere nisi quod omnia vulnera sunt sanata antequam aliquis iterum revertatur ad ensem vulnerandus ab eo. 43–45 *Ma tu*. Macomethus, postquam manifestavit poenam sui et suorum, petit ab autore quis sit et quare sine poena, dicens: quandoquidem non requisitus a te, dixi tibi et ostendi formam supplicii mei et meorum; ergo: *ma tu chi sie' che 'n su lo scoglio muse*, idest, qui in ponte badas et circumspicis, quasi dicat: qui stas altus in ponte extra ordinem aliorum, nec sentis ictus ensis diabolici; et tangit causam dubiam quare sic stet ad respiciendum, scilicet ut redimat tempus; unde dicit: *forse per indugiar d'ir a la pena*, quasi dicat: forte de industria interponis tempus, ut prolonges poenam, quam tamen vitare non possis; ideo dicit: *ch'è giudicata*, scilicet per Minos iudicem generalem inferni, ut patuit in praecedenti capitulo, *in su le tue accuse*, quia iudex infligit poenam secundum qualitatem criminis, quo quis est accusatus et iuste convictus. 46–51 Et subdit responsionem Virgilii ad interrogationem Macomethi, quia semper assumit partes autoris, quando responsio videtur spectare ad laudem eius. Dicit ergo: *il mio maestro rispose: nè morte il giunse ancor*, quasi dicat: iste non est scismaticus, vel detractor; ideo non est mortuus in isto vitio, sicut tu et tui, nec per consequens meretur poenam inter vos. Ideo dicit: *nè colpa il mena a tormentarlo*, scilicet ad ensem diaboli; et quia posset dicere Macomethus: quid ergo vadit faciendo per regnum scismaticorum? Respondet Virgilius: *ma a me, che morto son*, quia sum de numero damnatorum in inferno, *conven menarlo per l'inferno qua giù di giro in giro*, idest, de circulo in circulum, per quos tenditur semper deorsum. Et ecce causam utilem et honestam, *per dar lui esperienza piena*, de ista poena sicut et de aliis. Et hic nota quod vir prudens discit exemplis aliorum refroenare linguam, et cavere sibi a disseminatione scandalorum, quando considerat pravos effectus qui inde sequuntur, iuxta illud: Felix quem reddunt aliena pericula cautum; et confirmat dictum, dicens: *e questo è ver così com'io parlo*, quasi dicat: non fingo tibi in hac parte. 52–54 deinde autor ponit effectum responsionis Virgilii, dicens: *più fur di cento*, idest, multi, *che s'arrestaron nel fosso*, per quod prius ibant, *a riguardarmi per meraviglia*, quasi stupefacti, quia videbant ibi hominem vivum non in aliquo vulneratum ac caesum, *quando l'udiro*, scilicet a Virgilio; et dicit: *obliando il martiro*, quasi dicat, dimittens viam suam per quam ibant ad poenam recipiendam a daemone. Et per hoc autor notat moraliter quod aliquando seminatores litium et discordiam quando vident et audiunt virum sapientem, emendantur ad persuasionem eius, et per consequens obliviscuntur ire ad martyrium, quia ubi culpa, ibi

poena; quod credo accidisse aliquibus legentibus istud nobile capitulum. 55–60 *Or di'*. Hic autor nominat alium spiritum modernum eiusdem speciei; et artificiose fingit, quod Macomethus, maximus princeps scismatis, audiens quod autor erat vivus, et reversurus ad mundum, imponit sibi, quod praedicat uni amico suo, licet ignoto, quod provideat sibi a periculo de proximo imminenti.

(…)

Et dicit Macomethus: *s'egli non vuol qui tosto seguitarmi:* quasi dicat, si non vult cito mori, et venire ad eamdem poenam, qua hic crucior tamquam bene meritus. 61–63 Et sic vide quod Macomethus praedicit sibi futuram mortem in brevi, quia erat excarnificandus ferro et igne; deinde post mortem erat lacerandus ferro simul secum, quamvis Macomethus in vita fuerit necatus veneno cum adhuc esset iuvenis: et concludit autor quod Macomethus hoc sibi dixit postquam erat iam paratus ad recessum. Unde dicit: *Maometto mi disse esta parola*, scilicet quod deberem dicere fratri Dulcino ex parte sua, *poi che sospese*, idest levavit, *l'un piè per girsene*, idest, causa recedendi, *indi*, idest, deinde, *lo distese in terra a partirsi*, quasi dicat: dicto hoc verbo, post pedem levatum reposuit pedem in terram et recessit. Et hic nota quod autor sub ista pulcra fictione vult ostendere quod Macomethus erat sollicitus de evasione Dulcini, quia vere Dulcinus fuit simia Macomethi; et si non fuisset cito praeventus multum poterat sperare quod multum exaltaret legem suam, quia induceret eam in Italiam, ubi est caput universalis ecclesiae romanae, quia adhuc curia erat in Italia, licet cito recessura. Et hic nota quod frater Dulcinus adhuc vivebat tempore visionis autoris; nam, ut aliqui scripserunt, frater Dulcinus fuit in MCCCV.

Editions and translations: Procaccioli 1999.

Studies: Mallette 2007; Asín Palacios 2005; Marangon 2006; Abdelkrim 2004; Mazzucchi 2001; Alessio 1999; Mineo 1999; D'Ancona 1994, 80, 96, 128; Palmieri / Paolazzi 1991; Paolazzi 1989; Uberti 1980; Tatlock 1932.

Bibliography

Editions and translations

Abbreviations:

AIMA: Muratori, Ludovico Antonio, *Antiquitates Italicae Medii Aevi*, Mediolani 1738–42.
CCCM: Corpus Christianorum Continuatio Medievalis.
MGH: Monumenta Germaniae Historica.
PG: Migne, Jacques-Paul, *Patrologiae Cursus Completus*, *Series Graeca*, Parisiis 1856–66.
PL: Migne, Jacques-Paul, *Patrologiae Cursus Completus*, *Series Latina*, Parisiis 1844–64.
RIS: Muratori, Ludovico Antonio, *Rerum Italicarum Scriptores*, Mediolani 1723–38.

Aldana García, María Jesús (1998), *Obras Completas de San Eulogio, Introducción, traducción y notas*, Córdoba.

Appendix ad Fasciculum rerum expetendarum et fugiendarum ab Orthuino Gratio editum Coloniae A.D. 1535 sive tomus secundus (...) opera et studio Edwardi Brown (...), Londini 1690.

Ballestín, Alfredo (2002), *El 'Dialogus contra iudaeos' de Pedro Alfonso: Traducción y notas críticas; Su inserción en la polémica judeocristiana*, Zaragoza.

Biblia Sacra iuxta Vulgatam versionem, adiuvantibus B. Fischer, I. Gribomont, H. F. D. Sparks, W. Thiele, recensuit et brevi apparatu critico instruxit Robertus Weber; editionem quartam emendatam cum sociis B. Fischer, H. I. Frede, H. F. D. Sparks praeparavir Roger Gryson, Stuttgart 1994.

Bibliotheca Mundi seu Speculi Maioris Vincentii Burgundi praesulis Bellovacensis, Ordinis Praedicatorum, theologi ac doctoris eximii, Tomus Quartus, qui Speculum Historiale inscribitur, Duaci 1624 (Anastatic reprint, Graz 1965).

Bongars, Jacques (1611), *Gesta Dei per Francos, sive orientalium expeditionum et regni Francorum Hierosolymitani historia*, Hannoviae.

Bonnaz, Yves (1987), *Chroniques Asturiennes, fin IXe siècle*, Paris.

Burman, Thomas (1994), *Religious Polemic and the Intellectual History of the Mozarabs, c. 1050–1200*, Leiden / New York / Köln.

Cerulli, Enrico (1972), *Nuove ricerche sul Libro della Scala e la conoscenza dell'Islam in Occidente*, Città del Vaticano (Studi e Testi, 271).

Cerulli, Enrico (1949), *Il libro della Scala e la questione delle fonti arabo-spagnole della Divina Commedia*, Città del Vaticano (Studi e Testi, 150).

Crivellucci, Amedeo (1912–13), *Landolfi Sagacis Historia Romana*, Roma (Fonti per la Storia d'Italia, 49).

Croisades et pélerinages: Recits, chroniques et voyages en Terre sainte (XIIe-XVIe siècles), édition établie sous la direction de Danielle Regnier-Bohler, Paris 1997.

D'Alverny, Marie-Therèse (1983), "Alain de Lille et l'Islam: Le *Contra Paganos*," in: *Islam et Chrétiens du Midi (XIIe-XIVe s.)*, Fanjeaux (Cahiers de Fanjeux 18), 301–50.

D'Alverny, Marie-Thérèse / Vajda, Georges (1951) "Marc de Tolède, traducteur d'Ibn Tumart," in: *Al-Andalus* 16, 260–68; 268–69.

De Fraja, Valeria (2007), *Gioacchino da Fiore, Sermoni*, Roma (Centro Internazionale di Studi Gioachimiti S. Giovanni in Fiore, Opere di Gioacchino da Fiore: testi e strumenti, 20).

De Mas Latrie, Louis (1871), *La Chronique d'Ernoul et de Bernard le Trésorier*, Paris.

De Sandoli, Sabino (1978–84), *Itinera Hierosolymitana Crucesignatorum (saec. XII-XIII)*, Jerusalem.

Divi Thomae Aquinatis ordinis praedicatorum doctoris angelici a Leone XIII P.M. gloriose regnante scholarum omnium catholicarum patroni coelestis renunciati Summae contra gentiles libri quatuor, Romae 1924

Divini vatis abbatis Joachim liber concordie novi ac veteris testamenti, Venetiis 1519 (Anastatic reprint Frankfurt am Main 1964).

Expositio magni prophete abbatis Ioachim in Apocalipsim, Venetiis 1527 (Anastatic reprint Frankfurt am Main 1964).

Flores Historiarum, edited by Henry Richard Luard, London 1890 (Rerum Britannicarum Medii Aevi Scriptores, 95).

García-Jalón de la Lama, Santiago / Reinhardt, Klaus (2006), *La disputa de Abutalib*, Madrid.

Germanicorum Scriptorum, qui rerum a Germanis per multas aetates gestarum historias vel annales posteris reliquerunt, tomus alter: quo continentur Gotefridi Viterbiensis Pantheon, Werneri Rolewinkii Fasciculus Temporum, et H. Mutii Chronica (...) Ex Bibliotheca Ioannis Pistorij Nidani D (...) Francoforti apud haeredes Andreae Wecheli 1583.

Gesta Regis Henrici Secundi Benedicti Abbatis: The Chronicle of the Reigns of Henry II and Richard I A.D. 1169–1192, known commonly under the name of Benedict of Peterborough, edited by William Stubbs, London 1867 (Rerum Britannicarum Medii Aevi Scriptores, 49).

Gil, Juan (1973), *Corpus Scriptorum Muzarabicorum*, Madrid.

Gil Fernández, Juan/Moralejo, Juan L./Ruiz de la Peña, José I. (1985), *Crónicas asturianas*, Oviedo.

Giraldi Cambrensis De principis instructione liber, edited by George F. Warner, London 1891 (Giraldi Cambrensis Opera, vol. 8; Rerum Britannicarum Medii Aevi Scriptores, 21), (Kraus Reprint 1964).

Golubovich, Girolamo (1906–27), *Biblioteca bio-Bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente Francescano*, Quaracchi.

González Muñoz, Fernando (2004), "La leyenda de Mahoma y el cardenal Nicolás," in: *Al-Qantara* 25, 5–43.

González Muñoz, Fernando (2005), *Exposición y refutación del Islam: La versión latina de las epístolas de al-Hāšimī y al-Kindī*, A Coruña.

Guilhermi diui Parisiensis episcopi opera, Nurnberga 1497.

Guilielmi Alverni episcopi Parisiensis Opera Omnia, Aureliae 1674.

Guillaume de Tyr et ses continuateurs, texte français du XIIIe siècle, revu et annoté par Paulin Paris, Paris 1979–80.

Gulielmi Malmesburiensis, Gesta Regum Anglorum: The History of the English Kings, edited and translated by Roger A. B. Mynors, completed by Rodney M. Thomson and Michael Winterbottom, Oxford 1998–99.

Gulielmus Malmesbiriensis, Gesta Regum: Le gesta dei re degli Angli, (a cura di Italo Pin), Pordenone 1992.

Hernando, Josep (1983), "Ramón Martí (s. XIII), *De seta Machometi seu de origine, progressu et fine Machometi et quadruplici reprobatione prophetiae eius*," in: *Acta historica et archaeologica mediaevalia* 4, 9–63.

Hoade, Eugene (1950), *Western Pilgrims: The Itineraries of Friar Simon Fitzsimons (1322–1323) and others*, Jerusalem.

Hoogeweg, Hermann (1894), *Die Schriften des Kölner Domscholaster, späteren Bischofs von Paderborn und Kardinalbischofs von S. Sabina Oliverus*, Tübingen.

http://www.e-theca.net/emiliopanella/riccoldo/ liber.htm (seen 1.6.2010), Riccoldo da Monte di Croce OP, *Liber peregrinationis*, edited by E. Panella.

http://www.e-theca.net/emiliopanella/riccoldo/epi.htm (seen 1.6.2010), Riccoldo da Monte di Croce OP, *Epistole de prosperitate sarracenorum in temporalibus et deiectione christianorum*, edited by E. Panella.

http://www.e-theca.net/emiliopanella/riccoldo2/cls000.htm (seen 1.6.2010), Riccoldo da Monte di Croce OP, *Contra legem Sarracenorum*, edited by E. Panella.

http://pages.pomona.edu/~kbw14747/prophchr.htm (seen 26.4.2011), "The Prophetic Chronicle," translated by Kenneth Baxter Wolf.

Hugonis Floriacensis Monachi Benedictini Chronicon quingentis ab hinc annis & quod excurrit, conscriptum. Hactenus a multis desideratum, nunc tandem postliminio ex membranis antiquissimis erutum, ac publicis vsibus transcriptum. Ex Musaeo Bernhardi Rottendorfij, Com. Pal. Caes. ac Reipub. Monast. Archiatri. Qui & subbreues notas attexuit Monasteri Westphaliae 1638.

Ioachim de Flore, Tractatus in expositionem vite et regule beati Benedicti, cum appendice fragmenti De duobus prophetis in novissimis diebus praedicaturis, edidit Alexander Patschovsky, Roma 2008 (Ioachim de Flore Opera omnia 4: Opera minora; Fonti per la Storia dell'Italia medievale. Antiquitates, 29).

Itinerarium Symonis Semeonis ab Hibernia ad Terram Sanctam, edited and translated by M. Esposito, Dublin 1960 (Scriptores Latini Hiberniae, 4).

Lavajo, Joaquim Chorão (1988), "Cristianismo e Islamismo na Península Ibérica: Raimund Marti Um Precursor do Diálogo Religioso," PhD diss., Universidade de Évora.

March, Joseph M., (1908), "En Ramón Martí y la seva *Explanatio Simboli Apostolorum*," in: *Anuari del Institut d'Estudis Catalans* 2, 443–96.

Muñoz Sendino, José (1949), *La Escala de Mahoma, tradución del árabe al castellano, latín y francés, ordenada por Alfonso X el sabio*, Madrid.

Jacques de Vitry, Histoire de l'Orient et des croisades pour Jérusalem, traduit du Latin par François Guizot, édition préparée par Nathalie Desgrugillers, Paris 2005.

Jacques de Vitry, Histoire Orientale, traduit et annotée par Marie-Geneviève Grossel, Paris 2005 (Traductions classiques du Moyen Âge, 72).

Jacques de Vitry, Histoire Orientale, Historia Orientalis, Introduction, édition critique et traduction par Jean Donnadieu, Turnhout 2008 (Sous la règle de Saint Augustin, 12).

Kritzeck, James (1964), *Peter the Venerable and Islam*, Princeton.

Laurent, Johann Carl Moritz (1864), *Peregrinatores medii aevi quatuor*, Leipzig.

Leclercq, Jean (1964), *Pierre le Vénérable*, Saint-Wandrille, Seine Inférieure.

Le roman de Mahomet de Alexandre du Pont (1258), édition critique précédée d'une étude sur quelques aspects de la légende de Mahomet au Moyen Age par Yvan G. Lepage. Avec le texte des *Otia de Machomete* de Gautier de Compiègne (XIIe siècle), établi par R. B. C. Huygens, Paris 1977.

Lopez Pereira, José Eduardo (1980), *La Crónica mozarabe de 754: Edición crítica y traducción*, Zaragoza.

Lucae Tudensis Chronicon Mundi, cura et studio Emma Falque y Rey, Turnholti 2003 (CCCM 74).

Machumetis Saracenorum principis, eiusque successorum vitae, ac doctrina, ipseque Alcoran, quo uelut authentico legum diuinarum codice Agareni & Turcae, aliisque Christo aduersantes populi reguntur (...). Haec omnia in unum uolumen redacta sunt, opera et studio Theodori Bibliandri, Basiliae 1543.

Magistri Thietmari peregrinatio ad fidem codicis hamburgensis cum aliis libris manuscriptis collati edidit (...) Johann Carl Moritz Laurent, Hamburg 1857.

Martène, Edmond / Durand, Ursin (1728), *Veterum scriptorum et monumentorum ecclesiasticorum et dogmaticorum amplissima collectio*, Parisiis.

Martini Poloni Archiepiscopi Consentini ac Summi Pontificis Poenitentiarij, Chronicon expeditissimum ad fidem veterum manuscriptorum codicum emendatum et auctum opera Suffridi Petri Leovardiensis Frisij. V. I. C., Antverpiae, Ex officina Christophori Plantini, Architypographi, 1574.

Maser, Matthias (2006), *Die 'Historia Arabum' des Rodrigo Jiménez de Rada: Arabische Traditionen und die Identität der Hispania in 13. Jahrhundert; Studie-Übersetzung-Kommentar*, Berlin.

Matthaei Parisiensis monachi Sancti Albani Chronica majora, edited by Henry R. Luard, London 1872–83 (Rerum Britannicarum Medii Aevi Scriptores, 57).

Mérigoux, Jean-Marie (1986), "L'Ouvrage d'un Frère Précheur Florentin en Orient a la fin du XIIIe siècle, *Le Contra legem Sarracenorum* de Riccoldo da Monte di Croce," in *Fede e Controversia nel '300 e '500: Memorie Domenicane*, n. s. 17, 60–144.

MGH, Auctores Antiquissimi 2: *Eutropi Breviarium ab Urbe condita cum versionibus Graecis et Pauli Landolfique additamentis*, recensuit et adnotavit H. Droysen, Berolini 1879.

MGH, Auctores Antiquissimi 11: *Chronica Minora saec. IV.V.VI.VII*, edidit Theodorus Mommsen, Berolini 1894.

MGH, Scriptores (in Folio) 6: *Chronica et Annales Aevi Salici*, edidit Georgius Heinricus Pertz, Hannoverae 1844.
MGH, Scriptores (in Folio) 8: *Chronica et Gesta Aevi Salici*, edidit Georgius Heinricus Pertz, Hannoverae 1848.
MGH, Scriptores (in Folio) 9: *Chronica et Annales Aevi Salici*, edidit Georgius Heinricus Pertz, Hannoverae 1851.
MGH, Scriptores (in Folio) 22: *Historici Germaniae Saec. XII.2*, edidit Georgius Heinricus Pertz, Hannoverae 1872.
MGH, Scriptores (in Folio) 26: *Ex Rerum Francogallicarum Scriptoribus. Ex Historiis Auctorum Flandrensium Francogallica Lingua Scriptis.* Supplementum Tomi XXIV, Hannoverae 1882.
MGH Scriptores (in Folio) 31: *Annales et Chronica Italica Aevi Suevici*, Hannoverae 1803.
MGH Scriptores (in Folio) 39: *Tholomeus Lucensis, Historia ecclesiastica nova*, herausgegeben von Ottavio Clavuot nach Vorarbeiten von Ludwig Schmugge, Hannover 2009.
MGH Scriptores Rerum Germanicarum in usum scholarum separatim editi 45: *Ottonis Episcopi Frisingensis Chronica sive Historia de duabus civitatibus*, recognovit Adolfus Hofmeister, Hannoverae et Lipsiae 1912, 1–457.
Monneret de Villard, Ugo (1948), *Il Libro della peregrinazione nelle parti d'oriente di Frate Ricoldo da Montecroce*, Roma.
Monneret de Villard, Ugo (1950), *Liber peregrinationis di Jacopo da Verona*, Roma.
Muñoz Sendino, José (1949), "Apología del Cristianismo," in: *Miscellanea Comillas* 11–12, 337–460.
Oliver of Paderborn's The Capture of Damietta, translated from the Latin by John J. Gavigan, Philadelphia 1948.
Otto Bischof von Freising, Chronik oder die Geschichte der 2. Staaten, übersetzt von Adolf Schmidt; herausgegeben von Walther Lammers, Darmstadt 1961 (Ausgewahlte Quellen zur deutschen Geschichte des Mittelalters, 16).
Pascasii Radberti Expositio in Matheo libri 12, cura et studio Bedae Pauli, Turnholti 1984 (CCCM 56).
Pedro Alfonso de Huesca, Diálogo contra los judíos, introducción de John Tolan; texto latino de Klaus-Peter Mieth; traducción de Esperanza Ducay; coordinación de Ma. Jesús Lacarra, Huesca 1996.
Pellegrinaggio ai luoghi santi: 'Liber peregrinationis' di Jacopo da Verona, presentazione e traduzione di Vittorio Castagna, Verona 1990.
Petrus Alfonsi, *Dialogue against the Jews*, translated by Irven M. Resnick, Washington D.C. 2006 (The Father of the Church Medieval Continuation, 8).
Petri Venerabilis adversus Iudeorum inveteratam duritiem, cura et studio Yvonne Friedman, Turnholti 1985 (CCCM 58)
Petrus Venerabilis, Schriften zum Islam ediert, ins Deutsch übersetzt und kommentiert von Reinhold Glei, Altenberge 1985 (Corpus Islamo-christianum, Series Latina, 1).
Procaccioli, Paolo (1999), *I commenti danteschi dei secoli XIV, XV e XVI*, Lexis (Textual Data Base).
Prutz, Hans (1883), *Kulturgeschichte des Kreuzzüge*, Berlin.

Radulphi Nigri Chronica: The Chronicles of Ralph Niger now first edited by Robert Anstruther, London 1851.

Raimundi Lulli opera latina in monte Pessulano et Pisis anno 1308 composita, edidit Aloysius Madre, Turnholti 1998 (Raimundi Lulli Opera Latina 22: 130–33; CCCM 114).

Raimundi Martini Capistrum Iudaeorum, texto crítico y traducción Adolfo Robles Sierra OP, Würzburg-Altenberge 1990–93 (Corpus Islamo-christianum, Series Latina 3 et 5).

Riccold de Monte Croce, Pérégrination en Terre Sainte et au Proche Orient, texte latin et traduction. *Lettres sur la chute de Saint-Jean d'Acre*, traduction par René Kappler, Paris 1997.

Riccoldo di Monte di Croce, Libro della peregrinazione; Epistole alla Chiesa Trionfante, introduzione, traduzione e note di Davide Cappi, Genova / Milano 2005.

Ricoldo da Montecroce, *I Saraceni*, tradotto da G. Rizzardi, Firenze 1992.

Roderici Ximenii de Rada Historia Arabum, introducción, edición crítica, nota e índices de J. Lozano Sánchez, Sevilla 1974 (Publicaciones de la Universidad de Sevilla. Serie Filosofía y Letras, 21).

Roderici Ximenii de Rada Historiae Minore; Dialogus libri vite, cura et studio Juan Fernández Valverde et J. A. Estévez Sola, Turnholti 1999 (Roderici Ximenii de Rada Opera Omnia, 3; CCCM 72c).

Rodolfo il Glabro, Cronache dell'anno mille, a cura di Guglielmo Cavallo e Giovanni Orlandi, Milano 1989.

Rodulphi Glabri Historiarum libri quinque, *Radulfus Glaber, The Five Books of the Histories*, edited and translated by John France; eiusdem auctoris *Vita Domini Willelmi abbatis*, by the same author, *The Life of Saint William*, edited by Neithard Bulst, translated by John France and Paul Reynolds, Oxford 1989.

Roger of Wendover, Flowers of History, comprising the History of England from the descent of the Saxons to A.D. 1235, formerly ascribed to Matthew Paris, translated from the Latin by J. A Giles, London 1849.

Rogeri Baconis Moralis Philosophia post Ferdinand Delorme O.F.M. critice instruxit et edidit Eugenio Massa, Turici 1953.

Rogeri Baconis Opus Maius, edited by J. H. Bridges, 2 vols., Oxford 1897–1900.

Rogeri de Wendover Chronica sive Flores Historiarum, edidit Henricus O. Coxe, Londini 1841–42.

Röricht, Reinhold (1895), "Liber peregrinationis fratris Jacobi de Verona," in: *Révue de l'Orient Latin* 3, 155–302.

Röricht, Reinhold (1884), "Ricoldi de Monte Crucis, Ordinis praedicatorum, *Epistolae V commentatoriae de perditione Acconis 1291*," in: *Archives de l'Orient Latin* 2, 258–96.

Röhricht, Reinhold (1879), *Quinti Belli Sacri Scriptores Minores*, Genevae 1879.

Ṣaḥīḥ Muslim: Being Traditions of the Sayings and Doings of the Prophet Muḥammad as Narrated by His Companions and Compiled under the Title al-Jāmi'-uṣ-Ṣaḥīḥ by Imam Muslim, tr. by Abdul Hamid Siddiqi, Lahore 1971–73.

Saint Thomas Aquinas, On the Truth of the Catholic Faith: 'Summa Contra Gentiles', translated by Anton C. Pegis / James F. Anderson / Vernon J. Bourke

/ Charles J. O'Neil, New York 1955–57 (reprinted as *Summa contra gentiles*, Notre Dame, IN, 1975).

Saint Thomas d'Aquin, 'Somme contre les gentils', par René-Antoine Gauthier, Paris 1993.

Salimbene de Adam, Cronica, ed. G. Scalia, Bari 1966.

Sancti Thomae Aquinatis doctoris angelici Liber de veritate catholicae fidei contra errores infidelium qui dicitur 'Summa contra gentiles', cura et studio Petri Marc, coadiuvantes Ceslao Pera et Petro Caramello, Augustae Taurinorum / Lutetiae Parisiorum 1967

Schmale, Franz Joseph / Schmale-Ott, Irene (1972), *Frutolfs und Ekkehards Chroniken und die Anonyme Kaiserchronik*, Darmstadt.

Serrano y Sanz, Manuel (1931), "Vida de Mahoma según un códice latino de mediados del siglo XIII," in: *Erudición ibero-ultramarina* 2, 365–95.

Somma contro i gentili di San Tommaso d'Aquino, a cura di Tito S. Centi, Torino 1975

The 'Gesta Tancredi' by Ralph of Caen: A History of the Normans on the First Crusade, translated by Bernard S. Bachrach and David S. Bachrach, Farnham 2005.

The Life of Muḥammad: A Translation of Ibn Isḥāq Sīrat Rasūl Allāh, with Introduction and Notes by A. Guillaume, Lahore / Karachi 1955.

The 'Opus Maius' of Roger Bacon: A Translation, by R. Belle Burke, Philadelphia 1928.

The Translation and Meanings of 'Ṣaḥīḥ al-Bukhārī': Arabic-English, tr. by M. Muhsin Khan, New Delhi 1984.

Theophanis Chronographia, recensuit Carolus de Boor, Lipsiae 1883–85.

The Two Cities: A Chronicle of Universal History to the Year 1146 A.D. by Otto, Bishop of Freising, translated in full with Introduction and Notes by Charles Christopher Mierow; edited by Austin P. Evans and Charles Knapp, New York 2000.

Thomae Aquinatis 'Summae contra gentiles' libri quattuor, Summe gegen die Heiden, ediderunt, transtulerunt, adnotationibus instruxerunt Karl Albert / Paulus Engelhardt / Karl Allagier / Markus H. Worner, Darmastadt 1974–96.

Thomas Aquinas, Summa contra gentiles, literally translated by the English Dominican Fathers, London 1924.

Thomson, Rodney (1987), *William of Malmesbury*, Woodbridge / Wolfeboro, NH.

Tondelli, Leone (1940), *Il Libro delle Figure dell'Abate Gioacchino da Fiore*, Torino.

Valcárcel, Vitalino (2002), "La *Vita Mahometi* del códice 10 de Uncastillo (s.XIII): Estudio y edición," in: *Actas del III Congreso Hispánico del Latín Medieval (León, 26–29 de Septiembre de 2001)*, León, vol. 1, 211–45.

Valdés García, Olga (1999), "El *Chronicon Mundi* de Lucas de Tuy: Edición critica y estudio," PhD diss., Universidad de Salamanca.

Wilhelm von Tripolis, Notitia de Machometo, De statu Sarracenorum, kommentierte lateinisch-deutsche Textausgabe von Peter Engels, Würzburg-Altenberge 1992 (Corpus Islamo-christianum, Series Latina, 4).

Willelmi Malmesbiriensis monachi De gestis Regum Anglorum libri quinque, edited by William Stubbs, London 1887–89 (Rerum Britannicarum Medii Aevi Scriptores, 52).

Willelmi Tyrensis Archiepiscopi Chronicon, cura et studio R. B. C. Huygens, Turnholti 1986 (CCCM 63).

William of Malmesbury: The Deeds of the Kings of England, edited by John Allen Giles, translated by John Sharpe, London 1904.

William of Tyre, A History of Deeds Done Beyond the Sea, translated and annotated by Emily Atwater Babcock and A. C. Grey, New York 1943.

Wolf, Kenneth Baxter (1990a), "The Earliest Latin Lives of Muhammad," in: Michael Gervers / Ramzi Jibran Bikhazi (eds.), *Conversion and Continuity: Indigenous Christian Communities in Islamic Lands; Eighth to Eighteenth Centuries*, Toronto, 89–101.

Wolf, Kenneth Baxter (1990b), *Conquerors and Chronicles of Early Medieval Spain*, Liverpool.

Studies

Abdelkrim, Elalami (2004), "La figura di Maometto nella Commedia," in: *Diva Pegasea* 1, http://www.cosmologia-arcaica.com/revue/rivista/mao.pdf (seen 26. 4. 2011).

Accrocca, Felice (1997), "Intorno ad alcuni recenti studi gioachimiti," in: *Rivista di Storia del Cristianesimo* 51, no. 1, 149–74.

Adro, Xavier (1989), *Rodrigo Jiménez de Rada: Estadista y artífice, siglo XIII*, Barcelona.

Albrecht, Eva (2007), "De ontstaansgeschiedenis en de compilatie van het *Speculum Naturale* van Vincent van Beauvais († 1264)," PhD diss., Katholieke Universiteit Leuven, Louvain.

Albrecht, Eva (2000), "The Organization of Vincent of Beauvais' *Speculum Maius* and of Some Other Latin Encyclopedias," in: Steven Harvey (ed.), *The Medieval Hebrew Encyclopedias of Science and Philosophy*, Dordrecht / Boston / London, 46–57 and 71–74.

Albrecht, Eva (1995), "*Epilogus speculi historialis continens tractatum de ultimis temporibus:* A First Introduction to Vincent of Beauvais as Compiler of the *Speculum Maius*," in: *Vincent of Beauvais Newsletter* 20, 13–18.

Alessio, Franco (1985), *Introduzione a Ruggero Bacone*, Roma / Bari.

Alessio, Gian Carlo (1999), "Sul *Comentum* di Benvenuto da Imola," in: *Letture classensi* 28, 73–94.

Alphandéry, Paul / Dupront, Alphonse (1954–59), *La chrétienté et l'idée de Croisade*, Paris.

Allard, Guy H. (1974), "Le *Contra Gentiles* et le modèle rhétorique," in: *Laval Théologique et Philosophique* 30, no. 3, 237–50.

Altaner, Berthold (1936), "Zur Geschichte der anti-islamischen Polemik waehrend des 13. und 14. Jahrhunderts," in: *Historisches Jahrbuch* 56, no. 2, 227–33.

Altaner, Berthold (1924), *Die Dominikanermissionen des 13. Jahrhunderts: Forschungen zur Geschichte der kirchlichen Unionen und der Mohammedaner und Heidenmission des Mittelalter*, Habelschwerdt.

Amargier, Paul-Antonin (1972), "Evêques et prévôts languedociens de l'église de Marseille," in: *Les évêques, les clercs et le roi (1250–1300)*, Toulouse (Cahiers de Fanjeaux, 7), 147–62.

Amargier, Paul-Antonin (1963), "La capture de Saint Maieul de Cluny et l'expulsion des Sarrasins de Provence," in: *Revue Bénédictine* 73, 316–23.

Anawati, Georges Chehata (1994), *Islam e Cristianesimo: L'incontro tra due culture nell'Occidente Medievale*, trans. E. Fera, Milano.

Arduini, Maria Lodovica (1994), "'Potere' e 'ragione' nel *Dialogus* di Pietro Alfonsi (Mosè Sefardi): Linee preliminari per un'ipotesi interpretativa," in: *Rivista di filosofia neo-scolastica* 86, 219–86.

Asín Palacios, Miguel (2005), *Dante e l'Islam*, trans. Roberto Rossi Testa /Younis Tawfik, with an Introduction by Carlo Ossola, Milano.

Bagge, Sverre (2006), "German Historiography and the Twelfth Century Renaissance," in: Björn Weiler / Simon McLean (eds.), *Representations of Power in Medieval Germany, 800–1500*, Turnhout (International Medieval Research, 16), 165–88.

Barbero, Abilio / Vigil, Marcelo (1982), *La formación del feudalismo en la península ibérica*, Barcelona, 265–70.

Barceló, Miquel / Martínez Gázquez, José (eds.) (2005), *Musulmanes y Cristianos en Hispania durante las conquistas de los siglos XII y XIII*, Bellaterra (Barcelona).

Bartlett, Robert (2001), "Medieval and Modern Concepts of Race and Ethnicity," in: *Journal of Medieval and Early Modern Studies* 31, 39–56.

Bataillon, Louis-Jacques (1981), "Les instruments de travail des prédicateurs au XIIIe siècle," in: Geneviève Hasenhohr / Jean Longère (eds.), *Culture et travail dans l'Occident médiéval*, Paris, 137–209.

Bejczy, István Pieter (2006), "Gerald of Wales on the Cardinal Virtues: A Reappraisal of *De principis instructione*," in: *Medium Aevum* 75, no. 2, 191–201.

Benedetto, Luigi Foscolo (1928), *Marco Polo, Il Milione*, Florence.

Bennet, Ralph Francis (1971), *The Early Dominicans: Studies in Thirteenth-Century Dominican History*, Cambridge UK.

Berger, Élie (1879), *Notice sur divers manuscrits de la Bibliothèque Vaticane: Richard le Poitevin, moine de Cluny, historien et poète*, Paris (Bibliothèque des Écoles Françaises d'Athènes et Rome, 6).

Berriot, François (1986), "Remarques sur la découverte de l'Islam par l'Occident à la fin du Moyen Age et à la Renaissance," in: *Réforme, Humanisme, Renaissance: Bulletin de l'Association d'Etude sur l'Humanisme, la Réforme et la Renaissance* 22, 11–26.

Berschin, Walther (1992), *Die Palatina in der Vaticana: Eine deutsche Bibliothek in Rom*, Stuttgart / Zurich.

Biller, Peter (2000), *The Measure of Multitude: Population in Medieval Thought*, Oxford.

Biosca i Bas, Antoni (2008), "Las Traducciones Coránicas de Alfonso Buenhombre," in: *The Journal of Medieval Latin* 18, 257–77.

Biosca i Bas, Antoni (2005), "Rasgos islámicos de la Carta Samuel," in: Miquel Barceló / José Martínez Gázquez, *Musulmanes y cristianos en Hispania durante las conquistas de los siglos XII y XIII*, Barcelona, 95–102.

Biosca i Bas, Antoni (2004), "Propaganda religiosa en la carta de Samuel," in: Juan Antonio Barrio Barrio (ed.), *Los cimientos del Estado en la Edad Media: Cancillerías, notariado y privilegios reales en la construcción del Estado en la Edad Media*, Alcoy, 319–24.

Biosca i Bas, Antoni (2000), *Estudi del manuscrit de la Carta de Samuel conservat a l'Arxiu Municipal de Dénia*, Alicante.

Biosca i Bas, Antoni (1999), "Citas coranicas y referencias en la Carta de Samuel (s. XIV)," in: Maurilio Pérez González (ed.), *Actas del II Congreso Hispánico de Latín Medieval (León, 11–14 de noviembre de 1997)*, vol. 1, León, 263–68.

Bird, Jessalynn Lea (2005), "Crusade and Conversion after the Fourth Lateran Council (1215): Oliver of Paderborn's and James of Vitry's Missions to Muslims Reconsidered," in: *Essays in Medieval Studies* 21, 23–47.

Bird, Jessalynn Lea (2003), "The *Historia Orientalis* of Jacques de Vitry: Visual and Written Commentaries as Evidence of a Text's Audience, Reception, and Utilization," in: *Essays in Medieval Studies* 20, 56–74.

Bishko, Charles Julian (1956), "Peter the Venerable's Journey to Spain," in: Giles Constable / James Kritzeck (eds.), *Petrus Venerabilis, 1156–1956: Studies and Texts Commemorating the Eighth Centenary of His Death*, Rome (Studia Anselmiana, 40), 163–74.

Blumenkranz, Bernhard (2007), *Les auteurs chrétiens Latins du Moyen Age sur les Juifs et les Judaisme*, Paris / Leuven / Dudley MA.

Blumenkranz, Bernhard (1964), "Anti-Jewish Polemics and Legislation in the Middle Ages: Literary Fiction or Reality?," in: *Journal of Jewish Studies* 15, 125–40.

Bobzin, Hartmut (1995), *Der Koran im Zeitalter der Reformation: Studien zur Frühgeschichte der Arabistik und Islamkunde in Europa*, Stuttgart (Beiruter Texte und Studien, 42).

Bobzin, Hartmut (1993), "Latin Translations of the Koran: A Short Overview," in: *Der Islam* 70, 193–206.

Bonner, Anthony (1995), "Correccions i problemes cronològics," in: *Studia Lulliana* 35, 85–95.

Bonner, Anthony (1989), "L'apologética de Ramon Llull i Ramon Martí davant de l'Islam i el Judaisme," in: *Estudi General* 9, 171–85.

Bonner, Anthony (1988), "La cronologia dels anys 1303–1308 i de l'estada a Pisa de Ramon Llull," in: *Estudios Lulianos* 28, 71–76.

Bousset, Wilhelm (1895), *Der Antichrist in der Überlieferung des Judenthums, das neuen Testaments und der alten Kirche*, Göttingen.

Braga, Gabriella (1994), "Un crocevia di civiltà: Benedettini e traduzioni nella Spagna del XII secolo," in: Gabriella Braga / Oronzo Pecere (eds.), *Il monachesimo benedettino: Profili di un'eredità culturale*, Napoli (Pubblicazioni

dell'Università degli Studi di Cassino. Sezione Atti, convegni, miscellanee, 4), 67–79.

Braga, Gabriella (1987), "Le prefazioni alle traduzioni dall'arabo nella Spagna del XII secolo: La valle dell'Ebro," in: *La diffusione delle scienze islamiche nel Medio Evo europeo: Atti del Convegno internazionale organizzato dalla Fondazione Leone Caetani dell'Accademia Nazionale dei Lincei e dal Dipartimento di Studi Orientali della Facoltà di Lettere dell'Università di Roma "La Sapienza," Roma, 2–4 ottobre 1984*, Roma, 323–54.

Brett, Edward Tracy (1984), *Humbert of Romans: His Life and Views of the Thirteenth-Century Society*, Ontario.

Brett, Edward Tracy (1981), "Humbert of Romans and the Dominican Second Order," in: *Memorie Domenicane* 12, 1–25.

Bruce, Scott G. (2007), "An Abbot between Two Cultures: Maiolus of Cluny Considers the Muslims of La Garde-Freinet," in: *Early Medieval Europe* 15, no. 4, 426–40.

Brundage, James Arthur (1992), "Humbert of Romans and the Legitimacy of Crusader Conquests," in: Benjamin Z. Kedar (ed.), *The Horns of Hattin: Proceedings of the Second Conference for the Study of the Crusades, Jerusalem and Haifa, 2–6 July 1987*, Jerusalem / Aldershot, 302–13.

Buridant, Claude (1986), *La traduction de l'*Historia Orientalis *de Jacques de Vitry–manuscrit français 17203 BNF*, Paris.

Burkhard, Roberg (1990), *Das zweite Konzil von Lyon (1274)*, Zurich.

Burman, Thomas E. (2007a), "How an Italian Friar Read His Arabic Qur'an," in: *Dante Studies*, 125, 93–109.

Burman, Thomas E. (2007b), *Reading the Qur'an in Latin Christendom*, 1140–1560, Philadelphia.

Burman, Thomas E. (1994), *Religious Polemic and the Intellectual History of Mozarabs*, Leiden.

Burman, Thomas E. (1991), "The Influence of Apology of Al-Kindi and Contrarietas Alforica in Ramon Llull's Late Religious Polemics, 1305–1313," in: *Mediaeval Studies* 53, 197–228.

Burnett, Charles S. F. (1985), "Some Comments on the Translating of Works from Arabic into Latin in the Mid-Twelfth Century," in: Albert Zimmermann / Ingrid Craemer-Ruegenberg (ed.), *Orientalische Kultur und Europäische Mittelalter*, Berlin / New York (Miscellanea Medievalia, 17), 161–71.

Burnett, Charles S. F. (1978), "Arabic into Latin in Twelfth-Century Spain: The Works of Hermann of Carinthia," in: *Mittellateinisches Jahrbuch*, 13, 100–34.

Burnett, Charles S. F. (1977), "A Group of Arabic-Latin Translators Working in Northern Spain in the Mid-Twelfth Century," in: *Journal of the Royal Asiatic Society* 1, 62–108.

Burrell, David B., C.S.C. (2004), "Thomas Aquinas and Islam," in: *Modern Theology* 20, no. 1, 71–89.

Burrell, David B., C.S.C. (1986), *Knowing the Unknowable God: Ibn-Sina, Maimonides, Aquinas*, Notre Dame (Indiana).

Cahn, Walter B. (2002), "The 'Portrait' of Muhammad in the Toledan Collection," in: Elizabeth Sears / Thelma K. Thomas (eds.), *Reading Medieval Images: The Art Historian and the Object*, Ann Arbor, 51–60.

Cairns, Francis (1984), "The Addition to the *Chronica* of Richard of Poitiers," in: *Mittellateinisches Jahrbuch* 19, 159–61.

Cambier, Guy (1958), "Quand Gautier de Compiègne composait les Otia de Machomete?," in: *Latomus* 17, 531–39

Cannuyer, Christian (1983), "La date de rédaction de l'*Historia Orientalis* de Jacques de Vitry (1160/70–1240), évêque d'Acre," in: *Revue d'histoire ecclésiastique* 78, no. 1, 65–72.

Cantelli, Silvia (1989), "L'esegesi al tempo di Ludovico il Pio e Carlo il Calvo," in: Claudio Leonardi / Enrico Menestò (eds.), *Giovani Scoto e il suo tempo: L'organizzazione del sapere in età carolingia; Atti del XXIV convegno internazionale (Todi, 11–14 ottobre 1987)*, Spoleto, 261–336.

Cardelle de Hartmann, Carmen (2011), "El diálogo de Pedro Alfonso: Un proyecto interdisciplinar de edición y comentario," in: *Actas del V Congreso Internacional de Latín Medieval Hispanico (Bellaterra e Barcelona 6–12 Septiembre 2009)* (in press).

Cardelle de Hartmann, Carmen (1999), "The Textual Transmission of the Mozarabic Chronicle of 754," in: *Early Medieval Europe* 8, 13–29.

Carozzi, Claude (1977), "Humbert de Romans et l'histoire," in: Michel Mollat (ed.), *1274: Année charnière; Mutations et continuités (Lyon-Paris, 30 septembre-5 octobre 1974)*, Paris, 849–63.

Castaldi, Lucia / Chiesa, Paolo (2004), *La trasmissione dei testi latini nel Medioevo-Medieval Latin Texts Transmission*, Firenze.

Castells Criballés, Margarida (2007), "Alguns aspectes formals de la traducció llatina de l'Alcorà de Robert de Ketton (ca. 1141–1143) i la seva relació amb el text original àrab," in: *Faventia* 29, no. 2, 79–106.

Cavallo, Guglielmo (1975), "La trasmissione dei testi nell'area beneventano-cassinese," in: *La cultura antica nell'Occidente latino dal VII al IX secolo*, Spoleto (Settimane del Centro Italiano di Studi sull'Alto Medioevo, 22), 357–414.

Celada Luengo, Gregorio (1999), *Tomás de Aquino, testigo y maestro de la fe*, Salamanca.

Cerulli, Enrico (1972), *Nuove ricerche sul Libro della Scala e la conoscenza dell'Islam in Occidente*, Città del Vaticano (Studi e Testi, 271).

Cerulli, Enrico (1949), *Il libro della Scala e la questione delle fonti arabo-spagnole della Divina Commedia*, Città del Vaticano (Studi e Testi, 150).

Chazan, Mireille (1999), *L'Empire et l'Histoire Universelle de Sigebert de Gembloux à Jean de Saint-Victor (XIIe-XIVe siècle)*, Paris.

Chazan, Robert (1989), *Daggers of Faith: Thirteenth-Century Christian Missionizing and Jewish Response*, Berkeley.

Chiesa, Paolo (2002), "Traduzioni e traduttori a Roma nell'Alto Medioevo," in: *Roma tra Oriente e Occidente,* Spoleto (Settimane del Centro Italiano di Studi sull'Alto Medioevo, 49), 455–97.

Chiesa, Paolo (2001), "Storia romana e libri di storia romana," in: *Roma antica nel medioevo: Mito, rappresentazioni, sopravvivenze nella "Respublica Christiana"*

dei secoli XI-XIII; Atti della XIV settimana internazionale di studio, Mendola, 24–28 agosto 1998, Milan.

Chiurco, Carlo (2005), *Alano di Lilla: Dalla metafisica alla prassi*, Milano.

Christys, Ann (2002), *Christians in al-Andalus, 711–1000*, Mitcham.

Cipollone, Giulio (1992), *Cristianità-Islam, cattività e liberazione in nome di Dio*, Roma.

Classen, Albrecht (2006), "Mauritius von Craûn and Otto von Freising's The Two Cities: 12th-Century and 13th-Century Skepticism about Historical Progress and the Metaphor of the Ship," in: *German Quarterly* 79, no. 1, 28–49.

Cocci, Alfredo (1999), "La liberazione di Gerusalemme nel libello "Hierosolymita" di Ekkehard di Aura," in: Franco Cardini / Maria Graziella Belloli / Benedetto Vetere (eds.), *Verso Gerusalemme: II convegno internazionale nel IX centenario della I crociata (1099–1999)*, Galatina, 99–109.

Cocci, Alfredo (1997), "Notizie su Benoît d'Alignan (†1268) e il suo *Tractatus fidei contra diversos errores* (1261) ," in: Alvaro Cacciotti / Barbara Faes (eds.), *Editori di Quaracchi–100 anni dopo–Bilanci e prospettive: Atti del Colloquio internazionale, Roma, 29–30 maggio 1995*, Quaracchi, 317–31.

Cohen, Jeremy (1999), *Living Letters of the Law: Ideas of the Jew in Medieval Christianity*, Berkeley / Los Angeles / London.

Cohen, Jeremy (1997), "The Muslim Connection: On the Changing Role of the Jew in High Medieval Theology," in: Jeremy Cohen (ed.), *From Witness to Witchcraft: Jews and Judaism in Medieval Theological Thought*, Wiesbaden, 141–61.

Cohen, Jeremy (1996), "The Eastern Connection: Muslim Factors in the Christian Anti-Jewish Polemics of the 12th Century," in: *Daniel Carpi Jubilee Volume: A Collection of Studies in the History of the Jewish People Presented to Daniel Carpi upon His 70th Birthday by His Colleagues and Students*, Tel Aviv, 59–72.

Cohen, Jeremy (1987), "The Mentality of the Medieval Jewish Apostate: Peter Alfonsi, Hermann of Cologne, and Pablo Christiani," in: Todd M. Endelman (ed.), *Jewish Apostasy in the Modern World*, New York, 20–47.

Cohen, Jeremy (1982), *The Friars and the Jews: The Evolution of Medieval Anti-Judaism*, Ithaca.

Colbert, Edward P. (1982), *The Martyrs of Córdoba (850–859): A Study of the Sources*, Washington, D.C.

Cole, Penny J. (1993), "'O God, the heathen have come into your inheritance' (Ps. 78, 1): The Theme of Religious Pollution in Crusade Documents," in: Maya Shatzmiller (ed.), *Crusaders and Muslims in Twelfth-Century Syria*, Leiden, 84–111.

Collins, Roger (1989), *The Arab Conquest of Spain, 710–747*, Oxford.

Colomer, Eusebio (1988), "Ramon Llull y Ramon Martí," in: *Estudios Lulianos* 28, 1–37.

Colomer, Eusebio (1983), "El pensament ecumènic de Ramon Llull," in: *Estudis de Llengua i Literatura Catalanes oferts a R. Aramon i Serra III, Estudis Universitaris Catalans* 25, 61–80.

Comfort, William Wistar (1940), "The Literary Role of the Saracens in French Epic," in: *PMLA* 55, no. 3, 628–59.
Coniglio, Giuseppe (1972), "Note storiche sulla Chiesa di Puglia e Lucania dal V al IX secolo nei fondi pergamenacei (Appunti sulle fonti documentali)," in: *Vetera Christianorum* 7, 341–74.
Constable, Giles / Kritzeck, James (eds.) (1956), *Petrus Venerabilis (1156–1956): Studies and Texts Commemorating the Eighth Centenary of his Death* (Studia Anselmiana, 40), Rome.
Constable, Giles (2008), *Crusaders and Crusading in the Twelfth Century*, Farnham.
Constable, Giles (2003), "L'idea d'innovazione nel XII secolo," in: Giles Constable / Giorgio Cracco / Hagen Keller / Diego Quaglioni (eds.), *Il secolo XII: La 'renovatio' dell'Europa cristiana*, Bologna, 35–66.
Constable, Giles (1967), *The Letters of Peter the Venerable*, Cambridge MA (Harvard Historical Studies, 78).
Cortabarría, Angel (1989), "Avicenne dans le *Pugio Fidei* de Raymond Martín," in: *Mélanges de l'Institut dominicain d'Études orientales* 19, 9–16.
Cortabarría, Angel (1987), "Connaissance de l'Islam chez Raymond Lull et Raymond Martin," in: *Raymond Lulle et le Pays d'Oc*, Fanjeaux (*Cahiers de Fanjeaux* 22), 33–55.
Cortabarría, Angel (1986), "Los textos árabes de Averroes en el 'Pugio Fidei' del dominico catalán Raimundo Martín," in: Maria Paz Torres / Manuela Marín (eds.), *Actas del XII Congreso de la Union Européenne des Arabisants et Islamisants (Málaga 1984)*, Madrid, 185–204.
Cortabarría, Angel (1985), "Fuentes árabes del *Pugio Fidei* de Ramón Martí: Algazel," in: *Ciencia Tomista* 120, p. 399–415.
Cortabarría, Angel (1983a), "La connaissance des textes arabes chez Raymond Martin O.P. et sa position en face de l'Islam," in: *Islam et Chrétiens du Midi (XIIe-XIVe s.)*, Fanjeaux (Cahiers de Fanjeaux 18), 279–300.
Cortabarría, Angel (1983b), "Les sources arabes de *L'Explanatio Symboli* du dominicain catalan Raymond Martin," in: *Mélanges de l'Institut dominicain d'Études orientales* 16, 95–116.
Cortabarría, Angel (1977), "San Ramón de Penyafort y las escuelas dominicanas de lenguas," in: *Escritos del Vedat* 7, 125–54.
Costantini, Aldo Maria (1979), "Studi sullo Zibaldone Magliabechiano IV: La presenza di Martino Polono," in: *Studi sul Boccaccio* 11, 363–70.
Crocco, Antonio (ed.) (1986), *L'età dello spirito e la fine dei tempi in Gioacchino da Fiore e nel gioachimismo medievale: Atti del II Congresso Internazionale di Studi Gioachimiti, Centro Internazionale di Studi Gioachimiti, San Giovanni in Fiore 6–9 settembre 1984*, San Giovanni in Fiore.
Crocco, Antonio (ed.) (1980), S*toria e Messaggio in Gioacchino da Fiore: Atti del I Congresso Internazionale di Studi Gioachimiti, Centro Internazionale di Studi Gioachimiti, San Giovanni in Fiore 19–23 settembre 1979*, San Giovanni in Fiore.
Cutler, Allan Harris / Elmquist Cutler, Helen (1986), *The Jew as Ally of the Muslim: Medieval Roots of Anti-Semitism*, Notre Dame.

D'Alatri, Mariano (1976), "Il vescovo nella Cronica di Salimbene da Parma," in: *Rivista di Storia della Chiesa in Italia* 30, 439–49 (reprinted in Mariano D'Alatri, *La cronaca di Salimbene*, Rome, 1988, 73–99).

D'Alverny, Marie-Thérèse (1990), "Marc de Tolède," in: *Estudios sobre Alfonso VI y la reconquista de Toledo: Actas del II Congreso Internacional de Estudios Mozárabes, Toledo 20–26 Mayo 1985*, Toledo 1987–90 (Serie histórica 5), vol. 3, 25–59.

D'Alverny, Marie-Thérèse (1983), "Alain de Lille et l'Islam: Le *Contra Paganos*," in: *Islam et Chrétiens du Midi (XIIe-XIVe s.),* Fanjeux (Cahiers de Fanjeux, 18), 301–50.

D'Alverny, Marie-Thérèse (1982), "Translations and Translators," in: Robert Louis Benson / Giles Constable (eds.) with Carol Dana Lanham, *Renaissance and Renewal in the Twelfth Century*, Oxford, 421–62.

D'Alverny, Marie-Thérèse (1976), "La connaissance de l'Islam au temps de Saint Louis," in: *Septième centenaire de la mort de Saint Louis: Actes des colloques de Royaumont et de Paris (21–27 mai 1970)*, Paris, 235–46.

D'Alverny, Marie-Thérèse (1965), "La connaissance de l'Islam en Occident du IXe au milieu du XIIe siècle," in: *L'Occidente e l'Islam nell'Alto Medioevo*, Spoleto (Settimane del Centro Italiano di Studi sull'Alto Medioevo, 12), vol. 2, 577–602.

D'Alverny, Marie-Thérèse (1956), "Quelques manuscrits de la 'Collectio Toletana'," in: James Constable / James Kritzeck (eds.), *Petrus Venerabilis, 1156–1956: Studies and Texts Commemorating the Eighth Centenary of His Death*, Rome (Studia Anselmiana 40), 202–18.

D'Alverny, Marie-Thérèse (1950), "Pierre le Vénérable et la légende de Mahomet," in: *À Cluny: Congrès scientifique; Fêtes et cérémonies liturgiques en l'honneur des saints Abbés Odon et Odillon (Cluny, 9–10 Julliet 1949)*, Dijon, 161–70.

D'Alverny, Marie-Thérèse (1947–48), "Deux traductions latines du Coran au Moyen Age," in: *Archives d'Histoire Doctrinale et Littéraire du Moyen Age* 16, 69–131.

D'Alverny, Marie-Thérèse / Vajda, Georges (1951 / 1952), "Marc de Tolède, traducteur d'Ibn Tumart," in: *Al-Andalus* 16, 100–40, 259–307 and *Al-Andalus* 17, 1–56.

D'Ancona, Alessandro (1994), *La Leggenda di Maometto in Occidente*, ed. by A. Borruso, Roma.

Daiber, Hans (1981–83), "Der Missionar Raimundus Lullus und seine Kritik am Islam," in: *Estudios Lulianos* 25, 47–57.

Daniel, E. Randolph (2000), "Exodus and Exile: Joachim of Fiore's Apocalyptic Scenario," in: Caroline Walker Bynum / Paul H. Freedman (eds.), *Last Things: Death and the Apocalypse in the Middle Ages*, Philadelphia, 124–39, 306–16.

Daniel, E. Randolph (1975), *The Franciscan Concept of Mission in the High Middle Ages*, Lexington.

Daniel, Norman (1984), *Heroes and Saracens: An Interpretation of the Chansons de Geste*, Edinburgh.

Daniel, Norman (1960), *Islam and the West: The Making of an Image*, Edinburgh.

De la Cruz Palma, Óscar (2011a), “La *chronica mendosa et ridicula Sarracenorum*, una traduction latine de Robert de Ketton,” in: *Coesistenza e cooperazione nel medioevo, IV congresso europeo di studi medievali (Palermo 23–27 giugno 2009)* (in press).

De la Cruz Palma, Óscar (2011b), *Notas a la lectura del* Liber de generatione Mahumet *(trad. de Hermán de Carintia, 1142–1143)*, in: *Actas del V Congreso Internacional de Latín Medieval Hispanico (Bellaterra e Barcelona 6–12 Septiembre 2009)* (in press).

De la Cruz Palma, Óscar (2007), “Los Textos della llamada Collectio Toletana, fuente de informacion sobre el Islam,” in: *The Journal of Medieval Latin* 17, 413–34.

De la Cruz Palma, Óscar (2004), “La información de Ramon Llull sobre los otros,” in: Josep Corcó / Alexander Fidora / Josep Olives Puig / Jordi Pardo Pastor, *Què és l’home? Reflexions anthropològiques a la Corona d’Aragó durant l’Edat Mitjana*, Barcelona.

De la Cruz Palma, Óscar (2002), “La información sobre Mahoma en la *Doctrina pueril* de Ramon Llull,” in: *Taula: Quaderns de pensament* 37, 37–49.

De Mas Latrie, Louis (1860), “Essai de classification des continuateurs de l’Histoire des Croisades de Guillaume de Tyr,” in: *Bibliothèque de l’Ecole de Chartes* 21, 140–78.

Delle Donne, Fulvio (1997), “Una perduta raffigurazione federiciana descritta da Francesco Pipino e la sede della cancelleria imperiale,” in: *Studi Medievali,* ser. 3, vol. 38, no. 2, 737–49.

Deluz, Christiane (1993), “L’accomplissement des temps à Jérusalem,” in: *Fin des temps et temps de la fin dans l’univers médiéval*, Aix-en-Provence (Senefiance, 33), 187–98.

Di Cesare, Michelina (2011a), “The Prophet in the Book: Images of Muḥammad in Western Medieval Book Culture,” in: Avinoam Shalem (ed.), *The Subjective Eye: Facing Muhammad in Europe*, Leiden / Boston (in press).

Di Cesare, Michelina (2011b), “Pietro il Venerabile, Ka‘b al-Aḥbar e il *signum Ionae:* Una nuova interpretazione del ‘ritratto’ di Muḥammad nel *Corpus Cluniacense*,” in: Marco Palma / Cinzia Vismara (eds.), *Per Gabriella: Studi in memoria di Gabriella Braga*, Cassino (in press).

Di Cesare, Michelina (2008), “New Sources for the Legend of Muhammad in the West,” in: *East and West* 58, 9–31.

Díaz y Díaz, Manuel Cecilio (1979), *Libros y Librerías en La Rioja altomedieval*, Logroño.

Díaz y Díaz, Manuel Cecilio (1970), “Los textos antimahometanos más antiguos en códices españoles” con una apéndice de Isabel Benedicto Ceinos, “Sobre la data y el origen de la Historia de Mahoma,” in: *Archives d’histoire doctrinale et littéraire du Moyen Age* 45, 149–68 and 165–68.

Díez Antoñanzas, Jesús Raimundo / Saranyana, José Ignacio (1994), “Un caso de diálogo interconfesional en la Península Ibérica: La Disputatio Abutalib (siglo XI). Manuscrito 4402 de la Biblioteca Nacional de Madrid,” in: Horacio Santiago Otero (ed.), *Diálogo filosófico-religioso entre cristianismo, judaismo e islamismo durante la Edad Media en la peninsula Iberica*, Turnhout, 171–89.

Dinkova-Brunn, Greti (2005), *"The Ancestry of Jesus": Excerpts from "Liber generationis Iesu Christi filii David, filii Abraham" (Matthew 1:1–7) / edited from Heidelberg, Universitätsbibliothek, MS. Salem IX 15*, Toronto.

Domínguez Reboiras, Fernando (1999), "Der Religionsdialog bei Raimundus Lullus," in: Klaus Jacobi (ed.), *Gespräche lesen: Philosophische Dialoge im Mittelalter*, Tübingen, 263–90.

Domínguez, Fernando (1986), *"In civitate Pisana, in monasterio Sancti Domnini:* Algunas observaciones sobre la estancia de Ramon Llull en Pisa (1307–1308)," in: *Traditio* 42, 389–437.

Dondaine, Antoine (1967), "Ricoldiana: Notes sur les oeuvres de Ricoldo de Montecroce," in: *Archivum Fratrum Praedicatorum* 37, 119–79.

Donnadieu, Jean (2008a), *Jacques de Vitry: Histoire Orientale; Historia Orientalis*, Turnhout (Sous la Règle de saint Augustin, 12).

Donnadieu, Jean (2008b), "La représentation de l'islam dans l'*Historia orientalis*," in: *Moyen Âge* 114, nos. 3–4, 487–508.

Donnadieu, Jean (2006), "L'historia orientalis de Jacques de Vitry: Tradition manuscrite et histoire du texte," in: *Sacris erudiri* 45, 379–456.

Dorninger, Maria Elizabeth (1997), *Gottfried von Viterbo: Ein Author in der Umgebung der frühen Staufer*, Stuttgart.

Dorninger, Maria Elizabeth (1995–97), "Zum Bild des Judentums im Heiligen Römischen Reich. Aus dem Werk Gottfrieds von Viterbo," in: *Jahrbuch der Universität Salzburg*, 1, 173–94.

Drees, Clayton J. (1990), "Sainthood and Suicide: The Motives of the Martyrs of Córdoba," in: *The Journal of Medieval and Renaissance Studies*, 20, 59–89.

Drews, Wolfram (2006), "Sarazenen als Spanier? Muslime und castilisch-neogotische Gemeinschaft bei Rodrigo Jiménez de Rada († 1247)," in: Andreas Speer / Lydia Wegener, *Wissen über Grenzen: Arabisches Wissen und Lateinisches Mittelalter*, Berlin / New York (Miscellanea Mediaevalia, 33), 259–81.

Dreyer, Mechthild (2005), "'… rationabiliter infirmare et … rationes quibus fides [innititur] in publicum deducere': Alain de Lille et le conflit avec les adversaires de la foi," in: Jean-Luc Solère / Anca Vasiliu / Alain Galonnier (eds.), *Alain de Lille, le docteur universel: Philosophie, théologie et littérature au XIIe siècle*, Louvain-la-Neuve, 429–42.

Dreyer, Mechthild (2004), "Die Wirkkraft des Wortes: Zur Auseinandersetzung mit dem Islam am Beispiel von Petrus Venerabilis und Bernhard von Clairvaux" in: *Sapientia Dei–Scientia Mundi: Bernardo de Claraval e o su tempo* (*Revista Portuguesa de Filosofia* 60, no. 3), 621–32.

Dubler, César E. (1946), "Sobre la Crónica arábigo-bizantina de 741 y la influencia bizantina en la Península Ibérica," in: *Al-Andalus* 11, 282–439.

Eberth, Werner (ed.) (2005), *Ekkehard von Aura*, Bad Kissingen.

Echevarría, Ana (2005), "Eschatology or Biography? Alfonso X, Muhammad's Ladder and the Jewish Go-Between," in: Cynthia Robinson / Leyla Rouhi (eds.), *Under the Influence: Questioning the Comparative in Medieval Castile*, Leiden (The Medieval and Early Iberian World, 22), 133–52.

Echevarría, Ana (1999), *The Fortress of Faith: The Attitude Towards Muslims in Fifteenth-Century Spain*, Leiden.

Edbury, Peter W. / Rowe, John G. / Gordon, John (1988), *William of Tyre: Historian of the Latin East*, Cambridge UK.

Elders, Leo J. (1995), "Les destinataires de la *Somme contre les gentils*," in: Antonio Piolanti (ed.), *S. Tommaso Filosofo: Ricerche in occasione dei due centenari accademici*, Vatican City (Studi tomistici, 60), 287–304.

Ellenblum, Ronnie (2002), "Were There Borders and Borderlines in the Middle Ages? The Example of the Latin Kingdom of Jerusalem," in: David Abulafia / Nora Berend (eds.), *Medieval Frontiers: Concepts and Practices*, Aldershot, 105–19.

Esposito, Mario (1917–18), "The Pilgrimage of Symon Semeonis: A Contribution to the History of Mediaeval Travel," in: *The Geographical Journal* 50, 335–52, and 51, 77–96.

Estévez Sola, Juan Antonio (2005), "Un manuscrito de Lucas de Tuy en Portugal," in: *Studi Medievali*, ser. 3, vol. 46, no. 1, 333–42.

Evans, Gillian Rosemary (2002), *Fifty Key Medieval Thinkers*, London.

Falque y Rey, Emma (2006), "La Conquista de Córdoba y la Historiografía Latina de la Edad Media," in: Miguel Rodriguez Pantoja (ed.), *Las Raíces Clásicas de Andalucía: Actas del IV Congreso Andaluz de Estudios Clásicos, Córdoba 18–21 de septiembre de 2002*, Córdoba, 545–54.

Falque y Rey, Emma (2003), "Lucas de Tuy y Rodrigo Jiménez de Rada: El uso de las fuentes," in: *Cahiers de linguistique et de civilisation hispaniques médiévales*, 151–61.

Falque y Rey, Emma (2002), "El llamado 'Privilegio de los votos,' fuente del *Chronicon Mundi* de Lucas de Tuy," in: *Habis* 33, 573–77.

Falque y Rey, Emma (2001a), "La conquista de Córdoba en las fuentes cristianas," in: *Boletín de la Real Academia de Córdoba de Ciencias, Bellas Letras y Nobles Artes* 144, 177–81.

Falque y Rey, Emma (2001b), "Una edición crítica del *Chronicon Mundi* de Lucas de Tuy," in: *Cahiers de linguistique et de civilisation hispaniques médiévales* 24, 219–33.

Falque y Rey, Emma (2000a), "Hacia una organización textual de los manuscritos del *Chronicon Mundi* de Lucas de Tuy," in: *Cahiers de linguistique et de civilisation hispaniques médiévales* 23, 87–99.

Falque y Rey, Emma (2000b), "La vida de Mahoma en las fuentes cristianas medievales: Lucas de Tuy," in: *Philologia Hispalensis* 14, no. 2, 211–16.

Falque y Rey, Emma (1999), "Los testimonios manuscritos de Lucas de Tuy de la Biblioteca de Catalunya," in: Ignasi Xavier Adiego (ed.), *Actes del XIII Simposi de la Secció Catalana de la S.E.E.C., Tortosa 15–18 d'abril de 1998*, Tortosa (Tarragona), 159–63.

Falque y Rey, Emma (1998), "Los manuscritos del *Chronicon Mundi* de Lucas de Tuy de la Real Colegiata de San Isidoro de León," in: Maurilio Pérez González (ed.), *Actas del II Congreso Hispánico de Latín Medieval (León, 1–4 de diciembre de 1993)*, León, 437–40.

Falque y Rey, Emma (1995), "Lucas de Tuy en Sevilla," in: *Kolaios* 4, 765–71.

Fernández Valverde, Juan (1999), "El códice *G.1* de la catedral de Segorbe y la edición de Schott de la *Historia Arabum* de Rodrigo Jiménez de Rada," in: *Révue d'histoire des textes* 29, 301–6.

Festy, Michel (2003), "De l'*Epitome de Caesaribus* à la Chronique de Marcellin: L'*Historia Romana* de Symmaque le Jeune," in: *Historia: Zeitschrift für alte Geschichte* 52, no. 2, 251–55.
Flahiff, George Bernard (1940), "Ralph Niger: An Introduction to His Life and Works," in: *Mediaeval Studies* 2, 104–26.
Flori, Jean (2007), *L'Islam et la fin de Temps: L'Interprétation prophétique des invasions musulmanes dans la chrétienté médiévale*, Paris.
Folda, Jaroslav (2005), *Crusader Art in the Holy Land, from the Third Crusade to the Fall of Acre 1187–1291*, New York.
Formisano, Luciano (2004), "La più antica (?) traduzione italiana del *Corano* e il *Liber Habentometi* di Ibn Tumart in una compilazione di viaggi del primo Cinquecento," in: *Critica del Testo* 2, 651–96.
Fumagalli, Pier Francesco (1985), "I trattati medievali *Adversus Judaeos*, il *Pugio Fidei* ed il suo influsso sulla concezione cristiana dell'ebraismo," in: *La Scuola Cattolica* 113, 522–45.
Funkenstein, Amos (1971), "Basic Types of Christian Anti-Jewish Polemics," in: *Viator* 2, 377–9.
Funkenstein, Amos (1968), "Changes in the Patterns of Christian Anti-Jewish Polemics in the 12th Century," in: *Zion* 33, 129–37 [in Hebrew].
Galbraith, Vivian Hunter (1944), *Roger of Wendover and Matthew Paris*, Glasgow.
García Moreno, Luis Agustín (2004), "Elementos de tradición bizantina en dos Vidas de Mahoma mozárabes," in: Inmaculada Pérez Martín / Pedro Bádenas de la Peña (eds.), *Bizancio y la península ibérica: De la antigüedad tardía a la edad moderna*, Madrid (Nueva Roma, 24), 247–71.
Garcías Palou, Sebastián (1981), *Ramon Llull y el Islam*, Palma de Mallorca.
Gardet, Louis (1976), "La connaissance que Thomas d'Aquin put avoir du monde islamique," in: Gerard Verbeke / Daniel Verhelst (eds.), *Aquinas and Problems of His Time*, Leuven (Mediaevalia Lovaniensia, Series 1, Studia 5), 139–49.
Gastgeber, Christian (2007), "Literatur und Wissenschaft im Spiegel der handschriftlichen Überlieferung," in: Andreas Fingernagel (ed.), *Geschichte der Buchkultur*, vol. 4, *Romanik*, part 1, Graz, 145–288, esp. 231–32.
Gayá Estelrich, Jordi (2002), "Ramon Llull i l'Islam: *Infideles sunt homines, sicut et nos*," in: *Vós sou sant, Senyor Déu únic: Franciscanisme i Islam; Jornades d'Estudis Franciscans (28 i 29 de juny 2001)*, Barcelona, 115–43.
Gayá Estelrich, Jordi (1982), *Ramon Llull*, Palma.
Gemelli, Pia (1965), "Giacomo da Vitry e le origini del movimento francescano," in: *Aevum* 39, 474–95.
Genicot, Léopold / Tombeur, Paul (eds.) (1976), *Index Scriptorum Operumque Latino-Belgicorum Medii Aevi*, vol. 2, Bruxelles.
Giese, Wolfgang (1978), "Stadt- und Herrscherbeschreibungen bei Wilhelm von Tyrus," in: *Deutsches Archiv* 34, 381–409.
Gil Fernández, Juan (1995), "La Historiografía," in: R. Menendez Pidal (ed.), *Historia de España: La cultura del Románico, siglos XI al XIII*, Madrid, 1–109.
Goetz, Hans-Werner (2007), *Gesammelte Schriften zu Wahrnehmungen, Deutungen und Vorstellung im Mittelalter*, ed. Anna Haurast / Simon Elling / Bele Freudenberg / Anja Lutz / Steffen Patzold, Bochum.

Golubovich, Girolamo (1906–1927), *Biblioteca bio-bibliografica della Terra Santa e dell'Oriente francescano*, Quaracchi.

Gómez Moreno, Manuel (1932), "Las primeras crónicas de la Reconquista: El ciclo de Alfonso III," in: *Boletín de la Real Academia de la Historia* 100, 532–627.

Gómez Negales, Salvador (1976), "Saint Thomas, Averroès et l'Averroïsme," in: Gerard Verbeke / Daniel Verhelst (eds.), *Aquinas and Problems of His Time*, Leuven (Mediaevalia Lovaniensia, Series I, Studia V), 161–77.

González Muñoz, Fernando (2007), "La connexión nestoriana: La visión occidental de las relaciones entre nestorianismo e islam," in: Paz Romero Portilla / Manuel Reyes García Hurtado (eds.), *De cultura, lenguas y tradiciones: II simposio de estudios humanisticos (Ferrol, 14–16 noviembre de 2006)*, A Coruña, 121–36.

Gonzáles Muñoz, Fernando (2006), "Dos versiones tardías de la leyenda de Mahoma: La Vita Mahometi del ms. Pisa, Biblioteca del Seminario 50 y el tratado Sobre la seta mahometana de Pedro de Jaén," in: *Actas do IV Congresso Internacional de Latim Medieval Hispánico (Lisboa, 12–15 de outubro de 2005)*, Lisboa, 591–98.

González Muñoz, Fernando (2005), *Exposición y refutación del Islam: La versión latina de las epístolas de al-Hāšimī y al-Kindī*, A Coruña.

González Muñoz, Fernando (2004), "La leyenda de Mahome y el cardenal Nicolás," in: *Al-Qantara* 25, 5–43.

Gonzáles Muñoz, Fernando (2002a), "El conocimiento del Córan entre los mozárabes del siglo IX," in: Manuela Domínguez García / Juan José Moralejo Alvarez / José Antonio Puentes Romay / Manuel Enrique Vázquez Buján (eds.), *Sub luce calami florentis: Homenje a Manuel Díaz y Díaz*, Santiago de Compostela, 390–409.

González Muñoz, Fernando (2002b), "La leyenda de Mahoma en Lucas de Tuy," in: Maurilio Pérez González (ed.), *Actas del III Congreso hispánico de latín medieval (León, 26–29 de septiembre de 2002)*, León, 347–58.

Gonzálvez Ruiz, Ramón (1997), *Hombres y Libros de Toledo. Vol. 1 (1086–1300)*, Madrid.

Grabmann, Martin (1941), "Der Franziskanerbishof Benedictus de Alignano und seine Summa zum Caput Firmiter des vierten Lateran-Konzils," in: Ignatius-Maria Freudenreich OFM (ed.), *Kirchengeschichtliche Studien P. Michael Bihl ofm als Ehrengabe dargeboten*, Colmar, 50–64.

Graboïs, Aryeh (2003), "La description de l'Égypte au XIV siècle par les pèlerins et les voyageurs occidentaux," in: *Le Moyen Age* 109, no. 3, 529–43.

Graboïs, Aryeh (1998), *Le pèlerin occidental en Terre sainte au Moyen Age*, Paris / Bruxelles.

Graboïs, Aryeh (1992), "La découverte du monde musulman par les pèlerins européens au XIIIe siècle," in: *Al-Masaq* 5, 29–46.

Graboïs, Aryeh (1991), "The Description of Jerusalem by William of Malmesbury: A Mirror of the Holy Land's Presence in the Anglo-Norman Mind," in: Marjorie Chibnall (ed.), *Anglo-Norman Studies XIII: Proceedings of the Battle Conference 1990*, Woodbridge, 145–56.

Graboïs, Aryeh (1989), "Les Pèlerins occidentaux en Terre Sainte au Moyen Age: Une minorité étrangère dans sa patrie spirituelle," in: *Studi Medievali*, ser. 3, 30, 15–48.

Graboïs, Aryeh (1988), "Medieval Pilgrims, the Holy Land and Its Image in European Civilization," in: Moshe Sharon (ed.), *Pillars of Smoke and Fire: The Holy Land in History and Thought*, Johannesburg, 71–73.

Graboïs, Aryeh (1986), "Islam and Muslims as Seen by Western Pilgrims in the Holy Land in the Thirteenth Century," in: *Asian and African Studies* 20, 309–27.

Grandsen, Antonia (1947), *Historical Writings in England, c. 500 to c. 1307*, Ithaca.

Gregory, Tullio (2003), "Nani sulle spalle dei giganti: Traduzioni e ritorno degli Antichi nel medioevo latino," in: *Studi Medievali*, ser. 3, vol. 44, no. 3, 1053–75.

Grodziska, Karolina (1982), "Martin le Polonais et sa Chronique sur les papes et les empereurs," in: *Studia italo-polonica* 1, 7–14.

Grundmann, Herbert (1966), *Studien über Joachim von Fiore*, Stuttgart.

Grundmann, Herbert (1950), *Neue Forschungen über Joachim von Fiore*, Marburg.

Guizot, François Pierre Guillaume (1824), *Continuation de l'Histoire des Croisades par Bernard le Trésorier*, Paris (Collection des Mémoires relatifs à l'histoire de France, 19).

Guzman, Gregory G. (1997), "The Testimony of Medieval Dominicans concerning Vincent of Beauvais," in: Serge Lusignan / Monique Paulmier-Foucart, *Lector et compilator: Vincent de Beauvais, frère prêcheur; Un intellectuel et son milieu au XIIIe siècle*, Grâne (Rencontres à Royaumont, 9), 303–26.

Hackett, Jeremiah M. G. (ed.) (1997), *Roger Bacon and the Sciences: Commemorative Essays*, Leiden / New York / Köln.

Hackett, Jeremiah M. G. (1987), "Moral Philosophy and Rhetoric in Roger Bacon," in: *Philosophy and Rhetoric* 20, no. 1, 18–40.

Hagemann, Ludwig (1985), "Die erste lateinische Koranübersetzung–Mittel des Verständigung zwischen Christen und Muslimen im Mittelalter?," in: Albert Zimmerman / Ingrid Craemer-Ruegenberg (eds.), *Orientalische Kultur und europäisches Mittelalter*, Berlin / New York (Miscellanea Medievalia, 17), 45–58.

Häring, Martin Nikolaus (1976), "Alan of Lille's *De fide catholica* or *Contra haereticos*," in: *Analecta Cisterciensia* 32, 216–37.

Hasse, Dag Nikolaus (2006), "The Social Conditions of the Arabic-(Hebrew-) Latin Translation Movements in Medieval Spain and in the Renaissance," in: Andreas Speer / Lydia Wegener, *Wissen über Grenzen: Arabisches Wissen und Lateinisches Mittelalter*, Berlin / New York (Miscellanea Mediaevalia, 33), 68–86.

Hausmann, Friedrich (1992), "Gottfried von Viterbo Kapellan und Notar, Magister, Geschichtsschreiber und Dichter," in: A. Haverkamp, *Friedrich Barbarossa: Handlungsspielräume und Wirkungsweisen des staufischen Kaisers*, Sigmaringen (Vorträge und Forschungen, 40), 603–21.

Hay, Denys (1977), *Annalists and Historians: Western Historiography from the Eighth to the Eighteenth Centuries*, London / New York.
Healy, Patrick (2006), *The Chronicle of Hugh of Flavigny: Reform and the Investiture Contest in the Late Eleventh Century*, Aldershot.
Herbers, Klaus (2006), "Religions et frontiéres", in: Outi Merisalo / Päivi Pahta (eds.), *Frontiers in the Middle Ages: Proceedings of the Third European Congress of Medieval Studies* (Jyväskylä, 10–14 June 2003), Louvain-la-Neuve 2006 (Textes et études du Moyen Age, 35), 703–716
Hernández Martín, Ramón (2001), "El arabista medieval Alfonso Buenhombre," in: *Anámnesis* 11, no. 1, 105–36.
Herrera Roldán, Pedro (1995), "Propaganda antiislámica en la Córdoba del s. IX: La 'Historia del falso profeta Mahoma'," in: Maurilio Pérez González (ed.), *Actas del I Congreso de Latín Medieval (León, 1–4 de diciembre de 1993)*, León, 274–84.
Hiestand, Rudolf (1987), "Oliver Scholasticus und die Pariser Schulen zu Beginn des 13. Jahrhunderts: Zu einem neuen Textfund," in: *Jahrbuch des Kölnischen Geschichtsverein* 58, 1–34.
Hiestand, Rudolf (1978), "Zum Leben und zur Laufbahn Wilhelms von Tyrus," in: *Deutsches Archiv* 34, 345–80.
Higgs Strickland, Debra (2003), *Saracens, Demons, & Jews: Making Monsters in Medieval Art*, Princeton.
Holmes Katz, Marion (2007), *The Birth of the Prophet: Devotional Piety in Sunni Islam*, London / New York.
Hoogeweg, Hermann (1894), *Die Schriften des Kölner Domscholaster, späteren Bischofs von Paderborn und Kardinalbischofs von S. Sabina Oliverus*, Tübingen.
Horowitz, Jeannine (1997), "Les exempla au service de la prédication de la Croisade au 13e siècle," in: *Revue d'histoire ecclésiastique* 92, 367–94.
Hotz, Stephan (2002), M*ohammed und seine Lehre in der Darstellung abendländischer Autoren vom späten 11. bis zur Mitte des 12. Jahrhunderts: Aspekte, Quellen und Tendenzen in Kontinuität und Wandel*, Frankfurt am Main.
Howlett, David (2005), *Insular Inscriptions*, Dublin.
Hoyland, Robert G. (1997), *Seeing Islam as Others saw it: A Survey and Evaluation of Christian, Jewish, and Zoroastrian Writings on Early Islam*, Princeton (Studies in Late Antiquity and Early Islam, 13).
Huygens, Robert, B. C. (1962), "Guillaume de Tyr étudiant: Un chapitre (XIX, 12) de son 'Histoire' retrouvé," in: *Latomus* 21, 811–29.
Ikas, Wolfgang-Valentin (2001), "Martinus Polonus' Chronicle of the Popes and Emperors: A Medieval Best-Seller and Its Neglected Influence on Medieval English Chroniclers," in: *The English Historical Review* 116, 327–41.
Iogna-Prat, Dominique (1988), *Agni immaculati: Recherches sur les sources hagiographiques relatives à saint Maieul de Cluny (954–994)*, Paris.
Iogna-Prat, Dominique (1998), *Ordonner et Exclure: Cluny et la société chrétienne face à l'hérésie, au judaïsme et à l'islam (1000–1150)*, Paris.
Jenkins, Claude (1923), *The Monastic Chronicles and Early School of Saint-Albans*, London.

Jensen, Kurt Villads (1996), "War against Muslims according to Benedict of Alignano, OFM," in: *Archivum franciscanum historicum* 89, nos. 1–2, 181–95.

Jerez Cabrero, Enrique (2006), "El *Chronicon Mundi* de Lucas de Tuy (c. 1238), técnicas compositivas y motivaciones ideológicas." PhD diss., Universidád Autonoma de Madrid, esp. 289–301 and 393–426.

Jotischky, Andrew (2004), "The Mendicants as Missionaries and Travellers in the Near East in the Thirteenth and Fourteenth Centuries," in: Rosamund Allen (ed.), *Eastward Bound: Travel and Travellers, 1050–1550*, Manchester, 88–106.

Kaeppeli, Thomas / Panella, Emilio (1993), *Scriptores Ordinis Praedicatorum. Vol. 4: T-Z, Praemissis addendis et corrigendis ad volumina I-III.* Rome.

Kaeppeli, Thomas (1980), *Scriptores Ordinis Praedicatorum. Vol. 3: L-S.* Rome.

Kaeppeli, Thomas (1975), *Scriptores Ordinis Praedicatorum. Vol. 2: G-I.* Rome.

Kaeppeli, Thomas (1970), *Scriptores Ordinis Praedicatorum. Vol. 1: A-F.* Rome.

Kay, Richard (1969), "Wendover's Last Annal," in: *English Historical Review* 84, 779–85.

Kedar, Benjamin Z. (1986), "Ungarische Muslime in Jerusalem im Jahre 1217," in: *Acta Academiae Scientiarum Hungaricae* 40, 325–27.

Kedar, Benjamin Z. (1984), *Crusade and Mission: European Approaches toward the Muslims*, Princeton.

Kenny, Joseph (1996), "Thomas Aquinas, De rationibus fidei contra Saracenos, Graecos et Armenos ad Cantorem Antiochenum," in: *Islamochristiana* 22, 31–52.

Kniewasser, Manfred (1980), "Die antijudische Polemik des Petrus Alphonsi (getauft 1106) und des Abtes Petrus Venerabilis von Cluny († 1156)," in: *Kairos*, 22, 34–76.

Krause, Karl Ernst Hermann (1875), "Zu Magister Thetmarus (Thietmarus)," in: *Forschungen Zur Deutschen Geschichte* 15, 153–56.

Kretzmann, Norman (1999), *The Metaphysics of Theism: Aquina's Natural Theology in "Summa contra gentiles I"*, Oxford.

Kritzeck, James (1964), *Peter the Venerable and Islam*, Princeton.

Kritzeck, James (1956), "Peter the Venerable and the Toledan Collection," in: James Constable / James Kritzeck, *Petrus Venerabilis, 1156–1956: Studies and Texts Commemorating the Eighth Centenary of His Death*, Rome (Studia Anselmiana 40), 176–201.

Kühl, Henriette (1999), "Zur Überlieferung und Rezeption der Weltchronik Richards von Cluny," in: Peter Engels (ed.), *Aus Überrest und Tradition: Festschrift für Anna-Dorothee von den Brincken*, Lauf, 73–92.

Lacarra, José María (1945), "Textos navarros del Códice de Roda," in: *Estudios de la edad Media de la Corona de Aragón* 1, 193–283.

Lacarra, María Jesús (1991), *Pedro Alfonso*, Zaragoza.

Lamarque, Henri (2005), "Le dialogue d'Abdia," in: Miquel Barceló / José Martínez Gázquez (eds.), *Musulmanes y Cristianos en Hispania durante las conquistas de los siglos XII y XIII*, Bellaterra (Barcelona), 41–49.

Lamma, Paolo (1961), *Momenti di storiografia cluniacense*, Rome (Istituto Storico Italiano per il Medio Evo, Studi Storici, fasc. 42–44).

Lasker, Daniel J. (1996), "Jewish-Christian Polemics at the Turning Point: Jewish Evidence from the Twelfth Century," in: *The Harvard Theological Review* 89, no. 2, 161–73.

Laurent, Johann Carl Moritz (1859), "Nachträgliches über Burchard von Strassburg," in: *Serapeum* 20, 174–76.

Lavajo, Joaquim Chorão (1988), "Cristianismo e Islamismo na Península Ibérica: Raimund Marti Um Precursor do Diálogo Religioso," PhD diss., Universidade de Évora.

Lavajo, Joaquim Chorão (1981), "Un confronto metodológico no dialogo islamo-cristiano medieval: R. Marti et R. Llull," in: *Revista de historia de las ideas* 3, 315–40.

Leclercq, Jean (1946), *Pierre le Vénérable*, Saint-Wandrille / Paris.

Lejbowicz, Max (2006), "Between Autochthonous Tradition and Concealed Acculturation," in: Andreas Speer / Lydia Wegener, *Wissen über Grenzen: Arabisches Wissen und Lateinisches Mittelalter*, Berlin / New York (Miscellanea Mediaevalia, 33), 32–46.

Lerner, Robert E. (2001), *The Feast of Saint Abraham: Medieval Millenarians and the Jews*, Philadelphia.

Lettinck, Nico (1981), "Pour une édition critique de l'*Historia ecclesiatica* de Hugues de Fleury," in: *Revue Bénédictine* 91, 386–97.

Lewis, Suzanne (1987), *The Art of Matthew Paris*, Aldershot.

Lieberknecht, Otfried (1994), "Zur Rezeption der arabischen Apologie des Pseudo-Kindi in der lateinischen Mohammedliteratur des Mittelalters," in: Axel Schönberger / Klaus Zimmermann, *De orbis Hispani linguis litteris historia moribus: Festschrift für Dietrich Briesemeister zum 60. Geburtstag*, Frankfurt am Main, 532–38.

Limor, Ora (1996), "The Epistle of Rabbi Samuel of Morocco: A Best-Seller in the World of Polemics," in: Ora Limor (ed.), *Contra Iudaeos: Ancient and Medieval Polemics between Christians and Jews*, Tübingen, 177–94.

Linehan, Peter A. (2002), "Fechas y sospechas sobre Lucas de Tuy," in: *Anuario de Estudios Medievales* 32, no. 1, 19–38 (= Linehan, Peter A., "Dates and Doubts about Don Lucas," in: *Cahiers de linguistique et de civilization hispaniques médiévales* 24 (2001), 201–17)).

Linehan, Peter A. (1997), "On Further Thought: Lucas of Tuy, Rodrigo of Toledo and the Alfonsine Histories," in: *Anuario de estudios medievales* 27, no. 1, 425–35.

Little, Andrew George (1914), *Roger Bacon Essays*, Oxford.

Llinarès, Armand (1960), "Le séjour de Raymond Lulle à Bougie (1307) et la *Disputatio Raymundi Christiani et Hamar Saraceni*," in: *Estudios Lulianos* 4, 63–72.

Lobrichon, Guy (2003), "L'exégèse biblique: Histoire d'un genre littéraire (VII-XIIIe siècle)," in: Guy Lobrichon (ed.), *La Bible au Moyen Age*, Paris, 55–70.

Lohr, Charles (1968), "Ramon Lull, Liber Alquindi and Liber Telif," in: *Estudios Lullianos* 12, 145–60.

Lopez Pereira, José Eduardo (1980), *Estudio crítico sobre la Crónica Mozárabe de 754*, Zaragoza.

Luchitskaja, Svetlana (2000), "The Image of Muhammad in Latin Chronography of the 12th and 13th Century," in: *Journal of Medieval History* 26, no. 2, 115–26.

Lusignan, Serge / Paulmier-Foucart, Monique (eds.) (1997), avec la collaboration de M.-C. Duchenne, *Lector et compilator: Vincent de Beauvais, frère prêcheur; Un intellectuel et son milieu au XIIIe siècle*, Grâne (Rencontres à Royaumont, 9).

Lutz-Bachmann, Matthias (2004), "Rationalität und Religion: Der Beitrag des Thomas von Aquin zu einer rationalen Grundlegung des Religionsdialogs in der *Summa contra gentiles*," in: Matthias Lutz-Bachmann / Alexander Fidora (eds.), *Juden, Christen und Muslime: Religionsdialoge im Mittelalter*, Darmstadt, 96–118.

Maier, Christoph T. (1994), *Preaching the Crusades: Mendicant Friars and the Cross in the Thirteenth Century*, Cambridge UK.

Mallette, Karla (2007), "Muhammad in Hell," in: *Dante Studies* 125, 207–24.

Manzoni, Luigi (1894–95), "Frate Francesco Pipino da Bologna de' PP Predicatori, geografo, storico e viaggiatore," in: *Atti e memorie della Deputazione di storia patria per le provincie di Romagna* 13, 258–334.

Marangon, Piero (2006), "Di Maometto e degli altri scismatici nel canto xxviii dell'Inferno," in: Claudio Gabrio Antoni (ed.), *Echi letterari della cultura araba nella lirica provenzale e nella 'Commedia' di Dante.* Atti del Convegno Internazionale, Università degli Studi di Udine, 15–16 aprile 2005, Pasian di Prato (Ud), 152–59.

March, Josep Maria (1908), "En Ramón Martí y la seva *Explanatio simboli apostolorum*," in: *Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans* 2, 443–96.

Marmo, Costantino (2003), "Pascasio Radberto, i grammatici e la semiotica eucaristica," in: Maria Consiglia De Matteis (ed.), *Ovidio Capitani, quaranta anni per la storia medievale*, Bologna, vol. 2, 257–69.

Martín Duque, Ángel J. (1962), "El inglés Roberto, traductor del Corán: Estancia y actividades en España a mediados del siglo XII," in: *Hispania* 22, 483–506 (republished in: *Principe de Viana* 63 (2002), *Ejemplar dedicado a Ángel J. Martín Duque*, 567–82)).

Martínez Gázquez, José (2012), "La figura de Mahoma nel Corpus Islamolatinum," in: Christiane Gruber / Avinoam Shalem (eds.), *Picturing Prophetic Knowledge: The Prophet Muhammad in Cross-Cultural Literary and Artistic Traditions. Proceedings of the Interdisciplinary Conference "Crossing Boundaries, Creating Images: In Search of the Prophet Muhammad in Literary and Visual Traditions." Florence, July 16–18*, 2009 (in press).

Martínez Gázquez, José / Petrus, Nádia (2008), "Las motivaciones generales de las traducciones latinas del Corán," in: *The Journal of Medieval Latin* 18, 230–46.

Martínez Gázquez, José (2007a), "Les traductions latines du Coran dans les relations christiano-musulmanes," in: *Histoire du texte biblique* 8, 101–6.

Martínez Gázquez, José (2007b), "Translations of the Qur'an and Other Islamic Texts before Dante (Twelfth and Thirteenth Centuries)," in: *Dante Studies*, 125, 79–92.

Martínez Gázquez, José (2005a), "El linguaje de la violencia en el prólogo de la traducción latina del Corán impulsada por Pedro il Venerable," in: *Cahiers de linguistique et de civilization hispaniques médiévales* 28, 243–52.

Martínez Gázquez, José (2005b), "Finalidad de la primera traducción latina del Corán," in: Miquel Barceló / José Martínez Gázquez (eds.), *Musulmanes y Cristianos en Hispania durante las conquistas de los siglos XII y XIII*, Bellaterra (Barcelona), 71–77.

Martínez Gázquez, José (2005c), "Los primeros nombres de Allah en la traducción latina del *Alchoran* de Robert de Ketton," in: *Euphrosyne* 33, 303–13.

Martínez Gázquez, José (2003), "Trois traductions médiévales latines du Coran: Pierre le Vénérable-Robert de Ketton, Marc de Tolède et Jean de Segobia," in: *Revue d'Études Latines* 80, 223–35.

Martínez Gázquez, José (2001), "Observaciones a la traducción latina del Corán (Qur'ān) de Robert de Ketene," in: Jacqueline Hamesse (ed.), *Les traducteurs au travail: Leurs manuscrits et leurs méthodes*, Turnhout, 115–27.

Martínez Gázquez, José (1998), "Los Santos padres, modelo de Pedro el Venerable en la refutación del Islam," in: *Cuadernos de Filología Clásica: Estudios Latinos* 15, 347–61.

Martínez Gázquez, José / de la Cruz Palma, Óscar (2000), "Las traducciones àrabe-latinas impulsadas por Pedro el Venerable," in: María Dolores Burdeus / Elena Real / Joan Manuel Verdegal (eds.), *Las órdenes militares: Realidad e imaginario*, Castellón de la Plana, 285–96.

Martínez Gázquez, José / de la Cruz Palma, Óscar / Ferrero, Cándida / Petrus, Nádia (2004), "Die lateinischen Koran-Übersetzungen in Spanien," in: Matthias Lutz-Bachmann / Alexander Fidora (eds.), *Juden, Christen und Muslime: Religions-dialoge in Mittelalter*, Darmstadt, 27–39.

Massa, Eugenio (1955), *Ruggero Bacone: Etica e poetica nella storia dell' "Opus Maius,"* Rome (Uomini e Dottrine, 3).

Massèra, Aldo Francesco (1915), "Dante e Riccobaldo da Ferrara," in: *Bullettino della Società Dantesca* 22, 168–200.

Mathon, Gérard (1963), "Paschase Radbert et l'évolution de l'humanisme carolingien," in: *Corbie abbaye royale: Volume du 13e centenaire*, Lille, 135–55.

Maus, Cyrin (1970), *A Phenomenology of Revelation: Paschasius Radbert's Way of Interpreting Scripture*, Dayton OH.

Maztnak, Thomaž (2002), *Crusading Peace: Christendom, the Muslim World, and Western Political Order*, Berkeley / Los Angeles / London.

Mazzucchi, Andrea (2001), "La discussione della 'varia lectio' nel commento di Benvenuto da Imola e nell'antica esegesi dantesca," in: *"Per correr miglior acque....": Bilanci e prospettive degli studi danteschi alle soglie del nuovo millennio; Atti del Convegno di Verona-Ravenna, 25–29 ottobre 1999*, Rome, vol. 2, 955–82.

McGinn, Bernard (2000), *Antichrist: Two Thousand Years of the Human Fascination with Evil*, New York.

McGinn, Bernard (1990), *The Calabrian Abbot: Joachim of Fiore in the History of Western Thought*, New York.

Meersseman, Gilles Gérard (1940), "La chronologie des voyages et des oeuvres de Frère Alphonse Buenhombre O. P.," in: *Archivum Fratrum Praedicatorum* 10, 77–108.
Meredith Jones, C. (1972), "The Conventional Saracen of the Songs of Geste," in: *Speculum* 17, 201–25.
Mérigoux, Jean-Marie (2001), "Les débuts de l'ordre dominicain et le monde musulman: Riccoldo da Monte di Croce," in: *Les dominicains et les mondes musulmans: Mémoire dominicaine* 15, 55–77.
Michel, Karl (1926), *Das "Opus Tripartitum" des Humbertus de Romanis O.P.*, Graz.
Millás Vallicrosa, José María (1953), "Un tratado anónimo de polémica contra los Judíos," in: *Sefarad* 13, 3–33.
Millet, Benignus (2001), "The Irish Franciscans and Education in Late Medieval Times and the Early Counter-Reformation, 1230–1630," in: *Seanchas Ard Mhacha: Journal of the Armagh Diocesan Historical Society* 18, no. 2, 1–29.
Millet-Gerard, Dominique (1984), *Chrétiens mozarabes et culture islamique dans l'Espagne des VIII-IX siècles*, Paris.
Mineo, Nicolò (1999), "Ancora su Dante e il *Libro della Scala*," in: Antonio Pioletti / Francesca Rizzo Nervo (eds.), *Medioevo romanzo e orientale: Il viaggio dei testi; III Colloquio Internazionale. Venezia, 10–13 ottobre 1996*, Soveria Mannelli (CZ), 557–84.
Monneret de Villard, Ugo (1944), *Lo Studio dell'Islam in Europa nel XII e nel XIII secolo*, Città del Vaticano (Studi e Testi, 110).
Monnot, Guy (1983), "Les citations coraniques dans le *Dialogus* de Pierre Alfonse," in: *Islam et Chrétiens du Midi (XIIe-XIVe s.)*, Fanjeaux (Cahiers de Fanjeaux 18), 265–77.
Morenzoni, Franco / Tilliette, Jean-Yves (eds.) (2005), *Autour de Guillaume d'Auvergne (†1249)*, Turnhout (Bibliothèque d'histoire culturelle du Moyen Age, 2).
Mortensen, Lars Boje (1999–2000), "The Diffusion of Roman Histories in the Middle Ages: A List of Orosius, Eutropius, Paulus Diaconus, and Landolfus Sagax Manuscripts," in: *Filologia mediolatina* 6–7, 101–200.
Mortensen, Lars Boje (1992), "The Texts and Contexts of Ancient Roman History in Twelfth-Century Western Scholarship," in: Paul Magdalino (ed.), *The Perception of the Past in the Twelfth-Century Europe*, London / Rio Grande OH, 99–116.
Mossman, Stephen (2007), "The Western Understanding of Islamic Theology in the Middle Ages: Mendicant Responses to Islam from Riccoldo da Monte di Croce to Marquard von Lindau," in: *Recherches de Théologie et Philosophie Médiévales*, 74, no. 1, 169–224.
Motte, Antonin-René (1938), "Note sur la date du *Contra Gentiles*," in: *Révue Thomiste* 44, 806–9.
Mottu, Henry (1977), *La manifestation de l'Esprit selon Joachim de Fiore*, Paris.
Moure Casas, Ana María (1992), "En torno a las fuentes de la *Crónica Mozárabe*," in: *Humanitas in honorem A. Fontán*, Madrid, 351–63.
Münkler, Marina (1998), *Marco Polo: Leben und Legende*, Munich.

Muratova, Xenia (1982), "Western Chronicles of the First Crusade as Sources for the History of Art" in: Jaroslav Folda (ed.), *The Holy Land in Crusader Art in the Twelfth Century*, Oxford (British Archeological Reports: International Series, no. 152), 47–69.

Murray, Alan V. (2001), "William of Tyre and the Origin of the Turks: On the Sources of the *Gesta Orientalium Principum*," in: Michael Balard / Benjamin Z. Kedar / Jonathan Riley-Smith (eds.), *Dei gesta per Francos: Études sur les croisades dédiées à Jean Richard/Crusade Studies in Honour of Jean Richard*, Aldershot, 217–29.

North, John D. (1999), "Roger Bacon and the Saracens," in: Graziella Federici Vescovini (ed.), *Filosofia e scienza classica, arabo-latina medievale e l'età moderna; Ciclo di seminari internazionali, Louvain-la-Neuve 26–27 gennaio 1996*, Louvain-la-Neuve (Textes et Etudes du Moyen Age, 11), 129–60.

Novikoff, Alex (2007), "Reason and Natural Law in the Disputational Writings of Peter Alfonsi, Peter Abelard, and Yehuda Halevi," in: Michael Frassetto (ed.), *Christian Attitudes toward the Jews in the Middle Ages*, New York, 109–36.

O'Meara, Thomas F. (2008), "The Theology and Times of William of Tripoli, O.P.: A Different View of Islam," in: *Theological Studies* 69, no. 1, 80–98.

Oliverio, Salvatore (2000), *Lo specchio del mistero: Le tavole del "Liber Figurarum" di Gioacchino da Fiore; Catalogo della mostra*, San Giovanni in Fiore.

Ortigues, Edmond / Iogna-Prat, Dominique (1985), "Raoul Glaber et l'historiographie clunisienne," in: *Studi Medievali*, ser. 3, vol. 26, no. 2, 537–72.

Pacaut, Marcel (1977), "Le concile de Lyon: L'événement et sa portée," in: Michel Mollat (ed.), *1274: Année charnière; Mutations et continuités (Lyon-Paris, 30 septembre-5 octobre 1974),* Paris, 293–318.

Palmieri, Pantaleo / Paolazzi, Carlo (eds.) (1991), *Benvenuto da Imola: Lettore degli antichi e dei moderni*, Ravenna.

Panella, Emilio (1989), "Preghiera e protesta: La prima lettera di Riccoldo," in: *Archivum fratrum Praedicatorum* 59, 17–88.

Panella, Emilio (1988), "Ricerche su Riccoldo da Monte di Croce," in: *Archivum fratrum Praedicatorum* 58, 5–85.

Panella, Emilio (1986), "Presentazione," in: *Fede e Controversia nel '300 e '500: Memorie Domenicane,* n. s. 17, v-xl.

Paolazzi, Carlo (1979), "Le letture dantesche di Benvenuto da Imola a Bologna e a Ferrara e le redazioni del suo *Comentum*," in: *Italia Medioevale e Umanistica* 22, 319–66.

Paravicini Bagliani, Agostino (2003), *Bonifacio VIII*, Turin.

Pardo Pastor, Jordi (2005), "Mahoma y el Anticristo en la obra de Ramon Llull," in: *Anales del Seminario de Historia de la Filosofía* 22, 159–75.

Pardo Villar, Aureliano (1951), "El arabista Fray Alfonso Bonhome," in: *Boletín de la Reál Academia Gallega* 46, no. 25, 278–312.

Passalacqua, Marina (2003), "Terminologia filologica negli epistolari carolingi: Intellettuali e testi," in: Paolo Chiesa (ed.), *Paolino d'Aquileia e il contributo italiano all'Europa carolingia: Atti del convegno internazionale di studi, Cividale del Friuli, Premariacco, 10–13 ottobre 2002*, Udine, 405–20.

Patschovsky, Alexander (1998), “The Holy Emperor Henry ‘The First’ as one of the Dragon’s Heads of Apocalypse: on the Image of the Roman Empire under the German Rule in the Tradition of Joachim of Fiore”, in: *Viator* 29, 291–322.

Patton, Pamela A. (2007), “An Islamic Envelope-Flap Binding in the Cloister of Tudela: Another ‘Muslim Connection’ for Iberian Jews?,” in: Colum Hourihane (ed.), *Spanish Medieval Art: Recent Studies,* Tempe / Princeton, 65–88.

Paulmier-Foucart, Monique (2004), *Vincent de Beauvais et le Grand miroir du monde*, Turnhout.

Paulmier-Foucart, Monique (1997), “Les protecteurs séculiers de Vincent de Beauvais,” in: Serge Lusignan / Monique Paulmier-Foucart (eds.), *Lector et compilator: Vincent de Beauvais, frère prêcheur; Un intellectuel et son milieu au XIIIe siècle*, Grâne (Rencontres à Royaumont, 9), 215–32.

Paulmier-Foucart, Monique (1991), “La compilation dans le *Speculum Historiale* de Vincent de Beauvais: Le cas Hugues de Fleury,” in: Jean-Philippe Genet, *L’historiographie médiévale en Europe: Actes du colloque organisé par la fondation Européenne de la Science au Centre de Recherches Historiques et Juridiques de l’Université Paris I du 29 mars au 1er avril 1989*, Paris, 51–66.

Pellat, Y. / Pellat, Ch. (1965), “L’idée de Dieu chez les ‘Sarracins’ des chansons de geste,” in: *Studia Islamica* 13, 5–42.

Pérez de Rada y Díaz Rubín, Francisco Javier, Marqués de Jaureguizar (2002), *El arzobispo don Rodrigo Giménez de Rada*, Madrid.

Petrus i Pons, Nádia (2005), “Marcos de Toledo y la segunda traducción latina del Corán,” in: Miquel Barceló / José Martínez Gázquez (eds.), *Musulmanes y Cristianos en Hispania durante las conquistas de los siglos XII y XIII*, Bellaterra (Barcelona), 87–93.

Pick, Lucy K. (2004), *Conflict and Coexistence: Archbishop Rodrigo and the Muslims and the Jews of Medieval Spain*, Ann Arbor.

Pindl-Büchel, Theodor (1997), “Ramon Llull, Protagonista del diálogo intercultural,” in: *Mediaevalia* 26, 46–60.

Platti, Emilio (2005), “Bagdad, Beauvais, Bruges,” in: Max Lejbowicz (ed.), *Les Relations culturelles entre chrétiens et musulmans au Moyen Age: Quelles leçons en tirer de nos jours? Actes du colloque organisé à la Fondation Singer-Polignac (Paris), le mercredi 20 octobre 2004*, Turnhout (Rencontres médiévales européennes, 5), 31–44.

Potestà, Gian Luca (2004), *Il tempo dell’Apocalisse: Vita di Gioacchino da Fiore*, Rome / Bari.

Potestà, Gian Luca (2003), “Gli Spazi dell’Anticristo,” in: Giles Constable / Giorgio Cracco / Hagen Keller / Diego Quaglioni (eds.), *Il secolo XII: La “renovatio” dell’Europa cristiana; Atti della XLIII settimana di studio, Trento 11–15 settembre 2000*, Bologna, 393–421.

Potestà, Gian Luca (2002), “Linee di ricerca e questioni aperte riguardo a Gioacchino da Fiore e alla sua eredità storica e dottrinale,” in: *Anuario de Historia de la Iglesia* 11, 105–10.

Potestà, Gian Luca (2000), "Die *Genealogia:* Ein frühes Werk Joachims von Fiore und die Anfänge seines Geschichtsbildes," in: *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters* 56, 55–101.

Potestà, Gian Luca / Rizzi, Marco (2005), *L'Anticristo*, vol. 1: *Il nemico dei tempi finali: testi dal II al IV secolo*, Milan.

Powell, James M. (2001), "Matthew Paris, the Lives of Muhammad, and the Dominicans," in: Michael Balard / Benjamin Z. Kedar / Jonathan Riley-Smith, *Dei gesta per Francos: Etudes sur les croisades dédiées a Jean Richard/ Crusade Studies in Honour of Jean Richard*, Aldershot, 65–69.

Power, Amanda (2005), "Infideles in the *Opus maius* of Roger Bacon," in: Geraldine Barnes (ed.) with Gabrielle Singleton, *Travel and Travellers from Bede to Dampier*, Newcastle, 25–44.

Powicke, Frederick Maurice (1944), "The Compilation of the *Chronica Maiora* of Matthew Paris," in: *Proceedings of the British Academy* 30, 153–60.

Powicke, Frederick Maurice (1906), "Roger of Wendover and Coggeshall Chronicle," in: *The English Historical Review* 21, 286–96.

Puig, Josep (2006), "The Polemic against Islam in Medieval Catalan Culture," in: Andreas Speer / Lydia Wegener, *Wissen über Grenzen: Arabisches Wissen und Lateinisches Mittelalter*, Berlin / New York (Miscellanea Mediaevalia, 33), 238–58.

Ragacs, Ursula (1998), "Raimundo Marti, O. P. Biografia," in: Carlos del Valle Rodríguez (ed.), *La controversia judeo-cristiana en España (desde los orígenes hasta el siglo XIII): Homenaje a Domingo Muñoz León,* Madrid, 301–8.

Rainini, Marco (2006), *Disegni dei tempi: Il "Liber Figurarum" e la teologia figurativa di Gioacchino da Fiore*, Rome (Centro Internazionale di Studi Gioachimiti S. Giovanni in Fiore, Opere di Gioacchino da Fiore: Testi e strumenti, 18).

Reeves, Marjorie (2001), "Joachim of Fiore and the Image of the Apocalypse according to St. John," in: *The Journal of the Warburg and Courtauld Institutes* 64, 281–95.

Reeves, Marjorie (1999), *The Prophetic Sense of History in Medieval and Renaissance Europe*, Aldershot (Variorum Collected Studies, 660).

Reeves, Marjorie / Hirsch-Reich, Beatrice (1972), *The "Figurae" of Joachim of Fiore*, Oxford (Oxford-Warburg Studies, 7).

Reeves, Minou (2000), *Muhammad in Europe*, Reading.

Reilly, Bernard F. (2007), "Bishop Lucas de Tuy and the Latin Chronicle Tradition in Iberia," in: *The Catholic Historical Review* 93, no. 4, 767–88.

Reinhardt, Klaus (1994), "Un musulmán y un judío prueban la verdad de la fe cristiana: La disputa entre Abutalib de Ceuta y Samuel de Toledo," in: Horacio Santiago Otero (ed.), *Diálogo filosófico-religioso entre cristianismo, judaismo e islamismo durante la Edad Media en la peninsula Iberica*, Turnhout, 191–212.

Richard, Jean (1998), *La Papauté et les missions d'orient au Moyen Âge (XIIIe-XVe siècles)*, Rome (Collection de l'École Française de Rome, 33).

Rizzi, Andrea (2005), "Matilda/Matelda: Filling in the Map of Fourteenth-Century Historical Writing about Matilda, Countess of Canossa (1046–

1115)," in: Margaret Anne Baker / Flavia Coassin / Diana Glenn (eds.), *Flinders Dante Conferences: 2002 and 2004*, Adelaide, 102–15.
Roggema, Barbara (2009), *The Legend of Sergius Baḥīrā: Eastern Christian Apologetics and Apocalyptic in Response to Islam*, Leiden.
Roling, Bernd (2005), *"Paradysus carnalium?* Der körperliche Paradies in der christlich-islamischen Kontroverse," in: *Mittelalter* 10, no. 2, 74–125.
Röricht, Reinhold (1890), *Bibliotheca geographica Palaestinae*, Berlin.
Röricht, Reinhold (1884), "Die Kreuzpredigten gegen der Islam: Ein Beitrag zur Geschichte der christlichen Predigt im 12. und 13. Jahrhundert," in: *Zeitschrift für Kirchengeschichte* 6, 550–72.
Rotter, Ekkehart (2009), "Mohammed in der Stadt. Die Kenntnis um die Stadt Medina und das dortige Prophetengrab in mittelalterlichen Europa," in: *Zeitschrift für historische Forschung* 36, no. 2, 183–233.
Rotter, Ekkehart (2004), "Mohammed in Bamberg: Die Wahrnehmung der muslimischen Welt im deutschen Reich des 11. Jahrhunderts," in: Achim Hubel / Bernd Schneidmüller (eds.), *Aufbruch ins zweite Jahrtausend: Innovation und Kontinuität in der Mitte des Mittelalters*, Stuttgart (Mittelalter Forschungen, 16), 283–344.
Rotter, Ekkehart (1986), *Abendland und Sarazenen: Das okzidentale Araberbild und seine Entstehung im Frühmittelalter*, Berlin / New York.
Ruiz García, Elisa (1997), *Catálogo de la Sección de códices de la Real Academia de la Historia*, Madrid.
Rusconi, Roberto (ed.) (2001), *Gioacchino da Fiore tra Bernardo di Clairvaux e Innocenzo III: Atti del V Congresso Internazionale di Studi Gioachimiti, Centro Internazionale di Studi Gioachimiti, San Giovanni in Fiore 16–21 settembre 1999*, Roma.
Rytko, Edoardo G. (1962), *Vincenzo Bellovacense, sua figura e suo pensiero pedagogico*, Roma.
Sáez, Jesús Miguel (2008), *El Movimiento martirial de Córdoba: Notas sobre la bibliografía*, Alicante.
Saint-Mayeul et son temps: Actes du congrès international de Valensole, 2–14 mai 1994, Dignes-le-Bains 1997.
Santi, Francesco (2011), "Pietro Alfonso, la vita di Maometto nel Dialogus e tra i domenicani del sec. XIII," in: *Actas del V Congreso Internacional de Latín Medieval Hispanico (Bellaterra e Barcelona 6–12 Septiembre 2009)* (in press).
Santiago Otero, Horacio / Reinhardt, Klaus (1985), "Los *Dialogi* de Pedro Alfonso: Tradición manuscrita e impresa," in: *Azafea* 1, 33–43.
Sapir Abulafia, Anna (1996), "Twelfth-Century Humanism and the Jews," in: Ora Limor / Guy G. Stroumsa, *Contra Iudaeos: Ancient and Medieval Polemics between Christians and Jews*, Tübingen (Texts and Studies in Medieval and Early Modern Judaism, 10), 161–75.
Sapir Abulafia, Anna (1989), "Jewish-Christian Disputations and the Twelfth-Century Renaissance," in: *Journal of Medieval History* 15, 105–25.
Saurette, Marc (2005–6), "Tracing the Twelfth-Century Chronica of Richard of Poitiers, Monk of Cluny," in: *Memini: Travaux et documents, Bulletin de la Societé d'études médiévales du Québec* 9–10, 303–50.

Sbaralea, Fr. Iohannes Hyacinthus (1936), *Supplementum et castigatio ad scriptores trium ordinum S. Francisci a Waddingo aliisve descriptos. Pars III: litt. R-Z.* Romae.

Sbaralea, Fr. Iohannes Hyacinthus (1921), *Supplementum et castigatio ad scriptores trium ordinum S. Francisci a Waddingo aliisve descriptos. Pars II: litt. I-Q.* Romae.

Sbaralea, Fr. Iohannes Hyacinthus (1908), *Supplementum et castigatio ad scriptores trium ordinum S. Francisci a Waddingo aliisve descriptos. Pars I: litt. A-H.* Romae.

Scarfe Beckett, Katharine (2003), *Anglo-Saxon Perceptions of the Islamic World*, Cambridge UK.

Schein, Sylvia (2005), *Gateway from the Heavenly City: Crusader Jerusalem and the Catholic West, 1099–1187*, Aldershot.

Schenidmüller, Bernd (2004), "Ordnung der Anfänge: Die Entstehung Deutschlands und Frankreichs in historischen Konstruktionen des Hoch- und Spätmittelalters," in: Walter Pohl (ed.), *Die Suche nach den Ursprüngen: Von der Bedeutung des frühen Mittelalters*, Vienna (Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-historische Klasse: Denkschriften, 322; Forschungen zur Geschichte des Mittelalters, 8), 291–306.

Schieffer, Rudolf (2007), "Otto von Freising. Der Geschichtsschreiber als Augenzeuge," in: Peter Schmid / Heinrich Wanderwitz (eds.), *Die Geburt Österreichs: 850 Jahre Privilegium minus*, Regensburg (Regensburger Kulturleben, 4), 167–77.

Schmale, Franz-Joseph (1971), "Überlieferungskritik und Editionsprinzipien der Chronik Ekkehardus von Aura," in: *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters* 27, 1, 110–34.

Schmale-Ott, Irene (1971), "Untersuchungen zu Ekkehard von Aura und zur Kaiserchronik," in: *Zeitschrift für bayerische Landesgeschichte* 34, no. 2, 403–61.

Schmale-Ott, Irene (1956), "Die Rezension C der Weltchronik Ekkehards," in: *Deutsches Archiv* 12, 363–87.

Schmolinsky, Sabine (2002), "Prophezeite Geschichte und früher Joachitismus in Deutschland: Zur Apokalypsendeutung des Alexander Minorita," in: Jan A. Aertsen / Martin Pickavé (ed.), *Ende und Vollendung: Eschatologische Perspektiven im Mittelalter*, Berlin (Miscellanea Mediaevalia, 29), 525–44.

Schmolinsky, Sabine (1991), *Der Apokalypsenkommentar der Alexander Minorita: Zur frühen Rezepzion Joachims von Fiore in Deutschland*, Hannover (MGH Studien und Texte, 3).

Schmugge, Ludwig (1977), "Notizen zu einer bisher verschollenen Handschrift der *Historia Ecclesiastica Nova* des Tholomeus von Lucca," in: *Quellen und Forschungen aus Italienischen Archiven und Bibliotheken* 55, 347–53.

Schmugge, Ludwig (1976), "Zur Überlieferung des Historia Ecclesiastica Nova des Tholomeus von Lucca," in: *Deutsches Archiv* 32, 495–545.

Schnack, Ingeborg (1921), *Richard von Cluny, seine Chronik und sein Kloster in den Anfängen der Kirchenspaltung von 1159: Ein Beitrag zur Geschichte der Anschauungen von Kardinalskolleg und Papsttum im 12. und 13. Jahrhundert*, Berlin (Historische Studien, 146).

Schneider, Karin (1983), "Jacobus de Verona," in: *Die deutsche Literatur des Mittelalters: Verfasserlexicon* 4, 447–48.
Schwinges, Rainer Christoph (2001), "William of Tyre, the Muslim Enemy, and the Problem of Tolerance," in: Michael Gervers / James M. Powell (eds.), *Tolerance and Intolerance: Social Conflict in the Age of the Crusades*, Syracuse.
Schwinges, Rainer Christoph (1998), "Die Wahrnehmung des Anderen durch Geschichtsschreibungen: Muslime und Christen im Spiegel der Werke Wilhelms von Tyrus († 1186) und Rodrigo Ximenez de Rada († 1247)," in: Alexander Patschovsky / Harald Zimmermann (eds.), *Toleranz im Mittelalter*, Sigmaringen (Vorträge und Forschungen, 45), 101–27.
Schwinges, Rainer Cristoph (1977), *Kreuzzugsideologie und Toleranz: Studien zu Wilhelm von Tyrus*, Stuttgart.
Scott, Alexander Brian (2005), "Latin Learning and Literature in Ireland, 1169–1500," in: Dáibhí Ó Cróinín (ed.), *A New History of Ireland*, vol. 1: *Prehistoric and Early Ireland*, Oxford, 934–95.
Seiffert, Hans Werner (1971), "Otto von Freising und Gottfried von Viterbo," in: *Philologus* 115, 292–301.
Seitschek, Hans O. (2006), "Thomas von Aquin und die nichtchristlichen Religionen," in: *Freiburger Zeitschrift für Philosophie* 53, nos. 1–2, 7–20.
Seitz, Annette (2008), "Darstellungen Muhammads und seiner Glaubenslehre in lateinischen Weltchroniken," in: Michael Borgolte / Juliane Schiel / Bernd Schneidmüller / Annette Seitz (eds.), *Mittelalter im Labor: Die Mediävistik testet Wege zu einer transkulturellen Europawissenschaft*, Berlin (Europa im Mittelalter, 10), 116–30.
Selge, Kurt-Victor (2002), "Die Stellung Joachims von Fiore in seiner Zeit: Trinitätsverständnis und Gegenwartsbestimmung," in: Jan A. Aertsen / Martin Pickavé (ed.), *Ende und Vollendung: Eschatologische Perspektiven im Mittelalter*, Berlin (Miscellanea Mediaevalia, 29), 481–503.
Sénac, Philippe (2000), *L'image de l'Autre: L'Occident médiéval face à l'Islam*, Paris.
Sénac, Philippe (1980), *Musulmans et Sarrasins dans le sud de la Gaule du VIIIe au début XIe siècle*, Paris.
Septimus, Bernard (1981), "Petrus Alfonsi and the Cult at Mecca," in: *Speculum* 56, no. 3, 517–33.
Serrano y Sanz, Manuel (1931), "Vida de Mahoma según un códice latino de mediados del siglo XIII," in: *Erudición ibero-ultramarina* 2, 365–95.
Silvestre, Hubert (1988), "Nouvelles éditions de Paschase Radbert," in: *Scriptorium* 42, no. 1, 113–18.
Smith, Lesley (2005), "William of Auvergne and the Law of the Jews and the Muslims," in: Thomas J. Heffernan / Thomas E. Burman (eds.), *Scripture and Pluralism: Reading the Bible in the Religiously Plural Worlds of the Middle Ages and Renaissance*. Papers Presented at the First Annual Symposium of the Marco Institute for Medieval and Renaissance Studies at the University of Tennessee, Knoxville, February 21–22, 2002, Leiden (Studies in the History of Christian Traditions, 123), 123–42.

Southern, Richard W. (1962), *Western Views of Islam in the Middle Ages*, Cambridge MA.

Spath, Leonard Michael (2000), *"De Lege Saracenorum* According to Riccoldo da Monte Croce," in: *Bulletin of the Royal Institute for Inter-Faith Studies,* 2, no. 2, 115–40.

Spath, Leonard Michael (1999), "Riccoldo da Monte Croce: Medieval Pilgrim and Traveller to the Heart of Islam," in: *Bulletin of the Royal Institute for Inter-Faith Studies* 1, no. 1, 65–102.

Sprandel, Rolf (1997), "Eine Erfurter Martin von Troppau-Fortsetzung (mit Edition)," in: Uwe John / Joseph Matzerath (eds.), *Landesgeschichte als Herausforderung und Programm: Karlheinz Blaschke zum 70. Geburtstag*, Stuttgart (Quellen und Forschungen zur sächsischen Geschichte, 15), 217–39.

Starczewska, Katarzina K. (2011), "Muhammad's portrait in Jiménez de Rada's *Historia Arabum* and in Marcos de Toledo's *Prologus Alcorani:* Two different examples of the Islamic-Christian controversy literature" in *Actas del V Congreso Internacional de Latín Medieval Hispánico (Barcelona e Bellaterra, 7–10 septiembre 2009)* (in press).

Sterling, Douglas (2003), "The Siege of Damietta: Seapower in the Fifth Crusade, 1217–1221 A.D.," in: Donald J. Kagay / L. J. Andrew Villalon, *Crusaders, Condottieri, and Cannon: Medieval Warfare in Societies around the Mediterranean*, Leiden (History of Warfare, 13), 101–31.

Stevenson, Kenneth (2008), "From Hilary of Poitiers to Peter of Blois: A Transfiguration Journey of Biblical Interpretation," in: *Scottish Journal of Theology* 61, 288–306.

Sugranyes de Franch, Ramón (1983), "L'apologétique de Raimond Lulle vis-à-vis de l'Islam," in: *Islam et chrétiens du Midi (XIIe-XIVe s.)*, Fanjeaux (Cahiers de Fanjeaux 18), 373–93.

Tarayre, Michel (2003), "L'image de Mahomet et de l'Islam dans une grande encyclopédie du Moyen Age, le *Speculum historiale* de Vincent de Beauvais," in: *Le Moyen Age* 109, no. 2, 313–43.

Tatlock, John S. P. (1932), "Mohammed and his Followers in Dante," in: *The Modern Language Review* 27, no. 2, 186–95.

Teske, Roland J. (1998), *William of Auvergne: The Universe of Creatures*, Milwaukee.

Tessera, Miriam Rita (1999), "Guglielmo di Tiro e Bernardo di Clairvaux: Uno sguardo da oltremare sulla seconda crociata," in: *Aevum* 73, no. 2, 247–72.

Thomson, Rodney M. (1997), "William of Malmesbury, Historian of the Crusade," in: *Reading Medieval Studies* 23, 121–34.

Thomson, Rodney M. (1987), *William of Malmesbury*, Woodbridge / Wolfeboro, NH.

Thue Kretschmer, Marek (2006), *Rewriting Roman History in the Middle Ages: The Historia Romana and the Manuscript Bamberg Hist. 3*, Leiden (Mittelateinische Studien und Texte, 36).

Tischler, Matthias M. (2011), "Espaces (inter)religieux: Les ordres religieux et la diffusion de la polémique anti-juive et anti-musulmane du *Dialogus contra*

Iudaeos de Pierre Alphonse, XIIe et XIIIe siècles," in: *Actas del V Congreso Internacional de Latín Medieval Hispanico (Bellaterra e Barcelona 6–12 Septiembre 2009)* (in press).

Tischler, Matthias M. (2008), "Der iberische Grenzraum: Drei frühe Entwürfe zum Islam aus Exegese und Theologie," in: Michael Borgolte / Juliane Schiel / Bernd Schneidmüller / Annette Seitz (eds.), *Mittelalter im Labor: Die Mediävistik testet Wege zu einer transkulturellen Europawissenschaft*, Berlin, 95–116.

Tolan, John Victor (2007), "Saracen Philosophers Secretly Derides Islam", in: John Victor Tolan, *Sons of Ishmael: Muslims through European Eyes in the Middle Ages*, Gainesville, 113–132 (= John Victor Tolan, "Saracen Philosophers Secretly Derides Islam", in: *Medieval Encounters* 8, nos. 2–3 (2002), 184–208).

Tolan, John Victor (2005), "Las traducciones y la ideología de reconquista: Marcos de Toledo," in: Miquel Barceló / José Martínez Gázquez (eds.), *Musulmanes y Cristianos en Hispania durante las conquistas de los siglos XII y XIII*, Bellaterra (Barcelona), 79–85.

Tolan, John Victor (2004), "Disputes amb la ploma: Apologia i polémica religiosa entre jueus, cristians i musulmans (segles XIII a XV)," in: David Abulafia (ed.), *Mediterraneum: El esplendor del Mediterráneo medieval s. XIII-XV*, Barcelona, 243–59.

Tolan, John Victor (2002), *Saracens: Islam in the Medieval European Imagination*, New York.

Tolan, John Victor (2001), "Réactions chrétiennes aux conquêtes musulmanes: Etude comparée des auteurs chretiens de Syrie et d'Espagne," in: *Cahiers de Civilisation Médiévale* 44, 349–67.

Tolan, John Victor (ed.) (2000), *Medieval Christian Perceptions of Islam*, New York / London.

Tolan, John Victor (1998), "Peter the Venerable on the 'Diabolical Heresy of the Saracens'," in: Alberto Ferrero (ed.), *The Devil, Heresy, and Witchcraft in the Middle Ages: Essays in Honor of Jeffrey B. Russell*, Leiden, 345–67 (reprinted in: John V. Tolan, *Sons of Ishmael: Muslims through European Eyes in the Middle Ages*, Gainesville 2007, 46–63).

Tolan, John Victor (1996a), "Los Dialogos contra los Judios," in: María Jesús Lacarra (ed.), *Estudios sobre Pedro Alfonso*, Zaragoza, 181–230.

Tolan, John Victor (1996b), "Anti-Hagiography: Embrico of Mainz's Vita Mahumeti," in: *Journal of Medieval History* 22, 25–41.

Tolan, John Victor (1993), *Petrus Alfonsi and His Medieval Readers*, Gainesville.

Tolan, John Victor (1989), "The *Speculum Historiale* Redaction of Petrus Alfonsi's *Dialogi contra Iudaeos"* in: *Vincent of Beauvais Newsletter* 14, 4–10.

Tondelli, Leone (1940), *Il Libro delle Figure dell'Abate Gioacchino da Fiore*, Turin.

Tondelli, Leone / Reeves, Marjorie / Hirsch-Reich, Beatrice (1953), *Il Libro delle Figure dell'Abate Gioacchino da Fiore*, Turin.

Torrell, Jean-Pierre / Bouthillier, Denise (1986), *Pierre le Vénérable et sa vision du monde: Sa vie, son œuvre, l'homme et le démon*, Leuven (Spicilegium Sacrum Lovaniense: Études et documents, 42).

Troncarelli, Fabio (1998), "Il *Liber Figurarum:* Osservazioni ed ipotesi," in: Jacqueline Hamesse (ed.), *Roma, Magistra Mundi: Itineraria Culturae Medievalis; Mélanges offertes à Père L. E. Boyle à l'occasion de son 75e anniversaire*, Louvain-la-Neuve (Féderation Internationale des Instituts d'Etudes Médiévales, 10/1–3), 927–49.

Tyerman, Christopher (1988), *The Invention of the Crusades*, Oxford.

Uberti, Maria Luisa (1980), "Benvenuto da Imola dantista, allievo del Boccaccio," in: *Studi sul Boccaccio* 12, 275–319.

Valcárcel, Vitalino (2002), "La *Vita Mahometi* del códice 10 de Uncastillo (s.XIII): Estudio y edición," in: *Actas del III Congreso Hispánico del Latín Medieval (León, 26–29 de Septiembre de 2001)*, vol. I, León, 211–45.

Valdés García, Olga (1999), "El *Chronicon Mundi* de Lucas de Tuy: Edición critica y estudio," PhD diss., Universidad de Salamanca.

Valois, Noël (1880), *Guillaume d'Auvergne, évêque de Paris (1228–1249): Sa vie et ses ouvrages*, Paris.

Van Acker, Marieke (1998–99), "Mahomet dans ses biographies occidentales du Moyen Age: Entre Anti-Saint et Antéchrist," Lic. diss. in Romaanse Talen, Universiteit Gent.

Vandecasteele, Maurits (1991), "Étude comparative de deux versions latines médiévales d'une apologie arabo-chrétienne: Pierre le Vénérable et le rapport grégorien," in: *Academiae Analecta: Mededelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België* 53, no. 1, 79–134.

van Koningsveld, Peter Sjoerd (1989), "La Apología de Al-Kindī en la España del siglo XII: Huellas toledanas de un 'animal disputax'," in: *Estudios sobre Alfonso VI y la reconquista de Toledo*, Toledo, 107–29.

van Moolenbroek, Jaap (1998), "Dreihundert Schiffe für das Heilige Land: Oliver von Köln und die Kreuzzugskampagne der Jahre 1213–1217," in: *Annalen des historischen Vreins für den Niederrhein: Insbesondere das alte Erzbistum Köln* 201, 19–44.

van Moolenbroek, Jaap (1997), "Ronselen voor de kruistocht: De kruistochtcampagne van Olivier van Keulen 1213–1217," in: *Spiegel Historiael* 32, no. 6, 252–57.

Vanoli, Alessandro (2008), "Tra cielo e terra: Idoli e immagini nel Mediterraneo medievale (Between Heaven and Earth: Idol and Pictures in Medieval Mediterranean)," in: *Revista Miscelánea de Estudios Árabes y Hebreos, sección Hebreo* 57, 247–78.

van Riet, Simone (1976), "La *Somme contre les Gentils* et la polémique islamo-chrétienne," in: Gerard Verbeke / Daniel Verhelst (eds.), *Aquinas and Problems of His Time*, Leuven (Mediaevalia Lovaniensia, Series 1, Studia 5), 150–60.

van Steenberghen, Fernand (1966), *La philosophie au XIIIe siècle*, Louvain / Paris.

Varanini, Gian Maria (2001), "Goffredo da Viterbo," in: *Dizionario Biografico degli Italiani*, vol. 57, Catanzaro, 549–53.

Vasoli, Cesare (1963), "Il *Contra Haereticos* di Alano di Lilla," in: *Bollettino dell'Istituto Storico Italiano per il Medio Evo*, no. 75, 123–72.

Vaughan, Richard (1958), *Matthew Paris*, London.

Vessey, David W. T. C. (1976), "William of Tyre: Apology and Apocalypse," in: Guy Cambier (ed.), *Hommages à André Boutemy*, Brussels, 390–403.

Vessey, David W. T. C. (1973), "William of Tyre and the Art of Historiography," in: *Medieaeval Studies* 35, 433–55.

Voerzio, Marco (1955), *Fr. Guglielmo da Tripoli*, Florence.

von den Brincken, Anna-Dorothee (1994), "Studien zur Überlieferung der Chronik des Martin von Troppau: Erste Nachträge," in: *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters* 50, no. 2, 611–13.

von den Brincken, Anna-Dorothee (1991), "Geographisches Weltbild und Berichtorizont in der Paps-Kaiser-Chronik des Martin von Troppau OP," in: Klaus Herbers / Hans Henning Kortüm / Carlo Servatius, *"Ex ipsis rerum documentis": Beiträge zur Mediävistik; Festschrift für Harald Zimmermann zum 65. Geburtstag*, Sigmaringen, 91–101.

von den Brincken, Anna-Dorothee (1989), "Studien zur Überlieferung der Chronik des Martin von Troppau: Zweiter Teil," in: *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters* 45, 551–91.

von den Brincken, Anna-Dorothee (1988), *"In una pagina ponendo pontifices in alia pagina imperatores:* Das Kopieren der tabellarischen Papst-Kaiser-Chronik des Martin von Troppau OP (†1278)," in: *Revue d'histoire des textes* 18, 109–36.

von den Brincken, Anna-Dorothee (1985a), "Islam und *Oriens Christianus* in den Schriften der Kölner Domscholaster Oliver (†1227)," in: Albert Zimmermann / Ingrid Craemer-Ruegenberg (eds.), *Orientalische Kultur und Europäisches Mittelalter*, Berlin / New York (Miscellanea Mediaevalia, 17), 86–102.

von den Brincken, Anna-Dorothee (1985b), "Studien zur Überlieferung der Chronik des Martin von Troppau (Erfahrungen mit einem massenhaft überlieferten historischen Text)," in: *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters* 41, no. 2, 460–531.

von den Brincken, Anna-Dorothee (1973), *Die "Nationes Christianorum Orientalium" im Verstandnis der lateinischen Historiographie von der Mitte des 12. Bis in die zweite Hälfte des 14. Jahrhunderts,* Köln / Wien.

von den Brincken, Anna-Dorothee (1957), *Studien zur lateinische Weltchronistik bis in das Zeitalter Ottos von Freising*, Düsseldorf.

Vones, Ludwig (2006), "Zwischen Kulturaustausch und religiöser Polemik: Von den Möglichkeiten und Grenzen christlich-muslimischer Verständigung zur Zeit des Petrus Venerabilis," in: Andreas Speer / Lydia Wegener, *Wissen über Grenzen: Arabisches Wissen und Lateinisches Mittelalter*, Berlin / New York (Miscellanea Mediaevalia, 33), 217–37.

Voorbij, Johannes Benedictus (1986), "The *Speculum Historiale:* Some Aspects of its Genesis and Manuscript Tradition," in: Willem J. Aerts / Edmé Renno Smits / Johannes Benedictus Voorbij (eds.), *Vincent of Beauvais and Alexander the Great: Studies on the "Speculum Maius" and its Translations into Medieval Vernaculars*, Groningen (Mediaevalia Groningana 7), 11–55.

Waltz, James (1976), "Muhammad and the Muslims in St. Thomas Aquinas," in: *The Muslim World* 66, 81–95.

Waltz, James (1970), "The Significance of the Voluntary Martyr Movement of Ninth-Century Córdoba," in: *The Muslim World* 60, no. 2, 143–59 and 226–36.

Wasilewski, Janna (2008), "The 'Life of Muhammad' in Eulogius of Córdoba: Some Evidence for the Transmission of Greek Polemic to the Latin West," in: *Early Medieval Studies* 16, 333–53.

Wasserstein, David J. (1984a), "Semitic Terms in the *Itinerarium Symonis Semeonis*," in: *Peritia: Journal of the Medieval Academy of Ireland* 2, 215–24.

Wasserstein, David J. (1984b), "Semitica Hiberno-Latina III: Symon Semeonis on the Sultan's Slaves in Old Cairo," in: *Peritia: Journal of the Medieval Academy of Ireland* 3, 219–21.

Wattenbach, Wilhelm / Holtzmann, Robert (1967), *Deutschlands Geschichtsquellen im Mittelalter: Die Zeit der Sachsen und Salier*, vol. 2, parts 2 and 3, *Das Zeitalter des Investiturzeit (1050–1125)*, Darmstadt.

Wattenbach Wilhelm / Schmale, Franz-Joseph (1976), *Deutschlands Geschichtsquellen im Mittelalter: Die Zeit der Sachsen und Salier*, vol. 1, Darmstadt.

Weber, Loren J. (1994), "The Historical Importance of Godfrey of Viterbo," in: *Viator* 25, 153–95.

Weiler, Björn (2009), "Matthew Paris on the Writing of History," in: *Journal of Medieval History* 35, no. 3, 254–78.

Weltecke, Dorothea (2007), "Die Macht des Islam und die Niederlage der Kreuzfahrer: Zum Verständnis der Briefe an die himmlische Kurie des Riccoldo da Monte di Croce OP," in: *Saeculum* 58, 265–96.

Wessley, Stephen E. (2000), "The Role of the Holy Land for the Early Followers of Joachim of Fiore," in: *Studies in Church History* 36, 181–91.

Wiersma, Syds (2005), "Aquinas' Theory on Dialogue Put into Practice: Trinity in Raymond Martin," in: *Jaarboek: Thomaas Instituut te Utrecht*, 9–41.

Wilmart, André (1938), "L'Histoire Ecclésiastique composée par Hugues de Fleury et ses destinataires," in: *Revue Bénédictine* 50, 293–305.

Wolf, Jürgen (1999), *"Swaz dran gesche, der scrive dazu:* Die Gegenwart als Problem der Texttradierung," in: Erik Kooper (ed.), *The Medieval Chronicle.* Proceedings of the 1st International Conference on the Medieval Chronicle, Driebergen-Utrecht, July 13–16, 1996, Amsterdam, 285–99.

Wolf, Kenneth Baxter (2012), "Counterhistory in the Earliest Latin Lives of Muhammad," in: Christiane Gruber / Avinoam Shalem (eds.), *Picturing Prophetic Knowledge: The Prophet Muhammad in Cross-Cultural Literary and Artistic Traditions. Proceedings of the Interdisciplinary Conference "Crossing Boundaries, Creating Images: In Search of the Prophet Muhammad in Literary and Visual Traditions," Florence, July 16–18, 2009* (in press).

Wolf, Kenneth Baxter (2000a), "Christian Views of Islam in Early Medieval Spain," in: John Victor Tolan (ed.), *Medieval Christian Perceptions of Islam*, New York / London.

Wolf, Kenneth Baxter (2000b), "Muhammad as Antichrist in Ninth-Century Córdoba," in: Mark D. Meyerson / Edward D. English (eds.), *Christians, Muslims, and Jews in Medieval and Early Modern Spain: Interaction and Cultural*

Change, Notre Dame (Notre Dame Conferences in Medieval Studies, 8), 3–19.

Wolf, Kenneth Baxter (1990a), "The Earliest Latin Lives of Muhammad," in: Michael Gervers / Ramzi Jibran Bikhazi (eds.), *Conversion and Continuity: Indigenous Christian Communities in Islamic Lands, Eight to Eighteenth Centuries*, Toronto (Papers in Medieval Studies, 9), 89–101.

Wolf, Kenneth Baxter (1988), *Christian Martyrs in Muslim Spain*, Cambridge UK (Cambridge Iberian and Latin American Studies).

Wolf, Kenneth Baxter (1986), "The Earliest Spanish Christian Views of Islam," in: *Church History* 55, no. 3, 281–93.

Manuscripts

Berlin, Staatsbibliothek
Lat. Quart. 466

Cambridge (UK), Corpus Christi College Library
MS 26

Vatican City, Biblioteca Apostolica Vaticana
Vat. Lat. 2037
Vat. Lat. 3717
Vat. Lat. 11508
Pal. Lat. 909

Madrid, Biblioteca Nacional
ms. 8831
Madrid, Real Biblioteca del Monasterio de San Lorenzo de el Escorial
d I 1
d I 2
Madrid, Biblioteca de la Real Academia de la Historia
cod. 78

Oxford, Bodleian Library
Arch. Seld. B. 16

Paris, Bibliothèque Nationale de France
Arsenal 1162
Pal. Lat. 909
Lat. 3394
Lat. 4934

Rome, Biblioteca Alessandrina
ms. 141

Uncastillo, Biblioteca Parroquial
cod. 10

Index rerum

Index locorum

Biblica[1]

1 Abbreviations used according to: *Biblia Sacra* 1994.

Qur’ān (*Alcoranus, Alkoran, Lex Sarracenorum*)

Auctores

2 I refer to *The Life of Muḥammad* 1955.

3 Numbers between brackets refer to *The Translation and Meanings of 'Ṣaḥīḥ al-Bukhārī'* 1984.

4 I refer to *Ṣaḥīḥ Muslim* 1971–73.